

St. Bibliothek
Regensburg

EX BIBLIOTHECA
CONVENTUS RATISBONENSIS
CARMELITARUM
DISCALCEATORUM.

D. 195.

Ins. 458.

A V R E A M E T H O D V S

CORRIGENDI REGVLARES;
IN QVA, PRÆTER VNIVERSAM
PRACTICAM CRIMINALEM
OMNIBVS REGVLARIBVS
accommodatam.

AGITVR DE FRATERNA, PATERNA, ET
Iudiciali correctione, ac de multiplici Denunciations ite
nouo, atq; vtili ordine, vt cuius curam aliorum
gerenti rectè subseruiat.

Authore **R. P. F. OCTAVIANO SPATHARIO**
DE INCISA ORDINIS MIN. REGVL.
Obferuantiae Prouinciæ Thufciæ.

ACCEDIT HAVD IN CONVENIENTER
Tractatus D. FRANC. GHISLERII DE
IYDICE REGVLARIYM.

*Conuent
Carmelit.*

*Rat. f. bon.
Bisicalca.*

COLONIAE AGRIPPINÆ.
Sumptibus Petri Henningij, sub signo
Cuniculi, Anno M. DC. XXIII.

A V R E A

THE

LIBRARY

OF THE

UNIVERSITY OF

CHICAGO

1880

CHICAGO

CHICAGO

CHICAGO

orig. dnt

Staatl. Bibliothek
Regensburg

Præfatio Auctoris

arrepta dedicandi præfatum opusculum ansa, per hanc dedicatō-
riam epistolam, omni deuotōne ac pietate, genibus humillime flexis
expleturus venio, illum imitatus (quisquisnam fuerit) qui à Roma-
no antiquo Senatu, ministrorum iniuria sæpius repulsus Lauri fas-
ciculum in plenum Patrum confessum apte, ac opportune proiecit,
tum eo alligato motto: Non possum vri, & tacere: ita ego cum un-
dique vrar, illud saltem non taceam, quod hic mihi liceat, & opus-
culi finem attingat: nempe quod si purgatissimum Consilium Tuum
Christianorum Principum animos in diuersa trahentes continnè
unit: si summa Tua prudentia infinitas pæne hæreticorum sectas
valide comprimit si animi tui magnitudo Christianæ fidei hostes
infestius insultantes acrius prosternit, atque (ut spero) funditus e-
uertet, uti magnifica Tua præferunt in omni genere præludia, re-
sonant in urbe apparatus: quanto facilius (modo velle dignetur) pro-
bitas illa Tua summa Franciscanam Matrem meam Religionem
Sanctæ Apostolicæ Sedi perpetuo, & indiuisibiliter deuotam, & ad-
dictam, in diuersa nunc certe raptatam tumultuarieque hinc inde,
susq; deq; reuolutam & inuersam, vel oculorum unico nutu, amo-
rose vniet, suauiter pacabit, amicabiliter c. mponet, ac sancte serua-
bit? Nam (ut cetera omittam) quantum, quamq; perniciose obsit
cuiuscumq; Reipublicæ maxime vero Religiosæ, multiplicitas, noui-
tas varietas, inconstantia legum, & statutorum, non facile dictū,
sed probe nouit Sanctitas Tua: In ea vero tempora nunc incidimus
(flens, & vero ardenti zelo & stuans dico) ut nullus sit Prælatus, qui
non audeat multiplicare leges, nouas condere, veteres maiorum
summo spiritu, ac maturitate, & prudentia summa conditas euerte-
re, pugnantia statuere, & hoc inconsultis Ordinibus, vel Prouincia-
rum Patribus de iure consulendis: in eo certè, Sanctissime Pater,
nunc statu verjmur, ut ignoremus hodie, quid cras obseruaturi si-
mus: Veritas hæc palpabilis non potuit ingredi ad Thronum Aposto-
licum Tuum, pugnis enim, & calcibus ministrorum, vel curiæ, vel
Religionis, impetita corruit in plateis, quod si semel tortorum sco-
pulos euasa, vel quasi Laurus in igne aduersantium obstrepens, vel
male mulctata peruenerit ad Sanctitatis Tuae prudentissimas aures,
cuius pectus absolutissimam, ac tutissimam legum scrinium, cuius
dicta oracula, non Pithia non Delphica, sed plane diuina, firmissi-
me teneo, quod Sanctitas tua statim depressis c. pem feret: elatis
modum imponet, criminosos in ordinem rediget: innocuos in gra-
du suo statuet: effervescentes iuuenes cohibebit: neglectos senio-
res Patres promouebit: ignaros, & ineruditos de medio tollet,
doctiores, & rerum gerendarum expertos magis extollet: &

Præfatio Auctoris.

(quod caput est) hypocritas perdet, relaxatos euertet : extrema hæc vitantes, & via regia gradientes, ac solidè observantes, confirmabit, consolidabit, ac perpetuò constabilet. Ut sic optatam restituat pacem, eumq; illud Aureum longo tempore inuisum, diutiusq; desideratum deniq; plene referat: quod si ad id meum hoc oblatum Sanctissimæ Celsitudini Tuæ opusculum aliquid prestare nequibit, illud supplex, sanctissimisq; tuis pedibus prouolutus etiam, atq; etiam humillimè deprecor, ut reputare dignetur cum antiquis, inter præclara non assecuta pulchrum esse, atq; honorificum: voluisse. Caterum imperet ipse, ut Christi summus Vicarius, quia venti, & mare obediēt statim, & magna fiet ubiq; tranquillitas: in qua tranquillitate, ac temporali æternaq; serenitate, felicissimè Sanctitatem Tuam conseruet, qui omnia potest, cuius vicem geris.

Venetijs Cal. Iulij M. DC. XX.

Sanctitatis Tuæ

Subditus humillimus, addictissimusque seruus,

F. Octauianus Spatharius de Incisa
Ordinis Min. obser.

Die 25. Iulij 1619.

Perlegi ex Mandato R. Patris Inquisitoris Codicem, inscriptum, Aurea Methodus de modo Corrigendi Regulares, Auctore Adm. R. P. F. Octauiano Spathario de Incisa Ord. Min. Regularis Observantig: quem iure optimo typis mandari posse censeo, ad communem studiosorum, & maximè Regularium vtilitatem, ut qui nihil contineat contra Fidem Catholicam, bonos mores, aut iura Principum.

De Ant. Naldus Fauentius Cler. Reg.

Iuxta superscriptam approbationem typis
conceditur, &c.

F. Ioan. Dom. Vignutius de Rauenna
Sac. Theolog. Mag. Generalis
Inquisit. &c.

I N D E X

Index Sacræ Scripturæ.

Ex libro Ecclesiastici.

Cap. 3. Qui amat periculum, in illo peribit, c. 6. n. 15

Cap. 5. Esto mansuetus ad audiendum verbum, vt intelligas;
& cum sapientia proferas responsum verum, c. 1. n. 18

Cap. 7. Noli querere fidei iudex; nisi valeas virtute irrum-
pere iniquitates; ne forte extimescas faciem potentis, &
ponas scandalum in agilitate tua, c. 1. n. 17. c. 6. nu. 11

Cap. 11. Antequam interrogas, ne vituperes quenquam: &
cum interrogaueris, corripe iuste, c. 12. nu. 5

Cap. 18. Ante iudicium para iustitiam tibi: & antequam
loquaris disce, c. 1. n. 13

Ante iudicium interroga te ipsum: & in conspectu Dei inue-
nios propitiationem, c. 1. n. 14

Ex Isaia.

Cap. 3. Stat ad iudicandum dominus stat ad iudicandos po-
pulos. in præfatione.

Cap. 28. Et vexatio intellectum dabit, c. 9. n. 1

Cap. 3. Qui proijcit auaritiam ex calumnia, & excutit ma-
nus suas ab omni munere. Iste in excelsis habitabit, muni-
menta saxorum sublimitas eius, c. 6. n. 19

Ex Ieremia.

Cap. 2. Pastores præuicati sunt in me, c. 9. n. 1

Arguit te malitia. in præfatione.

Cap. 3. Et dabo vobis pastores iuxta cor meum, & pascent
vos scientia, & doctrina, c. 9. n. 1

Cap. 10. Quia stulte egerunt pastores ibid.

Cap. 21. Iudicate mane iudicium, c. 6. n. 1

Cap. 23. Væ pastoribus, qui disperdunt, & dilacerant gre-
gem pascuæ meæ, c. 9. n. 1

Ex Ezechiele.

Cap. 7. Secundum iudicia eorum iudicabo eos, c. 1. nu. 19

Cap. 34. Væ pastoribus Israel, qui pascebant semetipsos, ca.
9. nu. 1

Sed cum austeritate imperabatis eis, & cum potentia, ibid.

(??)

Ex

Index Sacrae Scripturae.

Ex Daniele.

Cap. 13. Suscitauit dominus spiritum pueri iunioris, cui nomen Daniel, c. 2. n. 48.

Separate illos ab inuicem procul, & diiudicabo illos, cap. 12. num. 14.

Ex Michea.

Cap. 3. Principes eius in munerib. iudicabant, c. 6. n. 11

Ex Nahum.

Cap. 1. Non consurget duplex tribulatio, c. 19. n. 13

Cap. 3. Dormitauerunt pastores tui, & non est, qui congreget, c. 9. n. 1

Ex Zacharia.

Cap. 7. Hec dicit dominus Iudicium verum iudicate, c. 3. n. 1

Ex Mattheo.

Cap. 7. In quo iudicio iudicaueritis, iudicabimini, & qua mensura mensi fueritis, remetietur & vobis, c. 1. n. 19.

Quid vides festucam in oculo fratris tui: & trabem in oculo tuo non vides, c. 6. n. 7. & c. 16. n. 35. & 49

Hypochrita eijce primum trabem de oculo tuo, & tunc videbis eijcere festucam de oculo fratris tui, ibid.

Cap. 18. Si peccauerit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te, & ipsum solum. Si te non audierit adhibe tecum vnum vel duos, quod si non audierit eos, dic Ecclesiae, c. 16 nu. 60. & seq.

In ore duorum vel trium stet omne verbum, c. 12. n. 4

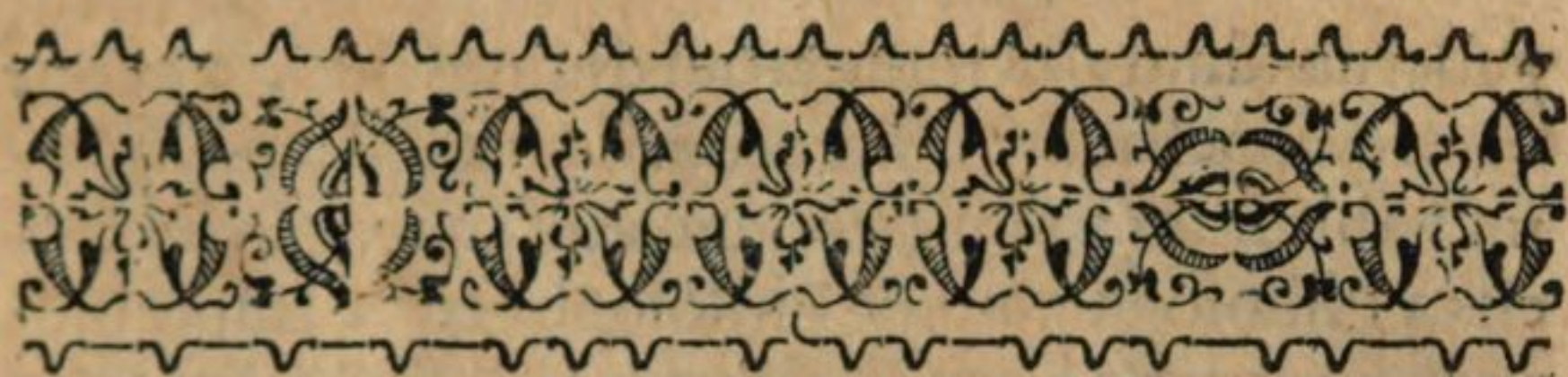
Videntes autem conserui eius, quae fiebant, contristati sunt valde, & venerunt, & narrauerunt domino suo omnia, quae facta fuerunt, c. 11. n. 8. & c. 12. nu. 1

Tunc vocauit illum dominus suus, & dixit illi, serue nequam omne debitum dimisi tibi, & c. c. 11. n. 10. & c. 12. num. 2

Super Cathedram Moysi sederunt Scribae, & Pharisei: quaecunque ergo dixerint vobis seruare, & facite, c. 6. n. 10.

Ex Luca.

Cap. 16. Homo quidam erat diues, qui habebat villicum, & hic

REVERENDISSIMO.
RELIGIOSISSIMOQVE IN CHRI-
sto Patri ac Domino,

D. CHRISTOPHORO
PILCMANNO,

PRAEMONSTRATENSIS ORDINIS, IN
*Celeberrimo Steinfeldensi Monasterio, Abbati vigi-
lantissimo, Domino & Patrono multis
modis colendissimo.*

ON possum equidem illos probare, Re-
uerendiss. Præsul, qui laudabilem mo-
rem istum antiquitus receptissimum,
ut quisque Doctorum Virorum scriptâ,
quæ typis mandare, ac in publicum exi-
re velit, alijs nuncupet, quos amore & obseruantia
quadam singulari prosequitur aut reueretur, tan-
quam parum liberalem repræhendunt ac criminan-
tur.

Cum enim mortalibus reliquis aliquod Doctrinæ opus dedicare ac inscribere humanitatis, obseruantia, & amicitia signum est per illustre, tum illis præcipuè, qui alijs præsunt, ipsique Sapientia quadam, singulari Doctrinâ, ac Virtute prælucent, huiusmodi, Ingeniorum monumenta offerri par est, partim quoniam ita nos eis plurimum debere testamur, partim ad alacrius Philosophandum recteque

Epistola Dedicatoria.

gubernandum allicimus; atqui diuinus ille, vt eum veteres appellauere, Platorum demum Remp. optimè habituram palam pronunciauit, cū aut Principes circa Philosophiam, aut Philosophi circa Imperium versarentur; Vt hunc libellum qui inscribitur: *Aurea Methodus corrigendi Regulares* nuper à R. P. F. Octauiano Spathario de Incisa Ordinis Min. Regul. obseruantiae Prouinciæ Thusciae compositum, & nūc primū in Germania à me, correctius typis mādatum, & Characterum diuersitate locupletatum R. D. V. inscriberem, illa præcipuè vt id facerē, me causa impulit; quod illum ad munus tuum ritè decenterq; tibi obeundum aliquid subsidij & emolumenti afferre posse omninò mihi persuaferim; Quid multis? opus est ad subditi alicuius gubernationem Correctione aliqua fraterna, fraternè introducit Prælatum suos corripientem; Eget alius paterna, paternè castigantē repræsentat; Est iterum alius apud quem fraterna paternaue Correctio parum proficit, hunc demum Iudici sistit, depressos; item erigit, elatis modum imponit, Criminosos in ordinem redigit, innocuos tuetur, exorbitantes cohibet, Ita vt vere *Aurea Methodus* dicta, auream illam & optatam pacem & stabilire, & si qua parte deperdita est, restituere Religiosos inter apprimè valeat.

Nunc vt priuata mentis meæ contestatio in publicum honoris, Doctrinæ, ac virtutis tuæ testimonium palam erumpat, & nominis tui Claritas, & meæ voluntatis studium tanto latiùs publicè innotescat, Præsentem memoratum libellum Nomini tuo, Reuerend. Præsul, iam iam ex Officina mea in lucem prodeuntem inscribo, dedico, Consecro, augeat ille numerū, quæso, illorum quos in tutelam & patrocinium tuum suscepisti, vtq; Monasterij vestri Communis Bibliotheca

I N D E X
T R A C T A T V V M,
E T C A P I T V M.

DE IVDICE COMPETENTI REGVLARIVM. Tract. I.

- Cap. I. N regulares Prælati sint ordinarij iudices suorum subditorum. 4
- 2 An regulares aliqui virtute aliquorum priuilegiarum sint exempti à iurisdictione suorum Prælatorum. 7
- 3 Quinam sint regularium Prælati, & iudices competentes. 9
- 4 An Episcopus aliquo in casu corrigere possit regulares delinquentes. 11
- 5 An sæcularis iudex possit cognoscere de causis regularium. 14
- 6 An sæcularis iudex cognoscere possit de crimine commisso à religioso ante ingressum religionis. 15.
- 7 An sæcularis iudex de iure possit iudicare nouitium, qui occidit iniuste religiosum professum: aut aliquod aliud commisit crimen. 17
- 8 An regularis una cum sæculari delinquens conueniri possit coram iudice sæculari. 18

Index Tractatuum

De modo corrigendi paternè ex munere, Tract. II.

- Præambulum. 20
- Cap. I. An spectet ad Prælatos regulares corrigere paternè ex munere. 21
- 2 Ad quos ordinis Prælatos pertineat paternè visitare, atque corrigere regulares. 22
- 3 De modo visitandi, & corrigendi paternè. 25
- 4 Quomodo Prælati terminare debent paternam visitationem, & corrigere subditos. 27
- 5 De nonnullis monitis, pro paternæ correctionis termino. 30
- 6 De visitoribus extraordinarijs. 32

De correctione iudiciali ex munere. Tract. III.

- Præambulum. 35
- Ca. I. An Prælati locales iuridice corrigere possint ib.
- 2 De Inquisitione iudiciali generali. 36
- 3 De secundo genere visitationis iudicialis ex munere: mixta ex generali, & speciali. 39
- 4 De Inquisitione iudiciali specialiter peragenda ex munere. 41
- 5 Quomodo, & qua forma probanda sit fama. 44
- 6 Quid agendum quando duæ extant contrariæ probatæ famæ. 47
- 7 An possit, vel debeat Prælatus rationabilibus de causis vitia tolerare, vel dissimulare ad tempus impunita, dimittendo. 49
- 8 An possit inquiri specialiter, ac iudicialiter contra aliquem ex munere aliquo in casu nulla præcedente infamia. 51
- 9 Alij casus, in quib. potest inquiri specialiter non præcedente infamia. 53
- 10 De ijs, quæ nõ sufficiunt ad inquisitionem specialem. 56
- 11 An populi clamor sufficiat ad inquisitionem specialem. 59

Index Sacrae Scripturae.

hic diffamatus est apud illum, quasi dissipasset bona ipsius,
c. 4. n. 1. c. 11. n. 6. & c. 12. n. 1

Et vocauit eum, & ait illi, quid hoc audio de te? redde rationem villicationis tuae, c. 11. n. 10. & c. 12. n. 2

Cap. 19. De ore tuo te iudicio serue nequam, c. 6. n. 7

Ex Ioanne.

Cap. 5. Est qui accusat vos Moyses, in praefatione.

Cap. 8. Qui sine peccato est vestrum, primus in illam lapidem mittat, c. 1. n. 14. c. 6. n. 5. & c. 16. n. 35

Ex Actis Apostolorum.

Cap. 25. Caesarem appello, c. 12. n. 8

Non est consuetudo Romanis donare aliquem hominem, priusquam is, qui accusatur praesentes habeat accusatores, cap. 16. num. 7

Ex Epistolis D. Pauli.

Rom. 8. Propter quod inexcusabilis es o homo omnis, qui iudicas: in quo enim iudicas alterum, te ipsum condemnas: eadem agis, quae iudicas, cap. 1. n. 14. & cap. 6. n. 1

Testimonium illis reddente conscientia ipsorum, in praefat.

Cap. 13. Non est potestas nisi à Deo, c. 6. n. 7

Cap. 14. Tu quis es, qui iudicas alienum seruum, c. 1. n. 10. c. 2. nu. 1

4. Cor. 5. Ego quidem absens corpore, praesens autem spiritu iam iudicavi ut praesens eum qui sic operatus est, & c. c. 10. n. 12

1. Cor. 13. Caritas patiens est, benigna est, non cogitat malum, omnia suffert, omnia credit, omnia sustinet, c. 2. n. 1.

Colos. 3. Induite vos ergo, sicut electi Dei sancti, & dilecti viscera misericordiae, benignitatem, & c. donantes vobis metipsis, si quis aduersus aliquem habet querelam, c. 9. n. 1

Super omnia autem haec charitatem habete, quod est vinculum perfectionis, ibid.

1. Tit. 3. Ne forte incidat in laqueum Diaboli, c. 5. nu. 7.

Cap. 5. Aduersus presbyterum noli accusationem recipere, nisi sub duobus, aut tribus testibus, cap. 1. nu. 12. & cap. 12. num. 4

Ex

Index Sacrae Scripturae,
Ex Epistolicis Canonicis.

Iacob. 1. *Iudicium sine misericordia illi, qui non fecit misericordiam, c. 1. n. 19*

*Si autem personas accipitis peccatum operamini, c. 12. nu. 3.
& c. 14. in initio.*

Cap. 5. *Aurum, & argentum vestrum eruginavit, & erugo eorum in testimonium vobis erit. in praefatione.*

1. Pet. 2. *Deponentes omnem malitiam, dolum, simulationes inuidias, detractiones, c. 9. n. 1*

Cap. 5. *Non ut dominantes in cleris: sed velut forma facti gregis ex animo, c. eod. nu. 1*

Ex Apocalypsi.

Cap. 12. *Proiectus est accusator fratrum nostrorum, qui accusabit illos ante conspectum domini Dei nostri die, ac nocte in praefatione.*

D. FRAN-

Epistola Dedicatoria.

theca successiue per R.R.PP.FF.augeri cœpta, in posterum præclaris Ingeniorum monumentis indies magis magisque augeis bonis,inquam,possit authorib. me ipsum totum vnà cum hoc libello, industriamque meam humiliter offero.

Quod superest,R. Præsul, Oro & obsecro, R. D. V. vt hoc qualecunque monumentum, ac munusculum potius chartaceum, gratitudinis & reuerentiæ erga te meæ æqui bonique consulas, eodemque animo quo tibi à me offertur,accipias, denique inter Clientes tuos perpetuo me R. D. V. Commendatum habeas: Interim,DEVM O.M.toto pectore oro vt R. D. V. pium Zelum protegat,augeat,fcelix sanctumque regimen ad Religiosæ suæ familiæ augmentum, ad fidei tutelam,Ecclesiæque Catholicæ ornamentum diutissimè nobis conseruet.Coloniæ ex Officina mea 2. die August. S. Stephano Pontificis & Martyris Sacro, Anno 1623.

Reuerend.D. V. paratiss. Cliens.

PETRVS HENNINGIVS,
Ciuis Coloniens.& Bibliopola.

SANCTISSIMO, AC BEATISSIMO
P A T R I
PAVLO QVINTO PONTIFICI MAXIMO.

Methodum Auream corrigendi Regulares (ut pro virili occurram inconuenientibus in mea praesertim Religione (qua manu terigi, oculis usurpauit) exorbitantibus) à me rudi minerua concinnatam multis rationibus, quarum qualibet satis superque sufficientissima est, Sanctitati Tuae prius dicatam, quam natam plane fateor.

Primo enim si Deo Opt. Max. intima omnia vota, externa preces quaecunque cuncta summa sacrificia iure debentur, nemine quantumuis per. lit & secta penitus refragante: Beatitudini Tuae summo in Terris illius Vicario cuncta non dicari studia à catholico, & Religioso viro, sine summo scelere non posse par est sentire. Deinde quid clariss, magnificentius quid, quid tutius, quam sub totius Reipublicae Christianae Principe summo in sacris militare? nullas namque humanas dignitates, magnitudinem animi nullam, nullam humanam eruditionem cum dignitate Pontificia, in qua constitutus es, cum solio, in quo sedes, cum dogmatibus, quibus praes, cum rebus, quas administras, componi vlla ex parte posse nullatenus ambigo.

Tertio, cum à viginti fere annis, antequam summum in terris constitutum Christi tribunal scanderes, & postquam tam sublimem ascendisti Apostolicum thronum me iugiter, ac perseueranter Sanctitati Tuae deuinctum, & dicatum (quamuis indignissimum, & humillimum seruum sim professus, uti mea testantur Theses in urbe, & orbe visa, ac more maiorum in publicis generalibus comitijs magno sub Tuo Nomine discussa: hac unica semel nata eminentissima nuncupatione, vel ad modicum priuari omnino nefas duxi, & in aeternum ducam.

Denique Sanctitatis Tuae sacratissimos pedes deuotissime exosculandi oretenus facultate (olim ex Tua summa clementia libentissime concessa) nunc, & iam pridem seuerè mihi vetita, id officij hac arrepta

Et Capitulum.

- 12 An purgatio canonica adhibenda vbi non sufficiat inquisitio specialis, vel non sit ei locus. 62
- 13 An possit inquiri specialiter, ac iudicialiter ex munere contra aliquem infamatum de vno delicto, etiam de alijs, de quibus de non est infamatus: at dubitatur commisisse. 65
- 14 Quid sit notorium, vel publicum. 67
- 15 An crimina sic tempore præscribantur, vt nullus amplius locus super sit inquisitioni iudiciali. 71
- 16 De modo terminandi processus in causis criminalibus summarie, & breui. 74
- 17 De quatuor seruandis particulis in modo procedendi summarie. 75
- 18 De secundo modo procedendi secundum plenum iuris ordinem. 78
- 19 Modus procedendi secundum statuta ordinis. 80

De correctione fraterna. Tract. IV.

Præambulum. 85

Cap. 1. De correctione fraterna, & de tribus ex parte delinquentis ad illam requisitis. ibid.

2 De tribus requisitis ex parte corrigentis in correctione fraterna. 87

3 De correctione fraterna in peccatis perniciosis. 90

4 Qua forma, & quomodo adhiberi debet correctio fraterna. 92

5 De correctione fraterna, an sit cum periculo vitæ adhibenda. 95

De denunciatione. Tract. V.

Præambulum. 97

Cap. 1. De denunciatione euangelica. ibid.

2 De iudiciali denunciatione. 99

3 An Prælati teneantur semper admittere præfactam denunciationem iudicialem, & iuxta illam inquirere. 102

Index Tractatum.

- 4 Quænam denunciatio numquã sit admittenda. 104
- 5 Denunciatio iudicialis in quo differat ab accusatione. 108
- 6 Quisnam denunciare teneatur. 109
- 7 An quis teneatur denunciare delinquentem etiam emendatum. 110
- 8 Quando, & qua forma denunciatio facienda. 112
- 9 Quid agendum cum peccatum secretum est in damnum Reipublicæ, vel tertij. 115
- 10 An peccata, quæ solum sunt in damnum delinquentis, denunciari possint. 116
- 11 Vtrum quis tali denunciatione iudiciali teneatur denunciare, quod audiuit, & an peccet non probando. 118
- 12 An scripta sine auctoris nomine vim habeant denunciationis. 120

De accusatione, Tract. VI.

- Cap. 1. Quid sit accusatio, & quod in ea requirantur. 121
- 2 Quis possit, & debeat accusare. 125
 - 3 An accusationem præcedere semper debeant correctio, & denunciatio. 127
 - 4 Quæ vitia in accusatione contingere possunt. 130
 - 5 An accusator deficiens in probatione, semper talionis pœna sit plectendus. 132
 - 6 Vtrum laici, vel clerici ecclesiastici possint religiosos regulares accusare. 134
 - 7 Vtrum iudex ordinarius aliquo in casu accusationes coram se factas rescindere possit, vel debeat. 136

De Testibus, Tract. VII.

Præambulum.

- Cap. 1. De personis idoneis testificandum in causis crimi-

- criminalibus regularium. ibid.
- 2 An moniales possint esse testes contra regulares
in causis criminalibus. 140
- 3 An laici contra regulares possint esse testes. 142
- 4 De ijs, qui repelluntur à testificando. 144
- 5 Vtrum regulares possint esse testes coram iudice
non regulari. 147
- 6 De citatione & examinatione testium. 148
- 7 Quando quis teneatur in iudicio testificari. 152
- 8 In quibus casibus testis interrogatus sub præce-
pto, & iuramento, vel etiam excommunicatione
testari non teneatur. 154
- 9 An teneatur testificari ille, qui rationabiliter du-
bitat, an iuridicè interrogetur. 157
- 10 Quomodo, vel quid respondere debet testis,
quando veritatem aperire non tenetur. 160
- 11 An testis negans, vel occultans veritatem ad re-
stitutionem teneatur damni inde resultantis.
164
- 12 De numero, & qualitate testium sufficientium
ad plenam probationem. 169
- 13 Qui sint singulares testes. 172
- 14 An aliquo in casu possit aliquis per singulares
testes plenè conuinci, & condemnari. 177
- 15 An aliquis possit condemnari per testes singula-
res adiuncta fama, vel alijs adminiculis. 179
- 16 Vtrum testes singulares faciant probationem,
vel fidem sufficientem ad torquendum, & incar-
cerandum. 181
- 17 De variatione testium. 182
- 18 De tortura testium. 186
- 19 De falsis testibus. 191

De indicijs. Tract. VIII.

Cap. I. De indicijs in genere.

195

(?)

2. De:

Index Tractatum

- 2 De multiplici differentia indiciorum. 197
- 3 Vtrum solitus delinquere, ex eo solo possit dam-
nari, vel torqueri. 201
- 4 Vtrum sola Epistola sigillo munita, vel alia scri-
ptura priuata faciat plenam probationem, vel sal-
tem indicium ad torturam. 204
- 5 De alijs diuersis indicatijs. 205
- 6 De indiciorum probationibus. 209

De Reis. Tract. IX.

- Præambulum. 213
- Cap. I. De citatione Reorum. ibid.
- 2 Quomodo, & qua forma citandus est reus. 215
 - 3 An Generalis possit priuare Prouinciales, vel cō-
missarios, & visitatores suis officijs ob aliquam
grauem causam sine citatione præcedente. 217
 - 4 An aliquo in casu possint amoueri officiales qui-
cumque indifferenter nulla præuia citatione, vel
nulla data eis defensione. 219
 - 5 Quomodo, & quando rei interrogandi sint. 222
 - 6 Quando, & quomodo reus interrogatus respon-
dere debeat. 226
 - 7 An reus, contra quem sunt semiplenæ probatio-
nes, monitus, & iuratus veritatem fateri teneatur
post manifestatum ei suæ causæ statum. 228
 - 8 Rationes aliorum contra determinata in supe-
riori capite soluuntur. 235
 - 9 Aliæ rationes soluuntur. 240
 - 10 An reus iuridice interrogatus non responden-
do habeatur pro confesso. 246
 - 11 An reus post latam sententiam definitiuam te-
neatur confiteri delictum prius negatum. 247
 - 12 An reus possit interrogari de complicibus. 250

Et Caputum.

- 13 Quibus in casibus reus interrogari possit de
complicibus. 251

De Carcere Reorum.

- 14 De triplici carceris genere. 253
15 De qualitate carceris. 256
16 De modo incarcerandi. 258
17 De fuga reorum. 258

De Tortura.

- 18 Quid sit tortura, & quare introducta. 260
19 Quotuplex sit tortura. 261
20 Quæ debeant de iure præcedere torturam. 263
21 Quæ indicia sufficiant ad torturam. 265
22 Quomodo regulares torquendi sint. 267
23 An tortura possit repeti. 271
24 An reo sit danda copia indiciorum ad sui defen-
sionem ante torturam. 273
25 Vtrum dictum rei in tortura, non data prius co-
pia indiciorum, sit validum, & sufficiat ad eius pu-
nitionem. 275
26 An liceat prætenso Reo metu tormentorum
crimen de se falsum fateri. 277

*De termino, & ultimo definitiuo fine iudiciali correctione.
Tract. X. Pars I.*

Præambulum. 280

Cap. 1. De absolutione in processu ex munere. ibid.

2 De absolutione in processu ad instantiam partis.
281

3 De forma sententiæ absolutoriæ ex capite Inno-
centiæ in primo gradu. 282

4 Sententiæ absolutoriæ primi gradus Innocentiæ
exemplar primum. 283

5 Sententiæ absolutoriæ primi gradus Innocentiæ
exemplar secundum. 285

(?) 2

6 Sen-

Index Tractatum.

- 6 Sententiæ absolutoriæ primi gradus Innocentiæ
exemplar tertium. 286
- 7 Errores in tribus præfatis exemplaribus con-
tenti. 287
- 8 Sententiæ absolutoriæ primi gradus Innocentiæ
exemplar quartum lectissimum, & probatissi-
mum. 290
- 9 De sententia absoluta in secundo gradu inno-
centiæ. 292
- 10 De absolutione ex hac tenus deductis. 294
- 11 An semel absolutus ex causa innocentiae possit i-
terum conveniri, vel accusari. 295
- 12 An absolutus ex alia causa, quam innocentiae
possit iterum conveniri. 298
- 13 De absolutis per aliam viam, quam accusatio-
nis. 301

De Reorum defensionibus. Tract. X.

Pars I I.

- Præambulum. 303
- Cap. I. De Reorum defensionibus in genere. ibid.
- 2 An aliquo in casu omitti possint Reorum defen-
siones. 305
 - 3 De defensione ex nullitati processus, & præscri-
ptione. 308
 - 4 De defensione ex perempta instantia, & ex causa
mortis. 312
 - 5 De defensione ex habitus susceptione. 315
 - 6 De defensione ex euidencia rei, & ex negativa
probata. 317
 - 7 De defensione ex testibus. 320
 - 8 De defensione contra propriam confessionem
spontaneam. 322
 - 9 De defensione contra propriam confessionem
factam

	factam in tormentis.	327
10	De defensione ex re iudicata.	331
11	De defensione ex gratia.	332
12	De defensione contra iudicem.	335
13	De defensione ex causa innocentiae.	336
14	De defensione, quæ totaliter excusat à delicto commisso.	337
15	De defensione ad minuendam pœnam.	340

De Reorum damnatione. Tract. X.

Pars III.

	Præambulum.	345
	Cap. I. De conuictis.	ibid.
2	De confessis in tortura.	347
3	De sponte confessis.	351
4	Ad quos iudices spectet sententiare reos.	352
5	Quibus regulis debeat ferri sententia.	357
6	De pœnis iuxta leges imponendis.	361
7	De pœnis arbitrarijs.	363
8	De pœnis complicibus varijs imponendis.	365
9	De remissione pœnarum.	370
10	De remissione pœnæ in his, quæ fiunt sine dolo.	374
11	De specialibus pœnis.	376
12	De quibusdam priuationibus in ordine consuetis.	378
13	Priuationes præfatæ quibus competant.	380
14	De quibusdam alijs consimilibus pœnis graui- bus.	384
15	De pœna excommunicationis, suspensionis, & de alijs censuris.	387
16	De pœna carceris.	391
17	De pœna triremium.	397
18	De Apostatiæ pœna.	398

Index Tractatum

19	De expulsiōe ab ordine.	404
20	De religiosis iam expulsis ab ordine.	413
21	De pœna talionis.	415
22	Quomodo pœnæ impositæ subeundæ.	416
23	De reprehensione, siue obiurgatione in probatione sententiæ.	416

De appellationibus. Tract. X.

Pars IV.

Cap. 1.	De appellatione iuxta ordinis statuta.	419
2	Quando prælati appellationem admittere teneantur, nec ne.	422
3	Casus in quibus nullatenus appellare licet.	426
4	An inferiores iudices teneantur exequi sententiam superioris omni postposita appellatione.	427.
5	De effectibus appellationis.	431

*Finis Indicis Tractatum, &
Capitulum.*

I N D E X
R E R V M O M N I V M
notabilium.

N V M E R V S P R I M V S T R A C T A T V M,

2. paginam, 3. numerum indicant.

Absolutio.

*Vi inquisitio, & quando danda tract. 10. p. 1. c. 1.
nu. 1*

Est multiplex nu. 2

Errant Prelati non absoluendo Inquisitos nu. 3.

Tenentur, quæ ad illorum famam nu. 4

Vniformiter omnibus, non danda cap. 2. n. 1

Errant maximè Prelati in hoc nu. 3

Cum sit iuris essentiale nu. 2

Ex duplici capite impenditur c. 3. n. 1

Auctoris innocentia nu. 2

Formula absoluendi secundum gradus c. 9. n. 1

Tamquam innocenti quando danda nu. 2

Accusatio.

Differt à denunciatione, & qualiter tract. 6. c. 1. n. 1

Eiusdem diffinitio nu. 3

Quare depositio delicti nu. 3

Coram iudice competenti, & à potente accusare nu. 5.

In scriptis nu. 6

In leuioribus locum non habet nu. 7

Ad formam libellorum an teneamur accusando n. 8.

In ea quid exprimendum n. 9

Requirit sufficientiam testium, vel indiciorum nu. 10.

Delinquentis punitio eius finis n. 11

Quomodo sine peccato fiat n. 12.

Eius finis regulariter n. 13

Chari-

Index Rerum.

- Charitate sit plena nu. 14*
Inscriptis fiat iudicis nomen clare exprimendo, &c. nu. 15
Ab infami minimè fiat c. 2. n. 1
Ex privilegio nu. 3
De quibus delictis nemo teneatur nu. 4. & 5
Infame, & damni passi regulares contra quemdam accusare possunt nu. 6. 7. 8
Cuius error maximè conuincitur nu. 11
Ex precepto quando fieri debeat nu. 12
Fraterna correctio eam precedat c. 3. nu. 1
Ad quam si adsint alia remedia non deueniendum, & modus procedendi, & ordiendi nu. 3
Cuiusdam dicto non obstante nu. 4
Tria vitia in ea committi solita c. 4. n. 1
Peccat accusans de peccato secrete commissso nu. 2
Alias si bona fide nu. 3
Peccat quoque prauaricando nu. 4
Tertius modus in ea prauaricandi nu. 5
Quid sit tergiuersatio, & quomodo contingat nu. 6
Secus si rationabili causa id faceret nu. 7
Talionis pœna accusator semper non subiicit c. 5. nu. 1
Subiacere tamen deberet nu. 2
Sed etiam maiori nu. 3
Talionis pœna puniatur tract. 7. c. 19. nu. 1

Appellatio, & appellare.

- A quibus non liceat tract. 2. c. 4. nu. 1*
Non à legibus nu. 2
Nec à correctionibus nu. 3
Nec à pœnis iuridicis tract. 10. p. 4. c. 1. nu. 1
Quid sit, & quando admittenda nu. 2
Ordo seruandus nu. 3
Etiam in recurſu nu. 4
Appellanti, qua tradenda nu. 5
Secus de fuga dubitetur nu. 6
Indebite, quid agendum nu. 7
Post sententiam facienda nu. 8
Ordinem violans quomodo castigandus nu. 9
Romam adeuntes cum punitione remittantur nu. 10
In quibus non admittenda tract. 10. p. 4. c. 2. nu. 1
In correptionibus debite inflictis non admittenda nu. 2
In quibus tamen exceptis nu. 3

Notabilium.

- Iusta negari non debet num. 4*
- Idem de recurſu nu. 5*
- Non admittentes reſtituere quando teneantur nu. 6*
- Statusa illam prohibentia quomodo intelligantur nu. 8*
- Tutior via à Pralati ſeruanda intellige tamen pœnis grauibus num. 10*
- Confefſo tamen, & conuicto omnino neganda c. 3. nu. 1*
- Conuicto tamen concedenda nu. 3*
- Aliquo tamen caſu excepto nu. 4*
- Duplex eſt, & diffinitur c. 5. nu. 5*
- Iudicialis multiplex effectus nu. 2. & 3*
- Suſpendit ſententiam, & effectum nu. 4*
- Idem intellige in ſuſpenſionibus, & priuationibus nu. 5*
- Auctoris deſiderium circa priuationes nu. 9*
- Caute à Reo fiat tract. 9. c. 6. nu. 7*

Apoſtata, & apoſtaſia.

- Quis ſit, & dicatur tract. 10. p. 3. c. 18. nu. 1*
- Diſtinguitur tamen nu. 1*
- Quæ leuis nu. 2*
- Quæ etiam grauis nu. 3*
- Quæ item grauior nu. 4*
- Et quæ grauiffima nu. 5*
- Gradus tamen eius à Pralato iudicandi nu. 6*
- Grauem quis incurrat nu. 7*
- Leuem quoque nu. 8*
- In gradus diſtinguitur nu. 9*
- Leuioris pœna nu. 11*
- Leuis vero nu. 12*
- Grauis autem nu. 13*
- Grauioris nu. 14*
- Et grauiffime nu. 15*
- Eorum iudex nu. 16*
- Quomodo recipiendi, & abſoluendi nu. 17*

Canonica purgatio.

- Olim in uſu tract. 3. c. 12. nu. 1. fol. 2 43.*
- Quæ ſit nu. 1*
- Ea olim uſi Summi Pontifices nu. 2*
- Nunc merito abolita nu. 3*
- Et maxime contra eminentes nu. 4*

Index Rerum

Causa verò nu. 5. & 6

Sponte tamen subiens in pristinum restituendus n. 7

Violenter non adhibenda nu. 8

Carcer.

Triplex genus tract. 9. c. 14. nu. 1

Primum quando adhibeatur nu. 1

Secundū tamen est potius custodia, & quando adhiberi nō possit n. 2

Religiosis quibusdam male applicatum nu. 3

Eminentibus præsertim nu. 4

Tertium genus est ad arctationem n. 5

Quomodo adhibendum nu. 5

Carceratis præiudicium infert ibid.

Religiosis leuiter non adhibendum nu. 7

Secus sit tamen in religionem nostram n. 8

De tali præscripta regula tradi non potest nu. 9

Si sit ad custodiam tantum semper mitis c. 15. n. 1

Et in hoc multi errant Prelati nu. 2

Secus si sit ad afflictionem, & torturam nu. 3

Non tamen sine consensu diffinitoriū nu. 4

Tertium non adhibeatur nu. 5

Colloquijs priuari possunt n. 6

Modus seruandus, & inter regulares solitus c. 16. n. 1

A Prelatis tamen non seruatur n. 2

Formalis, quid sit tract. 10. p. 3. c. 16. n. 1

Qui in illum intrudere possit n. 2

Pro quibus delictis tantum adhiberi possit nu. 4

Sic carcerati quibus priuentur n. 3

Quid agere debeant n. 5

Carcerum condiciones nu. 5

Habeantur in Prouincijs fortes n. 5

*Secus de domo disciplina ibi error cuiusdam de fuga, & de auxilio
præbente n. 7*

Adhiberi debet fornicantibus n. 9

Inobedientibus contumacibus n. 10

Confessionem reuelantibus n. 11

Aliquid ad præcutiendum proijcientibus n. 12

Diuisionem ordinis procurantibus n. 13

Perpetuo verò incorrigibilibus nu. 13

Et in seculo morte plecti debentibus nu. 14

*Secus de rebellantibus à Generali, & variantibus decretum ap-
pellationum n. 14*

A Præ-

Notabilium.

A Prelatis localibus quomodo adhibenda tract. 3. c. 1. n. 2

Complices, & eorum poenæ.

Noneadem poenâ puniuntur tract. 10. p. 3. c. 8. n. 1. fol. 369

Magnum inter eos discrimen nu. 2

Sciens delictum, an punibilis n. 3. & 4

Secus de patificante n. 5

De consulente, & quo n. 6

Idem de mandante nu. 7

Cui cum Reo eadem poena infligatur n. 7

Etiâ si delictum fuerit maius commissione nu. 8

Non tamen uniuersaliter n. 9

Puniatur quoque non attentato delicto n. 10

Secus si ante reuocasset n. 11

Non sic autem de post reuocante, & auxiliante n. 12

Nec de solo tractante, & discurrente nu. 13

Aliqua tamen excipienda nu. 14.

Confessio, & dictum rei.

*Quomodo sit sufficiens ad inquirendum, nulla precedente infamia
tract. 3. c. 9. n. 9. & 10*

Extraiudicialis non sufficit ad specialem inquisitionem c. 4. nu. 1

Quomodo etiam, nec iudicialis n. 1

Idem dicas de Epistola ad amicum nu. 2. & 3

*Dictum negatiuum constantis semper validissimum tract. 9. c. 25.
nu. 1. & 2*

Confessio facta ante copiam indiciorum in tortura nulla nu. 3

Secus si non petiuit, & iudex offerre non tenebatur nu. 6

Tormentorum metu infamare se potest c. 26. nu. 1

Non tamen uniuersaliter n. 2

Ut si alteri damnum inferat nu. 2

Ac si sibi nefandissima imponat n. 3

Idem si posteritas lederetur n. 4

Et si in Religione, & seculo scandalum oriretur nu. 5

Spontanea damnat tract. 10. p. 3. c. 3. n. 1. & 2

Non ratificanda nu. 3

*Veritatem dicere tenetur ex semiplena probatione secundum quen-
dam tract. 9. c. 7. n. 1*

Contrarium tamen sentit Auctor nu. 2

Index Rerum

- Validissime oppositum probat nu. 2*
Non tamen in omni casu, & sine causa rationabili nu. 3
Distinctione de poena spirituali, & temporali repellit nu. 5
Semper enim tueri se potest Reus nu. 5
Vrgentissime demonstrat nu. 6
Nel obstat iudicis iusta interrogatio nu. 7
Et precipue de eminente pratenso nu. 8
Ni obstat, quod falsum iuramento confirmaretur nu. 9
Aptissimo ostenditur exemplo nu. 9
Secus tamen in rebus minimis nu. 10
Cum semiplena probatione absq³ peccato veritatem cum iuramen-
to negare potest nu. 13
Respondere etiam aliquando non tenetur nu. 16, & 17
Rationibus probatur contraria opinio c. 4. n. 1
Exploduntur omnino nu. 2
Contradicit sibi opinans nu. 2
Probatur iterum opinio nu. 5
Et diluitur nu. 6
Non enim sibi constat opinans nu. 6
Soluuntur eius rationes nu. 7
Et c. 5 per totum.
Adducuntur rationes pro vera sententia Auctoris.

Correptio paterna, & fraterna.

- Præcedere debet iudicium tract. 2 c. 1. nu. 1. fol. 21*
Quibus specialiter competat ex munere, & regula c. 2. nu. 1
Ad fraternam omnes tenentur tract. 4. c. 1. nu. 1
Septem conditiones requirit nu. 2. 3. 4. 5. & 6
Quæ sint fiat propter peccatum mortale, etiam propter veniale spes
emendationis, opportunitas temporis nu. 6
Certam peccati cognitionem habeat c. 2. nu. 1
Leniter fiat nu. 2
Cum attentione ad seipsum priori nu. 3
Quomodo teneatur scire, siue corripere nu. 4
Non tenetur se conuertere nu. 5
Aliter sentiendum de Pralato nu. 6
Vera sententia auctoris de obligatione corrigentis, de conuertendo se
prius nu. 9
Ac etiam de obligatione habentis ignorantiam inuincibilem de ali-
quo precepto nu. 8
Quid agendum si non sufficit c. 3. n. 1

Notabilium.

Adhibendus est potentior, & grauior nu. 2

Si inueniri possit nu. 2

Si non proderit pramoneatur proximus nu. 4

Errant grauissimè multi in modo nu. 6

Modus à Christo praeceptus c. 4. nu. 1

Salus spiritalis bono temporali in ea praeferenda nu. 2

Per eam ad iudicium non deueniatur nu. 3

Sapius repetenda antequam testes adhibeantur nu. 4. & 5

Aliquando autem non adhibeantur nu. 6

Aliquoties consultius adhibebitur Pralatus nu. 7

Si tamen zelo, & prudentia sit praeeditus nu. 8

Modus praecipuè seruandus nu. 11

Si peccatum sit cum scandalo, & proximi detrimento est omni meliori modo facienda nu. 12

An verò cum periculo vitæ c. 5. nu. 1

Extra casum necessitatis quomodo facienda nu. 2

Extra quem casum cum periculo facienda nu. 3

Ac etiam cum detrimento famæ nu. 4

Excipiuntur tamen Pralati nu. 5

Crimen, & delictum, &c.

Atrocia, quæ tract. 3. c. 8. nu. 3

Furtum notabile, & subornatio nu. 5. & 6

Nefandum crimen nu. 7

Blasphemia nu. 8

Coram Pralato, & scriba confessum ad inquirendū sufficit c. 9. n. 6

Licet incidenter nu. 7

Idem de commissio in iudicio nu. 8

Clare constans aliquo loco ignorato auctore ibid. nu. 11

Commissum coram Pralato sine testibus tamen non sufficit cap. 10. nu. 4

Nec fragrans à solo repertum Pralato nu. 7

Nec in praeiudicium partis ad inquirendum sufficit nu. 10

Connexum infamia non precedente inquiri potest c. 13. nu. 5

Notorium quid sit c. 14. nu. 1

A publico valde differt nu. 2

Publicum simpliciter ad inquirendum non sufficit nu. 3

Ad notorium quid requiritur nu. 4. 5. & 6

Pralatis cognoscendum relinquitur nu. 7

Et etiam triplex nu. 8

Publicum equiuocum, & quare nu. 9

Antiqua quomodo suscitari possunt, & debeant c. 15. nu. 6. & 8

Index Rerum

Validissime oppositum probat nu. 2

Non tamen in omni casu, & sine causa rationabili nu. 3

Distinctione de poena spiritali, & temporalis repellit nu. 5

Semper enim tueri se potest Reus nu. 5

Vrgentissime demonstrat nu. 6

Nel obstat iudicis iusta interrogatio nu. 7

Et precipue de eminente pratenso nu. 8

Ni obstat, quod falsum iuramento confirmaretur nu. 9

Aptissimo ostenditur exemplo nu. 9

Secus tamen in rebus minimis nu. 10

Cum semiplena probatione absq; peccato veritatem cum iuramento negare potest nu. 13

Respondere etiam aliquando non tenetur nu. 16. & 17

Rationibus probatur contraria opinio c. 4. n. 1

Exploduntur omnino nu. 2

Contradicit sibi opinans nu. 2

Probatur iterum opinio nu. 5

Et diluitur nu. 6

Non enim sibi constat opinans nu. 6

Soluuntur eius rationes nu. 7

Et c. 5 per totum.

Adducuntur rationes pro vera sententia Auctoris.

Correptio paterna, & fraterna.

Præcedere debet iudicium tract. 2 c. 1. nu. 1. fol. 21

Quibus specialiter competat ex munere, & regula c. 2. nu. 1

Ad fraternam omnes tenentur tract. 4. c. 1. nu. 1

Septem condiciones requirit nu. 2. 3. 4. 5. & 6

Quæ sint fiat propter peccatum mortale, etiam propter veniale spes emendationis, opportunitas temporis nu. 6

Certam peccati cognitionem habeat c. 2. nu. 1

Leniter fiat nu. 2

Cum attentione ad seipsum priori nu. 3

Quomodo teneatur scire, siue corripere nu. 4

Non tenetur se conuertere nu. 5

Aliter sentiendum de Pralato nu. 6

Vera sententia auctoris de obligatione corrigentis, de conuertendo se prius nu. 9

Ac etiam de obligatione habentis ignorantiam inuincibilem de aliquo præcepto nu. 8

Quid agendum si non sufficit c. 3. n. 1

Notabilium.

- Adhibendus est potentior, & grauior nu. 2*
- Si inueniri possit nu. 2*
- Si non proderit pramoneatur proximus nu. 4*
- Errant grauissimè multi in modo nu. 6*
- Modus à Christo praeceptus c. 4. nu. 1*
- Salus spiritalis bono temporali in ea praeferenda nu. 2*
- Per eam ad iudicium non deueniatur nu. 3*
- Saepe repetenda antequam testes adhibeantur nu. 4. & 5*
- Aliquando autem non adhibeantur nu. 6*
- Aliquoties consultius adhibebitur Pralatus nu. 7*
- Si tamen zelo, & prudentia sit praeeditus nu. 8*
- Modus praecipuè seruandus nu. 11*
- Si peccatum sit cum scandalo, & proximi detrimento est omni meliori modo facienda nu. 12*
- An verò cum periculo vitæ c. 5. nu. 1*
- Extra casum necessitatis quomodo facienda nu. 2*
- Extra quem casum cum periculo facienda nu. 3*
- Ac etiam cum detrimento famæ nu. 4*
- Excipiuntur tamen Pralati nu. 5*

Crimen, & delictum, &c.

- Atrocitas, quæ tract. 3. c. 8 nu. 3*
- Furtum notabile, & subornatio nu. 5. & 6*
- Nefandum crimen nu. 7*
- Blasphemia nu. 8*
- Coram Pralato, & scriba confessum ad inquirendū sufficit c. 9. n. 6*
- Licet incidenter nu. 7*
- Idem de commissio in iudicio nu. 8*
- Clare constans aliquo loco ignorato actore ibid. nu. 11*
- Commissum coram Pralato sine testibus tamen non sufficit cap. 10. nu. 4*
- Nec fragrans à solo repertum Pralato nu. 7*
- Nec in prauidicium partis ad inquirendum sufficit nu. 10*
- Connexum infamia non precedente inquireri potest c. 13. nu. 5*
- Notorium quid sit c. 14. nu. 1*
- A publico valde differt nu. 2*
- Publicum simpliciter ad inquirendum non sufficit nu. 3*
- Ad notorium quid requiritur nu. 4. 5. & 6*
- Pralatis cognoscendum relinquitur nu. 7*
- Et etiam triplex nu. 8*
- Publicum equiuocum, & quare nu. 9*
- Antiqua quomodo suscitari possunt, & debeant c. 15. nu. 6. & 8*

Index Rerum

- Antiqua quæ dicantur, & à iudicio repellenda* nu. 7
Occultum per duos testes convictum quomodo puniendum, & quomodo non c. 19. nu. 7 & 8
Si sit in damnum statim denunciandum, secundum quendam tract. 5. c. 9. n. 1
Contrarium tamen sentit auctor n. 2
In damnum delinquentis tantum nullatenus denuncianda secundum quendam c. 10. nu. 1
A contrario tamen secundum auctorem n. 2
Prescriptum non potest amplius cognosci tract. 10. pagin. 2. c. 3. num. 12
Magnum inter ea discrimen, & diuersitas ostenditur pagi. 3. c. 8. num. 2
Non reuelans quomodo, & quando puniendus nu. 1. 3. & 4
Secus de consiliatore, & pacificatore nu. 5. & 6
Et mandante nu. 7. & 8. & c.
Sine dolo commissum vix dignoscitur tract. 4. c. 10. nu. 1
In quibus poena diminuatur nu. 2

Denunciatio, & denunciare.

- Canonica non sufficit ad inquirendum* trac. 3. c. 10. nu. 8
Iudicialis tantum sufficit ad iudicalem inquisitionem nu. 9
Delictum publicum denunciari debet c. 14. num. 12
Euangelica, & iudicialis tract. 5. c. 1. nu. 1
Euangelica quæ nu. 2
Conuenit cum canonica, & in quibus nu. 3
Non adhibenda sufficiente correptione nu. 4
Coincidit cum regulari denunciatione nu. 5
Amplectitur canonicam & regularem nu. 6
Dupliciter expleri potest nu. 7
Quando adhibenda nu. 8. & 9
Iudicialis quæ sit c. 2. nu. 1
Cum quo coincidat nu. 4
Specialiter comperit Prælati localibus nu. 4
Differt in multis ab Euangelica nu. 5
Etiam conuenit cum ea, & in quo nu. 6
Magna consideratione adhibenda c. 3. n. 1
Contra eminentes non acceptanda nu. 2. & 3.
Nec ab his, qui correptionem prius non adhibuerint n. 4. & 5.
Nec subdola acceptetur c. 4. nu. 1
Sul doli denunciatores qui sint nu. 2
On nino reijciendi n. 3
Al ter mortaliter peccant nu. 4

Coinci-

Notabilium.

- Coincidit cum accusatione nu. 5
Multipliciter tamen differt c. 5. nu. 1
Quid pretendat nu. 2
Error cuiusdam de earum differentiis nu. 3
Et de eiusdem fine nu. 4
Eiusdem error, de intentione denunciationis nu. 5
Mera manifestatio criminis nu. 6
Causa erroris cuiusdam nu. 7
Quorundam error in assignandis huiusmodi differentiis nu. 8
Qui denunciare teneantur c. 6. nu. 1
Duplici causa facienda nu. 2. & 3
Omnes regulares ad illam tenentur nu. 4
Nec infames excipiuntur nu. 5
Aliquando emendatus denunciatur c. 7. nu. 1
Qui tamen teneantur sic denunciare nu. 2.
Guardianus, & Pralati locales specialiter tenentur, & in quibusdam Commissarius nu. 4
Aliquando etiam omnibus abstinendum nu. 5
Quomodo communiter facienda secundum quendam c. 8. nu. 1
Contra eum sentit auctor nu. 2
Eam semper precedat correptio fraterna nu. 3
Opinantis rationes solvuntur nu. 4
Auctoris sententia comprobatur nu. 5
An statim facienda de delicto in damnum tertij c. 9. nu. 1 & 2
Idem in damnum delinquentis c. 10. nu. 1. & 2
Nemo tamen tenetur, quæ per auditum tantum cognoscit denunciare nu. 1
Etiam à viris magni nominis audita nu. 2
Etiam precipiente Pralato nu. 3
Quibusdam tamen casibus exceptis nu. 4. & 5
Sic auditorum maturè precipiant Pralati denunciationem nu. 6.
Quomodo denunciantes ad probandum non teneantur n. 7
Fiat ex caritate, & non passione nu. 8
In testem assumi denuncians quomodo possit c. 12. nu. 12

Defensio rei.

- Omnibus communiter quando danda tract. 10. p. 2. c. 1. nu. 1
Etiam confessio sponte nu. 2
Et præsertim regularibus, & à regularibus, & quare nu. 3. & 4.
Non tamen extra ordinem nisi &c. n. 5
Et quæ copia, & dilationes, &c. à Pralatis danda nu. 6. & 7

Index Rerum

- Nulla plenitudine potestatis omitti potest c. 2. nu. 1
Caueant Pralati à talium negatione nu. 2
Nulla ex parte, etiam rei in fragranti deprehensi nu. 3
Limitatur tamen egregiem nu. 4
Quibus in criminalibus nec reus denunciare potest nu. 5
Idem dicas si de lesione fama ageretur nu. 6
Absque ea quo casu morti quomodo quis tradi possit nu. 7
Non inducatur reus ad renunciandum nu. 8
Potius doceatur nu. 9
Ex nullitate processus potest defendi c. 3. nu. 1
Etiam ex præscriptione criminis nu. 2
Per via inquisitionis in processu, unde incipiat præscriptio numer.
4. & 5
Secus in nostris statutis nu. 6. & specialiter 8
In quibusdam præscribitur in sindicatu nu. 9
Verum est de pertinentibus ad officium nu. 10. & inde.
Defenditur experientia instantia causa c. 4. nu. 1
Quæ seruanda inter regulares nu. 2
Non tamen ea morte accusatoris nu. 3
Et hoc iure communi nu. 4
His temporibus nu. 4
Ex susceptione baptismi post crimen c. 5. n. 1
Licet teneatur ad restitutionem sicut prius nu. 2
Idem de susceptione habitus nu. 3
Exceptis causis à iure cautis nu. 4
In quibus habitu priuatur nu. 6
Barbare in hoc errauit, quidam nu. 7
Item ex euidencia rei absoluta c. 6. nu. 1
Ex impossibilitate rei nu. 2
Et tunc ex causa innocentia liberatur nu. 3
Non tamen ex negatiua in uniuersali nu. 4
Bene tamen ex coarctata loco & tempore nu. 5
Ex probata etiam per solum dicti offensi nu. 6
Aliter si res euidenter constet nu. 7
Et hoc ad arbitrium iudicis nu. 8
Ex inhabilitate testium c. 7. nu. 1
Non tamen in uniuersali nu. 2
Imò tenentur ad restitutionem testium, quare & quando nu. 3
Ex illegitima receptione testium in iudicio nu. 4
Similiter ex varietate nu. 5

Notabilium.

In dubijs pro reo standum nu. 7

Modus singularis defendendi nu. 8

Ex confessione extraiudiciali quo ad condemnationem c. 8. nu. 1

Sic dicas de confessione coram iudice in competente nu. 2

Et etiam præsente parte nu. 3

Ex confessione cum promissione impunitatis à iudice n. 4. 5. & 6

Si non constet corpus delicti nu. 12

Intellige de delicto huius vestigium, vel corpus remanere potest
num. 13

Ex confessione, ex processu nullo ex quacunque causa nu. 14

Ex confessione, ex tortura non rectè adhibita c. 9. nu. 1

Super venientibus etiam postea legitimis indicijs nu. 2

Ex confessione conditionata quoque nu. 3

Quomodo probetur talis conditio nu. 4. & 5

Cuius conditionis, oppositio est cautela nu. 6

Tamen iuxta probata, absolutè defendit nu. 7

Ex erronea confessione nu. 8

Ex absolutione alias eiusdem criminis c. 10. nu. 1

Distinguendum tamen n. 2. 3. & 4

In quidam erravit nu. 5

Ex gratia recepta ex iudice recepta c. 11. num. 1

Quod deberet facere, & in quibus Prælati Generales, & Prouin-
ciales num. 3. & 4

De præteritis tamen, non de futuris nu. 6

Nec de atrocibus nu. 7

Secus de cæteris nu. 8

Ex inimicitia iudicis c. 12. nu. 1

Licet assereret esse se amicum nu. 2.

Ex affinitate, & excommunicatione iudicis nu. 3. & 4

Ex innocentia optimè c. 13. nu. 1

Et hoc post latam etiam sententiam nu. 2

Ex insania c. 14. nu. 1

Intellige etiam si superveniret post commissum delictum n. 2

Ac post latam sententiam nu. 3

Simile de commissio in somnis nu. 4

Ex ignorantia iuris inuincibilis nu. 5

Nec non ex mandato superioris iusto nu. 6

Ex metu cadente in virum constantem n. 7

Ex crudelitate cum iuxta causa nu. 8

Quo ad pœna diminutionem ex minoritate ætatis c. 15. nu. 1

Ex senectute nu. 2

Index Rerum

- Nulla plenitudine potestatis omitti potest c. 2. nu. 1
Caueant Pralati à talium negatione nu. 2
Nulla ex parte, etiam rei infragranti deprehensi nu. 3
Limitatur tamen egregiem nu. 4
Quibus in criminalibus nec reus denunciare potest nu. 5
Idem dicas si de lesione fama ageretur nu. 6
Absque ea quo casu morti quomodo quis tradi possit nu. 7
Non inducatur reus ad renunciandum nu. 8
Potius doceatur nu. 9
Ex nullitate processus potest defendi c. 3. nu. 1
Etiam ex prescriptione criminis nu. 2
Per via inquisitionis in processu, unde incipiat prescriptio numer.
4. & 5
Secus in nostris statutis nu. 6. & specialiter 8
In quibusdam prescribitur in sindicatu nu. 9
Verum est de pertinentibus ad officium nu. 10. & inde.
Defenditur experientia instantia causa c. 4. nu. 1
Qua seruanda inter regulares nu. 2
Non tamen ea morte accusatoris nu. 3
Et hoc iure communi nu. 4
His temporibus nu. 4
Ex susceptione baptismi post crimen c. 5. n. 1
Licet teneatur ad restitutionem sicut prius nu. 2
Idem de susceptione habitus nu. 3
Exceptis causis à iure cautis nu. 4
In quibus habitu priuetur nu. 6
Barbare in hoc errauit, quidam nu. 7
Item ex euidencia rei absoluta c. 6. nu. 1
Ex impossibilitate rei nu. 2
Et tunc ex causa innocentia liberatur nu. 3
Non tamen ex negatiua in vniuersali nu. 4
Bene tamen ex coarctata loco & tempore nu. 5
Ex probata etiam per solum dicti offensi nu. 6
Aliter si res euidenter constet nu. 7
Et hoc ad arbitrium iudicis nu. 8
Ex inhabilitate testium c. 7. nu. 1
Non tamen in vniuersali nu. 2
Imò tenentur ad restitutionem testium, quare & quando nu. 3
Ex illegitima receptione testium in iudicio nu. 4
Similiter ex varietate nu. 5

Notabilium.

- Iustam appellationem non admittentium tract. 10. p. 4. c. 2. num. 6
- De non citando reum tract. 9. c. 4. n. 1
- Auctoris in adhibenda tortura graui tract. 7. c. 18. nu. 16
- De sufficientia testium singularium ad torturam, & condemnationem c. 16. nu. 1
- De sufficientia, & numero requisitorum ad condemnationem Prelatorum regularium c. 12. nu. 3
- De precessione munitiois ad accusationem tract. 6. c. 3. nu. 4
- Prelatorum circa libellos, & huiusmodi tract. 9. c. 12. n. 3
- Circa denunciationem delicti in damnum delinquentis tantum conuertentis c. 10. nu. 1
- Ac etiam tertij c. 11. nu. 1
- Et circa modum ordiendi denunciationem c. 8. nu. 1
- Prelatorum in inquisitionem male inquirentium tract. 3. c. 3. nu. 6
- Eorundem vulgi clamorem sequentium c. 11. nu. 5

Episcopus.

- Quomodo, & quando immediate per seipsum regularis punire possit tract. 1. c. 4. n. 4. & c. 6. n. 4

Excommunicatio, & suspensio.

- Ab omnibus Prelatis fulminari potest tract. 10. p. 3. c. 15. n. 2
- Statuta de illa loquentia quomodo intelligantur n. 3
- Incurritur ab Apostatis nu. 4
- Reuelantibus extra ordine n. 5
- Ab imponentibus nomini irrisoria nu. 6
- Et ab audientibus non reuelantibus n. 6
- Ab ordinis diuisionem procurantibus nu. 7
- A sigilla, & litteras falsificantibus nu. 8
- Et ab alijs nu. 9
- A consicientibus libellos famosos, & c. nu. 10

Expulsio ab ordine, & expulsus.

- Loco trirremium adhibenda tract. 10. p. 3. c. 19. n. 7
- Conceditur ex priuilegio nu. 2
- Tribus requisitis fit sine errore nu. 3
- Secus autem, cum errore nu. 4
- Quinam expellendi nu. 5 & 6
- Incorrigibiles nu. 7
- Qui sint tales declarantur nu. 8
- Quibus adhibenda nu. 9
- In homicidijs seruanda nu. 10

Index Rerum

- Ex prodigalitate nu. 5
Ex ebrietate nu. 6
Ex prouocatione aduersarij nu. 7
Ex iuxto dolore nu. 8
Ex secreta perpetuatione nu. 9
Ex pœnitentia voluntaria nu. 10
Ex bona fama nu. 11
Ex perpetratione sine dolo nu. 12
Ex magna multitudine delinquentium, præsertim eminentium
num. 13
Ex antiquitate delicti nu. 14
Ex amicitia cum supremo iudice num. 15
Ex expontanea confessione ante inquisitionem nu. 16
Quam renuere Prælati non debent, & tamen renuunt, cum religio-
nis detrimento.

Errores aliorum.

- Tract. 3. c. 4. nu. 6
Et inde circa modum procedendi ex infama ibi eiusdem, vel re gesta
in loco turpi c. 5. n. 5
Eiusdem de scientia deponentis circa famiam num. 7
Et in exigendo iuramentum tract. 9. p. 2. c. 7. nu. 2
Dicentium reum veritatem aperire teneri ex semiplena probatione
n. 1. & c. 8. per totum
Prælatorum in incarcerando c. 14. nu. 3
Et c. 15. nu. 2. & c. 16. nu. 2. in modo
Iudicium circa velocitatem in tortura tract. 10. p. 4. c. 2. n. 2
Dicentium non adhibendos seculares in tortura regularium tract.
9. c. 22. nu. 4
Adhibentium quoque sine necessitate nu. 7
Circa defensionem rei ante torturam c. 24. nu. 1
De infamatione sui ipsius tract. 7. c. 19. nu. 1
Prælatorum bonos absolute non absoluentium tract. 10. c. 9. num. 1
Impiè accusantis auctorem tract. 10. p. 1. c. 11. nu. 3
Negantium defensiones tract. 10. p. 2. c. 1. nu. 2
Cuiusdam facinorosi Prouincialis c. 13. nu. 12
Cuiusdam frangentis fidem c. 8. nu. 8
Eiusdem producentis in iudicio ab ipso absoluta c. 10. nu. 5
Prælatorum repellentium recurrentes c. 14. nu. 17
Diffinit. rum, & Patrum Generali applaudentium tract. 10. p. 3. c.
4. nu. 7 & 8

Notabilium.

- Iustam appellationem non admittentium tract. 10. p. 4. c. 2. num. 6*
- De non citando reum tract. 9. c. 4. n. 1*
- Auctoris in adhibenda tortura graui tract. 7. c. 18. nu. 16*
- De sufficientia testium singularium ad torturam, & condemnationem c. 16. nu. 1*
- De sufficientia, & numero requisitorum ad condemnationem Prelatorum regularium c. 12. nu. 3*
- De precessione munitiois ad accusationem tract. 6. c. 3. nu. 4*
- Prelatorum circa libellos, & huiusmodi tract. 9. c. 12. n. 3*
- Circa denunciationem delicti in damnum delinquentis tantum conuertentis c. 10. nu. 1*
- Ac etiam tertij c. 11. nu. 1*
- Et circa modum ordiendi denunciationem c. 8. nu. 1*
- Prelatorum in inquisitionem male inquirentium tract. 3. c. 3. nu. 6*
- Eorundem vulgi clamorem sequentium c. 11. nu. 5*

Episcopus.

- Quomodo, & quando immediate per seipsum regularis punire possit tract. 1. c. 4. n. 4. & c. 6. n. 4*

Excommunicatio, & suspensio.

- Ab omnibus Prelatis fulminari potest tract. 10. p. 3. c. 15. n. 2*
- Statuta de illa loquentia quomodo intelligantur n. 3*
- Incurritur ab Apostatis nu. 4*
- Reuelantibus extra ordine n. 5*
- Ab imponentibus nomini irrisoria nu. 6*
- Et ab audientibus non reuelantibus n. 6*
- Ab ordinis diuisionem procurantibus nu. 7*
- A sigilla, & litteras falsificantibus nu. 8*
- Et ab alijs nu. 9*
- A conficientibus libellos famosos, & c. nu. 10*

Expulsio ab ordine, & expulsus.

- Loco trireremium adhibenda tract. 10. p. 3. c. 19. n. 7*
- Conceditur ex priuilegio nu. 2*
- Tribus requisitis fit sine errore nu. 3*
- Secus autem, cum errore nu. 4*
- Quinam expellendi nu. 5. & 6*
- Incorrigibiles nu. 7*
- Qui sint tales declarantur nu. 8*
- Quibus adhibenda nu. 9*
- In homicidijs seruanda nu. 10*

Index Rerum.

A quibus remaneat liber c. 20. n. 1
Quomodo ad obedientiam Episcopi teneantur n. 2
Aliam religionem ingredi non tenentur nu. 3
Possunt tamen nu. 3
Quibusdam tamen requisitis nu. 4
Obligari tamen non possunt n. 5
Nec ad eandem redire nu. 6
Tenentur ad diuinum officium n. 8
Non possunt prædicare, & audire confessiones, & sub qua pœna nu. 9

Fama, & infamia.

Quomodo sufficiens ad inquirendum tract. 3. p. 2. portior 2. c. 4. nu. 7. 8. & 9
Quomodo cognoscenda c. 5. nu. 1
Quid sit nu. 2
Qua probata sit nu. 3
Eius ortum quomodo cognoscendum n. 4
Testes de ea deponentes scientiam rationem reddant nu. 5
Idem dicas de re gesta in loco turpi nu. 6
Non tamen scire quid sit fama tenetur nu. 7
In duabus probatis quid agendum c. 6. nu. 1
Et quomodo si non sint æquales, vel probata nu. 2. 3. & 4
Quomodo ex ea procedi non possit n. 7
In nullis casibus procedi potest nulla præcedente c. 8. n. 1
Dupliciter viam aperit c. 9. n. 4. & 5
Ostenditur exemplis nu. 5
Non sufficit ad inquirendum iuridici tract. 7. c. 15. n. 3

Fama honor.

Quam maxime respicienda, & tuenda præsertim eminentium tract. 3. c. 12. n. 9. c. 13. n. 3

Fuga rei.

Ante sententiam fugere potest nisi iurauerit secundum quemdam, quod verum est de non regularibus tract. 9. cap. 17. num. 7. 2. 3. & 4.
Secus si carcer sit iniustus nu. 3
Et fugiens properet ad Prelatum n. 4
Et quando iuuari possunt in factione nu. 5

Dum

Notabilium.

Dum tamen non sint custodes nu. 6

Vna cum fama sufficit ad torturam c. 2. l. nu. 8

Habitus receptio & fidei professio.

*Quales criminosi in saeculo, & quorum receptio nulla tract. i. cap. 6.
nu. 1*

Si sine fraude sunt valide nu. 2

Cum fraude tamen seculari iudici sunt reddendi nu. 4

Quando sint cum fraude ostenditur nu. 5

Indicium.

Testibus aliquando aequivalet tract. 8. c. 1. n. 1

Clara sint, & in distincta nu. 2

Præsertim in criminalibus nu. 3

Et ubi non interueniret pœna corporalis n. 4

Clariora tamen in Criminalibus, quam in ciuilibus nu. 5

Violentæ præsumptiones quando sufficiunt nu. 6

Quando etiam coniecturæ nu. 7

Generale nomen c. 2. nu. 1

Distinguitur à fama nu. 2

A teste nu. 3

A confessione nu. 4

Lato vocabulo pro quacunq; probatione sumitur n. 5

Describitur nu. 6

Vnde oriatur nu. 7

Quam credulitatem habeant nu. 8

A iudice tamen cognoscenda nu. 9. & 10

Exemplum de sufficientissimo nu. 11

Et de opposito nu. 12

Vsus delinquendi in eodem genere sufficiens c. 3. nu. 1. & 2

Quomodo in alio etiam nu. 3

Non tamen ita plenè nu. 4. & 5

Aliquando nec in eodem nu. 6. 7. 8

Secus est de bono nu. 9

Errant tamen in hoc Prælati nu. 10

Scriptura in iudicio recognita sufficiens c. 4. n. 1

Fuga quoque c. 5. n. 1

Non tamen semper uniformiter nu. 2

Nec semper sufficiens ad torturam nu. 3 & 4.

Minae sufficientes nu. 6.

Inimicitia nu. 8

Sequestratio nu. 9

Index Rerum.

- Factum cum accusatore* nu. 11
Mendacium nu. 12
Non tamen uniformiter nu. 13
Exclamatio puella, &c. n. 15
Excluditur tamen socius corruptus, & confessio extraiudicialis nu. 16. 17. & 18
Requisita ad eius plenam probationem c. 6. n. 1
Semiplenum facit unicus, & singularis nu. 2
Plenum etiam duo n. 3
Eorum probationes ad quid valeant nu. 5
Singularia nihil probant n. 11
Sufficiencia ad torturam tract. 9. c. 21. nu. 7. &c.
Dentur reo ante torturam c. 24. nu. 1. & 2
Immo offerantur à regularibus nu. 3
Eorum copia est substantialis iuris c. 25. nu. 5

Inquisitio, & inquirere iudicialiter.

- Quibus Prelatis precipiatur ex munere* tract. 3. c. 2. nu. 1
Ad qua crimina, & personas se extendat generalis nu. 2
Modus inquirendi nu. 3
Differt à paterna visitatione nu. 4
Quando fieri possit n. 5
Causa sufficiens ad inquirendum nu. 6
Quomodo iteranda nu. 7
Differt ad enunciationem nu. 9
Mixta qua sit c. 3. nu. 1
Quare facienda nu. 2. & 3
Mixta duplex nu. 4
Quando fieri debeat, & non debeat n. 5. 6. & 8
Specialis c. 4. n. 1
Ad quam non possit procedere Prelatus nu. 2
Causa sufficiens ad specialem nu. 3
Non fiat sine denunciatione iudiciali, & ex sola monitione paterna
precedente nu. 5. & 6
Non sufficit tamen clamor populi c. 11. n. 1
Specialis quo casu non liceat c. 19. nu. 5. & 6
Ad specialem contra aliquem non sufficit opinio c. 13. n. 2

Iudicium summarium.

- Quatuor conditiones requirit* tract. 3. c. 17. nu. 1
Prima particula excludit dolosas dilationes &c. n. 2

Notabilium.

Attinentia ad naturam iudicij tantum adhibeantur nu. 3

Inferiatis etiam fieri potest nu. 4

Omnes solemnitates reijcere potest nu. 5

Sedius gentium & naturale, tantum seruando nu. 6

Iuramentum.

Reo semper dandum tract. 9. c. 5. nu. 12

In iustum homicidio perniciosius nu. 13

A reo aliquando non exigendum n. 13

Sufficientia ad illud nu. 14

Extra rem grauem non exigatur c. 17. nu. 12

Iudex.

Necessarius ad finem consequendum prefatio nu. 2

In duobus errant ibi in prefatione n. 6

Sunt duplices tract. 1. c. 3. nu. 1

Quomodo errent procedendo ex farrâ tract. 3. c. 4. n. 7. 8. & 9

Attendant quam maxime eminentium reputationem c. 12. nu. 9

Contra aliquem specialiter non procedat, nisi sit infamia c. 13. nu. 1

Nec inquireat nisi de quo est infamia, & necessario connexo nu. 1

Differenter procedat in causis grauib, & leuib c. 17. n. 7 & 8

Non procedat ad Iudicium, & inquisitionem ex libellis epistolis &c.

sine certo auctore c. 12. nu. 1

Immo seuerè puniat huiusmodi auctores diligenti indagine n. 2

Peccat non seruando ordinem in interrogando tract. 9. c. 5. nu. 5

Non interroget de complicibus c. 12. n. 1

Doceat Reos ignorantes nu. 2

Mortaliter peccat interrogando de complicibus nu. 3

Excipiuntur multi casus, in quibus nedum potest, sed etiam debet c.

13. n. 1. &c. ut sit de ijs fama si crimen sit atrox nu. 2

Si uertens in publicam perniciem nu. 3

Non reuelentur tamen complices iam emendati nu. 5

Non interrogentur particulariter in his casibus nu. 6. & 7

Secus si delictum tenderet in damnum euident nu. 8. 9

De copia indiciorum ante torturam c. 18. num. & 2

Immo offerat si sit secularis nu. 4

Torquens non data copia puniatur c. 25. n. 4

Nec valet dicere quod non sint essentialia iuris sed apices numero 5.

Ipso mortuo potest causa prosequi tractat. 10. pagin. 2. cap. 4. numero 5

Index Rerum

- Etiam accusatore desistente nu. 6*
Limitatur tamen ad aliquos casus nu. 7
Mortuo tamen Reo non nu. 8
Aliquibus tamen exceptis nu. 9
Non condemnet, si impunitatem promisit c. 8. n. 6
Promittere potest nu. 6
An autem regularis nu. 7
Peccant non observando nu. 9
Turpe tamen indagant sic promittendo nu. 10
In aliquo casu tamen conceditur nu. 11
Veritatem pro fundamento in ferenda sententia habeant tract. 10.
p. 3. c. 5 nu. 3. & 4. & 5.
Potius mites quam rigoresi nu. 7
Sine excedentia tamen nu. 8
Inferior superioris iustam sententiam exequatur tract. 10. p. 4. c. 4.
nu. 1
Aliquo casu excepto ibi dubitans de iniustitia superioris quid agere
debeat num. 4
Cautè Reo statum cause aperiat tract. 9. c. 10. nu. 7

Index Ordinarius Regularis.

- Episcopalem auctoritatem habet tract. 1. c. 1. nu. 2*
Est ex electione, vel institutione cap. 3. nu. 2
Qui sit nu. 3
Ex institutione vel substitutione nu. 4.
Accusationes quasdam rescindere possunt, & debent tract. 6. cap. 7.
num. 1
Etiam in bonum commune tendentes nu. 2
Rescindere debent accusationes contra personas eminentes nu. 3
Errant tamen non rescindendo nu. 5
Personas & qualitates earum ponderent in accusationibus rescin-
dendis nu. 6
Errant statim torturando tract. 9. c. 20. n. 2
Copiam indiciorum offerant ante Turturam cap. 24. nu. 4
Sæcularibus sint mitiores nu. 4
Non imponant pœnas cum rigore tract. 10. pag. 3. c. 6. nu. 1. & cap. 5
nu. 7. & c.
Statutis regularibus, se conforment c. 6. n. 2
Eorum defectu sacris canonibus nu. 3
Siue iuri Imperatorio nu. 4
Capitis proprii opinionem non sequatur nu. 4
Licet etiam aliquando possit c. 7. n. 1

Quando

Notabilium.

Quando possit nu. 1

Conformiter tamen iuribus nu. 3. & 2

Iudex Delegatur Regularis.

Qui sit tract. 1. cap. 3. nu. 5

Qui delegare possint nu. 6

Quomodo, & quando subditos visitare teneantur tract. 2. c. 2. nu. 5

In quo non differat ab ordinario cap. 4. n. 6

Iudex Secularis.

Contra Regulares etiam professos quomodo procedere possit tract. 1. cap. 6. num. 2. & 3.

Causam nouitiorum cognoscere non potest c. 7. num. 1.

Nullo pacto procedere potest contra Regularem etiam delinquentem cum socio seculari c. 8 nu. 1

Etiam si dimiserit, & deliquerit sine habitu nu. 2

Potest tamen contra expulsos nu. 3

Minister.

Generalis primus, & supremus visitator in qualibet Religione trac. 2. cap. 2. nu. 2

Prouincialis quomodo fratres, & loca visitet c. 3. nu. 2

Quomodo etiam interroget nu. 3

Prouincialis quotannis syndicatum Guardianorum teneat c. 5. num. 4

Et in fine sui officij syndicari debeat nu. 5

Nouitius.

Eorum delicta ad Prelatos regulares cognoscenda attinent tract. 1. cap. 7. nu. 1.

Possunt tamen à Regularium Iurisdictione subtrahere nu. 2

Delinquentes in ordine quomodo expellendi nu. 3

Priuatio.

Sunt in triplici differentia tract. 10. p. 3. c. 12. nu. 1

Diffinitur prima nu. 1

Cetera quoque nu. 2. & 3

Que à Prouincialibus nequaquam infligi possunt nu. 4

Qui, & à quo priuari non possint nu. 5. & 6

Actuum legitimorum competit subornatoribus c. 13. nu. 1

Recurrentibus ad fauores secularium nu. 2

Intercipientibus litteras Prelatorum nu. 3

Index Rerum

Et impediētibz nu. 3
Diuisionem procurantibus nu. 4
Abiuratis, & natalium defectum patientibus nu. 5
Suffragiorum iure priuatur Pralato respondens nu. 6
Olim damnatis ad triremes nu. 7
A Pralato rebellans nu. 8
Officijs ordinis priuantur conspiratores nu. 9
Tribunalia secularia adeuntes nu. 10
Ad fauores pro officijs recurrentes nu. 11
Pro eisdem premia dantes, vel recipientes nu. 12
Notabili infamia laborantes n. 13
Prouinciales punire differentes, & alij nu. 14

Pœna.

Regularibus rigoroſe non imponenda tract. 10. p. 3. c. 6. n. 1
Conformiter ſtatutis regularibus n. 2
Vel ſacris canonibus nu. 3
Vel iuri Imperatorio magis quam arbitrario nu. 4
Licet aliquando c. 7. n. 1
Sed legibus conformiter nu. 2
Arbitraria ad mortem ſe extendit num. 4
Et ad expulſionem ab ordine n. 6
Qua in vſu eſſe deberet nu. 6
Diuerſa pro eodem crimine infliguntur c. 8. n. 1
Delictum tamen ſcientibus non imponenda n. 3. & 4
Conſiliantibus verò maximè ſimiliter mandantibus n. 7. 8. & 9
Delicto etiam non attentato nu. 10
Secus ſi ante reuocauerit nu. 11
Auxilianti quoq; infligenda nu. 12
Diſcurrenti verò tantum in aliquo caſu nu. 13. & 14
Per iudicem remitti poteſt c. 9. n. 1
Cauſam remiſſionis tamen exponendo n. 2
Præcipuè regulares in ſuis ſententijs nu. 3
Remittitur ex offenſi interceſſione n. 4
Vel vir eminentia nu. 5
Non tamen ſine rationabili cauſa n. 6
Commutteri poteſt quomodo, & quando nu. 7
Non tamen ab inferiori nu. 9
Licet à ſuperiori poſſit nu. 9
Quamuis nec etiam ſuperior debeat nu. 10

Remiſſa

Notabilium.

Remissa per falsam gratiam à Pralato siue Iudice recognoscatur n^o.
mer. 11

Minuitur ubi non est dolus c. 10. n. 2

Licet cum difficultate cognoscatur n. 3

Ad corporalem lata culpa non sufficit num. 4

Nec ad infamiam nu. 5

Qua etiam Pralatis localibus imponi possit nu. 2

Multiplex c. 11. n. 2

Non tamen viro insigni in ordine nu. 3

Grauis est triplex qua infligi non potest nisi seruatis seruandis cap.
12 n. 1

Et qua sint nu. 1 & ultra.

Depositionis, & priuationis cui actiue, nec passiue non competat nu.
4. 5. & 6

Actuum legitimorum priuatio quibus conueniat c. 13. n. 1. 2. 3. & 4

Eratrum remotio grauis c. 14. n. 2

Diffinitorio quoq; priuari n. 4

Probatio, etiam caputij nu. 5

Grauior tamen suspensio ab officijs n. 6

Grauiissimum tamen exilium n. 7

Quod pro verbis iniurijs etiam infligitur num. 8

Et nouitatem querentibus nu. 9

Excommunicationis à quibus, & propter quid incurratur, & à
quibus infligi possit c. 15. per totum.

Carceris quid sit c. 16 nu. 1

A quo infligi possit n. 2

Et propter quid debeat nu. 4

Fornicantium nu. 8

Sodomitarum n. 9

Inobedientium nu. 10

Reuelantium confessionem nu. 11

Proferentium verba obscena n. 11

Proiciendum aliquid ad percutiendum nu. 12

Tenentium siue deferentium arma nu. 12

Diuisionem procurantium n. 13

Sigilla falsificantium nu. 13

Falsum deponentium, & c. nu. 13

Et aliorum nu. 14

Trivremium grauiissima c. 17. n. 1

Incurritur à tertio fornicante nu. 2

Ab interfessore à grauiter mutilatore, & alijs nu. 3

Ab in-

Index Rerum

Ab incorrigibili nu. 4

Apostatarum c. 18. nu. 13. 14. & 15

Quomodo incurrantur cap. 22. nu. 1. & 2

Præsertim statutorum tract. 3. c. 19. nu. 9

Et quomodo à Prælatiis declaranda, & à subditis subeunda nu. 10

Idem de censuris statutorum nu. 11. & 12

Pœna talionis.

Non est in usu tractat. 6. cap. 5. nu. 1

Deberet tamen esse inter regulares nu. 2

Sed cum moderamine nu. 3

Abolita tract. 10. par. 3. c. 21 nu. 1

A regularibus esset seruanda nu. 1

A quibus incurratur nu. 2

A Prælatiis infligenda alias suspendendi nu. 3

*Incurritur ab infamatoribus à calumniatoribus, & falsis testibus
nu. 4*

A reuelantibus delicta probare nequeuntibus nu. 3

Processus.

Quomodo terminandi tract. 3. c. 16. nu. 1

Modus procedendi ex munere, & ad instantiam nu. 2

Modus exactissimus inter regulares c. 18. n. 1

Quæ omitti possint in hoc modo, & quæ non nu. 2

Quomodo differat à iudicio summario n. 3. & 4

Quare extremum remedium etiam dicatur nu. 6

In quibus casibus est applicandus n. 7

A Prælatiis localibus inchoari non possunt c. 1. nu. 4

Ex commissione verè maximè nu. 5

Prælati.

Duplici funguntur munere in præfatione n. 3

Duplici via procedere possunt nu. 4

Ad apicos iuris non tenentur nu. 5

In duobus grauiter peccant nu. 6

Soli sunt iudices ordinarij regularium tract. 1. c. 1. nu. 6

Punire possunt quoscunq; subditos c. 2. nu. 1

Renocare possunt mancipatos seruitio principum nu. 2

Nec tenentur illis socios assignare nu. 3

Subditos quomodo punire debeant instante Episcopo c. 4. nu. 3

Punire debent ne religionem scandalo dent nu. 5

Nulla

Notabilium.

Nullo pacto procedere possunt contra sacularem socium regularis in delicto cap. 8. nu. 1

Quid exprimere debent in sententia expulsoꝝ nu. 4

Prius corrigant paternè quam iudicialiter puniant siue procedant tract. 2. c. 1. nu. 1

Duplici ratione in non subditos potestatem habent c. 2. nu. 8

Fratres leuiter, & crebro non transferant c. 4. nu. 1

Prius autem paterne moneant quam puniant nu. 2

Abstineant à sermonibus infamatoris nu. 4

Et à praeceptis consimilibus nu. 5

Eoꝝ praecepta aliquando in damnum, & scandalum nu. 6

Prima vice caritatiue delinquentes moneant nu. 7

Adhibere tamen possunt testes nu. 8

Malignis in visitatione quomodo viam praecludant nu. 10

Rationem administrationis reddere possint nu. 11. & 12

Schedulas infamatorias, secreto non recipiant nu. 13

Non sint leues in credendo nu. 14

Error eoꝝ maximus tract. 3. cap. 3. nu. 7

Delinquunt maximè inquirendo ex depositione paterna c. 5. nu. 9.

& 10

Quomodo se habeant in denunciationibus paternis nu. 11. & 12

Subditorum peccata ad tempus tollerare possint c. 7. nu. 1. 2. 3. 4

Aliquando desimulare possunt nu. 5

Omnino tamen corrigere debent nu. 6

In multis casibus nulla precedente infamia iudicialiter procedere possunt c. 8. nu. 1. 2. & 3

Error multoꝝ circa furta notabilia nu. 5

Eoꝝ lapsus non inquirendo de quibus est publica fama nu. 9

In euidentia delicti sine fama procedant c. 9. nu. 1

Et cum in eoꝝ praesentia, & scriba delinquitur nu. 2

Et contra deprehensum in visitatione Generali iudiciali nu. 2

Ex Epistola ad amicum quomodo procedere possunt c. 10. nu. 2. & 3

In quo maximè errent c. 11. nu. 2

In quibus similes Pilato nu. 3

A Deo do cent nu. 4

Rem, & non clamorem videant nu. 5

Non est contra eos admittenda accusatio vulgi nu. 6

Errant non tuendo famam eminentium c. 13. nu. 3

Quid maximè attendere debent circa eminentes nu. 4

Quo pacto inquirere possint de non connexo, & sine infamia precedente nu. 5

Non

Index Rerum

Qui citari possint nu. 2
Modus vsuatus nu. 3
Strictior forma nu. 4. & 5
Non tamen seruata à nobis nu. 6
In quibusdam casibus non sequitur c. 3. nu. 1
Quando omitti non potest nu. 2
Error cuiusdam nu. 3
Caute citandum nu. 5
Non remoueantur Pralati inferiores sine ea tract. 2. c. 4. n. 1
Secundum quendam, non tamen secundum auctorem, & veritatem nu. 2
Vno tamen casu excepto nu. 3. & 4

Rei interrogatio.

Non interrogetur sine teste oculato, ultra alia requisita tract. 9. c. 5. nu. 1
De occultis non potest nu. 2
Nec ex fama probata nu. 3
Benigne facienda nu. 6
A Generalibus incipiendum nu. 7
Solertia & diligentia vtendum nu. 8
A cauillosis cauendum nu. 9
De non conuictis minimè interrogandum nu. 10
Secus de similibus, & connexis nu. 11
Iuramentum quando dandum nu. 12
In vinculis, & in carcere non interrogandum n. 15
Respondere tenetur c. 6. nu. 1
Veritatem aperire quando non tenetur nu. 2
Modus interrogandi nu. 3
Error multorum in modo nu. 4
Tenetur semper confiteri delictum, semiplenè probatum secundum quosdam c. 7. n. 1
Contrarium sentit auctor nu. 2. 3. 4. & inde.
Et maxime si sint eminentes nu. 8
Nec obstat de confirmatione mendacij, cum iuramento nu. 9
Secus autem est in minimis nu. 11
Quando ad mentem iudicis respondere teneatur nu. 14. & c.
Adducuntur rationes contra determinationem auctoris c. 8. n. 1
Soluuntur nu. 2. 3. & inde.
Non respondens habetur pro confesso c. 10. nu. 12
Non querat dilationem nu. 3

Notabilium.

Quomodo sententia opinantis sit vera nu. 6

Nullo pacto teneri verior sententia n. 6. & 8

Non interrogetur de socijs c. 12. nu. 1

Doceantur à iudice nu. 2

Excipiuntur multi casus, in quibus de socijs interrogari potest, & debet.

Ut existente de eis fama atrocitate criminis, & publica pernicie, & huiusmodi ibid.

Rei damnatio.

Rei sunt duplici differentia tract. 10. p. 3. c. 1. nu. 1

Convictus & non defensus omnino damnetur nu. 2

Non requisita etiam confessione nu. 3

Minuatur tamen ei poena, si ab insipiente, & in eruditio subiuit torturam num. 4

Non damnetur in criminalibus, nisi ex clarissimis num. 5

Nec sola opinione iudicis, sed secundum acta nu. 6

Non damnetur qui innocens esse certo scitur nu. 7

Certiores faciant supremos Pralatos num. 8

A nullo quispiam damnetur pro innocente habitus contrariam existente in processu nu. 9

Confessus in tortura ratificans damnetur c. 2. num. 1

Confessioni non ratificata minimè standum nu. 2

Et hoc expresse nu. 3

Nec statim facta, sed post unum diem num. 4

Nec in carcere, & presentibus instrumentis paratis ad torquendum num. 5

Spontè confessus damnandus c. 3. nu. 1

Datus tamen prius defensionibus nu. 2

Ad quos spectet c. 4. nu. 1

Et quando, cum assensu diffinitorij nu. 2

De grauib. ad generalem, ex assensu patrum nu. 3

Nec etiam de grauib. sine diffinitorio non damnetur nu. 4

Alias nulla erit nu. 5

Valida tamen ex assensu, & quomodo nu. 6

Qui patres multo obstante precepto libere dicant suam sententiam nu. 7

Vnde tacentes duplicem incurrunt culpam num. 8

Non obstante pralatorum affirmatione nu. 9

Praesertim in condemnatorijs, & detrimentum afferentibus nu. 10

Index Rerum

Rei absolutio.

Non sunt una forma omnes absoluendi tract. 10. p. 1. c. 2. n. 1

Non enim sunt omnes æque innocentes nu. 4

Absoluendus quandoque ut innocens c. 9 nu. 2

Fit ei praiudicium, si ex causa innocentie non absoluitur num. 3

Licet non sit in usu nu. 4

Actore non probante absoluitur c. 10. nu. 1

Quando etiam non ex causa innocentie nu. 2. & 3

Non potest amplius conueniri de absolutis, ex causa innocentie cap.

11. num. 1

Error commissarii generalis nu. 2

Error maximus cuiusdam nu. 3

Impietas eiusdem nu. 4. & 5

Non diffinitive, sed rebus sic stantibus absolutus potest iterum conueniri c. 12. nu. 1

Licet per torturam omnia indicia purgauerit nu. 2

Imò, & accusari, sed à quo nu. 3.

De difficili tamen inter nos daretur casus n. 4

Idem dicas de absoluto ex preuacatione primi accusatoris num. 5

Et virtute translationis nu. 6

Intellige tamen omnia, si sint per inquisitionis processum c. 13. num.

Et denunciationis nu. 2

In foro tamen tantum poenitentiali absolutus semper conueniri potest nu. 3

Secus in iudiciali n. 4

Et via dispensationis nu. 4

Quæ regularibus vix est in usu nu. 5

Nullo tamen pacto amplius quisquam accusari deberet nu. 6

Sententia.

Contra inauditum non conuictum, aut non confessum grauis non feratur tract. 3. c. 19. nu. 4

Potest ferri regularibus, sine apicibus iuris tract. 10. p. 3. cap. 5. numer. 1

Sine parte presente, & de nocte n. 2

Non expressa damnationis causa nu. 3

Quid maxime requisitum inferenda nu. 4

A veritate penitus deueniendum nu. 5

Contemperando misericordiam, & iustitiam nu. 6

Cum misericordia nu. 7

Non tamen nimia nu. 8

Traditum

Notabilium.

Tradantur regula proferenda nu. 9

Modestis verbis sub pœna suspensionis pronuncietur c. 23. n. 1

Servanda regula Concilij Tridentini nu. 2

Aliquando etiam cum increpatione nu. 3

Traditur regula nu. 5

Superioris ab inferiori exequatur tract. 10. p. 4. c. 4. nu. 1

Aliquo casu excepto nu. 2. 3. & 4.

Ab iniusta quomodo, & ad quem appellandum nu. 4. 5. & 6.

Sindicatus, & indicare.

Est de iure diuino tract. 2. c. 5. n. 1

Totius iustitie experimentum nu. 2

De iure diuino nu. 3

Guardianorum per quos, & quando faciendus nu. 4

Item Prouincialium nu. 5

Non mittantur inhabiles, & suspecti nu. 6

Qui prius paternè inquirent nu. 7

Delegare an possint nu. 8. & 9

Ex propria Prouincia assumi non possit n. 4. & 11

Super quibus specialiter inquirent nu. 12

Tempus.

Actori præscribitur tract. 3. c. 15. n. 1

Prelato verò ex manere minime nu. 2

A Prelato quomodo tolli non possit n. 3

Quare, & quando Prelatis præscribi non possit nu. 4

Præscribitur à die commissi criminis tract. 10. p. 2. c. 3. nu. 4

Aliquando quinque annis nu. 5.

Secus in statutis nostris nu. 6. 7. & c.

Aliquando in sindicatu nu. 9

Intellige de spectantibus ad officium nu. 10

Error cuiusdam in hoc nu. 12

Testes.

Duo quomodo sufficiant tract. 3. c. 5. nu. 8

(aliquem ib.

Quatuor paternè deponentes non sufficiunt ad inquirendum contra

Quare non propalandi c. 19. nu. 3

Iam ei etiam familiares, & amici tract. 2. c. 1. nu. 1

Et hoc ex priuilegio nu. 2

Quantumcunq; etiam subdit Prelatis nu. 3

Quartari possint nu. 4. & 5.

(n. c. 2. nu. 1

Moniales itidem idoneæ ex priuilegio, quamuis non ex iure commu-

laice mulieres etiam Idoneæ nu. 2

Moniales assumenda nu. 3.

Index Rerum.

- Et in quibus casibus nu. 4
Cum viris tamen non sunt comparanda nu. 5
Nec mulieribus secularibus preferenda nu. 6
Et eorum testimonio caute utendum nu. 7
Laici iure communi contra regularem non sunt idonei ca. 3. num. 1
Admittuntur tamen in aliquo casu nu. 2
Quales esse debent n. 3.
An compelli possint nu. 5
Quomodo compellendi admirandum, & admitti nu. 6. & 7
Infames repelluntur c. 4. nu. 1
Habilitantur tamen ex priuilegio n. 2
Mulier quo iure repellantur nu. 3
Repelluntur minores natu nu. 4
Inimici nu. 5
Ascendentes & descendentes accusatoris n. 6
Qui etiam infames nu. 7
Sociis criminis nu. 8
Viles personæ nu. 9
Conspiratores nu. 10.
Varij nu. 11.
Qui faciant indicium ad torturam nu. 12
Inhabiles quomodo admittantur nu. 13. & inde.
Regulares contra seculares non admittantur licentiori tamen pos-
sunt c. 5. nu. 1. 2. & 3
Quo casu non licentiandi n. 4
Quod si sine licentia testificentur nu. 5. & 6
Quomodo citandi c. 6. nu. 1
Non citatus suspectus nu. 2
Eorum nomen, & cognomen scribatur nu. 5. & 7
Detur iuramentum nu. 6
Secularibus an præstandum iuramentum nu. 7
A fratribus exigi non potest nu. 8
Ex auditu quid probent nu. 10
De quibus interrogandi nu. 11
Eorum dicta in fine relegenda nu. 15
Attendatur eorum promptitudo nu. 13
Qui, & quando teneantur ad testificandum c. 7. n. 1
Aliquando tenentur se offerre nu. 2
Quo casu teneantur nu. 3. & 4
Non sint proclives n. 6
Prædoceatur ignari nu. 7

Notabilium.

- Quæ non debeant testificari ex precepto, & excommunicatione c. 8. num. 1.*
Non testificentur de habito in confessione, de delicto sub sigillo secreto nu. 1. & 2.
Imò interrogari non debent de talibus nu. 3.
Aliter si non sit alia via nu. 5.
Non testificentur de secreto sub iuramento, & quomodo de tali possint nu. 6.
De quibus testificari non debeant nu. 8. & inde.
Quid si dubitent de auctoritate iudicis c. 9. nu. 1.
Error cuiusdam in hac materia nu. 2. & 3.
Ridiculumq; argumentum in eadem nu. 4.
Quomodo tuta conscientia negent opinio contraria huic nu. 7.
An si dubitent, quod preceptum sit peccatum nu. 8. & c.
Dubitans non tenetur nu. 12.
An mendacium aliquo pacto dicere possint c. 10. n. 1. & 2.
Possunt aliquando nu. 3.
Probatur validis rationibus nu. 4.
Modis amphibologicis non utantur n. 5.
Non subterfugiant n. 6.
Quando iuridice negent nu. 7.
Quando excommunicatione non ligentur nu. 10. & c.
Tacentes veritatem ad restitutionem an teneantur c. 11. nu. 1. & 2.
Additur bona limitatio nu. 3.
Restituere tenentur nu. 5.
Intelligitur tamen cum limitatione nu. 6.
Quid de iurare nolente nu. 8.
Et falsum deponente nu. 9.
An retractare se debeat nu. 10. & c.
Qui, & quales requisiti ad plenam probationem c. 12. nu. 1.
Secus tamen in personis insignibus n. 2.
Ac in Prelatis secundum quendam n. 3.
Non tamen secundum auctorem nu. 4. 5. & c.
Probatur nu. 7.
Duo quando sufficiunt nu. 8.
Error cuiusdam circa numerum, n. 9. & c.
Iurare debent, & quare nu. 13.
Singulares multiplices c. 13. n. 1. 2. & c.
Stricte de circumstantiis interrogandi n. 7. & c.
Singulares qui non dicantur nu. 13. & c.
Singulares quot sufficiant ad plenam probationem secundum quendam c. 4. n. 1.

Index Rerum

- Contrarium sentit auctor nu. 2. &c.
Respondetur ad obiecta nu. 5
Singularitas triplex c. 15. nu. 1. &c.
Ex singularibus nemo condemnatur nu. 4
Ad torturam an sufficiant c. 16. n. 1. &c.
Varij reiciuntur c. 17. n. 1
Quid si sibi contrarij nu. 2
Sententia auctoris contra quemdam nu. 3. & 4
Quod dictum varij, & contrarij tenendum nu. 7
Qui varius non dicatur nu. 8. &c.
Per iuri puniendi nu. 14
Varietas plurium, quid probet n. 15
In disparitate quid agendum nu. 16
Tortura purgandi c. 18. n. 2
Etiam complices nu. 3. &c.
Qui primo torquendi nu. 8
Quoties in eadem questione torquendi n. 10. &c.
Indiciorum copia non est eis danda n. 11. & 12
Insigni, & eminentes non torqueantur nu. 14
Ex consilio tamen deueniant nu. 15
Et cum cautela nu. 17
Varij quomodo torquendi nu. 20
Falsi quicunq; puniendi c. 19. n. 1
Etiam si eius dictum non valeat nu. 2
Seuerè puniantur nu. 4. &c.
Qui falsi ad poenitentiam non admittendi nu. 7
Quorum depositio totaliter repellatur nu. 8
Duo testes plene probant tract. 8. c. 6. n. 1
Vnicus tamen, & singularis semiplene nu. 2
Vnus de delicto alius de indicio de visu deponentes quomodo plenè
probent nu. 3
Duo de indicijs remotis non coniunguntur ad vnum indicium nu.
6. &c.
Singularis deponens de indicijs connexis sufficit ad torturam nu. 10
Declaratur quedam regula nu. 9
Singularis in quibus non probet n. 11
Eorum nomina ante torturam an reo danda tract. 9. c. 24. nu. 4
Quando penitus non adhibendi tract. 4. c. 4. n. 6
Interrogati de occulto absolute negare possunt tract. 9. c. 8. n. 6
Tortura.
Vltimum remedium iuris tract. 7. c. 18. n. 1

Notabilium

- Non deniter adhibenda nu. 1
Testibus adhibenda n. 2
Qua possint uti Pralati regulares n. 5
Error eorum in torquendo nu. 6
Non sint carnifices in torquendo nu. 7
Quibus primo adhibenda nu. 8
Monialibus autem raro, vel nunquam nu. 9
Nec etiam insignibus nu. 14
Ex consilio tamen, & cautè n. 15. & 17
Ad illam Epistola in iudicio recognita sufficit tract. 8. c. 4. nu. 1
Secus si non recognita nu. 5
Quomodo recognoscenda nu. 2. 3. & 4
Fuga autem sufficit c. 5. n. 1
Difformiter tamen nu. 2
Nec semper nu. 3. & c.
Inter nos verò semper nu. 5
Mine sufficiunt nu. 6
Aliquando non nu. 7
Inimicitia sufficit nu. 8
Non tamen secundum auctorem nu. 8
Quomodo etiam sequestratio nu. 9
Mendacium sufficit n. 14
Exclamatio puella, & huiusmodi nu. 15
Secus de dicto socij sine corrupti nu. 16. & 17
Et confessione extra iudiciali nn. 18.
Duo deponentes de indicij remotis non sufficiunt c. 6. n. 6. & c.
Quid sit, & quare introducta tract. 9 p. 4. c. 18. n. 1
Iure naturali, & gentium nu. 2
Multiplex c. 19 n. 1
Inventiones nova barbara crudelitas nu. 2. & 3
Usitata in nobis in leuibus nu. 4
In grauibz verò Regina adhiberi potest n. 5
Ab expertis tamen n. 6
Et ex necessitate tantum c. 20. n. 1
Errant Pralati, & indices regulares statim adhibentes n. 2
In delictis non clavis quomodo adhibenda nu. 3
Quae indicia sufficiant nu. 4
Indicia semiplena saltem requirit c. 21. n. 1
Inter nos autem in consulto diffinitorio non adhibeatur nu. 2
Quaedam regula requisita trahuntur n. 3 & c.
Sola fama non sufficit nu. 6

Index Rerum.

- Bene tamen indicia vehementia nu. 7*
Et fuga cum fama nu. 8
Socius criminis non sufficit, quod tamen est maximè ponderandum num. 10.
Regularibus mitius adhibenda cap. 22. n. 1
Varij modi, & sententia adhibenda n. 2
Regulares non infamat nu. 3
Saculares an adhibendi in regularium tortura nu. 4
Vsus Italiae n. 5
Non tamen sine urgente necessitate nu. 6
Consuetudo ab excommunicatione excusat nu. 7
Atrox regularibus aliquando competit nu. 8
Causa redditur nu. 9
Repetitio spectat ad iudicem c. 23. nu. 1
In leuiter tortis iterari potest nu. 2
Maximè etiam constans in iudicijs urgentibus nu. 3
Similiter superuenientibus iudicijs nu. 5
Danda autem ne sit prius copia indiciorum. c. 24. nu. 1. & 2
Dictum negatiuum constantis in illa semper validissimum cap. 25. nu. 1 & 2
Confessio in illa non precedente copia indiciorum nulla num. 3
Visitatio, & Visitator.
Necessaria in unaquaque religione tract. 2. c. n. 1
Quid sit primus, & supremus in qualibet religione nu. 2
Qui etiam sint alij ordinarij nu. 3
Subditos visitare quotannis tenentur iure diuino num. 4
Dicta singulorum visitorum propria manu signentur cap. 4. nu. 9
In paterna nullus tenetur manifestare peccatum proprium num. 15
Eius scopus, & terminus nu. 16
Paterna ad qua se extendat nu. 17
Modus specialis visitandi fratres, & loca per ministros Prouinciales c. 3. n. 2
Forma interrogandi fratres in ea nu. 3
Visitando quomodo moneant nu. 4
Fiat omnino sine iuramento nu. 5
Super quibus in ea interrogandum nu. 6
Non transferentur leuiter fratres in ea cap. 4. num. 1
Qua in ea seruanda tract. 3. cap. 10. num. 11

Finis Indicis Rerum Notabilium.

AVREA

A V R E A
METHODVS
DE MODO COR-
RIGENDI REGVLARES,

Tam Paternè, quàm Iudicialiter.

AVTHORE R. P. F. OCTAVIANO
SPATHARIO DE INCISA ORDINIS
Minorum Regularis Obseruantiae.

P R A E F A T I O.

S V M M A R I V M.

- 1 *Finis Regularis instituti specialis Dei cultus, & proximorum salus.*
- 2 *Ad praefatum finem consequendum necessarij sunt Iudices ordinarij.*
- 3 *Prælati regulares duplici funguntur munere: Patrum, & Iudicum.*
- 4 *In utroque modo dupliciter procedere possunt, vel ex munere, vel ad instantiam partis.*
- 5 *Regulares Prælati non tenentur ad apices iuris, sed solum ad essentialia.*
- 6 *Nec essentialia prætermittenda, nec apices nimis rigorosè peruestigandi.*
- 7 *Diuisio totius operis in decem Tractatus principales.*

I

POLITICI Regiminis Ecclesiastici finis præcipuus est, religiosos viros sub certis legibus, ac statutis in aliqua Religione degentes, ad cultum Dei specialiore, & eminentiore Dei gloriam dirigere; & secundo loco in proximorum salutem: ea sanèratione, ut religiosi viri vita, doctrina, & exemplo cæteros in sæculo degentes in viam salutis dirigant; quæ præstari nequeunt, nisi prius in Religione qualibet plenè constituta, & firmata pace, atque iustitia; quæ conseruari nequit, nisi eradicatis, & funditus euulsis contentionibus, partialitatibus, discordijs, oppressionibus, & (vno verbo) omnibus iniustitijs. Hæc autem euelli non possunt, nisi per aliquos auctoritatem, & potestatem habentes.

2

Hinc necessarium fuit in qualibet Religione bene instituta Iudices, ac Rectores ordinarios constituere, qui auctoritate ordinaria, & ordinaria potestate cæteros possent in officio continere.

3

Id autem ex antiqua, receptissimaque Sanctorum Patrum traditione dupliciter explere possunt, & solent, vel tamquam Patres, vel tamquam Iudices: primo modo visitando, & corrigendo paterne; secundo mul-

mulctando, ac puniendo more iudicum, iudicialiterque procedendo.

Et utroque modo, siue ut Patres, siue ut 4 iudices corrigant, possunt duplici via procedere, idest, ex munere corrigendo, vel ad instantiam partis excitantis, & mouentis Prælatum ad paternam correctionem, seu iudicalem per denunciationem, siue per accusationem seruato in essentialibus iuris ordine. In essentialibus inquam;

Regulares enim, ex constitutione Boni- 5 facij Octauij, ad apices iuris non tenentur pro maiori eorum quiete, ad plenius extirpandas discordiarum radices, ac tranquillius Deo inserviendum, beatiusque in hac vita viuendum, cæterosque salutaris iu- uandum: sed solum ad essentialia:

Quibus obseruandis, cum plerosque re- 6 gulares iudices grauiter errare viderim, in alterum delabentes extremum, videlicet vel essentialia prætermittendo contra ius, & fas; vel nimis rigorosè, ac subtiliter apices, ac rimulas iuris insequendo, in maximum Regularis obseruantia, ac religiosæ tranquillitatis detrimentum: his occurrere decreui Dei zelo, & Religiosi candoris in qualibet Religione conseruandi amore ductus, ardentique desiderio impulsus.

Nam etsi maiores plenius, & accuratius 7 hæc tradiderint, quæ suppono lectoribus

visa, & nota, veruntamen cum illa Euangelica vetula minuta quædam veluti supplementa, Deo (vt spero) non ingrata, & Religiosis pergrata in tantorum virorum doctrinæ Gazophilacium recondere tentabo, sequentia breuiter, ac dilucidè pertractans.

Primò de Iudicè competenti; *Secundò* de Eius modo corrigendi Paternè ex munere; *Tertiò* de Modo corrigendi Iuridicè item ex munere; *Quartò* de Fraternali Actoris correctione; *Quintò* de Multiplici denunciatione; *Sextò* de Accusatione; *Septimò* de Testibus, & eorum probationibus; *Octauò* de Indicijs, & eorum probationibus; *Nonò* de Reorum agitationibus quibuscunque; *Decimò* de vltimo Definitiuo termino cuiuscunque processus, cum suis adiunctis.

DE IUDICE COMPETENTI REGULARIUM. Tractatus Primus.

An Regulares Prælati sint ordinarij Iudices suorum subditorum. CAP. I.

S V M M A R I V M.

- 1 *Diuisio Tractatus in duo.*
Regulares omnes sunt exempti, tum à foro Ecclesiastico Episcoporum, tum à foro seculari. ibid.
- 2 *Prælati Regulares sunt ordinarij Regularium Iudices.*
- 3 *Regulares sunt exempti ab omni foro non regulari, delinquentes etiam in loco non exempto.*

- 4 *Nedum persona, sed etiam loca Regularium sunt exempta à quocunq; foro non Regulari.*
- 5 *Quo in casu Regulares foro Ecclesiastico subiiciantur, ex Concilio Tridentino.*
- 6 *Bonifacius octauus statuit Regulares non teneri ad apices, sed solum ad essentialia Iuris.*

P R I M V S Tractatus duo principali-
ter dabit: *primò* quisnam sit compe-
tens Iudex; *secundò* quomodo sit ei
ex munere procedendum; quo ad
primum;

Quidquid sit de iure communi, & antiquo, cer-
tum est, quòd Regulares omnes modo sunt ex-
empti, nedum à foro Sæculari, sed etiam ab Epif-
coporum, & ordinariorum iurisdictione per
priuilegia ipsis competentia, vel per immédia-
tam concessionem vnicuique Regularium ordi-
num factam à Summis Pontificibus, vel per com-
municationem priuilegiorum alijs Regularibus
concessorum. Quare, cum ita sint exempti ab v-
troque præfato foro, veruntamen debent habere
certos iudices ordinarios.

Certum est consequenter, quòd tales Iudices 2
ordinarij ordinariam iurisdictionem habentes
erunt ipsimet Regulares Prælati, qui *iuxta quam-*
dam Glos. 5. sing. in cap. primo de reb. eccl. non alienan.
habent iurisdictionem quasi Episcopalem.

Nec obstat, quòd Innocentius quartus ratione 3
delicti contracti in loco non exempto subiecerit
Regulares foro Episcoporum; nam Clemens
quartus, qui fuit post ipsum *in cap. recolentes de*
priuil. lib. 6. exemit Fratres Minores, ne etiam
ratione delicti vbilibet contracti conueniri pos-
sint coram laicorum ordinarijs, decernens irri-
tum, & inane quidquid, secus factum, vel attempta-

tum fuerit, *vt habetur in Monumentis Ordinis in prima impress. fol. 142. concl. 142.*

- 4 Quòd etiam confirmauit, & ampliauit Sixtus quartus, districte prohibens, nè locorum ordinarij aliquam iurisdictionem, aut superioritatem in personas, & loca Fratrum prædictorum sibi vendicare præsumant: & ne quisquam absque Sedis Apostolicæ speciali commissione, vel auctoritate contra personas, domos, & loca dicti Ordinis, vtpotè prorsus exempta, censuras aliquas, vel sententias specialiter, vel generaliter promulgare audeat, *vt habetur in eodem libro in prima impres. fol. 60. & fol. 144. concl. 147. quòd etiam latè habetur in Marimagno Carmelitarum in secunda impres. fol. 101. concl. 384. & fol. 187. & in secunda impres. fol. 239. concl. 570. & in Marimagno Prædicatorum in prima impres. fol. 24. & in secunda impres. fol. 108. sic habetur in Marimagno Augustinienfium: & idem fecit Nicolaus quartus, & Benedictus quintus reuocans constitutionem Innocentij quarti. Et Collector priuilegiorum Mendicantium innumera refert Summorum Pontificum priuilegia hanc doctrinam confirmantia.*

- 5 Neque obstat Concil. Trident. *sess. 7. cap. 7. de reformat.* vbi videtur innouare constitutionem Innocentij quarti; nam loquitur apertè de regularibus, qui degunt extra claustra: & solum in causis ciuilibus mercedum, & miserabilium personarum, in quibus coram ordinarijs, tamquam Sedis Apostolicæ delegatis, conueniri possunt. Cæterum in causis criminalibus degentes intra, vel extra claustra nullatenus possunt conueniri, nisi quando cum populi scandalo deliquerint modo inferius exponendo. Hinc Clemens

mens Papa octauus anno 1592. Pontificatus sui anno primo, die decimaquinta Maij confirmauit Priuilegium Innocentij octauo Ordini Cisterciensium concessum, quo cauetur, ne personæ regulares dicti Ordinis visitentur nisi à suo Generali, aut ab alijs personis Regularibus ad id ab Ordine deputatis, vt inferius patebit latius.

Soli itaque Prælati regulares (quicquid tamen sit de Legatis à latere) sunt ordinarij Iudices suorum religiosorum; adeo quòd Bonifacius octauus voluerit (sicut in præfatione tactum est) quòd Prælati Ordinis Minorum ad correctiones, & punitiones Fratrum eiusdem Ordinis delinquentium infligendas, ad quos spectare (inquit ipse) eadem noscuntur (rimulis, & apicibus Iuris postpositis) liberè procedere valeant secundum consuetudinem approbatam, & generalia Statuta ipsius Ordinis facta, & facienda. Ac insuper voluit non licere prædictis Fratribus ab eisdem correctionibus, & punitionibus aliquatenus appellare, præuia tamen in hoc matura deliberatione, ac maturitate debita seruata.

An Regulares aliqui virtute aliquorum Priuilegiorum sint exempti à iurisdictione suorum Prælatorum. CAP. II.

S V M M A R I V M.

- 1 Prælati Regulares possunt corrigere quoscunque sui Ordinis subditos, & ad ordinem reuocare, etiam quòd sint cuiuscunque Prælati, vel Principis seruitio mancipati.
- 2 Latius ostenditur idem quod supra.

INNOCENTIVS quartus, & latius, & clarius Clemens quartus in prædic. lib. in prima impres. fol. 29. & in secunda fol. 113. concl. 42. & 45. Et iterum in prima impres. fol. 57. & in secunda fol. 141.

concl. 114. statuit, quòd Generales, & Prouinciales Ministri, & eorum Vicarij, omnes, & singulos Fratres Minores, de quibus etiam autoritate Sedis Apostolicæ, vel Legatorum ipsius Archiepiscopis, vel Episcopis, & alijs quibuscunq; prouisum fuerit, corrigere possint, ac etiam, non obstante contradictione aliqua, eos ad ordinem suum reuocare.

2 Et quod neque per litteras eiusdem Sedis, ac Legatorum ipsius aliquos de fratribus prædictis teneantur Prælati Ordinis Archiepiscopis, & Episcopis, aut alijs personis in socios deputare, nisi dictæ litteræ de indulto huiusmodi, & ordinatione expressam facerent mentionem, ac aliàs id honestati Ordinis, ac saluti illorum viderint expedire.

3 Idem habetur in Marimagno Carmelit. *in secund. impres. fol. 85. conclus. 467. & in Marimagno Prædicat. in secund. impres. fol. 237. conclus. 552.* Clarissima igitur, atque amplissima est potestas, & iurisdictio ordinaria Prælatorum regularium in sibi subditos; ita vt Nicolaus quintus, vt in eod. lib. *in prima impres. fol. 155. & in secund. fol. 202. concl. 499.* concessit Ministro Generali pro tempore existenti, quòd omnes, & singulos fratres, siue in monasterijs Monialium, siue in alijs domibus, Conuentibus, Eremitarijs, & locis dicti Ordinis commorantes, etiam ab obedientia, visitatione, & correctione dicti Ministri per specialia Sedis indulta, se exemptos esse præter Regulæ, & Statutorum dicti Ordinis formã prætendentes, nõ obstantibus quibuscunq; priuilegijs, exemptionibus, indultis, & litteris Apostolicis eis, & eorũ Monasterijs, siue domibus siue Conuentibus, & locis

locis præfatis, & Erémitorijs per Sedem Apostolicam in genere, vel in specie concessis, de quibus in his litteris habenda esset specialis mentio, iuxta constitutiones, & regularia instituta antiqua dicti ordinis corrigere, visitare, punire, & emendare, ac in criminibus maioribus, siue grauioribus, si res ipsa exegerit (cum moderatione tamen) torturæ subijcere possit, & valeat. *Ita in Monum. ord. in secund. impres. fol. 47. conclus. 250. & Innocentius octauus, vt hab. in eod. lib. in prima impres. fol. 76. concl. 164. concessit Vicario Generali Ordinis Prædic. de Obseruantia Prouinciæ Hispaniæ, quòd correctio suorum fratrum pertineat ad præsidentes eiusdem congregationis, non obstantibus quibuscunque priuilegijs, indultis, & litteris Apostolicis, Scholasticis, ac Vniuersitati Salmantinae, ac quibuscunque Vniuersitatibus per Sedem Apostolicam concessis, &c. Circa quam concessionem aduertit Collector compendij mendicantium tit. correctio fratrum §. 14. quod seruit etiam pro prælatis Ordinis Minorum virtute communicationis priuilegiorum. Et vltèrius aduertit Corduba super compendium loco citato, quòd Pius secundus declarat, & concedit, quòd Minister Generalis habet liberam authoritatem, & iurisdictionem super fratres existentes in quibuscunque Vniuersitatibus, non obstantibus priuilegijs authoritate Apostolica concessis cum grauib. censuris in contrafacientes, aut resistentes quomodolibet. Amplissima igitur est, & latissima Prælatorum Regularium Iurisdictione.*

Quinam sint Regularium Prælati, & Iudices competentes. CAP. III.

S V M M A R I V M.

- 1 *Iudices Regularium sunt duplices: Ordinarij, & Delegati.*
- 2 *Et illi, vel ex electione, vel ex institutione.*
- 3 *Qui, & quot sint.*
- 4 *Ordinarij ex institutione.*
- 5 *Iudices delegati duplices, vel ad singularem causam, & subdelegare nequeunt.*
- 6 *Vel ad vniuersitatem causarum, & subdelegare possunt.*

1 **P**RÆLATI porrò, atque Iudices competentes in omni approbata Religione sunt in duplici differentia, Ordinarij, & Delegati.

2 Ordinarij iterum dupliciter instituuntur secundum Innocent. & Hostiensem extra de officio iud. Ord. c. cum ab eccles. & D. Antonium 3. p. ca. 9. c. 5. §. 1. & Siluest. verb. iudex. vel enim sunt ab vniuersitate electi, & à superiore habentem auctoritatem confirmati; vel præfatorum vicem æquiualentem auctoritate omnimoda tenentes, ex institutione maiorum superiorum, respectiuè ad id facultatem habentes.

3 Et ordinarie in omni approbata Religione sunt Prælati Generales, & Prouinciales, & locales etiam, quocunque appellentur nomine: apud nos verò Minores obseruantes sunt Reuerendissimi Patres, Generalis, & Commissarius Generalis, iuxta Bullam vnionis in sua familia respectiuè electus; deinde Prouinciales Ministri, & ultimo loco Guardiani, qui sunt locales Prælati, seu Præsidentes locorum.

4 Et vltcrius Iudices ordinarij quoque sunt omnes illi, qui præfatorum locum tenent, quando illi, quorum vices gerunt, ex officio quomodocunque ceciderint: nam succedentes eo casu non propriè delegati possunt dici, sed instituti ordinarij

nariorum loco; vt quando per constitutiones generales in loco decedentium in officio succedunt, vel quando à Superiori Prælato instituuntur, sicut Vicarij Prouinciarum per Prælatos Generales, aut Protectorem, aut Papam priuatisiam Prouincialibus Ministris, & similiter Vicarij Generales, & Præsides locorum, ita instituti à suis superioribus, respectiuè, & sic de similibus.

Iudices verò delegati sunt illi, quibus à Iudice ordinario quocunque causa cognoscenda, & decidenda committitur, vt *extra de offic. & potest. iud. deleg.* & tales sunt omnes instituti à prædictis Prælati ordinarijs: & hi etiam sunt in duplici differentia; nam, vel sunt ad vnicum conuentum, vel ad vnicam causam delegati, & sic non possunt alios delegare, nisi id speciali, & expressa in scriptis authoritate sit illis concessum.

Vel secundo loco sunt delegati ad Vniuersitatem causarum; vt sunt Commissarij Prouinciales vnus, vel plurium Prouinciarum, vel plurium etiam locorum eiusdem Prouinciæ, & similes, & hi absque dubio poterunt alios subdelegare non quidem ad eandem vniuersitatem causarum sibi commissam, sed solum ad aliquam specialem, & particularem causam; nec id passim fieri debet, sed solum rationabili, & vrgenti de causa.

An Episcopus aliquo in casu sit competens Regularium Iudex. CAP. IV.

S V M M A R I V M.

1. *Regulares ordinarie sunt excepti ab Episcoporum iurisdictione.*
2. *Quando, & quomodo Episcopi possint contra Regulares procedere.*
3. *Præ-*

- 3 *Pralati Regulares quomodo instante Episcopo subditos punire debeant.*
- 4 *Quo in casu Episcopi ipsi Regulares immediatè per se ipsos punire possunt tamquam sedis Apostolica Legati.*
- 5 *Pralati Regulares suo funguntur munere puniendo.*

RECEPTISSIMUM est in toto orbe à tempore Diui Gregorij Papæ primi regulares omnes exemptos esse ab Episcoporum iurisdictione, vt superiori cap. ostensum est: vnde iam Episcopi nō possunt procedere in causis criminalibus contra delinquentes Regulares.

- 2 Verum est tamen, vt notat. *Nauiar. c. non dicatis nu. 96.* quod Episcopus modo potest procedere contra notoriè delinquentes cum populi scandalo, iuxta terminos decreti Concilij Trid. sess. 25. de Regul. cap. 12. quod exequi debet secundum constitutionem Clementis Octauæ, quæ incipit. *Suscepti muneris ratio, &c. Datam Romæ apud D. Petrum anno 1595. septimo Kal. Martij, Pontificatus sui anno quinto, & non aliter, nec alio modo procedere potest, quàm in præfata explicatur Constitut.*
- 3 Qua cauetur, vt singuli Regularium Superiores sub pœna priuationis officiorum eo ipso incurrenda, iuxta prædictum decretum, regularem non subditum Episcopo intrà claustra degentē, & extra ea ita notoriè delinquentem, vt populo scandalo sit, Episcopo instante, intra tempus ab Episcopo præfigendum seuere puniant, ac de punitione Episcopum certiores faciant. Si verò Regularium Superior quicumque in Regularem delinquentem non animaduertit: quinimmo, si illum impunitum ad alia suorum ordinum loca extra Episcopi diœcesim de industria, nè puniatur,

niatur, transmissit, decernit Summus Pontifex, ut Superior instante Episcopo intra terminum ab Episcopo præfigendum, & sub eadem pœna priuationis dignitatum, & officiorum obtentorum, necnon inhabilitatis ad illa, & alia in posterum obtinenda, & ulterius priuationis actiue, & passivæ vocis, ad quæ à nemine, præterquam à Romano Pontifice pro tempore existente, restitui possit, ipsum Regularem delinquentem à loco, ad quem transmissus fuit, reuocare, & in quo deliquit, restituere, seu sistere teneatur.

Quod si hoc etiam facere prætermiserit, statuit 4 Summus Pontifex, ut ordinarius loci, ad quem regularis delinquens transmissus fuerit, super præmissis ab ipso ordinario loci, in quo deliquit, similiter requisitus, vel aliàs de illo delicto informatus, tamquam Sedis Apostolicæ delegatus, in Regularem delinquentem seuerè animaduertere possit, & debeat. *Hæc Papa Clemens Octauus.* Ex quibus constat, quod Episcopi nullam prorsus iurisdictionem habeant in causis criminalibus Regularium, nisi in delictis notoriè patratis, & cum populi scādalo, & ea limitatione, ut prius Prælatum Regularem requirant, & instet de punitione, & cæteris limitationibus, ut *suprà* expressis; quibus obseruatis poterunt Episcopi, tamquam Sedis Apostolicæ delegati, in huiusmodi delinquentes (Prælati, ut *suprà*, debite monitis negligentibus) animaduertere.

Caveant itaque Regulares Prælati, ne suam 5 dent Religionem in dedecus, & ignominiam, quasi in ea nullum sit ius, nullum fas, iustitia nulla, & hinc iustissimam dent causam, & Episcopis, & populis detrahendi Religionis regimini, decori,

cori, & iustitiæ: sed statim requisiti ab Episcopis suos puniant subditos, *vt supra* delinquentes; & ea obseruent, quæ seruanda præcepit felicis recordationis Papa Clemēs Octauus, maxima pietate, ac zelo in Religionem, vt constat.

An Sæcularis quacunque fulgeat dignitate sit Iudex competens Regularium. CAP. V.

S V M M A R I V M.

- 1 Nullus Sæcularis, etiam Rex, vel Monarca, est competens Iudex Regularium.
- 2 Eodem Priuilegio gaudent Commendatarij D. Iacobi, & professi ordinis militaris D. Ioannis Baptista.
- 3 Et similiter ordo militaris D. Iacobi de la spada, & per coniunctionem omnes Religiones militares.

1 **C**VM hic de correctione fratrum agatur, & de solis criminalibus causis, neminem adhuc reperire potui classicum Doctorem, qui non asserat religiosos viros immunes prorsus esse, ne dum iure humano ciuili, vel canonico, sed iure etiam diuino, in præfatis causis à cuiuscunque Sæcularis iudicis autoritate, vel potestate, nec vllus competens potest esse Iudex quacunque dignitate Sæculari fulgeat, etiam regia, in causis criminalibus personarum religiosarum cuiuslibet approbatæ Religionis.

- 2 Quod Priuilegium comprehendit etiam Commendatarios D. Iacobi, vt concludit Nauarrus, & professos ordinis militaris D. Ioannis Baptista, cum ipsi tria vota essentialia emittant, vt resoluit Decisio Pedemontana, & decernit Pius quartus in Bulla, quæ incipit, Circumsepta Romani Pontificis, &c. *Data Romæ apud D. Petrum sub anno 1560. Kal. Iulij, Pontificatus sui an. primo;* In qua plenè conceditur decisio causarum Præ-

latis

latis eiusdem ordinis, tam in ciuilibus, quam in criminalibus cum prohibitione appellationis ad alios, quam dicti ordinis Iudices.

Quod idem decernit Gregorius Papa quò ad 3 ordinem militare D. Iacobi de la spada, quare idem sine dubio est asserendum quo ad alias religiones militares; vt patet ex libris *Stabilimentorum*, quæ ad causarum conseruationem, & protestationem auctoritate Apostolica sunt instituta, præsertim cum omnes Religiones militares in priuilegijs communicent: nullus itaque Sæcularis Iudex poterit legitimè se intromittere in causis criminalibus cuiuscunque alicuius Religiosi viri, etiam Religionis militaris, & quidquid secus attentatum fuerit, irritum erit, & inane, & non sine grauissima lethali culpa.

An Sæcularis Iudex cognoscere possit de crimine commissso à Religioso ante ingressum Religionis.

CAP. VI.

S V M M A R I V M.

- 1 *Quales criminosi in sæculo sint ad Religionem inhabiles & quorum receptio nulla.*
- 2 *Si habitus susceptio fuerit sine fraude, valida erit, & similiter professio.*
- 3 *Secus si cum fraude, nam tales Iudici Sæculari reddendi.*
- 4 *Vel Ecclesiastico si sacris initiati fuerint.*
- 5 *Quando susceptio habitus, & professio fuerit in fraudem.*
- 6 *Quales criminosi non suscipiant habitum in fraudem.*

Sixtus quintus in constitut. quæ incipit, Cum de I
mnibus Ecclesiasticis ordinibus, &c. Data Romæ
apud D. Petrum anno 1580. sexto Kal. Decemb.
Pontificatus sui an. 3. decernit inter alia, nè criminosi, & alij, qui in sæculo aliqua commiserunt delicta, ad Religionem admitterentur: & si quis ad-
mitte-

mitteretur, tam susceptio habitus, quam professio nulla esset, quin sic receptus habitu spoliaretur, & à Religione expelleretur: & si expulsus non fuerit, veruntamen attentata nullitate habitus, & professionis licere quibuscunque iudicibus, & curijs, etiam Sæcularibus, ad quos, seu quas spectat, contra talem iuris, & facti remedijs opportunis ex officio, vel ad cuiuscunque instantiam, vel querelam ciuilitè, vel criminaliter, vel mixtim procedere.

- 2 Quæ constitutio sic seruari debet, *vt notat Rodericus qq. reg. tom. 2. q. 2. art. 3.* quod si Religiosus post delictum commissum in sæculo absque vlla fraude suscepit habitum Religionis, & professionem emisit, liberatur omnino à iurisdictione sæculari.
- 3 Si vero post delictum à se commissum habitum suscepit in fraudem, vt se eximeret à iurisdictione sæculari, & sic professionem emisit; nullatenus liberatur ab ea; sed potest per Iudicem sæcularem contra eum procedi ad punitionem ipsius delicti, cum susceptio habitus, vel professio nulla sit.
- 4 Si vero ultra professionem emissam sacris ordinibus initiatus fuerit, siue dolose, siue non dolose, non poterit de huiusmodi delicto cognoscere sæcularis Iudex, sed solum Ecclesiasticus; nam licet Sixtus V. talium professionem irritauerit; eos tamen non subiecit Sæcularibus Iudicibus; sed illis tantum, ad quos spectat, *vt supra notatum est*: modo sacris initiati, etsi eorum professio nulla sit in Religione, veruntamen iuxta communem propter susceptos ordines ad forum spectant Ecclesiasticum.

Ceterum

Ceterum quomodo susceptio habitus, ac professio in Religione in fraudem fieri contingat ita, ut nulla sit, & irrita, declarat idem Sixtus V. in alia constitut. *quæ incipit ad Romanum spectat Pontificem, &c.* Data Romæ in Monte Quirinali Anno 1588. 12. Kal. Nouemb. Pontificatus sui an. quarto. Vbi dicit, id habere locum, & non alteri cum actis publicis constiterit ipsos Iudices, & curiam Sæcularem ante susceptionem habitus de ipso crimine aduersus eos accusationem suscepisse, & inquisitionem instituisse. Itaque in fraudem recepti præsumuntur illi tantum, quorum crimen commissum in sæculo erat iam ante susceptionem habitus in sæculari iudicio cognitum, vel per viam accusationis, vel per viam inquisitionis.

Ceteri vero, quantumcumque criminosi fuerint in sæculo, dummodo contra eos nulla fuerit facta inquisitio ante susceptionem habitus, si in Religione professionem emisserint, nullatenus conueniri possunt coram Iudice Sæculari, cum eorum professio valida sit, & legitima.

*An Sæcularis quocunque in casu sit Iudex competens
Nouitij Regularis. CAP. VII.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Nouitiorum Religionis Iudex competens est Regularis Prælatus.*
- 2 *Nouitius delinquens à Religione discedere potest.*
- 3 *Quin iuxta exigentiam criminis expellendus.*

Emanuel Rodericus q. cit. art. 10. dicit, quod cognitio, & punitio talis delicti pertinet ad Iudicem Ecclesiasticum arg. Canonis c. Relig. §. 1. de Sent. Excomm. in 6. qui diffinit, Nouitium Religionis approbatæ gaudere priuilegio Canonis, si quis suadente 17. q. 4. & censi personam Ecclesiasticam,

fiasticam, & gaudere priuilegio personæ Ecclesiasticæ *arg. alterius Canonis*, duo sunt genera. 12. *quæst. 1.* & ita determinare asserit Ioannem Andream, Dominicum, & Franciscum in *Canon. Benef. de regul. iur. in 6.* & omnes in *d. c. Religio.* Quam etiam opinionem amplecti, dicit, & recipi à communi, & rationabiliter: nam Nouitius post habitum susceptum subiacet Prælati quo ad iurisdictionem, & superioritatem, adeo quod pro tempore, quo est Nouitius, pertinet ad Prælatorum iurisdictionem, sicut professus, professi autem cognitio pertinet præcise ad suum Prælatum regularem, *vt supra latius patuit*; igitur similiter & Nouitij.

2 Hoc tamen discrimine, quòd Nouitius potest dimittere habitum, & sic à Regularium iurisdictione se subtrahere alibi à competenti iudice puniendus.

3 Et ego existimarem optimum esse huiusmodi Nouitios delinquentes grauitè, (ita vt ex qualitate criminum indigni reputentur habitu religionis) prorsus expellendos, ac dimittendos aliorum iudicio, præterquam in casibus, ex quibus rationabiliter scandalum in Sæculo, vel detrimentum in Religione oriri posset. Et ego sic seruauimus aliquando cum essem Prouincialis, maxima cum laude, & Religionis quiete.

An Regularis vna cum Saculari delinquens conueniri possit coram Iudice Saculari. CAP. VIII,

S V M M A R I V M.

- 1 Regularis, qualescunque socios habuerit, nullatenus tamen ad Iudicem Sacularem spectat.
- 2 Etiam si deliquerint habitu quocunque dimisso.
- 3 Secus de expulsis totaliter à Religione.

Idem

Idem Rodericus *q. præcit. ar. 4* adducens Co-
uarruuiã, Perez Padillã, Iulium Clarũ, & alios,
dicit esse in communi obseruantia, & ab ea in
practica minime recedendum; quòd Sæcularis
debet conueniri coram Iudice Sæculari, & Re-
gularis coram Iudice regulari. Nam sæcularis
nullatenus pertinet ad forum regulare, nec Re-
gularis ad forum Sæculare, cum toto cœlo sint
fora distinctissima; & in simili dicit Auiles addu-
ctus à Roderico *ubi supra*, quòd in Ciuitate Pla-
centiæ inuenit quamdam prouisionem Senato-
rum Regalium, vbi cauebatur, quòd Episcopus
illius Ciuitatis, seu eius Vicarius, vel prouisor nō
cognosceret contra concubinas Clericorum su-
per concubinato: sed tantum iustitia Sæcularis
illius Ciuitatis. Cum itaque causa socij criminis
re verã sit diuisibilis à causa alterius complicitis,
& vltius præfata opinio (vt ex ea constat) ha-
beat, quòd magis dignum non possit attrahere ad
se minus dignum in contentione iurisdictionis:
multò magis id locum habebit in casu nostro, in
quo regularis pertinet ad forum magis dignum,
quam Sæcularis. Et præterea Iudex Regularium
suam iurisdictionem habet à concessione priui-
legiorum: quæ priuilegia intra suos limites con-
tineri debent; neque per aliquem inferiorem à
Papa, qui ea concessit, alterari possunt. Nullate-
nus itaque Regularis conueniri poterit coram
Iudice Sæculari, quantumcunque deliquerit si-
mul cum Sæcularibus: sed solum coram suo Iu-
dice competente Regulari, etiamsi fuerit Con-
uersus, vel Clericus nullo Ordine insignitus.

Etiam, si dimisso habitu se immiscuerit enor-
mibus criminibus cum Sæcularibus, etiamsi ex-

pulsus fuerit à Religione, vel quomodocunque apostatauerit ab illa.

- 3 Verum est tamen, quòd si aliqui à Religione expellantur, & habitu regulari priuètur, eo quod eorum professio minimè valida fuerit, poterit Sæcularis Iudex de illorum causis tam criminabilibus, quam ciuilibus quam mixtiori cognoscere nisi iam essent sacris initiati, quia tunc ad Iudicem pertinent ecclesiasticum (vt supra definitum fuit) si quidem hoc probato, & definito, non sunt personæ ecclesiasticæ, sed sæculares. Quare Iudices Regulares, cum tales expellunt à Religione, in sententia expulsiua declarent eorum professionem, vel susceptionem habitus irritam, & nullam; & an sacris initiati sint, necne.

DE CORRECTIONE PATER- NA EX MVNERE.

Tractatus Secundus.

PRÆAMBVLVM.

SVMMARIVM.

I Diuisiones, & subdivisiones bimbembres.

- I RIMVM essenziale diximus in correctione, vel iudicio Regulariũ esse Iudicem competẽtem, cui annexum esse modũ præscriptum procedendi nullus est ambigendi locus: non enim pro libito, & arbitrariè procedere possunt Regulares Iudices; sed certis, ac iustis præscriptis legibus, citra quas iniustum, & nefas certò committerent: duplici autem via procedere possunt (*quemadmodum in præfatione præactum est*) velex munere, vel ad in-

ad instantiam partis:& in vtraque via, vel Paternè, vel Iudicialiter. Cùm autem secūda via comprehendat actorem; Prima verò amplectatur Iudicis munus ex se, hic pertractabitur. Primum Paternè in hoc secundo Tractatu, deindè Iudicialiter in tertio.

An spectet ad Prælatos Regulares corrigere Paternè ex munere. CAP. I.

S V M M A R I V M.

Prælati Patrum munus pro viribus exercere debent, priusquam ad iudicium deueniant.

PRimo, summoque loco Prælati Regulares Patrum sibi nomen omninò, & rem assumere debent; charitateque paterna vndique muniri, & affluere, & munus Patrum pro viribus exercere, antequam ad iudicium procedant, ad quod non nisi quasi coacti, & vi quadam impulsī procedere debent. Hinc enim in toto terrarum orbe, & ab originarijs, & nascentibus Religionibus Patrum perpulchrum nomen sibi Regulares omnes adsciuerē, ab omnibusque, more maiorū recepto, Patres appellantur. Quod nomen primo loco Prælati competit: cæteri namque inferioris notæ potius, & proprius fratres appellantur, nempe eiusdem Patris, & Prælati filij. Prælati itaque propositum erit verorum Patrum nomen, & munus arripere, vt quoad fieri possit nil de supplicijs cogitent; sed suos subditos, veluti filios, ament, eorum vitia prius charitatiuè corrigendo, eorumque piè vulneribus medendo, & eorum crimina radicitus quidem, sed suauiter euellendo. Hinc Diuus P. Benedictus in tert. sua Regula cap. ait; quod meminisse debent, quo no-

mine sint insigniti, Patrum, videlicet, atque ideò curent de re ipsa egregie præstare, & D. Ambrosius in suo Pastoralì Prælatos, vt Pastores alloquēs, & Patres; ait. *Actio congruat nomini, nomenque actioni, nè sit nomen inane, & crimen immane, honor sublimis, & vita declivis.* Itaque valde essentiale arbitror in Religionibus (quarum finis, principium, & medium est amoris glutinum, & charitatis vinculum) vt in omni causa criminali Paternè, charitatiueque procedant Prælati Regulares cū suis subditis, quo ad fieri poterit, priusquam ad iudicium perueniant, grauitèrque illos peccare, si secus faciant, exceptis casibus atrocibus & notorijs, & omnibus alijs, quos charitas ipsa docebit non sine iudicio pertractari posse, nè iustitia detrimentum patiatur, cum scandalo, & obseruantia Regularis euerfione.

Ad quos Ordinis Prælatos pertineat Paternè visitare, atque corrigere Regulares. CAP. II.

S V M M A R I V M.

- 1 *In vnaquaque Religione necessarius visitator.*
- 2 *Primus visitator est Generalis Minister, & supremus in quauis Religione.*
- 3 *Ordinarij visitatores sunt Prouinciales Ministri.*
- 4 *Tenentur itaque visitare Iure diuino, & communi quotannis, & corrigere subditos.*
- 5 *Ad idem tenentur Iudices Delegati.*
- 6 *Prælati quicunque locales Paternè tantum corrigere debent.*
- 7 *Series, & ordo Prælatorum subordinatorum.*
- 8 *Duplici de causa datur potestas in non subditos.*

EX determinatis in prima parte huius Tractatus clarè patet, quòd illimet, qui sunt Iudices competentes, tam ordinarij, quam Delegati, iidem erunt visitatores, & correctores, ad quos

ad quos pertineat corrigere, ac visitare: oportet enim in vnaquaque benè instituta Religione frequentem ex eodem Ordine visitatorem adesse, qui subditorum relaxationes, inobseruantias, transgressioneshque præscrutetur, & corrigat illa omnia tam in capite, quam in membris; quæ corrigenda viderit *iuxta decreta Concil. Trid. & cuiuslibet Religionis.*

Primus itaque (vt in primo cap. de Iudice competente dictum est) ac summus Visitator, & Pater est Generalis Minister cuiuscunque Religionis, qui per se quoad fieri poterit, vel per alium, vbi non poterit, vniuersam Religionem suam visitare tenetur.

Post quem ordinarij visitatores, & Iudices ordinarij sunt Prouinciales Ministri in sua quisque Prouincia de Iure communi, & in Ordine Sancti Francisci, Iure speciali; nam in Regula Patris nostri Francisci Generalibus non præcipitur visitatio: sed tantum Prouincialibus Ministris, prout explicat Bonauentura, & tradit Corduba super regula c. 10. q. 1.

Iure igitur communi, & Diuino tenentur Generales, ac Prouinciales omnes cuiuscunque Religionis suos Fratres visitare, & corrigere, vtprobant Doctores ex illo Lucæ ca. 12. *Et tu aliquando conuersus confirma Fratres tuos*: quæ verba (vt notat Rodericus Tom. 2. quæst. 4. artic. 4.) ad omnes Prælatos referuntur, qui curam habent animarum, quòd ipsum iure humano præcipitur omnibus Religionum exemptarum Prælati ex conc. Trid. sess. 25. de Regul. c. 10. & 20. vt visitent videlicet omnia monasteria sibi subdita; ex quo Generales totum Ordinem, Prouinciales verò totam Pro-

uinciam quotannis, ac monasteria sibi subdita visitare, delinquentesque ibi repertos corrigere tenentur.

5 Idemque munus præstare debent Iudices Delegati, & Commissarij secundum facultatem, & iurisdictionem sibi delegatam: vel vniuersam Prouinciam, vel vnicum Conuētum, vel plures, prout in eorum commissionibus, & Delegationibus continebitur.

6 Denique Prælati locales, quocunque nomine appellentur, siue Abbates, siue Priores, siue Propositi, siue Commissarij, in nostra quidem Religione sunt Guardiani, Præsides, & eorum Vicarij, qui omnes corrigere possunt Fratrum sibi subditorum crimina tam graua, quam leuia paternè tantum; *quomodo autem Iudicialiter, dicetur inferius suo loco.* Prælati itaque locales quicunque sunt ordinarijssimi Iudices, qui Fratrum, & subditorum quotidianos defectus corrigere debent, singulosque sibi subditos in officio continere; modò priuatim, & secreto admonendo: modò adhibendo duos vel tres grauissimos patres; modò publicè leuiusculis pænitentijs mortificando, seruatis seruandis, *vt seq. cap. præscribetur.*

7 Gradatim verò se habent præfati omnes; ita, vt infimum teneant locum Prælati locales; super istos sunt Prouinciales Prælati, super Prouincialibus Generales, super hos Protectores, super Protectores Papa: & respectiuè horum Delegati; qui omnes in sibi subditos ordinariam exercent iurisdictionem, vel Delegatam.

Et in sibi non subditos, etiam duplici de causa, vel ratione compromissi: vt, quando quis Prælato, cuius non est subditus, voluntariè se subiicit, quod

quod inter nos vix locum habet, vel ratione loci commissi delicti: nam secundum Clarum q. 38. in princ. & secundum communem vnusquisque Prælatus potest corrigere delinquentem in suo loco, vt Prouinciales in sua Prouincia, & Prælatus localis in suo Conuentu ratione commissi ibi delicti, licet aliàs delinquens non esset eius subditus, & hoc nullam habet difficultatem de correctione fraterna loquendo; de iudiciali autem dicetur inferius.

De modo visitandi, & corrigendi Paternè.

CAP. III.

S V M M A R I V M.

- 1 *Prouincialibus nostris competit ex Regula munus Paternè visitandi.*
- 2 *Modus specialis visitandi Fratres, & loca in visitatione Prouincialium Ministrorum.*
- 3 *Qua forma interrogandi singuli Fratres, & de quibus.*
- 4 *Grauius monendi qui visitantur.*
- 5 *A iuramento exigendo prorsus abstinendum.*
- 6 *Super generalibus fieri debent interrogationes.*
- 7 *Prælati locales Paternè visitent, & inuigilent.*

CONSTAT ex dictis superius, quod primum, & præcipuumque Prælati munus est paternè procedere omni prorsus, quoad fieri potest, iudicij forma reiecta, quod speciali Iure diuinus ille vir Pater noster, Sanctus Franciscus vigilanti-
tissimè admonuit, vndecimo regule capit. illis ver-
bis: *Fratres, qui sunt Ministri, & serui aliorum Fratrum, visitent, & moneant Fratres suos, & humiliter, & charitatiue corrigant eos.* Ex quibus charitatiuis verbis clare constat, vltra ius commune Euangelicum Prælatos Prouinciales Ordinis nostri ex Regula teneri ad paternam, & charitatiuam visitationem, & correctionem.

- 2 Quam tali forma obeundam more maiorum docet antiquissima regularis traditio, regularisque disciplinæ institutio, vt Generales pro eorum pietate, ac temporis opportunitate, pro negotiorum magnitudine, & grauitate; Prouinciales vero Fratribus in communitate congregatis verbum Dei proponant, illosque grauiissime adhortentur, & inde sanctissimum Sacramentum, & Ecclesiam visitent, Sanctas Reliquias, & oleum Sanctum, necnon infirmariam, & infirmos omnes.
- 3 Quibus peractis ad suam residentiam singulos reuocent Fratres, priuate, ac secreto eos interrogando, primum de diuino cultu, deinde quomodo feruentur leges Ecclesiasticæ, præcipue Conc. Trid. quæ obseruanda summopere, & veneranda idemmet Concilium præcipit, instanterque commendat Pius quartus in *Bulla confirmationis eiusdem concilij*, & statim debent Prælati descendere ad præcepta Regulæ, & generalium Statutorum; ac diligenter inquirere, si hæc feruentur, quibus Fratres voto speciali sunt obstricti: & denique perquirere de vita, & conuersatione Fratrum interrogando de his, quæ solent in visitationibus generalibus perquiri.
- 4 Et aduertant, quòd non solum interrogationes debent fieri de plano, vt aduertit Rodericus eadem quæst. 4. artic. 5. & Hostiensis ibid. m adductus; sed ita grauitè moneri debent Fratres, vt quilibet dicat quidquid scit, vel credit, vel fama est patrari ab aliquo, vel contra diuina præcepta, vel contra Regulam, & bonos mores, vt supra dictum est.
- 5 Qua in visitatione Paterna prorsus abstinendum

dum à iuramento exigendo à subditis, sed solum grauitè sunt monendi, & (vbi opus fuerit) præcepto adstringendi, vt veritatem plane aperiant, & conscientiam exonerent super omnes, quas sciuerint quomodocunque transgressiones, quo Prælati possint iuxta Regulæ præscriptum Paternè suos Fratres monere, humiliterque, & charitatiuè illos corrigere.

Quæ Paterna visitatio, & monitio generalissima semper debet esse, atq; præcedere omnem iudicij formam, & strepitum, vt supra expositum est.

Prælati verò locales iuxta vniuscuiusq; Religionis institutum quotidie inuigilare debent, Fratrumq; corrigere quotidianos defectus charitatiuè, cellasque, vel officinas visitare, quando opus fuerit, & cætera sui muneris explere Paternè.

Quomodo Prælati terminare debent paternam Visitationem, & corrigere subditos. CAP. IV.

S V M M A R I V M.

- 1 *Prælati nè leuiter, & crebro subditos remoueant de assignatis locis.*
- 2 *Prius charitatiue, ac secreto corrigant.*
- 3 *Prælati etiam locales coerceant subditos ab egressu Conuentus.*
- 4 *Abstineant etiam Prælati à sermonibus publicis.*
- 5 *Nec non à præceptis similibus.*
- 6 *Populi hinc causam, accipiunt infamandi familias, & Religionem.*
- 7 *Prælati prima vice Paternè corrigant, & secreto.*
- 8 *Adhibitis aliquando grauissimis testibus.*
- 9 *Singulorum visitatio propria visitatorum manu obsequanda.*
- 10 *Vt inde via præcluditur malignis.*
- 11 *Et corrigendi corrigantur.*
- 12 *Et rationem reddere possunt Prælati sui muneris.*

- 1 **C**Auere debent primò Prælati prouinciales, nè leuiter & crebrò post peractam uisitationem Paternam statim Fratres transmittât de vno loco in alium in transmissorum infamiam, & Monasterij, nec non totius Religionis: nam ex tali subita, & non opportuna Fratrum transmissione, ac mutatione sæpe sæpius maxima oritur infamia in populo contra Fratres cum scandalo, commotione, ac murmuratione ipsius populi: & ea multoties, quæ tantum leuiter suspicabantur, pro veris deinde ex tali subita mutatione habentur, & prædicantur. Deum itaque in his, & proximi, nec non Religionis famam præ oculis habeant Prælati, nec sint indiscreti, nec præcipitati, nec furore, vel iracundia perciti, ne iram Dei incurrant.
- 2 Sed prius charitatiue, ac secreto moneant subditos, de quibus orta fuerit aliqua suspicio, vt vel si ea purgetur, & emendetur, & illæsa conseruetur fama.
- 3 Nec non Prælati locales prudenter, & seruata proximi fama tales coerceât subditos à frequentiori egressu à Conuentu, & à vagationibus per Ciuitates, & loca, & ab ingressu in illas domos vel conuersationes illarum mulierum, de quibus pro' abilis orta fuerit suspicio.
- 4 Imprudenter itaque, & non sine graui culpa agunt Prælati, qui contra aliquem leuiter suspectum statim procedunt, vel illum infamando sermonibus publicis in communitate Fratrum contra eum tonant, & fulminant.
- 5 Vel isti præcipiendo in virtute Spiritus Sancti, vel sub excommunicationis pæna, nè talem, vel talem domum ingrediatur: vel nè cum talibus

bus conuerfetur mulieribus, præfertim quando sunt nobiles, & honeftæ: nam ex his populi maleuoli nutriuntur detractiões, & Matronæ infamantur nobiles, & in Religionem deuotæ, ac benemeritæ, quæ in fuæ deuotionis, & meriti recompensam à Prælatis indiscrete, ac turpiter, & ingrate indelebili notantur infamia.

Nam populi maleuoli ex his acuunt linguas 6 suas, ficut serpentes: *& sepulchrum patens est guttur eorum* in infamiam tam ipfarum nobilium feminarum, quam ipsius Religionis, & virorum in ea sanctæ, honeftæ, ac spectatæ vitæ: quæ ego sæpius euenire experientia didici in magnis Ciuitatibus ex indiscretione, imprudentia, & furore Prælatorum, quæ prudenter caueant, & D. O. M. per suam pijsfimam misericordiam auertat.

Itaque Paternum visitationis munus sic ex- 7 plendum, vt Prælati priuate, & secreto saltem prima vice, & (quod est) charitatiuè corrigant delinquentes.

Vel etiam (si expedire videbitur) statim pri- 8 ma vice adhibitis grauissimis, & secretissimis assistentibus delinquentes paternè corrigant, saluberrimisque præmuniant monitis, vt indè, nisi resipuerint, ad iudicium, & pænas procedi possit sine ipsorum Prælatorum culpa, & absque subditorum grauamine: quæ omnia sola supereminens docere poterit charitas.

Animaduertant autem Prælati, vt hæc omnia 9 in scriptis fiant, singulorumq; dicta non nisi propria manu firmata recipiant, etiam si nihil se scire dixerint visitatione dignum.

Vt illa peracta maleuolis, ac malignis aditus 10 præcludatur omnis altercandi, & malignandi ex aliqua

aliqua passione, vel odio post visitationem indigne iniusteque concepto.

11 Et præterea, vt si aliquid, vel correctione Paterna, vel iudiciali dignum subditi exposuerint; opportunè prouidere possint Prælati.

12 Et inde omnibus rationem reddere tam in syndicatu, quam in quacunque se offerente occasione de rectè administrato munere secundum peractæ visitationis exigentiam.

De nonnullis monitis pro paterna correctionis termino. CAP. V.

S V M M A R I V M.

1 Nulla chartula, vel schedula infamatoria clanculo recipienda.

2 Prælati non sint leues in credendo, sed prudentes.

3 Nullus peccatum proprium tenetur manifestare.

4 Visitationis paterna terminus pro diuersitate delinquentium.

5 Visitatio paterna ad mortificationes quasdam leues se se extendit.

6 Ad quas Prælatorum localium etiam se extendit munus.

7 Excepta remotione fratrum ab vno in alium locum.

1 **A**duertant vltcrius Prælati quicunque secundum doctrinam Hostiensis, adductam à Rodrico q. 5. art. 3. vt nec ante, nec post visitationem paternam recipiant clanculo chartulas, vel schedulas, vel quæcunque alia scripta infamatoria, vel diffamatoria contra aliquem siue Prælatum, siue subditum; nisi seruato iuris ordine, vt inferius dicetur.

2 Nec tamen debent esse nimis increduli, sicut nec nimis creduli, sed prudenter, & maturè suum explere munus modo supra exposito.

Subditi verò aduertant, quod nullus tenetur
in

in huiusmodi visitationibus delictum à se, etiam publicè commissum, quomodocunque manifestare: non enim delinquens tenetur se prodere, nisi legitimè sit interrogatus. Quod quomodo fieri contigerit, inferius dicetur: sicut etiam ostendetur, quomodo peracta visitatione paterna deueniendum erit ad iudiciale, si opus fuerit.

Sic autem visitationis paternæ terminus, & finis erit secundum delinquentium exigentiam, vel admonitio secreta, inter Prælatum, & delinquentem solum, vel adhibitis duobus, vel tribus testibus grauibus, vel admonitio publica in cōmunitate fratrum, & hoc, vel in vniuersum descripto delinquente, vt minus confundatur, vel illo expressè nominato, vel etiam coram se genibus flexis vocato, vel alterius illum afficiendo aliqua pænitentia, vel mortificatione, vt de osculationis pedum fratrum, vel disciplinationis super nudos humeros, vel ieiunij in pane, & aqua genibus flexis, & similium iuxta vniuscuiusque Religionis instituta, & delictorum, vel personarum exigentiam vsque ad remotionem delinquentium subditorum ab vno loco in alium, non autem Guardianorum.

Nam vsque ad similes mortificationes, quæ solum ad quemdam decorem, & quamdam disciplinæ regularis obseruantiam retinendam, & cōseruandam in Religionibus institutæ sunt; & à quibus nullatenus appellare licet extendi inclusuè, paternæ visitationis munus nullatenus ambigo.

Ex quibus concludo, quod Prælati locales (quibus apud nos Obseruantes in scriptis procedere iuridicè est vetitū) vsq; ad præfatas omnes, & con-

& confimiles mortificationes procedere poterunt inclusiue, paternè corrigendo.

- 7 Excepta remotione fratrum, quæ solis Prouincialibus competit: sicut antiquissima, & receptissima Patrum traditione obseruatur in vniuerso ordine. Quodnam autem remedium adhibeant vbi, iuridicè, & inscriptis procedendum fuerit, suo loco inferius dicetur, & hic visitationis, seu correctionis paternæ finis, & terminus quoad ordinarios Prælatos.

De Visitoribus extraordinarijs.

CAP. VI.

SUMMARIVM.

- 1 Syndicatus officialium inferiorum diuinitus institutus, & necessarius.
- 2 Est enim totius iustitiæ experimentum.
- 3 Prælatorum inferiorum syndicatus iure diuino institutus.
- 4 Huic Prouinciales ministri quotannis Guardianorum syndicatum tenent.
- 5 Et Prouinciales ministri syndicari debent in fine officij.
- 6 Visitatores & syndicatores ad hoc mittendi omni exceptione maiores nullatenusquæ suspecti.
- 7 Præfati Visitatores paternè prius inquirere debent.
- 8 Possunt sub delegare.
- 9 Cautè tamen id efficiant.
- 10 Nec ex eadem Prouincia assumendi.
- 11 Nisi adsit probatissimus.
- 12 Præfati visitatores specialiter quid inquireant.

1 **C**ONstat diuinitus institutum esse officium syndicatum: nam summus Prælatus rationem reddere tenetur de inferiorum iudicium iniustitijs, vt aduertit Roder. ead. q. art. 1. ex iure civili quod citat.

- 2 Et addit vigilanter, quod syndicatio est experimentum.

rimentum totius iustitiæ: quod probat Cæsarianorum exemplo; qui cum omnia fraudum consuetudine temerare consueuissent, causam dederunt, vt ab officialibus arcta ratio expostularetur; nam iustissimum est, vt quod officialis in officio comedit, syndicatus tempore male digestum digerat, & si bene in officio se gesserit, laudes, præmiaq; consequatur, vt in iure ciuili quoq; traditur, & seruatur vbique, vt constat.

Quare ad res nostras applicando, Prælati ordinis inferioris, qui multo perfectiores esse debent sæcularibus iudicibus nullatenus ægrè ferre debent syndicatum: præsertim cum ultra ius ciuile iure diuino id illis præcipiatur, vt vnusquisque videlicet inferior Prælati rationem reddat villicationis suæ, vt constat ex Euangelio; quod & ante Samuel exactissimè expleuit cum populi syndicatum sponte subire voluit. 1. Reg. 12. Communissima itaque, & receptissima est doct. sent. omnes Prælatos inferiores debere visitari, & syndicari iuxta vniuscuiusque conditionem, & gradum.

Hinc Prouinciales Ministri suis in visitationibus paternis quotannis Guardianorum singulorum syndicatum habent: mosq. inoleuit in probatissimis Religionibus.

Vt ipsimet Prouinciales ministri in fine officij syndicari debeant, & visitari, vel à Prælati Generalib. ordinis, vel à Commissarijs ad id specialiter deputatis à Generalib.

Generales autem attendere debent quos mittant visitatores, & syndicatores, An videlicet sint suspecti, vel inhabiles, vel indigni ad huiusmodi ministerium subeundum; sed idoneos, &

probatos doctrina, & moribus instituere, ne per ignorantiam, vel passionem, quæ non decet in Prouinciarum perniciem, & subuersionem aliquando patrent.

7 Qui Visitatores ita instituti paternè prius visitare, & inquirere debent vnumquemque Conuentum, & fratrem eo modo, quo superius de ordinarijs Visitatoribus Prouincialibus expressum est.

8 Possunt autem huiusmodi Commissarij, qui ad visitandam vniuersam aliquam Prouinciam cum plenitudine potestatis instituti sunt, alios particulares subdelegare Visitatores ad particulares Conuentus, & causas.

9 Quod tamen cautè, nec passim est faciendum; & nisi cum aliter fieri non possit.

10 Nec ex eadem Prouincia sumi deberent, cum in vnaquaque Prouincia sibi ad inuicem coniunctissimi, & notissimi fratres vix passione aliqua, partialitate, vel factione spoliari possint.

11 Quare, si aliquis ex Prouincia assumi contigerit, is diligenti examine, omni passione, & partialitate spoliatus, aliasq; idoneus repertus eligatur.

12 Habent denique tales instituti Visitatores, & Commissarij speciale munus, vt nedum de vita, & moribus singulorum fratrum, sed specialiter de ipsius Prouincialis nedum vita, & moribus; sed officio peracto perquam diligenter exquirât, exactumq; de ipso teneant syndicatum: qua in re nonnullos Visitatores grauitè errare, pessimèq; deficere, in Prouinciarum perniciem vidi maximam, omnem videlicet alium finem, & scopum habentes, quam de vita, & moribus Prouincialis inquirere, cuius syndicatum tenere, vt dictum est, ex munere debent.

DE CORRECTIONE IUDICIALI
EX MUNERE.

Tractatus Tertius.

PRÆAMBULUM.

SUMMARIUM.

I Diuisio Trimembris.

XPLETO modo corrigendi Paternè ex munere in superiori Tractatu, in sequenti de modo corrigendi Iudicialiter est pertractandum. Id autem tripliciter fieri poterit, generaliter, vel mixtim, vel specialiter, & de singulis ordinate dicendum.

An Prælati locales Iuri dicere corrigere possint.

CAP. I.

SUMMARIUM.

- 1 *Prælati locales in scriptis procedere nequeunt.*
- 2 *In carcerem possunt delinquentes conijcere de consilio Discretorum.*
- 3 *Statimq; moneant Prouincialem.*
- 4 *Processus inchoare nequeunt.*
- 5 *Nisi Commissarij instituantur quod raro fiat, ac urgentissimis de causis.*
- 6 *Authoritas ordinaria ad qua extendatur.*

SÆpius præactum est superius, Prælatos locales in omni ferè approbata Religione Iudicialiter procedere non posse, nec processus in scriptis formare.

Duplex tamen remedium adhiberi potest; primum, quod urgentissima de causa omnes Prælati locales delinquentem quemcunque in carcerem detrudere ad custodiam, & detinere;

de consilio tamen Discretorum Conuentus possunt, vbi enim fuga timeretur, vel scandalum, vel detrimentum imminens, & similes ob causas.

- 3 Super quibus statim per expressum nuntium certiores debent facere Prælatum Prouincialem, qui pro suo zelo, & prudentia prouideat secundum causarum exigentiam.

4 Processus autem inchoare nullatenus possunt ex immemorabili nostræ Religionis consuetudine.

- 5 Secundum remedium est, quod Prouinciales possunt suam auctoritatem totam delegare Prælati localibus, illosque Commissarios instituere; & sic habent auctoritatem conficiendi, ac terminandi processus secundum delegationem: quod obseruari nonnunquam vidi, & in nostra, & in alijs probatissimis Religionibus, sed nullatenus est faciendum nisi rationabilibus, vrgentissimisque de causis.

- 6 Prælatorum localium itaque auctoritas, & Iurisdictio in Paternis tantum correctionibus gradu sistit: illisq; leuiusculis, vt superius latius ostensum est; nec vltius procedere valet ordinaria, & eorum propria Auctoritas quod immemorabili in nostra Religione consuetudine prolatum, seruatumque semper fuit.

De Inquisitione Iudiciali generali.

C A P. II.

S V M M A R I V M.

- 1 *Iudicialis Inquisitio Generalis precipitur Prælati.*
- 2 *Inquisitio Generalis Iudicialis ad omnia se extendit.*
- 3 *In ea omnes diligenter interrogantur subditi.*
- 4 *Modus examinandi in Inquisitione Generali iudiciali.*

5 Semel in anno à quocunq; Prouinciali fieri potest,

6 Ac toties, quoties opus fuerit.

7 In ea omnes, & singuli quomodo examinandi.

8 Quando procedi poterit contra quemlibet.

OMnes porrò Prouinciales Prælati, & Prouincialium Superiores, tam generales, quam speciales Inquisitionem Generalem ex officio pro libito absque aliquo alio motiuo saltem semel in anno instituere possunt in vnoquoque Conuentu; nulli enim fit iniuria generaliter inquirendo, & propterea generalis Inquisitio, & Visitatio (nedum Paterna, de qua supra) iudicialis præcipitur omnibus Prælati Ecclesiasticis vltra Canones antiquos *c. perniciosam de offi. Iud. ord. & c. Roman. §. sanè de cens. in 6. expressè à Concil. Trident. sess. 25. sup. cit.*

Quæ Visitatio generalis ex munere secundum Archidiac. in cap. fel. de penis §. vlt. & secundum omnes se extendit ad omnium criminum genera, omnia includit nempe crimina, & personas; & hac vtuntur Prælati visitando Prouincias, vel Conuentus, & Monasteria, tam quoad delicta, quam quoad personas, iudicialiter seruatis seruandis.

Fit igitur Inquisitio generalis iudicialis tali forma, quod prorsus tam quoad personas, quam quoad delicta inquiritur vniuersaliter de omnibus, & singulis relaxationibus, respectu omnium, & singulorum subditorum Prouinciæ, vel Conuentus, omnes interrogando, eo modo, quo in visitatione paterna fieri dictum est.

Eo tamen discrimine, quod in visitatione paterna solus Prælatus visitat, & sine iuramento; hic autem scriba, id est Secretarius, excipit diligenter singulorum dicta iuramento medio: &

& coram duobus Patribus grauib; assistentibus, sicut infrâ in accusationibus, & omnibus iudicialibus processibus obseruandum esse dicetur.

5 Inquisitio præterea generalis prædicta ultra munus annuale, quod Prouinciales perficiunt visitando Prouincias paternè; potest etiam iudicialiter semel in Anno institui, secundum exigentiam Prouinciæ, quod multi Prouinciales inuoluntè seruant; sed satius esset eam omittere, vbi non constiterit esse necessariam, vel admodum expedire.

6 Debet vltèrius institui, & repeti quoties opportunum iudicabitur à Prælato, vt quoties infamia fuerit de aliquâ totali, vel vniuersali relaxatione in Prouinciâ, vel Conuentu, & similibus de casibus, & quoties ex paternâ visitatione præcognouerit Prælatus necessarium esse, iudicalem quoque statim adhibere.

7 Quam sic instituet, vt iterum singulos paternè iam visitatos reuísitet iudicialiter à singulis exigendo iuramentum, tamquam testibus ex officio assumptis; & ea omnia diligenter obseruando, quæ de testibus obseruanda inferius dicentur: nam excepto eo discrimine, quod illi ad instantiam partis; isti verò ex munere citantur, & examinantur, in ceteris omnibus pares existunt. Et ideo, ne repetere cogamur, hic aptentur, quæ ibi ponentur.

8 Si autem in tali visitatione sic generaliter peractâ reperti fuerint plures testes, & ad minus duo, qui sint contestes de aliquo particulari delicto ab aliquo particulariter patrato poterit contra illum talè absolutè procedi vsq; ad sententiâ definitiuam, & puniri tanquam conuictus: datis

tamen

tamen prius defensionibus, & alijs seruatis, quæ de iure fuerint seruanda, vt in 6. Tract. de Reo dicitur; quæ in omni generali visitatione iudiciali simili modo semper seruanda sunt, vndecumque inquisitio sumat originem.

De secundo Genere Visitationis Iudicialis ex munere mixta ex generali, & speciali.

CAP. III.

S V M M A R I V M.

- 1 *Inquisitio mixta ex generali, & speciali.*
- 2 *Fieri poterit ex ijs, quæ in visitatione paterna,*
- 3 *Vel ex euidencia, & notorietate delicti.*
- 4 *Alia mixta generalis de delictis, specialis de persona.*
- 5 *Hæc nunquam fit nisi in syndicato.*
- 6 *Extra syndicatum impia est, & iniqua talis inquisitio.*
- 7 *Nonnulli Prælati hæc in re turpiter errant.*
- 8 *Alij casus, in quibus est licita.*

Secundo modo Inquisitio iudicialis fieri con-
tingit non generaliter absolutè; sed secundum quid, & mixtim; vt quando inquiritur de aliquo delicto speciali, & determinatè, & ignorantur delinquentes; quia tunc fit specialis inquisitio quoad delictum: generalis verò quoad personas delinquentes.

Et hæc inquisitio similiter fieri poterit, si ex
visitatione paterna resultent per plures testes,
contestes, probationes legitimæ delictorum in se,
vel indiciorum sufficientium ad inquisitionem
ignoratis delictorum patratoribus.

Vel etiam quoties extra visitationem de
lictum aliquod esset euidens, & notorium,
ignorato auctore, sic tenet Innoc. extr. de e-
lect. in cap. bona num. 5. quem referunt, atque
sequuntur Nauarr. cap. 18. numer. 38. & Iul.

Clar. & Ananias de accus. inc. Inquisitionis in 4. & Felin. ibid. Et hanc praxim seruat totus mundus, quidquid sentiat Sotus, & quidquid prolixè nimis disputet Doctor modernus contra ipsum, patet enim, quod nulli similiter fit iniuria inquirendo generaliter de personis, nulla facta de aliquo particulari mentione.

- 4 Vel è conuerso fit specialis inquisitio quo ad personam; generalis verò quoad delicta, quando contra aliquam determinatam personam, quoad vitam, & mores inquiritur generaliter de delictis eiusdem.
- 5 Quæ inquisitio specialis de persona, & generalis de delictis nullatenus debet fieri, nisi in syndicatu, *vt animaduertit vigilantissimè Roder. tom. 2. q. 5. art. 1.* nempe quando syndicatur Guardianus, vel Minister Prouincialis, & huiusmodi officiales Prælati inferiores.
- 6 Cæterum sic inquirere contra aliquem, cui non conuenit syndicatus, impium arbitror, & iniquum: nam, hac patefacta ianua, nullus erit diffidiorum finis in Religionibus, nulla quies, tranquillitas nulla nullusq; Religiosus quantumcunque vita, & moribus probatus à detractoribus tutus, malignantibusque securus.
- 7 Quia in re nonnullos Prælatos, & Visitatores maximocū animi dolore in Regularis obseruantia perniciem, & malignantium nutrimentum, & discordiarum fomitem delinquere vidi: nec enim possibile videtur, vt ex visitatione paternā possint deponere testes sufficienter de vita, & moribus in generali alicuius personæ particularis, nulla facta mentione de specificatis delictis.

Quare hæc inquisitio solum sindicatui conuenire videtur quoad finem punitionis, de quo hic agitur; cæterum licita hæc erit semper, quando inquiritur de vita, & moribus personarum assumendarum ad aliquam dignitatem, vel gradum, vel etiam ad maleficia tollenda; vt homicidia, furta, & similia; præsertim scandalosa, vel perniciofa, de quibus latius Nau. de Iudic. n. 29. & de qua dictum est sup. hoc eod. c. n. 1. & inde, est enim coincidens quo ad delicti speciem, & in his casibus testes debent deponere cum iuramento quidem; sed quasi paternè, & non integrè iudicialiter, sed sub secreto, & absque omni famæ læsione, quoad fieri potest, & caueant Iudices, & Prælati nè aliter, nec alio modo, vel fine à prædictis tales inquisitiones instituant in Religionis perniciem.

De inquisitione iudiciali specialiter peragenda ex munere. CAP. IV.

S V M M A R I V M.

- 1 *Inquisitio totaliter specialis quæ.*
- 2 *Ad hanc deuenire quomodo poterit Prælatus ex munere.*
- 3 *Sufficiens causa est infamia nota.*
- 4 *Quando dicitur fama nota.*
- 5 *Quando est fama probata.*
- 6 *Quod pariter locum habet in ordinario, & delegato Iudice.*
- 7 *Textus malè intellectus.*
- 8 *Aliàs possent mali Prælati eam fingere ad libitum.*
- 9 *Validus tamen erit processus de iure communi, etsi non prius probetur fama.*
- 10 *Secus autem si reus exceperit.*
- 11 *Quæ sententia non est admittenda inter nos regulares.*
- 12 *Id nouis rationibus probatur.*

Tertia denique inquisitio specialis erit tam quoad delictum, quam quoad personas, vt cum de certo, & determinato crimine, con-

tra certam, & determinatam personam inquire-
re oportuerit iudicialiter.

- 2 Ad quam specialem inquisitionem contra aliquem particularem deuenire non potest Prælat-
tus ex munere absque sua grauissima culpa, &
grauissimo religionis detrimento, nisi paterno
plenè, atque perfectè expleto munere in visita-
tione paterna, ex qua resultent probationes, vel
indicia sufficientia, vel nisi præcedat infamia, vel
aliquid istis æquiualens.
- 3 Vt autem ab infamia ordiar, potest inquisitio
specialis moueri contra personam particularem,
quando vel ex visitatione paterna, vel quomo-
dolibet præcedit infamia delicti, vel indiciorum
sufficientium, nota, & probata.
- 4 Nota erit, quando scandalum causaretur, si
non procederetur contra delinquentem famo-
sum, *prout resoluit Nauar. adductus à Roder. qu. 5.
cit. art. 5.*
- 5 Probata verò erit, si adsint legitimæ probatio-
nes; ita, vt vel ex visitatione paterna, vel alias ex
clamorosa insinuatione, quæ famam ipsam ad
aures iudicis sæpius detulerit, iudex ritè, ac re-
ctè moueatur ad probandam prædictam famam,
legitimis, & idoneis testibus iuratis, & ritè exami-
natis: ex quibus appareat (ad omnem dolum, &
fraudem etiam ipsius iudicis tollendam) legiti-
mè probata dicta fama, vel delicti in se, vel indi-
ciorum sufficientium.
- 6 Quam sententiam verissimam arbitror, & ne-
cessario seruandam non distinguendo inter iudi-
cem ordinarium, & delegatum; cum in hoc pari-
ficentur, vt omnis penitus præcludatur aditus
dolis, & fraudibus in quocūque iudice, quidquid
alij,

alij, & præfertim quidam modernus Doctor in contrarium sentiat de vtroque iudice ordinario, & delegato: *contra id, quod docet Nauar. expresse Rub. de iudicijs, num. 91. cum multis ibi adductis Dd. quos sequitur: & contra communem, & nulla sufficienti ratione.*

Sed solum ex textu malè intellecto *extra de 7 accusat. in cap. qualiter, & quando*, ex illis verbis, si per clamorem, & famam ad aures superioris pervenerit, &c. nam intelligitur de fama probata modo exposito.

Alias possent iudices, (ut dictum est,) pro li- 8 bito aliqua passione, vel odio moti clamoram infimulationem fingere, famamque non veram: & inde multa sequi absurda, & inconuenientia: quæ omnia euitari, clarum est, probata modo præscripto fama.

Sequitur præterea idem Doctor opinionem 9 Nauar. loco citato, videlicet, quòd, si iudex absque informatione de infamia processerit ad inquisitionem specialem; nihilominus valebit processus: & condemnari poterit Reus si præsens non exceperit; peccabit tamen mortaliter Prælati, ut docet Nauar. *ibid.*

Sed si Reus statim exceperit, & iudice volente 10 te prosequi appellauerit, non valebit processus, quia per appellationem iudicis potestas suspenditur.

Sed præfata sententia vera erit de iure cõmu- 11 ni, & inter iudices non regulares: At de regularibus iudicibus loquendo, semper auderem dicere processum esse nullum; siue reus exceperit, & appellauerit, siue non, propter superius adductas rationes, quæ me conuincunt.

Et vltèrius probare infamiam legitimè, nulla- 12
tenus

tenus potest vitare, nec obesse: non probare verò impium potest esse, ac perniciosissimū. Quare penitus probanda, vt valeat processus, aliter in-
 ualidum fieri omninò processum, vel saltem lege
 municipalis inter nos regulares vehementer cu-
 perem; inter quos tutior pars, & mitior, & magis
 quieta, & regulari obseruantia congruens est e-
 ligenda semper. Probanda igitur est fama; præ-
 fertim cum id valdè sit consonum iuri naturali,
 & doctrinæ Nauarri citato loco, & morbus ma-
 lignantium, & calumniatorum inter nos regu-
 lares, id remedium exposcat, quam maximè.

Quomodo, & qua forma probanda sit fama.

CAP. V.

S V M M A R I V M.

- 1 *Examinandum, an fama à pijs, maleuolis ortum ducat.*
- 2 *Fama quid sit.*
- 3 *Probanda ad minus per duos testes contestes.*
- 4 *Deueniendum in examine ad Auctores, unde sumpsit ori-
 ginem.*
- 5 *Quare testes sufficientem rationem reddant.*
- 6 *Quod seruandum etiam in loco turpi.*
- 7 *Deponentes non tenentur scire quid sit fama.*
- 8 *Non sufficiunt ad inquirendum plures deponentes secreto,
 & paternè.*
- 9 *Perperam agunt Prælati secus facientes.*
- 10 *Sed tali casu Prælati paternè tantum corrigere debent.*
- 11 *Inde superjedere attendendo emendationem, vel infamiam
 ad inquirendum iuridicè.*
- 12 *Emendato reo non potest Iudex procedere iuridicè.*

1 **F**ama ex Conc. Tolet. ab omnibus recepto,
 & à Roder. ibid. cit. & ex Nauar. *ubi supra*,
 sic examinari debet, vt priusquam ad inqui-
 sitionem procedant Prælati, diligenter curent
 inuestigare, an ea infamia à maleuolis, an à pijs
 viris,

viris, & honestis orta fuerit: & vt procedatur tutius, & ad omnem euitandam iniustitiam.

Notandum, quòd fama, vt colligitur ex Bart. 2 ff. de quæst. 1. de minore. §. tormenta. est communis opinio voce manifestata ex suscipione proueniens, quæ, si sit de malo, dicitur infamia.

Quæ probata erit sufficienter per duos, vel 3 tres testes contestes, vt in alijs probationibus, omni exceptione maiores, qui deponant se ita publicè, vel passim audiuisse, vt tradit Bald. de præs. in cap. literas, nu. 2. & testatur Clar. q. 6.

Et vltèrius interrogari debent, à quibus audierint, quo vsque deueniatur ad Auctores, vnde sumpsit originem, vt sciatur, & perpendatur, an ab honestis, & probis, & fide dignis ortum duxerit, vel à maleuolis: nam hoc secundo casu nil efficeret, nec esset sufficienter probata fama; vt not. Bart. & Clar. vbi sup. & Innocent. d. c. qualiter, & quando.

Ex his constat debere testes deponentes de fama reddere sufficientem rationem scientiæ; aliàs non probarent, vt notat Bart. ibid.

Quæ seruanda sunt etiam de re gesta in loco 6 turpi, saltem quoad Regulares, quidquid secus doceat idem modernus Doctor, aliàs non præcluderetur omninò via malignatibus, qui pro libito possent adhibere personas infames, ac maleuolas ad probandam famam contra superius tradita expressè, & contradictoriè.

Et multò minus requiritur, quòd deponentes 7 sciant, quid sit fama, quidquid sentiat idem cum Claro, vel communi, vt dicit; nam hoc est præcisum iudicis munus, nè committat errorem, vel iniustitiam in iudicijs, & Clar. cōtrarium sentit express. q. 6. vers.

q. 6. vers. postremo scias. hac motu ratione, quod nulli inuenirentur testes idonei ad probandam famam, nisi essent iuris periti cum omnes ferè laborent hac in re ignorantia fortè inuincibili: & sic deperiret iustitia, quod absurdum nullatenus admittendum, sed sufficit, quod testes sint fide digni, & probi, & ritè deponant. Cætera callere iudicis est munus.

8 Addit Rodericus; quòd etsi tres, aut quatuor denuncient paternè contra aliquem secretò dicentes, se ipsum cum quadam muliere accubantem vidisse, vel aliquid huiusmodi commisisse, cuius criminis ille non sit infamia notatus: in eo casu non potest Prælatas talem delinquentem secretò denunciatum publicè punire: quia sic deponentes non sufficienter probant famam; quæ nulla extat, nec prodant per aliquam iudicialem denunciationem; vel accusationem; sed solum paternè: ex quo colligit, non posse Prælatum vocare alios testes, vt de vita talis delinquentis secreti, & occulti perquirat, quod maximè mihi probatur.

9 Ex quo patet malè agere Prælatos ecclesiasticos, & Regulares publicè suos subditos punientes nulla præcedente accusatione, vel infamia nota, & probata, vt supra, ratione criminum occultorum, quæ commiserunt propter tres, aut quatuor testes de ipsis criminibus secretò deponentes. Quam in opinionem adducit Salsedum, & Concil, Tolet. cuius verba ultra superius citata sic refert: *Promotor fiscalis apud ecclesiasticum iudicem neminem deferat, nisi quem legitima, ac frequens grauet infamia.*

10 Quam doctrinam ego sic amplector, vt quem-
admo-

admodum sup. exposui, quādo tres, aut quatuor, vel plures testes deposuerint de crimine occulto in paterna visitatione nulla iam præcedente, vel existente nota infamiæ, Prælatus non debet iudicialiter procedere, sed solum paternè corrigere modo suprā exposito.

Qua correctione peracta (*vt notat ibidem Rodericus*) tenentur Prælati supersedere, & attendere, an delinquens resipuerit, vel si reddatur notorium, & manifestum eius delictum ex perseuerantia in ipso ita, vt delinquens possit iuridicè conueniri, & conuinci, ex infamia indè orta.

Nam è contra si factā dictā secretā admonitione, & correctione, subditus ad meliorem frugem se conuerteret, non poterit Prælatus amplius de eius causā vt iudex cognoscere; sed vt bonus, & prudens medicus, si potest mederi abscisso digito, non debet amputare manum, vel brachium, *vt notat idem Roder. ex Arag. ibid.*

Quid agendum, quando duæ extant contrariæ probatæ famæ. CAP. VI.

S V M M A R I V M.

- 1 Duplici famā existente pro, & contra aliquem standum est pro reo.
- 2 Similiter, si per triennium sanctè, ac illibatè vixisset.
- 3 Quoad tempus cæteris paribus standum est priori famæ.
- 4 Absolutè autem standum est validioribus, & verisimilioribus probationibus.
- 5 In ambiguis paternè corrigendum.
- 6 Inviolabiliter non puniendum nisi probatum.
- 7 Quibus de causis inquirendum.

SIduæ extant contrariæ probatæ famæ, distinguendum est: nam si æqualiter in omnibus; fem-

semper standum est pro reo, *vt dicit Bosius in sua pract. crim. tit. de fauor. defen. num. 13.* pro quo similiter standum, si per triennium proximum sanctè ac illibatè vixisse probaretur.

2 Etsi ante triennium fama contra ipsum probata extitisset, quia tunc nil ei noceret, sed censeretur perfectè, ac totaliter purgata, *vt inquit Clar. loc. cit.*

3 Si verò prædictæ duæ famæ inæqualiter probarentur quoad tempus tantum, standum erit priori.

4 Si verò quoad probationes, etiam semper standum erit verisimilioribus probationibus, quidquid sit de prioritate, vel de posterioritate temporis. *vt inquit Nauar.* Et ratio clarissima est: nam verisimiliores probationes præferendæ sunt semper, quidquid sit de tempore.

5 Paternè tamen prouideri poterit in ambiguis *modo superiori cap. exposito*, & super sedere expectando, an superuenerint validiores probationes, vel validiora indicia pro, vel contra prætensum reum, & sic ponderatè procedendo nemini fiet iniuria, & iustitia nullum patietur detrimentum.

6 Et denique semper, inuiolabiliterque seruandum, vt peccata nullatenus puniantur publicè, ac definitiuè, nisi vbi fuerint clarissimæ probationes, & hæc communissima, & receptissima est sententia.

7 Et à simili ex consequenti non potest inquiri contra aliquem particularem speciali inquisitione, nisi præcedat contra eum fama delicti in se, vel sufficientium indiciorum nota, & probata præualens famæ contrariæ, vel nisi aliæ æqui-
uallentes

ualescentes causæ, de quibus inferius dicetur, ad-
sint.

*An possit, vel debeat Prælatus rationabilibus de causis
vitia tolerare, vel dissimulare ad tempus
impunita dimittendo.*

CAP. VII.

S V M M A R I V M.

- 1 *Aliquando dissimulanda peccata secundum Panor.*
- 2 *Quod auctor non consentit.*
- 3 *Sed corrigendum semper ob publicam utilitatem.*
- 4 *Nec ex aliqua inordinata passione omittenda punitio.*
- 5 *Quando dissimulandum & quomodo.*
- 6 *Correctio semper adhibenda seruatis seruandis.*

ABbas in cap. vt Clericorum. de vita, & honest.
Cler. dicit quod aliquandò tolerari, & dis-
simulari possunt peccata ad tempus absq;
Prælatorum culpa, si ex punitioe delicti time-
retur, nè delinquens deterior fieret.

Quam doctrinam ego non iudico veram, nisi
quandò aliquod maius scandalum in Reipubli-
cæ perniciem inde oriretur, si punirentur pecca-
ta; fallax enim tale iudicium de prætenfa dete-
rioritate rei, & nimis potens ad relaxandos Iudi-
ces à munere correctionis.

Et ideo Bernardus Diaz in sua pract. crim. de
concup. cap. 79. ait, quòd Prælati aduertant, nè hu-
ius doctrinæ colore in vitiorum correctione tor-
pescant; nam siuè speretur delinquentis emenda-
tio, siuè non, Prælati, qui sunt etiam iudices, te-
nentur ad eorum correctionem prius paternam,
deindè iudiciariam, vt sæpius dictum est; nam
non solum respicere debent utilitatem priuatam
delinquentis, vt videlicet pæniteat, & saluetur,

D sed ma-

sed magis ad publicam totius ordinis, vt expurgetur malis, & cæteri timore pænæ vnus coerceantur, & in officio contineantur, *sicut elicitur ex canonibus, & concilijs & sanctis Patribus.*

4 Caueant itaque Prælati (vt notat Vmbertinus in *Reg. D. Patris Augustini cap. 164.*) nè omittant punire subditos vel ex pusillanimitate cordis, vel ex humilitate superstitiosa, vel ex diffidentia proficiendi, vel ex ignorantia, vel ex negligentia, vel propter pacem propriam non turbandam, vel propter verecundiam conscientia eos accusante, nè alios corrigere audeant, vel propter timorem odij verentes, nè in subditorum incurrant indignationem, vel propter prælationis amorem, quam amittere formidant, subditos contrà se prouocando, si puniant: vel ob defectum zeli, & cætera huiusmodi: quia tunc semper grauissimè peccarent.

5 Concinnè tamen notat sanctus Antonius 3. *par. sum. tit. 19. cap. 11. §. 6.* quod subditorum vitia sunt aliquando prudenter dissimulanda, opportunitiori tempore vindicanda, quando videlicet speratur, quòd delinquens deprehensus, toleratus tamen, augere culpas erubescat, sequè se iudice puniat. Et post multa concludit, quòd in nonnullis leuioribus magno moderamine delicti correctio temperetur: vbi autem morbi grauitas correctionis asperitatè postulat, ea nõ denegetur.

6 Omninò igitur ex doctrina præfati sancti correctio est adhibenda, vel mitius, vel asperius secundum delictorum exigentiam: quod Prælatorum iudicio, & prudentia est exequendum. Vix autem errare contigerit mea sententia, si ordo superius digestus ritè seruetur.

*De Correctione Iudiciali ex munere. Tract. III. si
An possit inquiri specialiter, ac iudicialiter contra ali-
quem ex munere aliquo in casu, nulla præce-
dente infamia. CAP. VIII.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Potest inquiri specialiter, quando crimen est contra rem-
publ.*
- 2 *Et similiter in omnibus criminibus atrocibus.*
- 3 *Crimina atrocita qua sint.*
- 4 *Furtum notabile inter nos crimen atrox.*
- 5 *Prælati perperam in eo conniuentes.*
- 6 *Similiter subornationes ad principiores dignitates.*
- 7 *Crimina carnis regulariter non sunt atrocita.*
- 8 *Blasphemia vero utique.*
- 9 *Crimina carnis nequaquam.*
- 10 *Vrgente fama inquirendum semper.*

SVnt multi casus, in quibus potest procedi & specialiter contra aliquem, non præcedente infamia. Primum ponit Roder. q. i. cit. ar. 6. dicens, communem esse opinionem Doct. in cap. qualiter & quando. de accusat. quod quando crimina sunt contra Remp. potest iudex procedere per viam inquisitionis contra delinquentem particularem, etiam si contra ipsum non sit aliqua probata infamia.

Quod verificari asserunt præfati Doct. in omnibus atrocibus criminibus: quam doctrinam equis, velisque ego amplector: nam bonum publicum omnium voce (nemine discrepante) præferri semper debet bono privato. Hinc est, quod nisi aliter iuvare possit Respublica, nisi cum detrimento famæ, vel alterius boni alicuius particularis; eo casu præferendum est semper bonum publicum.

Inter crimina verò atrocita, & quæ in damnum

Reipublicæ vergunt, enumerat Roder. ibid. *crimen læsæ Maiestatis* tam diuinæ, quam humanæ; *furtum publici ærarij*, *homicidium* alicuius hominis *eminentis*, à quo salus Reip. pendet; & *subornationes in cathedris*, & *beneficiorum concursu*; quando pro indignis subornatur, *secund. Sot. de tegen. secret. m. 2. q. 4. concl. 3.* & præterea eiusdem sunt generis *Apostasia*, & cætera huiusmodi.

4 Ex quibus constat, quod inter nos furtum notabile eleemosynæ pertinentis ad communitatem, tam guardianorum in administratione conventus, quam Prouincialium in administratione Prouinciæ, potest inquiri nulla præcedente infamia contra delinquentem particularem.

5 Quia in re multos Prælatos errare vidi pro nihilo ducentes huiusmodi publica furta, etiam creberrima, & celeberrima præcedente infamia.

6 Ad eandem quoque classem inter nos pertinent subornationes factæ pro indignis ad munera publica subeunda: vt sunt Generalatus, Prouincialatus, Diffinitoriatus: nam ad hos pertinet, vel vniuersum ordinem, vel prouinciam vniuersam regere, & gubernare; & ex consequenti qui peccat in his, peccat in Reip. ruinam, & euersionem: & ideò contra tales delinquentes potest procedi nulla præcedente infamia.

7 Refert denique Roder. ibid. nonnullos in eadem classe reponere nefandum crimen, Religiosi fornicationem, quorum tamen opinionem impugnat.

8 Et concludit, quod peccatum Blasphemix vtiq; in præfata classe reponendum est, de quo non est ambigendum, cum sit crimen læsæ Maiestatis diuinæ.

Cæterum quoad peccata carnis, quæcunque 9
sint illa, cum eodem sentio Roderico, nimis nam-
que durum esset, atque mea sententia in totalem
ordinis ruinam, & destructionem singulorum
Religiosorum vitam inquirere in his casibus
nulla præcedente infamia notoria, & probata, *vt*
sup. expressum est.

Maximè tamen dolendum, quando Prælati 10
aliud in extremum labuntur: nec inquirere
volunt huiusmodi, & similia peccata, de quibus
publica est, ac notoria fama. Caueant itaque si-
bi, cum illis de subditis ratio reddenda sit stri-
ctissima.

*Alij casus, in quibus potest inquiri specialiter, non
præcedente infamia.*

CAP. IX.

S V M M A R I V M.

- 1 *Potest secundo inquiri specialiter per criminis eviden-
tiam.*
- 2 *Tertio ob crimen in præsentia multorum coram suo Præ-
lato commissum.*
- 3 *Quarto, quando adsunt indicia sufficientia.*
- 4 *Duplex fama aperit viam, id est delicti, & indiciorum.*
- 5 *Similiter euidencia delicti, vel indiciorum.*
- 6 *Quinto, confessio iudicialis, & quæ sit illa inter nos.*
- 7 *Etiā incidentalis confessio.*
- 8 *Sexto, crimen commissum in iudicio.*
- 9 *Septimo, confessio iudicialis etiam coram Iudice incompe-
tente.*
- 10 *Octavo, confessio extraiudicialis coram multis.*
- 11 *Nono suspicio vehemens contra aliquem.*
- 12 *Decimo, indicia resultantia ex visitatione generali iudi-
ciali.*

Secundus casus, in quo inquiri potest speciali- 1
ter non præcedente infamia, est euidencia de-

licti; nam delictum manifestum, & notorium, ita, ut nulla tergiuersatione celari possit, sufficientissimum est absq; aliquo alio adminiculo ad specialem inquisitionem contra delinquentem.

2 Præterea tertio, quando coram ipso Prælato committitur delictum in præsentia aliquorum, etiam nullo existente accusatore, vel denunciatore, prout docet *Caietan. 1. 2. q. 66. artic. 3. quem citat, & sequitur Roder. q. 7. art. 4.*

3 Deinde quarto, quando euidentia, & notoria adfunt inditia sufficientia, circa quæ cum modernus Doctor in sua practica criminali dicat, se non intelligere in hoc doctrinam *D. Thom. 2. 2. q. 66. art. 2. & Soti de secr. m. 2. q. 6. conclus. 1. dub. 3.*

4 Notandum pro eius intelligentia, quòd fama potest præcedere, & aperire viam inquisitioni dupliciter, vel fama delicti in se, vel fama indiciorum tantum: *de quibus dictum est sup.*

5 Ultrà igitur hanc infamiam delicti, vel indiciorum potest aperire viam inquisitioni speciali, vel delictum in se notum, & euident, *ut dictum est sup. n. 1.* vel solum indicia similiter nota, & euidentia exempla; ut si reperiretur corpus hominis occisi, vel monialis grauida, vel furtum rei notabilis, & cætera huiusmodi, & non esset notus auctor, vel patrator commissi delicti, quia occultissimè patratum: sed solū essent nota indicia, quæ essent violenta ad torturam, vel æquipolentia ad semiplenā probationem: tunc iudex potest inquirere specialiter contra illum particularem, contra quæ sunt indicia, verbi gratia si patrato homicidio inuenirentur arma in cella alicuius fratris sanguine conspersa, qui prius esset inimicus occisi; similiter si in casu monialis grauidæ pateret ingressus alicu-

alicuius fratris ad eā, & cum ea secreta conuersatio ab alijs, sufficientia essent talia indicia ad inquirendum specialiter, & procedendū contra eū: & sic de singulis dicatur. Itaque si non præcedat infamia indiciorum, sed constet de indicijs in se, poterit specialiter inquire, & multò magis, quam per eorum famam tantum, vt patet.

Quintus casus, in quo sine infamia præcedente 6 potest inquire specialiter est, quando delinquens confessus fuerit crimen alias occultum in iudicio, licet coram paucis, vt apud nos coram Prælato, & suo secretario, & duobus assistentibus, saltem quousque perseuerauerit consuetudo apud nos tales assistentes requiri in iudicijs. Cæterum si tollerentur (quod mea sententia fieri deberet) sufficeret confessio coram Prælato, & secretario tantum, vt à simili colligitur *ex cap. 1. de accusat. in 6.*

Quod verum est, etiam si incidenter crimen 7 confessus fuerit reus, vt tradit Bart. in l. 2. ff. ad l. Iul. de adulter. §. si publica. Quod vltèrius verum est, nedum si esset circumstantia delicti, de quo reus interrogatur, valdè aggrauans, & mutans speciem: sed etiam si esset omninò distinctum delictum; vt docet Nauarr. in rub. de indicijs num. 86.

Sextus est, quandò delictum commissum est 8 in iudicio: vt, si accusator conuictus fuerit de calumnia, vel de præuaricatione, vel tergiuersatione, de quibus inferius. Idem si testis falsum deponat in iudicio. Hæc ex Nauarr. colliguntur loc. cit. num. 88.

Septimus est confessio iudicialis, cum iuramēto 9 facta coram iudice incompetente: nam ha-

bet maiorem vim, quam confessio extraiudicialis propter vim iuramenti, & propter solemnitatem iudicis, licet non valeat ad condemnationem propter iudicis incompetentiam.

10 Octauus est confessio extraiudicialis coram multis facta siue in præsentia, siue in absentia Prælati, nam succedit loco famæ, & ferè coincidit.

11 Nonus est, quando in aliquo conuentu constat clarè de crimine ignorato auctore, si adsit suspicio vehemens contra aliquem particularem: vt, si in aliquo officio furtum factum reperiretur patratum ignorato penitus auctore, contra officialem illum inquiri specialiter posset, si contra eum esset dicta suspicio; & sic de similibus: nam suspicio vehemens maioris partis conuentus supplet vicem infamiæ, vt docet Nauarrus nu. 59. in suam sententiam adducens Butrium, Abbatem, & Aretinum

12 Decimus est, si aliquis deprehensus fuerit in aliquo delicto in inquisitione generali iudiciali, non plenè conuictus; sed solum habentur indicia sufficientia, vel semiplenæ probationes: tunc enim procedi poterit specialiter contra particularem indiciatum inquirendo vsque in finem seruatis aliàs seruandis.

De ijs, quæ non sufficiunt ad inquisitionem, specialem. CAP. X.

S V M M A R I V M.

- 1 Qualis confessio ad inquisitionem specialem non sufficiat.
- 2 Non sufficit epistola confidenter transmissa.
- 3 Sed in similibus sola correctio paterna adhibenda.
- 4 Nec sufficit peccatum commissum coram Prælato tantum.
- 5 Nec sola correctio fraterna precedēs, nec denūciatio euāgelica.

- 6 *Requiritur enim denunciatio iudicialis.*
- 7 *Nec sufficit reperiri in delicto flagranti à solo Prælato.*
- 8 *Nec sufficit denunciatio canonica.*
- 9 *Nec alia quacunque, ut sic ex munere procedatur.*
- 10 *Nec sufficit, quòd peccata sint in praiudicium partis.*
- 11 *In visitatione Iudiciali omnia seruanda secundum iuris ordinem.*

Primò non sufficit confessio extraiudiciali-
ter facta, si sit coram paucis confidenter, ne-
que confessio iudicialis metu, vel vi tormen-
torum facta, si post tormenta, & post metum tor-
mentorum non ratificetur: neque similiter con-
fessio extraiudicialis facta coram Prælato confi-
denter: nam hæ omnes confessiones reputan-
tur inualidæ, vel secretæ. nisi adsint adminicula.

Nec sufficit confessio in epistola secretò ad a-
micum, vel alium quemcumque transmissa; quã
Prælatus aliquam ob causam aperiet, & perleget,
ut colligitur ex Nauar. eod. loco n. 86. & Soto de teg.
m. 2. q. 6. nec etiam ex dictis sufficeret epistola
ad ipsummet Prælatum transmissa.

Sed in ijs, & similibus debent Prælati adhibere
solam correctionem paternam leuiorem, vel
grauiore, sicut opportunius illis videbitur se-
cundum veram, & rectam prudentiam, & chari-
tatem, & iustitiam simul.

Nec sufficit peccatum commissum coram Præ-
lato tantum non præsentibus alijs sufficientibus
testibus, *ut notat Clar. q. 8. vers. sed pone & alibi.*

Nec sufficit sola monitio fraterna præcedens,
etsi delinquens non corrigatur: nec similiter de-
nūciatio euangelica, quidquid doceat modernus
doctor de rebellionē denunciati ex Doctrina So-
ti, *ut ipse asserit de sec. m. 2. q. 6. concl. 1.*

Sed requiritur vlteriùs denunciatio iudicia-

lis, concurrentibus his, quæ ad illam sufficiunt, & ordine superius descripto seruato: & sic debet intelligi doctrina Soti; & tunc non procedit iudex ad inquisitionem specialem ex munere, vt de ea hic loquimur. Sed potius ad instantiam partis, vt saltem excitatus per denunciationem. Et hic dictus doctor confundit terminos procedendi ex munere, vel ad instantiam partis.

7 Nec sufficit, vt delinquens reperiatur in flagranti crimine à solo Prælato; sed requiruntur testes, vt *supra dictum est*: quibus existentibus indubiè poterit iudex procedere specialiter; sed seruato iuris ordine in essentialibus contra id, quod asserit idem doctor ex doctrina *Clariq. 8.* sed intelligenda est, si alij adsint testes, vt *sup. num. 4. expressum est*: alias cuicumque Iudici liceret pro arbitrio, falsa imponere crimina, quod magnum esset absurdum inter regulares, & omninò vitandum.

8 Neque sufficit denunciatio canonica contra eundem Doctorem, nisi modo suprà exposito de Euangelica; & sic intelligendus est Clarus iterum adductus.

9 Et vniuersaliter quando denunciatio (quocumque nomine appelletur, siue Euangelica, siue canonica, siue regularis) est sufficiens ad inquisitionem specialem, non proceditur merè ex munere, sed potius ad instantiam partis; quia re vera non sufficit ad id, nisi denunciatio iudicialis; omnes enim aliæ solum valent ad paternam correctionem, vt patet.

10 Nec sufficit (contra præfatum Doctorem) quòd peccata sint in præiudicium Tertij, nisi aliæ causæ adsint, vt patet in suis exemplis de calumnia-

lumnia-

lumniatore, & de falso teste, quia non propter præiudicium tertij potest Iudex procedere specialiter; sed propter notorium in Iudicio, vt constat. Et ideo aliud exemplum de falsa scriptura non sufficit, si fuerit secreta, vt *superius dictum est*; quod, si publicetur, tunc sufficit similiter ex notorietate, & non ex præiudicio tertij: quod solum nunquam sufficit ad inquisitionem specialem ex munere; sed alijs concurrentibus, & sufficientibus, de quibus *sup. iuxta Nauar. doctrinam in Man. c. 18. nu. 56. & in c. inter verba concl. 6. num. 19. & alibi sæpè.*

Denique tam in inquisitione generali iudiciali, quam speciali omnia illa de Testibus, & citationibus, & interrogationibus reorum, & defensionibus, & alijs vsque ad sententiam definitiuam omnino seruanda, quæ de iure obseruari debent ad instantiam partis, & hic aptari possunt, prout de singulis inferius suis locis tradetur. II

An Populi clamor sufficiat ad inquisitionem specialem.

CAP. XI.

S V M M A R I V M.

- 1 Clamores populi nullatenus temerè audiendi
- 2 Secus facientes puniendi.
- 3 Idem confirmatur Pilati exemplo.
- 4 Idem ipsius Dei exemplo monstratur.
- 5 Grauitè errant qui secus faciunt.
- 6 Nullatenus itaque vulgi accusatio admittenda.
- 7 Auctores tumultus puniendi: & magis Prelati delinquentes.

VAnæ siquidem populi voces minimæ sunt I
audiendæ secundum communem consuetudinem, & practicā; nam legib. magis quā clamorib. populi debet iudex adhærere *l. iust. 3. C. de offi. rect. prou. & l. Decur. 12. C. de penis. & vbi-*
cum-

cumque se offert populi clamor, vel contra Prælatum Generalem, vel Prouincialem respectiuè in capitulis generalibus vel prouincialibus, quando præfati Prælati iam in syndicatu officio sunt functuri, plerumque vanus est, atque iniustus huiusmodi populi clamor, docendusque tunc est, & ad veritatis notitiam manuducendus populus, & non temerè, nec inconsultò audiendus: vt dicitur in quodam decreto *c. docendus dist. 66.* nam sæpe sæpius inclinatur populus, & vulgus, vel odio, vel interesse, vel fauore contra Præfatos tumultuarie; & tunc sedandi tumultus, non concitandi, vel nutriendi.

- 2 Ex hoc valdè improbandi sunt, quinimo iuxta excessus mensuram puniendi præfidentes in præfatis quocumque nomine appellentur: vel quauis auctoritate fulgeant, qui solùm propter populi clamores non prius diligenter inspecta rei veritate contra præfatos Prælatos vel tonant, vel fulminant in sermonibus publicis, vel illos molestant, & inquietant quacunq. alia via, prout in simili ponderant, Bald. in l. obser. §. antequam. ff. de offic. procons. & Accurs. in d. l. Decurio: & Ben. in C. Raynuc. vers. mortuo itaque in princ. fol. 122. nu. 237. & Cassaneus in catal. glo. mundi 4. par. consil. 6. & Montaltus in Tract. de retract. sent. Pilati. & Episc. Redin. de ma. princ. vers. sed etiam nu. 44. fol. 78.

- 3 Qui omnes iniquam ex hoc ostendunt sententiam Pilati contra Dominum nostrum Iesum Christum solis populi clamoribus moti ad tradendum ipsum populi volūtati nulla in eo mortiscausam inueniendo, vt apud Lucam cap. 23. dicitur. Quo exemplo discant cæteri Præsides.

Hinc

Hinc Deus Opt. Max. humanorum actuum 4
infallibilis, & inobliquabilis regula, Iudices do-
cuit nullatenus commoueri debere huiusmodi
populi clamoribus sed ad claras probationes, &
manifestas recurrere, factique veritatem diligē-
ter peruestigare, quando videlicet clamore audi-
to contra sodomitas ait. *Gen. 28. Descendam, &
videbo, vtrum clamorem, qui venit ad me, opere com-
pleuerint.*

Cum igitur Deus, etsi nec fallere, nec falli pos- 5
sit, verumtamen, vt normam traderet ceteris iu-
dicibus non errandi, nequaquam populi clamo-
rem audire voluit, sed rem diligenter à se per-
spectam nobis ostendere, nescio, quomodo inue-
niantur homines, qui passim fallere, ac falli pos-
sunt, tam temerario ausu præsumentes, vt nulla
inspecta rei veritate, per solas populi acclamatio-
nes tam validè commoueantur, plerumque con-
tra innoxios, probosque viros, non solum contra
Prælatos præfatos in syndicatu, sed etiam contra
viros alioquin eminentes in ordine, vel in Pro-
uincijs ob res præclarè gestas, ac benemeritos, &
dono Deo optimos Prouinciarum, & Reip. mo-
deratores, qua in re experientia didici, nonnul-
los Generales Prælatos in Prouincialibus capitu-
lis turpiter lapsos, intolerabiliterque errasse.

Vniuersaliter itaque, siue contra Prælatos in 6
syndicatu, siue contra viros in ordine, siue Pro-
uincijs eminentes nullatenus admittenda est vul-
gi Accusatio, & populi reclamatio: nam secundū
Concil Sardicense *c. peric. de penit. dist. 1.* Teme-
raria est, & culpabilis, & secund. Aug. *cap. Hinc
sunt. 22. q. 4.* Propter malos acclamantes non
debent probi viri fauore iuridico destitui.

Sæuit enim (vt nouit etiam Ethnicus ille Virgilius) animis ignobile vulgus.

7 Vnde Paulus I. C. l. *si quis §. motores. ff. de pæu.* Auctores seditionis, & tumultus, vel concitatores populi pro qualitate dignitatis aut in crucem tollantur, aut bestijs subiiciantur, aut in insulam deportentur. *Hæc ille.* Quid in Religionibus, ubi res omninò in multitudine pacis, iustitiæ sanctitate, & luce meridiana clara veritate, & silentij pro viribus religiositate omninò gerendæ, ac terminandæ? Quid si Prælati ipsi Generales concitatores populi, & tumultus excitatores, & seditionis auctores euaderent? Videant ipsi. Vidi ego, & sustinui. Videat Deus Optimus Maximus, & iudicet.

An purgatio canonica adhibenda, ubi non sufficiat inquisitio specialis, vel non sit ei locus.

C A P. XII.

S V M M A R I V M.

- 1 *Purgatio canonica olim in usu, & quæ sit illa.*
- 2 *Ea usi sunt etiam olim summi Pontifices.*
- 3 *Nunc penitus abolita, & meritò.*
- 4 *Præsertim contra viros claros, & eminentes.*
- 5 *Iterum ostenditur iure optimo, abolitam purgationem canonicam.*
- 6 *Si quis tamen spontè illam subierit, & ut innocens absol- uendus.*
- 7 *Nequaquam verò à subditis vi extorquenda.*
- 8 *Qui proximi fama pro viribus consultant.*

11 **S** Ancti quidem patres, ubi crimina probari nequaquam poterant, ad remouendam omnem criminum suspensionem, purgationem canonicam instituerunt, vt patet extra de purgat. canon. & per Hostiens. ibid. §. i. quæ sic fiebat. Reus coram Iudice iurabat se non commisisse deli-

deli-

De Correctione Iudiciali ex munere. Tract. III. 83
delictum *cap. quoties. eod. tit.* & ulterius testes
compurgatores adducebantur, qui iurabant
credendum esse illi, qui se purgabat, dignum-
que esse fide, ac verum iurasse, *vt patet præfato*
cap.

Hæc in priscis Patribus adeò in usu erat, vt se 2
solemniter purgare non sint veriti ad remouen-
dum subditorum scandalum quamplures summi
Pontifices: ita Damasus, & Paschalis primus, &
Simachus, & Greg. VII. coram Henrico III. &
Pelagius primus coram Narfete publicè purgati
sunt sicut in Annalibus Romanorum Pontificum
est videre apud Platinam in vita Pontificum, &
apud Campensem *lib. 6. Hierarch. Eccles.* & Bru-
num *lib. 4. de Hæret. c. 11.*

Verumtamen iure merito ab vniuerso prorsus 3
orbe Christiano præfata canonica purgatio est
abolita, nec eius nomen quidem auditur inter
iplos regulares: nam infamia sæpe sæpius fallax est
secund. Panormit. *in cap. cum insuper. de confess.*
in fi. & secundum communem sententiam, & ex-
perientiam: & (vt ait D. Bernardus mellifluè *semper,*
sed in hoc super mellifluè in epist. de perfect. vi.) sæpe
sæpius falsitur humana suspicio: & accidit sæpi-
simè, quod temerarij quidam homines, nedum à
perfectiōe regulari alieni, sed ab omni prorsus
pietate, & Religione Christiana ex leuibus con-
iecturis, & signis leuisculis, grauia, & enormia
scelera suspicantur, & in vulgus effutire au-
dent in magnum suarum animarum, & proxi-
morum honoris, & famæ detrimentum, & dis-
pendium.

Præsertim verò insolescere solent huiusmodi 4
farinæ homines contra viros virtute claros, &
eminen-

eminentes, eorum splendore obcæcati, qui dum suis vitijs, & defectibus aliorum virtutum exemplis mederi deberent, virtuti ipsi sese opponunt, inuident, atque insidiantur, virtutis lucem obnubilantes, seseque obcæcantes & falsorum criminum puluerem, ac nebulam in proprios, aliorumque spargentes oculos in religionis detrimētum. Vulgus enim reliquum facilè mobile, rumorumque lubens auditor, & sui ipsius concitator non modò similia credit, sed temerè, atque inconsideratè multiplicat.

5] His igitur de causis, penitus reiecta, & abolita est canonica purgatio, & prætereà, si (vt *inferius ostendetur*) Reus iuridicè interrogatus, iuramento obstrictus poterit aliquando coram Iudice veritatem rationabiliter negare, & occultare, ad quid huiusmodi canonica purgatio inducenda? Iure itaque optimo ab vniuersa Dei ecclesia penitus eliminata, & abolita est.

6 Verumtamen, si quis fortè fortuna spontè voluerit huiusmodi purgationem canonicam subire, illamque ritè perfecerit, iudex absque mora debet illum innocentem declarare, & ab infamia criminis absolvere, & ipsum in pristinū statum restituere, vt iure cautum est *cap. ex tunc. de purg. canonica.*

7 Sed, vt dixi, caueant omninò iudices, nè huiusmodi purgationem canonicam violenter à subditis extorqueant, sed pro vt iuris iuxta probata, & allegata procedant.

8 Et animaduertant circa proximi famā, quod, si viri innocentis sanguis effusus de terra clamat ad Deum cœli *Gen. 4.* non sine clamore denigratus honor vtique remanebit ad Deum, quem vi-

ri in-

ri innocentes pretiosiores æstimant quacumq; huius mundi caduca re: virorum itaq; innocentium honori, & famæ omninò prouidendum, & nullatenus permittendum, vt vulgi clamoribus denigrentur, & dilacerentur iniustè, cum ordinis delustratione, ac dedecore: quare non oscitanter, sed perquam diligenter in his peruigilare debent Prælati.

An possit inquiri specialiter, ac iudicialiter ex munere contra aliquem infamatum de vno delicto, etiam de alijs, de quibus non est infamatus: at dubitatur commisisse.

CAP. XIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Non potest inquiri nisi de crimine, de quo sunt indicia, vel de necessario connexis.
- 2 Sola suspicio non sufficit.
- 3 Secus facientes Prælati errant.
- 4 Quod maximè caueant Prælati Generales.
- 5 Quando inquiri potest specialiter ad solā informationem.

Communissima, & receptissima est sententia, quod non potest inquiri contra aliquem specialiter nisi de illo delicto, de quo est infamatus, vel sufficienter indiciatus, & nullatenus de alijs, nisi sint adeò connexa, vt de vno non possit cognosci sine alio, vt si non possit cognosci, an aliquis commiserit sacrilegium in monasterio cū moniali, nisi cognosceretur de ingressu in monasterium, & sic de similibus itaque perpetuò seruandum est ex doctrina Caietan. 2.2. quæst. 69. & Soti de secret. m. 2. q. 6. concl. 5. dub. 5. & lib. 5. de iust. & iur. q. 6. art. 2. quòd nunquam potest Iudex contra personam infamatam, seu conuictam de vno crimine inquirere de alijs criminib. occultis, de

tis, de quibus non adfint vel indicia, vel infamia: etsi essent crimina eiusdem speciei, dummodo non sint connexa, vt dictū est, siue connexione causę, siue connexione indiciorum, siue connexione circumstantiarum, extra quos casus vltra citatos doct. cauetur expressè *in cap. cum oporteat ext. de accus.* quod nullatenus possit fieri inquisitio, nisi de illo crimine, de quo quis est infamatus, vel sufficienter indiciatus modo superius disposito.

2 Suspicio vero sola, vel sola dubitatio, vel opinio de aliquo delicto non sufficit, vt Prælati contra aliquem Religiosum specialem inquisitionem iuridicam instituant ex munere ex eo, quod sit infamatus de alio crimine non connexo.

3 Nam Prælati præ oculis habere debent proximam famam, eamque fartam tectam pro viribus conseruare, nam si secus fecerint, grauissimè peccant, & in Rempub. quam priuant splendore innocentie, ac bonę famę, & vtilitate inde emanante, & in ipsummet proximum tanto grauius, quanto ille dignior est, ac eminentior.

4 Quod maximè caueant Prælati Generales precipuè, ne sub prætextu aliquo vel reformationis, aut libertatis prouinciarum, vel capita factionum extinguendi, & cæteris huiusmodi vanis prætextibus viros eminentes in ordine, ac Prouincijs pessumdēt, ac perdant, deornando, & delustrando, & penitus obscurando prouincias, & ordinē vniuersum in eius perniciē, & euerfionē.

5 Verumtamen possunt inquirere Prælati de vita, moribus, & genere alicuius particularis, etiam de crimine non connexo, vel de quo non est probata infamia, quando non ad punienda vllatenus delicta,

delicta, sed ad examinanda merita, vel demerita, descendunt ut dignoscant, An talis videlicet sit habilis, vel inhabilis ad aliquam dignitatem: sicut à simili non est necessarium, ut infamia præcedat ad inquirendum, an volens cum aliqua contrahere matrimonium, sit aliquo impedimento irretitus, ex quibus elicitur posse Prælatos optimo iure inquirere merita, vel demerita illorum, quos ad aliquam dignitatem vel prælationem promouere intendunt, etiam si nulla præcesserit infamia, sed nullatenus, nec vnquam ad puniendum, vel etiam infamandum, seu diffamandum, sed solum ad informationem sumendam ad finem præfatum.

Quid sit notorium, vel publicum. CAP. XIV.

S V M M A R I V M.

- 1 *Notorium delictum quid sit.*
- 2 *Discrimen inter publicum, & notorium, & quid sit propriè publicum.*
- 3 *Publicum tantum non sufficit ad inquisitionem.*
- 4 *Non est notorium, quod soli domestici norunt.*
- 5 *Sed quod maior pars Conuentus, vel Collegij norit.*
- 6 *Non potest designari certus numerus.*
- 7 *Sed prudentia Prælatorum standum.*
- 8 *Triplex notorium.*
- 9 *Tertium sufficit ad specialem inquisitionem.*
- 10 *Publicum multiplex.*
- 11 *Neutrum in se sufficit ad inquisitionem.*
- 12 *Sed omnes denunciare tenentur.*

CUm sit facta mentio in superiorib. de publico, & notorio delicto, & de publicis, & notorijs indicijs, & eadem sint sæpius repetenda, notandum est, quòd illud dicitur notorium delictum, vel indicium, quod notum est omni-

bus:& ideò notorium appellatur, quod nulla ter-
giuerfatione celari potest. Et aduertit Roder. q.
6. ar. 4. quod notorium non deriuatur à verbo
noto, (vt *afferit Siluest. in cap. olim. de verb. signific. &*
c. quæsitum. de cohabit. Cleric.) sed à verbo nosco,
scis, & sic notorium est illud, cuius omnes ha-
bent notitiam, & ita publicum, & notorium sæ-
piùs confunduntur.

2 Sed valdè tamen differunt; nam omne noto-
rium est publicum, & non è conuerso: potest e-
nim esse peccatum publicum, id est publicatum à
maleuolis sine aliqua facti certitudine, aut eui-
dentia; & in tali casu peccatum æquiucè dicitur
publicum, non enim quia patratum; sed quia
publicatum à maleuolis in infamiam alicuius.

3 Et hoc non sufficit ad inquisitionem, de qua
sup. sed requiritur, vt sit publicum, & notorium
modo explicato.

4 Pro cuius ampliori intelligentia notandum
vlteriùs, quod non sufficit ad præfatam notorie-
tatem delicti, vt sit notum tantum habitantibus
cum delinquente sub eodem tecto, si ignoretur
ab alijs: præsumitur enim secretum, & non publicum,
vel notorium, quod soli domestici norunt; quod
intelligendū est (vt *aduertit idem Rode.*) de domib.
priuatis sæcularium, vbi pauci degant in familia.

5 Sed locum non habet in Collegijs, conuenti-
bus, aut Monasterijs, in quibus peccatum quodli-
bet commissum notoriū erit semper, vel publi-
cum, si à maiori parte euidenter sciatur, etsi ab a-
lijs ignoretur in eodem Conuentu; & multò ma-
gis si ignoretur à sæcularibus, quos latere semper
deberent omninò peccata Religiosorum intra
claustra commissa.

Et licet Roder. dicat illud notorium esse, 6
quod coram decem personis est commissum:
hoc tamen ego renuo: nam ad accusationem (*vt
inferiùs dicetur*) sufficit, vt peccatum sit commis-
sum coram duobus, vel tribus testibus; quare, si
numerus excefferit ad quinque, videtur mihi,
quod possit videri notorium, & publicum, tum,
quia in tanto numero regulariter non videtur
posse occultari aliqua tergiuersatione delictum,
quod sufficit ad notorietatem, vt ex eius descri-
ptione superiùs lata constat: quam approbat e-
tiam Rodericus cum communi tum, quia in nō-
nullis conuentibus nostris non degunt de familia
plures, quam quinque, vel sex fratres: ideò pecca-
tum, vel indicium, quod notum est, aliquo mo-
do pluribus, quam quatuor, mea sententia no-
torium erit publicum, licet certa regula præ-
scribi non possit, *vt aff. Soto in 4. dist. 12. quæst. 2.
art. 6.*

Iudicio ergo Prælatorum, eorumque pruden- 7
tiæ, ac zelo id relinquendum, vt aduertant præ-
fertim ex circumstantijs, & qualitatibus perso-
narum, nè pateat aditus conspirationibus, quæ
fortè non difficulter inter quinque, vel sex con-
cludi poterunt.

Vltèrius notandum, quod triplex est noto- 8
rium, nempe iuris, quod fit per sententiam iudi-
cis, aut per confessionem rei, aut per claram te-
stium probationem. Vel secundò ex præsump-
tione iuris, quod fit, quando iudex procedit ad
p^ruentionem propter vehementes coniecturas, &
indicia æquipollentia facto: vt, si clericus cum su-
specta muliere sub eodem tecto cohabitaret: hic
enim pæna concubinarij afficitur. Vel tertio no-

torium facti, & est illud, quod nullo modo potest negari, vel occultari aliqua tergiuersatione, *vt dictum est.*

9 Et hoc tertium est notorium, de quo hic loquimur, tam delicti in se, quam indicij sufficientis, quod notorium aperit viam iudici ad inquirendum, & procedendum ex munere specialiter contra aliquem, *vt dictum est.*

10 Denique notandum, quod publicum æquiuocè dicitur, nempe, vel quia publicatum modo supra exposito, & de quo sufficienter dictum, vel obiectiuè, quia contra bonum publicum; vt sunt crimina in Deum, *vt hæreses, blasphemia, & similia: vel crimina læsæ Maiestatis temporalis;* vt in Religione, *graues offensæ in Generalem,* & Prouincialem, & eorum locum tenentes, non autem in Guardianos, & alios Prælatos locales, vt conijci potest ex nostris statutis, & tale publicum opponitur contra priuatum, & non contra occultum, quod priuatum dicitur, quod committitur contra priuatam personam, nisi lege publicum censeatur, vel ob scandalum, vel ob damnum ex cōsequenti resultans in Remp. vt esset homicidium, sacrilegium insigne, & cætera huiusmodi.

11 Et neutrum istorum sufficit in quantum publicum tantum ad specialem inquisitionem instituentdam, sed bene in quantum notorium, vel atrox, vel si aliud æquiualens adsit adminiculum.

12 Publicum verò hoc duplici modo tenentur omnes denunciare, vel accusare, seruatis seruandis, *vt dictum est, & dicetur latius infra.* Priuatum verò solum ille, qui iniuriam, vel damnum passus est, simili modo seruatis seruandis.

An crimina sic tempore præscribantur, vt nullus amplius locus supersit inquisitioni iudiciali.

CAP. XV.

S V M M A R I V M.

- 1 *Actori præscribitur aliquando tempus ad agendum.*
- 2 *Prelatis verò ex munere procedentibus nunquam præscribitur.*
- 3 *Quod à Prelatis tolli nequit,*
- 4 *Debita tamen limitatione.*
- 5 *Consopita verè iterum exsuscitare impium.*
- 6 *Perquirenda etiam quantumcumq; antiqua delicta duplici limitatione.*
- 7 *Quæ verò antiqua, vel præscripta dicantur.*
- 8 *Limitationes dictorum.*

Delicta quidem, attento iure canonico, minime præscribuntur, vt notat Roder. tom. 2. qq. q. 5. art. 11. ex quadam Gloss. ex Decio, Bosio, & Nauar. & præterea ex iure communi probat præscribi tempus actori, quo elapso non possit amplius agere, id est accusare, vel denunciare. At de his inferius.

Quod verò ad inquisitionem ex munere, de qua hic agimus, tenet cum Cappella Tolosana decis. 140. & decis. 188. quòd Prælati etiam elapso termino iuris communis, vel etiam specialis in aliqua Religione conditi, possint procedere ad inquisitionem contra delinquentes, illosq; corrigere, ac punire.

Quod etiam confirmat ex Innoc. in cap. ad nostram de appellat. & ex Canthera, & ex Conc. Trid. sess. 24. de reform. c. 10. vbi ait, quod neque in his, vbi de visitatione, aut morum correctione agitur, exemptio, aut vlla inhibitio, appellatio, seu querela, etiam ad sedem Apostolicam

interposita, executionem eorum, quæ ab his (id est ordinarijs) mandata , decreta , aut iudicata fuerint, quoquomodo impediat, aut suspendat, &c. quod Concilij decretum extendi volunt etiam ad excludendam temporis præscriptionem: ita quod, ea non obstante, cuiusq; decreti vi possint Prælati Regulares ad correctionem, & punitionem procedere, non ad instantiam partis, cum contra eam statuto sit præscriptum, sed ex munere pro bono publico, pro quo debet Prælatus ex officio procedere.

4 Quam doctrinam ea limitatione, quam addit idem Rodericus, acceptandam arbitror, & non aliter, videlicet, vt nullatenus præscribatur Prælato posse ex officio procedere servatis servandis, vt suprà quando delicta in perniciem, & damnum Reipub. vergunt: cuius interest, nè talia remaneant impunita delicta. Et sic puniri posset ex munere à Prælatis post multos annos, elapso etiam præscriptionis tempore, qui bona publica quomodocunq; furatus fuerit, & qui similia in Reipub. damnum patrauerit.

5 Caueant verò Prælati, nè in Dei offensam, & proximi, & in propriæ salutis detrimentum excuscent à mortuis iam consopita, & à memoria hominum iam elapsa delicta, passione aliqua, vel odio agitati; nam præter, vel contra præfatam limitationem aliquid attentare, vel perquirere iniquum arbitrarer, & impium, & in maximam Religionis perturbationem, ac perniciem, & odio Dei æternè dignum; quidquid secus attentatum fuerit.

6 Poterunt autem (quin & meo iudicio debent) vnico in casu errata delinquentium quantumcumque

cumque antiqua, & à memoria hominum elapsa, inquirere, videlicet, quādo delinquens in eodem genere delicti aliàs delinquere solitus fuerit, siue aliàs punitus, siue non, dummodo aliququaliter constiterit vel per famam, vel per indicia æquipollentia: & eo casu perquirenda talia præterita delicta nullatenus, ut puniātur: sed solūm ut cognoscatur plenius, an talis prætenfus reus delinquere sit solitus. His duabus limitationibus, nēpè in eodem genere delicti, non autem in diuerso disparato; non ad puniendum, sed ad plenius cognoscendum delinquentis vitam, & morem, & præsentis prætensi delicti probabilitatem, & non aliter, nec alio modo, vel fine poterunt antiqua perquiri delicta.

Quæ verò antiqua dici possint, & à iudicio repellenda, vel omninò vel saltem quoad punitiōnem modo suprà exposito, non est meum decernere; sed arbitrarer, quod transacto cuiuslibet Prouincialatus triennio, & peracta visitatione per commissarium in fine cuiuscumque Prouincialatus transmitti solitum; completoque talis Commissarij munere, ac syndicatu, nullus deberet omninò remanere iudicij locus pro delictis in præterito prouincialatu commissis,

Dummodò non infurgerent noua indicia, vel 8 continuatio in ijsdem delictis, vel constiterit, tam Prouincialem præteritum, quam Commissarium præfatum iustitiam violasse, fraudolenterque peccata silentio inuoluisse. Cætera verò iudici competentia essentialiter, cum habeant necessariam connexionem cum pertinentibus ad actionem, vel reum, suis quibusque locis respectiuè pertractabuntur.

De modo terminandi processus in causis criminalibus
summarie, & breui. CAP. XVI.

S V M M A R I V M.

- 1 Prælati, quoad possunt, summarie procedant, & sine strepitu Iudicij.
- 2 Quod observandum tam in processu ex munere, quam ad instantiam partis.
- 3 Nam religiosis institutis maxime congruit.

1 **B**isariam Prælati Regulares terminare possunt iudiciales processus, vel servato plenè iuris ordine secundum allegata, & approbata: vel summarie, siue de plano, sola veritate facti inspecta. Quando itaque Prælati subditos in officio continere sola paterni muneris vi non poterunt, & ad iudicium quasi coacti illis procedendum fuerit, instandum arbitror, & quod non sine graui culpa prætermitti possit, ut prius quærant punire subditos sine strepitu iudicij, sed summarie, ac de plano secundum sua regularia statuta, dummodo id sine scandalo, & sine iustitiæ detrimento (quod semper est euitandum) fieri possit.

- 2 Et hoc tam procedendo iudicialiter ex munere (ut sup. dictum est) quam ad instantiam partis, ut inf. dicetur; sed quia ut plurimum iste modus magis posse habere locum videtur procedendo ex munere, ubi nulla instat, nulla reclamant pars, quam ubi proceditur ad instantiam partis, ea instante, & reclamante: Ideò hic adnectendum istum procedendi modum duxi: licet ubique, ac semper, quoad fieri poterit, etiam in processibus ad instantiam partis cuperem eundem præfatum servari modum, quoad opportunè fieri poterit.

Nam-

Namque in Religione quid turpius, aut Religio-
ligiosis institutis perniciosius, quam, quod Præ-
lati ipsi, quorum interest pacem, quietem, trā-
quillitatem, & charitatem pro viribus fouere, fi-
scales fiant acerbissimi, & durissimi; & omnia
strepitu, altercatione, contentioneque replean-
tur? quæ omnia pro viribus euitanda sunt, eui-
tarique facile poterunt, si absque iudicij strepitu
summariè, ac de plano de Diffinitorum, vel alio-
rum grauissimorum Patrum consilio, & consen-
su feratur sententia in delinquentes. Et dicit Ro-
der. Emanuel tom. cit. q. 3. ar. 1. quod iuris Ponti-
ficij eruditi hunc modum procedendi maximè
commendant inter Regulares, abstinendumque
ab illo exacto, & pleno iuris ordine, tum quia id
contentionis genus cum monasticæ institutio-
nis tranquillitate multum pugnat; tum quia eo
pertinet monasteriorum instituta, vt secundum
ea omnis monachorum vita temperetur, prout
dicitur in iure canonico *c. qualiter & quando &c.*
olim de accusat. Et hinc est, quod aiunt Panor. in
c. si quis, & in c. cum contingat de foro compet. &
Lupus, & Felin. ab eod. citati n. 5. Prælati Regulares
in monachorum causis disceptandis iuris apices non
prosequantur. Nam sequeretur aliàs, vt essent con-
sulendi Iurisperiti seculares, & nummi ad eorum
sumptus suppeditandi, & alia eiusdem generis in-
commoda, quibus nimium Religionis candor
macularetur.

De quatuor seruandis particulis in modo procedendi
summariè. CAP. XVII.

S V M M A R I V M.

- 1 Quatuor particulae explicantur in modo procedendi sum-
mariè.
- 2 Quid per particulam simpliciter intelligatur.

- 3 *Secunda particula, idest summarie explicatur.*
- 4 *Tertia particula, idest de plano explicatur.*
- 5 *Explicatur quarta particula, idest sola veritate facti inspecta.*
- 6 *Ius gentium quid sit apud Regulares.*
- 7 *Itaque summarie procedendum in causis grauibus.*
- 8 *In leuiusculis autem ad statuta, vel Iudicis arbitrium.*

VT verò nil essenziale in huiusmodi modo procedendi omittatur, *quatuor sunt particule notandæ*, quas ponderant Iurisperiti, & Canonistæ, videlicet, *ut procedatur simpliciter, summarie, de plano, & sola veritate inspecta*. Per quas particulas essentialia iudicij significantur; prout notant Panor. Paulus, Card. Felinus, Hostiens. Roman. Bald. quos citat, & sequitur Rod. vbi sup.

2 Itaque particula *simpliciter* excludit calumnias omnes delationes, & dolosas dilationes, inanesque exceptiones, adeò quod si constet de commisso delicto, ut notat Bartol. in l. 1. §. tene illud. ff. ad Silan. & Ant. Gomez. de delict. c. 9. tit. c. nu. 2. tunc essenziale seruabitur iudicij quoad primam particulam.

3 Secunda verò, idest *summarie*, id signat, ut quæ ad iudicij vim, & naturam attinet, solū adhibeantur: quæ sunt, ut capitulorum copia, de quibus causa dicenda est, reo tradatur; sed summarie, nempe quoad substantiam omisiss leuioribus circumstantijs, & quæ propalare possent reo actorē, vel testes. Et hoc est, quod ait Hostiens. citatus à Roder. vbi sup. quod Reo manifestanda quidem sunt dicta testium, ipsorum verò nomina silentio inuoluenda: nam cum Religiosis plurimum commodi ex animi tranquillitate procedat, nihilque sic Religionis quietem labefactet, quam testium nomina manifestare, cum ex eo acerbissima

suma inter fratres excitentur odia, ultiones expectentur, innumeraque perturbationum nascantur semina; summarie itaque capitulorum notitia concedi debet exclusis testium nominibus, & particulis, quæ illos manifestare possint, dummodo (vt dictum est, & notat Panor. in d. c. qualiter, & quando) iustitia detrimentum non patiatur, & defensionis locus non præcludatur, vt contingere potest in grauissimis causis criminalibus, quod quidem iudicio, prudentiæ, charitatiq; Prælatorum ponderandum, & arbitrandum. Et ego in quadam causa criminali satis graui sic practicaui, cum essem Prouincialis, quod cum Reus instaret testium nomina sibi pandi ad se defendendum, & ego ex eo conijcerem maximam perturbationem, ac perniciem Reipub. euenturam, elegi potius reum impunitum dimittere, causamque silentio inuoluere, quam testium nomina referre, cum solum eorum dicta summarie (vt dictum est) reo ad se defendendum tradidissem.

Tertia particula *de plano* significat secundum ⁴ Paulum, vt, omissa solemnitate sedendi, etiam feriatis diebus, in causa procedi possit, & secundum concessionem Bonifacii Octauii postpositis vanis exceptionibus, tergiuersationibus, & appellationibus, quæ in hoc Iudicio summario nullatenus admitti debent, nè lites, & contentiones inter ipsos regulares immortales fiant in disciplinæ regularis destructionem, & regularis obseruantiae totalem euerfionem.

Quarta particula, *sola veritate facti inspecta*, significat, vt solemnitates omnes iuris reiiciantur, ita vt nec debet citari pars ad videndum iurare testes, nec longæ debent concedi moræ, vel interval-
ualla;

ualla; sed moderatum temporis interuallum, & opportunum reo concedendum, nè imparatus, & incautus causam dicere cogatur, & præterea ex hac particula iuris omnes reijci debēt rimulæ, vel apices; & solum seruandum ius naturale, ac gentium, vt notant Abbas, & Florentinus à Rod. citati, vbi suprà.

6 Ius autem gentium apud regulares sunt eorum generalia statuta, vt notat Mansus *de caus. reg. c. 17. p. 27. in fin.* quem sequitur Rodericus.

7 Optimum igitur (vt dixi) arbitror, vt Prælati regulares antequam deueniant in quacumque causa criminali ad plenum illum, & rigorosum iuris ordinem, summè enitantur, vt simpliciter, summarie, de plano, & sola facti veritate inspecta, modo sup. exposito procedant. Et hoc in causis grauibus.

8 In leuiusculis enim, vt silentium frangere, ad matutinum semel vel iterum non surgere, omninò sine scriptis ad regulares correptiones, vel iuxta præscriptam statutorum formam, vel ad Prælatorum arbitrium procedi debet postposita prorsus omni tergiuersatione, vel appellatione; sicut olim cautum fuit per Illustris. & Reuerendis. Dominum Protectorem, Cardinalem Matthæum.

De secundo modo procedendi secundum plenum iuris ordinem. CAP: XVIII.

S V M M A R I V M.

- 1 *Extremum remedium est exactus iuris ordo.*
- 2 *Quid seruandum secundum exactum iuris ordinem.*
- 3 *Quo differt modus iste à superiori.*
- 4 *Appellationes, & exceptiones hic admittendæ.*
- 5 *Longioraque interualla concedendæ.*

6 *Sed hic modus extremum sit remedium.*

7 *Casus, in quibus præfatus modus adhiberi debet.*

Postremum prorsus, & extremū remedium, ¹
& non nisi magnis, & vrgentibus causis, &
rationibus adhibendum Regularibus est re-
currere ad plenum illum, & exactum iuris ordi-
nem in processibus.

In quo procedendi modo nil eorum, quæ le- ²
gib. præscripta sunt, prorsus omittatur, exceptis
tamen quibusdam solemnitatibus iuris, apicibus,
& rimulis, ad quæ nunquam regulares tenentur,
*ex const. Bonif. VIII. sæpius citata ubique gentium vsu
recepta inter omnes Regulares.*

Differt verumtamen in multis modis iste à ³
præcedenti: nā in hoc non summarie, vt in priori,
sed plenè, atq; exactè accusatoris, ac testium no-
mina sunt propalanda, & singulorum dictorum
à principio vsq; ad finem processus plena, & in-
tegra copia ritè collationata, nulla particula præ-
termissa reo tradi debet ad se defendendum; &
hoc est, quod ait Panorm. *in d. c. qualiter, & quādo,*
& alibi grauissimis id probans rationibus, & ita
conciliantur Doct. hac de re discrepantes.

Præterea non de plano, vt in priori modo; sed ⁴
iustæ exceptiones, & appellationes admitti pror-
sus debent: ordinatè tamen, vt *inf. dicetur in Tract.
de Defensionibus.*

Hinc non sufficit solam veritatem facti inspi- ⁵
cere; sed oportet longiora interualla Reo ad i-
psum petitionem, & instantiam concedere, necnō
vltra generalia Religionum statuta respectum, &
relationem habere ad leges canonicas, & ciuiles
secundum causarum maiorem, vel minorem
grauitatem.

Et hic

- 6 Et hic modus procedendi, vt dixi, extremum debet esse in Religione remedium; nec ad eum deueniendum, nisi vrgentissima cogente necessitate, nè regularis disciplina relaxetur, & contro- uersia, atque relaxationes in Religione immor- tales reddantur, sicut in foro sæculari. Prælato- rum itaque illud esto iudicium, quando (prius tamẽ ceteris procedendi modis superiorib. sem- per adhibitis) modus iste deniq; sit applicandus.

- 7 Casus verò frequentiores illi erunt, quando videlicet eo non adhibito iustitia detrimentum pateretur: vel quandò reus indefensus maneret; vel quando grauissimæ sunt causæ, vel ratione delicti, vel ratione personæ, de qua agitur; vt sunt Patres ordinis, & qui fuerunt Mini- stri Prouinciales, & Clarissimi Theologi, & Cõ- cionatores Clarissimi, vel etiam Prouinciæ Pa- tres: qui omnes (vt videtur) cum sint Religionis decus, & ornamentum, fulcimentumque, maiori sunt honore, ac reuerentias digni, quam cæteri omnes inferioris notæ: supposito tamen, quod v- nicuique suum tribuatur, ac seruetur ius, & fas, in nullo penitus violatum.

Modus procedendi secundum statuta ordinis.

CAP. XIX.

S V M M A R I V M.

- 1 *A pœnis legum non licet appellare.*
- 2 *Constitutio Bonifacij Octauj de modo procedendi inter Regulares.*
Non licet à correctionibus appellare. ibid.
- 3 *Ad qua teneantur, vel non vigore præfata constitutionis Prælati.*
- 4 *Nulla grauis sententia ferenda contra inauditum, vel non conuictum, aut non confessum.*

- 5 Inquisitio specialis quo casu liceat.
- 6 Ad interrogandum Reum quæ requirantur.
- 7 Occultè delinquens quomodo puniendus.
- 8 Secus si crimen atrox fuerit.
- 9 Pœna statutorum quomodo incurrantur.
- 10 Et quomodo à Prælatiis declaranda, & à Reis subeunda.
- 11 Item quomodo statutorum censura incurrantur.
- 12 Pœna debita à quo infligenda.
- 13 Accusantium, testiumque nomina quando aperienda, nec nè.
- 14 Modus præfatus observandus à Prælatiis ordinis.

Statuta nostra Generalia fol. 139. tit. de correctionibus, & appellationibus, aliquas breves regulas tradunt, quæ utriq; procedendi modo, singula singulis proportionatè reddendo, servare possunt; quarum tenorem de verbo ad verbum hic inferendum duxi; sic igitur decernunt.

A supradictis pœnis appellare cuicumque nè liceat, quoniam à legibus appellare non licet; prout iure cautum est, & specialiter ex constit. Bonifacii Papæ Octavi manifestè constat. Quam cōstitutionem hic apponendam operæ pretium duximus, & censuimus: Bonifacius Papa VIII. ad Augmentū continuum Religionum, & ordinum, quos Romana suscepit, & approbavit Ecclesia, paternis studiis attendentes; & considerantes attentius, quod non intermissa sedulitas disciplinæ, & rigoris ordines supradictos, statusque regulares salubriter dirigit, & conservat; quodque si eam perire, vel remitti contingerit, Ordo quilibet collabi necessario cogeretur, pensantes quoque quod si regularium personarum correctio rimas iuris, & apices sequeretur, huiusmodi rigor lentesceret, ac multiplici laxatione torperet: Nos vestris pijs supplicationibus inclinati, vobis auctoritate Apostolica indulgemus, ut ad correctiones, & punitiones fratrum eiusdem ordinis delinquentium infligendas, Prælati ordinis

dinis supradicti, ad quos ea spectare noscuntur, rimulis iuris, & apicibus eius postpositis, liberè procedere valeant, secundum consuetudines approbatas, & generalia facta, & facienda ordinis instituta. Nec volumus eisdem licere fratribus ab eisdem correctionibus, & punctionibus aliquatenus appellare, prævia deliberatione, & maturitate debita observatis.

3 Cum autem hæc Apostolica constitutio, siue concessio, facta sit ad propulsandas subditorum calumnias, & ad compescendam nimiam Prælatorum in puniendis fratribus licentiam declaramus, & decernimus, quod licet Prælati omnes ad apices iuris ex supradicta constitutione non teneantur; ut sunt citationum interualla, dilationes, interlocutoria, & cætera huiusmodi, quæ non sunt de essentia iuris: non tamen possunt in actis iudicialibus pro eorum arbitrio procedere, sed iure diuino, ac naturali ad substantialem iuris ordinem tenentur.

4 Ideò statuimus, & decernimus contra inauditam partem, aut in eum, qui non est legitimè, ac sufficienter conuictus, aut confessus, grauem aliquam sententiam ferri non posse, nec debere, quæ quis aut actibus legitimis, aut officijs ordinis priuetur, aut in exilium relegetur, aut aliquo notabili nocumento afficiatur: & latam, ipso iure nullam esse decernimus, atq; oppositum facientes actibus legitimis perpetuò priuari debere.

5 Rursus inhibemus, nè Prælati nominatim de peccato alicuius inquirant: nisi eo de crimine fuerit infamia iure notatus, aut aduersus eum indicia sint euidencia, vel probabilia.

6 Caueant præterea Prælati, nè graue crimen aliquod suis subditis iudicialiter imponant, ut ad
crimen

crimen obiectum respondere teneantur, nisi præter denunciatores, accusatores uè, sit alius saltem testis fide dignus iuridicè interrogatus, vel nisi reus esset infamia, vel indicijs euidentibus euidenter grauatus. Qui secus fecerit Prælati, officio priuetur superioris arbitratu.

Si quis tamen per duos, vel tres testes fuerit conuictus de aliquo crimine, aliàs omninò occulto, vt sæpè contingit; tunc non publicè, sed secretò, coram testibus reus eiusmodi puniatur.

Verumtamen, si crimen eiusmodi atrox fuerit, reus legitimè conuictus publicè corrigatur, quamuis inter reliquos fratres crimen ipsum aliàs occultum sit: vt vnius correctio cæteris transeat in exemplum.

Declaramus item, quòd quando in statutis pœna carceris, & excommunicationis, suspensionis, aut priuationis exprimitur, vel taxatur, nolumus ad eam obligari, aut teneri fratres, nisi scienter, & ex deliberatione contrarium facientes: & etiam vbicumque taxatur pœna ipso facto incurrenda, decernimus in pœnam eiusmodi neminem incurrere, nisi post declarationem factam à Prælato.

Prælati autem non declaret quemquam commississe delictum, pro quo pœna ipso facto erat imposita, nisi prius per rei euidentiam, vel aliàs legitimè de crimine constiterit, facta verò declaratione, ipso facto absq; alia impositione reus taxatam pœnam incurrat.

Declaramus quoque, quod vbicumq; in constitutionibus censura excommunicationis, aut suspensionis, etiam sententiæ latæ continetur,

censura eiusmodi ante declarationem (vt suprà) non incurratur.

12 Et, si ibi expressum non fuerit, à quo pæna imponi, aut infligi debeat, intelligatur ab eo infligi debere, seu declarari, coram quo legitimè probatur excessus, dummodo ad eundem pertineat ipsius excessus correctio.

13 Ad pacem autem inter fratres conseruandam, ordinamus, vt Prælati nullo modo testium, vel accusantium, nomina reis manifestent, quamuis etiam ad instantiam, & punitionem procedant, nisi vbi, & quandò eorum iudicio in oppositione alicuius grauis, & infamatorij criminis iustitia periclitaretur. Nam eo casu, si reus petat, & accusantium, & testium nomina sibi notificari debere, non est ei denegandum; sed de ijs, & alijs eiusmodi ad formam iudiciale[m] pertinentibus, latius in libel. siuè practica criminali, &c. Hæc statuta nostra.

14 Præfatus modus à statutis nostris præscriptus, nullatenus à nostris Prælati[s] transgredi licet; quem hic apposui, vt Prælati sciant ad illum teneri, nedum procedendo ex munere iudicialiter, sed etiam procedendo iudicialiter ad instantiam partis per quamcunque viam: sed quia valdè diminutus est vt constat; ideò supplendo pro viribus meum sequar institutum abstinendo ab allegatione præfatorum statutorum, vt plurimum, cum hic perquam clarè habeantur.

DE MODO CORRIGENDI
REGVL. AD INSTANTIAM PARTIS.

Tractatus Quartus.

PRÆAMBVLVM.

S V M M A R I V M.

I *Diuisio bimebris. Sub diuisio bimebris.*

EXpleto Tertio Tractatu, in quo de Iudice competenti actum est, & de modo procedendi ipsius iudicis, vel Prælati, tam paterne, quam iudicialiter ex munere: nunc explicandus est modus procedendi ad instantiam partis. Quæ pars in omni criminali Iudicio est Actor: in Actore porrò duo essentialia necessariò principaliter concurrunt; nempe Actor ipse, ac probationes. De Actore tria sunt ponderanda videlicet correctio fraterna regulariter ab ipso præmittenda, Denunciatio, & Accusatio: de quibus ordinatè dicendum, & primum de correctione fraterna.

De Correctione fraterna, & de tribus ex parte delinquentis ad illam requisitis. CAP. I.

S V M M A R I V M.

1 *Ad correctionem fraternam omnes tenentur.*

2 *Tres conditiones ex parte delinquentis. Prima nullus corrigendus nisi ob peccatum lethale.*

3 *Vel ob veniale dispositiuum proximè ad mortale.*

4 *Secundo, quòd sit emendationis spes.*

5 *Quando quis teneatur dubitans de fructu.*

6 *Tertio, quòd sit opportunitas temporis.*

CVM in regulari disciplina illud fundamentum iaci per maximè cupiã, vt priusquam

aliquem iudiciale actum deueniatur, à correctione fraterna incipiatur semper; hinc ab illa exordièdo in hoc tractatu illam de iure naturali diuino esse, ac positiuo, & ad illam omnes teneri sub peccati mortalis pœna notissimum suppono, & quemadmodum Iudex prius paternè quàm iudicialiter procedere debet, vt superiùs ostensum est; ita pars nonnullis circumstantijs, & conditionib. vt statim dicetur ex Gersonè Trac. 14. de Cor.

- 2 Quorum tres enumerat ex parte delinquentis, & tres ex parte corrigentis. Prima ex parte delinquentis est, quod nullus tenetur corrigere, nisi propter peccatum lethale à corrigendo patratum: nam finis correctionis est proximi salus, & lucrum, vt constat ex Euangelio, & Patribus: non autem perditur proximus, nisi propter peccatum lethale. Igitur propter id tantum est corrigendus.

- 3 Vel etiam propter veniale proximè dispositiuum ad mortale, vt docet Sotus, quem sequitur Nauarrus in cap. inter verba concl. 6. & in Man. c. 24. nu. 12. Gerson. Trac. 14. de correct. quos adducit, & sequitur Roder. q. 8. art. 1. & 2.

- 4 Secundò ex parte delinquentis requiritur, vt in eo sit spes emendationis ad hoc, vt quis ad fraternam teneatur correctionem, ad quam non tenetur, si nullum inde speret fructum, & multò minus quando ex correctione illum deteriore fieri dubitaret: nam tali casu deficit correctionis finis, qui est proximi salus.

- 5 Verum est tamen, quòd credens correctionem suam nullum damnum allaturam, licet dubitaret de spiritali profectu, ad eam obligatur; vt docet contra Caiet. Adrianus, & Sotus, & D. Chrysost. adducti

adducti à Roder. vbi sup. Namque sicut non est licitum pro tali desinere orare, sic non est licitum cessare à correctione ipsius in casu, quo sine fructu damnum timeretur vel publicum, vel priuatum, vt v. g. si crederet subditus corrigendo Prælatum ipsum potius irasci, quam spiritualiter proficere, ac inde iracundia percitum, totam inquietaturum communitatem, nullatenus ad eum corrigendum astringetur, vt docet D. Thom. quem citat, & sequitur ibid. Roder.

Tertia conditio, quæ ex parte delinquentis teneri similiter videtur, est ipsa temporis opportunitas, eo vsq; enim differenda est correctio, quousque speretur temporis opportunitas ad salubriter, & fructuosè corrigendum proximum: sine qua opportunitate prudentissimè iudicanda non tenebitur quis ad correctionem fraternam.

*De tribus requisitis ex parte recorrentis in correctione
fraterna. CAP. II.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Tres conditiones ex parte corrigentis prima vt nullatenus
quæratur occasio.*
- 2 *Secunda, vt ex charitate leniter corrigat.*
- 3 *Tertia, vt corrigens ponderet suum statum.*
- 4 *Tertia conditione hac non obstante, quando quis teneatur.*
- 5 *Non tenetur quis ad corrigendum se ipsum, vt corrigat
proximum.*
- 6 *Secus de Prælato.*
- 7 *Secus etiam de priuato cum inuincibiliter ignorante.*
- 8 *Auctor sentit aliter quo ad vltimum casum.*
- 9 *Et similiter quo ad primum, quod probat.*

Conditiones ex parte corrigentis enumerat Gerson, vbi sup. Prima est, quod habeat certam cognitionem peccati oblatam, quomocunque & nullatenus quæsitam: nullus enim tenetur inquirere de vita proximi, nisi

Prælati ex munere, vt sup. quin peccatum esset, curiosè illam peruestigare.

2 *Secunda* Conditio corrigentis est, quod in spiritu lenitatis, & suauissimè corrigat, adeò, vt clarissimè cognoscat correctus eam ex amore fraterno, & fraterna charitate prouenire in ipsius correcti commodum, & salutem.

3 *Tertia* Denique conditio est, vt corrigens consideret seipsum, & suum statum, & gradum, & illum cum gradu, & statu delinquentis comparet, diligenterque ponderet, si aliquis idoneus existat ad hoc munus correctionis subeundum, vel qui magis teneatur; & quem speret non deficere in sibi debito munere: in his enim, & similibus casibus non tenetur quis minus idoneus, & inferioris conditionis corrigere delinquentem. Ponderare denique debet, an in peccato existat mortali, & præsertim in eodem, de quo delinquens est corrigendus.

4 Et, si, hoc non obstante, præcognoscat suam correctionem profuturam, eam omninò adhibere tenetur *ex D. Tho. 2. 2. q. 33. ar. 5.* si verò cognoscat correctionem esse frustratoriam, ad illam non tenetur secund. sententiam Roderic. *q. 8. art. 3. in quam etiam citat Ludouicum Lopez.*

5 Et addit, quod talis existens in peccato non tenetur conuerti ad Dominum, si sit persona priuata, vt corrigat fratrem suum, sicut prodigus non tenetur perquirere diuitias dissipatas ad subueniendum pauperi, etiam in casu grauis necessitatis.

6 De Prælato verò cū Soto, & Arag. contrarium sentit, vt videlicet seipsum corrigere teneatur, si constet ex sua bona vita subditos spiritualiter profectum iri.

Limi-

Limitat etiam in priuatis, & vult, quod tene-
antur ad correctionem illorum, qui alicuius præ-
cepti Decalogi habent inuincibilem ignorantiam,
velut, si quis ignoraret, simplicem fornicationem
esse peccatum; Talis enim ignorantia contingere
nequit sine magna Dei irreuerentia, & sine graui
Reipub. Christianæ damno, *vt notat ex Arag. quem
sequitur.*

Sed, tanti viri pace, vltimus casus nullatenus
pertinebit ad fraternam correctionem, sed ad
spirituale documentum, eritque opus misericor-
diæ spiritualis distinctum à correctione, vt con-
stat, & docet *Nauar. in Man. cap. 24. nu. 12.* quod
est docere ignorantes; ad quod tenentur omnes,
siue existant in peccato, siue non, præsertim in ta-
li proposito casu, & similibus quemadmodum o-
mnes tenentur ad subueniendum proximo in
casu necessitatis corporalis, siue existat, siue non
existat in peccato: nam quilibet, quantumcunq;
peccator, tenetur semper ad euitanda noua pec-
cata: quæ tamen incurreret si in præfatis, & simi-
libus casibus delinqueret.

Limito etiam Rodericum in eo, quod ait exi-
stentem in peccato non teneri ad corrigendam
vitam suam, vt inde possit corrigere fratrem: nã
si eius peccatum sit alijs in scandalum, & præser-
tim ipsi corrigendo, talis ita peccans etiam pri-
uatus, ne perdat proximum suo scandalo, sei-
psum corrigere, ac emendare tenetur *iuxta com.
& specialiter Nauarr. in Man. c. 24. nu. 23.* & sic, ex
communi præcepto, iam correptus, & emenda-
tus fratrem corrigere tenetur, quem dubio pro-
cul maximè mouebit, eo præcipuè fragilitatem
suam confitendo, se olim in similibus implica-

tum, & per gratiam Dei liberatum ostendendo; Cæterum iuxta eiusdem Nauarri doctrinam in Man. cap. 24. n. 12. vnusquisque, quantumcunque peccator, ad correctionem proximi tenetur, cum nemini sua malitia prodesse, aut bonitas nocere debeat. c. 1. de postul. prel. l. itaq. fullo. ff. de fur. & vnumquemque possit ope diuina suorum peccatorum pænitere; cap. ponderet. 60. dist. & inde proximum corrigere.

De correctione fraterna in peccatis perniciosis.

CAP. III.

S V M M A R I V M.

- 1 *Quid agendum in delictis perniciosis.*
- 2 *Gradatim procedendum: primò potentio-rem ad eundem aliquem.*
- 3 *Secundò Prælatus ipsum, & reipublicæ moderatorem.*
- 4 *Vel proximus pramonendus.*
- 5 *Vel opportunius adhibendum remedium.*
- 6 *In quo multi errant grauiter, grauiusque Prælati ipsi.*

¶ **S**I aliquando peccatum, quod tentatur, in dānum euidens Reipublicæ, vel alicuius tertij redundare videbitur, & id per fraternam correctionem impediri non posse probabiliter iudicabitur, in tali casu omne possibile remediū adhiberi debet ex præcepto charitatis sub pœna peccati mortalis, vt damnum illud euitetur, v. g. si quis pararet insidias ad occidendum proximū, vel publicum ærarium exhaurire tentaret, & inter nos publicas eleemosynas furari, vel coniurationem, aut conspirationem in detrimentum famæ proximi malignè ordiri, in his, & similibus quisque pro virili omne possibile remedium adhibere tenetur, vt dixi.

- 2 Sed gradatim procedendo, vt semper occultetur delictum, & saluetur proximi fama: primò, videli-

videlicet, aliquem potentiores, & grauiorem
adeundo, qui possit, & velit prudenter absque vl-
lo scandalo tale impedire orditum facinus, & si
non sequeretur omnimoda salus in machinante,
sat erit, vt damnum reparetur reip. vel proximi,
& malignus machinam suam detectam videns,
vel saluetur, vel confundatur, & sic, vel ex confu-
sione tandem resipiscat, quod si non, sua propria
malitia, & obstinatione damnabitur.

Si verò potentior, & ad id idoneus reperiri 3
nequiuerit, cautè monendus est, vel reip. mode-
rator, si damnum, quod intentatur, est contra
Rempublicam, vel Princeps, vel Prælatus, secun-
dum facti exigentiam, & qualitatem rerum, &
personarum respectiue.

Vel ipsemet proximus præmouendus, si ma- 4
chinatio est contra priuatum, vt sibi cauere pos-
sit, & intentatum damnum euitare, quod maxi-
ma cum cautela est præstandum, nè inde maioris
discordiæ, vel scandali maioris occasio inter pro-
ximos oriretur.

Et denique opportunius, & salubrius remediũ 5
est adhibendum ad præfatum euitandum dam-
num, vel reip. vel priuati viri, secundum vniuf-
cuiusque charitatem, & prudentiam, quæ hic
maximè præualent, & sine errore dirigent.

Qua in re multos errare grauissimè vidi, qui 6
nedum proximum monitum non fecerunt de
imminenti sibi parato per insidias damno, præ-
sertim in fama, & honore; sed potius coniurantes,
& conspirantes omni pietate, & charitate spolia-
tos proximi ruinam, & euersionem per crudeles in-
sidias intetare vidi publicè, & sub Prælatorũ ocu-
lis, ac si nulla esset culpa, vel peccatũ, sed virtus, &
meri-

meritum, quod impijssimum, & perniciosissimum esse in Religionibus nullus non videt.

*Qua forma, & quomodo adhiberi debet correctio
fraterna. CAP. IV.*

S V M M A R I V M.

- 1 *In correctione fraterna ordo à Christo præscriptus.*
- 2 *Nec obstat si solus corrigens delinquentem nouerit.*
- 3 *Sed in secretis delictis nullatenus ad iudicium deueniendum.*
- 4 *Cautè porrò, ac maturè procedendum.*
- 5 *Aliquando statim adhibendi testes.*
- 6 *A testibus adhibendis quando abstinendum.*
- 7 *Aliquando statim Prælatus adeundus.*
- 8 *Si tamen Prælatus zelo, & prudentia sit præditus.*
- 9 *Multi enim Prælati crudeles.*
- 10 *Prudentia, & charitas requiritur.*
- 11 *Quando peccator sit dimittendus.*
- 12 *Secus si peccatum perniciosum fuerit.*

I **M**Odum corrigendi clarissimè præscripsit Christus Dominus ore proprio *Matth. 5.* quare omninò seruandus, & nullatenus variandus, & mirum est, quod sic ab omnibus floccipendatur christicolis; At prorsus intolerabile, quod etiam à viris religiosis, & vitam perfectam euangelicam profitentibus. Essentiale itaq; arbitror, & de iure diuino positiuo expresso, vt antequam frater fratrem, vel enunciet, vel accuset, illum fraternè corrigat modo à Christo Domino præscripto, vt prius, videlicet fratrem delinquentem inter se, & ipsum solum corrigat, quod si non resipuerit, adhibeat duos, vel tres testes grauissimos, & secretissimos, & meliores, quos adinuenire poterit, & delinquentis magis amicos: & (vno verbo) illos, quos magis aptos iudica-

dicauerit ad conuertendum, lucrandum, & saluandum fratrem.

Nec obstat, si solus corrigens peccati delinquentis esset conscius, & ideò adhibendo duos, vel tres infamaretur delinquens: nam spiritua-
lem salutem præferri debere bono temporali famæ docuit expressè Christus, cum præcepit dictam correctionem coram duobus, vel tribus testibus peragendam.

Dummodo intra terminos fraternæ, vel paternæ correctionis contineatur, & nullo modo in peccatis secretis ad iudicium deueniatur, *vt inf. dicetur*. Cæterum infra dictos terminos vsque ad euangelicam denunciationem deueniri debet forma præscribenda, vt sic, vel confusus peccator ad frugem se meliorem conuertat. In peccato porrò sic secreto non posse procedi vltra correctionem hanc fraternam, & denique euangelicam denunciationem absolutè resoluo: secus in peccato commisso coram pluribus *vt infra suis locis dicetur*. Itaque posse adhiberi testes fraternè corrigendo, etiam in peccato secreto, asserit Roder. *vbi sup.* dicens, hanc esse communem opinionem omnium Doct.

Limitationes tamen addit per optimas, vt videlicet antequam adhibeantur testes, repetatur sæpius iteratis vicibus correctio fraterna priuatè sine illis.

Dummodo sit aliqua spes emendationis; aliàs non reiteranda, sed statim testes adhibendi: quod corrigentis arbitrio, & prudentiæ relinquendū, qui præ oculis habere debet fratris lucrum, & salutem, opportuniori, suauiori, secretiori, & citiori modo possibili, nè diutius frater in statu peccati
morta-

mortalis insolecat, & inde obstinatio fiat, & incorrigibilior, & iram Dei magis incurrat in dies.

6 Præterea limitandum, quod si proximus ex dictorum testium assistentia præcognoscatur non emendandus; sed timeatur ipsum petulantio-rem fieri, & in deteriora lapsum, amissa iam verecundia, prorsus abstinendum à dictis testi- bus adhibendis.

7 Et si efficacior, & opportunior modus iudica- bitur lucrando fratrem, Prælatum statim adeun- do, omittis testibus & alijs, *vt sup.* corrigens Præ- latum ipsum immediatè adire tenetur.

8 Si tamen Prælati scientia, zelo, prudentia, & charitate tanto munere digna sit præditus: aliàs prorsus abstinendum, nec ad ipsum, etiam *vt ad patrem*, accedendum.

9 Multoties enim qui aliquando subditi exi- stentes videbantur benigni, mansueti, & pii, atq; zelo, & charitate plenissimi: postea Prælati effe- cti, *vt zelantes appareant*, rigorosè nimis, vel po- tius crudeliter procedentes, barbari tyranni ap- pellari magis possunt, quam patres, cum pater- nis charitatis visceribus omninò sint spoliati, & destituti.

10 Prudentia igitur, & charitas corrigentis in si- milibus casibus ipsum docebit opportunior, salubriorem, & efficacior modum corrigendi proximum.

11 At regulariter modus à Christo Domino præ- scriptus est seruandus. Quod si probabiliter, ser- uatis, *vt sup.* seruandis nulla sit spes correctionis, & peccatum sit sine proximi scandalo, reipubl. detrimento, vel etiam tertij, is omninò Dei iu- dicio

dicio dimittendus, & committendus, orationibusque iuuandus, nec vllatenus infamandus.

At, si peccatum fuerit cum proximi scandalo, ¹² & cum detrimento Reipubl. vel etiam cum euidenti damno tertij, prouidendum est omnino meliori, & opportuniori modo iuxta superius traditas regulas, & limitationes: & nisi aliud occurrat remedium, deueniendum est ad accusationem, vel denunciationem, vel cautam admonitionem tertij, contra quem intentatur damnum, seruatis seruandis, vt *sup. cap. expressum est.*

De Correctione fraterna, an sit cum periculo vitæ adhibenda. CAP. V.

S V M M A R I V M.

- ¹ *Aliquando cum periculo vitæ correctio adhibenda.*
- ² *Nunquam tamen extra casum talem.*
- ³ *Opinio Roderici, contra quem sentit Auctor.*
- ⁴ *Idem in detrimento famæ.*
- ⁵ *Excipiunt aliqui Prelatos, contra quos sentit Auctor.*

COrduba cit. à Rod. q. 8. ar. 5. cum Nauar. & Adrian. quos amplectitur, docent, quod intelligens fratrem in peccato mortali vitam finiturum, nisi ab eo fraternè corrigatur, tenetur cum periculo vitæ charitatum istud correctionis fraternæ munus explere. Siquidem Dominus noster animam suam pro suis dedit ouibus: & quemadmodum quis tenetur succurrere infanti, quem sine baptismo videt ab hac vita discedere: sic tenetur vitæ spirituali proximi in extremâ necessitate existentis cum periculo propriæ vitæ corporalis: licet Soto contrarium teneat de baptismo dicti infantis.

In casu verò non extremæ necessitatis nemo ² tenetur cū tãto periculo fraternam explere correctionem.

rectionem, nam tunc alijs modis bonum spirituale proximi prouideri poterit.

3 Addit Roder. ibid. quod si præuideretur ex negatione talis correctionis fraternæ proximum in mortali peccato moriturum, præstanda esset fraterna correctio cum periculo vitæ etiam extra casum extremæ necessitatis; At huiusmodi præcognitionem ego reputo impossibilem intellectui creato, cum solum Deus præcognoscat prædestinatos, & reprobos, & ex consequenti qualis debeat esse vniuscuiusque finis, & exitus. Cæterum nos mortales nequaquam id iudicare, vel præcognoscere possumus: quare mihi resolute dicendum videtur, & extra casum extremæ necessitatis fratris existentis in peccato mortali notoriè, & de propinquo morituri nullus teneatur ad fraternam correctionem cum periculo propriæ vitæ.

4 Veletiam cum graui famæ detrimento, vt sentire videtur Soto ab eod. Roder. citatus, & idemmet Rodericus in fine adducti articuli; quare multò minus tenebitur quis cum periculo vitæ, cum sit bonum altioris gradus, iuxta communem sententiam receptissimam: quare non est admodum sibi constans Roder. in hoc, aliàs eruditissimus.

5 In sequenti verò excipere videtur Prælatos, quos teneri vult ad correctionem subditorum, etiam cum periculo vitæ iuxta sententiam Soti: quam tamen impugnat sequendo Caietanum, cui Caietano & ego assentio, licet non ex ratione, quam Roder. ibid. adducit; quia videlicet corrigant quasi vt subditi, & non ex iustitia. Nam superius probatum est, Prælatos ex munere teneri ad visi-

De modo corrig. Reg. ad instant. par. Tract. IV. 97
ad visitationem, & correctionem fratrum, & ad
alia multa, ad quæ non tenentur subditi. Verum-
tamen arbitror cum Caietano, muneris debito
non obstante, non teneri Prælatos ad correctionē
fratrum paternam cum euidenti periculo pro-
pria vitæ, vel cum certa famæ amissione: in cæte-
ris verò, quæ norunt, vt priuati, secluso Prælati
munere, non seueriori, neque arctiori lege ob-
stringendi sunt, quam subditi; & in hoc sensu à
Roderico non dissentio, quoad rationem ab illo
superiùs adductam.

DE DENUNCIATIONE.

Tractatus Quintus.

PRÆAMBULUM.

Hoc in tractatu multi multa proli-
xè nimis: At nos breuiter explica-
bimus quid, & quotuplex sit de-
nunciatio, singula percurrento
membra.

De Denunciatione Euangelica. CAP. I.

S V M M A R I V M.

- 1 Denunciatio duplex; Euangelica, & Indicialis.
- 2 Euangelica denunciationis descriptio.
- 3 Cum illa coincidit canonica denunciatio.
- 4 Ad eam non deueniendum, quando sufficit correctio fra-
terna:
- 5 Cum illis coincidit regularis denunciatio.
- 6 Omnes itaque sub unica euangelica de nunciatione conti-
nentur.
- 7 Ea dupliciter expletur.
- 8 Quando adhibendus primus modus.
- 9 Quando secundus adhibendus.

Hic diuisiones, & subdivisiones vitantes nō-
nullorum auctorum, qui rem potius con-
fundunt, quam declarent, vnica diuisione
contenti, & vnica subdivisione primodico, quod
duplex est denunciatio, euangelica vna, iudicia-
lis altera.

2 Euangelicam sic describo. Denunciatio Euā-
gelica est propalatio criminis apud Prælatum, vt
ad patrem delata, ad emendationem delinquen-
tis pro eius conuersione, ac salute, & ad euitan-
dum, vel resarciendum damnum Reip. vel tertij
post peractam fraternam correctionem: nam e-
uangelica tunc locum habet, quando, facta fra-
terna correctione, fratre non emendato, recurrit
corrígens ad Prælatum denūciando illi crimen,
vt ab ipso paternè corrigatur, & damno immi-
nenti, vel illato prouideatur.

3 Cum ista coincidit denunciatio canonica, vt
animaduertit Sotus, & alij; nec enim distinguun-
tur, vt perperam aduertit modernus Doct̃or; per
id, quod euangelica precisè sit ad emendationem
fratris, canonica verò, vt resarciatur, vel euitetur
damnum Reip. vel personæ priuatæ: nam vtraq;
latissimè patet, parique graditur passu, vtraque
enim procedit ex charitate ad correctionem fra-
tris, & obiter ad euitandum, vel resarciendum
damnum Reip. vel tertij, & vtraq; requirit præ-
uiam correctionem fraternam, vt ex superiori
descriptione colligitur, & notant *Doct̃. in cap. no-
uit. ext. de iudic.*

4 Ex quorum doctrina colligitur, quod vbi est
locus correctioni, si illa sufficiat ad correctio-
nem delinquentis, non est deueniendum ad de-
nunciationem, ad quam si deuenitur non suffi-
ciente

ciente præuia correctione, ordo seruatur euangelicus: hinc euangelica denuntiatio dicitur, siue canonica.

Cum quib. etiam coincidit regularis denuntiatio in omnibus: nihil enim addit, nisi præscriptum statutorum cuiuslibet approbatæ Religionis supponendo semper ordinem euangelicum à Christo præscriptum.

Et ideò, nè confusionem inducat multiplicatio terminorum absq; diuersitate notabili significatorum, eandem omninò facio denunciationem euangelicam, canonicam, & regularem sub vni- co semper titulo eas comprehendendo, nempe sub denunciatione euangelica: nam à Christo Domino in Euangelio instituta est, *vt dixi*.

Et hæc duplici modo expleri potest. Primò plenè ordine seruato euangelico, de quo suprà; secūdò, illo prætermisso, statim, & immediatè ad Prælatū confugitur, delinquentis peccatum ipsi reuelando, vt paternè charitatiuèque prouideat.

Primus modus est seruandus regulariter iuxta superiorem descriptionem, quando probabili- ter spes conuersionis delinquentis præconcipi- tur, quam tandem frustratus corrigens ad Præ- latum recurrit.

Secundus verò modus tunc est adhibendus, quando nulla spes habetur emendæ, vel corre- ctionis fratris per correctionem fraternam, sed solùm speratur per paternam Prælati grauiorem, & seueriorem admonitionem.

De Iudiciali denuntiatione. CAP. II.

S V M M A R I V M.

- 1 Denunciationis iudicialis descriptio.
- 2 Exea Prælati inquisitionem instituet.

- 3 *Sic denunciatus renuit probandi onus.*
- 4 *Cum ea coincidit denunciatio publica.*
- 5 *Discrimina inter iudicialem, & euangelicam denuncia-
tionem.*
- 6 *In quo conueniant contra secus opinantem.*

1 **D**Enunciatio iudicialis est manifestatio criminis iuridicè facta Prælato sine aliqua prætensione, vel iure actionis, sed merè, ac præcisè ad excitandum Prælatum, vt ipse ad arbitrium suum seruato iuris ordine corrigat, & puniat, & prouideat, prout de iure expedire videbitur, & hæc est sola iudicialis, quæ merè denunciatio est, & de qua semper loquimur, quandoquidem in hoc opusculo de iudiciali denunciatione fiet mentio, quæ ad munus Prælati excitandum tantummodo fit,

2 Qui sic excitatus inquisitionem instituet, si expediens fuerit secundum Panormit. *in ca. cum oporteat. de accus.*

3 Et sic denunciatus renuit probandi onus, ac denunciationem prosequendi vsque ad finem: & sic partem in iudicio non sumit, vt constat: sed Prælati conscientiæ, ac zelo totum relinquit onus.

4 Et hæc coincidit cum denunciatione, quam appellant publicam, ad quam tenentur officiales, & hæc mea sententia inter Regulares competit specialiter Prælatis localibus, qui cum in scriptis procedere non possint, nec processus formare, in grauioribus denunciare tenentur Prouincialibus vel alijs superioribus generalibus, & ipsi superiores tenentur ex officio iuridicè procedere. Et aliquando hæc eadem competit commissarijs delegatis, vbi in grauissimis causis auctoritate si-

tate sibi delegata se non posse ritè perficere præcognouerint: nam tunc tutius erit abstinere, & superioribus delegantibus denunciare, qui (vt dictum est) excitati per hanc, iuridicè procedere tenentur, prout eis magis expedire videbitur, & sic de alijs inferiorib. Prælati respectu superiorum, vt inf. dicetur.

Differunt porrò istæ duæ denunciationes in multis; nam in euangelica nunquā iudiciali processui est locus, sed regulariter mouet iudicem ad solam paternam delinquentis correctionē, vel ad summum potest aperire viam iudici per famam, vel per aliud æquiualens, vt ipse nouum instituat procedendi modum per viā inquisitionis ex munere, seruatis seruandis, vt sup. In denunciatione verò iudiciali semper iudicialiter procedere poterit Prælati statim, si ei expedire videbitur. In euangelica non exigitur à denunciatore, nec à testibus iuramentum. In iudiciali, & ab eo, & ab illis, & deniq; vno verbo in iudiciali omnia essentialia iudicij obseruanda, quæ tali modo procedendi cōpetunt. In euāgelica nil aliud requiritur, quam charitatum paternum munus ad corrigendos delinquentes *forma superius præscripta*.

Non differunt autem in eo (quod perperam aduertit idem modernus Doctor) quod iudicialis bonum refarciri denunciante velit, Euangelica verò nequaquam: nam (vt dictum est supra) euangelica etiam restorationē damni ultra salutem delinquentis prætendit, & publicam, & priuatam, & ab ea semper exordiendum antequam ad iudicalem deueniatur: At differunt in solo modo; nam ibi paternè; hic iudicialiter totum expletur.

An Prælati teneantur semper admittere præfatam denunciationem iudicialem, & iuxta illam inquirere. CAP. III.

S V M M A R I V M.

- 1 *In ea quomodo sit inquirendum.*
- 2 *Contra viros in ordine eminentes nunquam acceptanda.*
- 3 *Et vniuersaliter cautiùs admittenda.*
- 4 *Quando admittenda, & qualiter.*
- 5 *Ea prætermissa quid agendum.*

1 **P**rælatorum est prudenter, ac vigilanter cum omni zelo, & charitate expendere, an iuridicè procedere oporteat, vel non: ponderantes personam denunciantis, & denunciati cū omnibus circumstantijs, & annexis: nam, si denunciator esset malignus, & inquietus, nullatenus debet audiri, vel si denunciatus esset vir eminens, vita, & moribus per plurimos annos in sua religione probatus, nequaquam acceptanda esset contra eum denunciatio talis, à quocumque fieret, vel pari, vel etiam magis eminenti: nam sæpè angelus tenebrarum in angelum se transformat lucis: & viri aliàs pijsissimi aliquando passione aliqua perciti se præcipites dant in proximi, præsertim eminentis, depressionem, vel oppressionem.

2 Quare concludo contra tales viros eminentes nullatenus acceptandam talem denunciationem, nè virorum eminentium in Religione fama denigretur: & sic ordo vniuersus, illis extinctis, penitus delustretur, & obscuretur, sed contra tales solùm accusatio ad pænam talionis est acceptanda, nè malignantes (cuiuscumq; gradus, & conditionis existant) sub spe indemnitis, & remanendi impuniti, an famam, & occasionem captent opprimendi præfatos eminentes viros in religionis dedecus, & detrimentum irreparabile.

Simi-

Similem doctrinam accuratè tradit Roder. 4
q. 6. adducta, art. 8. quam colligit ex iure *cap. repellant. de accus. cap. si pecc. l. q. 1.* & ex Speculatore
de Denu. §. 1. & Hostiens. tit. de inquisitione. §. 2. &
Glo. in cap. cum contingat. de rescript. & alibi, & ex
 Baldo, & Gregorio Papa, qui reprehendit quen-
 dam Episcopum de facili credentem denuncia-
 toribus leuiter, & indè punientem re non bene
 cognita. Maxima itaque prudentia, & charitate
 Prælati super his inuigilare debent, nec facilè ad-
 mittere denunciatores tales, sed potius tutiorem,
 & securiorem eligendo viam vbicumq; aliquam
 habuerint difficultatem, vel dubitationem, eos
 ad pænamentationis obligent, & adstringant: & at-
 tendant, quòd maleuoli, & inuidi delatores, &
 calumniatores vbicumque publicentur, dignos-
 cantur, paruipendantur, & spernantur, & odio
 habeantur, vilissimiq; ab omnib. reputentur tã-
 quam alienæ famæ insidiatores, & Reip. perni-
 ciosissimi, nisi coerceantur: nam (vt ait Sueton. in
Domitiano) Princeps, qui delatores non castigat,
 irritat. Caueant ergo Prælati, nè huiusmodi fari-
 næ hominibus se immisceant credendo leuiter,
 & eorum improbitatis, & impietatis participes
 fiant in totius ordinis detrimentum, & virorum
 innocentium denigrationem famæ, & irrepara-
 bile damnum.

Essentiale denique arbitror, vt Prælati, ante-
 quam denunciationem quamlibet admittāt cu-
 iuscumque personę, quamuis insignis, debeant o-
 mnino denunciantes interrogare, an fraternam
 correctionem adhibuerint per se, vel interpositā
 personam, & omne aliud remediū possibile, an-
 tequam ad ipsam denunciationem deuenierint,

& maturè, ac discufsè ponderatis ponderandis, si iudicauerint indebitè fraternam correctionem omiffam, vt aliquod aliud æquiualens remediũ, quod opportunum, & efficax iudicauerint, præfatam denunciationem iudicialem nullatenus admittant, fed folùm paternam, & euangelicam modo quo fuprà.

- 5 Vel iubeant denunciatis ipfis, vt indebitè omiffa charitatiuè adhibeant, vt minus lædantur, & confundantur subditi, & fuauiori modo gradatim corrigantur (vt fup. expreffum eft) priusquam Prælati faciem adire cogantur, vt iudicem. Et regulariter denunciatio nunquam admittenda, fi correctio fraterna omiffa fuerit, vel aliquod æquiualens remediũ, vt dictũ eft; fi ei fit locus.

Quenam Denunciatio nunquam fit admittenda.

C A P. I V.

S V M M A R I V M.

- 1 Denunciatio subdola nunquam admittenda.
- 2 Quanam fit illa & qui tales.
- 3 Tales omninò reijciendũ.
- 4 Peccant etiam mortaliter.
- 5 Hæc denunciatio cum accusatione coincidit.

1 **Q**uandam peruerfam adinuenerunt malignantes machinationem, cui denunciationis perpulchrum titulum indiderunt; quæ accusationis vim prorfus habet, & in qua denunciatoris finis, & fcopus, & confilium eft ea omnia faciendi, & præftandi, quæ ad accusatorem fpectant; licet velit fub denunciationis pulchro titulo in tuto fe ponere, vt pænastalionis euadat, & impunitus remaneat in defectu probationis.

- 2 Tales autem denunciatores funt, qui vltra productam denunciationem cum testibus iterum, & fæpius

sæpiùs, vel ore tenus, vel per litteras Prælatos molestius excitant, atq; vehementer vrgent, & vsq; ad causæ finem non desistunt.

Et tales utique, vel omninò sunt expellendi, 3 & reiiciendi, vel omninò compellendi ad probandum, & si legitimas probationes egregiè non præstiterint, talionis pæna sunt plectendi, quo sic à calumnijs, & maledicis litteris falsisque denunciationibus arceantur.

Peccant enim mortaliter sic denunciantes de 4 aliquo iudicialiter, quod probare non valent, ut in iure c. plerumque. 2. q. 7. c. placuit. 6. q. 2. & cum communi tenet Nauar. in cap. inter verba. conclus. 6. num. 23. quem adducit, & sequitur Rodericus q. 6. art. 9.

De tali itaque denunciatione iudiciali nil aliud 5 hic penitus, quia coincidit, cum accusatione omninò: quare de illa ibi iunctim tractabitur, & nunquam de hac denunciatione verbum facere intendo in hoc opusculo; sed eam penitus reiicio, & ab omni prorsus regularium iudicio eliminanda, & exterminanda veluti admodum noxia, & perniciofa regulari nitori.

Denunciatio iudicialis in quo differat ab accusatione. CAP. V.

S V M M A R I V M.

- 1 *Discrimina inter denunciationem, & accusationem.*
- 2 *Quæ congruunt etiam denunciationi euangelicæ.*
- 3 *Finis etiam denunciationis iudicialis est bonum publicum.*
- 4 *Similiter illa intendit vindictam sicut accusatio, sed cum discrimine.*
- 5 *Hinc descriptiones differentes.*
- 6 *In errores labuntur plurimi ex confusione terminorum.*
- 7 *Perniciosum est accusare statim non præmissis alijs remedijs.*

I **O**Mnis vera denunciatio iudicialis multipliciter differt ab accusatione. *Primò*, quia denunciatio criminis correctionem tantum præten- dit, & restaurationem damni, si adest: accusatio autem ultra id punitionem delinquentis prospicit. *Secundò* denunciatio ex charitatis fonte principaliter scaturit, & secundariò ex iustitiæ zelo: accusatio autem ex iustitiæ zelo primò proficiscitur cum charitate coniuncta. *Tertiò* denunciationem tenentur omnes præstare: accusationem verò nequaquam, ut inferiùs videbitur. *Quarto* denunciatio fratre emendato, cessat omninò, ad- eò, ut nec Prælato, ut patri, crimen manifestari possit, præsertim quando Prælati à visceribus paternitatis deficere cognoscuntur, & probabili- ter timeri possit, nè vindictam ex passione ali- qua, potius quam iustitiam quærant: accusatio verò non cessat; quia ultra emendam exquirat vindictam, vel priuatam, vel Reipub. cum puni- tione delinquentis. *Quintò* In accusatione crimi- nis probatio requiritur semper: In denunciatione verò non est necessaria. *Sexto* accusator nun- quam in iudicio potest esse testis: denunciatus ve- rò in denunciatione iudiciali, quam prosequitur Prælatus, iuridicè potest assumi in testem, prout docent Soto, de secret. memb. 2. q. 4. par. 41. col. 2. & lib. 5. de iustit. q. 6. art. 2. concl. 4. & Simanc. de institut. nu. 5. & Nauarr. in rubr. de iud. num. 19. & Bannes 2.2. q. 33. art. 5. quod probant ex Euan- gelio, ubi à Christo Domino denunciaturus iu- betur adducere secum vnum, vel duos testes, ut vel cum vno ipse concurrens sint duo, & cum duobus tres existant, quæ sententia verissima, & fundatissima mihi videtur, præsertim si talis de- nuncians

nuncians ordinem superius digestum seruauerit: nam eo seruato, constat clarissimè ipsum solùm excitare voluisse iudicem ad iudicialiter procedendum, *vt sup. dictum est*. Quare nil obstat, vt in testem à iudice assumi possit, secus vbi denuncians denunciaret, malignè accusare volēs, quòd Prælati erit discernere *ex iam dictis*. Septimò accusatio non potest fieri per litteras, denunciatio sic, secundùm Abbatem *in capit. licet à beato, de accus. nu 2.* & alijs. Octauo accusatio requirit ordinariam punitionem ad præscriptum legis; Denunciatio extraordinariam tantum, & mitiorem iuxta Antonium de Butrio *in cap. delictus de simon.* & ratio est, quia procedit magis ad arbitrium iudicis, quam ad instantiam partis, quæ non instat, nec se obligat ad pœnam talionis. Nonò accusator potest appellare, ac tenetur se subscribere, ac verificare accusationem; denunciator ad nullum istorum tenetur iuxta Bossium *tit. de denunciat. num. 14.* omnes istæ differentiæ sunt re vera inter denunciationem iudicialem, & accusationem.

Qua in re errant dicentes nonnullas earum esse 2
se inter denunciationem canonicam tantùm, & accusationem, non autem inter accusationem, & iudicialem denunciationem. Benè verum est, quod omnes conueniunt etiam denunciationi cononicæ, quam nos euangelicam appellauimus. Nam (vt constat) multò magis distinguitur ab accusatione, quam denunciatio iudicialis. Et ideò prædictæ omnes differentiæ illi congruunt, & vltèrius aliæ, secundùm quas denunciatio euangelica differt à iudiciali, *vt ostensum est.*

Errant etiam, qui dicunt, quod finis iudicialis 3
denun-

denunciationis est bonum denunciantis præcisè: nam potest esse etiam in bonum publicum, & in solam correctionem fratris, ubi non sufficit denunciatio Evangelica, vel correctio fraterna, ut ostensum est sup.

4 Errant etiam dicentes denunciationem non intendere vindictam publicam, vel puniti-
nem denunciati propter bonum publicum; sed solum interesse denunciantis. Et per hoc distin-
gui ab accusatione; nam utraque in idem tendit, licet cum aliquo discrimine: nam accusator in-
stat, & petit: denuncians autem in arbitrium re-
linquit iudicis, ut ipse excitatus expetat vindi-
ctam publicam, & puniti-
nem delinquentis pro-
pter bonum commune, & alia omnia, quæ accu-
sator instando expetit.

5 Et hinc est, quod denunciatio iudicialis est
mera manifestatio criminis, sine aliqua actione
facta Prælato, ut ipse ex officio emendet delictum
ad arbitrium suum secundum ius: accusatio ve-
rò est delatio criminis cum actione, qua iudex
expetitur ab actore punire reum.

6 In errores autem istos, & alios per similes la-
buntur, qui confundunt terminos denunciatio-
nis iudicialis cum accusatione, vel cum alijs de-
nunciationibus superflue multiplicatis, & per-
peram distinctis, ut ex dictis constat.

7 Nonnulli enim denique aliam adducunt diffe-
rentiam, dicentes, quod denuncians tenetur cor-
rigere fratrem, priusquam denunci-
et: accusans
verò nequaquam; à quorum opinione, tanquam
à perniciosissima Religionis peste, procul refu-
gio, & essentialissimum arbitror, & quod sine
gravi peccato, & Religionis detrimento præter-
mitti-

mitti non possit in approbatis omnibus Religio-
nibus, vt à correctione, vel saltem denunciatio-
ne prorsus ordiri debeat quilibet Regularis, an-
tequam vel accusationis vmbra intentet ratio-
nibus superiùs expressis, suisque locis repetendis
inferiùs cum alijs etiam validioribus, quando-
cumque correctioni, vel denunciationi sit locus,
vt dictum est, ac dicetur.

Quisnam denunciare teneatur. CAP. VI.

S V M M A R I V M.

- 1 Omnes tenentur denunciare aliquo modo.
- 2 Duplici causa quis excusatur, & qua prima.
- 3 Secunda est, si delinquens iam est emendatus.
- 4 Regulares omnes ad illam (ijs exceptis causis) tenentur.
- 5 Nec ab ea excipiuntur infames, & alij.

OMnes Regulares cuiuscunque gradus, & ¹
conditionis, nemine prorsus excepto, ad
denunciationem tenentur, vel paternam,
vel iudicialem secundùm superiùs exposita.

Duplici tamen de causa excusari quis poterit. ²
Prima, si maximum detrimentum ipsi denun-
ciant ex denunciatione obuenturum valdè pro-
babiliter timeatur; non tenetur enim in tali casu
quis denunciare secundùm Rodericum q. 6. art.
2. Cauere autem oportet, nè leuiter, vel affectatè
damnum timeatur; si enim constet de secreto, ac
taciturnitate Prælati, impossibile videtur detri-
mentum aliquod deuenire posse denunciante, cū
nullatenus denunciantis nomen, siue paternè, siue
iudicialiter denunciaret, aperiri vnquam debeat.

Secūda causa excusans est emēdatio delinquē- ³
tis; nam si iā correctus, & emēdatus est, nullus re-
linquitur denūciationi locus siue paternę, siue iu-
diciali; nā vtraq; ex charitate procedit in proxi-
mi salutem.

Et

4 Et hinc est, quod Regulares omnes nullo penitus excepto (*vt dictum est*) ad talem denunciationem adstringuntur; quod adeò verum esse affirmat Roder. *loco citat.* vt ad ipsam in causis criminalibus teneantur, etsi timeant denunciatos poenam abscissionis membrorum, vel sanguinis effusionis, aut mortis etiam subitur os; dummodo ab ipsis denunciantibus fiat legitima protestatio, vt irregularitas vitetur: quemadmodum tenent Caiet. 2. 2. q. 23. art. 7. Soto de teg. secret. memb. 2. q. 5. concl. 3. & Nauar. cap. inter verba. 11. q. 3. Couar. Clemen. si furios. 2. par. §. 5. quos citat, & sequitur ibidem Roder.

§ Nec excipiuntur ab huiusmodi denunciatione infames, nec excommunicati; sicut excipiuntur à denunciatione, quæ habet vim accusationis, & ab ipsa accusatione: nam in illis auctoritas in proponente requiritur, à qua prædicti iuridicè sunt priuati, non autem prohibentur (*vt oculatè aduertit Caiet. 2. 2. q. 68. artic. 2. ad primum, quem sequitur Roderic. ead. q. 6. artic. 3.*) à denunciatione, de qua hic agimus, nam in illa non exercetur aliquod auctoritatis opus, sed charitatis tantummodo in delinquentis animæ salutem.

An quis teneatur denunciare delinquentem etiam emendatum. CAP. VII.

S V M M A R I V M.

- 1 Aliquo in casu denunciandi sunt emendati iam.
- 2 Officiales obligati quinam sint.
- 3 Inter Regulares sunt Prelati locales.
- 4 Et aliquando commissarij delegati, & alij.
- 5 Ab ea quando abstinendum.

VNico in casu, quando nempe delicta etiam emendata transeunt in damnum Reipub. si remaneant impunita, vel ob scandalum, vel aliud simile, officiales tantum denunciare omninò tenentur, cum sit actus iustitiæ, quo vindicta delinquentis prætenditur, non in animæ delinquentis curam: sed quia interest Reipub. nè delicta remaneant impunita, prout tradit Innocent. in cap. nouit. de iudic. & cap. præcip. II. qu. 2. & communis.

Quinam autem sint huiusmodi officiales, ad quos præfata denunciatio pertineat, certum est in sæculo, vel in clero esse fiscales: at inter nos propriè non dantur.

Sed (vt dictum est suprà) Guardiani, & Prælati locales, qui in scriptis procedere non possunt, ex officio denunciare tenentur, etiam sub grauis peccati pœna, & secundùm exigentiam, & opportunitatem tenentur subditos carceribus mancipare de consilio discretorum conuentus; & inde Prælatos superiores facere certiores denunciando ipsis, vt secundùm delicti exigentiam prouideant, & processus forment prout de iure.

Et aliquando contingere poterit commissarios quoscumque delegatos non posse aliqua de causa perficere, vt dictum est suprà, & tunc debent suis delegantibus ex officio denunciare: similiter quando contigerit Prouinciales ipsos sua ordinaria auctoritate ob aliquod impedimentum Reip. prouidere non posse; tali casu Generalibus Prælati, vel alijs superioribus ex officio omninò denunciare tenentur, quod idem si fortè (sed ferè impossibile videtur) contigerit, impedimētum seruau-

seruandum est à Generalibus ipsis, denunciando videlicet causæ statum, vel Illustriss. Domino Protectore, vel Sanctissimo.

5 Ea tamen limitatione, maxima cum cautela, prudentia, & zelo, adhibenda, vt in Reipub. salutem, & bonum talis denunciatio fiat: nam si potius damnum Reip. oriretur, vel scandalum, vel perturbatio, ab ea prorsus, etiam ab officialibus prædictis, abstinendum, cum nulla alia superfit causa illam peragendi, delinquente iam correcto, & emendato, vt supponitur.

Quando, & qua forma Denunciatio facienda.

CAP. VIII.

S V M M A R I V M.

- 1 *Opinio tenens à denunciatione iudiciali ordiendum.*
- 2 *Contrarium sentit auctor cum Corduba.*
- 3 *Gradatim procedendum.*
- 4 *Contraria rationis solutio.*
- 5 *Auctoris sententia validius roboratur ex Christi præscriptis.*

1 **R** Oderic. q. 7. art. 4. dicit, quòd quando peccatum est publicum, statim est denunciandum, vel accusandum nulla secreta correctione fraterna præcedente. Quam in sententiam citat D. Tho. 2. 2. q. 33. ar. 7. quam & probat; quia cum peccatum sit publicum, & scandalo plenum, sine publica correctione relinqui non debet. Et præterea quia Christus ait Mat. 5. *si peccauerit in te frater tuus*, quando .n. peccatum est publicum, peccatum non solum est contra corripientem, sed etiam contra alios, scandalizando ipsos, & ita cum communi tenere Sotum *de regend. secret. q. 4. concl. 5. ait.* In eadem sententia sunt alij adducentes illud Tim. 5. *Peccantes coram omnibus*

nibus argue:& illud cap. i. extra de pen. & remis. manifesta peccata non sunt occulta correctione purganda.

Quibus non obstantibus dico cum Doctissimo 2
Corduba *in addit. ad Sotum loco cit.* nunquam omitteri posse tuta conscientia ordinē fraternæ correctionis superiùs digestum : adeò quod inter ipsos regulares, inter quos vigere charitas, & pacis concordia maximè debet, essentialē prorsus arbitror, & quod sine graui culpa omitti non possit, ut à correctione fraterna semper ordiri debeat proximi emenda, & correctio modo superiùs expresso opportuniori, quandocumq; ex tali correctione fructus intentus probabiliter speratur ita, ut semper incipiendum, sit à priori gradu, ex quo correctus maiorem coniiciat charitatem in corrigente; & inde faciliùs, & promptiùs inclinetur, & attrahatur ad sui emendam, & correctionem : & sic pedetentim procedendum ad grauiiores, & urgentiores correctionis gradus, licet correcto, vel corrigendo molestiores, dummodo salus ipsi acquiratur.

Igitur siue peccatum sit publicum, siue priuatum, 3
ex Patrum, quos viderim, communi sententia, semper in primo gradu correctio fraterna est adhibenda ordine seruato Euangelico à Christo Domino distincto, & tradito, si eidem sit locus, videlicet si eo solum profici ad proximi salutem speratur; quod si non, denunciatio secundo loco est adhibenda Euangelica; vel, si hoc non sufficit, denunciatio iudicialis; *nam de accusatione suo loco.* Et hunc ordinem dico iterum essentialē semper esse inter ipsos regulares, nec omitti posse absque grauiissima culpa: nam Religiosi in tam arcto charitatis

ritatis vinculo degunt, ut illorum debeat esse cor
vnum, & anima vna magis, quam credentium in
primitiua ecclesia; quia in statu perfectiori; & i-
deò nunquam debent deuenire ad arma iudi-
cialis denunciationis; & multò minus rigoro-
sæ accusationis, nisi coacti: & id reseruare o-
mnio debent pro extremo remedio, quando al-
ia superius applicata non iuuent: salus enim
proximi suauiori modo possibili est quærenda,
sicut docuit Christus Dominus.

- 4 Nec obstat ratio Roderici superius adducta:
nam ad peccatum publicum & publicum scanda-
lum refarciendum sufficit publica pænitentia, id
est; quòd delinquens publicè appareat correctus,
& emendatus: quemadmodum ipsemet Roderi-
cus fatetur inferius, quasi sibi contradicendo. Et
per idem patet ad ea, quæ adducunt alij; quin ver-
ba ipsa Canonis adducta id sonant, quòd nempe
peccata publica, publica correctione, id est emen-
datione, purgentur: nec enim refert, qua medici-
na sanetur ægrotus, id est, qua via, & ratione cor-
rigatur delinquens, quò admodum corrigendi in
se publicum, vel secretum; sed ille debet præferri
semper, qui est minoris incommodi, & minoris
confusionis, & verecundiæ delinquenti: & qui ma-
iori sit charitatis ardore plenus, & vnionis, & con-
cordiæ regularisque fraternæ pacis magis conser-
uatiuus; & sic dubio procul Paulus glossandus.

- 5 Ad auctoritatem verò Christi adductam, nul-
lum vidi sanctorum Patrum sic eam interpreta-
tum: nec enim valet negatiuè vllibi, ut si non di-
cat scriptura: id præterea non dixisse voluerit: et si
ergò Dominus dicat. *Si peccauerit in te*, non pro-
pter hoc excludit, ut simul & semel peccatum fue-
rit co-

rit coram alijs: quin (vt dixi) communior sententia, & verisimilior est, vt de peccato coram multis commisso loquatur Christus: quorum singulis dicit. *Si peccauerit in te*: nam inter eos magis aptus ad corrigendum prius tenetur, & gradatim omnes alij: nam præcipit ibi Christus ad iudicium deuenire Ecclesiæ contra incorrigibilem, quod nunquam fieri potest omnium ore, atque sententia contra delinquentem coram vno tantum, quin peccatum esset grauissimum sic secretò delinquentem propalare, ac diffamare iuxta omnium receptissimam, & communissimam sententiam: sed solum talis est corrigendus fraternè: & vbi non sufficit, deueniendum est ad solam denunciationem paternam: quæ si non sufficit grauiori modo possibili applicata, & peccatum sit secretum, vt supponitur: denunciationi iudiciali nullus est locus, vt constat; cum testes desint, & multo minus consequenter accusationi. Præcipit ergo Christus clarissimè præfatum ordinem seruandum in peccatis publicis, non in secretis; quidquid astruat Rodericus loco citato, & alij cum ipso.

Quid agendum cum peccatum secretum est in damnum Reipublicæ, vel tertij. CAP. IX.

S V M M A R I V M.

1 *Opinio dicentium statim à denunciatione ordiendum.*

2 *Contrarium sentit Auctor ex opinantium doctrina.*

ROdericus art. 3. eiusdem quæst. ait, quod, si crimen in damnum tertij sit, illico sit denuntiatio facienda, præsertim cū ibi loquatur de denūciatione, quæ vim accusationis habet, vt ex processu eius doctrinæ ibidem coniicitur.

Licet, quasi sibi contradicendo, se corrigat, videlicet, vt prius correctio sit adhibenda fraterna, si

speretur fructus:& pergit moderando suā doctrinā dicens, quod Deus, quo minus possibile fuerit, lædatur : & quod in denunciatione delinquentis nomen non exprimatur , cum ex hoc magnum ipsi detrimentum generetur:& præsertim , si homo sit spectatæ famæ, & honoris, & aliquod paruum intentet crimen in leue proximi detrimentum, & cætera huiusmodi adducit. Ex quibus ego concludo, & confirmo meam sententiam superius expressam, vt semper à suauiori, & mitiori gradu sit incipienda correctio delinquentis; & si tertij damnum reſarciri potest mitiori modo , quàm delinquentem denunciando, præsertim iudicialiter, à denunciatione prorsus abstinendum. Sed ordo seruandus à Christo præscriptus, vt sæpius dixi. Idem prorsus seruandum in peccatis, quæ sunt in detrimentum Reipubl. cum hoc discrimine; quod cum bonum publicum priuato sit semper anteponendum: hoc in casu rigorosius est procedendum, & ad validiora recurrendum arma : si magis quam probabiliter mitioribus non sit locus: quod prudentiæ, & charitati derelinquitur iudicandum.

An peccata, quæ solùm sunt in damnum delinquentis, denunciari possint. CAP. X.

S V M M A R I V M.

- 1 *Opinio aliorum.*
- 2 *Contrarium sentit Auctor; doctrina eorundem opinantiū.*
- 3 *Ordo à Christo præscriptus omnino seruandus.*

Rodericus ibi id in aliud extremum subiungens, quod peccata, quæ solùm sunt in damnum delinquentis; vt fornicatio, gula, & similia, non debent denunciari iudici etiam paternè, si

nè, si non speratur fructus; sed potius timetur delinquentem deteriore fieri: & in tali casu nullum aliud inter esse remedium, nisi postulare à Deo delinquentis correctionem gemitibus innarrabilibus.

Hæc Roderici doctrina est expresse contra superius tradita, nisi intelligat de peccatis omnino secretis: nam de publicis quomodocumque conclusum est, nedum propter delinquentis bonum, & eius conuersionem; sed etiam ob Reipubl. bonum, ne videlicet disciplina regularis periclitetur, & ceteri ob malum exemplum incorrecti relaxentur, & scandala proximorum inde oriantur: quare ipsemet Rodericus quasi se retractando *in artic. 6. seq.* ait; quòd si peccata Regularium non emendentur, & correctione præcaueantur, in tam graue damnum Religionis cedunt, vt quod est à sanctissimis religiosis prædecessoribus in ædificationem patratum, per malum vnius fratris exemplum obscuretur; prout ex mente D. Thomæ, Soti, Cordubæ, & Nauarri, concludit præstantissimos Theologos tenere, quos ipse clarè sequitur.

Recolligendo igitur quæ diximus iuxta traditionem à Christo Domino regulas, & communem omnium Patrum, ac Theologorum sententiam, in omnibus peccatis proximi primum adhibenda est fraterna correctio, secundo paterna denuntiatio; & denique denunciatio Iudicialis, quæ viam aperiat iudici ad inquirendum per talem denunciationem excitato, testes examinando,

& cætera prosequendo, pro-

ut de iure.

*Vtrum quis teneatur denunciare quod audiuit; & an
peccet non probando. CAP. XI.*

S V M M A R I V M.

- 1 Nullus tenetur denūciare quæ per auditum tantum nouit.
- 2 Nec etiam debet.
- 3 Etiam si à Prelato sub excommunicationis pana id præciperetur.
- 4 Quando, & quo casu ad id tenentur.
- 5 Tutior, & facilius via pro subditis.
- 6 Prelati itaque vigilant.
- 7 Denunciantes nullatenus ad onus probationis tenentur.
- 8 Subditi ponderent quos, & apud quos denuncient.

NULLUS (vt arbitror) tenetur denunciare quod auditu tantum percepit: & licet Roder. q. 6. cit. art. 7. limitet, si audiuit à gente parui nominis, & æstimationis: ego nullatenus talem admitto limitationem; nam, etsi quis audiuit à viris magni nominis, & æstimationis, illi tenentur denunciare, vt constat, magis quàm diffamare delinquentes, aliàs non essent magni nominis, & æstimationis viri: nec illos audiensteneretur eis fidem præstare, nec interrogare, an ab alijs audiuerint, qui similiter fuerint bonæ famæ, vel parui nominis; nè procedatur in infinitum: & vno verbo, secus facere esset contra Domini regulam, & præscriptum; qui ait, *si peccauerit in te*, id est vt videas, & scias certa scientia, & non auditu tantum perceperis.

- 2 Ideò absolutè concludo nullum teneri ad denunciandum, quin addo, nullum debere denunciare quæ auditu tantum percepit. Ita tenere videntur Nauar. in Man. c. 21. n. 49. Corduba l. 5. q. 4. concl. 6. & Gutthierez, quos citat ibid. Roder.

Et hoc

Et hoc adeò verum existimo, vt nullus denuncia- 3
re debeat quæ tantum audiuit, etiam si à superio-
re sub pæna excommunicationis, & in virtute
Spiritus sancti imperetur, vt subditi denuncient
peccata, & scandala, si quæ sunt, vt in edictis ge-
neralibus fieri solet.

Excipio tamen casus, in quibus vel ob grauita- 4
tem delicti, vel ob alium dignum respectum Præ-
lati rationabiliter præcipiunt denunciari ab om-
nibus etiam, quæ audierint, etsi aliter non sciue-
rint. In quibus casibus contra Rodericum loco
citato dico, subditos teneri ad denunciandū quæ
audierint à quibuscunque: nec ad illos pertinet
discernere, an à viris bonæ famæ audierint, nec
nè: sed Prælati illud esto iudicium, & onus, qui sic
præcipit, & cuius est ponderare maxima cum dis-
cretione, & absque omni prorsus passione, si quæ
denunciantur ex tali suo præcepto, digna sint fi-
de, & à fide dignis accepta nec nè.

Et hæc tutior via, & breuior pro subditis, qui
tali præcepto grauati conscientiam suam exone-
rare tenentur super conscientiam prælatorum, &
super illos totum reponere onus.

Videant itaque Prælati, quomodo cautè am- 6
bulent in his præceptis formandis, & exequendis,
& similibus scientes rationem se reddere teneri
perquàm strictam summo omnium Prælato, &
iudici.

Ex quibus liquidò constat denunciantes nun- 7
quam teneri ad probandū, si quæ præscripta sunt
superiùs ad amissim seruent. Nam huiusmodi de-
nunciantes, de quibus egimus, nil aliud intendūt,
quam iudicis munus, & officium excitare, & ab
omni prorsus onere probationis excipiuntur,

etiam, quòd testes, & indicia innumera producerentur.

- 8 Errare tamen possent subditi, si tales denunciationes facerent non ex charitate, sed ex passione aliqua Prælati, quos nossent furiosos, vel maleuolos, qui, hac arrepta ansa, non delinquentium correctionem, & salutem, sed ruinam, & perditionem quærerent.

An scripta sine auctoris nomine vim habeant Denunciationis. CAP. XII.

S V M M A R I V M.

- 1 Quacumq; generis scripta sine nomine penitus reiicienda.
- 2 Quin auctores puniendi.
- 3 Et Prælati in hoc oscitantes pœna digni.

COMMUNISSIMA, & receptissima est sententia huiusmodi libellos, & schedulas, & epistolas, & cuiuscunque generis scripta, quorum auctor, & scriptor ignoratur, nullius prorsus esse valoris, nec vllatenus excitare iudicem, vel mouere, nec viam aperire ad inquisitionem : nec res ambigua est, vt dubitat Roder. *ead. quest. 6. art. 10.* sed certa, & clara, & Pontificijs sanctionibus decreta, vt ipse aduertit: nam in quadam decretali *c. inquisit. extr. de accus.* expresse prohibetur fieri inquisitionem ad eorum postulationem, qui clàm schedulas in alteriùs infamiam proferunt: nec talia scripta (vt notat Panor. *in d. cap.*) afferunt infamiam; nec similiter si testes adducerentur in scriptis talibus, quidquid nonnulli dicant: contra quos nobiscum sentit Rodericus, & latius probat ibid.

- 2 Cum quo etiam teneo, Prælatū inquisitionem sumere debere perquàm diligentem, vt scriptorum

¶ im talium auctorem inueniat; quo inuento, ipsum arbitrariè, ac seuerè puniat, vt præcludatur aditus malignis, & impijs sic deturpandi, & obscurandi religionem, & viros innocentes.

Qua in re nonnullos Prælatos nimis frigidos, & lentos animaduerti; & hinc Prouinciam repleri libellis, & (vt vulgò dicunt) chartellis, & literis infamatorijs: quibus pro viribus obsistendum: & Prælati secùs facientes grauitèr peccant, & punitione sunt digni.

DE ACCVSATIONE.

Tractatus Sextus.

Quid sit accusatio, & quot in ea requirantur.

CAP. I.

S V M M A R I V M.

- 1 *Quæ denunciatio cum accusatione coincidat omnino.*
- 2 *Accusationis descriptio.*
- 3 *Particula explicantur, & prima, quæ est depositio delicti.*
- 4 *Secunda coram iudice competenti.*
- 5 *Tertia à potente accusare.*
- 6 *Quarta in scriptis proposita.*
- 7 *In leuioribus non est locus accusationi.*
- 8 *Regulares non tenentur ad legem libellorum.*
- 9 *Ad quid tenetur accusator.*
- 10 *Quinta testes, vel indicia sufficientia inducenda.*
- 11 *Sexta in punitionem delinquentium.*
- 12 *Septima in accusatoris vindictam.*
- 13 *Octaua vel reipubl.*
- 14 *Accusatio ex charitate procedat.*
- 15 *Epilogus.*

SVperiùs diximus, denunciationem quandam habere vim accusationis, quæ cùm sit potius à malignis, & impijs hominibus adinuenta, quam

quàm à iure, vt ipsi malignantes in tuto se reponant, solùmque nomine ab accusatione differat; Hinc est, quod de illa obseruandum penitus veniat secundùm communissimam, & receptissimam sententiam omne id, quod in accusatione obseruari de iure debet. Quæ autem sit illa denunciatio, dictum est suprà, & quam omninò ab opusculo hoc expulimus: nam cùm prorsus cum accusatione coincidat, quidquid hic de accusatione dicetur, de tali denunciatione omninò æqualiter intelligatur; nec illa vlteriùs nominabitur.

2 Est igitur accusatio depositio delicti coram iudice competenti à potente accusare in scriptis proposita sufficientibus testibus, vel indicijs adductis in delinquentium punitionem, & in sui, vel Reip. vindictam. Ex qua descriptione colliguntur, quænam sint ad accusationem necessaria.

3 Primò dixi *depositio delicti*; nam in accusatione debet cōstare de specie commissi delicti: ita Bart. receptus, & alij post ipsum, quod adeò verum esse asserunt; vt, si quis confiteatur se occidisse aliquem, & non constet de corpore occiso, talis confessio ei non præiudicat.

4 Dixi secundo *coram iudice competenti*: nam coram incompetenti accusatio est nulla ipso iure, vt omnes consentiunt. Quis autem sit iudex cōpetēs regulariū, dictū est suprà in primo tractatu.

5 Dixi tertio *à potente accusare*: nam excommunicati, & infames, & inimici ab accusandi munere, vt inhabiles prorsus reiiciuntur de iure communi: sed de his latiùs infrà.

6 Dixi quartò *in scriptis proposita*: nam, si solùm verbis accusatio proferatur, facillimè obliuioni trade-

traderentur proposita, vt docet D. Thom. 2. 2. q. 68. art. 2. prætereà posset accusator in defectu probationis negare se accusasse, vt pœnam talionis euaderet. Ideò, vt his, ac similibus occurratur inconuenientibus, in scriptis semper ferenda est accusatio, & nomen accusatoris debet exprimi, & debet omninò in libello se subscribere.

Ex quibus constat, quòd in leuioribus delictis 7 nullus est locus accusationi: quidquid dicat Rod. q. 7. art. 1. sed solùm ore tenùs denunciari debet Prælato; ordine superius exposito.

Nec tamen vllatenùs tenemur nos ad legem 8 illam *libellorum. ff. de accusat.* nempè vt præscripta forma seruetur in libello accusationis: & quod nisi sit legitimè ornatus, accusatio rescindatur, & processus sit irritus, & nullus: nam hæc sunt apices iuris, quidquid alij dicant: quin in nostra Religione ferè nullus est vsus libellorum; sed secretarius, vt plurimum in scriptis redigit accusationem, seruatis seruandis: & accusator subscribere se debet, vel si libellus in scriptis feratur, nulla prorsus est forma præscripta, vt dictum est, sed sufficit in eo essentialia contineri: de quibus hic, & latiùs infra.

Tamen tenetur accusator omnino exprimere 9 in accusatione diem, vel horam commissi delicti, & determinatum locum ad amissim, vt communis tenet sententia, quam sequitur Clar. q. 12. nu. 13. namque vbi tantum adesset vnus testis, tolleretur facultas Reo se defendendi, vt latius infra dicetur.

Dixi quintò sufficientibus testibus, vel indi- 10 cijs; nã his deficientibus, nũquam erit legitima vel iuridica accusatio, vt suo loco inferius dicetur.

Dixi

- 11** Dixi sextò *in punitionem delinquentium* : nam nunquam erit locus accusationi , si persona delinquens nominatim , & clarè non sit expressa, cum finis accusationis sit punitio delinquentis, vt omnes fatentur. Quæ punitio cum sit expresse contra delinquentem, delinquens de necessitate nominandus est , quidquid dicat Roder. *art. adducto.*
- 12** Dixi septimo *in sui vindictam*: nam in casu, quo seipsum indemnem seruare deberet, & vellet accusator, poterit absque peccato in sui vindictam accusare, vt sibi videlicet restituatur ablatum, siue illud sit substantia corporalis, siue fama, siue aliquid tale notabile.
- 13** Dixi denique *in vindictam Reip.* nam præfatis casibus exceptis finis accusationis regulariter debet esse vindicta vniuersalis Reip. nempè, vt ipsa expurgetur à malis, & perturbatoribus , & summa pace, quiete, tranquillitate , ac obseruantia possibili fruatur.
- 14** Et charitate debet esse plenissima accusatio erga accusatum: nempè , vt hac accusationis via punitus corrigatur, & saluetur, & bonum commune restauretur, & de hac accusatione loquitur D. Thomas 2. 2. *loco citato.*
- 15** Ex dictis itaq; constat accusationē fieri debere in scriptis, in quib. exprimatur clarè nomē iudicis competentis, corā quo sit nomen accusatoris, nomen rei, & delictum cōmissum, & nomina testium, vel æquipollentia indicia ; Quæ omnia essentialia sunt in accusatione in foro fori; In foro verò conscientiae requiritur vltèrius charitas erga accusatum, & vindicta reipublicæ, vel sui ipsius, vt dictum est.

Quis possit, & debeat accusare. CAP. II.

S V M M A R I V M.

- 1 *Quinam ab accusatione reijciantur.*
- 2 *Regulares omnes habilitare possunt.*
- 3 *Ius commune seruandum.*
- 4 *Religiosi renunciare possunt accusationi.*
- 5 *Limita, si non sequatur scandalum, vel damnum.*
- 6 *Potest quisquam in damni passi restorationem accusare.*
- 7 *Contra secus opinantem.*
- 8 *In re familiari competit Regularibus iudicialis denun-
ciatio.*
- 9 *Quo ad res publicas omnibus competit accusatio.*
- 10 *Similiter cui libet in sui defensionem.*
- 11 *Sic totus Ordo seruat.*
- 12 *In delictis contra Rempublicam omnes tenentur.*

INfames, inimici, excommunicati, & nonnul-
li alij (vt in tractatu sequenti latiùs dicetur)
ab accusandi munere de iure communi peni-
tùs repelluntur.

Licet autem ex indulto Bonifacij 8. Prælati
Regularium præfatos omnes habilitare possint:

Veruntamen propter maximè odiosum ac-
cusationis nomen inter ipsos Regulares cupe-
rem omninò rigorosè in hoc seruari ius com-
mune.

Cæterùm de idoneis ad accusandum loquen-
do, hic distinguendum est de peccatis; nàm vel
sunt contra personam priuatam, vel contra rem-
publicam. Primo modo nullus regularis tenetur
accusare, quia religiosi quamcumque offensam,
& iniuriam quamcumque propter Christi amo-
rem remittere possunt omninò, & indulgere pro-
ximo iniurianti, & offendenti, & possunt renun-
ciare famæ, si sint subditi, & priuati Religiosi.

Si ex tali renunciatione nullum sequatur scā-
dalum,

datum, vel incommodum Reip. vel tertio, quia in talibus casibus sine tertij consensu, vel ubi damnum Reip. resultat, & similibus, renunciari non posset tuta conscientia.

6 Ex quibus constat, quod, etsi nullus teneatur accusare in sui ipsius vindictam, vel detrimenti passi restorationem, cum renunciare possit, ut dictum est; veruntamen potest quilibet tuta conscientia in restitutionem cuiuscunque damni passi delinquentem accusare, accusationemque usque in finem persequi, ut superius præstatum est.

7 Qua in re Doctor. modernus graviter errare mihi videtur, qui nullo modo vult nobis minoribus obleruantibus competere accusationem, cum sit, inquit, contra paupertatem, quam in regula promisimus: quæ sententia nullatenus potest habere locum, nisi in re externa particularis personæ usus concessa, de quo statim.

8 Cum enim nil proprii habere possimus, eo in casu concedendum arbitror, quod nulla competat nobis accusatio; sed solum denunciatio, etiam iudicialis ad coercendos insolentes, ad tollendas confusiones, quæ contingerent, ex confuso rerum usu, & ex consequenti ad conservandam quietem, & illarum rerum usum distinctum unicuique, quas Prælati regulariter concedunt distinctissime diuersis, & his de rebus nunquam vidi ferri accusationes in Religione.

9 Cæterum quoad res publicas, & in publicum usum servatas, certum est omnibus competere accusationem ob publicum damnum, & detrimentum, quod ex earum furto, vel rapina oriretur, & similiter quoad omnia peccata, quæ damnum publicum important;

Et si-

Et similiter quoad iniurias proprias, vel proprias offensas, quæ corpori, vel famæ, seu honori detrimentum afferunt: nec enim votum paupertatis ad ea se extendit: nec id voluit D. Bernardinus adductus, nisi de supererogatione, ex qua poterit quis (vt dictum est) renunciare suo iuri: sed nullatenus tenetur: & ridiculū est aliter sentire.

Et contra receptissimam consuetudinem in toto ordine, in quo passim deferuntur, & acceptantur similes accusationes, cum earum prosecutione vsque ad finem: quare totus ordo in maximo versaretur errore, & in manifesto peccato, si præfata opinio vera esset.

Si verò peccatum sit contra Remp. & in eius detrimentum, omnes penitus; ne dum possunt accusare, sed etiam tenentur respectivè sub gravi peccati poena vsque ad lethalem ad accusandum delinquentem, & ad accusationem proseguendam vsque in finem, servatis servandis, vt sæpius dictum est.

An accusationem præcedere semper debeant correctio, & denunciatio. CAP. III.

S V M M A R I V M.

- 1 *Gradatim à correctione vsque ad accusationem procedendum.*
- 2 *Aliquando ab accusatione statim ordiendum.*
- 3 *Sed quando est eis locus, ab illis gradatim omninò exordiendum.*
- 4 *Secus opinantium rationes excluduntur.*

PLuries dixi (vt ordo à Christo præscriptus omninò servetur) is autem est; vt semper à correctione fraterna incipiatur, vel (si ei nō sit locus) ab euangelica denunciatione: & (si hoc non sufficit) à denunciatione iudiciali; & deniq; accusationem intentare. A qua

2 A qua etiam statim ordiri poterit cæteris prætermis-
 sis, quando eis nullus sit locus; & damnum
 graue immineret Reip. non recurrendo statim
 ad accusationem; quæ limitatio vbique in toto
 hoc libello semper adhibenda, tam in superiori-
 bus, quam in sequentibus; quod hic monitum ve-
 lim, nec cogar cum fastidio sæpius repetere: vbi-
 cumque igitur non fuerit expressa, subintelligē-
 da semper talis regula, vt ab accusatione statim
 ordiri quis possit, cum non sit locus correctioni-
 bus, ac denunciationibus, quod prudentiæ, &
 charitati, tam actoris, quam Iudicis committen-
 dum, & ex dictis, ac dicendis eliciendum.

3 Dixi enim sæpius ad accusationem nunquam
 deueniendum in Religionibus, quando alijs re-
 medijs est locus, nisi prius tentatis, & expertis o-
 mnibus illis, & eorum singulo, nempe illo grada-
 tim, quod opportunius, & efficacius iudicabitur
 ad correctionem, & conuersionem delinquentis,
 & restitutionem damni passi, vel personæ pri-
 uatæ, vel Reipub. Et hunc ordinem (quidquid
 cæteri latius, & laxius dicant) essentialissimum
 arbitror in Religionibus, vt millies dixi, & qui
 nunquam sine grauissima culpa omitti possit,
 quando est ei locus, & qui vtinam seruaretur: nã
 eo seruato, non essent in Religionibus tot con-
 trouersiæ, tot æmulationes, tot contentiones, tot
 persecutiones, tot mortales inimicitie, tot scan-
 dala, & præcluderetur aditus omnis, & omnis via
 inquietis, discolis, & maleuolis Reipub. pertur-
 batoribus, & malignantibus, qui iuxta Dauidi-
 cum vaticinium à Religionibus ritè institutis pe-
 nitus ex terminandi sunt. Et demum Religiones
 fruerentur summa pace, charitate summa, summa
 con-

concordia, & (vno verbo) summa regulari obseruantia.

Nec obstat, quod in contrarium asserunt quidam ex sententia Soti, *de teg. secret. memb. 2. q. 5. conclus. 4. ex iure communi, cap. qualiter, & quando, extra de accusat.* nempe, quod accusationem nunquam præcedere debet monitio, nec in foro conscientie, iuxta illud; sicut denunciationem admonitio, ita & accusationem inscriptio præcedere debet, ex quibus concludunt, quod accusator ex iustitia non tenetur præmittere monitionem, sed solum inscribere, vel subscribere accusationem. Hec (inquam) nil obstant; nam intelliguntur de iure communi, & inter sæculares, vel inter clericos non regulares, & in quibusdam casibus, in quibus dignoscitur, fraternam, vel paternam correctionem nullum habere locum, vt notant etiam ipsi in exemplo de hæretico in Vrbe, & similibus. At inter quoscumque Regulares, & ubi præfata remedia locum habent, semper ab eis ordinandum ordinatè, vt dixi, & ipsi concedunt, quod nisi ex iustitia, saltem ex charitate correctio fraterna debet præcedere accusationem, vel denunciationem: cui charitatis fundamento latiùs, & firmitus mea innititur sententia, vt constat. Ex qua seruari inuiolatè vellem in perpetuum ordinem superiùs descriptum ob rationes proximè adductas, eam præcipuè, quod inter ipsos regulares primo loco urgere semper debet charitas, quæ omnium Religionum est vnicum fundamentum, & singulare vinculum strictius, arctiùsque seruandum, quam inter sæculares, vel clericos non regulares. Et vltimo loco pro extremo remedio recurrendum est in Religionibus ad iustitiam

I

tiam

tiam punitiuam. Et sic intelligendi sunt cum Hostienſe, & Nauarro omnes Doct. claſſici, qui in præfatam ſententiam adducuntur.

Quæ vitia in accusatione contingere poſſunt.

CAP. I V.

S V M M A R I V M.

- 1 *Tria vitia in accusatione contingunt: primum eſt calumnia.*
- 2 *Peccat etiam mortaliter accuſans aliquem de peccato ſecreto.*
- 3 *Secus, ſi quis bona fide accuſaret.*
- 4 *Secundum vitium eſt præuariatio, quæ dupliciter contingit.*
- 5 *Auclor addit tertium præuariationis genus.*
- 6 *Tertium vitium eſt tergiuerſatio.*
- 7 *Secus ubi nullum ſequitur damnum, & adeſt cauſa.*
- 8 *Alter modus tergiuerſandi.*

TRia vitia in iure notantur committi communiter in accusationibus, vt docent D. Thom. 2. 2. qu. 68. artic. 3. & Sot. de ſecret. memb. 2. q. 5. concl. 5. Primum eſt calumnia, quando videlicet Actor accuſat aliquem falſo ex propoſito, & ſcienter, & hoc eſt lethale peccatum, & grauiffimum, & accuſator talis ad omnia damna tenetur, quæ ex tali accuſatione proueniunt accuſato: Et debet omninò, quanto citius poterit, à cauſa recedere, prorfuſque deſiſtere.

- 2 Præterea peccat etiam mortaliter accuſans aliquem de peccato, quod ſcit illum ſecretò commiſſiſſe, etſi enim id falſum non ſit: falſò tamen impoſitum cenſetur, quod legitimè probari non poſteſt, nedum enim offendit accuſatum, & ad reſtitationem tenetur modo poſſibiliſiori cuiuſcunque damni illati: ſed vlteriùs exponit ſuam famam periculo

periculo certo, cum pro falsario, & calumniatore non probato crimine puniri possit, & debeat. Et præterea pæna talionis *cap. qualiter, & quando ext. de accusat.* vel saltem æquipollenti, aut arbitraria, cum ea non sit in usu, ut docet Couar. *lib. 2. variar. cap. 9. num. 1.* quas pœnas incurrit, qui ex proposito, & scienter accusat, ut dictum est.

Nam si bona fide, vel seductus à fide probabiliter dignis viris accusaret, non teneretur præfatas pœnas subire; sed solum ad restitutionem cuiuscumque damni ex tali accusatione causati.

Secundum vitium est præuaricatio, quæ secundum Roder. *q. 7. artic. 5.* contingit duobus modis. Primò quando quis accusato iam reo manifestè, deinde occultè illi fauet, friuolasque, vel captiosas excusationes, & defensiones ad tegendum accusatum adinuenit, & affert. Secundus modus est, quando accusator subticet crimina graua patrata ab accusato aliqua passione, vel respectu: & alia leuia, & parui momenti deponit, & incultat: nam, qui hoc modo præuaricantur, in laqueum incidere diaboli colligit Rodericus *ibid.* ex Nauar. & Soto.

Addo ego tertium præuaricandi modum, & est ille, de quo sæpiùs dixi, quando videlicet quis præuaricatur ordinem à Christo præscriptum, & omisiss omnibus alijs magis charitatiuis, & regulari obseruantia congruentibus remedijs immediatè, ac statim ad arma recurrit accusationis crudelia: crudelia, inquam, prætermisso dicto ordine, quo seruato iterum dico fortè nunquam in religionibus benè institutis audiretur accusationis nomē, nec resonaret iudicij strepitus magna cū inquietudine Religiosorū: nec tot

formarentur processus, nec tot impleretur quinta maxima cum detrimento regularis obseruantia: adeo ut multi Prælati potius crudeles, & barbari fiscales appareant, quam regularium patres, & Prælati.

6 Tertium vitium est tergiuersatio, quod est à proposita iam accusatione discedere, absque rationabili causa cum damno Reipubl. vel tertij. Quibus in casibus ab accusatione recedens absque consensu partis, quæ damnum patitur, & absque iudicis auctoritate incurrit pœnam apud Regulares arbitriariam secundum Sil. *vers. accus. 5. nu. 8.* & semper mortaliter peccat.

7 Secus autem, si cessaret damnum Reipubl. vel tertij, vel si rationabilis adesset causa: ut si probabiliter iudicaretur maius commodum Reip. vel tertio obuenire peccato impunito relicto, quam si illud puniretur; vel etiam si accusator, melius re inspecta, se probare non posse animaduverteret. His enim, & similibus de causis retrocedere poterit quis ab accusatione iam cæpta absque omni prorsus culpa, quidquid obscurius dicat Roder. & alij post illum.

8 Hoc etiam tergiuersationis vitio peccat, qui ex pacto aliquo iniusto, vel aliquo dono accepto (ut notat Rod. ex Nauar. & D. Thom.) recedit ab accusatione, quod nullatenus est ambigendum, cum etiam, cessantibus his, peccatum sit lethale, retrocedere absque rationabili causa, ut suprà expressum est.

An accusator deficiens in probatione, semper talionis pœna sit plectendus. CAP. V.

S V M M A R I V M.

1 *Pœna talionis non est in usu, sed arbitraria.*

2 *Maxi-*

2 *Maximè cuperit auctor in ordine seruari.*

3 *Moderanda tamen prefata pœna.*

ET si in iure *cap. calum. 22. q. 3. & c. qui non prob. l. quæsitum. ff. de abolit.* qui falso accusat, & non probat, pœna talionis multari debeat. Veruntamen Soto *de teg. secret. memb. 2. q. 5. con. 6.* & Couar. *lib. 1. Var. c. 9. pa. 87. c. 1.* dicunt, quòd hæc lex talionis non est in vfu, nisi tantum respectu testis falsum iurantis in causa criminali, & addit Roder. *q. 7. cap. 8.* quod in huiusmodi pœna inferenda obseruari debent consuetudines, & leges Regni, & Prouinciarum.

Sed ego re vera quam maximè cuperem in 2 Religionib. ad amissim seruari, & rigorosè: nam (vt constat ex superioribus) Religiosus Regularis nunquam, nisi coactus, & violentatus, ad hæc accusationis arma, quæ vix charitatem fraternam, & regularem redolent, recurrere debet, & non, nisi prius applicatis omnibus alijs remedijs magis concordia, & paci regulari conuenientibus, *de quibus supra.* Quare, vt penitus via obstrueretur malignantibus falsò, & impiè accusandi fratres, hæc talionis pœna inuiolatè seruari deberet.

Sed cum eo moderamine, quod capit. cit. 3 subinfert Roder. videlicèt, vt pœna talionis non commensuretur præcisè, & adæquatè crimini, vel pœnæ pro crimine statutæ: sed ponderatis hinc inde qualitatibus accusantis, & accusati, adeò, vt ego crederem, quod si accusans esset infimæ notæ vir, accusatus vero eminentioris, & insignioris gradus; talis falso accusans nedum pœna ordinaria præscripta crimini, sed multo maiori esset plectendus, vt vel sic omnis in Religione in-

quietis, malignis perturbatoribus, & nil aliud prætendentibus, quam denigrare, ac delustrare ordinem, præcluderetur aditus, & sic in alijs respectiuè procedere, secundum diuersas qualitates, & conditiones accusantis, & accusati.

Vtrum Laici, vel Clerici Ecclesiastici possint Religiosos Regulares accusare. CAP. VI.

S V M M A R I V M.

- 1 *Laici vel clerici non regulares non possunt accusare regulares, nec ipsi alios diuersi ordinis.*
- 2 *Limitant aliqui; negat Auctor concedens denunciati-*
nem.
- 3 *Errant Prælati denunciationes secularium non admit-*
tentes.
- 4 *Limita in foro Regularium.*

1 **D**E iure communis certum est, quod laici clericos accusare minimè possunt: nec similiter clerici non regulares possunt regulares accusare, quin neque Regulares vnius ordinis alterius ordinis Regulares, & ratio clarissima, & euidens est: nam accusator, & accusatus eiusdem omninò fori debent esse, cum accusator ad pœnam talionis teneatur de iure communi, vel rigorosè, vel secundùm consuetudines, & leges Prouinciarum, si in probatione defecerit, *vt superiori cap. dictum est.* Quare cum præfata pœna talionis nequaquam infligi possit à Regularium iudice in laicos, vel clericos, vel etiam Regulares alterius ordinis; hinc est, quod præfati omnes ab accusatione regularium iure optimo reijciuntur.

- 2 Limitandum veruntamen est secundùm Rodericum iuxta Speculatoris doctrinam *tit. de reo circa finem*, in casu, quo præfati omnes iniuriam, vel dam-

vel damnum sibi, vel suis illatum prosequi intenderent, quam sententiam nullatenus ego recipio: nam eo casu præfati omnes denunciare poterunt, iuridicè in damni passi sui, vel suorum restorationem tantum, & nullatenus intendendo punitionem denunciatorum, sed penitus hoc onus dimittendo eorum Prælati, ut, secundum quod expedire viderint, puniant, vel à punitione desistant; nec enim iustum est, *ut diximus*, ut accusati subiaceant pœnis, & accusantes in tuto remaneant, cum sint alterius fori.

Quare in re nonnullos vidi errare Prælatos, ³ qui sæcularium denunciationes in restorationem famæ illorum prosequi noluerunt cum scâdalo eorundem sub prætextu, quod si non verificaretur denunciatio, sæculares punire non potuissent; sed quam grauitè eos errare constat ex dictis: nam finis talis denunciationis præcipuus est damni passi restauratio. Cæterum nec denunciatus, nec denunciatus est puniendus regulariter: denunciatus enim nunquam, & nullo in casu, de iure communi. Denunciatus verò solùm in casu, quo Prælato secundum ius, & fas expedire videbitur, *ut dictum est*.

Et superior doctrina solùm militat in depositionibus coram regularium Prælati peractis ⁴ contra eorum subditos: in alijs enim foris, ubi amplissima est potestas, & iurisdictio, tam supra regulares omnes, quam supra sæculares, ius commune seruandum, & de ijs nil ad nos, nec in hoc tractatu.

Vtrum iudex ordinarius aliquo in casu accusationes coram se factas rescindere possit, vel debeat.

CAP. VII.

S V M M A R I V M.

- 1 *Quando Regulares tenentur rescindere accusationes.*
- 2 *Similiter accusationes ob publicum bonum.*
- 3 *Praesertim ob eminentiam personae accusatae.*
- 4 *Hac in re grauiter errant multoties Praelati.*
- 5 *Nunquam rescindenda in damnum tertij absque eius consensu.*
- 6 *Ponderanda tamen cauae, ac prudenter circumstantia.*

Iudices ordinarij, qui in Religionib. sunt Pro-
uinciales ministri, & multò magis Praelati Ge-
nerales accusationes omnes, quas non iuridicè
propositas inueniunt, rescindere possunt, & de-
bent: sicut enim à principio debent accusationes
tales non admittere: ita postea debent eas omni-
nò cassare sub grauißimi peccati poena: aliàs falsi-
tatem, & malignitatem impiè fouerent.

2 Possunt praeterea praefati Iudices accusationes
in bonum commune solum tendentes iustis, &
rationabilibus de causis rescindere; cum videlicet
nullum re vera bonum, vel parui momenti para-
retur, & è contra magna perturbatio Reip. vel a-
liquod graue scandalum ex talibus accusationib.
probabiliter eueniret, vel aliquod notabile detri-
mentum, & publicum.

3 Vel propter eminentiam personae accusatae re-
scindere prorsus accusationem debent, vt aduer-
tit Caiet. 2.2.q. 66.art.3. quem sequitur Arag. ibid.
& Roder. q.7.art.6. & perquam oculatè aduertit,
quòd summè debent notare Praelati regulares,
quàdo accusantur aliqui Patres graues, ex quorù
accusatione inquietudo Religionib. contraria, &
noci-

nociva oritur, & in iure *c. beatius. dist. 45. c. si. de transf.* de ferri solet aliquid personæ dignitati, in puniendo, & supplicia decernendo.

Qua in re etiam grauiterrare vidi nonnul-
los Prælatos, qui contra viros in Prouincijs emi-
nentes nullo habito delectu, respectu nullo accu-
sationes, vel potius vociferationes, & calumnias
nullo probabili fundamento innixas acceptarunt
maximo cum scandali periculo, & magna Pro-
uinciæ perturbatione in ordinis obscuracionem,
& ignominiam.

Dixi, quod possunt rescindere accusationes in
bonum commune tendentes: nam si accusatio sit
iusta, & ad restaurandum damnum tertio illa-
tum, nullus Prælatus eam rescindere potest abs-
que tertij consensu, cum iura omnia diuinum, ca-
nonicum, & ciuile suum ius ab inuito Domino
auferri minimè permittant.

Veruntamen etiam hic ponderandæ personæ:
nam si non esset damnum illatum magni momē-
ti, nec personæ magni splendoris, & accusatus è
cōtra, qui damnum intulisset eminens, & magni
nominis vir, eo casu epicheya vtendum esset in
priuilegium, & fauorem accusati rescissa accusa-
tione, & alia meliori via damno restaurato accu-
santi. Ponderent itaque Prælati quam maximè
qualitates accusantium, & accusatorum, & crimi-
num, & verisimilitudinem, & probabilitatem il-
lorum, nè temere, & incautè, & non sine grauissi-
ma culpa opprimant innocentes in ordine,
ordinem ipsum perperam dustrando,
& penitus euertendo.

(*) (*)
* *

D E T E S T I B V S.

Tractatus Septimus.

P R Æ A M B U L U M.

AR S ista tractatum cōprehendet de testib. de quib. multa sunt discutiēda ultra superius tacta, videlicet quis nā testificari possit, & de numero testiū sufficienti, & singularibus testibus, & de modo eos interrogandi, & de illorum variatione, & de eorundem tortura, & de pœna falforum testium, & de similibus, & annexis. De singulis itaque ordinatè dicamus.

De personis idoneis ad testificandum in causis criminalibus Regularium. CAP. I.

S V M M A R I U M.

- 1 *In causis Regularium, qui sint idonei testes.*
- 2 *Id probatur iure municipal.*
- 3 *Omnes itaque Regularibus subditi idonei sunt testes.*
- 4 *Quare omnes tales ad testificandum compelli possunt.*
- 5 *Secus quoad Iudices non regulares super regularibus.*

HAc dere (quidquid dicat Roder. proluxius q. II. art. I.) certum est fratres omnes, vel monachos eiusdem Prouinciæ, vel conuentus quantumcumque amicos, & familiares, idoneos esse testes ad probandum, tam pro reo, quam contra reum in causis criminalibus, dummodo aliæ non obstant exceptiones.

- 2 Nam (quidquid sit de iure communi) Urbanus IV. concessit ordini Cisterciensium (vt habetur in compendio priuilegiorum dicti ordinis) vt in causis proprijs monasteriorum eiusdem ordinis, siue ciuilibus, siue criminalibus, ne ius eorum deperat,

reat, liceat monachorum testimonijs vti: eaque tamquam iuridica recipiēda esse, quod idem cōcessit Iulius II. Congregationi Montis Oliueti, & Leo. X. Congregationi Camaldulensium, & extendit etiam ad nouitios. Et Eug. IV. Congregationi S. Iustinæ, & extendit ad conuersos, & commissos dictæ congregationis. Et idem cōcessit Abbati S. Pauli extra muros Urbis ordinis S. Benedicti, vt in libro Priuilegiorum Congregationi S. Benedicti Portugalliæ, impresso Romæ ex Typographia Titi, & Pauli Dianis, Anno Domini 1589. quæ concessio data fuit *sub anno Domini 1542. 7. Kalend. Iunij Pontificatus sui anno XII. Quæ omnia citat Roder. ibid.*

Ex quibus constat clarissimè, quòd quicunq; Prælati Regulares per communicationem priuilegiorū possunt, & debent vti testimonijs eorundem fratrum, & suorum subditorū, & conuersorū, & nouitiorū, & commissorū, & quorumcunq; aliorū sub eorū potestate, & iurisdictione degentiū, in quibuscunq; causis criminalibus quę valdè consonāt iuri cōmuni; nā quæ in Religionib. vel Cōuentib. & Monasterijs gerūtur, per alienos, & extraneos nullatenus regulariter, vel iure probari possūt, & sic ius regualriū deperiret cōtra ius, & fas, & cōtra superius cōcessa priuilegia Pōtificia.

Quin hoc adeo verum est, quòd compelli possunt, & debent præfati omnes ad testificandum, nē taceatur veritas: quæ res est sacratissima, & Reip. maximè necessaria. Hinc more maiorum obseruatur in Religionibus ex antiquissima traditione, vt compellantur subditi ad testificandum per sanctam obediētiam in virtute Spiritus sancti, & sub excommunicationis latæ sententiæ, & alijs ad arbitrium Prælatorum. Et

5 Et priuilegia, quæ adducit Roder. ibid. quòd Regulares compelli nō possunt ad testificādum, locum habent solummodo quoad iudices laicos, & sæculares, & etiam quoad ordinarios, & alios ecclesiasticos Prælatos non regulares: nam de Prælatis regularibus nullus est ambigendi locus; *vt ex dictis constat*, & ex receptissimo vsu inter ipsos Regularesque antiquissima, ex traditione.

An Moniales possint esse testes contra Regulares in causis criminalibus. CAP. II.

S V M M A R I V M.

- 1 *Moniales testes esse possunt.*
- 2 *Quin & in aliquo casu etiam mulieres sæculares.*
- 3 *Multò magis poterunt esse moniales omnes.*
- 4 *Etiam in criminibus fratrum.*
- 5 *Minus tamen fidei eis, quam viris adhibendum.*
- 6 *Quare duæ testes, & contestes non sufficient.*
- 7 *Cautè utendum earum testimonijs.*

1 **C**ertum est iure canonico *c. mulierem. 33. qu. 6.* & glo. *ibi.* & Tiraq. *in tract. de leg. conu. l. 9. nu 49.* mulieres non esse idoneos testes in criminalibus sed hoc non obstante propter superiorem rationem, quando videlicet veritas aliter haberi non potest, nè ius depereat, admitteundæ sunt moniales in testes in causis criminalibus.

2 Nam repugnat magis, & magis est contra canones, & Sanctos Patres, quòd laici admittantur in testes Contra Regulares. Et verumtamen quando veritas aliter haberi non potest, nedum viri, sed etiam mulieres laicæ in criminalibus admittuntur in testes, vt tradit Ioan. Andr. *cit at. à Rod. ead. q. art. 3. & seq. cap. magis constabit.*

Qua-

Quare ob præfatam rationem cum delicta monialium non nisi per moniales regulariter haberi possint, admittendæ sunt in testes in causis inter ipsas versantibus prout etiam in probatissimis Religionibus vsu receptum est.

Quod idem asserendum penitus de criminibus à fratribus commissis apud easdem moniales, & monasteria earum.

Maximè tamen aduertendum à Prælatis, quod minus fidei eis adhibere debent, quam viris, vt optimè probare asserit Rodericus quendam textum ab eo citatum; & Speculatorem, & Bald. & Salicetum, & Abbatem, & Tiraquell. quos citat, & sequitur ibid.

Et addit ex Decio, quod duæ mulieres non sufficienter probarēt, vt ex dicto earum posset quis condemnari; sed si plures essent numero, supplerent defectum. Quod comprobat Marantha de ordine Iudiciali p. 4. nu. 4. In quam sententiam (licet ab ea recedat Rodericus) ego equis, velisque venio: nam, etsi moniales religiosæ sint, & præsumatur illas magis timere Deum, quam sæculares: verumtamen sunt mulieres, & fragiles, & ego longa didici experientia, quamplurimas earum liuiusculis ex causis odio immortalis, & immedicabili prosequi, vel alias moniales, vel fratres, & maximè Prælatos, vel pro tempore existentes, vel iam officio functos.

Quare perquam cautè illorum testimonio vtendum, & ponderandæ exceptiones, & aliæ examinandæ grauiiores, & maturiores matres de vita, probitate, ac fide illarum, quæ in testes assumuntur, & præsertim quando contra viros eminentes in Religione, vel qui sunt, aut fuerunt Prælati, examinandæ fuerint.

An laici contra Regulares possint esse testes.

CAP. III.

S V M M A R I V M.

- 1 *De iure communi laici non possunt esse testes contra regulares.*
- 2 *Nisi in casu, in quo non sint alij testes.*
- 3 *Seculares integra fama ubique sunt idonei.*
- 4 *Quando est causa, vel non est civilis, sed criminalis.*
- 5 *Quomodo seculares idonei sint testes.*
- 6 *Vel possunt per iudicem competentem compelli.*
- 7 *Quando admittendi.*

I cet arguere à simili, quod sicut laicus non potest in criminalib. ferre testimonium contra clericum, prout in iure *c. de cetero. de test. & cap. testimonium II. q. 1.* & docent post alios Couarr. Iulius Clar. Menoch. & est communis opinio secundum Viues, ut notat ex præfatis Doctor. Roder. *q. 5. art. 2.* Ita non potest contra Monachum de iure communi, quod tamen secundum Abbatem *in d. cap.* & Iasonem *in l. fi. C. de his, qui.* limitatur,

- 2 Nisi delictum sit commissum in loco, in quo non reperiuntur clerici. Tunc enim laici sunt idonei testes in subsidium, & addit Bernardus Diaz *in sua Practica criminali. c. 118.* quod si opinio Abbatis non seruaretur, esset dare ansam presbyteris, ut securè, & impunè multa committerent delicta, etiam præsentibus laicis, & ideo habita prudenti consideratione, qualitatibus clericum delinquentis testium, & delicti perpetrati, seruanda est opinio Abbatis; quã sequitur etiam Hypopolitus *in l. dec. col. 2. ff. de qu. ea ratione,* quod, quando veritas aliter haberi non potest, receditur à regulis iuris communis.

Quod

Quod non est opus in laicis integræ, & bonæ 3
famæ, in quibus cessat communis suspicio, ut te-
net Andreas Siculus *in cap. cum non ab homine. de*
iudic. & Alciatus *ibid. n. 92.* quibus limitationi-
bus concurrentibus, ego arbitror absolutè posse,
ac deberi admitti sæculares, & laicos in testes in
criminalibus contra regulares quidquid dicat
Roder. *q. II. art. 5.* quasi recedendo à superius
recitata doctrina.

Sicut neque sentio cum ipso, cum ait, quòd 4
cum proceditur in delictis ad solam priuationem
dignitatis personæ delinquentis, causa tunc est
ciuilis, non criminalis; nam distinguendum est, si
fiat inquisitio, ut videatur, si persona, quæ præsu-
mitur delinquens, sit idonea, ut eligatur ad ali-
quam dignitatem obtinendam in futuro; & nul-
latenus ad punitionem: tunc enim causa erit ciui-
lis. At si procedatur ad priuationem dignitatis iã
obtētæ, causa meo iudicio, erit sēper criminalis;
cum priuatio intentatur ex delicto, & crimine.

Denique sentio cum Roderico *ibid.* quòd li- 5
cēt Prælati Regulares non possint compellere
laicos per excommunicationem neque ad præ-
standum iuramentum, si tamen laici rogati iura-
mentum præstare, veritatemque iurati dicere
voluerint, sufficientes, idoneique testes erunt ad
probandum.

Vel dicti Prælati per iudicem ecclesiasticum, 6
aut sæcularem dictos laicos compellant ad iurā-
dum, testimoniumque ferendum, ceteraque præ-
standa, *prout de iure.*

Verūtamen cautè, ac nō sine graui causa, & ma- 7
gna necessitate, & non nisi quādo iustitia pericli-
taretur cū notabili ordinis detrimento adhibēdi,
& ad-

& admiscendi sunt laici in causis criminalibus Regularium ad euitandum quodcumque scandalum sæculi, quod indè oriri posset.

De ijs, qui repelluntur à testificando.

C A P. I V.

S V M M A R I V M.

- 1 De iure communi multi reijciuntur.
- 2 Quomodo habilitari possunt inter Regulares.
- 3 De iure communi repellitur mulier.
- 4 Secundò minores, & quales inter nos.
- 5 Tertio inimicus.
- 6 Quarto affines, & coniuncti.
- 7 Quinto infames, & quomodo purgantur.
- 8 Sexto socius criminis, & quando admittitur.
- 9 Septimò viles, & abiecti.
- 10 Octauò conspiratores.
- 11 Nonò varij, & inconstantes.
- 12 Omnes verò inhabiles faciunt indicium, & quale.
- 13 Quando admittuntur inhabiles.
- 14 Item dignus supplet defectum indigni.
- 15 Item in rebus difficilis probationis.
- 16 Testes inhabiles pro Reo admittendi.
- 17 Omnes habilitari possunt inter nos.
- 18 At non nisi magna cum cautela.

I **E** T si de iure communi infames, vel relegati, & similes reijciantur tamquam inhabiles ad testimonium ferendum, vt suprà in descriptione accusationis præactum est, & inter sæculares fortè seruetur iuxta morem Prouinciarum.

- 2 Verumtamen ex indulto Bonifacij Octauij, cum non teneamur ad apices iuris, præfatos omnes tamquam habiles, & idoneos testes admittere poterit Prælatus Regularis, si causa id exposcat, ritè, ac maturè ponderatis hinc inde circumstantijs delicti, & personarum, accusantis, & accusati, testium, & alijs.

De

De iure autem communi *primò* repellitur mul- 3
 lier, vt inhabilis ex iure canonico *c. mulierem. 33.*
q. 5. non autem ex iure ciuili, vt notant Doct.
in l. ex eo. ff. de testib. At inter nos recipiuntur, vt
 habiles, moniales, *limitationibus*, vt *suprà*: & simili
modo, sed maiori cautela, si quæ sint aliæ matronæ
 graues, etiam sæculares.

Secundò repellitur minor natu viginti annis. 4
 At inter nos admittuntur qui exceſſerint qua-
 tuordecim annos, vt sunt nostri nouitij: de pro-
 fessis cuiuscumq; ætatis nulla est difficultas, cum
 excedant sextumdecimum.

Tertiò repelluntur inimici; si tamen est inimi- 5
 citia capitalis: quòd iudicis arbitrio est relin-
 quendum, & sua prudentia examinandum.

Quartò ascendentes, & descendentes accusato- 6
 ris, & vniuersaliter consanguinei, vel affines, &
 inter nos amicitia, & familiaritate valdè con-
 iuncti secundum iudicium, & prudentiam Præ-
 lati.

Quintò infames tam infamia iuris, quàm in- 7
 famia facti: tamen adiuncta tortura secundum
 Prælati iudicium habilitari poterunt, teste Cla-
 ro *q. 24. nu. 13. vers. item infamis.* Et ego tales
 nunquam admitti vellem omninò, nisi per suf-
 ficientem torturam purgati ad præcludendos
 malignis aditus.

Sextò socius criminis *in l. si. C. de accus.* Admit- 8
 tuntur tamen socij in criminibus exceptis, vt in
 hæresi, maleficio, sortilegio, sodomia, furto fa-
 moso, crimine læsæ maiestatis, vt docet Nauar.
l. 5. consil. 3. n. 2. & consil. 5. n. 2. tit. de accus. & addit
 Gometius *c. 12. n. 16.* Idem seruandum in omnibus
 criminibus, quæ sine socio cõmitti non possunt;

vt sunt peccata carnis, & similia, in quibus si ad-
sint duo socij testes, & contestes, plenè probant;
& poterit reus condemnari, cæteris seruatis ser-
uandis, vt docet Panorm. *inc. i. de conf. sione.*

9 Septimò viles personæ, & abiectæ, de quib. est
suspicio, quòd facillè corrumpi possint; vt docet
Silvester *verb. test. 5. q. 1.* & hic præualet Prælati
iudicium, & arbitrium.

10 Octauò conspiratores, qui conuicti de conspi-
ratione nedum repellendi, sed grauitè prorsus
puniendi, vt malignis, & calumniatoribus om-
nis præcludatur via.

11 Nonò varij, & inconstantes, *de quib. infra. c. ii.*

12 Notandum est autè pro superius dictis, quod
si testes minus idonei non probant plenè, saltè
faciunt indicium ad torturam, nisi Prælati iudicio,
ex concurrentib. circumstantijs accusati, & ac-
cusantis, & testium, secus esset dicendum.

13 Similiter multi admittuntur inhabiles in de-
lictis, in quib. ex loco, vel tēpore, vel alijs circū-
stantijs copia testiū haberi nequit vt *c. fin. de test.*

14 Similiter vnus testis valdè dignus supplet de-
fectum alterius contestis, vt docent Baldus, &
alij, quibus assentio, ponderatis ponderandis.

15 Idè dicendū in reb. difficilis probationis, quā-
do veritas aliter haberi nequit, nè iustitia depe-
reat, vt *sæpius dictum est*; & docent Clarus, & alij.

16 Multò etiam magis admitti debent testes a-
liàs inhabiles, quando stant pro reo, vt docet
Clar. *q. 24. vers. Item scias.* & Communis.

17 Denique (vt sæpius notauimus) apud nos ex Bo-
nifacij Octauī indulto, Prælati possunt ad-
mittere omnes testes inhabiles.

18 Quòd tamen maxima cum prudentia, & cau-
tela

tela exequi debent, nè detrimentum, vel iniuriã subditis inferant, & mea sententia præfati testes inhabiles nūquam admitti deberent, nisi ex cōmuni consensu maioris partis diffinitorijs, vt securius, tutiusq; procederetur in iudicijs ferēdis.

Vtrum Regulares possint esse testes coram Iudice non Regulari. CAP. V.

S V M M A R I V M.

- 1 Regulares quomodo possunt esse testes coram Iudice non Regulari.
- 2 De licentia Prouincialis.
- 3 Qua vix admittenda.
- 4 Quando non concedenda.
- 5 De facto absq; licentia valet eorum testimonium.
- 6 Peccarent autem Regulares.

Certum est de iure communi (vt plurib. notat Rodericus q. 11. art. 4.) Regulares non posse esse testes apud Iudicem secularem, vel ecclesiasticum non regularem; Verum tamen de licētia suorum superiorum poterunt esse testes, prout dicitur in iure c. si. de iuram. & tradit Nepotis de monte Albano tract. de test. num. 61. Franciscus Mar. Decis. 77. n. 4.

Quam licentiã nullus Prælatus inferior Prouinciali dare potest; Prouinciales verò summo-²perè aduertant, ne passim huiusmodi licentiam concedant; sed prudenter, & maturè, cūm ex huiusmodi testificatione Regularium cōtra quoscumq; non Regulares, vel et Regulares alterius ordinis oriri possint multa, & grauiā scādala, vel persecutiones cōtra ipsum ordinē testificantium.

Ita, vt vix credam posse huiusmodi licentiam dari tuta conscientia: Et conformiter ad rectam prudentiam, nisi vbi aliquis magnus Princeps, vel insignis Respublica id expeteret, nè iustitia
K 2 magnum

magnum detrimentum apud illos pateretur ex defectu testium: & veritas aliter haberi non posset, nisi per testimonia Regularium.

4 Nunquam verò concedendam sentio, cum Couar. & communi, quando ex Regularium testimonio sequeretur mors, aut enormis effusio sanguinis, vel mutilatio membrorum enormis, nè irregularitatem incurrerent.

5 Deniq; notandum, quòd si de facto Regulares sine licentia suorum Prælatorum testimonium ferant sufficienter probabunt, nec vitiabitur eorum testimonium iuxta quamdam Glossam; quæ citat, & sequitur Roder. *vbi suprà*; sicut etiam diximus *in superiori cap.* quod, si laici de facto deponant absque licentia suorum iudicum apud Prælatos Regulares, valebit eorum testimonium.

6 At Regulares, qui sic absque licentia testificentur apud iudicem non Regularem, vel apud alium nō habentem iurisdictionem ordinariam non delegatam, grauissimè peccarent, grauissimāq; digni essent punitione.

De Citationē, & examinatione testium.

CAP. VI.

S V M M A R I V M.

- 1 Citandi testes, & quomodo.
- 2 Testis non citatus est suspectus.
- 3 Vniiformiter citandi semper.
- 4 Notanda in scriptis citatio.
- 5 Circumstantia in scriptis notanda.
- 6 Iuramentum exigendum.
- 7 Sic autem etiam secularis probat.
- 8 Prouincialis iuramentum exigere potest.
- 9 Testis interrogandus de causa scientia.

- 10 De auditu nil probat nisi famam.
- 11 Interrogandus de circumstantiis.
- 12 Interrogandus de contestibus.
- 13 Accidentia interrogati ponderanda.
- 14 Omnia scriptis demandanda.
- 15 Omnia testi relegenda, & subscriptus dimittendus.
- 16 Assistentes remouendi.

Primò, loco debet citari testis non secundum ¹ interualla, sed more Religionum recepto, ut vel per nuncium, vel per epistolam sufficiēter vocentur: & si vocati renuerint venire, tanquam inobedientes, & contumaces secundū formam statutorum puniri possent.

Nam testis non citatus redditur suspectus, & ² non probat. *l. presbyter. C. de Episc. & Cler.* quare tales repellere debent prælati, si qui inuenti fuerint.

Nil autem refert, an vocetur ex munere assumptus, vel ad instantiam partis inductus: semper enim est vniformis in Religionibus modus citandi. ³

Sed bene debet notari in scriptis, an sit testis ⁴ ex officio assumptus, vel à denunciante, siue ab actore inductus; ita ut in processu appareat, qua via citetur.

Secundò, debet testis nomen, & cognomen scribi, ⁵ atque status ipsius, & gradus. *c. qualiter, & quando.* & cuius ætatis existat; nam, si fortè sit sæcularis minor viginti annorum, in criminalibus non probat. *l. test. ff. de test.* nisi esset socius criminis, ut in peccato sodomix, vel similibus. Cæterum, quò ad fratres professos, cum semper excedant sextumdecimum annum iuxta Concilij Trid. decreta, semper legitimè probant, ut superius dixi. Verumtamen ætas sæculi, & anni Religionis sunt

notandi: nam quo maior nūmerus annorum, eo, cæteris paribus, grauius testimonium.

6 Tertiò iuramentum ab eo exigendum: nam testis non iuratus, etiam episcopus, vel Card. nil probat. *l. iurandum. C. de test. & extra. de testib. cap. Nuper nobis. Et Glossa recepta, & doctores ibid.* Et sacerdos iurare debet super pectus: non sacerdos super Euangelij, vel alia re sacra.

7 Errant autem quidam inferendo corrollariè, quod Prælatus regularis assumere nequeat sæculares in testes: quia, licet non possit eos cogere ad iurandum, cum non habeat iurisdictionem super illos: tamen si consentiant iurare à Prælato requisiti, valet iuramentum, & validum est testimonium, alijs non obstantibus exceptionibus, *vt superius dictum est.*

8 A fratribus verò iuramentum nullus inferior Prouinciali Ministro nisi de eius auctoritate exigere potest, exactum tamen de facto validaret testimonium, quo ad hoc, sed exirent tam exigentes, quam ferentes testimonium.

9 Quartò interrogari debet de scientia, & causa scientiæ, id est, qua ratione, vel via id norit, quod deponit, & hoc diligenter perquirendum.

10 Nam, si deponeret tantum de auditu, parum, vel nil probaret, nisi tantum famam *secundum superius determinatam.*

11 Quintò interrogandus est de loco, & tempore, alijsque circumstantijs, ex quarum concordia, vel discordia dignoscatur, an testes sint cōtestes, & plene probent, vel non: nam, si non concordēt in principalioribus, *vt inferius dicetur*, non probant. *II. quæst. 7. c. Nos §. Item Daniel. & 3. q. 9. cap. Nihil, & 35. q. 6. c. de parent.* Præterea sunt etiā cir-

cum-

cumstantiæ examinandæ : quia vel aggrauant crimen, vel indicia, vel suspicionem secundum circumstantiarum diuersitatem, maiorem, vel minorem inducunt, nam tenebrę v.g. sunt aptę ad maleficiũ *l. 1. §. tria luminaria ff. de vent. inspic.* similiter solus cū sola in loco remoto, nisi esset grauiissimæ personæ, & optimæ existimationis.

Sexto, quilibet testis interrogandus est de cō- 12
testibus ad clariorem veritatis notitiã, ex concursu, & conuenientia multorum testium, & singulorum dictorum.

Et dum interrogatur super his omnibus, ad- 13
uertere debet Prælatus diligenter, an promptè, vel tardè respondeat, & an cum tremore, vel rubore, vel pallore, & similia accidentia ponderare, vt inde eliciat, an sit verax, vel falsũ, quod deponitur, & si aliquod notabile accidens viderit, scriptis est demãdandũ, sicut cætera omnia.

Debet igitur postremo loco secretarius om- 14
nia diligenter scriptis demandare testium dicta eodem sermone, quo ab ipsis proferũtur, & eadem phrasi, & verbis ijsdem, vt inde validitas, & veritas dictorum perpendi possit informando iudicio.

Et in fine examinis, vel depositionis omnia, & 15
singula dicta cuilibet testi relegenda sunt diligenter ad effectũ, vt addat, vel minuat, vel cõfirmet; post quã relectionẽ similiter statim scribendũ, & scriptis demãdandũ, si quid addit, vel minuit, si autẽ omnia confirmet, addatur; & relectũ examen in omnib. cõfirmauit, & statim in fine subscribi debet propria manu; vel si nesciat scribere, alius pro ipso subscribat in eius præsentia, & eo consentiente, & approbante

subscriptionem, & sic subscriptus dimittatur; quæ omnia diligenter sunt præstanda more maiorum in Religione inoleto ad fraudes omnes tollendas, & ad supplendam auctoritatem secretarij cum loco notarij sit positus, non habens tantam auctoritatem.

- 16 Quibus obseruatis superflui mihi videntur assistentes omnino, cuperemque tolli, vt suprà dictum est.

Quando quis teneatur in iudicio testificari.

CAP. VII.

S V M M A R I V M.

- 1 *Testis tenetur semper ad testificandum seruatis seruandis.*
- 2 *Item tenetur alia ratione.*
- 3 *Et similiter quando crimen est contra bonum publicum.*
- 4 *Itē quādo notabile detrimentū personæ priuatæ imminet.*
- 5 *Testis occultans veritatem ad omne damnum tenetur.*
- 6 *Cauti itaque sint testes.*
- 7 *Pralati testes idiotas doceant.*

DIco, quòd semper testis ad hoc tenetur sub peccati pœna, quando, seruato iuris ordine, interrogatur, & delinquens, contra quē proceditur, laborat infamia, saltem nota; vel, si contra eundem sit iam semiplenè probatum, vel per alium testem deponentem, vel per æquiualentia indicia. Et vniuersaliter quādocumq; per suam depositionē delictum plenè probatur, semper testificari debet, siuè procedatur cōtra reum per viam inquisitionis iudicialis ex munere, siuè per viam denunciationis iudicialis, siuè per viam accusationis.

- 2 Et addit Nauarr. *cap. 25. nu. 47.* quòd quando actor denunciat, vel accusat ex eo, quod in conscientia obligatur ad hoc, & id notum est ipsi testi: tunc testis tenetur sponte se offerre; sed

sed (quidquid sit de hoc) certum est, quòd citatus non potest repugnare præcepto absque grauißima lethalis peccati culpa.

Et simili modo tenetur obedire testis (etsi contra reum non adsint infamia, vel indicia, vel semiplenæ aliæ probationes) quando ex delicto, de quo inquiritur, damnû bono publico imminet, quod nulla via ex præostensis per correctionem fraternam, vel denunciationem, *vt supra*, auerti potest, sed solum per iudicem auctoritatiuè, & iuridicè.

Quod idem intelligendum est etiam, quando graue detrimentum alicui priuatæ personæ immineret: quod similiter impediri nequiret, nisi iuridicè à iudice competente; In his enim, & similibus, testis, qui non obedierit præcepto iudicis præcipientis, peccat mortaliter, & grauißimè. Et si præceptum sit sub excommunicationis latæ sententiæ pœna, incurrit censuram, *vt docet Nauar. cap. 17. n. 34. 35. & alibi.*

Et præterea si ex tali inobedientia, & occulta ta veritate sequatur detrimentum vel damnum, siue Reip. siue alicui particulari, testis, qui celauit, in integrum tenetur damnum resarcire, ac restaurare pro viribus, *vt docet Communis.*

Caueant itaque testes, nè sint nimis procliuēs ad testificandum, vbi non tenentur: nec sint nimis duri, vbi debent, nè damnationem sibi æternam vltra Reip. vel proximi damnum acquirant.

Et ego sum huius sententiæ, quòd Prælati testes, *vt plurimum* idiotas, & ignorantes hæc omnia prædocere debeant, illosque præmonitos, & cautos reddere, *vt sciant*, ad quid in conscientia teneantur: & Prælati, qui secus faciunt, grauißimè

mè peccant: Quòd si & ipsi hæc ignorant, vel renuncient officium, vel saltem peritorum consilio, & assistentia vrantur, nè in laqueum incidant diaboli, & in æternam damnationem simul cum subditis: nulla enim ignorantia illos excusat, cùm ex munere scire teneantur.

In quibus casibus testis interrogatus sub precepto, & iuramento, vel etiam excommunicatione testificari non teneatur. CAP. VIII.

• S V M M A R I V M.

- 1 Testis numquam testificari debet, quod solum in confessione sacramentali nouit.
- 2 Similiter neque id, quod sub secreti sigillo accepit.
- 3 Ad idem tenetur Prelatus.
- 4 Ratio Soti soluitur.
- 5 Secus si per aliam viam nouit.
- 6 Non tenetur ad secretum in damnum tertij.
- 7 Quando non tenetur quis testificari.
- 8 Quando nam tenetur in re ablata.
- 9 Neque cum suo damno.
- 10 Neque ad illa, quæ tantum per auditum nouit.
- 11 Neque coram iudice non competente.

I **C**ONSTAT ex superiori capite, quòd in vniuersum testis non tenetur aliquid in iudicio deponere, nisi iuridicè interrogetur. Ad particularia vero descendendo, primo non tenetur testari, si nouit delictum in confessione sacramentali: id enim nulla ratione, etiam grauissima, etiam pro salute totius Reipub. reuelare, vel patefacere vnquam poterit.

- 2 *Secundò*, si delictum sub sigillo secreti detectum fuit illi, vel consilij, vel auxiliij petendi gratia, & similium: tunc enim testificari non poterit, etiam si contra delinquentem esset infamia, vel semi-

femiplena probatio, vt docet Nauar. *cap. 25. nu. 46.* & Corduba *lib. 1. quest. 42. dub. 2.*

Quin, & Prælatus ipse super delicta sibi secreto manifestata simili de causa nequaquam inquirere potest, vt *superius dictum est.* Alias enim præcluderetur omnis via petendi à proximo auxilium, vel consilium: quod est aperte contra ius diuinum naturale, & positium.

Nec obstat, quòd iudex ius inquirendi habeat 4 (quidquid dicat Sotus *de secr. memb. 2. q. 7. concl. 4.*) nam vterque suo vtitur iure: nempe iudex iuridicè interrogando, & testis celando, vel negando id, quod bona fide sub sigilli secreto accepit.

Secus autem, si alia via, & alio medio, quàm per commissum secretum nouit: tunc enim testis testificari teneretur, & Iudex inquirere absque commissi secreti præiudicio, dummodo de industria non inuestigauerit, occasione accepti secreti: nam tunc in ipsamet inuestigatione, etsi nil aliud per illam viam indagauerit, iam fregit secretum turpiter, & peccauit mortaliter, & damnum refarcire tenetur, si ex tali peruestigatione delinquentem diffamauit.

Vlterius non tenetur ad secretum etiam sub iuramento acceptum, si sit contra bonum publicum, vel in damnum tertij; quia tunc deficit iustitia tam secreti, quàm iuramenti, & ideo testificari quis poterit nulla vtriusque existente vi, aut obligatione.

Tertio non tenetur testificari, si delinquens non laborat infamia, vel æquiualentia; & cum hoc non timetur damnum aliquod futurum, vel speratur delinquentis correctio priuatis monitis. Et hoc locum habet, siue procedatur per viam inquisitionis ex munere, siue ad instantiam partis: ita scire videtur

tur Silueſter *verb. inſiſtitio. 5. nu. 7. & verb. corre-
ctio 5. n. 6.* & Petrus Nauar. *lib. 2. c. 4. n. 168.* ex
quo patet, quod non tenetur quis teſtificari, ſi
ſciat nullum alium eſſe teſtem conteſtem, vel ali-
quod æquiualens indicium, ſiue procedatur ex
munere, ſiue ad inſtantiam pãrtis, vt dictum eſt.
Et ego aliquando interrogatus ſub præcepto, &
iuramento ſuper delicto, quod ſciebam, nullum
alium noſſe, niſi denunciãntem, numquam teſti-
ficari volui, etſi de viſu, & certa ſciẽtia potuiſſem,
quod tuta conſcientia feciſſe reputaui, & reputo.

8 *Quartò*, non tenetur quis teſtificari ſuper abla-
ta re contra eum, qui tantum compenſationis
cauſa illam ritẽ accepit, vt docet Nauar. *cap. 17.*
num. 115.

9 *Quintò* non tenetur quis teſtificari cum nota-
bili, & euidenti ſuo damno, niſi Reip. bonum
illi præponderaret, vt docet Nauar. *ca. 25. n. 50.*
& Couarr. *q. præct. cap. 18.*

10 *Sextò* non tenetur quis teſtificari ea, quæ tan-
tum ex auditu cognouit, ſiue à fide dignis audie-
rit, ſiue indignis: nullus enim tenetur perueſtiga-
re, an prima origo dictorum ſit à fide dignis: &
ideo tutius eſt nil teſtificari de his, quæ per audi-
tum tantum quis nouit, & relinquere onus illis,
qui alia nouerint via. Sic tenere videtur Nauar.
cap. 25. n. 46. quidquid alij dicant: nam ſi audi-
tur à fide non dignis, idem eſt, ac ſi penitus neſcia-
tur; ſi à fide dignis, & ex conſequenti iuſtis, ad il-
los pertinet teſtificari, vt ſuperius alias dixi.

11 *Septimò* nullus tenetur teſtificari coram iudice
non competente; vt conſtat, & omnes fatentur:
immo tunc præceptum eſt nullum, nec poteſt co-
gi teſtis, vel ad iurandum, vel ad teſtificandum.

*An teneatur testificari ille, qui rationabiliter dubitat,
an iuridicè interrogetur. CAP. IX.*

S V M M A R I V M.

- 1 Nullus tenetur testificari si rationabiliter dubitat, an iuridicè interrogetur.
- 2 Sententia Soti defenditur ab aduersarijs, & rationes contraria dissoluntur.
- 3 Mors, vel aequiualens imminere potest Regularibus.
- 4 Sic negare veritatem nullum est peccatum.
- 5 In peccato notorio non procedit Soti sententia, quia tunc iuridicè interrogatur.
- 6 Et tunc testis unicus negare potest.
- 7 Contraria opinio militat, ubi subditus dubitat absque rationabili causa.
- 8 Nec frater minor facit contra regulam, vel animam, si seruet seruanda.
- 9 Nec D. Bernardini Doctrina est contra Sotum.
- 10 Miles tenetur obedire suo Duci, etiam sacrilego in bello iusto.
- 11 Testificari autem quis tenetur etiam ad mentem Soti, ubi perniciēs publicè sequeretur ex occultatione veritatis, vel aliud simile, etiam si dubitet, an iuridicè interrogetur.
- 12 Ceterum rationabiliter dubitans testificari non tenetur quantumcumque obstrictus sub praeceptis.

Absolutè dico non teneri quem testificari, si rationabiliter dubitat, an iuridicè interrogetur: praesertim à Prælato aliquàlter suspecto: secus, si absque rationabili de causa dubitaret: quia tunc teneretur, vt docet D. Anton. par. 3. tit. 9. c. 7. §. 5. Si autem rationabiliter dubitat, non tenetur, vt singulariter docet Sotus de iust. & iur. lib. 4. q. 7. artic. 1. & de secr. memb. 2. q. 9. concl. 1. dub. 3. vt videlicet quando Prælatus dignoscitur ignorantia iuris laborare, vel aliqua passio-

passione, aut factione agitari, & inde imminet maximum damnum reo prætenso, ut mors, vel quasi æquiualens, & præsertim cum in dubio unusquisque præsumatur bonus quo ad usque probetur malus. Et denique iura clamant pro reo standum cæteris paribus.

- 2 Nec ista opinio Soti singularis ita intellecta, prout intelligi debet, est cōtra communem, prout illi imponunt nonnulli, qui & illum perperam impugnant.
- 3 Nec fundamentum Soti de pœna mortis est solūm; sed sunt alia, ut constat ex dictis: & hoc idem habet locum etiam inter ipsos regulares, qui pœna æquiualenti plectuntur: nempe trirremium; ultra id, quod possunt tradi delinquentes foro sæculari cum solitis præstationibus ad euitandas irregularitates; & testis non est certus, quod non tradatur.
- 4 Et argumentum eorum potius ridiculum est, quàm solidum de gradibus Bonorum animæ, corporis, & famæ: nam sic negare veritatem in iudicio rationabili de causa nullum est peccatum lethale, nec peccati periculum, si feruentur quæ suprà, cuius oppositum supponit argumentum.
- 5 Nec sententia Soti potest intelligi de peccato notorio auctoris occulti in inquisitione generali: nam certum est tunc Prælatum iuridicè inquirere propter notorietatem delicti, ut determinatum est suprà.
- 6 Et similiter subditus, qui solus nouit auctorem occultum tuta conscientia negat, nisi alia obstitent superiùs discussa.
- 7 Contraria opinio nunquam procedit, nisi ubi testis absque rationabili causa de suo Prælato iudicaret

dicaret ipsum iuridicè non interrogare. Et hoc non est contra Sotum, qui optimis nititur fundamentis, si rectè ponderentur.

Nec denique frater Minor contra Regu- 8
lam, vel contra animam suam facit, non testi-
ficando veritatem modis, & formis superius ex-
positis; quod postremo argumento vrgent, quod
si procederet, valeret in omnibus superius positis
casibus. Et sic frater Minor nullo in casu, vel nul-
la ratione posset occultare veritatē in iudicio stā-
te superioris præcepto: quod est cōtra communē,
& contra eorundem doctrinam alibi traditam.

Et quod subditur de sancto Bernardino; nem- 9
pè, quòd subditus obedire tenetur, quādo ratio-
nabiliter dubitat; an quod præcipitur, sit pecca-
tum, vel non; nullatenus est ad propositum: nam
loquitur præcisè, vbi rationabiliter timetur de
peccato: & in dubio tutior pars est eligenda.

Et hunc esse suum sensum patet per exemplū 10
ipsius de militante in bello iusto sub hominē sa-
crilego, qui obedire tenetur, vt innocens (inquit)
inueniatur, ordinem seruando militiæ, quidquid
sit de præcepto Regis; nam tunc non pertinet ad
militem iudicare (stante bello iusto) sed solum o-
bedire, aliàs innumera sequerentur absurda. Cæ-
terum vbi rationabilitas clarè liberata peccato,
vt in casu nostro, propter adductas rationes non
tenetur subditus obedire.

Secūs, si crimina essent in publicam perniciē, 11
vt hæreses, proditiones, crimina læsæ maiestatis,
& similia, quæ pro se adducunt, sed nullatenus
ad propositum, quia tunc tenetur quis testificari
non ex eo, quod sit in dubio, an iuridice in-
terrogetur; sed propter præfatam publicam
perni-

perniciem, vt ritè docet idem Sotus constanter, & solidè; sed perperam adductus in contradictionem, vt constat ex dictis.

- 12 Rationabiliter itaque dubitans testificari non tenetur, nec obedire quantumcumque obedientiæ voto astrictus cuius præcepto etiam sub iuramento, vel sub quavis excommunicationis pœna.

Quomodo, vel quid respondere debet testis, quando veritatem aperire non tenetur. CAP. X.

S V M M A R I V M.

- 1 *Varia dicunt Auctores de forma, qua celare debeant veritatem in iudicio adducti.*
- 2 *Labuntur multi dicentes licitum esse amphibologicis uti sermonibus in iudicio ad occultandum veritatem.*
- 3 *Quia tunc absolutè, ac sincerè quis dicere debet se nescire, vel ignorare, & hoc licitè.*
- 4 *Id probatur validis rationibus, & Christi Domini exemplo.*
- 5 *Excluduntur alij modi loquendi amphibologici, & dolosi, vel improprii, & non pertinentes.*
- 6 *Non oportet aliqua via subterfugere, sed absolutè deponere se nescire.*
- 7 *Nam in tali casu, tam iudex interrogando, quàm testis negando ritè, ac rectè utuntur suo iure.*
- 8 *Et sic negans non mentitur.*
- 9 *Etiam quod de nominato, & particulari delinquente quis neget.*
- 10 *Nec excommunicatio ligat in tali casu in conscientia.*
- 11 *Secus de pœna temporali, siue de alijs defectibus.*
- 12 *Nullum itaque præceptum, nec excommunicatio ligat, & certa, & infallibilis regula est, absolutè negare, quod iure aperiri nequit.*

Multi Doctores ex ea receptissima, & verissima Patrum sententia, & Scholasticorum Theologorum in 3. distinct. 38. quod

quod nulla ratione vnquam licitum sit mendacium dicere, variè torquentur, modum inuestigando, & proponendo: quibus, vel testes, vel reus iuridicè interrogati, & præcepto, & iuramento astricti veritatem celare possint absq; mendacij labe, lethalisq; peccati culpa.

Et hinc multi præfatum scopulum euadere ² volentes in præceptis ruunt ex Doctrina D. Thomæ 2.2.q.69.ar.1. dicentes, quod vti licet quibusdam amphibologicis verbis, ex quibus sub vno sensu veritas lateat, & sub diuerso, & apparenti celetur iudici. Sed hæc sententia (vt etiam dicitur infra suo loco de reis) mihi semper maximè displicuit: nam si in his casibus mendacium esset celare veritatem: tunc non euitarent mendacium per amphibologiam, sed mendacio dolum, & fraudem adderent, vt constat manifestissimè: dolo enim fallere volunt iudices, & fraudare more diaboli mendaciorum Patris: qui (vt referunt historiæ tum sacræ, tum profanæ) ante Christi aduentum ex oraculis, & idolis responsa dabat amphibologica in laqueum infelicitum, miserorumque idololatrarum.

Dico igitur apertè, ac resolutè cum Soto *de* ³ *reg. secr. memb. 3. q. 3.* & Nauar. *in Man. cap. 18. nu. 61.* & alibi, & cum melioribus, quòd in omnibus casibus, in quibus licitum est celare veritatem in iudicio, non obstante præcepto, vel iuramento, vel excommunicationis pæna, testis apertè potest dicere, se illam ignorare, vel nescire.

Nullaque est opus verborum arte, vel enim ⁴ non licet celare veritatem, quia tunc adderetur mendacio dolus, & fraus, vt dictum est; vel si licet, semper citra mendacium, & citra omnem cul-

pam fiet; Nam in casibus superius descriptis, & similibus semper testis respondere potest apertè se nescire: quia iure intelligitur nescire, vt dicat, vel nescire eo modo, quo iure dicere debeat. Et id neruofissimè, ac fundatissimè probo ex doctrina, & exemplo Christi Domini nostri, qui est via, veritas, & vita, & veritatis inoblíquabilis norma, & regula, qui cū loqueretur de iudicij die, & hora, non amphibologicè, non verborum arte, vel dolo, sed apertissimè dixit, se nescire; de die (inquit) illa, & hora, nec filius hominis scit, & id tamè distinctissimè, & clarissimè sciebat: Nec ob id mēdacijs ab vllō catholico Doctore arguitur; sed omnes Patres, ac Theologi, nemine prorſus discrepante, conueniunt, quod nesciebat ad reuelandum alijs. Sic testes, tanti Magistri exēplo, quantumcunque sub præcepto iurati, & interrogati, possunt apertè respondere, se nescire, nempe ad reuelandum iudici. Et in iudicio, & vniuersaliter ad reuelandum alijs; quia non decet: & illa est veritas, quæ decet, bonum enim, & verum conuertuntur; & tunc vera veritas est veritatem tacere, quia sic decens est.

- 5 Non oportet igitur torqueri, neque recurrere ad fraudes, vel dolos, nec infanire, vt aliqui dicentes, quod Sacerdos nequit aperire secretum confessionis, quia illud scit, vt Deus, & non vt homo. Nam hoc est aperte contra Scotum *in 4. dist. 21. quest. 2.* & apertius contra veritatem: scit enim Sacerdos, vt homo, cum Deus esse non possit, sed vice Dei, & vt Dei minister, & tamen semper apertè dicere potest, quin & debet, etiam cum discrimine vitæ se nescire.

- 6 Nec similiter oportet, quod testis quærat subterfuge-

terfugere, vel appellando, vel tacendo, vel ostendendo se per iniuriam interrogari: nam in his, & similibus, vel maximam daret de commisso delicto suspensionem, vel iudicem exasperaret fortè in sui detrimentum, vel iudicem offenderet.

Nam datur casus, in quo iudex iuridicè in-⁷terrogat, & testis iuridice negat, & vterque iure suo utitur, ut supra ostensum est: falluntur itaque contrarium sentientes, ac denique fateri coguntur, quod testis apertè respondere potest se nescire.

Et quod respondens hoc modo non men-⁸titur, si nihil aliud sciat, quam quod est iure occultum.

Quod adeo verum est, quod non oportet distinguere, ut faciunt quidam, siue enim testis interrogetur in vniuersali, siue particulariter, & nominatim de particulari delinquente, semper respondere poterit apertè se nescire, ut iure dicat.

Nec oportet ulterius dubitare, an in talibus ¹⁰casibus excommunicatio liget: nam certum est non ligare quoad forum conscientiae, quia vel est inualida, vel nulla, & non incurritur excommunicatio, nisi propter peccatum lethale, quod in praefatis casibus abest: sic elicitur ex cap. *Nemo episcopum*. 11. q. 3. & in praefatam sententiam conueniunt Sotus de *secr. memb.* 3. q. 1. *concl.* 4. & Nauar: in *Man. c.* 25. *nu.* 3. & alij.

Quidquid sit de poena temporali, vel exteriori, ¹¹de qua non hic loquimur, sicut neq; de contemptu, vel alijs, quæ per se ipsa peccatum essent.

Sed solum dico, quod nullum præceptum, & ¹²nulla excommunicatio in foro conscientiae li-

gat quemcunque testem, qui veritatem celat in iudicio, etiam apertis verbis dicendo se nescire *iuxta superius tradita*. Et ego semper in secretis quibuscunq; mihi cōmissis eo modò loquēdi vtor veritatē occultando, quā propalare iure nequeo, & sic optimum est nescire, & ideò verissimum, sicut pessimum esset prodere, & ideo falsissimum: sic apertè docet Scotus in 4. dist. 21. q. 2. *per totam; sed specialiter ad finem*, ubi ait; impostor enim falsi criminis, vel cuiuscunque veri occulti, quod non potest probare, pro calumniatore habetur, *extr. de calumnia*, talis est iste, qui reuelat quodcumque secretum crimen. *Hæc Scotus*, ad cuius mētem, si quis dicitur calumniator, quia verum occultum reuelat, & contrariorum eadem est vbique disciplina: non euadet calumniatoris nomen testis, nisi apertè negando veritatem occultam, quam reuelare sine calumnia nequit.

Antestis negans, vel occultans veritatem ad restitutionem teneatur damni inde resultantis.

CAP. XI.

S V M M A R I V M.

- 1 Testis non citatus, non se offerens non tenetur de damno, nisi in casu necessitatis.
- 2 Nec etiam citatus, & iuratus, quando ex testimonio illi damnum immineret notabile.
- 3 Limitat auctor comparanda esse damna testis, & eius, contra quem testimonium quaritur, & ad iudicium boni, & eruditi viri minus eligendum.
- 4 Quando verò nullum testi damnum immineat, semper ad restorationem tenetur.
- 5 Id rationibus probatur.
- 6 Limitat Lessius non teneri, quem ad damnum, qui aliqua industria subterfugit Iudicis citationē, & præceptum, & id licere.

- 7 *Impugnatur Lessius, eiusq; dissoluuntur rationes.*
- 8 *Talis itaq; iurans nedum puniri poterit, ut inobediens, sed tenetur de damno, quicquid alij secus.*
- 9 *Falsum vero deponens omnino, & absq; ulla limitatione ad restitutionem tenetur.*
- 10 *Etiam si ex retractatione maius damnum sibi immineat.*
- 11 *Etiam si dubitet, an sua retractatio sit profutura.*
- 12 *Nec excusatur ignorantia, vel inaduertentia, postquam rescivit, contra secus opinantes.*

Distinguendum est de teste, an sit citatus vel non : Regulariter enim spontè se offerre non tenetur testis, & ex consequenti, non citatus non tenetur ad damnum resultans, nisi in casu necessitatis; ut si clarè cognosceret suum testimonium esse necessarium ad liberandum innocentem, ve etiam accusatorem à pœna talionis, quando ex conscientia tenebatur accusare, & in similib. teneretur quilibet ad restitutionem, etiam non citatus, nisi spontè se offerret ad testificandum, ita Nauar. *in sum. c. 15. n. 17.*

Si verò citatus est, & iuratus, iterum distinguendum; nam vel damnum graue ex testificatione probabiliter illi imminet, vel nullum damnum, aut leue, si primum, docet Sot. *de secr. m. 2. q. 7. dub. 3.* & Nauar. *c. 25. num. 50.* quod talis non tenetur testificari, nec superior potest eum cogere, vel ipse potest citatus non comparere; vel si compareat, aliquo artificio se eximere, & liberare, nisi ratio boni publici secus requireret.

Adderem ego semper aliam limitationē, quod sicut bonum publicum præferendum est priuato; ita comparanda essent bona, vel damna testis, & illius, contra quem testimonium quæritur, & secundum maiorem, vel minorem excessum damni alterius partis ad arbitrium, & iudicium eruditi,

diti, & boni viri, cuius consilium sequeretur, vel testificandum, vel à testimonio abstinendum, & sic tutus erit in conscientia.

- 4 Si vero nullum damnum testi immineat, citatus, vel iussus, semper ad restitutionem tenetur quomodocunque veritatem occultet de industria, vel fugiendo, vel subterfugiendo cautelis, vel amphibologicis, & similibus. Ita sentiunt Nauar. c. 25. n. 41. Sotus l. 5. de iust. & iur. q. 7. ar. 1. & Salon. q. 70. art. 1. dub. 3.

- 5 Et ratio eorum præcipua est, sicut occultans, aut lacerans aliquam scripturam, nè producat iussus illam producere, ad restitutionem damni inde sequuti tenetur, ita qui renuit testimoniū dicere citatus, quādo ex eo sequitur damnum Reip. vel tertij. Addo ego validiorē rationē, quæ semper in regularibus militat; nam ipsi si debite citati, & interrogati renuant obedire, peccāt mortaliter contra obedientiæ votum, quod peccatum remitti non posse videtur, cū ex eo sequatur ablatum bonum proximo per illatum damnum in his tantum, in quibus testificari tenetur ex superius explicatis.

- 6 Lessius tamen l. 2. de iust. & iur. c. 30. dub. 8. in eo contradicit limitando, quod qui se occultat, vel fugit, priusquam iudicis præceptum, aut citatio ei legitime intimetur, non tenetur ad restitutionem damni inde sequuti, quamvis potuerit peccare grauiter contra charitatem, quin idem asserit de illo, qui post legitimam citationem fuga, vel fraude aliqua testificandi actum declinat. Primum probat, quia nemo obligatur præcepto superioris, priusquam ei debito modo imponatur, sicut qui fugit, nè instituatur tutor, vel curator pupilli.

Sed vanum est hoc Lessij fundamentum, & 7
nullā habet veritatem, nisi vbi damnū tertio nō
obuenerit, & exemplum suum de tutore nō mi-
lilat duplici de causa. Prima, quando possunt a-
lij reperiri in tutores: secunda quia si alij non re-
periantur, semper tutor, & curator periculo dā-
ni, & multoties dāno se exponit, à quo nunquā,
vel vix eximi potest. In superiori autē casu sup-
positum est nullum sufficiens damnum obueni-
re testi. Quare, si peccando mortaliter damnum
inferat, mihi videtur ad restorationem teneri,
licet enim peccatum sit contra charitatem im-
mediate: tamen ex consequenti est contra iusti-
tiam, vt patet: & per hoc ad alias probationes
Lessij pro suo secundo asserto, quia (inquit) talis
citatus, & iussus repugnans, solum peccat contra
obedientiam, & non contra iustitiam; ita, vt sit
inobediens, & contumax, & non iniustus: exem-
plis probat, sed sunt superflua; nam præfata do-
ctrina vera est, quando præcisè iudiciū sistit gra-
dum in contumacia, vel inobedientia, nullo se-
quuto tertij damno; sed quando ex eo damnum
sequitur, licet peccatum primo, & immediate sit
contra charitatem, & sit formaliter inobedien-
tia, vt concedo; tamen ex consequenti est contra
iustitiam, & sic in similibus casibus, contra Less-
ij corollarium tenetur testis iussus, & iuratus ne-
dum ex charitate, vel obedientia, sed ex iustitia
respondere, nec iudex præcepto suo imponit illi
obligationem iustitiæ ad iurandum, vel respon-
dendum: sed illa suapte natura oritur propter
sequelam damni, vt dixi, & dico.

Quare talis iurare nolens, vel respondere, ne- 8
dum puniri poterit, vt inobediens, sed vltius

ad restitutionem damni inde secuti tenetur. Mea itaque sententia toto cœlo aberrant quidā, duo illa magna derelinquendo lumina, Sotum, & Nauar. & cum eis consentientem Salonem, & se implicando tenebris in hac parte Leonardi Lessij aliās lucidissimi Doctoris. Et hæc de occultante veritatem dicta.

9 Quando vero testis absolutè falsum deponit, ex quo resultet damnum Reipub. vel tertio semper ad restitutionem absolutè tenetur absq; aliqua limitatione, vel distinctione.

10 Etiam, si ex retractatione maius damnum illi immineat ex communi omnium Doctorum sententia; potior enim est semper conditio innocentis, & falsum deponens sic tenetur semper se retractare.

11 Nec excusat, si dubitetur, an retractatio sit profutura; nam quilibet, quod suum est, experi-ri, ac tentare tenetur in tali casu.

12 Nec excusat ignorantia, vel inaduertentia, vel obliuio contra id, quod perperam docent aliqui ex Caietano, & Petro Nauarro, quorum sententia vera est, quousque sic deponens in eodem statu permaneat, sed certior factus de sua inaduertentia, vel ignorantia, vel obliuione, & de similibus tenetur semper se retractare ad restaurandum illatum damnum, etiam cum periculo mortis (quatenus causa id expostulat) vt docet Petrus Nauar. *libr. 2. cap. 2. num. 253.* quo in sensu intelligendus est etiam Lessius à nonnullis citatus cum sua adducta ratione.

De numero, & qualitate testium sufficientium ad plenam probationem. CAP. XII.

S V M M A R I V M.

- 1 Duo testes contestes ad minus requiruntur ad plenam probationem.
- 2 In personis insignioribus maior numerus requiritur secundum eorum eminentiam.
- 3 Opinio dicentium non requiri plures, quam duos testes ad condemnationem Prelatorum Regularium.
- 4 Inficitur, & limitatur præfata sententia.
- 5 Cuperet Auctor saltem quatuor requiri testes contra Provinciales.
- 6 Contra verò Patres ordinis, & officij iam functos, ad minus tres requiri omni exceptione maiores.
- 7 Hoc videtur conforme Christi doctrina.
- 8 Contra personas ordinarias duo suffiunt testes contestes.
- 9 Et id est de iure diuino positiuo contra secus opinantes.
- 10 Nec accusator potest assumi in testem, ut faciat numerum duorum testium contra secus docentes.
- 11 In processu enim ex munere non requiritur accusator.
- 12 In Denunciatione denunciator in testem assumi potest.
- 13 Testes, ut plenè probent, debent esse iurati contestes, & deponentes de certa scientia.

Compertissimum est iuxta Domini nostri expressam Doctrinam Mat. 18. duo testes contestes ad minus, & omni exceptione maiores requiri ad plenam probationem faciendam, sicut etiam explicatur de iure communi; & est de iure gentium; & est communissima, & receptissima sententia.

Tamen ad aliquarum personarum insigniam 2
damnationem requiritur maior numerus testiū:
nam (ut definitur in iure canonico II. qu. 4. cap. Præsul) Episcopus cardinalis non damnatur, nisi septuaginta duobus testibus, Presbyter Cardi-
nalis

Cardinalis 64. Diaconus Cardinalis, Sub diaconus, & inferiores Cardinales viginti septem, contra quoscumque vero alios clericos, etiam Episcopos septem sufficiunt, ad aliorum verò condemnationem testimonium duorum sufficere dictum est.

3 Notat autem Roder. *q. 3. art. 1.* non esse cur ad condemnationem Prælatorum Regularium plulquam duos testes requiramus, cum omnes (licet sint supremi) quoad iurisdictionē episcopis tantum æqui parentur, qui episcopi per ipsum per duos testes condemnari possunt.

4 Quæ sententia, cum sit contra ius commune quoad Episcopos, vt superiùs patet, ego crederem etiam præfatos duos testes non sufficere ad condemnationem talium Prælatorum Prouincialium, vel maiorum, nisi omni prorsus exceptione essent maiores; ad quos etiam repellendos deberet sufficere quælibet minima exceptio: nam prædicti Prælati sunt scopus omnium sagittarū subditorum, & ego experientia didici, quemlibet quamuis iustissimè, ac mitissimè punitum, vel etiam in aliqua re, etiam leui contristatum, inimicè perpetuò infectari Prælatum punientem, vel contristantem.

5 Vellem ergo saltem quatuor testes adhiberi omni communi exceptione maiores ad præfatos condemnandos Prælatos, nec sufficere minorem numerum.

6 Maximo etiam cum moderamine procedi vellem cum insignioribus ordinis Patribus: præsertim cum his, qui huiusmodi Prælatorum munere functi fuerint; ad quos condemnandos vellem non sufficere minorem numerum, quam trium testium.

Quod

Quod ex eadem Christi doctrina planè elici 7
posse videtur; cum enim dicat *Matth.* 18. in ore
duorum, vel trium, expressè innuere videtur in
aliquo casu non minus, quam tres testes plenè
probare posse: casus verò apud nos non videntur
esse posse, nisi superius positi.

Cæterum quoad personas ordinarias, & pri- 8
uatas duos tātum sufficere testes clarissimum est,
tum ex Christi præfata doctrina, tum ex iure
canonico eam explicante, tum de iure gentium,
tum ex usu, & consuetudine apud omnes proba-
tas Religiones recepta.

Ex dictis constat errare illos, qui assèrunt, præ- 9
dictum numerum duorum, vel trium testium
non esse de iure diuino positiuo; cum in vtraque
pagina expressè contineatur *Deuter.* 17. & 19. &
Matth. 18. vbi Christus nedum explicat, sed con-
firmat, & innouat vetus præceptum, vt sentit
communis Doctorum sententia.

Errant etiam, cum subdunt, non requiri ali- 10
quo iure, vel naturali, vel diuino positiuo, vel
gentium duos testes vltra accusatorem, & quod
accusator potest assumi in teste.

Confundunt enim terminos, & modos proce- 11
dendi, nam si iudex procedit ex munere modis
superius explicatis, vel generaliter, vel speciali-
ter, certum est non requiri accusatorem, sed alia
superius tradita.

Si verò procedit ad instantiam partis, vel pro- 12
cedit, vt excitatus tantum, vt contingit in de-
nunciatione; & tunc denunciatus potest assumi in
testem, vt *supra* fusius explicatum est, & hoc est, quod
probare possent, vt nos probauimus ex doctri-
na Christi, *Matth.* 18. nempe, vt denunciatus
cum

cum vno teste assumpto faciat duos testes, & cum duobus assumptis tres existant. Cæterum quando procedit iudex ad instantiam partis per viam accusationis, requiritur semper, ultra duos testes, accusator, neque tunc accusator vllatenus potest assumi in testem, vt perperam probant contra omnium Doctorum communem sententiam ex præfata Christi doctrina malè intellecta; & si hoc non est de iure naturali, vel diuino expressè, saltem est eis valde conforme; est autem omninò de iure gentium in omni accusatione ultra testes requiri semper distinctissimum accusatorem, vt sentit communis Doctorum sententia, & obtinet vbique gentium in omni foro communis vsus.

- 13 Vt verò præfati testes plenè probent, debent esse iurati, vt *inferius dicetur*. Secundo debent esse testes ita, vt de eodem facto, eodem loco, & tempore patrato deponant: alias essent singulares testes, de quibus *fusus in seqq. ca.* Tertiò debent deponere de visu, vel de certa sciëntia per alium sensum, l. *solam. C. de test. cum Glos. ibid. & omnibus Doct.* nam de auditu ab alijs nil probant quoad hoc: denique debent esse omni exceptione maiores modo superius explicato.

Qui sint singulares Testes. CAP. XIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Testes singulares multipliciter dicuntur, primò quoad substantiam.
- 2 Secundo, quoad quantitatem.
- 3 Tertiò, quoad qualitatem.
- 4 Quarto, quoad locum, cum quo coincidit situs.
- 5 Quintò, quoad tempus.

- 6 Remissius in accusatore desideratur hac circumstantia, ubi copia testium adest.
- 7 Distinctè vero, & rigorosè in testibus ipsis.
- 8 Idem in accusatore, ubi testis adducitur unus.
- 9 Testes exquisitissimè super his examinandi ad habendam singularitatem, vel conuenientiam.
- 10 Sextò, contingit singularitas, quoad habitum.
- 11 Septimò, quoad agere, & pati.
- 12 Octauò, quoad relationes.
- 13 Nonò, quoad sensum.
- 14 Contestes dicuntur, quando concordant in substantia, & circumstantijs principalioribus.
- 15 Leuiuscula verò discordantiæ nedum non obsunt, sed validius reddunt testimonium.
- 16 Non dicuntur singulares, sed contestes, qui per foramen unus post alium successiuè viderunt.
- 17 Idem videtur de testibus, qui in eadem nocte successiuè eodem crimen viderunt.

Multipliciter dicuntur testes singulares, vt 1
 notat Roder. qu. 9. artic. 1. Primò quoad
 substantiã iuxta Bald. in l. testium, col. 5. n.

14. C. de testib. vt si vnus testis deponit de Paulo:
 alius de Francisco, vel vnus lapide occisum, alter
 ferro.

Secundò, quoad quantitatem, vt si vnus dicat 2
 decem, alter quinque; nam saltem quoad quin-
 que reliquos erunt singulares.

Tertiò, quoad qualitatem, vt si vnus absolute, 3
 alter sub conditione deponat, vel vnus vestitum
 albis, alter coloratis.

Quartò, quoad locum, vt si vnus dicat sub schi- 4
 no, alter sub pino, vt in Daniele. Vbi notandum ex
 Doctrina Baldi consil. 25. quòd si loci diuersitas
 inducit contrarietatem, vel impossibilitatem,
 tunc falsum testimonium supponitur, vt contin-
 git in facto non reiterabili. In facto verò iterabi-
 li diuersitas loci non reddit falsum testimonium,
 sed

sed solum testes reddit singulares, de quibus hic loquimur. Cum hac circumstantia coincidit finis diuersitas omnino quoad hanc iudiciorum materiam: quidquid prolixius distinguat Roder. ut patet per eius exempla.

- 5 Quintò quo ad tempus, ut si vnus deponat factum Kalendis Maij, & alter Iunij; vel vnus nocte & alter die, siue sequenti, siue præcedenti. Circa quod parua diuersitas temporis non sufficeret. Et idem dicendum quoad falsitatem, vel singularitatem testium circa diuersitatem temporis, ut dictum est in diuersitate loci: nempe, ut factum non iterabile falsitatem, iterabile vero singularitatem inducat.
- 6 Hic anguntur nonnulli variè se torquendo circa tempus, & locum se inuoluendo, non distinguentes ea, quæ ad accusatorem, ab ijs, quæ pertinent ad testes: nam quoad accusatorem sufficit, & aliququaliter tempus, & locum describere, vbi adest copia testium.
- 7 Distinctissimè vero à testibus hæ circumstantiæ disquirendæ sunt, nè contingat errare in ferendo iudicio, & nè reo defensiones præcludantur, cum validissimè ex repugnàtia loci, vel temporis defendere se possit. Testes itaque non concordantes de tempore, ac loco singulares sunt, vel falsi iuxta Baldi recitatam doctrinam.
- 8 Regulariter autem cogendus est Accusator (ut superius notatum est *tractat. 6. c. 1. de Accusatore*) ad distinctam loci, ac temporis circumstantiam describendam, & deponendam, ut vbi vnus tantum adesset testis, locus pateat reo se defendendi ex concordia, vel controuersia talium circumstantiarum inter ipsos, videlicet accusatorem,

rem, ac testem, & vt ipsemet Reus diuersitatem probare possit.

Vbi vero sunt plures testes diligentissime, ac 9
exquisitissime de ijs circumstantijs loci, & tem-
poris examinandi sunt semper propter Doctri-
nam communem, & communem cōsuetudinem,
& propter adductas rationes, ad discernendam
veritatem, vel singularitatem testium.

Sextò dicuntur singulares testes quoad habi- 10
tum, vt si vnus dicat vestitum veste Religiosa, &
longa, & alter veste singulari, & breui. Et hic et-
iam singularitas esset, vbi de diuersis factis depo-
nerent. Impossibilitas vero, & falsitas, vbi de
eodem facto, eodem loco, & tempore.

Septimò dicuntur testes singulares quo ad age- 11
re, & pati: vt si vnus dicat, quòd pars voluit age-
re, alius dicat, quòd egit. Vel vnus dicat, talem fe-
cisse homicidium, alter dicat, opem tulisse, vel
mandasse, vel consuluisse.

Octauò dicuntur singulares testes quo ad ali- 12
quas relationes, vt in relatione domini, vel vsus:
vt si vnus dicat, talem habere rem ad proprium
vsus; alter ad communem. Vel vnus dicat, quod
possidebat, vt Dominus: alter vero, vt usufru-
ctarius, etsi perperam ponat hæc Rodericus in
prædicamento habitus.

Nonò dicuntur testes singulares quo ad sensus, 13
vt si vnus dicat, se audisse, alter tetigisse, vel di-
uersa audiuisse deponerent. Cum quo coincidit
modus postremus, quem ponit Roder. videlicet
quando testes deponunt se diuersa verba audisse,
& ad præfatos modos videntur posse reduci om-
nes alij modi contingere possibiles in causis, & iu-
dicijs criminalibus.

Notan-

- 14 Notandum verò, quòd testes non dicuntur singulares, quando in facto principali, in quo negotij substantia præcipuè consistit, concordant per eadem, vel æquivalentia verba, quamuis in alijs minus præcipuis circumstantijs discordent: immò tunc dicuntur contestes, & conformes, vt patet ex iure communi. *l. qui senten. C. de pœnis. l. quicumque C. de hæret.* & ex D. Thoma. 2. 2. q. 70. art. 2. ad secundum, & Soto lib. 1. de iust. & iur. qu. 7. art. 2. ad primum, & ex Glos. in cap. 1. de conuer. coniu. & alijs, quos refert Roder. q. 9. art. 3.
- 15 Immò addit ex eisdem Doctoribus adeo verum esse, discordantiam in minimis quibusdam non nocere, vt hæc interdum testimonium reddant validius, quia si in omnibus concordarent, etiam in minimis viderentur ex condicito eundem sermonem referre.
- 16 Neque præterea sunt testes singulares illi, qui per vnum foramen, per quod simul videre non poterant, vnus post alterum viderunt quempiam committentem aliquod delictum, sed contestes erunt, & plenè probantes, si intra breue spatium temporis idem delictum continuatum viderunt, ac propterea de vno, & eodem actu numero testificentur. Tunc enim non potest præsumi pluralitas actuum, nec temporis diuersitas, nec loci, vt cõstat; sed vnus numero actus, & vna temporis coniunctio, & idem locus: sic tenent iurisperiti, Baldus in *l. testium C. de test.* & Glos. 1. in c. Nihilominus cum vers. simul qu. 3. & 6. Anton. de Butrio in c. cum oportet. de accu. n. 12. & in a. c. nihilominus, & Arena, & Cinus in d. l. test. & alij, quos citat, & sequitur Roder. q. 9. cit. ar. 2.
- 17 Addens, quòd si eadem nocte visus est Clericus

cus cum Concubina in principio noctis ab vno teste, & ab altero in media nocte, vel in aurora, hi præsumuntur contestes, circa quod prudentiam & arbitrium Iudicis valdè requiri mihi videtur, & magis cautè determinandum.

An aliquo in casu possit aliquis per singulares testes plenè conuinci, & condemnari.

CAP. XIV.

S V M M A R I V M.

- 1 *Opinio dicentium testes singulares plures, quàm duo sufficere ad plenam probationem.*
- 2 *Auctor non amplectitur sententiam præfatam, nisi in perniciosis, & enormibus excessibus.*
- 3 *In reliquis recedit à superiori sententia.*
- 4 *Sententia Caietani explicatur, qui tandem cum Auctore consentit.*
- 5 *Exemplum Roderici impugnatur tanquam non ad rem.*

Rodericus ead. q. art. 6. dicit esse plurimorum Doct. sententiam: quod si testes singulares plures sint, quàm duo, & fide digni, tunc procedi poterit ad pœnam ordinariam imponendam. In quam sententiam citat Simanchã, Caccialupum, Franciscum Brunum, Socinum, Hyppolitum, Marsilium, & Tiraquellum; à qua tamen recedit; Verumtamen *superius art. 2.* videtur sibi aliququaliter contradicere: vbi adducit Caiet. 2. 2. q. 70. art. 2. dicentem, quòd propter singulares testes inuenitur fulminata sententia multorum Patrum in peccatis Religiosorũ: quòd ex eo tolerabile reputabat, licet non sit secundum rigorem iuris, quia non tam proceditur inter regulares ad puniendum, quam ad salutem animæ; quã ratione ego nullatenus approbo, *vt aliàs dixi.*

Sed potius crederem in aliquib. tantum enormibus casibus Reip. damnosis, & perniciosis, &

difficillimæ probationis præfatâ sententiâ Caiet. & aliorû citatorû Doct. sequendâ, & amplectendâ, quidquid variè dicât Rod. vt v. g. in casu hæresis, vt notat Simanchas *de inst. cat. tit. 64. n. 77.* vt si multi viderint eundē hominem diuerfas hereses docuisse, vel exercuisse diuersis locis, & tēporib. nā eligibilius esset huiusmodi virū adeò perniciosum è medio tollere, quā iuris rigorē seruare vel-
le, similiter si sollicitationes ad actū carnis in actu Sacramētalīs cōfessionis probarētur à plurib. licet singularib. testib. In his ergo, & similib. casib. recedendū est à regula cōmuni, & cōmuni rigore iuris, sed magna adhibita prudētia, riteq; pōderatis ponderādis de qualitate personæ delinquētis, grauitatē, & pernicie delicti testiū fide, ac similib.

3 Quib. exceptis nō possum adduci, vt sentiā cū Rod. vel alijs *ead. q. add. ar. 5.* vbi dicit, quòd testes singulares faciūt plenā fidē, & probationē, vt quādo testificātur de plurib. actib. habētib. vnā originē, vel causā, vel quādo ex dictis testiū resultat vnū peccatū in genere, & sic per id multi deponētes de diuersis actib. iurisdictionis probāt de iurisdictione; & sic de singulis; nā, si hoc esset verū sēper testes singulares probarēt, vbi peccatū esset iterabile: quod est contra ius cōmune, vt dictū est.

4 Et idē Caiet. loco adducto concludit, quòd reus nō potest ad huiusmodi sententiā tolerandā cogi, videlicet ex dictis testiū singulariū lata, sed debet ex huiusmodi indicatijs per tormēta veritas exquiri, vt sentētia nō feratur, nisi cōtra cōfessum, vel cōuictū iuxta sacros Canones. 2. q. 1. c. *Nos in quēquā.* Vnde Cai. tolerat sententiā ex testib. singularib. in religiosis tantū, qui ex humilitate, & mortificatione eā acceptare consentiunt. Non posse
autem

autē cogi de iure apertē docet: cū quo sentit Sotus
l. 5. de iust. & iur. q. 7. art. 2. & Communis, vt dixi.

Vltimū vero exemplū, quod adducit Rod. de
pluribus audientib. missam, quorū alter audiuit
Gloria in excelsis Deo, & alter audiuit *Agnus Dei*, non
quadrat superiori doctrinā: nā tales non sunt te-
stes singulares, sed cōtestes ratione cōtinuationis
temporis, & actus, vt *superius de videntib. per foramē
concupinarium eadem hora, vel nocte dictum est*, & sic
alia eius adducta exempla vel nil probāt, vel non
sunt singulares testes, vt in discusso exemplo.

An aliquis possit cōdemnari per testes singulares, adiun-
cta fama, vel alijs adminiculis. CAP. XV.

S V M M A R I V M.

- 1 Singularitas testium triplex. Prima obstativa, qua proba-
tionem inficit.
- 2 Secunda diuersificatiua, de qua supra.
- 3 Tertia cumulatiua; qua non sufficit ad poenam ordinariā.
- 4 Per solos verō testes singulares nūquā poterit quis cōdemnari,
quantūcūq; probent in genere, quicquid alij sentiunt.

VLtra superius notata de singularib. testib. no-
tandū est, quod singularitas testiu triplex est.
Aliadicitur *obstativa*, vt quādo ex dictis testiu na-
scitur cōtradictio, vel repugnātia nō in minimis
circūstātijs, quæ nō attēdūtur (vt dictū est supra)
sed in grauiorib. vel in substātia facti: & tūc nil pe-
nitus probāt, quibuscūq; cōcurrētib. adminiculis

Alia singularitas dicitur *diuersificatiua*, ex qua
videlicet nascitur diuersitas rei, vel in substantia,
vel in loco, vel in tempore, sed non contradicto-
riē, vel repugnanter; sed vel de diuersis actibus,
vel diuersis locis, & temporibus, & de tali singu-
laritate dictum est superius.

Tertia singularitas dicitur *cumulatiua*, quando
videlicet dictū vnius coadiuuat dictum alterius:

vt cū vnus deponit de facto, & alter de fama; vel vnus de visu, & alter de auditu, & de hac loquimur hic. Et quidquid de his fufius, & prolixius, vel etiam obfcurius dicat Roder. *q. cit. art. 4.* quoad hoc in eius venio fententiam, videlicet, vt nemo per teftes fingulares licite condemnari poffit pœna ordinaria, etiamfi cōcurrat fama de crimine, quamuis legitime probata; in quā fententiam adducit ibid. Ioan. Andream, Conradum, Brunum, Palatium, Rubeum, Simancham, Iulium Clar. Boccium, Marfilium, Parifiū, Doct. Angelicum, Sotum, & alios; quorum ratio eft, quia in criminalibus ex plurib. imperfectis probationibus non confurgit vna integra, & perfecta probatio.

- ⁴ Cæterum (quidquid variè dicat Roder. hic, & præcitatis articulis) fi nullus poteft condemnari ex teftibus fingularibus, etiam concurrente fama, vel alijs adminiculis ex fe in fufficientibus, multò minus condemnari poterit ex folis teftibus fingularibus quomodocunque probantibus aliquem efle delinquentem in genere contra id quod fuperiori capite afferebat Roder. cum alijs: quia genus quid confufum eft, incertum, cōmune, & indeterminabile; vt notat doctiffimus Penna in *Direct. Inquifit. 3. par. concl. 221. pag. 617. col. 2.* & vbi quid in genere probatur, nil ad certum indiuiduum demonftratur, vt requiritur ad condemnationem; nemo enim ex delicto poteft condemnari, nifi faltem duobus legitimis teftibus fit conuictus. At quod de pluribus differentibus articulis per teftes fingulares conuincitur, non conuincitur legitimis teftibus. Quæ fententia, (vltra Doct. à Roderico ibid. adductos) videtur efle com-

se communissima, & receptissima, vt dicunt Si-
manchas, & Rhoias *ibid. adducti*, & Concil. Biter-
rense .II. sic decernit ijs verbis. *Ad nullius verò con-*
demnationem procedatis sine confessione propria, vel
probationibus dilucidis, & apertis: satius enim est re-
linquere facinus impunitum, quàm innocentem con-
demnare. Et Concilium Norbonense c. 23. idem
fanciuit in hæc verba: *Ad nullius verò condemnatio-*
nem sine lucidis, & apertis testimoniis, & probati-
bus, vel confessione propria procedatis: satius est enim
facinus impunitum relinquere, quàm innocentem dam-
nare.

Vtrum testes singulares faciant probationem, vel fidem
sufficientem ad torquendum, & incarceran-
dum. CAP. XVI.

S V M M A R I V M.

- 1 *Opinio dicentium testes singulares nedum ad torturam,*
sed ad condemnationem aliquando sufficere.
- 2 *A præfata sententia recedit Auctor, testesq; singulares ad*
solam carcerem, & torturam sufficere ait.
- 3 *Sufficienter verò tortus, si plenè purgauerit, absoluendus,*
sin autem, pena arbitraria puniendus, secundum re-
ctam prudentiam.

PAul. de Castro in l. admonen. co. 7. ff. de iure-
iuran. & l. Lucius. ff. de his, qui not. infamia, &
Bart. ibi. & Soccinus consil. 37. Hyppol. sing.
II4. & alij concorditer docent, quòd Iudex po-
test non credere Testibus, etiam si sint contestes,
& è contra potest credere his, qui non sunt conte-
stes, rationabilibus de causis, vtpotè quandò sunt
adeò bonæ vitæ, ac famæ viri, vt illis credere o-
portere videatur: nam omnis virtus probationis
arbitrio iudicis ponderatur, & dijudicatur, vt
notat ex præfatis Doct. Roder. ead. q. art. 6.

- 2 A qua sententia ego prorsus recedo, cum sit contra ius commune, communemque Doct. sententiam quoad pœnam ordinariam, & quoad plenam probationem, sed prouisum est à iure, quod obtinuit consuetudinem, & vsum, vt ex dictis talium testium singularium quantumcunque vita, & fama probatorum nascentur indicia vrgentia, vel semiplenæ probationes (vt aiunt) vt reus incarceretur, tormentisque subijciatur.
- 3 Et si non fateatur delictum sufficienter tortus: eo casu prudentiæ, arbitrioq; iudicis ponderandum erit, an sufficienter purgauerit indicia, & consequenter liberè absoluendus, vel aliqua pœna arbitraria fuerit puniendus, non plenè purgatis indicatijs ob magnam, & insignem testium singularium fidem; qua in re cautè, ac ponderatè procedendum erit, ne alicui iniuria inferatur à communibus iuris regulis recedendo.

De variatione testium. CAP. XVII.

S V M M A R I V M.

- 1 *Testis in eadem depositione varius reijcitur tanquam falsus.*
- 2 *Si vera in alia, & alia depositione variet, sententia multorum est priori eius dicto standum esse.*
- 3 *Limitat Aretinus præfatam sententiam locum habere, quando pars opposuit.*
- 4 *Alia sententia, quam sequitur Auctor, testem sic variantem non probare nisi tortum.*
- 5 *Quod etiam in clericis est seruandum.*
- 6 *Idem de teste, qui contradixit extraiudicialiter.*
- 7 *Testi itaque quomodocunque vacillanti non creditur, nisi torto.*
- 8 *Non dicitur autem varians, si continuò, & rationabiliter se corrigat.*

- 9 Varius verò dicitur, qui iam dimissus à iudice mutat inde sententiam.
- 10 Nisi iustam causam suæ correctionis adducat iudici probandam.
- 11 Varius repertus puniendus.
- 12 Iusta causa correctionis videtur obliuia, si verisimilis existat.
- 13 Testis iam dimissus, varius, præsumitur, ac tortura purgandus.
- 14 Periurus, & falsarius puniendus.
- 15 Varietas verò plurium testium in essentialibus nil probat, & standum est pro reo.
- 16 In disparitate autem testium standum est pro dignioribus, & verisimilioribus, & maioribus.
- 17 Discrepantia in minimis non efficiunt varios, sed concordēs.

TEsti varianti ab his, quæ prius in iudicio dixerat, non creditur, ut docent Innocent. Bart. Bald. Alex. Dec. quos citat, & sequitur Roder. q. 10. art. 1. ea tamen limitatione, ut sibi sit contrarius in eadem depositione: quia tunc reiicitur tanquam falsus, ut habetur expresse in iure c. licet causam. de prob. l. eos. ff. de falsis & est communis opinio.

Si verò sit sibi contrarius testis in alia, & alia depositione eiusdem causæ, credendum priori ipsius dicto, ut docet Abbas in cap. cum in tua. de testib. quem sequuntur ibid. Innoc. Ioan. Andr. Imola, & Recentiores, & post Bald. Alciat. de præsu. reg. 2. præsum. 29. nu. 6. & 7. & suadetur ea ratione: nam talis testis in secunda depositione subornatus præsumitur à parte, & præterea sequeretur, quod in testis cuiuscunque potestate esset annullare primum suum dictum, & tollere ius quæsitum parti.

- 3 Quare eandem opinionem tuetur Aretinus ibid. ea limitatione, quando videlicet pars, pro qua secundo loco testis deposuit, opposuisse reputaretur, vel constaret; secus tenet, si nihil opposuisset.
- 4 Verum tamen cum testis (vt notat Roderic. loco citato.) ex tali variatione dici non possit omni exceptione maior: & addit ex Cardinali *in cap. veniens, col. 2. in fi. de test.* & ex alijs, quod ad dictum talis testis non sufficit deferri iuramentum in supplementum probationis: præsertim cum in vtraque depositione præsumatur iuratus, iccirco talis testis varius in suis depositionib. nõ facit fidem, nisi firmet dictum suum in tortura. Et ita praticari docet Bossius *tit. de tortura testium nu. 2.*
- 5 Et sic torqueri debet Clericus, & Regularis secundum communem opinionem Canonist. vt colligitur ex Follerio *in pract. criminali. fol. 127. n. 47.* & Iulio Claro *in pract. crim. §. fi. q. 25. n. 5.*
- 6 Et idem seruandum est de teste, qui in iudicio deponit contrarium eius, quod extra iudicialiter dixerat; debet enim torqueri ad veritatẽ inquirendam, & hanc esse communem opinionem testatur Alex. *consil. 63. lib. 1. consil.* quem refert Turzan. *in sua coll. com. opin. 134.* & ita praticari testatur Bossius *vbi supra. nu. 41.* Ita resoluit Co-uar. *l. 2. var. c. 13. nu. 7.* & Clarus, & Communis, vt dixi.
- 7 Ex quibus conijcitur, quod, cæteris paribus, semper standum erit dicto, quod testis varians, vel vacillans confirmauerit in tortura, siue sit primum, siue secundum, siue iudicialiter, siue extra iudicialiter ante torturam sit dictum.

Notan-

Notandum denique, quod testis varius, vel 8
vacillans dici non potest, si continuo se corrigat
allegando iudici causam sui erroris, & correctionis: ita Bart. in l. eos. col. II. ff. de fal. & Aretinus
in c. per tuas col. 2. extra de test.

Variare autem dicitur, quando iam dimissus à 9
iudice mutat sententiam, ut ait Firmianus post
Bald. quos citat Roder. q. 10. art. 2. qui licet ad-
ducatur in contrariam sententiam Bossium prolixè
altercans, ego nullam video contradictionem in
præfatis Doctor. sed potius in eandem conueni-
re sententiam, ut non dicatur testis varius, si te-
stis continuo se corrigat, vel statim, dum exami-
natur, vel post ipsum examen statim, si ei dictum
iterato legatur, ut superius ego notavi, & notat Fir-
mianus post Bald. ut sup. citatus.

Et ulterius si testis reddat causam suæ corre- 10
ctionis, iudicis prudentia approbandam, vel re-
probendam.

Quibus non concurrentibus talis testis, ut va- 11
rius, erit puniendus, ut patet in iure l. eos ff. de fal-
sis: & vult Alciatus reg. 2. de præsump. 29.

Qui iustam causam correctionis vult esse ob- 12
liuionem: quod verum esse fatetur Bald. in l.
præib. C. de Episcop. & Cleric. cum quo ego sentio,
si obliuio sit verisimilis: aliàs nequaquam; sicut à
simili testis super non verisimili deponens non
probat, ut colligitur ex iure c. super hoc de renunc.
& ibidem Antonius, & Aretinus, quos citat, & se-
quitur ubi sup. Rodericus.

Testis verò iam dimissus (ut dictum est) sem- 13
per vacillans, & varius præsumetur, si reuertatur
ad contrarium deponendum, quia præsumitur,
vel à parte subornatus, & seductus, vel alia iniu-

ita passione commotus, sed eo in casu lapis licius debet esse tortura, vt dictum est, quidquid latius alij disputent de prima, vel secunda depositione.

14 Cæterum periurus inuentus, vel falsarius puniendus est semper iuxta delicti mensuram.

15 Denique varietas consideratur etiam nedum in vnico teste; sed in pluribus, quando inter se variant, & si variant in essentialibus, & contrarijs, vel contradictorijs, cæteris paribus, non probant, vt dictum est *suprà*, & semper standum est pro reo, vt docet D. Th. quem citat, & sequitur Sot. *de iust. & iur. lib. 5. q. 7. art. 2.*

16 Quando verò est disparitas in testibus, vel alijs circumstantijs, ponderanda sunt multa, id est numerus maior, vel minor dignitas testium, probitas, fauor causæ, verisimilia, vel contraria, & ex ijs omnibus circumspectis, & ritè ponderatis iudicabit iudex secundum rectam prudentiam, & zelum adhærendo semper verisimilioribus, dignioribus, & omni exceptione maioribus, vt omnes tradunt, & suadet ratio.

17 Discrepantiæ verò, vel varietates minimi momenti in leuioribus circumstantijs, quas vt plurimum homines non attendunt, non efficiunt varios testes, sed potius (vt *suprà notatum est*) testes efficiunt maioris fidei.

De Tortura testium. CAP. XVIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Tortura extremum est remedium, ad quod nullatenus deueniendum, nisi extrema necessitate.
- 2 Testes quicumque inhabiles per torturam purgantur.

3 Idem

- 3 Idem seruandum in socio criminis.
- 4 Testes torqueri debent ad veritatem habendam ad arbitrium iudicis.
- 5 Rodericus non nisi flagellationibus, & iniurijs utendum ait.
- 6 Auctor in grauioribus, grauiora vult adhiberi tormenta.
- 7 Mites tamen esse debent Pralati, & à mitioribus incipere torturis.
- 8 Debiliores in causa, & fragiliores primo loco torquendi.
- 9 Moniales nunquam torquenda, vel in extrema necessitate mitius, & honestius.
- 10 Testes una tantum vice in eadem questioni torqueri debent.
- 11 Non est eis danda indiciorum copia secundum aliquos.
- 12 Auctor consentit in processu ex munere, non autem ad instantiam partis.
- 13 Nec danda copia, quando torquentur inhabiles, vt habiles reddantur.
- 14 Viri verò in ordine insigniores, vel nunquam torquendi, vel non nisi datis defensionibus.
- 15 Grauis tortura nunquam adhibenda, nisi de consilio, & consensu diffinitorij.
- 16 Auctor semel deliquit in hoc.
- 17 Torqueri possunt infames varij, & veritatem tacentes ex malitia, vel dolo.
- 18 Non torquendi varij in rebus leuiusculis.
- 19 Varians iudicialiter à dicto extraiudiciali torquendus, nisi erroris rationem adducat.
- 20 Sic torquendi testes veritatem occultantes, quando interfuerunt delicto.

Torturam esse remedium extremum omnes fatentur, & ideo ad illam nunquam deueniendum, si veritas aliter haberi poterit, quando vero aliter haberi non poterit, & deperiret, & cum ea simul deperiret iustitia in perniciem Reipub. vel damnum tertij; tunc necessario recurrendum est ad torturam, vt colligitur ex iure, quod notat Roder. q. 12. art. 1.

- 2 Licet enim aliàs testes essent inhabiles, tortura purgat eorum defectum adeò, vt fidem faciant contra reum; quam alias non facerent sine tortura, & sic testis quicumque infamis, siuè infamia iuris, siuè infamia facti, mediante tortura, & iuramento fidem plenam faciet.
- 3 Quod idem sentiendū est de complice in crimine: & hæc (vt tradit Bossius *tit. de tortura testium*) est communis opinio, quam in suis pract. criminal. sequuntur Marsil. & Iul. Clar. quos citat, & sequitur Roder. *ead. q. ar. 3.*
- 4 Et vltterius *art. 4. seq.* optimè docet ex Clari sententia torqueri debere, vel duos, vel tres, vel omnes testes quotcumque fuerint, si aliter veritas haberi non possit: quod arbitrio boni iudicis est relinquendum.
- 5 Et licet subdat, quod Prælati Regulares alijs tormentis vti non possint nisi flagellationibus, & ieiunijs panis, & aquæ.
- 6 In hoc errare maximè videtur: nam solū in leuioribus criminibus præfatæ poenæ locum habent: Cæterum in grauioribus excessibus omnia illa adhibenda sunt tormenta, sine quibus arbitrio boni iudicis veritas haberi non possit.
- 7 Benè verum est, quòd Prælati regulares in tormentis inferendis non debent esse carnifices; sed mansueti, & mites, & charitate plenissimi: & nūquam ad torturam deuenire debent, nisi pro extremo remedio (vt dixi) & in subsidium vbi veritas aliter haberi non possit; & tunc vti debent mitioribus tormentis, quoad fieri poterit; dummodo veritas non periclitetur.
- 8 Et semper incipiendum est à debilioribus torquendis, vt vel sic ex eorum confessionibus in tortu-

tortura mitiori euitari possit fortiorum tortura: quibus maiora tormenta essent adhibenda.

Moniales verò, vel nunquam, vel vix torquē- 9
dæ, & ab illis, vbi interuenerint, semper exor-
diendum tamquam à debilioribus; & tunc mitio-
ribus, & honestioribus tormentis vtendum, quā-
do necessitas expostulat, vt torqueantur. Com-
patiendum enim sexus fragilitati, vt notant Do-
ctores citati à Roder. *ibid.*

Et præterea testes regulariter non debent, nisi 10
vna vice in eadem quæstione torqueri; & hoc
præcedentibus indicijs ad torturam sufficienti-
bus; prout post Bald. *consil.* 385. *vol.* 5. docet Bru-
nus in *tract. de tortura art.* 6. *col.* 6.

Quibus denique testibus numquam debet da- 11
ri copia indiciorum, & processus, vt docet Bort.
& Boss. quos citat, & sequitur Roder. *ead. q. art.*
2. eam adducens rationem, quòd si aliter fieret,
destruentur mille processus.

Quam doctrinam veram arbitror, quando iu- 12
dex procedit ex officio in inquisitione, & visita-
tione generali, vt limitare videtur ibi. Rod. Cæ-
terum vbi proceditur ad instantiam partis, & per
viam accusationis, mea sententia, semper danda
erit copia indiciorum, & processus ante tortu-
ram, cum hæc sit vexatio, quæ, postquam inflicta
fuerit, reparari minimè possit.

Præterea quando testes reputantur infames, 13
vel inhabiles, & ob id torquendi sunt, vt habiles
fiant, & non ex meritis processus, nulla danda est
eis copia processus, qui tunc formatur, sed indi-
ciorum, vel præsumptionum, vel probationum
infamix, & inhabilitatis eorum, si opportunū, vel
necessariū fuerit, quandocumq; verò defensionis
locus:

locus: erit, assignandus est eis terminus, vt defendere se possint ad euitandam torturam; vt docet Bossius in *tit. de Man. ab hom.* 30.

- 14 Porro viri in ordine insigniores vel nunquam torqueri debent, cum illis fides adhiberi debeat absque tortura: vel, si aliqua vrgenti ex causa tortura digni iudicarentur, nunquam eis danda erit, nisi prius data illis copia processus, vel indiciorum, vel æquivalentium, & assignato eis termino, vt se defendere possint, & se à tortura eximere, siue processus sit formatus ad instantiam partis, siue ex officio, & in vilitatione, & inquisitione generali: cum enim insigniores viri melior pars Reip. sint, cum illis procedendum est omni possibili cautela, & circumspeditione, ac respectu.
- 15 Postremo Prælati regulares ad grauiorem torturam nunquam deuenire debent, nisi ex consilio, & consensu Diffinitorij, sine cuius consilio, & consensu, non nisi leuiiores illas pœnas ieiunij panis, & aquæ, vel flagellationis applicari debent, & possunt.
- 16 Qua in re semel ego deliqui cum Prouincialis existerem torquendo grauitè quendam fratrem absque consilio, & consensu diffinitorij, licet mea sententia iustè. Tortura itaque cautè adhibenda, & non nisi in subsidium, & de consilio, & consensu diffinitorum, & grauiorum Patrum Prouinciæ, vel ordinis.
- 17 Torqueri autem possunt ad effectum testificandi infames (vt dictum est supra) & variij in circumstantia principali; sic Boss. *tit. de tortura*, & Clar. *q.* 25. & veritatem tacentes quomodocumque deprehendantur illam tacere malitia, vel dolo; cum illam de iure fateri tenebantur; sic

Citati Doct. & D. Anton. 3. part. tit. 9. cap. 11. §. 3.

Si autem varietas non sit in facti substantia vel 18
principali, & graui circumstantia; sed in quibus-
dam leuiusculis, quæ vix notantur, vel memoriæ
mandari non solent, impium esset adhibere tor-
turam: ita Communis cum Bar. l. eos. vers. per hu-
iusmodi. ff. de fals.

Varians vero in re principali, etsi dictum eius 19
in iudicio tantum variet à dicto extraiudicialiter,
torquendus erit, vt docet Alex. l. 1. cons. 63. & Bos.
tit. de tort. num. 21. & Clar. qu. 21. ver. sed pone. ni-
si alleget, & probet rationem erroris varietatis
dicti.

Similiter torquendi testes, qui probantur inter- 20
fuisse delictis, & id negant, vel se nil vidisse dicunt,
& similia, ita Clar. dicto loco ver. torquentur etiam
iuxta l. vnus. §. iudex. ff. de quest. Cætera in tortura
seruanda dicentur inferius Tractatu de Tortura
Reorum.

De falsis testibus. CAP. XIX.

S V M M A R I V M.

- 1 Testis quomodocumque falsum deponens poniendus est.
- 2 Etsi eius dictum non valeret, etiam si non iurauerit.
- 3 Sic etiam accusator talionis poena puniri semper debe-
ret.
- 4 Minui tamen contingit aliquando poena rationabilibus
de causis.
- 5 Regulariter autem seuerius puniendi falsum deponentes,
quam ipsi delinquentes.
- 6 In modo vero puniendi semper seuerius puniendi falsum
deponentes, & irremissibiliter.
- 7 Exemplum in causa hæresis; ubi falsum deponens non ad-
mittitur ad poenitentiam.
- 8 Testis in vno falsus, in omnibus repellitur.
- 9 Poena antiquitus falsis testibus imposita.
- 10 Nunc saltem talionis poena seruanda.

Quid-

1 **Q**uidquid prolixè, aliquantulumque dubiè dicat Roder. *q. 15. a. 1. & 2.* testes præsumuntur semper certitudinaliter, & consideratè deponere: non enim tenentur (vt suprà cautum est) ad illa, de quibus dubitant, vel quæ tantum per auditum nouerunt; sed solum ad ea, quæ certo sciunt, & ideo, si falsum deponant, semper sunt puniendi pœna talionis, vti determinant Baldus, Corset. Ias. Alex. Guido Papæ, Cassaneus, Socinus: quos refert, & sequitur Cou. *in cap. quamuis pactum. 1. p. §. 7. n. 6.* & alij, quos citat Roder. *ibid.*

2 Addens ex Panorm. *in ca. 1. extra de crim. fals.* quod falsus testis in forma iudicij deponens coram legitimo Iudice, puniendus est: tametsi eius dictum non valeret, vel quia non iurauit, vel ob aliam causam: & idem tenet Bart. Salic. Palatius, Rubeus, & Iul. Clar. ab eodem Roderico *ibidem* relati, qui dicunt, hanc esse communem opinionem; cuius ratio est, quia falsus testis, in quantum in se fuit, nocere curauit: immò vero, & delictum consummauit: & intentio eius fuit nocere per falsam criminis impositionem.

3 Quæ ratio cum plenè militet etiam in accusatoribus, nō video, quo iure à talionis pœna eximantur, quando falsum deponunt; Nam, quicquid sit de iure ciuili, vel etiam Canonico, vel de praxi in alijs foris etiam Ecclesiasticis, quoad abolitionem talis pœnæ in accusatoribus certum arbitror in Religionibus, & inter ipsos Regulares rigorosè obseruari debere (vt superius dixi) ad reprimendas innumeras inter ipsos vigentes malignitates, & ad comprimendos malignantes, & inquietos, & insolentes: quibus purgata, & liberata

berata Religio, quietè, securè, ac tranquillè Deo seruire, læculum ædificare, & in obseruantia disciplinæ regularis se continere possit, & valeat.

Obseruandum tamen in his, quòd multis mo- 4
dis augeri, vel minui poterit pœna in puniendis falsis testibus, vel falsis accusatoribus: minui enim poterit, quando is, qui falsum deposuit, spòtè ad confitendum crimen accedit, & errati pœnitentiam postulat, prout latè probat Tiraquell. quem adducit, & sequitur Roder. ibid. & sic vidi practicari in mea Religione, & Prouincia iuxta etiam statutorum ordinis præscriptum.

Contra verò cùm falsum deponere in Iudicio 5
sit maximæ malitiæ, ac maximæ iniquitatis, & impietatis peccatum; debet seuerius, & acrius puniri, quam delictum ipsum, super quo falsè depositum fuit, dummodo pœna talionis non excedatur sanctissimè à sanctissimo Papa Damaso decreta.

Seueritas autem in modo puniendi maior ex- 6
erceri debet in falsum deponentes, quam in ipsos delinquentes de eodem delicto. Et sic, licèt hæreticus admittatur ad pœnitentiam, antequam curiæ sæculari tradatur:

Falsum tamen deponens in causa hæresis non 7
debet admitti ad pœnitentiam; nec est ei parcendum pœnitere volenti, prout docet Iacob. de Aretio, Cynus, Bald. Io. Andr. Ant. de Butrio, Marianus Soccinus, & alij Canonistæ, quos refert citatos à Simancha Roder. vbi sup. & conformiter ad hoc extat rescriptum Leonis Decimi *Adriano Cardinali Generali Inquisitori Hispaniæ directum, Datum Romæ apud D. Petrum die 14. Decemb. anno Domini 1517. Pont. sui anno 6.* In quo cauetur,

vt falsi testes in illo sancto Tribunali brachio seculari tradantur. Quem rigorem seruandum dixi, & dico, inter Regulares suprà quacunque falsi depositione ob causas superiùs adductas, quoad modum puniendi indispensabiliter, & sine venia, & iuxta falsi impositi mensuram. Quod si obseruaretur, certè nō vigerent in ordine, ac Religione tot factiones, tot rixæ, tot contentiones, totq; scandala, tum Prælatorum intra, & extra ordinē, tum sæculi, tum Principum; quæ D. O. M. per suam bonitatem, & clementiam penitus auertat.

8 Arctiùs autem aduertendum, quòd quando testis in vno falsum dicit, eius depositio repellitur tota, vt suspecta, quidquid sit de veritate in alijs dictis. Ita Clar. *q. 53. vers. sed quæro*; & Communis.

9 Deniq; notandum, quòd antiqui Romani falsum deponētes à saxo Tarpeio deiciebant; & refert A. Gell. *l. 2. not. Act. c. 1.* quòd, cū hæc pœna dura videretur Fauonio Philosopho, dixit ei Sextus I. C. si falsi testes (Fauoni) à saxo altissimo deijcerentur modò, sicut antiquitus fiebat, nō tot homines falsa dicerent testimonia. Ea deiectionis pœna vsq; sunt Hispani, vt refert Tacitus *l. 5. Ann.* & Seneca *Declamat. 3. l. 1.* & alij, & Episcopus Bedin. de maiest. Princ. *n. 157.* dicit, semper in ea fuisse sententia, vt testi falso pœna capitalis imponeretur, videns grauissimos homines per falsos testes perquam sæpiùs periclitari.

10 Quod annotare volui, ne pœna talionis, quam seruari permaximè cuperem, grauis nunc appareat, cum iustissimam, ac rectissimam arbitrata illam semper fuerit Antiquitas; ex quo à Sanctissimo Damaso instituta fuit, & nescio qua ratione abrogata.

DE INDICIIS.

Tractatus Octauus.

De indicijis in genere. CAP. I.

S V M M A R I V M.

- 1 *Indicia respectiuè testibus æquiualent.*
- 2 *Debent autem esse indicia indubitata, & clara, ut conuincant.*
- 3 *Nam pœna minima corporalis maior est qualibet causa ciuili.*
- 4 *Sed eadem cautela utendum, ubi non interuenit pœna corporalis, sed sola priuatio officiorum, & similium.*
- 5 *Nam in omni causa criminali cautiùs est procedendum, quam in ciuili.*
- 6 *In rebus difficillima probationis aliquando sola violenta præsumptiones conuincunt.*
- 7 *Nunquam tamen ad pœnam ordinariam, sed ad mitiorem, & extraordinariam.*

SÆpiùs mentio facta est suprà de indicijis, & de fama indiciorum; quare nunc latiùs explicanda sunt, nam æquiualent aliquando testibus ita, ut faciant vel plenam, vel semiplenam probationem. Et ita in iure *l. sciant cuncti. C. de probat.* æquiparantur indicia testibus, & dum loquitur de plena probatione testium, addit idoneorum. Dum verò loquitur de coniunctione instrumentorum, addit apertissimorum; & dum loquitur de coniunctione indiciorum, addit, indubitatorum, & luce meridiana clariorum. Quod ius ciuile canonizatum est per sacros canones. *II. quæst. vltim. cap. sciant cuncti.* & alibi: & per consuetudinem in foro Ecclesiastico, & in Religionibus receptam.

- 2 Et quemadmodum iuxta Christi doctrinam testes debent esse ad minus duo vel tres, & confites, & omni exceptione maiores ad hoc, ut sint idonei ad plenam probationem faciendam; sic ad hoc, quod indicia plenè probent, debent esse indubitata, & luce meridiana clariora; ut ex citato iure civili dictum est.
- 3 Quod eò magis est seruandum in criminalibus, quò minima pœna corporalis maior censetur qualibet causa civili, arg. *l. ita sauior. ff. de pœnis*, ut notat Rod. q. 13. ar. 1.
- 4 Sed vltius ego dico, quod etiam vbi non interuenerit corporalis pœna; sed tātum priuatio, vel officiorum, vel actuum legitimorum, & similium, similiter eadem cautela est procedendum: quia quælibet priuatio talis similiter maior est quacumque causa civili: nam hic agitur de fama, vel honore; ibi autem de facultatibus, vel de connexis, & consequentibus, vel similibus, quæ tum ex genere suo longè inferiora sunt fama, & honore; tum specialiter apud Regulares omnes, cum ex illorum institutis illa floccipendantur, & pro nihilo reputentur: fama vero, & honor maximi fiant apud omnes.
- 5 Quare in his causis criminalib. longè vigilantius, & cautius est procedendum, quam in causis civilibus præsertim inter regulares ad tollendas malignitates, infamationes, contentiones, & cætera huiusmodi, ut sæpius dictum est. Debent igitur in his testes esse idonei, indicia vero indubitata, & luce meridiana clariora.
- 6 Aduertendum est tamen, quod in occultis criminibus quæ sunt difficillimæ probationis, sufficiunt violentæ præsumptiones, etiam ad condemnan-

demnandum, vt notat Rod. *q. cit. art. 2.* adducens in eandem sententiam Paulū de Castro, & Hypopol. & Carrerium, & alios, qui dicunt eam receptam à Doct. & Cassaneum, & Mascard. qui dicunt sic seruari in curia, & Haimonem, & Decisionem Rotę, & Hostien. dicentem quod in his, quæ in occulto committuntur, & certa probatio haberi non potest, indicia probabilia, & vrgentes præsumptiones habentur pro sufficienti probatione.

Denique concludit cum Lusitano Barbosa, 7 quod in similibus occultis probatio sufficit per coniecturas, vel probationes, quæ in alijs non essent sufficientes; non tamen sufficit ad pœnam ordinariam imponendam; sic ego re vera, nisi apertissima, & indubitatissima sint indicia, nunquam consentirem, posse affici reum pœna ordinaria; sed solum extraordinaria maiori, vel minori iuxta maiorem, vel minorem indiciorum apparentiam, & probationem, ponderatis etiam ritè, ac maturè alijs circumstantijs personarum, loci, temporis, & similium. At pro vberiori, & distinctiori cognitione distinguendum de indicijs *cap. seq.*

De multiplici differentia indiciorum. CAP. II.

S V M M A R I V M.

- 1 *Indicia latè sumpta multa comprehendunt.*
- 2 *Quæ ab indicijs magis propriè sumptis excluduntur, vt fama.*
- 3 *Similiter testis.*
- 4 *Item confessio quæcumque proprij delicti.*
- 5 *Quæ omnia sunt Indicia latè sumpta, non autem propriè, ac strictè accepta.*
- 6 *Indiciorum propriè sumptorum descriptio, de quibus hic agitur.*

- 7 *Indicia unde ortum ducant, & quid efficiant.*
- 8 *Credulitas maior, vel minor in Iudice oritur ex diuersitate indiciorum.*
- 9 *De illis certa regula nequit dari, sed rectum iudicis requiritur arbitrium.*
- 10 *De nonnullis tamen aliqualis regula tradetur, quæ pro alijs valebit.*
- 11 *Exemplum indicij sufficientis ad condemnandum simpliciter.*
- 12 *Indicium sufficiens ad examinandum iuridicè, & carcerandum.*

¶ **S**I per indicium accipiatur quodcunque demonstratiuum signum, vel quæcunque probatio alicuius delicti, certum est inter indicia comprehendi famam, testes, confessiones extraiudiciales, & similia, vt tradit Boss. Clar. & alij, quæ in lata significatione inter indicia ritè computantur.

2 At restringendo magis indiciorum significatum, præfata omnia condistinguuntur ab indicatijs. Primò namque fama (vt suprà ostensum est) adeò est condistincta ab indicatijs in pressiori, & magis proprio significato acceptis, vt nedum sit fama delicti, sed etiam indiciorum: nempè quotiescunque delicta, vel indicia non fiunt statim euidentia, & manifesta, sed solùm fama vrget de illis.

3 Similiter testis deponens de visu, quantumcunque inhabilis, nunquam indicium appellari poterit, cùm possit testificari, vel de indicatijs, vel de delicto in se; si verò testis deponat de auditu, constat, quod non probat nisi famam; igitur testis quicunq; toto cælo condistinctus est à fama, & ab indicatijs.

4 Et similiter confessio quæcunque proprii delicti

licti: nam si sit iudicialis, sufficientissima est ad condemnandum reum, ut patet; si verò extraiudicialis eo condistincta est ab indicio, quo immediate aperit viam ad inquirendum de ipso delicto (ut superius ostensum est) nulla habita ratione indiciorum, siue adsint, siue desint, cum sola confessio illa extraiudicialis ad inquisitionem sufficiat.

Indicia itaque lato vocabulo sumpta (ut notat Panormit. ext. de probat. c. 3.) primo loco possunt capi pro quacunque probatione, siue plena, siue semiplena, siue pro quocunque delicti signo, & tunc dicuntur indicia ab indicando; quia indicant aliquid factum, vel non factum esse: sic comprehendunt omnia supradicta, nec sunt condistincta, vel à fama, vel à testibus, vel à propria confessione, & alijs probationibus, secundo verò modo pressius, & secundum propriam significationem accipiuntur indicia; & ita condistinguuntur ab omnibus prædictis videlicet fama, testibus, propria confessione delicti, & à delicto ipso, & alijs.

Ita, ut ex mente Panormit. ubi supra, & aliorum sic describi possint. Indiciū est aliquod notabile signum alicuius maleficii ab ipso condistinctum, & ipsum aliququaliter indicans magis, vel minus clarius, vel obscurius secundum naturam, & diuersitatem indicij. Ex qua descriptione rite ponderata constat indicij discrimen ab alijs, de quibus supra. Et hoc in sensu, nisi velimus confundere terminos, de indicijs pertractandum, sicut & ego pertractare intendo.

Et secundum quem optimè Thomas de Pipe-
rata perpendit, quòd indiciū propriè sumptum

oritur ex his, quæ vrgere possunt animum iudicis ad credendum maleficium, vel rem, de qua agitur euenisse.

8 Credulitas verò Iudicis maior, vel minor erit secundum, quod maius, vel minus erit indicium clarius, vel obscurius, vt in descriptione prætactum est, adeo, quod (inquit Panormitanus in *præcitato cap.*) indicia secundum eorum diuersitatem inducunt, vel opinionem, vel credulitatem, vel fidem, vel scientiam.

9 Nec possumus de omnibus illis regulam dare certam, atque doctrinam: sed iudex arbitrio suo examinare debet, an plenam, vel semiplenam probationem inducant, vel solum viam aperiant ad inquirendum, vel aliquid maius, vel minus efficiant: & sic in iure *ff. de test. l. 3. §. eiusdem.* dicitur, quod nullo modo definiri possint, quæ sufficiant ad probationem; sed iudex hoc ex multis arbitrari, & colligere debet, & in eadem sententia Caietan. 2.2.q.69.ar.1. inquit, quod indicium latè sumptum aliquando est perfectum, aliquando imperfectum, & concludit ex Doctrina S. Thom. *ibid.* quod materia ista de indicatijs regulariter multum ex prudentia iudicis pendet, consideratis conditionibus, & circumstantijs *personæ, loci, temporis*, & huiusmodi.

10 Distinctius itaque, etsi non de omnibus, saltem de frequentioribus pertractando indicatijs, perpendendum est, quidnam efficere possint ad causam, & in iudicis mentem, vt ex illis, quæ secundum communioem, & receptiorem sententiam pertractabuntur, possit iudex cætera omnia, quæ occurrunt, secundum rectam prudentiam

tiam suo arbitrio iustè perpendere, ac diiudicare.

V. g. Egreditur quis de camera vnicum habente aditum pallidus, ac tremens habens in manibus gladium recenti sanguine respersum, & statim in eandem cameram ingressi plures testes, & contestes, qui præfatum sic egredientem viderunt, inuenerunt mortuum vulneribus confossum recenti sanguine similiter respersum: præfatū indicium plenè probatum plenissima est probatio, & sufficientissima ad condemnandum reum sic egressum è camera.

Secus si camera alios haberet aditus, & plures ¹² ibi extiterint; & egrediens nullum gestaret gladium, sed solum esset pallidus, ac tremens, & enssem haberet in sua vagina repositum nullo respersum sanguine, tale namque indicium solum sufficeret ad capturam, & ad illum examinandum etiam cum iuramento, & carceribus mancipandum, quousque veritas de delicto haberetur. Non crederem autem prædictum indicium sufficere ad torturam, nisi alia superuenirent adminicula, & indicia. At de singulis dicamus magis particulariter, & primum de solito delinquere.

Vtrum solitus delinquere ex eo solo possit damnari, vel torqueri. CAP. III.

S V M M A R I V M.

- 1 *Semel malus regulariter præsumitur malus in eodem genere mali.*
- 2 *Quare inter multos valdè suspectos semel delinquens tortura subijci poterit.*
- 3 *In alio verò genere solitus delinquere non modicam gignit præsumptionem.*

- 4 *Id tamen ad torturam non sufficit.*
- 5 *In eodem verò genere ignorato auctore delicti certi solitus delinquere torquendus.*
- 6 *Nisi per triennium elapsum se correctum, & emendatum ostendisset.*
- 7 *Vel nisi per naturam mutationem, vel ætatis similia vitia illi amplius non congruerent.*
- 8 *Nec militat præfata regula in delictis simul, & semel patrat, sed successiue.*
- 9 *Bonus è contra præsumitur semper bonus.*
- 10 *Secus facientes Prælati grauius errant.*

- 1 **C**ertum est ex regula iuris, *de reg. iur. in 6* quod qui fuit semel malus, præsumitur semper malus; quæ tamen regula intelligitur in eodem genere mali, vel illi simili, vt tradit Alc. *de præsumpt. reg. tua. art. 3. præsumpt. 7. n. 2. & Salicet. & Bart. l. fixa. C. de quæst.*
- 2 Ex qua regula infert Salic. quòd vbi plures fuerunt in rixa, & reperitur vnus vulneratus, poterit iudex peruenire ad torturam contra illum, qui aliàs simile delictum commiserit.
- 3 Et si autem præfata regula intelligatur semper in eodem genere mali, vel illi simili; verum est tamen, quòd qui est malus in vno, habet contra se non modicam præsumptionem, quod sit malus in alijs propter magnam criminum connexionem inter se: & sic ex vna specie delicti paterni præsumuntur filij laborare. *Canon. si gens Angelorum. dist. 56.*
- 4 Id tamen non sufficeret ad torturam, & multò minus ad condemnationem, quod certum est.
- 5 At in eodem genere mali aliquo commisso delicto occulto, & ignorato auctore, tenendum est cum præfatis Doctor. posse procedi ad torturam contra aliàs delinquere solitum.

Ponderandum tamen esset, an per aliquod tē- 6
pus iudicis arbitrio sufficiens, & iuxta commu-
nem per triennium à similibus delictis perpe-
trandis illum abstinuisse constaret, vel si magnā
pœnitentiam egisset, vitamque in melius com-
mutasset iuxta Bartol. & Bal. *l. imperialis. C. de
nuptijs.* & Menoc. *de præsumpt. n. 42.*

Veletiam si delicta per naturam, vel per æta- 7
tem solito delinquere amplius non conuenissent;
vt, qui iuuenis fuit libidinosus, regulariter non
præsumitur talis iam senex factus, vt cum Bart. &
Felino resoluit Alciat. *ubi sup.*

Similiter non intelligitur præfata regula de 8
pluribus delictis eodem tempore commissis: vt,
si quis furtum quoddam commisit, non præsu-
mitur cætera commisisse eodem tempore patra-
ta; prout docent Innocentius, Abbas, Imola,
Ioannes de Anania, & Felinus: quos citat, sequi-
turque Roder. *q. 13. art. 3.* sed intelligitur de de-
licto præterito; vt, qui aliàs simile delictum com-
miserit, nunc de nouo patratum commisisse præ-
sumi possit, ignorato auctore, & alia non adsint
indicia ponderatis præfatis limitationibus, & alijs
ponderandis.

E contra verò bonus præsumitur semper bo- 9
nus, etiā nūc vt dicitur in iure, *c. mād. de præf.* quia
de transacta vita addiscimus quid de sequenti cō-
uersatione præsumamus, argum. etiam cuiusdam
texti ciuilis, quem citat Roder. *ibid.* & tradit
Felinus.

Qua in re nonnullos vidi errare Prælatos, qui 10
leuiusculis ex indicijis cōtra viros in Religione e-
minētes per plurimos annos moribus, & vita pro-
batissimos processus formare tētarūt seuerius, &
rigoro-

rigorosiſſus, quam oportuerit magno cum periculo denigrationis famæ prædictorum; & ex conſequenti in magnum ordinis detrimentum; quare ſic procedentes grauiffimè delinquunt Prælati, prorſusque abſtinere à ſimilibus debent.

Vtrum ſola epiſtola ſigillo munita, vel alia ſcriptura priuata faciat plenam probationem, vel ſaltem indicium ad torturam. CAP. IV.

S V M M A R I V M.

- 1 *Sola ſcriptura in iudicio recognita ſufficit ad condemnationem.*
- 2 *Quæ habetur pro recognita ob Rei prætenſi contumaciam.*
- 3 *Negans compelli poteſt ad conſimilem ſcripturam formandam, & ex inſpectione litterarum iudicium ferri.*
- 4 *Periti etiam vocandi, ubi opus fuerit.*
- 5 *Quæ approbata non ſufficit ad condemnationem, ſed ad torturam iuxta exigentiam.*

1 **R** Oder. ead. quaſt. 13. art. 5. expreſſe docet, quòd, ſi quis in aliqua epiſtola confiteatur ſuum delictum, ſola illa ſcriptura priuata ſine alijs teſtibus ad plenam probationem ſufficit, dummodo in iudicio recognoscatur à ſcriptore. Pro qua opinione adducit Rebuff. Couar. Auendanum, & Auilam.

2 Addentes, quod ſcriptura habetur pro recognita ob cõtumaciam Rei nolentis reſpondere, vel reculantis comparere per quemdam textum *c. fin. de confeſ.* quem ad hoc commendant præfati Doctor. & verum eſſe intelligunt, dummodo ad recognitionem faciendam prætenſus reus citatus fuerit, qui, ſi dolo, vel fraude citationem effugeret, ac latitaret, tunc ſufficerent contra ipſum e dicta communia, & conſueta.

3 Quod ſi reus in iudicio compareret, & negaret ſcriptu-

scripturam à se scriptam, compelli poterit, & debet ad similem scripturam manu propria scribendam, & ex inspectione, & comparatione litterarum fieri poterit recognitio iuxta authenticam *de instru. caut. & fid. §. si quis igitur*. Per quam ita resoluunt, & tenent Bald. *ibid.* & Hyppol. *in rub. de prob. & Lopez in l. 129. II. 18. p. 3.*

Et si in Diffinitorio non adessent qui ex huiusmodi inspectione, & comparatione litterarum rem diiudicare possent eligendi essent periti in arte scribendi, & sub iuramento adstringendi ad veritatem dicendam super præfata litterarum comparatione.

Quæ tamen quantumcumque approbata, etiam à peritis, plenam probationem contra reum in negatione persistentem non faciet; sed tantum semiplenam, ut post alios resoluit Couarr. *pract. quest. c. 26. n. 26.* & tunc nedum procedi potest ad iuramentum præstandum reo, ut notat Roder. *ibid.* sed etiam ad torturam leuiorem, vel grauiorem iuxta delicti mensuram, quæ omnia exequi debet iudex, vel ex munere, vel ad instantiam partis seruato iuris ordine iuxta superius tradita.

De alijs diuersis indicijs. CAP. V.

S V M M A R I V M.

- 1 Fuga duplex, quædam est ipsum crimen puniendum.
- 2 Alia fuga est indicium sufficiens ad torturam.
- 3 Nisi rationabilis excuset ratio, & quæ sit illa.
- 4 Sin autem fuga post famam delicti semper aliquod facit indicium.
- 5 Et grauis inter regulares, ubi fuga iuncta est Apostasia.
- 6 Mina potentis exequi, & soliti delinquere sunt indicium ad torturam.

- 7 *Secus in uno vano iactatore, vel nimis probo, nec solito delinquere, qua solum ad inquisitionem sufficerent.*
- 8 *Inimicitia ad solam inquisitionem sufficit.*
- 9 *Similiter sequestratio in loco secreto & suspecto.*
- 10 *Et tunc secundum exigentiam adhibenda remedia.*
- 11 *Idem de pacto cum accusatore.*
- 12 *Similiter variatio & titubatio.*
- 13 *Mendacium, ut delictum puniatur.*
- 14 *Mendacium, ut indicium sufficit ad torturam ad rectum iudicis arbitrium.*
- 15 *Similiter laesi exclamatio iuxta concurrentia adminicula.*
- 16 *Dictum socij criminis non est indicium propriè sumptum, sed ad testium normam reducendum.*
- 17 *Nam purgati per torturam testes fiunt idonei.*
- 18 *Similiter confessio extraiudicialis latè dicitur in dicitum.*

- 1 **S**unt multa alia indicia diuersorum generum; sed nos (vt dictum est) non omnia, sed alia quædam magis frequentia, & scitu necessaria percurramus: quorum *primum* in isto capite sit fuga: quæ est duplex. Nam aliqua fuga est crimen ipsum; & opponitur vt crimen contra effugientem, &, si fuerit probata, sufficit ad condemnationem fugientis; V. g. militis fugientis è prælio contra legem, & præceptum Ducis: & inter regulares, monachi fugientis è conuentu contra præceptum superioris: quia statim efficitur apostata, & inobediens, & secundum Apostasiæ, & inobedientiæ modum est puniendus.
- 2 *Secundò modo fuga non opponitur tamquam delictum, sed tamquam indicium delicti, vt, quando sparsa iam delicti fama quis aufugit, talis fuga est indicium non quidem ad condemnandum, sed saltem ad torturam.*
- 3 *Nisi aufugiens rationabilem fugæ adduceret rationem, videlicet quia iudicem habebat suspectum,*

ctum, vel quia crudeli, & in humano carcere illum iudex detrudi iusserit, & similia.

Si verò nullam afferat fugæ rationem, siue fu- 4
giat ante sumptas informationes, vel citationem, siue non; dummodo delicti fama fuerit iam sparsa, vel notorium fuerit delictum, semper crederem prædictam fugam sufficere ad torturam leuiorem, vel grauiorem, vel ad arctationem iuxta delicti mensuram.

Sed regulariter inter nos non arripitur fuga, 5
nisi ex graui delicto; cùm fuga ipsa apostosiam inducat, & pœnam consequentem, in quam nullus sanæ mentis spontè incidere eliget, nisi ad euitandam maiorem pœnam sibi ex graui delicto patrato imminentem. Et idem dicendum est de reo è carceribus aufugiente cum superioribus limitationibus.

Secundò indicium facerent ad torturam minæ 6
præcedentes delictum, si sint prolatae à viro potente delictum efficere, & malæ famæ in eodem genere mali; & multò magis, si solitus esset delinquere, vel minas exequi, vt docet Clarus cum communi. q. 21. vers. minæ.

Secus, si minæ essent à viro vano, & iactatore 7
prolatae, & non solito eas exequi, veletiam à viro probo, & non solito delinquere; sed aliqua ex candescentia, vel iræ impetu minante: nam tales minæ, & similes non sufficerent, nisi ad inquisitionem formandam.

Tertium indicium est inimicitia, quæ nullatenus 8
mea sententia ad torturam, sed ad solam informationem, vel inquisitionem specialiter instituendā est sufficiens: dummodo fuerit inimicitia capitalis, & ex capitali causa orta, vel saltem graui: quod arbitrio iudicis erit iudicandum. *Quar-*

- 9 *Quartò* lequiftratio in aliquo loco secreto cum puero, vel cum muliere indicium fimiliter facit, non quidem ad torturam, nifi alia adfint adminicula, fed folum ad inquisitionem instituendam fimiliter specialem ex munere: & eo magis, quo vel fores fuerint obferatæ ita, vt deforis aperiri nequeant, vel fuerit locus obfcurus, vel nocturno tempore, & fimilia.
- 10 Et fecundum circumftantias maiores, vel minores concurrentes, vel inquisitiones instituenda, vel correctiones, & prohibitiones faciendæ, ad vitanda fufpecta confortia iuxta cuiufcumq; approbatæ Religionis instituta.
- 11 *Quintò* indicium facit ad inquisitionem, & non ad torturam pactum cum accusatore, vt ab accusatione defiftat.
- 12 Et fimiliter variatio, titubatio, & inconstantia rei aliquam præfumptionem faciunt maiorem contra reum; vt inquit Clar. *loco citato*; non autem fufficiunt ad torturam.
- 13 De mendacio verò non ita vniuerfaliter fentio cum Claro; fed diftinguendum eft de mendacio; ficut de fuga; nam, fi mendacium opponitur vt delictum; & probetur, puniendum eft pœna falſi iuxta delicti menfuram.
- 14 Si vero opponitur, vt indicium, poterit fufficere ad torturam, vel ad folam fufpicionem augendam iuxta mendacij grauitatem, vel perniciem, iudicis arbitrio diiudicandam.
- 15 Denique exclamatio puellæ, vel pueri, vel cuiufcumque alterius cum fuga illius, contra quem acclamatur; vel cum eiufdem pallore, ac tremore, & fimilibus accidentibus indicium facit vel ad folam inquisitionem instituendam, vel etiam ad tortu-

torturam, secundum diuersam delicti speciem, & grauitatem, & concurrentes circumstantias iudicis arbitrio ponderandas, & diiudicandas, vt ex superioribus elici potest.

Excludo autem ab indicijs proprie sumptis di- 16
ctum focij criminis, vel corrupti, & sollicitati.

Nam tales reducuntur ad testes; & purgata eo- 17
rum infamia cum tortura testes efficiuntur idonei, & integri, seruatis seruandis, vt superius expressum est.

Et similiter excludo confessionem extraiudi- 18
cialem, quia reducitur ad confessionem, de qua supra: quæ potest esse tam de indicijs, quam de delicto; & ideo ab indicijs propriè dictis est distincta, vt determinauimus: & hæc de determinatis indicijs, ex quibus cætera distingui, ac diiudicari poterunt.

De Indiciorum probationibus. CAP. VI.

S V M M A R I V M.

- 1 Indicia probanda sunt per duos testes contestes.
- 2 Unicus verò semiplenam tantum facit probationem.
- 3 Duo testes deponentes, alter de delicto, alter de indicio graui plenam faciunt probationem.
- 4 At indicia in se probari debent per duos testes contestes.
- 5 Et in omnibus probari debent indicia, sicut delicta in se.
- 6 Hinc testes, quomodocumque singulares, non coniunguntur ad perficiendum unicum indicium.
- 7 Nec similia indicia sufficiunt ad torturam per singulares testes tantum probata.
- 8 Neque confundenda probatio indiciorum cum eorum sufficientia ad torturam,
- 9 Indicia quantumcumque ex se sufficientia ad torturam non tamen sufficiunt, nisi sint perfecta, id est plene probata.
- 10 Secus in indicijs valdè connexis, & sic ad torturam sufficientibus.

II *Indicia verò non connexa nunquam ad torturam sufficient per solos testes singulares probata.*

I **E** Adem penitus doctrina, quæ tradita est circa probationes delictorum in se, applicanda est probationibus indiciorum; itaque ad plenam probationem cuiuscunq; indicij duo requiruntur; testes, & contestes omni exceptione maiores.

2 Vnicus verò, & singularis femiplenam tantum facit probationem: & ita singularis testis necessario distinguitur ab indicijs propriè sumptis.

3 Clarius itaque, ac distinctius notandum, quod, si adsint duo testes omni exceptione maiores deponentes de visu, quorum vnus deponat de delicto in se, videlicet se vidisse Petrum vulnerantem Antonium, & alius deponat de indicio distincto, & non de crimine, dicendo, se vidisse Petrum eadem hora egredientem de loco, vbi Antonius extitit vulneratus, & præfatum Petrum habentem gladium sanguine recēti respersum, certum est, quòd primus testis deponit de delicto, & secundus de indicio tantum, *vt constat ex superius traditis*: isti tamen plenam probationem facient, & ad condemnationem Rei sufficientem, licet vnus deponat de delicto, & alius de indicio; quia est indicium violentissimum, & maximū, & delicto propinquissimum, & idem semper est dicendum de similibus testibus, quorum vnus probet de delicto, & alius de indicio adeo connexo, vt contestes dici possint ex loco, tempore, & circumstantijs adeo inseparabiliter connexis. Hoc autem obiter sit dictum.

4 Hic enim non loquimur de probatione, quam faciunt indicia respectu delicti, & ad conuincendum

dum reum; sed solum de probatione indiciorum in se, ita, vt quando indicia non sunt euidentia, & nota, debent probari saltem per duos testes, & contestes ad hoc, vt sint certa, & indubitata, & luce meridiana clariora, vt requiritur.

Nam (vt sæpius dixi, & repeto) nil magis, vel minus valent probationes indiciorum, quam delictorum in se: ita, vt, si vnus testis singularis omni exceptione maior facit semiplenam probationem tantum respectu delicti, facit etiã semiplenã respectu indicij: & si duo faciunt plenam delicti; similiter duo faciunt plenam indicij probationem; & si testis singularis probat tantum semiplene famam de delicto, similiter & de indicio, sic in omnibus currunt pari passu; & ea seruanda omninò circa testes de auditu, & circa probationem famæ, *quæ suprà ob seruanda diximus in delictis*: quare patet valdè allucinari aliquos in hac doctrina, nec intelligere Bossium, Clarum, & Carrerium, quos adducunt, cum expresse asserant nobiscum requiri duos testes ad plene probandum indicia, sicut, & delictum: & hæc est communis opinio, & indubitata in iure conclusio.

Ex quo Bossius *tit. de indicij*s clarius ait: quod duo testes deponentes de duobus indicijis remotis, non coniunguntur ad perficiendum vnicum indicium, & similiter duo testes singulares de auditu non coniunguntur ad plenam probationem famæ, vel alicuius indicij, vt dictum est.

Et Carrerius *in practica fol. 39. num. 4.* optime aduertit, quod si vnus testis deponit de fama, & alius de inimicitia, & alius de fuga, & sic

de similibus, non coniunguntur ad plenè probandum vnum indicium, quod postea sit sufficiens ad torturam, ad quam esset sufficiens ex genere suo aliquod illorum indiciorum, si esset plenè probatum.

- 8 Quod etiam nō intelligunt quidā confundendo probationem indiciorum cum sufficiētia indicij ad torturam, quem in errorem non incidissent, si perpendissent, quod tūc perfectum in genere suo dicitur indicium, quando est plene probatum, veruntamen, si ex genere suo sic perfectū non est sufficiens ad torturam, nunquam per eū, quamuis plenissime probatum, ad torturam deueniri poterit: sed tantum secundum eius sufficientiam procedendum *iuxta tradita in superioribus capitibus.*

- 9 Nec obstat regula illa; singula, quę non possunt, simul iuncta coadiuuant: quoniam (vt per optimè aduertit Carrerius) locum habet regula, quādo illa sunt perfecta in genere suo, vt tradit Bald. *in l. 1. C. de confess. & Alex. cons. 201. col. 4.* indicia verò nunquam sunt perfecta in genere suo, nisi sint plene probata, vt dictum est; nec habet difficultatem iuxta superius traditam doctrinā Carrerij, & Fulgosi *in l. fin. C. familia*: quod testes singulares deponentes de pluribus indicijs, quorum quodlibet est sufficiens ad torturam, possint mouere mentem iudicis ad torquendum reum, nisi velimus recedere à superiori doctrina: quia nullum præfatorum indiciorum per testes singulares est plene probatū; ideo nec simul cumulata plura plene sufficiunt ad torturam: ideo magno cum moderamine hac in re procedendum.

Verum

Verum est tamen, quod quando testes singula-
res deponunt de indicatijs adeo connexis, quod v-
nicum integrant indicium perfectum sufficiens
ad torturam deueniri ad illam poterit, non ex vi
singularium testium: sed ex connexione indicio-
rum, vt in exemplo de dicto vulnerati, & de duo-
bus alijs dicentibus vidisse vulnerantem fugien-
tem, & cum ense sanguinolento, & sic militat do-
ctrina Carrerij, & Fulgosi.

Ex quibus constat, quod testes singulares de
indicijs remotis, & leuibus, vel de indicatijs, quam-
uis grauib, & non connexis, nec se inuicē com-
plectentibus, nil probant, caute itaque procedant
iudices arbitrando, & recedendo à communibus
iuris regulis in huiusmodi indicatijs dignoscendis,
& pro sufficientibus ad torturam approbandis.

D E R E I S.

Tractatus Nonus.

P R Æ A M B U L U M.

EXPLETIS superiorib. tractatibus,
cum suis adiunctis; in isto nono de
reo agendum occurrit, quatuor, por-
rò comprehendit, videlicet citationem,
interrogationem, carcerationem, & torturam.

De Citatione Reorum. CAP. I.

S V M M A R I V M.

- 1 Nunquam Reus citatur nisi expleto iam processu informa-
tiuo.
- 2 Citandus autem prauia saltē semiplena probatione, prius-
quam aliud intentetur.

- 3 *Carcerandus autem omiſſa citatione, quando rationabili-
ter timetur de fuga.*
- 4 *Citatio, cum ſit de iure diuino, nequit omitti, ſed benè ſo-
lemnitates iuris.*

1 **P**rimum certum eſt reum citari non debere, dum formatur proceſſus, ſiue formetur per viam inquisitionis, & ex munere, ſiue per viam denunciationis iuridicæ, ſiue per viam ac- cuſationis, & ad inſtantiam partis; ſed ſolum citari debet reus expleto iam proceſſu, quoad te- ſtium, vel indiciorum ſufficientem examinatio- nem, & probationem; & huiusmodi conſuetudo nedum valida eſt; ſed (vt tradit Innoc. Bald. Ananias, & Iulian. Clarus, quos citat, & ſequi- tur Roderic. *quæſt.* 18. *artic.* 3.) eam ſeruat totus mundus.

2 **E**xaminatis igitur teſtibus, vel indi- cijs citan- dus eſt reus, ſi adſit contra eum probatio, ſaltem ſemiplena, vel aliquod aliud indicium æquiua- lens, nec enim citari poteſt ſine tali præuia ſemi- plena probatione, citandus eſt autem, antequam aliquid aliud intentetur contra eum, quod mi- nimum detrimentum illi afferre poſſit, vt eſſet incarceration, vel tortura, & huiusmodi, præſer- tim cum ſint damna irreparabilia; & ſecus fa- ciens Prælatus peccaret mortaliter, & omnia tentata eſſent nulla, vt docet cum communi Na- uar. *cap.* 25. *nu.* 13.

3 **E**xcipitur tamen vnicus caſus; quando nem- pè ex probabilibus coniecturis iudicis arbitrio ponderandis timeretur fuga ipſius Rei, ſi citare- tur: quia tunc ſine præcedenti citatione repente, & inopinato incarcerationus eſt, non quidem for- mali carcere, vnde oriatur aliqua priuatio, ſed
veluti

veluti in custodia solum ad impediendam ipsius fugam, ut securus retineatur, quousque ultimum proferatur iudicium, & definitiva sententia, ne ex illius fuga periclitaretur iustitia.

Cæterum, his observatis, citatio est de iure di-
uino, & naturali, nec prætermitti vnquam
potest: sed benè prætermitti possunt iuxta
indultum Bonifacii Octavi, & Religionis pro-
batissimam, & receptissimam consuetudinem:
quæ pertinent ad Apicem, vel solemnitatem iu-
ris positiui, ciuilis, & canonici; ut sunt citationum
interualla, dilationes, & cætera huiusmodi, quæ
non sunt essentialia, nec in usu apud nos; sed ci-
tandus est Reus ea forma, qua in sequenti capitu-
lo statim dicetur.

Quomodo, & qua forma citandus est Reus.

CAP. II.

S V M M A R I V M.

- 1 *Citatio debet ferri iuxta probatam cuiuscunque Religionis consuetudinem.*
- 2 *In Religione Auctoris soli Prouinciales, & eorum superiores citandi facultatem habent.*
- 3 *Quæ forma citandi sit in usu in eadem Religione.*
- 4 *Strictiorem formam citandi cuperet Auctor, & quæ, per epistolam.*
- 5 *Et quæ forma per internuncium.*

ARgumento eorum, quæ in sacris canoni-
bus cap. si Romanorum. 19. quæst. I. cap. Dam-
namus. de sum. Trinit. ex D. Ambrosio no-
tatur, Citatio Reorum debet fieri iuxta antiquis-
simum stilum, & veterem cuiuslibet Religionis
consuetudinem: nam illam per tot sæcula proba-
tam à Sancta Romana Ecclesia nullus relinquitur
ambigendi locus.

2 In nostra porrò Religione cum solum Prælati prouinciales, & eorum superiores, vel horum delegati, & nullus alius in causis grauib. processus formare, & in scriptis procedere possit, constat, quòd solum præfati reos citare possunt.

3 Quæ citationes regulariter sub quadam bona fide fiunt, ita, vt ego vidi vt plurimum obseruari, quod Prouinciales per simplices epistolas reos prætenso euocent, nulla indicta, vel intimata causa specialiter contenta in processu contra eos, sed solum per obedientiam illis præcipiunt ad suam præsentiam venire rationabilibus de causis pertractandis, & similibus vtuntur formis; Vel, si rei præsentis reperiantur in eodem conuentu per quemlibet fratrem indifferenter regulariter euocantur ad præfatorum Prælatorum præsentiam, & residentiam, vt inde interrogati respondeant *prout de iure*.

4 Et licet iuxta indultum Bonifacii Octauii modus citandi præfatus, vel alius non vitiet processum, cum sola citatio sit essentialis iudicii, nõ autem modus citandi: veruntamen ad tollendas omnes tergiversationes, & perniciosas dilationes ego cuperem strictiorem formam citandi reos in nostra Religione obseruari: nempe, vt in processu adnotaretur diligenter citatio cum termino præfixo ad comparendum ipsi reo opportunè, & cætera omnia de executione, vel contumacia ipsius citati in actis redigerentur; & citaretur Reus, si fuerit absens, per Epistolam solito Prælati sigillo munitam, & propria eius manu subscriptam, & inde transmitteretur fideliter, & in proprias manus coram testib. reo prætenso præsentaretur, vt si elapso termino ei præfixo non com-

compareret: posset bis, vel ter citari, & inde in contumaciam condemnari, *prout de iure*.

Si vero in eodem conuentu fuerit, vellem citari per internuncium similiter bis, vel ter coram testibus ad præfixam, & determinatam horam diei, & similiter notari in processu citatio cum debito interuallo ad comparendum, vt similiter possit procedi, *prout de iure*, si citatus venire contempserit; & propterea, vt, omni remota tergiuersatione, vel temporis dilatione quieti, & tranquillitati Religionis quam citius consulatur, huiusmodi causis criminalibus quam citius expeditis: hic autem secundus citandi modus cum per internuncios sæpius repeti possit, arbitrio iudicis erit, vel coram testibus, vel aliter illum prosequi, *prout opportunius iudicauerit secundum qualitatem personarum, loca, tempora, & alias circumstantias*.

An Generalis possit priuare Prouinciales, vel Commissarios, & Visitatores suis officijs ob aliquam grauem causam, sine citatione precedente.

CAP. III.

S V M M A R I V M.

- 1 Quicumq; Prelati delegati possunt à suis delegantibus remoueri nulla praua citatione.
- 2 Prelati verò canonicè instituti, vel electi, nequaquã contra seculi opinantes.
- 3 Soluuntur contraria rationes.
- 4 In canonicè institutis officialibus nunquam citatio omitenda, cum sit de iure diuino.
- 5 In alijs etiam officialibus non temerariè, sed cautè procedendum.

1 **C**itatio de iure communi non requiritur cū eo, qui non potest contradicere, *vt l. prima ff. de fidei commiss. liber. & l. recusare ff. ad reb. & tradit Curt. Iunior consil. 175. num. 13. & consil. 498. ad finem*: modo, si loquamur de Commissarijs, & Visitatoribus delegatis tam à Generalibus, quam à Prouincialibus Prælatiis, certum est ipsos delegatos non posse contradicere, si delegantes velint eos ab officijs remouere, & priuare, *vt in cap. ad Monasterium. §. talis. de statu Monac. & Abbas ibid.* probat id procedere etiam, si Prælatus delegans promiserit non reuocare; Verba enim citati iuris hæc sunt: *Sed cum opportuerit amouere sine contradictione aliqua reuocetur*; &c. In talibus: itaque nulla requiritur præcedens citatio de iure.

2 At si loquamur de officialibus canonicè institutis, & electis, *vt sunt Abbates, Priores, Guardiani, & Prouinciales Ministri, & etiam Confessarij Monialium in Diffinitorio instituti, & electi, & similes*; hos nullatenus amoueri posse absq; præuia citatione arbitror quidquid varie tradat Roder. *q. 18. art. 1.*

3 Nec obstant absurda ab eo adducta videlicet, quod monachi possent tunc contradicere, & litigare contra sententiam Innocentij *in c. cum olim. &c.* & sic voluntati Prælati se opponere, & cessaret obedientia, & suprema Prælati potestas: nam hæc omnia locum habent in monachis, & fratribus priuatis, vel in officialibus sola auctoritate Prælatorum institutis absq; electione, *vt sunt inter nos præfati commissarij, & præsidentes locorum in Guardianorum defectu, & Confessarij monialiū per modū prouisionis absq; Diffinitorio*

rio instituti, & similes: tales enim, & ceteri omnes priuati & subditi reclamare non possunt neque contradicere; nec litigare, nec voluntati Prælatorum se opponere obedientiæ voto renunciando contra supremam Prælatorum potestatem. Nam secus facientes absurda præfata sequerentur.

Cæterum canonicè instituti, & electi officiales, (vt *superius dictum est*) nequaquam possunt sic ad libitum Prælatorum amoueri, & reuocari sine præuia citatione, cum sit de iure naturali, & diuino ad defensionem inuenta, & instituta: modo reuocatio, vel priuatio talium est contra illorum famam, & honorem, ad cuius defensionem, vel tenentur, etsi mortui mundo, vel saltem cogi non possunt ad renunciandum ei, si noluerint, & propria electione ob maiorē sui mortificationē.

Præterea in alijs officialibus sola Prælatorum auctoritate institutis, vel in monachis, & fratribus priuatis cautè etiam procedendum, etsi enim contradicere non possint; verumtamen non sine rationabili de causa remouendi sunt leuiter ab officijs, vel leuiter amouendi, & transferendi de conuentu in conuentum, vt pro viribus euitētur nimix fratrum vagationes, & animorum inquietudines, & perturbationes in ordine; & cætera similia.

An aliquo in casu possint amoueri officiales quicumque indifferenter nulla præuia citatione, vel nulla data eis defensione. CAP. IV.

S V M M A R I V M.

- 1 *Opinio dicentium in nonnullis citationem omitti posse.*
- 2 *Quam sententiam, vt erroneam, & perniciosam, reijcit Auctor.*
- 3 *Vnicum concedit casum Auctor, in quo citatio possit omitti.*

- 4 *In tali casu non pœna ordinaria, sed mitiori extraordinaria puniendi Rei, valdeque commendat exiliij pœnam.*

Roder. ibid. asserit, quod possunt inauditi, & indefensi quicumque amoueri officiales, quando certum est, nullam parti competere defensionem; quam in sententiam adducit Parisium, Paulum, & Leazarum, Ant. de Butrio, Innoc. Hostiens. Io. Andr. Oldrad. & alios relatos à Grammatico, dicentes, quod in præfato casu cessat ius diuinum, & naturale, prohibentia, ne aliquis puniatur non citatus; dummodo ista concurrant, quod parti nulla competat defensio; vel quia delicta commissa sint notoria, vel ex eius litteris missiuis probentur.

- 2 Quam opinionem erroneam, & perniciosam prorsus arbitror, siue intelligatur de amotione officialium per electionem institutorum, vel per solam auctoritatem Prælati, vel de aliorum fratrum priuatorum condemnatione, & priuatione: nam in omnibus præfatis casibus citationem requiri de iure diuino, & naturali regulariter semper teneo, etiam in notorijs criminibus; etiam ubi adsunt litteræ missiue, & cætera huiusmodi, sicut idem Roder. *ubi sup.* dicit sentire iuxta quandam Glossam, Innoc. Specul. & alios, quos referunt, & sequuntur Felinus, & Aretinus, & (ultra eos) Quintil. Mandosius, & Bald. & communiter Doct. ita sentiunt: & hanc sententiam omnino tenendam arbitror; nec leuiter, vel passim contra ius diuinum, & naturale veniendum, nec leuiter, vel pro libito limitandum, vel interpretandum, ut concludit Roder.

- 3 Vnicum tamen casum ego excipio; & in quo
cum

cum alia opinione sentirem , videlicet quando ultra notorietatem delicti, & ultra id, quod constiterit plusquam probabiliter nullum esse defensionis locum; multi præterea essent complices magni nominis, & famæ, siue in Religione, ubi sunt viri eminentes, ex quorum casu penitus denigraretur ordo, siue extra Religionem, ut sunt aliquæ familiæ honestæ, vel nobiles, in his, & similibus ad euitanda maxima scandala, & detrimenta, siue dictarum familiarum, siue ordinis, citationem omittendam libentius concederem; ubi verò nulli tales sunt complices delicti, nullum alium posse dari casum arbitror, in quo citatio tuta conscientia omitti possit; nam ea non potest obscurare notorietatem facti, nec aliquod impedimentum afferre iustitiæ: sicut è contra posset contingere non citata parte, nec data ei se defendendi facultate, prout de iure diuino, & naturali; in solo itaque præfatorum complicum casu citationem alijs concurrentibus præfatis limitationibus omitti posse arbitror.

Sed tunc non essent rei poena ordinaria punien- 4
di; sed ad Epicheiam recurrendum, & aliqua poena extraordinaria mulctandi; inter alias vero mihi semper valdè placuit, & placet exilium, vel à loco, vel à Prouincia, ad purgandam prouinciã, vel locum: nam tunc euitantur prædicta damna, & detrimenta siue familiarum honestarum, siue ordinis, quando in delicto tales existunt complices, & quorum vexatione talia damna oriri possent, si reus citaretur, & causa discuteretur; præterea exilium non est adeo magna, nec intolerabilis poena, præsertim respectu fratrum, & monacho-

nachorum, qui nullum locum, vel patriam, sibi appropriare possunt, nec debent, cum sint mortui mundo, & his renunciauerint ex voto; & ideo præfatam extraordinariam pœnam exilij, sæpè vidi laudabiliter practicari, nè dum in hoc ordine, vbi tolerabilior videtur ob adductam rationem; sed etiam in sæculo, vbi re vera multo grauior, & intolerabilior extat: concurrentibus itaque prædictis conditionibus ego arbitror exilium, etiam concurrente cum eo priuatione aliqua officij, remedium optimum, & salutare in ordine, atque mitius, & tolerabilius.

Quomodo, & quando Rei sint interrogandi.

C A P. V.

S V M M A R I V M.

- 1 *Reus interrogari nequit, nisi prauia semiplena probatione.*
- 2 *De occultis interrogari non possunt.*
- 3 *Per solam famam quantumcumque probatam Reus nec citari, nec examinari potest, sed solum inquisitio institui specialis.*
- 4 *Si ex inquisitione nil resultat ultra famam, ibi sistendum.*
- 5 *Iudices peccant interrogando non seruato iuris ordine.*
- 6 *Benignè, & charitatiuè interrogandi sunt Rei, non asperius, & seuerius.*
- 7 *A generalibus ordiendæ interrogationes descendendo ad particularia.*
- 8 *Solertia uti debet iudex indagando rimulas, & circumstantias facti.*
- 9 *Cauere tamen debet à cauillosis, & suggestiuis interrogationibus.*
- 10 *Conuictus de vno crimine de nullo alio nequit interrogari, nisi adsint probationes sufficientes.*
- 11 *Potest interrogari tamen de delictis, in quibus solitus est delinquere.*
- 12 *Cum iuridicè interrogatur, semper à Reo exigendum est iuramentum.*

- 13 *Quod iuramentum semper iniuste, & cum culpa exigetur à iudice, nisi ordo seruetur iuris.*
- 14 *Vniuersaliter quæ sufficiunt ad interrogationem, suffi-
ciunt ad iuramentum, & sic practicatur.*
- 15 *Nequit interrogari Reus vinculis obstrictus, & in car-
ceribus, sed solutus, & liber.*
- 16 *Quæ omnia in actis notari debent.*

Iudex nullatenus Reum interrogare potest, ni-
si adsit ultra accusationem, vel denunciatio-
nem, vel inquisitionem vnius testis oculatus
omni exceptione maior, vel indicia illi æquiua-
lencia, vt sentit Bart. in l. fi. nu. 7. ff. de quest. &
D. Thom. 2. 2. q. 69. art. 1. & 2. & Caiet. ibid.
& Nauarr. cap. 25. num. 56. contra id quod sentit
Greg. Lopex adductus à Roder. q. 19. art. 3.

Qui tamen verum dicit in eo, quod iudices de
occultis criminibus reos interrogare nunquam
possunt, cum hoc esset contra iuris ordinem, Deum
que optimum maximum offenderent, proprias
que damnarent animas.

Sola porrò fama, etiam probata, nunquam est
sufficiens ad citandum, & examinandum Reum
quidquid adstruat Salsedo, & alij; namque fama
(vt superius ritè demonstrauius) ad nil aliud valet,
nisi ad aperiendam viam iudici ad inquisitionem
etiam specialem formandam.

Si autem inquirendo nullum aliud probetur
indiciu, vel adminiculum conformiter ad fa-
mam ipsa sola nunquam erit sufficiens, quin mea
sententia penitus inualidabitur fama, nisi inue-
niantur indicia, vel delicta, de quibus ista fama e-
rat vulgata, vt constat, quibus omninò deficientibus
constat, famam fuisse merā infamiam: & nullo in-
nixam veritatis fundamēto, quæ ratio me cōuin-
cit, vt nunquā sola fama orta à quibuscumq; suffi-
ciat

ciat ad citandum, & interrogandum prætenſum reum, contra quem eſt fama quantumcumque probata.

- 5 Iudex autem, qui reum interrogat, non ſeruato hoc iuris ordine mortaliter peccat, vt docet Nauarr. *cap. 18. n. 49.* Tunc verò iuris ordo ſeruabitur, ſi vltra famam adſit ſaltem ſemiplena probatio, vel aliquid æquiualens, vt dictum eſt.
- 6 Hiſce ſuppoſitis, quando locus eſt interrogationi, benigne, & charitatiue interrogandi ſunt rei non ſeuere, nec iniurioſe, nec de vanis, & inutilibus; ſed de ipſis criminibus, vel indiſijs; & adiacentibus, prout opportuniuſ videbitur, nec enim certa regula præſcribi poteſt.
- 7 Regulariter autem à generalibus incipiendæ ſunt interrogationes, deinde ad particularia deſcendendum, & ad crimen ipſum particulare cum adiunctis, & indiſijs, vt reus intelligat ex interrogationibus iam detectum eſſe crimen.
- 8 Solertiam quoque, ac diligentiam adhibere debet iudex ad inueſtigandam veritatem, præſertim in valdè occultis, & difficilis probationis, exemplo Salomonis, qui gladium afferri iuſſit, ac ſi puerum diuidere vellet, & ſic veritatem inueſtigauit: ſic omnes circumſtantiæ, atque coniecturæ tam rei interrogati, quam facti diligenter ponderandæ, ne pereat veritas, & iudicium.
- 9 Cauere tamen debet iudex à nimis cauilloſis, & ſuggeſtiuis, & dolofiſ interrogationibus, ſed regia incedere debet inter iuſtitiam, & charitatem: quæ omnia docebit prudentia, inter has (charitatem videlicet & iuſtitiam) incedens.
- 10 Nec poteſt reus conuiſtus de vno crimine interrogari de quocumque alio, niſi ſimiliter adſint ſemi-

semiplenæ probationes, vel indicia æquivalentia, vt *suprà dictum est*; ita Soto lib. 5. de iust. & iur. qu. 6. art. 1. & de teg. secr. memb. 2. qu. 7. concl. 3. & Nauar. c. 25. n. 36. & alij omnes, quos viderim.

Possset tamen interrogari iuxta doctrinam 11
Nauar. in rub. de iudijs cap. 1. num. 61. de alijs eiusdem speciei delictis, an alias commiserit, dūmodo saltem præcefferit infamia probata, reum solitum esse delinquere, vel alias commisisse eiusdem speciei delicta.

Uterius, seruato iuris ordine, vt supra, & sup- 12
posita semiplena probatione, vel indicatijs æquivalentibus (vt dictum est) reo semper dandum est iuramentum ad extorquendam veritatem, vt ex D. Thoma 2. 2. q. 69. docet Bern. Diaz in sua pract. crim. cap. 118. & quidquid dicat variè, ac prolixè Roder. q. 19. a. II.

Resolutè dicendum iuramentum esse iniustū, 13
& homicidio perniciosius, vt asserit Cardinalis in Clement. vnita. de iure iur. Nec vllatenus exigendum à Reo, quando non adsunt semiplenæ probationes, vel sufficientia indicia ex leuioribus enim coniecturis, vel indicatijs, nequaquam iuramentum exigendum: caueant itaque Prælati, ac diligenter ponderent, ne iuramentum temere exigant; nam licet subditi non peccent, veritatē negando cum iuramento, vt *infra dicetur*, grauissimè tamen peccant Prælati, qui illud exigunt, si ne rationabili, ac sufficienti causa, & non seruato iuris ordine, vel enim nullum erit periurium, vt *infra constabit*, vel solum ex parte iudicis iniustè iuramentum extorquentis, Reo interim suum ius tuta conscientia defendente.

Vniuersaliter autem, quæ sufficiunt ad inter- 14
rogan-

rogandum Reum, eadem sufficiunt & ad iuramentum præstandum; & ideo semper in Religione nostra praticari vidi, vt Rei semper iurati, & nunquam sine iuramento interrogentur, licet aliqui contrarium dicant, & nescio, quo fundamento, cum constet ex Bart. *l. 1. n. 6. C. de iuram.* & ex Baldo *ibid. num. 8.* & ex Marian. *in cap. qualiter, & quando. num. 227. q. 84.* stylum totius Italiæ esse dandi iuramentum Reo, & sic inter nos minores obseruantes.

- 15 Denique Reus interrogari non potest vinculis constrictus, aut carcere inclusus, sed eductus carcere, vinculisque solutus, quando fortè contigerit illum ante interrogationem aliqua rationabili de causa carcere inclusum, vel vinculis constrictum, *de quo inferius agetur*, omnem enim vim, atque metum à Reorum confessione abesse debere omnia iura decernunt.
- 16 Itaque omnia superius dicta scriptis demandari debent à secretario causæ, & in processu ita describi; Frater talis carcere eductus, vinculisque solutus, & liber vocatus, & medio iuramento interrogatus, &c. Respondit.

Quomodo, & quando Reus interrogatus respondere debeat. CAP. VI.

S V M M A R I V M.

- 1 Reus iuridicè interrogatus absque dilatione respondere debet.
- 2 Non tamen tenetur statim aperire veritatem, sed certior fieri debet de statu causæ.
- 3 Norma traditur interrogandi ordinate.
- 4 Qua forma Reo sit causæ status adaperiendus.

Reus

REus iuridicè interrogatus semper tenetur ¹
respondere, nulloque modo petere potest
dilationem, vel tempus ad deliberandū; i-
ta Bald. & Conrad. & Paul. de Castro, & Augu-
stinus ad Angelum, qui dicit hanc esse communē
sententiam, & Salicet. qui addit, hanc esse totius
orbis consuetudinem receptam, vt notat ex cita-
tis Doct. Roder. *q. 19. art. 2.*

Reus verò sic iuridicè interrogatus responde- ²
re quidem tenetur, sed veritatem nulla ex parte
aperire, donec certior sit factus, & monitus per
iudicem, in quo statu sua reperiatur causa, & ex
eo dignoscat, an veritatem aperire teneatur, & re-
spondere possit secundum causæ statum.

Modus itaque seruandus est talis, vt prius ab- ³
solutè Reus iuratus interrogetur absque aliqua
causæ manifestatione, quod, si in negatione per-
stiterit, tunc ei status causæ aperiendus, vt dig-
noscat, an teneatur ad veritatem fatendam, et si e-
nim ex iuramento sibi præstito conijcere possit,
se iuridice interrogari, aliàs iniustè ab illo exige-
retur iuramentum: multas tamen ob rationes in-
feriùs aperiendas, cum se, suaque tueri pro viri-
bus teneatur, non sufficit coniectura talis, vt ob-
ligetur ad veritatem dicendam: sed requiritur ex-
pressè, vt ei status causæ aperiatur, vt docet vter-
que Thom. 2. 2. *q. 69. art. 1. & 2.* & alij.

Qua in re multos errare iudices vidi, nec ob ⁴
stant quæ prolixè in cōtrariam sententiā adducit
Roder. *vbi sup.* verum est enim, quod reus inter-
rogari debet cum iuramento ante datas defen-
siones, & indiciorum copiam, vt docent Foll. *in*
sua practica fol. 165. num. 9. & Clar. *q. 43.* & alij:
sed hic non loquor de huiusmodi defensionibus,

& copijs indiciorum: sed alia forma Reo debet causæ status manifestari, nempe sub vniuersalibus terminis nullo expresso nedum nomine, sed neque etiam dicto testium; nulloque detecto particulari determinato indicio: sed vtendum aliqua certa verborū forma, vt quod contra Reum sunt semiplenæ probationes, vel indicia æquiualentia; & ideo aduertat, quod respondere tenetur cum talis causæ status id requirat, & similia dicere potest iudex: Reus autem sic interrogatus monitus, & certior factus in vniuersali de statu suæ causæ respondere prorsus tenetur; qua vero forma, in cap. seq. dicetur.

An Reus, contra quem sunt semiplenæ probationes, monitus, & iuratus veritatem fateri teneatur post manifestatum ei suæ causæ statum.

CAP. VII.

S V M M A R I V M.

- 1 *Opinio communis est reum teneri ad confitendum delictum semiplenè probatum.*
- 2 *Aliorum sententia.*
- 3 *Auctoris sententia.*
- 4 *Si Reus damnum existimet notabile posse persistere in negatione.*
- 5 *Nec ex hoc incurritur aliqua culpa, vel pœna spiritalis.*
- 6 *Semper integrum est Reo non plenè conuictō pro viribus se defendere.*
- 7 *Nec obstat, quod iudex iustè, ac iuridicè interroget.*
- 8 *Hinc viri eminentes nunquam se prodere debent, nisi sint plenè conuicti, sed torturam viriliter subire.*
- 9 *Nec obstat, quod mendacium sit intrinsecè malum; nam hic nullum est mendacium.*
- 10 *In rebus leuibus negari veritas posse nonnulli sentiunt, dummodo absit iuramentum.*
- 11 *Contrarium sentit auctor.*
- 12 *Iuramentum non nisi pro re graui exigipotest.*

- 13 Concludit certam regulam esse veritatem semper negari posse à non plenè conuictò.
- 14 Quod ubi non licuerit, nec verbis dolosis, vel amphibologicis uti licebit.
- 15 Vterque autem suo utitur iure, iudex interrogando, & reus sic negando.
- 16 Reus non interrogatus secundum iuris ordinem veritatem negare nedum potest, sed etiam nil penitus respondere.
- 17 Idem si dubitat, an iuridicè interrogetur.

Iam recipitur vt communis sententia ex doctrina D. Tho. & Caiet. 2. 2. q. 69. art. 1. & aliorum semper teneri Reum ad confitendum delictum, quod vere commisit, semiplene probatum, si hoc sit ei notificatum:

Verumtamen nonnullorū Antiquorum (quos 2 refert Pet. Nau. *de rest. lib. 2. cap. 4. n. 136.* & inde) fuit opinio, quod in aliquibus casibus Reus quicumque, contra quem sunt semiplenæ, probationes tantum, possit omni meliori modo experiri, ac tentare sui damni euasione, persistendo, & perseuerando in negatione, quousque poterit, & subiiciendo se torturæ (de qua inferius, ad euacuanda indicia, vel probationes illas semiplenas; quam etiam opinionem in simili tenent Salon *de iustitia*, & iure qu. 59. ar. 2. & Nauar. *in cap. humane aures* 22. q. 5. & Panorm. *in cap. 2. de confess.* & Angelus *verb. conf. sio delicti n. 1.* & Siluest. *eod. verb. quest. 1.* licet limitent ad pœnas temporales, non autem spirituales euadendas: & Petrus Nau. *l. 2. de rest. c. 4. n. 142.* & *c. 5. p. 2. dub. 2.* & Lessius *de iust. & iur. lib. 2. c. 31. dub. 3.* eandem tuentur sententiã limitando vlteriùs nō ad omnē pœnã temporale, sed solū ad pœnã capitale euadendam, sed Rod. Tom. 2. q. 19. ar. 4. addit quod ubi timetur grauis dedecoris, & infamiæ labes, posse Reum absque

absque culpa persistere in negatione, quousque spem euadendi habuerit.

3 Verū enimvero nō ex eo præcise, quod leuius, vel grauius damnum imminens incurratur ex confessione, licitum est mea sententia negare sic veritatem, si præfata opinio locum habere posset maiorum auctoritate, sed ex eo præcipuè, quod crimen nō est plenè probatum, & ideo Reo integrum remanet suum naturale ius defendendi se: Dico tamen, quòd non deberet fieri passim, nec leuiter, sed rationabili de causa, & ad euitandum æstimabile damnum, quod cum diuersi diuersimode æstiment, & multi magis famam, quam vitam (licet inordinatè) ob id non potest certa, & infallibilis dari regula circa damna.

4 Sed ego crederem, quod, dummodo non fieret in contemptum, & Reus haberet finem damnum euadendi, quod esset alicuius momenti, semper tuta conscientia posset veritatem negare; si maiorum auctoritate, ad quos spectat, præfata sententia robur, ac firmitatem haberet.

5 Qua stante, siue supposita maiorum firmitate, & auctoritate, nullatenus mihi placet illa distinctio, vt causa euadendi pœnas corporales, non autem spirituales, veritas ita negari posset, spiritualis enim nulla incurritur, vt suppono, sic veritatem negando, iudex vero nullatenus obligare potest ad nouas, vt clarè constat: aliàs contra ius naturæ competēs Reo illas decerneret: vltcriusque sequeretur, quod etiam occulta obligaretur quis fateri delicta ad pœnas euadendas spirituales contra orbis consuetudinem, secundum quam ius Reo se defendēdi semper competit ad quascumque euadendas pœnas; quin, & mea sententia
multo

multo magis ad spirituales euadendas, quam temporales, per tradita ab iisdem Doctoribus; cum poenae spirituales longè maiores, & incomparabiliter magis euitandae sint, quam quaecumque corporales; vt constat.

Semper igitur tueri se posset Reus non plenè 6
conuictus maiore auctoritate accedente; comparatum enim est hominibus à natura, vt se defendant, & à mortis faucibus, vel à magno dedecore vitam incolumem seruent; hinc leges oriuntur, quibus inuasorem cum moderamine inculpatae tutelae occidere licet. Ab hac naturali æquitate proficiscitur ius aliena subripiendi, extrema famis necessitate ad id compellente, & cætera similia: Fortior itaq; ratio iure naturali radicata suadet, vt Reus absq; criminis nota veritatem, quæ plenè probari non potest, pro viribus celare possit, vt vitam, vel famam tueatur; deinde ad hoc neruosa, & vrgentissima est ratio à simili: nam si confanguineus ad testimonium ferendum compelli non potest, quando ingens aliquod dispendiū timetur familiae suae, vt dicitur in l. 4. ff. de test. igitur multo magis licebit illi, qui in propria persona mortem, vel infamiae labem est passurus, veritatem occultare.

Nec obstat, quod iudex iustè, ac seruato iuris 7
ordine interroget: nam similiter prætenfus Reus iustè veritatem celat, & vterque suo vtitur iure; quod claro illustratur exemplo: iure enim compertum est licere iudici præcipere damnato poenae capitis, ne fugiat à carcere; ipse vero obtemperare nō tenetur: similiter Dominus iuste iubet, ne seruus fugiat; ipse autē (nisi spontè se vendiderit) fugiēdo se à seruitute liberare potest; ita in ter-

minis huius doctrinæ tenent Petrus Nauar. *de re-stit.* lib. 2. cap. 4. n. 142. & Salsedo *in pract. crim.* cap. 126. & Arag. *in* 2. 2. quos citat, & sequitur Rodericus *art. cit.*

- 8 Ex his maxime notare debent viri eminentes in Religione, & etiam alij secundum grauitatem criminum; ex quibus nedum personæ, sed ordini etiam denigratio, & detrimentum obuenire potest, vt se numquam prodant, cum delicta non sint plenè probata, sed in negatione persistant pro viribus; etiam si à suis Prælatiis interrogati iuridicè percipiantur dicere veritatem, etiam si torturæ subiiciantur, quam sustinere pro viribus debent, vt vitam, vel famam tueantur suam, vel ordinis respectiue, nisi secus à maioribus decretum fuerit.
- 9 Nec obstat adducere, quod confirmare mendacium iuramento sit intrinsecè malum: nam reuera mendacium non potest dici, cum interrogatus respondet secundum intentionem iudicis ipsum interrogantis, qui præsumitur velle veritatem extorquere, seruato ipsi reo suo iure: est autem suum ius (vt superius dictum est) seipsum tueri pro viribus, quo semper quisque vti poterit, si non sit plenè conuictus; & sic nullum est periuriū; quod tali illustratur exemplo: si quis aliquam ingrediatur domum innocenter, optimoque fine; Prælatus tamen ex confessione talis ingressus, de quo est semiplena probatio, ipsum esset puniendus; tunc poterit cum iuramento absque periurio, & absque peccati labe talem ingressum absolutè negare, ac torturam (si opus fuerit) æquanimiter tolerare; quā doctrinā amplectuntur multi alij cōsimilib. adducti exēplis, ex Salone *de iust. & iure*

& iure q. 59. ar. 2. & ex Nauar. in c. humana aures
 22. q. 5. quare vel vbique militabit eadem ratio,
 vel nullibi; nec enim pro libito inuertendæ, vel
 obscurandæ regulæ doctrinales, præsertim vbi a-
 gitur de animarum periculo, & salute, sed certè
 infallibiles, ac perpetuæ stabiliendæ, ac firman-
 dæ, quoad fieri poterit; cum igitur aliquo in ca-
 su licuerit veritatem cum iuramento negare ad
 se tuendum, vel sua, licebit & in omnibus alijs,
 vbi eadem ratio defensionis militat, vt constat.

Limitant nonnulli, quod in rebus leuioribus 10
 veritas negari potest, non obstante quouis præ-
 cepto superioris, nisi addatur iuramentum.

Sed ego contrarium suprâ docui, nempè non 11
 posse negari veritatem in minimis, quia non sub-
 est ratio euadendi notabile damnum, & seipsum
 iure naturæ tuendi.

Et vltèrius ego absolutè credo, quod vbi non 12
 habet locum præceptum, multo minus habebit
 locum iuramentum: quod non nisi pro re graui
 exigì potest, & grauiter peccarent Prælati, qui
 pro re leui illud exigere tentarent, nec subditi il-
 lud præstare tenerentur.

At cum non sit subditorum distinguere de le- 13
 uitate, vel grauitate rei, & in his certa, & infalli-
 bilis obseruanda sit regula (vt dictum est) ne cõ-
 tingat incautè errare, concludo, vt suprâ, quod
 prætenli rei, vbi non adest plena probatio, sed so-
 lum semiplena, possent semper absq; peccati no-
 ta, vel periurio, veritatem cum iuramento nega-
 re, omnemque torturam, vel ad se, vel suum or-
 dinem tuendum pro viribus æquanimiter tole-
 rare, nisi maiorum auctoritas obstaret, vt sæpiùs
 dixi.

- 14 Vbi verò non fuerit licitum modo expofito veritatem negare, quidquid variè dicat Rod. *cit. ar. & art. 6.* eiusdem quæst. & alij ante ipsum: nec etiam erit licitum verbis æquiuocis, & amphibologicis, vel quibuscunque alijs artificijs id efficere: nam Reus iuramento interrogatus obligatur sub pœna peccati mortalis respondere secundum iudicis mentem iuridice interrogantis, prout docent D. Tho. 2. 2. q. 87. art. 7. & Caiet. *ib.* & Soto l. 5. de iust. & iur. q. 1. art. 7. & alij.
- 15 Dixi autem & iterum dico iudicis mentē semper supponi esse (quia sic debet) vt Reo suum ius vbique, ac semper conseruetur, sicut & iudici suū, ita, vt suo iure vterque licitè vtatur, nempe iudex iuridice, & cum iuramento interrogando, & Reus absq; periurio, & culpa (vbi non adest plena probatio) veritatem negando, & sic vidi praticari per totum orbem ab omnibus Reis, & in omnibus iudicijs, tam ecclesiasticis regularibus, quam sæcularibus; quod nunquam sic vniuersaliter permitti deberet nulla adhibita maiori cautione, ad eximendas ab hoc scrupulo Reorum mentes, quidquid alij propria doceant auctoritate, contra quorum opinionem adductæ rationes, ac totius orbis consuetudo me conuincunt.
- 16 Denique compertum est apud omnes, nemine penitūs discrepante, *ex ca. qualiter, & quando, &c. cum oportet. ext. de accus.* quod vbi iudex iuridicè non interrogat, nec seruato iuris ordine, peccat mortaliter, & multo magis exigendo iuramentū, & Reus in tali casu nedum celare poterit veritatem absq; culpa; sed poterit etiam nil penitus respondere.
- 17 Idem penitūs dicendum, quando Reus dubitat, an

tat, an iuridicè interrogetur, vt docent Caiet. 2. 2. q. 69. art. 1. Sotus de secr. m. 3. q. 2. concl. 2. Adrian. quodl. 2. & alij; quin addit Nau. cap. 18. n. 57. Reum peccare mortaliter, si delictum fateatur, non interrogatus iuridicè.

Rationes aliorum contra determinata in superiori capite soluuntur. CAP. VIII.

S V M M A R I V M.

- 1 *Rationes aduersantes superiori sententia dissoluuntur.*
- 2 *Cum infamia sola quantumcunque probata non sufficiat ad citandum, & interrogandum Reum, multò minus tenetur veritatem aperire.*
- 3 *Iudex prauia semiplena probatione semper iuridicè interrogat.*
- 4 *Veruntamen Reus etiam iustè negat.*
- 5 *Opinio dicentium id implicare contradictionem, vt probant ex multis.*
- 6 *Refellitur superior opinio ex eorundem opinantium doctrina.*
- 7 *Soluuntur quæ in contrariam adducuntur sententiam superius.*

Multi probare nituntur, quod Reus præcedentibus indicijs sufficientibus, vel semiplena probatione, vel sola infamia interrogatus, tenetur sub peccato mortali dicere veritatem, etiamsi ex tali confessione certo sciat in mortem esse rapiendum, & à confessione non posse absolui nisi delictum negatum proponat confiteri: primo probant ex eo, quod iudex iusta præcipit mandando sibi manifestari veritatem in iudicio, præcedentibus iam indicijs, vel semiplena probatione, vel infamia.

Ad hanc rationem dissoluendam primo nego 2 illa absolute quoad tertium membrum: nempe quo

- 14 Vbi verò non fuerit licitum modo expofito veritatem negare, quidquid variè dicat Rod. *cit. ar. & art. 6.* eiusdem quæft. & alij ante ipfum: nec etiam erit licitum verbis æquiuocis, & amphibologicis, vel quibuscunque alijs artificijs id efficere: nam Reus iuramento interrogatus obligatur sub pœna peccati mortalis respondere fecundum iudicis mentem iuridice interrogantis, prout docent D. Tho. 2. 2. q. 87. art. 7. & Caiet. *ib.* & Soto l. 5. de iust. & iur. q. 1. art. 7. & alij.
- 15 Dixi autem, & iterum dico iudicis mentē semper fupponi effe (quia fic debet) vt Reo fuum ius vbique, ac femper conſeruetur, ſicut & iudici ſuū, ita, vt ſuo iure vterque licitè vtatur, nempe iudex iuridice, & cum iuramento interrogando, & Reus abſq; periurio, & culpa (vbi non adefſt plena probatio) veritatem negando, & ſic vidi praticari per totum orbem ab omnibus Reis, & in omnibus iudicijs, tam eccleſiaſticis regularibus, quam ſæcularibus; quod nunquam ſic vniuerſaliter permitti deberet nulla adhibita maiori cautione, ad eximendas ab hoc ſcrupulo Reorum mentes, quidquid alij propria doceant auctoritate, contra quorum opinionem adductæ rationes, ac totius orbis conſuetudo me conuincunt.
- 16 Denique compertum eſt apud omnes, nemine penitūs discrepante, ex *ca. qualiter, & quando, &c. cum oportet. ext. de accus.* quod vbi iudex iuridicè non interrogat, nec ſeruato iuris ordine, peccat mortaliter, & multo magis exigendo iuramentū, & Reus in tali caſu nedum celare poterit veritatem abſq; culpa; ſed poterit etiam nil penitus respondere.
- 17 Idem penitūs dicendum, quando Reus dubitat, an

tat, an iuridicè interrogetur, vt docent Caiet. 2. 2. q. 69. art. 1. Sotus de secr. m. 3. q. 2. concl. 2. Adrian. quodl. 2. & alij; quin add t Nau. cap. 18. n. 57. Reum peccare mortaliter, si delictum fateatur, non interrogatus iuridicè.

Rationes aliorum contra determinata in superiori capite soluuntur. CAP. VIII.

S V M M A R I V M.

- 1 *Rationes aduersantes superiori sententia dissoluuntur.*
- 2 *Cum infamia sola quantumcunque probata non sufficiat ad citandum, & interrogandum Reum, multò minus tenetur veritatem aperire.*
- 3 *Iudex præuia semiplena probatione semper iuridicè interrogat.*
- 4 *Veruntamen Reus etiam iustè negat.*
- 5 *Opinio dicentium id implicare contradictionem, vt probant ex multis.*
- 6 *Refellitur superior opinio ex eorundem opinantium doctrina.*
- 7 *Soluuntur quæ in contrariam adducuntur sententiam superius.*

Multi probare nituntur, quod Reus præcedentibus indicijs sufficientibus, vel semiplena probatione, vel sola infamia interrogatus, tenetur sub peccato mortali dicere veritatem, etiamsi ex tali confessione certo sciat in mortem esse rapiendum, & à confessione non posse absolui nisi delictum negatum proponat confiteri: primo probant ex eo, quod iudex iusta præcipit mandando sibi manifestari veritatem in iudicio, præcedentibus iam indicijs, vel semiplena probatione, vel infamia.

Ad hanc rationem dissoluendam primo nego 2 illa absolute quoad tertium membrum: nempe quo

quo ad infamiam; nam superiùs probatum est ex simplici infamia, si nullum aliud adsit indicium, non posse imponi obligationem fatendi peccatum, & merito, quia infamia sola non facit semiplenam probationem; sed solum supplet vicem accusatoris, vt dictum est suprà, lateque probatum, quod nedum infamia sola quantumcunque probata, non est sufficiens ad cogendum reum, vt veritatem fateatur sub mortali, vel ad illum torquendum, sed neque est sufficiens ad iuramentum præstandum, neque ad interrogandum, neque ad citandum: sed solum ad viam aperiendam inquisitioni, per quam inuestigetur, an famæ sit aliqua vera origo, vel aliquod indicium, quo penitus deficiente, etiam deficit, ac euanescit fama.

3 Quo verò ad alia duo membra rationis adducta, videlicet quoad semiplenam probationem, & ad indicia equiualentia libentius concedimus, quod iudex iustissimè præcipit veritatem sibi aperiri sub iuramento, illis indicatijs, vel semiplena probatione præcedentibus.

4 Veruntamen cum Petro, Nauarro, & Roderico, & alijs in superiori cap. adductis dico iterum, quod Reus posset non obedire illi præcepto tuta conscientia, nisi maiores, ad quos pertinet, secus decernant, & vterque suo iure utitur, iudex legitimè præcipiendo, & Reus iuste veritatem negando, vt dictum est.

5 Quod responsum nullum esse dicunt nonnulli, primo quia semper est implicatio in adiecto, quod detur bellum iustum ex vtraque parte, quod contingeret, si Prælato iuridicè, ac legitimè interrogante de crimine posset Reus illud licitè celare

lare eo vel maximè, quod ex iure, quod superiores habent ad aliquid præcipiendum, euidenter colligitur obligatio, quam habent subditi ad obediendum; nec potest fieri, quod subditus habeat ius ad non obediendum, & quod illud habeat superior ad præcipiendum; cum hæc sint correlatiua, mutuoque se consequantur, probantque intentum ex illo Pauli *ad Rom. 13. qui resistit Potestati, Dei ordinationi resistit, &c.* & ex illo *Luc. 10. Qui vos spernit, me spernit, &c.* & ex primo *Reg. c. 8. Non te abiecerunt, sed me.*

Sed non possunt hæc sustinere, qui ex commu- 6
ni Dd. sent. docent, quod non tenetur quis denunciare, vel testificari contra eum, qui non laborat infamia etiam iudice inquirente iuridicè, & præcipiente, & urgente, indeque concedentes dari speciem quandam belli vtrunque iusti, dum iudex iuste testem vrget, & testis iuste negat cum iuramento interrogatus: igitur, si per eos testis iuste vrgetur cum iuramento, vt veritatem aperiat, veruntamen idem testis iuste potest veritatem celare, & negare, & datur ibi vtrunque bellum iustum, vbi de alterius fama tantum agitur, multo magis Reus poterit veritatem non plene probatam negare, accelare ad propriam suam defendendam famam, vel ad proprium euadendum damnum, cum iure naturali, cæteris paribus, vnusquisque sibi magis, quam proximo teneatur: non est igitur contradictio in adiecto bellum dari vtrunque iustum, nam contradictio ex terminis, vt patet vnicuique mediocriter philosophanti, semper est eadem, & vbique repugnat æqualiter, vt fusiùs docet Scotus millies. Præterea docent, quod testis iuratus potest celare veritatem aliquo

aliquo in casu, & nullum committit mendaciū, nec postea deprehensa veritate à iudice putari potest periurus, nec potest pœna falsi plecti, etiā quod testis legitimè, & secundū iura interrogetur, & quod tunc testis legitimè, & secundū ordinē iuris dicitur interrogari, quando iudex est cōpetens; & quando contra illū contra quē interrogatur, adest infamia; docent etiam ex Nauar. & Soto, quod testis interrogatus de occulto crimine, quod ipse solus nouit, potest absolutè respondere nescio; quia iure intelligitur, nescio vt dicā, aut nescio eo modo quo iure debeam dicere: & asserunt, hoc verum esse, etiam, quod Prælatus interroget sub pœna excommunicationis, vel sub quacunque alia pœna: nec incurritur in foro cōscientiæ excommunicatio: in quibus licet habeant fundamentum dissimilitudinis, quia in ultimo adductis Prælatus non interrogat iuridicè, nec iuste præcipit: veruntamen tradita doctrina facit ad rem nostram, pro quanto veritatem certam, & sibi manifestam potest quis absque mendacio, vel periurio negare, & absque eo, quod aliquam censuram incurrat rationabili de causa; puta, quia iniuste interrogatur: porrò huiusmodi causa formaliter, & immediatè est de iure positivo, vt constat, licet consequenter, & virtualiter includat ius diuinum, de non reuelando peccata occulta proximi contra charitatem: sed ratio se defendendi est formaliter, & immediatè de iure diuino, & naturali; quare magis licitum erit ex doctrina eorum veritatem negare, etiam, quando quis iuste, ac seruato iuris ordine interrogatur, ad se defendendum, præterea docent etiam, quod Reus non tenetur respondere ad mentē iudicis

dicis quando quærit de facto absque lethali culpa commisso, vt quando quis occidit inuadentē cum iusto moderamine, etiam, quod de hoc sparsa fit fama: & similiter nō tenetur quis fateri circumstantias, in quibus oriretur suspicio illum esse auctorem criminis, vt v.g. poterit negare hūc esse suum pugionem, vel in tali loco fuisse tali tempore, si ex hoc præsumptio falsi criminis contra eum oriretur, ex quibus constat, quod licitum est veritatem in iudicio negare ex præfatorum doctrina ad solam præsumptionem, vel indicatiū euadendum criminis falsi, non obstante quouis præcepto, & sub quauis pœna facto, ergo multò magis licebit veritatem negare commissi criminis ad se defendendū, vbi nō sola suspicio, vel solum indicatiū oriretur falsi criminis, sed vbi certum, & euidens damnum incurreretur, nam vis negandi non cōsistit in consequenti crimine falso, sed in immediata, & formali negatione veri: vt non fuisse in tali loco, vel non esse suum pugionem, & similia. Quare, si æquiualens ratio, vel potior adsit negandi, semper, & in omnibus casibus militabit, nec pro libito (vt superius dixi) accommodandæ sunt regulæ doctrinales, vel rationes, sed eadem ratio idem semper efficere debet, & quando potior, & efficacior, potiori, & efficaciori modo, vt ostensum est.

Reuertendo igitur ad ea, quæ adducunt in cō- 7
trarium dico, quòd in præfatis casibus, & simili-
bus multoties datur bellum vtrique iustum, nec
vlla est implicatio in adiecto, nam iudex ad pur-
gandam rempublicā, & ad corrigēdos mores, ad
malos coercendos, ad bonos in officio cōtinēdos
inquirere debet ex munere, procedere, citare,
exami-

examinare, iuramenta præstare, & opportuna tormenta adhibere. Et hæc prætermittens, cum ius, vel munus exquisierit, peccaret mortaliter: hæc enim sunt sui iuris, & muneris, quidquid sit, vel sequatur de testibus, & de reis, qui omnes, & singuli habent distinctissimum ius, vel non pro dendi se, vel proximos, vel se defendendi pro viribus: contra quæ iura iudex rectus, & eruditus venire nunquam debet: quare loca adducta Pauli 13. & Luc. 10. & primi Reg. 8. nullatenus sunt ad propositum, quia militant, & intelliguntur semper de præcepto iusto, contra quod subditus non habet oppositum ius euadendi, & non obediendi; ut in proposito, & ut constat manifestissime in adductis exemplis.

Aliæ rationes aduersantium soluuntur.

CAP. IX.

S V M M A R I V M.

- 1 *Aliæ soluuntur superioris sententiæ rationes.*
- 2 *Punitio in Republica obiter est ordinata, sed finis princeps est vita felix, & beata.*
- 3 *Iterum ex doctrina opinantium refellitur eorum sententia, & comprobatur sententia Auctoris.*
- 4 *Pralati multa iuste præcipiunt, quæ subditi non seruantes non peccant.*
- 5 *Rei negando iuste veritatem in iudicio non faciunt iniuriam iustitiæ.*
- 6 *Distinguuntur, & declarantur eorum exempla, & doctrina.*
- 7 *Rei tenentur patibulum subire, siue torturam, non tamen veritatem non probatam aperire.*
- 8 *Nullum est peccatum seruare, quæ sunt de iure naturæ, nisi alia obstant.*
- 9 *Excepto periculo vitæ regulares magis famam, quam corpus æstimari ius est.*

- 10 *Hinc iustè negant crimen semiplenè probatum ad famam tuendam.*
 11 *Alia solvuntur postrema obiectiones.*

VRgent vlteriùs ex illo arguendi modo, quo¹ colligunt Doct. necessitatem confessionis sacramentalis per illud Ioan. 20. *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, &c.* sed toto aberrant cælo: nam quoad illud Io. 20. certum est sacerdotibus non competere ius absoluendi à commissis peccatis in confessione; nisi peccatores illa confiterentur, & sic frustratorium esset Christi præceptum, vel ius illud absoluendi: & ideo optimus est ibi ille arguendi modus, at in casu nostro etiam quod rei, vel testes non fateantur peccata, vel delicta, integrum, & plenum remanet ius Prælati, & iuris, & muneris exercitium inquirendi, & præcipiendi, & cætera præstandi, nec vllatenus remanet frustratorium: nam valet ad ea omnia, quæ superius diximus, & intentum habet finem coercendi, & corrigendi, timorem cæteris incutiendi, & cætera omnia præstandi, quæ ad iudicis munus pertinent, etiam quod rei, vel testes veritatem non plenè probatam negent, & propterea pœnitentes confitendo peccata sacramentaliter nedum non incurrunt detrimētum aliquod, sed summam sibi conquirunt salutem, confitentibus vero in iudicio totū oppositum euenit, vt cōstat.

Nam omnes Theologi, & Canonistæ, quin & 2 Philosophi in suis Politicis, dicunt pœnam quamcumque in repub. obiter, & per accidens esse, ab eaque pro viribus abstinendum, sed finem præcipuum, & per optimum legis cuiuscunque esse vitam quietam, tranquillam, pacificam, & beatam, quem finem consequitur iudex, quæ

sui sunt muneris præstando, vt supra; quidquid sit de reis, & testibus.

3 Ex his dictis constat, quod validissima sunt exempla, quæ pro se adducunt aduersantes ad probandam meam sententiam, vt quod condemnatus ad mortem, cui potest iudex legitimè præcipere, ac iuste, ne ex carcere fugiat, potest iustè, ac sine peccato fugere: & similiter absens, cui præcipitur, vt compareat, potest non comparere: Et similiter seruus, qui se sponte non vendidit contra præceptum Domini, fugere potest: nam (inquiunt) præfata præcepta non obligant, quia inclinatio, quam habent homines ad tuendam propriam vitam, atque libertatem, est valdè naturalis, atque vehemens, & ideo non habent potestatem iudices præcipiendi, vt condemnatus ad mortem non fugiat, vel quod absens compareat; essent enim huiusmodi præcepta valde rigida, & iure gentium nulla, quare, dum damnati fugiunt, nec faciunt iniuriam ministris iustitiæ, nec illis resistunt, aut violentiam inferunt, sed tantum causam suam fugientes deferunt de illa, præsentiamq; suam negant, quam (vti supponimus) ex iure gentium exhibere non tenentur ad mortem, quam inde sibi videt imminere: & eadem ratio est de seruo, quantum ad recuperationem propriæ libertatis: Hæc inquam omnia nedum æqualiter, sed multo magis militant in casu nostro, vt supra ostensum est.

4 Falsum verò dicunt in eo, quod iudices non habeant potestatem præfata præcipiendi. Namq; omni iure Prelatus potest absentem citare sub quavis pœna secundum opportunitatem, & mirum est, quod hoc negent, cum late omnes concedant hoc posse, quin & debere iudices, & idem dicendum est de præ-

de præcepto, ne præsentés, vel in carceribus detenti aufugiant. Præceptum itaque iustum est, & subditi non parendo non peccant ob prælibatas rationes, ad quid ergo valent similia præcepta? multum quidem per omnem modum; primo namquam Prælati suo munere funguntur, vti debent, deinde integrum est subditis obedire non obstante quacumque imminente pœna, quam sic subire voluntarie ex obedientia maximi est meriti, maximæque salutis.

Vlterius Reus negans veritatem nō plenè probatam in iudicio nullam facit iniuriam iustitiæ, quidquid alij dicant, cum permaneat in simplici veritatis negatione modo superius exposito, & ad finem se defendendi pluries dictum.

Secus, si violentiam faceret, vt perperam supponunt aliqui, vel, si fugeret (vt illi aiunt) resistendo, quæ in casu nostro non eueniunt, & receptissimum est, quod qui suo iure vtitur, nulli facit iniuriam, teste Nau. c. 17. n. 250.

Et exemplum quod adducunt de iussu ascendere patibulum, vel collum gladio exhibere, non est ad propositum: nam tales iam conuicti sunt, vel confessi: & ideo nullum superest eis ius se amplius defendendi, & obedire omnino tenentur, sicut & ego similiter concedo, quod ille, contra quem est semiplena probatio, vel æquiualens indicium, torturam subire tenetur, & æquanimiter illam tolerare, nisi alias iuste se defenderit: & per hæc patet vlterius, quod argumentum Petri Nauar. ex l. 4. ff. de test. adductum superius validissimū est, & ridicula est exceptio aliorū; inquit enim, quod ibi loquitur textus de expressis personis generi, & socii, hic aut vagamur in incerto

quo quid absurdius dici potest? si enim omni iure valeant argumenta à simili, & multo magis à minori ad maius affirmatiuè, certè non est bona exceptio dicere, quod ibi certæ designantur personæ, hic autem incertæ, cum nedum æquiua- lens, sed multo potior, & fortior militet hic ratio, quam ibi, nam ibi de proximi fama solum agitur: hic autem de propria, & de proprio, & personali damno euadendo; ad quod cæteris paribus (vt superius dictum est) quisque magis tenetur.

8 Et denique communi sententia concludam, quod nullum est ius naturæ contra auctorem naturæ: sed ius defendendi se est ius naturæ; ergo nullum peccatum mortale incurreret quis iustè se defendendo, neque corpus diligeret plus, quam animam; sed ordinate animam suam prius, deinde corpus, denique famam inter nos regulares, qui cætera omnia nil curamus.

9 Quin excepto periculo vitæ, multo magis famam, quam corpus æstimamus ordinatè, vt constat, nam illud flagellis, disciplinis, vigilijs, ieiunijsque sæpius affligimus, etiam ex præcepto regulæ, vel superiorum, famam vero, & honorem nullum vidi vmquam hoc spernere, nec regula id præcipit, nec vllus Prælatus vmquam hoc præcipere tentabit, vel audebit.

10 Poterit igitur quicumque regularis ad suam famam tuendam crimen semiplene probatum in iudicio cum iuramento negare tuta, tranquillaque conscientia, quousque per maiores, vt dixi, secus decernatur, & qui aliter propria docent auctoritate, ignoro, an opere compleant.

Non enim me latet hæresim esse damnatam asserere,

ferere, quod licitum sit mentiri pro vita hominis saluanda, aut pro magno beneficio homini impendendo: scio etiam inter notas ad internoscendos Hussitas à Martino Quinto in Concilio Constantiensi additas quarto loco proponi debere, vtrum credat, quod periurium scienter commissum, ex quacumque causa, vel occasione, pro conseruatione vitæ corporalis propriæ, vel alterius, etiam in fauorem fidei sit peccatum mortale, &c. quod negans pro Hussita reputandus erat: Namque primo dico hic in casu nostro nullum admitti mendacium, nullumque periurium, vt superiùs ostendi, aliud enim est falsum dicere, & mentiri, aliud est verum occultare, rationabili, & iusta de causa; primum nullatenus concedo; secundum admitto: nec pro veritate sic celanda committitur mendacium, nec periurium, aliàs Christus mentitus fuisset, cum ait, nec filium hominis scisse de die, & hora vniuersalis iudicij: Martinus porrò V. in Hussitas inuehebatur, sicut olim D. Augustinus in Priscillianistas, qui, vt ille ait *Hæres.* 70. illo execrando elogio suas hæreses decernebant, idest; Iura periura secretum proderenoli: quare D. Augustinus hinc motus contra mēdacium librum illum composuit: quare optime fecerunt D. Augustinus, & Martinus V. ita damnando mendacium, & periurium; hinc canonicæ illæ antiquæ canonum sacrorum optimè sancitæ pœnæ contra peierantes; at in nostro casu, nullum hæc habent locum: nam tam Priscillianistæ; quam Hussitæ ad contegendas, & confouendas per quam perniciosas Hæreses periuria admitti præcipiebant: absit autem à corde meo, & à mente mea, vt aliquid tale, vel somniando

concupiam, vel vt mendacium, vel vt periurium quomodocumq; admittam, sed in ea verborum sententia (paratus corrigi semper, & vbique) vt peccatum occultum celare, nec sit peccatum, nec mendacium, nec periurium, si cum iuramento id celetur: hanc tamen doctrinam, sicut & cætera mea omnia, Sanctæ Matris Ecclesiæ, quin & doctiorum iudicio, & censuræ penitus submitto, & humiliter, quatenus opus fuerit corrigi expeto.

An Reus iuridicè interrogatus non respondendo habeatur pro confesso. CAP. X.

S V M M A R I V M.

- 1 *Reus iuridicè interrogatus compelli potest ad respondendum.*
- 2 *Si noluerit respondere pro confesso habetur, & ita practicatur.*
- 3 *Nec potest Reus dilationem petere.*
- 4 *Nec potest petere copiam processus.*
- 5 *Sed sufficit in vniuersali sibi manifestetur causa status.*
- 6 *Secus si iudex rationabili de causa sit suspectus, præsertim in re graui, vel cum viro graui.*
- 7 *Cautè in hoc procedant iudices, & Rei, qui respondere tenentur secundum Regularium practicam.*

¶ **I**Nquit Roder. quod Reus legitimè interrogatus, nolens respondere, potest ad id compelli à iudice competente.

2 Quod si pertinax fuerit non respondendo, pro confesso iudicatur, quam in sententiam adducit Suarez dicentem, ita in Hispania in causa satis graui fuisse iudicatum: & Iul. Clar. l. 5. *receptorum sententiarum*. §. *fi. q. 4. vers. sed pone.* dicit ita fuisse practicum.

3 Et quod Reus ita respondere tenetur, vt non possit

possit à iudice dilationem petere ad deliberandū:
& ita firmat Salsedo, *vbi supr à eod. cap. nu. 126.*

Nec sentio cum Roderico, quod Reus possit
petere copiam processus, vt videat, si obligetur
ad respondendum. 4

Sed sufficit (vt superius dixi) quod iudex in v-
niuersali manifestet ipsi Reo statum causæ: nam
ex eo ad responsionem se teneri dignoscet. 5

Verum est tamen, quod si iudex pro suspecto
haberetur rationabili de causa, & non ad libitum
Rei, & dubitaretur, vtrum legitimè inquiratur, &
interrogetur, debet iudicari in fauorē Rei, quod
videlicet non legitimè interrogetur; quod spe-
cialiter procedit in crimine graui, vel cum viro
grauī, & eminente: iniustum enim esset reo tunc
imponi pœnam grauem, vel viro eminenti pœnā
leuem in casu dubio propter eius reticentiam, vt
aduertit doctissimus Soto *de teg. secret. memb. 2.*
q. 8. concl. 1. 6

Cautè itaque procedant iudices manifestan-
do statum causæ cum oportuerit, & magis cau-
tè Rei non abs re, nec leuiter iudices allegantes
pro suspectis, sed respondere statim se præpa-
rent, cum in nostra Religione præsertim practi-
ca, & consuetudo obtinuerit, vt nunquam detur
copia processus ante interrogationem Rei. 7

*An Reus post latā sententiā definitiuā teneatur con-
fiteri delictum prius negatum. CAP. XI.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Opinio dicentium Reum post sententiam patefacere non
debere veritatem.*
- 2 *Consentit Auctor.*
- 3 *Si verò perperam negauit ante sententiam tenetur post
eam veritatem patefacere.*
- 4 *Præsertim quando ex tali negatione iniuria infertur iu-
dici.*

- 5 *Contra verò si nulla iudici inferatur iniuria.*
- 6 *Infallibiliter autem, quando Reus non peccauit negando veritatem, nunquam illam patefacere tenetur post quamcumque sententiam.*
- 7 *Quod idem dicendum etiam, quod parti damnum inferatur contra secus opinantes.*
- 8 *Ponderandum tamen est damnum, quod parti infertur cum alijs circumstantijs, & iuxta illas decernendum.*

Roder. *ead. qu. art. 9.* dicit; quod etsi Reus negando delictum à se commissum peccauerit mortaliter, cum iuridicè fuerit interrogatus; non tamen est obligatus post condemnationem veritatem patefacere, nisi ex negatione graue damnum alicui parti resultet.

- 2 Conuenio cum ipso in eo, quod ait Reum non esse obligatum post condemnationem fateri delictum, quod tuta conscientia negauit, immò à tali condemnatione appellari poterit, præsertim si grauis pœna per sententiam inferatur, vel grauis ex ea infamia oriatur.
- 3 Quod, si peccasset mortaliter, negando veritatem ante condemnationem, saltem post condemnationem illam fateri teneretur contra id, quod Roder. & alij docent impugnando Medinam.
- 4 Hoc enim verum esset saltem in casu, quo militaret ratio Medinæ, videlicet, quando non confitendo delictum inferretur iniuria, vel infamia iudici arguendo ipsum de iniustitia, quasi innocentem condemnauerit.
- 5 Si vero nulla ex eo inferatur iudici iniuria, vera est sententia Rod. qui latius ostendit Reum nō teneri ad veritatem dicendam post latā sententiā, cum iudiciū iam sit finitū, & iudex munere suo sit functus, & iā desierit esse iudex ex D. Ant. 3. par. tit. 9.

tit. 9. c. 16. §. 8. & Siluest. *verb. iudicium*, & alijs, eo semper saluo (vt dictum est) quod iudici nulla inferatur iniuria, vel infamia *Nauar. capit. 25. n. 38. & sequ.* quidquid nullo solido fundamento arguant in contrarium alij distinguendo de doctis, & indoctis; nam tam ij, quam illi dubitare poterunt, an iudex rectè iudicauerit secundum allegata, & probata.

Cæterum *Nauar. capit. 25. n. 38.* & alij dicunt 6 optimè, quod quando non peccauit Reus, negando veritatem ante condemnationem, nec post condemnationem illam fateri tenetur.

Et idem dicendum est de limitatione, quam 7 addit Rodericus *ibid.* nempe, quod Reus tenetur confiteri veritatem post condemnationem, quando ex negatione graue damnum alicui parti resultet: nam tam in hoc, quam in omnibus alijs similibus, & possibilibus casibus, vel Reus tenetur ante ipsam condemnationem fateri delictum, dū obstrictus iuramento interrogatur, vel nūquam tenetur etiam post condemnationem, damnum enim partis, & quodlibet tale ex prima negatione tamquam ex radice primaria, & primario fonte procedit; quare tunc diligenter ponderandum, an ob damnum parti obueniens, vel aliquid tale illicita sit negatio cum iuramento, nam, si tunc licita fuerit, semper licebit illam defendere, ac sustentare, vt dictum est.

Concedendum est tamen, quod, si damnum 8 imminens tertio non fuit præcognitum, quando negata fuit veritas, & postea præcognoscatur: tunc non ex ratione semiplenæ probationis, sed ratione dāni illati Reus veritatē fateri tenebitur, dūmodo nō fuerit expositus maiori, vel æquiualenti

damno, tunc enim ponderandæ diligenter essent vtriusque partis rationes, & in fauorem illius iudicandum, ac resoluendum, cuius essent priores, & potiores rationes, seruatis, & ponderatis de iure seruandis, & ponderandis.

An Reus possit interrogari de complicibus.

C A P. XII.

S V M M A R I V M.

- 1 *Rei non possunt interrogari de complicibus.*
- 2 *Et iudices tenentur docere Reos ignorantes circa hoc.*
- 3 *Et peccant mortaliter iudices, qui perperam de complicibus interrogant.*

1 **V**troque iure prohibitum est regulariter, ne Rei, siue conuicti, siue confessi vnquam interrogentur de socijs delicti, sic in c. cum ad monasterium. ext. de confessis & in cap. veniens. ex de testib. & 15. q. 3. cap. nemini, & in l. repeti. ff. de quest. & in l. fin. C. de accusat. & hanc esse communem opinionem Theologorum, & Canonistarum docent Ioan. de Amic. consil. 27. n. 1. & Sotus de secr. m. 2. q. 6. concl. 1. dub. vlt.

2 Et aduertit Rod. q. 19. art. 10. quod nedum nõ debent iudices interrogare de complicibus, sed vlteriùs tenentur declarare ipsis Reis ignorantibus, quibus in casibus debeant manifestare, vel celare complices.

3 Et ait iudices mortaliter peccare ex sententia Nauar. cap. 18. n. 58. qui contra ius, & fas fraudulenter interrogant de complicibus, vel subtiliter nimis indagant sibi persuadentes iustum esse quacunque via complices, & delicta peruestigare, vt apud homines habeantur in opinione iudicum expertorũ, & cum rigore procedentium cõstringentes

gentes miseros Reos variè ad reuelandum complices:& addit ex Nauarro, quod æterna damnatione sunt digni iudices, qui tormentis constringunt Reos ad reuelationem præfatorum in delictis confociorum.

Quibus in casibus Reus interrogari possit de complicitibus. CAP. XIII.

S V M M A R I V M.

- 1 *Reus interrogandus de complicitibus, quando contra illos adest infamia, vel indicia.*
- 2 *Idem quando crimen commissum est atrox, ut crimen læsæ maiestatis, &c.*
- 3 *Idem quando crimen commissum est in publicam perniciem.*
- 4 *Confessarij tenentur monere pœnitentes, ut reuelent complices tales, & nolentes non sunt absoluendi.*
- 5 *Non tenentur autem reuelare complices iam correctos, vel corrigibiles.*
- 6 *Nec potest iudex de particulari complice interrogare.*
- 7 *Item interrogandum de complicitibus, quando crimen in damnum tertij notabile tenderet.*
- 8 *Secus nullatenus interrogandum de complicitibus.*
- 9 *Reus de criminib. occultis nunquam interrogari potest.*

SVnt aliqui casus à iure permessi, in quibus nedum possunt iudices sed etiam debent de complicitibus interrogare. Primus est communissimus, & receptissimus, quādo ad sunt indicia, vel infamia contra ipsos complices, tunc enim interrogandi sunt Rei de complicitibus indicatis, & infamatis tantummodo, & non de alijs.

Secundus casus est generaliter atrocitas criminis, ut sunt crimina læsæ maiestatis, ut patet in l. quisquis in fin. ff. ad l. Iuliam, & in cap. cum ad monasterium, ut aduertit Sotus; nam semper in his casibus interrogandum est de complicitibus.

Tertius

- 3 Tertius casus est, quodcumque crimina sunt in publicam perniciem; ut sunt latrones, falsificatores monetæ, Hæretici, lamiæ, & similes; nam in his omnibus casibus interrogandi sunt rei de complicibus, ut hæc perniciosorum hominum turba iudici manifestetur ad purgandam, & liberandam remp. tali peste.
- 4 Quin resoluit Nauarrus *in cap. inter verba. cor. 6. & in Man. cap. 18. n. 58.* & alij, quod tenentur cōfessarij exhortari Reos, & monere, ut præfatos complices declarent: quod, si nolint obediri, tamquam impœnitentes minime sunt absoluedi.
- 5 Non tenentur autem amplius complices reuelare, quos iam cognouerint correptos, & emendatos, vel si probabiliter cognoscant illos correptos, & emendatos ire per solâ fraternam correptionē.
- 6 Aduertendum etiam cum Roderico *loc. cit.* quod non potest iudex interrogare particulariter, & nominatim de tali, vel tali complice etiam in talibus casibus atrocibus & perniciosis, nisi de illo adessent indicia, vel infamia, ut dictum est, sed in vniuersali tātum, an in præfatis criminib. habuerint complices, & quot, & qui, & quales fuerint ita, ut ab ipsis rite interrogatis propalantur, exprimantur, & nominentur complices.
- 7 Quartus, & vltimus casus generaliter est, quando crimen tenderet in euident, & notabile damnum alicuius particularis personæ, ut, si multi conspirassent in vitam, vel notabilem infamiam, & calumniam alicuius personæ, vel aliquod simile sibi notabile damnum, & vnus tantum de conspiratoribus confessus, vel conuictus, interrogandus omnino foret de consocijs ad euitandum futurum imminens damnum.

Si enim iam esset præteritum, & iam patratum ⁸
 crimen, & ex consequenti nullum euitaretur dā-
 num, vel non esset reparabile, nullatenus in-
 terrogandi sunt Rei de socijs exceptis præfatis
 quatuor casibus, nisi adsint infamia, vel indicia
 sufficientia, vt superiùs dictum est.

Cæterum, quod Reus conuictus de vno cri- ⁹
 mine de alijs criminibus occultis nequaquam in-
 terrogari vnquam possit, dictum est latius in su-
 perioribus.

DE CARCERE REORVM.

De triplici carceris genere. CAP. XIV.

S V M M A R I V M.

- 1 *Triplex genus carceris primum in criminis pœnam remis-*
siuè.
- 2 *Secundum est ad custodiam, nec potest adhiberi nisi in sus-*
pectis de fuga.
- 3 *Mortaliter peccant secus facientes Prælati.*
- 4 *Et famam lādentes ad restitutionem tenentur.*
- 5 *Tertium genus est ad arctationem.*
- 6 *Nec sufficit ad id levis causa cognitio.*
- 7 *Et id genus non adhibendum, nisi prius datis defensionib-*
us.
- 8 *Secus practicatur in ordine, & est error.*
- 9 *Nec certa datur regula, sed iudicis arbitrio standum.*

PRimum se offert ponderandum hic, quod ^I
 triplex est carceris genus, primum est in pæ-
 nam criminis, & id nunquam adhibetur, ni-
 si per diffinitiuam sententiam præuijs probatio-
 nibus, & defensionibus, & alijs seruatis de iure
 seruandis: de quo inferiùs.

De secundo & tertio est hic sermo, secundus ²
 ergo carcer est, qui propriè non est carcer, sed
 custodiæ domus, & disciplinæ appellatur, ad quē
 licet

licet non requiratur plena informatio delicti, nunquam tamē adhiberi potest, nisi Reus fuerit de fuga valde suspectus, vel alias fugitiuus, & solitus delinquere, vel apostatare, vt colligitur *ex c. vt famæ. ext. de excom. & tradit Clar. ex communi q. 28. vers. Quæro nunquid.*

3 Qua in re grauiterrant qui Religiosos nulloatenus de fuga suspectos, antequam sumpserint sufficientem informationem, in carceris coniiciunt, talesque iudices mortifere peccare docet *Nauar. rub. de indicijs, nu. 51.*

4 Maximamque iniuriam, & ignominiam inurere carceratis, & denique ad restitutionem famę sic læsę omnino teneri *ex cap. fin. de iniur. l. qui occidit ff. ad legem Aquil.* quam Nauarrę, doctrinam mature perpendere, exacteque obseruare cuperem omnes Iudices Regulares attentis omnibus circumstantijs qualitatis delicti, & personę præsentis delinquentis, quod in omni carcerationis genere seruandum.

5 Tertium denique carceris genus est ad afflictionem, siue ad arctationem, vt loquuntur nostra statuta, & est quædam torturę species, talisque carcer adhiberi non debet nisi pro graui crimine, & non nisi maturo consilio, nec sine causę sufficienti cognitione, cum magnum præiudiciū inferatur taliter incarcerationis, & aliquam semper honoris, & famę iacturam sortiantur, vt superius dictum est, & notant vltcrius *Bald. in l. i. C. de integr. restit. & Ioan. Andr. in 6. de sent. excom. c. si clericus.*

6 Hęc verò levis causę cognitio sufficit ad regulares carceribus mancipandos: nam (vt experientia docet) sola relaxatio, & liberatio à carceribus

ribus nō plenē restituit famæ integritatem quoad publicam, & communem existimationem; quia, vt plurimum homines potius in carceratis culpam, quam in iudice leuitatem adesse existimant; ex liberatione vero, seu relaxatione è contra non Reorum innocentiam, sed potius iudicis desidiam, & remissionem ob potentum preces, vel ob munerum largitionem, seu similem aliam causam autumant.

Non igitur coniijciendi sic Religiosi in carcerem per modum arctationis, nisi adsit semiplena probatio, vel indicia æquiualentia, & vltius ego sum, & fui semper huius sententiæ, vt talibus ita carcerandis prius darentur defensiones cum suis terminis, nisi persona, contra quam procederetur, esset admodum vilis, & crimen satis ex indicijs, & probationibus euidens, ita, vt etiam ad vltiora tormenta procedendum de iure esse facile existimaretur.

Vniuersaliter autem in ordine nostro secus 8 practitari vidi, omnesque prætenso Reos (sicut refertur) arctandos in carcerem coniijci pœnitus indefensos: qua in re grauiter errare Prælatos ex Nauarro, Baldo, & alijs suprâ citatis, existimaui semper.

Et licet certa in tali forma incarcerationi regula tradi nequeat, sed in his iudicis arbitrio plurimum deferendum, veruntamen mitiorem partem, & regularibus institutis magis consonam eligere semper deberent, & nullum indefensum carceribus mancipare, nisi persona esset valde vilis, vel delictum satis clarum, & cætera huiusmodi concurrant, vt superius dixi.

De qualitate carceris. CAP. XV.

S V M M A R I V M.

- 1 Carcer ad custodiam sit mitis, & perquam humanus.
- 2 Errant Prælati secus facientes, & ad famæ læsæ restitutionem tenentur.
- 3 Carcer ad arctationem plus minusve seuerior sit, iudicis arbitrio.
- 4 Sed hac non adhibenda, nisi de Patrum consilio.
- 5 Nunquam tamen sit carcer intolerabilis.
- 6 Iuste prohibentur carcerati, ne cum alijs loquantur.

- 1 **C**arcer ad solam custodiam semper mitis, & humanus esse debet, & veluti senatorius, & omni religiosa cōmoditate præditus, dummodo sit securus; nam ad solam custodiam adhibetur.
- 2 Quia in re etiam grauissime errare vidi nonnullos Prælatos, qui ad solam custodiam carcerantes obscuriores, & atrociores in Prouincia carceres exquirunt, manicisque ferreis, vel compe-
dibus miseros constringunt Reos, vt appareant iusti, & seueri, carnificis potius, quam iudicis, vel pastoris munus exequentes, quos ad famæ læsæ restitutionem, Deoque optimo maximo strictissimam reddendam rationem teneri ex superius traditis nullatenus dubito: nam (vt ait Parisius *cons. 2. nu. 148.* & Balduinus *in com. ad l. 12. tabul. l. 46. huiusmodi*) carcer debet esse, vt custodian-
tur, & non, vt pereant in carcerati: sic prudentissimus ille Constantinus Imp. *l. prima C. de custodia Reorum.* decreuit huiusmodi carceres tales esse debere, vt, præter custodiam, nil habeant: pudeat itaque Prælatos regulares vinci, & superari à sæculari iudice in pietate, & humanitate.
- 3 Cæterum, si carcer sit ad afflictionem, vel tor-
turam,

turam, debet adhiberi pro modo criminis, & personæ delinquentis, ritè perpenſis, & ponderatis omnibus perpendendis, & ponderandis circumſtantijs, nam iudicis arbitrio maxime neceſſario hic deferendum, vt dicunt Puteus de ſyndicatu *ver. carcer*, & Foler. *pract. crimin. verſ. vel incarceratus. num 8.* & Bald. *in l. 2. in fi. C. de exim. Reis*: & Tiraquell. *de pœnis cauſ. 31. nu. 11.* & aliquando magis atrox, magis obſcurus adhiberi poterit carcer, vinculis etiam adhibitis, & manj-cis ferreis, vel compedibus, vel etiam flagellis, & verberibus ponderatis ponderâdis, vt dictum eſt.

Sed nullum talem carcerem adeo rigorofum adhiberi vellem à iudicibus regularibus, niſi cõ-ſulto diffinitorio, vel alijs Prouinciæ Patribus grauibus, & expertis, & apprimè doctis.

In omnibus autem conſimilibus cauſis conſiderent Prælati regulares doctrinam Cardinalis *in Clement. prima q. 7. de pœnit.* qui ait, Prælatos irregulares, & homicidas reddi, ſi tetro carcere claudant clericum, quem ſequutus eſt Folerius *in pract. crim. ver. vel incarceratus, nu. 2. & 3.* Addens carceratos pati non debere intimas tenebras, & Corn. *conſ. 325. nu. 4. lib. 4.* ait, carcerem ſubterraneum eſſe non debere: ſed reſolutio (vt dixi) eſt, vt iuxta exceſſus menſuram, & personæ qualitatem, aliasq; circumſtantias adhibeatur carcer ad iudicis rectum, ſimulq; iuſtum, & pium arbitrium.

Solent etiam Prælati Regulares iuſtè prohibere, ne carcerati cum alio loquantur, ſi rationabilis adſit cauſa, & ita practitari teſtatur per iudices peritos, & expertos Antonius Gomez *cap. 9. diſt. 6. in fin.* & Clar. *in pract. crim. q. 46. in princ.* & ſic paſſim practicatur in ordine.

S V M M A R I V M.

- 1 *Rei carceres adire solent per sanctam obedientiam.*
- 2 *Errant Prælati statim ad brachium sæculare recurrentes.*
- 3 *Inobedientes per trinam monitionem præcipiendi.*

1 **M**odus incarcerandi Reos iuxta sanctorum Patrum traditiones, & instituta inter Regulares fuit semper talis, ut per sanctam obedientiam prætenfi Rei carceres adeant, & subeant, sola infirmarij, vel alterius, qui carcera-
torum curam habeat, associatione.

2 Qua in re gravissimè errare vidi nonnullos Prælatos, qui statim ad brachium recurrunt sæculare maximo cum scandalo, ut religiosos in carceres conijciant: & licet excommunicationem non incurrant *cap. si clericos. ext. de sent. excom. in 6.* verumtamen à gravi culpa excusari nequeunt, si absque gravi necessitate id efficiant.

3 Potius igitur regularibus institutis innitendum, trinaque admonitio cum debitis interual-
lis adhibenda, singulas per vices illis præcipiendo, ut carceres adeant, & denique laici nostri professi, si opus fuerit, contumaces vi in carcerem conijciunt, & omne aliud regulare remedium (priusquam ad brachium sæculare recurrant) adhibendum more maiorum.

S V M M A R I V M.

- 1 *Secundum ius commune carcerati iuste fugere possunt.*
- 2 *Nequaquam Regulares per obedientia votum.*
- 3 *Secus quando iniuste carcerantur cum notabili detrimento.*
- 4 *Dum modo fugiens recta properet ad superiorem ordinatè.*
- 5 *Etsi iniustitia sit certa, & nota, possunt alij inuare carceres, & ad fugam.*
- 6 *Dum-*

6 *Dummodo non sint custodes carcerum, quia tales nulla ratione id possunt.*

Nonnulli sequentes communem sententiam Doct. & præsertim Couar. li. i. var. cap. 2. num. 11. dicunt indistinctè Reum ante sententiam fugere posse, nisi iurauerit se permanfurum: etsi ex tali fuga damnum aliquod oriretur carceris custodi.

Quæ sententia communis verissima est, si intelligatur de laicis, & clericis non regularibus, sed loquendo inter nos regulares, falsissima est, ut animaduertit Roder. 2. to. q. 23. art. 6. Nam Religiosus regularis in carcerem coniectus à suo Prælato nullatenus licitè fugere potest, etiam ante condemnationem, nedum enim non potest exire à cercere iustè, & sine Apostasiæ nota: sed neque à monasterio, neque ab ea parte monasterij, in qua eum Prælatus iustè manere præcepit, nisi prius iustè petita, & impetrata licentia; multò igitur magis tenetur Religiosus manere in carcere sibi quomodocumque à superiori iustè assignato *argum. cap. quorundam, & cap. si Religiosus. de elect. in 6.*

Secus verò sentio, quando Religiosus iniustè in carcerem coniectus esset maxima cum sui honoris, & famæ iactura, & cum graui corporis afflictione, vel vitæ periculo iniuste perpeffo: tunc enim absolute illum fugere posse arbitror absque vlla Apostasiæ nota, etiam vim inferendo custodibus, etiam rumpendo vincula, & limādo compedes, & effringendo carcerem, etsi custodibus per accidens damnum aliquod euenturum esset: sicut in simili docet Caiet. in 2. 2. q. 69. a. 4.

Dūmodo Regularis ita fugiens recta properet 4

ad Prælatum superiorem illo, qui eum iniuste in carcerem coniecerat, vt v. g. si fugiat à Prouinciali ad Generalem, & à Generali, ad Protectore, & à protectore ad summum Põtificem ordinate, sicut in appellatione, & recurfu nostra disponunt statuta: talis enim fuga recursus potius est appellanda, quam fuga.

5 Et in tali casu firmiter sentio vltcrius posse alios fratres, vel monachos opera, & consilio iuuare ita coniectos in carcerem ad fugiendum, etiam præbendo instrumenta ad id opportuna, & efficacia, etiam, quod superiores secus præceperint sub quauis pœna, esset enim præceptum iniustum, sicut & incarceration: ex quo constat, quod iniustitia debet esse notoria, & manifesta ad hoc, quod possint alij Regulares liberi præfatam fugam consulere, vel iuuare modo præfato.

6 Limito tamen dummodo non sint custodes, quorum est carceratos custodire ex munere, & obedientia sibi imposita, quod, si iniustitiam fieri dignoscant, officium potius renuere tenentur, munerique custodis renunciare, quam sub tali munere, & obedientia carceratos iuuare: fidem enim frangerent suo superiori, & obedientiam sibi impositam, & acceptam maximo cum scandalo aliorum, sub hoc enim prætextu fortè audent omnes custodes etiam in carcerem iuste coniectos liberare.

DE REORVM TORTVRA.

Quid sit tortura, & quare introducta.

CAP. XVIII.

SVMMARIVM.

1 Tortura quid, & quare introducta.

2 Salu-

2 *Salutarisque est reipub. ad continendos in iustitia improbos.*

Tortura (vt conijcio ex communi doctrina) 1
est subsidium quoddam in defectum probationis criminis, supplens quod ad plenam probationem deficit: ex qua descriptione constat, torturam esse introductam non in poenam criminis, sed in criminis probationem, quando crimen non est adeo probatum, vt ad punitionem deueniri possit, tunc enim per torturam Reus confitendo veritatem supplet, quod ad plenam criminis probationem deficiebat, vt docent ex communi Clar. q. 64. n. 6. & Cour. l. pract. qq. q. 23.

Conformiter porrò iure naturali, & gentium 2
huiusmodi torturæ subsidium introductum est: Nam, cum non possint improbi iuste puniri, vbi crimen non sit plene probatum; nisi torturæ subsidium introductum esset, improbi omnes improbiore euaderent, & audaciores, & magis effrænati ad delinquendum in omni scelorum genere, arbitantes enim non posse plene conuinci, vel testibus, vel indicijs, impune se delinquere certo scirent: at, introducto torturæ subsidio, iam vident, etsi non plene probentur crimina, obnoxios tamen se futuros varijs tormentorum generibus, vel ex vno co teste, vel ex indicijs æquiualentibus, & sufficientibus, quod maximum est improbis frænum, ne tam licenter, & insolenter in scelera prolabantur in Reipubl. grauissimum damnum; iure itaque optimo introducta est tortura nedum in sæculo, sed etiam in Religionibus.

Quotuplex sit tortura. CAP. IX.

S V M M A R I V M.

1 *Tormentorum non sunt certa, & determinata genera.*

R 3

2 *Estque*

- 2 *Estque barbarum exquisita excogitare tormenta.*
- 3 *Arbitrarium est iudici, sed à consuetis non recedat.*
- 4 *Tormenta in ordine consueta quæ sint.*
- 5 *Inter omnia tortura chorda laudatur, & probatur.*
- 6 *Sed non nisi ab expertis adhibenda.*

Non est equidem iure cautum, quotnam sint tormentorū genera, non tamen defuerunt, qui plura excogitauerunt; nā Marfil. in l. 2. ff. de quæst. quatuordecim excogitauit, & addidit alia se inuenisse, & inter cetera somni subtractionem, quam laudat Paulus Ghirlandus lib. de quæst. q. 2. sic alij alia inuenerunt.

- 2 Sed, vt ingenuè fatear cum pijs, pariterque doctissimis viris, nouorum tormentorum excogitatio carnificium potius est, & crudelium, & barbarorum iudicum, quam I. C. ac Theologorum, & aliena prorsus ab omni scientia, & pietate: Vnde Clar. q. 64. versic. item debet. valdè criminatur iudices, qui Reos torqueri faciunt modis exquisitis, & non consuetis.
- 3 Etsi enim secundum ius commune arbitraria sint tormenta, possitq; iudex id tormenti genus adhibere, quod sibi ad veritatem eliciendā commodius videatur, non tamen excogitare debet insolita tormentorum genera, sed iuxta qualitatem personarum, indiciorū, & criminum, & iuxta vsum prudentium iudicantium in Prouincia, in qua ius dicit, receptum, applicare debet tormentorum genera, vt pulchrè notant Clar. ibi supra, & Ant. Gomez lib. 3. var. c. 13. n. 5.
- 4 Apud nos itaque in leuioribus criminib. Reos flagellis cedere sanctorum Patrum instituta consueuerunt, & sic decernunt Ordinis nostri statuta: sed in grauioribus criminibus manus post tergum,

gum, vel in manicis ferreis coniiciuntur, vel arctissima ligatura stringuntur: diuque sic permanere coguntur secundum criminis, & indiciorum exigentiam per tempus iudicis arbitrio prætaxandum, vel etiam sic manibus post terga coniectis, parumper à terra suspenduntur ad paxillum, vel clauum, similiter per aliquod temporis spacium ad arbitrium iudicis.

In grauissimis verò criminibus tormentorum Regina (vt omnes asserunt criminalistæ, nemine discrepante) & minus periculosa, & magis ad extorquendam Reis veritatem est funis, quæ vulgò dicitur corda, & à qua (mea sententia) nullatenus est recedendum, si criminis excessus, & indiciorum grauitas id exposcat.

Sed nō nisi ab expertis est exercenda huiusmodi tortura, quod, si non adsint in religionibus tales, sicut re vera nō adsunt vocandi sunt ministri sæculares experti qui huiusmodi tormenti genus adhibeant, ne si ab incautis, & inexpertis adhiberetur aliquod graue incommodum, vt membrorum extorsio, vel obliquatio, vel confractio, vel aliquid tale, Reis tortis eueniret: sicut ego contingere vidi ex incautorum Prælatorum asperitate, & incuria, ne dicam, crudelitate, & furore.

Quæ debeant de iure præcedere Torturam. CAP. XX.

S V M M A R I V M.

- 1 *Nunquam adhibenda tortura, nisi necessitas urgeat.*
- 2 *Secus facientes grauiterrime errant, & puniri debent.*
- 3 *Ad eam requiritur semiplena probatio, vel æquiualentia indicia.*
- 4 *Quæ indicia semper debent esse plenè probata.*

Regula est vniuersalissima, & ab omnibus communiter recepta, quod, si delictum aliter

quam per torturam probari potest, ad torturam nunquam est deueniendum, nam tortura in defectum probationis est introducta, & est subsidiū quoddam extremum ad inueniendam veritatem, vt superius dictum est.

- 2 Quare grauiterrant omnes iudices, & præsertim Regulares, qui mitiores cæteris esse debēt, qui statim ad torturam recurrunt, vel vbi delictum aliter probatur, vel vbi sufficientia ad torturam non habentur indicia, quos redarguunt Angel. *in l. fin. 4. C. de quæst.* & Boerius *decis. 163. nu. 1.* & Marfil. *in l. prima in fran. 7. ff. de quæst.* & Panormit. *in cap. cum in contempt. q. 2. reg. iur.* & Nauar. *cap. 18. nu. 59.* & Clar. *q. 64. n. 8.* & hi omnes concludunt præfatam esse communem opinionem, contra quam venientes grauiterrant, & punitione sunt digni.
- 3 In delictis igitur non clavis, nec plenè probatis deueniendum est ad torturam, modo præcedat semiplena probatio, vel indicia æquiualentia, & sufficientia; sic tradit Clar. *q. 64. vers. dixi quoque*, qui etiam dicit. hanc esse communem opinionē: sic Nauar. & vterque Thomas, & omnes Theologi, & canonistæ.
- 4 Et indicia, quæ sufficiunt ad torturam, plenè probata esse debent, saltem per duos testes, sicut docent, vltra Clarum, Marfil. *in pract. criminali. §. diligen.* & Bartol. *in l. fin. n. 7. ff. de quæst.* sicut etiam est communissima, & receptissima doctrina indicia semper plene probata esse debere ad hoc, vt aliquid efficiant siue ad torturā, siue ad condemnationem, vt suprā latiùs ostensum est.

Quonam indicia sufficiant ad torturam.

CAP. XXI.

S V M M A R I V M.

- 1 *Non adest regula certa, quæ indicia sufficiant.*
- 2 *In qua adhibenda consulendi essent Patres.*
- 3 *Sola variatio vel vacillatio non sufficit.*
- 4 *Sic nec mendacium, nec pallor, nec cætera huiusmodi.*
- 5 *Nisi quando mendacium, & variatio essent circa substantialia.*
- 6 *Sola fama non sufficit ad torturam.*
- 7 *Indicia vehementia sufficiunt ad torturam.*
- 8 *Sufficit si cum fama concurrat fuga.*
- 9 *Non sufficit dictum socij criminis.*
- 10 *Sed ponderanda sunt circumstantia.*

SEmiplenam probationem, vel indicia illiæ-
 quiualentia requiri ad torturam plenè de-
 terminatum est: quæ autem indicia æquiua-
 lentia sint semiplenæ probationis, nō potest cer-
 ta tradi regula, sed iudicis arbitrio in hoc stan-
 dum, qui (vt cautè animaduertit Nauar. in cap. 18.
 nu. 49.) cauere debet, nè iniuste, & præter iuris
 ordinem Reum torturæ subijciat, grauitè e-
 nim peccaret, & punitione dignus esset pro mo-
 do culpæ.

Inter nos igitur Regulares omnimodè seruari
 vellem, quod ad torturam nunquam deueniri
 possit, nisi consulto diffinitorio, adhibitis etiam
 (si opus fuerit) alijs grauib. & alias expertis, &
 doctis Patribus, qui maturè deliberent, an in-
 dicia, quæ habentur, sufficiant ad torturam,
 necne.

Nonnullas tamen Regulas ex Rod. to. 2. q. 20.
 art. 3. hic adnectere libet, sed breuius, cum ex his,
 quæ hic ponentur, cæteræ innotescant. Prima
 est, quod sola variatio, seu vacillatio non facit

indiciū ad torturam, teste Carrerio *in pract. crim. n. 119. vers. 5. mendacium.*

- 4 Similiter nec mendacium, nec pallor, nec turbatio, nec trepidatio, & cætera huiusmodi, quæ solum quandam suspicionem inducunt, & indicium remotum, & non sufficiens ad torturam faciunt, sic tenent Marfil. *in pract. crim. §. diligenter,* & Grammat. *decis 34.* & est communis teste Carrerio *ubi supra.*

- 5 Sed requiritur, ut variatio, vel mendacium sit circa substantiam delicti, ut tradit Puteus *de synd. verbo tortura,* & Carrerius *ubi supra,* & Clar. *§. si. q. 21 vers. mendacium,* & Penna in Director. inquisitorum *3. p. coment. 90.* variatio verò, & mendaciū circa alias circumstantias extrinsecas, & remotas non sunt indicium ad torturam, & hanc sententiam sic explicatam dicit communem Puteus *in repet. cap. si quando. nu. 886.*

- 6 Secunda Regula: (quidquid prolixius, & variè dicat Roder. *ubi supra*) Sola fama nunquam sufficit ad torturam, nisi adsint alia indicia, & hæc cōmunis est sententia, ut docent Grammat. *consil. 57. n. 8.* & Carrerius *nu. 111. vers. secundum indicium,* & Clar. *q. 21. ver. sola fama.*

- 7 Tertia Regula: Vehementia, & violenta indicia sufficiunt ad torturam nulla præcedente infamia, quin & vnicum tantum indicium vehemens, & violentum: propinquum tamen, & cum crimine coniunctum sufficiens est ad torturam, ut docet Bart. *in l. fin. n. 6 ff. de quest.* & hanc dicit esse communem sententiam.

- 8 Quarta Regula: Quando simul cū fama concurrat fuga delinquentis, id sufficere ad torturā resoluunt post alios Ant. Gomez *lib. 3. var. c. 3. n. 10.* & Carrer. *n. 112.*

Quin-

Quinta Regula: Dictum socij criminis non facere indicium ad torturam tenent Boerius *decis.* 319 & *Grammat. decis.* 38. sed duos socios criminis sufficere docet Boerius *vbi supra*, & *Clar. q. 21. ver. sed pone.* sed ego praticari vidi dictum socij criminis, quando per torturam sustinetur, & purgatur, acceptari pro sufficienti indicio ad torquendum confocium.

Sed re vera maximè ponderandæ essent circumstantiæ, vel vnus, vel duorum sociorum deponentium contra tertium, & qualitates, & circumstantiæ illius, contra quem deponunt, & ex his maturè ponderare, an sufficiant ad torturam tertij, quæ, & alia similia inter nos Regulares nollem resolui in consulto diffinitorio, vt superius dixi, cum iudicis arbitrium hic requiratur, & vnicus iudex tantum, vel Prouincialis, vel commissarius aliqua passione posset commoueri, ne iustè arbitretur.

Quomodo Regulares torquendi sint. CAP. XXII.

S V M M A R I V M.

- 1 Regulares mitius torquendi.
- 2 Varia sententia de generibus, & modis adhibenda tortura.
- 3 Falsum est torturam infamare, si debita adhibeantur cautela.
- 4 Opinio dicentium non posse adhiberi seculares ad torquendos religiosos.
- 5 Talis consuetudo est in Italia.
- 6 Et nunquam etiam adhibendi seculares, nisi ex vera necessitate.
- 7 Secus facientes grauiter peccant.
- 8 Inter Regulares deueniri potest aliquando ad quacunque tormentorum genera.
- 9 Sic decernunt nouiter statuta Valli soletana.

Certif-

1 CERTISSIMUM EST, & apud omnes receptissimum Religiosos Regulares, quemadmodum & Clericos, mitius, & leuius torqueri debere, quam Laicos, cæteris paribus, ita docent cõmuniter Doct. vt Abbas in *c. primo ext. de posit.* & Card. *ibid.* & Boss. *tit. de indicijs n. 103.* & Diaz in *pract. crim. nu. 117.* & alij, & elicitor ex *cap. cum beatus. dist. 45* & *cap. ne Clerici. de rapt. & 23. q. 5. cap. 1. in fin.*

2 Diuersificatur verò, quod alij alijs mitius torqueri vellent præfatos Religiosos, nam ferè præcitati omnes Doct. nollent Clericos vnquã subijci equuleis, virgulis, fidiculis, & alijs seuerioribus tormentis, nec præterea quomodolibet torqueri, nisi vnà cum indicijs sint vltèrius etiam diffamati, vel infames, vt de quodam Belial dicit Abbas *loc. cit.* Bossius tamen, & Clarus *locis superius citatis* inquiunt præfata non seruari, sed Clericos torqueri, sicut & cæteros tam quoad genus tormentorum, quam quoad famam, vel infamiã: & Carrerius in *sua pract. n. 43.* inquit, Clericos nõ debere torqueri, nisi præcedat infamia, quia tortura illos infamat, cum per laicos, vt plurimum torqueri debeant, veluti ea in re expertos, vt superius dixi.

3 Sed reverà non militat hæc ratio inter nos Regulares: primum quia nunquam publicè torquendi sunt, ita, vt in sæculo publicetur huiusmodi tortura, sed solum per aliquos ministros, quoad fieri posset, magis cautos, & secretos, & numero pauciores, & cum fidei sponfione, vel aliqua alia cautela, vt præfatam torturam non publicent, si quando adhibendi sint ministri sæculares, & denique intra conuentum ipsum torquendi, vt in pro-

proprijs carceribus, vel in Refectorio, vel alio aptiori loco eiusdem conuentus ob prædictum finem, sicut ego aliquando seruauī : cessat verò (vt constat) omnino præfata ratio, si genus tormentæ non requirat sæculares ministros in eo expertos, sed per solos eiusdem ordinis Regulares adhiberi possit, vt sæpius contingit.

Magis me mouet, quod Rod. *to. 2. q. 20. art. 8.* 4 videtur sentire, quod Prælati Regulares per ministros laicos torquere non possint sibi subditos, sed solum per alios Regulares similiter sibi subditos ex priuilegio Alex. VI. & Leon. X. non obstante *cap. vniuersitatis. ext. de sent. excom.* vt elicit ex monumen. ord. concess. 175. vel 359. & ex supplem. ord. concess. 292. quam in sententiam adducit etiam Nauar. *lib. 5. consil. tit. de sent. excom. consil. 28.* quæ sententia verissima est; dūmodo nō sit consuetudo contraria, vt inter alias limitationes limitat Nauar. *loc. cit.* dicens, quod Prælatū ordinis minorum exculare potuit ab excommunicatione, & à peccato mortali, si consuetudo est in Italia similis illi, quæ est in Gallia.

Resoluendo igitur dico, quod in Italia est consuetudo receptissima fere in omni loco torquendi Clericos per laicos, & est communis obseruantia (vt inquit Abbas in *capit. vt famæ ext. de senten. excom. n. 8.* & Diaz. *c. 117. vers. Nota tamen,* & Clar. *q. 64. vers. sed hic quero,* & Cardin. Alexand. *cap. primo, extr. deposit. q. 5.* & Foller. *fol. 260. nu. 11.* & alij) quam vidi etiam seruari inter ipsos Regulares, licet passim id fieri nollem, & non nisi magna urgente necessitate, sicut ego non nisi semel tantum in toto meo Prouincialatu id perfeci, & mea sententia debitis seruatis cautelis.

Ex qui-

- 6 Ex quibus constat, quod, nisi magna urgeat necessitas, minimè sunt adhibendi sæculares ministri ad torquendos Regulares, vt quando genus torturæ tale adhibendum esset, quale regulares ipsi perficere nescirent, & nequirent: & mea sententia sunt applicanda semper tormentorum genera, quæ ab ipfismet regularibus commodè adhiberi possent nulla sæcularium ope, & nullo eorum interuentu, nisi necessitas urgeat in atrocioribus criminibus aliter faciendi.
- 7 Et licet secus facientes Prælati ex consuetudine excusarentur ab excommunicatione iuxta Nauar. doctrinam *loc. cit.* non tamen excusarentur à peccato mortali, vt colligitur ex eod. Nauar. *ibid. nu. 12.* quare, ne errare contingat, nunquam adhibendi sæculares tortores, nisi de consilio Diffinitorij, vel Patrum aliàs prudentium, & expertorum.
- 8 Licet autem (vt dictum est) mitius, & leuius torqueantur Regulares, quam Laici, nullatenus tamen concedendum est non posse deueniri ad quæcunque tormentorum genera in atrocioribus criminibus ritè ponderatis eorum circumstantijs simul cum qualitatibus, & circumstantijs personarum delinquentium.
- 9 Et licet in antiquis constitutionibus Salaman. *cap. 7. §. declaramus*, decernatur, ne torqueantur fratres, nisi virgis, aut coriactis; veruntamen in statutis nouis Vallisol. *de anno Domini 1593. fol. 134. tit. de tortura siue arctatione*, ignis pœna decernitur pro tortura nefandi criminis: Et inferiùs additur, quod si crimen atrox fuerit, iudex, ad quem cognitio causæ quouis iure pertinet, aliud

liud torturæ genus arbitrio suo iuxta qualita-
tem delicti excogitare possit, &c. quod statutum
piè, ac prudenter sancitū arbitror propter mag-
nam ordinis relaxationem : & ex consequenti
longè maiore disciplina, & correctione in ordi-
ne opus est, & ad quoduis torturæ genus, seruatis
seruandis, vt *suprà*, deueniendum iuxta delicto-
rum, & personarum exigentiam, quidquid secus
doceat Roder. *loc. cit.* & alij magis conformiter
ad antiquam ordinis obseruantiam, & consue-
tudinem, quam ad nostri æui relaxationem, &
indigentiam.

An tortura possit repeti. CAP. XXIII.

S V M M A R I V M.

- 1 *Ad arbitrium iudicis fit repetitio tortura.*
- 2 *Repetitur autem in leuiter tortis ad sufficientiam.*
- 3 *Similiter ubi urgent indicia, & delinquens obstinatur.*
- 4 *In sufficienter tortis nunquam repeti de iure potest.*
- 5 *Secus ubi superuenerint indicia urgentiora.*

Communis est doctrina, & obseruantia in
arbitrio esse iudicis, quando repetendâ sit
tortura, necne; ita docent Bald. l. 2. C. *quod*
met. cau. & Puteus de *syndic. par. 5.* & Marfil. in l.
repet. n. 5. & in l. q. n. 7.

Nonnullæ tamen à Doct. regulæ traduntur 2
pro repetitione torturæ. Prima est, quod, si Reus
fuit leuiter tortus, poterit iterum torqueri ad
sufficientiam iuxta delicti exigentiam, sed eo ca-
su, quando in prima tortura Reus deponitur,
scribendum est in actis illum deponi animo re-
petendi, quia non sufficienter tortus; ita docent
Bossius tit. de *tort. n. 42.* & Clar. q. 64. vers. vlt.

Repeti etiâ posse docent Bald. in l. 2. C. *quorum* 3
- *appel.*

appell. & *Marfil. vbi supra*, quando indicia sunt valde vrgentia, & is, qui torquetur, est admodum constans; quod idem affirmant *Curt. Junior consil. 60. col. 8.* & *Soccinus senior consil. 54. l. 2.* & *Boerius q. 162. n. 910.* Et ratio est, quod aliquando compertum est tantam esse delinquentium constantiam in tormentis, vt etiam acriter afflicti cruciatibus, nihil tamen fateri omnino velint: exempla sunt apud *Valerium Maximum*, & *Vulpianus l. 1. §. q. fidem. ff. de q. dicit plerisque* ita tormenta contemnere, vt exprimi ab eis veritas nullo modo possit. In talibus igitur, quamuis de more sufficienter essent torti, concurrentibus tamen indicijs valde vrgentibus ex vna, & eorum obstinatione ex alia in atrocioribus criminibus repetenda est tortura, totum registrando in actis, vt in superiori regula.

- 4 Tertia regula: Si verò consideratis considerandis iuxta duas superiores Regulas Reus fuerit sufficienter tortus, & nihil confessus, nullatenus poterit tortura repeti: sic *Dinus in l. repetit. ff. de quæst.* & *Albericus in rubric. C. de q. nu. 8.* & *Clar. vbi sup.* & est communis opinio ab omnibus recepta, vt omnes asserunt, & sic vbique seruatur.

- 5 Quarta Regula est posse tormenta repeti, quando noua superuenerint indicia specie à primis distincta in substantia, & primis validiora, & fortiora, nam, si mille superuenirent testes solū probantes prima indicia iam euacuata per torturam, nullatenus esset repetenda, sic *Boslius tit. de tort. nu. 42.* & *Clar. loc. sup. cit.* & similiter si indicia superuenientia essent debiliora primis iam euacuatis, vt docent *Gandinus de malef. tit. de quæst. num. 2.*

n. 2. & Brunus *de indicijis* fol. 126. n. 66. & Marfil. *in l. repet.* n. 8. & Menoch. *lib. 2. de arbit. conclus.* 3. *char.* 262. & Clarus *vbi sup.* cum alijs, quos citat, & est communissima, & receptissima sententia: quod maximè à Regularibus observandum, qui mitiores (vt dixi) cæteris iudicibus debent esse.

An Reo sit danda copia indiciorum ad sui defensionem ante torturam. CAP. XXIV.

S V M M A R I V M.

- 1 *Opinio dicentium Reo dandam defensionem ante torturam.*
- 2 *Secus docent alij specialiter, vbi agitur cum Reis idiotis.*
- 3 *Quod seruandum omninò inter regulares.*
- 4 *Et etiam aperienda semper essent nomina testium, & accusatorum.*

Aliqui Doct. docent cum distinctione, Reo dandam esse copiam indiciorum ante torturam cum termino ad se defendendum, videlicet si Reus petet; si autem, nequaquam danda est ei, & huius sententiæ sunt Nauar. *lib. 5. consil. tit. de accusat. consil.* 8. n. 2. & 3. Clar. *q.* 64. *vers. sed quid si ille,* & Boslius *in pract. crim. de indic. nu.* 79. qui etiam dicit hanc esse communem opinionem.

At non esse communem sententiam constat, 2 quia Doct. nō minus docti, nec minores numero contrariam docent apertè, nempè Reo semper dandam esse indiciorum copiam ante torturam, siue petat, siue non: sic Marfil. *in pract. crim.* §. *nunc videndum est*, & Foller. *fol.* 268. *sua practica* sub rub. & Bart. *in l. 1. §. fin.* 3. ff. *de quest.* & Carrer. *in prax.* §. *circa secundum*, n. 7. & Hyppol. *in prax.* §. *nunc videndum. in princ.* Addens hoc spe-

cialiter verum esse, quando Reus est idiota, vt pupillus, vel mulier, & similes.

3 Hanc secundam sententiam nulla penitus admissa distinctione, siue limitatione, vellem semper seruari à iudicibus regularibus, qui semper debent mitiorem, ac tutiorem partem eligere: defensio enim est de iuræ naturæ, & ideò nemini deneganda, quin etiam offerenda, quamuis non petatur, inter nos Regulares, cùm tortura sit damnum irreparabile, & inter nos, vt plurimum fratres sint inexperti, & ignorantes in huiusmodi causis criminalibus. Et Prælati debent fungi officio nedum iudicum, sed & Patrum, & aduocatorum cum suis subditis ex charitate, intra limites iustitiæ quoties, & quandocunq̃ue opus fuerit, præsertim, quando de iure communi sic seruandum esset, sicuti vltra suprà citatos docent Bart. in l. vnus. §. sui. ff. de quæst. & Maran. in prax. p. 6. vers. Inducium trifarium, & Ant. Gomez. de delict. c. 13. nu. 21. & Aug. in addit. ad Angelum verb. fama publica, nu. 37. & 38. & Carrer. in prac. §. circa 2. q. 12. fol. 90. qui ait etiam ita practicari.

4 Dubium verò est inter nos, an sint Reo nomina testium, siue accusatorum danda, & reuelanda, cùm statuta nostra Vallisoletana de anno 1593. tit. de correct. & appellat. §. Ad pacem autem. disponāt, non danda huiusmodi nomina, nisi vbi & quando Prælatorum iudicio iustitia periclitaretur; sed ego, etsi aliàs illud statutum seruauerim in meo Prouincialatu, & ob id quendam Patrem impunitum dimiserim, vellem tamen in posterum omninò aboleri, & ius commune seruari ad tollendam penitus è regularium cordibus nequitiam omnem, & omnem malignitatem, & nullus aude-

auderet, vel testificari, vel accusare, nisi ex vera charitate, vel vero iustitiæ zelo, remota penitus omni malignitate, ac passione, & inde non timerent sua manifestari nomina, & sic præcluderetur via malignantibus, & viri honesti, & probi, sine honoris præiudicio, & famæ læsione testificari, vel accusare securè auderent, & possent.

Vtrum dictum Rei in tortura, non data prius copia indiciorum, sit validum, & sufficiat ad eius punitio-
nem. CAP. XXV.

S V M M A R I V M.

- 1 *Dictum negatiuum in tortura constans semper est validum.*
- 2 *Quare sufficienter tortus non est ulterius torquendus.*
- 3 *Sed confessio in tortura non data prius defensione non est valida.*
- 4 *Quin iudex ita torquens est puniendus.*
- 5 *Talis enim defensio non est iuris apex, sed de eius essentia.*
- 6 *Nisi in casu, in quo iudex non teneretur, nisi Reo petente.*
- 7 *Sed Auctor nullum talem dari vellet casum.*

E Quidem si dictum Rei sit constans, & negatiuum delicti, super quo torquetur, validissimum esse nullus dubitauit vnquam, etsi Reo non data fuerit copia indiciorum: nam primum grauamen ipsi facto nullum præiudicium illi afferre debet, nec ex prima iniuria est illi secunda irroganda, grauamen grauamini addendo contra omne ius, & fas, quare dictum negatiuum in tortura semper est validum.

Vnde si Reus sit sufficienter tortus, siue data ei, siue nō data indiciorū copia, nullatenus est amplius torquendus iuxta superius tradita, & iuxta

communem receptissimam opinionem, sed statim absolvendus, modo, & forma, quæ inferius dicetur.

- 3 Quæstio verò est, si Reus fateatur delictum, non data ei prius copia indiciorum, an tale dictum sit validum, & sufficiens ad punitionem: quo in casu nedum ad punitionem deueniri de iure non potest; sed tale dictum esse inualidum, & nullum, tenet Angelus *de malef. ver. fama publica. versic. Item aduer. n. 37.* iuxta decretalem c. *qualiter, & quando. de accusat.* & ratio est clara propter claram adductam decretalem: nam quod fit lege resistente, non est quod valeat *l. pacta, quæ contra C. de pact. & c. qui contra iura. de reg. iur.*
- 4 Immò talis iudex torquens Reum non data illi prius copia indiciorum iuxta delicti mēsuram, utique puniendus est, ut docent Bart. *l. 4. §. Hoc autem indicium, & §. in eam quidquid. ff. de dam. infect.* & Alex. *ibid.* & Bald. *in rub. de pæn. iudic.* & Hyppol. *in pract. §. expedit. nu. 87.* & alij.
- 5 Nec possunt se excusare iudices Regulares, adducendo, quòd copiam indiciorum dare ante torturam sit de apicibus iuris, quibus ipsi non tenentur: nam verba præfatæ decretalis *in c. qualiter, & quando,* sunt ista; videlicet: *Et exponenda sunt ei illa capitula, de quibus fuerit inquirendum, ut facultatem habeat defendendi se ipsum, &c.* ex quib. verbis colligitur (ut notat Roder. *tom. 2. q. 20. art 6.*) quod negatio indiciorum, & capitulorum est negatio Rei substantialis, & essentialis in iudicio, & non est iuris apex: nam (ultra adductam decretalem) est de iure naturæ, ut constat, cum de propria defensione agatur, quare etiam iudices regulares omninò ad id tenentur.

Limitat tamen Roder. *loc. cit.* quòd in casibus, 6
in quibus iudex non tenetur dare copiam indi-
ciorum, nisi Reo petente, si tunc non petierit, va-
lidum est quidquid fit in tortura, & valida est
confessio criminis, & sufficiens ad punitionem,
dummodo extra torturam ratificetur secundum
ius commune, & communem practicam, quia
cōfessio in tormētis facta redditur nulla, nisi post
tormentum ratificetur, *vt fusiùs dicetur inferiùs.*

Quæ doctrina verissima est, & ab omnibus am- 7
plectenda, quam ego olim practicaui, sed cupe-
rem in posterum (vt superiùs dixi) quòd iudices
regulares vbique ac semper darent copiam indi-
ciorum ante torturam, siue Reus petat, siue non,
cum hæc sit mitior, & tutior pars, & ab ipsis regu-
laribus omninò eligenda.

*An liceat prætenso Reo metu tormentorum crimen de se
falsum fateri. CAP. XXVI.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Opinio dicentium licitum esse seipsum infamare.*
- 2 *Quæ sententia non est vera ubi damnum aliquod tertio
euenit.*
- 3 *Similiter neque verificatur in criminibus nefandis, &
atrocibus.*
- 4 *Nec in viris eminentibus, qui sibi, vel sanguini, vel ordini
maculam inurunt.*
- 5 *Idem in viris infimæ notæ, quoties ex tali confessione oria-
tur scandalum.*
- 6 *Tutius est nunquam sibi falsum imponere crimen.*

DOCTOR Angelicus 2. 2. q. 129. ar. 1. docet
quolibet seipsum licitè infamare posse abs-
que peccato saltē mortali ea ratione, quod
quilibet est dominus suæ famæ, quemadmodum
pecuniæ, aliarumque externarum rerū, quā sen-
tentiā multis probat Soto *de rat. teg. memb.* 1. q. 3.

& inde concludit non peccare mortaliter eum, qui propriam prodigit famam, falsum sibi imponendo crimen ad fugienda tormenta, vel fugiendam mortem.

- 2 Sed hæc doctrina multis limitationibus est restringenda: primò enim nullatenus procedit, quotiescunque ex tali famæ amissione non tantum illi confitenti falsum crimen, sed etiam alteri notabile infertur damnum siue in fama, siue in facultatibus, siue in vita, sicut doctissimè explicat Nauar. *in cap. inter verba. II. q. 3. concl. 6. corol. 44.* & est communis sententia.

- 3 Similiter (vt aduertit oculatissimus Couar. *lib. I. var. cap. 2. num. 8.*) non verificatur præfata D. Thomæ doctrina quotiescunque quisque sibi ipsi absurdissima, nefandaque flagitia imponit, quæ aures exhorrescunt piæ, tunc enim famæ sic prodigus, nullatenus excusari poterit à mortali crimine: quomodo etiam concedit Soto *lib. 4. de iust. & iur. q. 2. art. ult.*

- 4 Præterea (vt colligitur ex Roderico *quest. cit. art. 10.*) quotiescumque ex falso crimine confesso sequitur, vel posteritati, vel sanguini notabilis macula, semper est lethale peccatum: & multò fortiùs id verificabitur in Religiosis grauibus optimæ famæ, & magni nominis, & aliàs in ordine eminentibus, quam sententiam ego equis, velisque amplector iuxta tradita à me superius, & ad id concinnum est Roderici adductum exemplum *loc. citat. de lectissimo viro Eleazaro 2. lib. Machab. c. 6.* qui cùm compelleretur carnem porcina manducare contra diuinam legem, & à proprijs amicis ad id hortaretur, vt se à morte liberaret, respondit, se potius velle mori: non enim

nim (inquit) ætati nostræ dignum est fingere, vt multi adolefcentes arbitantes Eleazarum nonaginta annorum transisse ad vitam alienigenarum, & ipsi propter meam simulationem, & propter modicum corruptibilis vitæ tempus decipiantur, & per hanc meæ senectuti maculam, atque execrationem conquiram, &c. quod maxime notent viri in ordine clari, atque conspicui, qui nedum sibi ipsis, sed etiam ordini maculam inurere possunt ex falsa criminis confessione propter eorum eminentiam.

Idem omninò ego sentio in Religiosis non ad-
eò magni nominis, & eminentibus quotiescunque ex falsa criminis confessione oritur scandalum, vel in sæculo, vel in eadem Religione, vel quomodocunque aliter, nam prodigalitas iuxta communem, & receptam sententiam tunc est veniale peccatum, quando ipsi soli prodigo obest, & nō alijs, quo in sensu locutos arbitror D. Thomam, & Soto, vt colligitur etiam ex eorum doctrina *locis cit.* & alibi.

In his igitur omnibus casibus, & consimilibus
semper mortaliter peccat, qui falsum crimen sibi imponit quacunque vi, seu metu tormentorum, sicuti docent Arch. *in cap. non est. 21. dist.* & Abbas *in cap. ex parte. de sepul.* & Siluest. *verb. detract. quest. 2.* & Caiet. *in sum. eod. verb. & 2. 2. q. 73. art. 2.* & alij quam plurimi; quare, cum vix falsum crimen sibi imponere quis possit sine aliquo, vel scandalo, vel alterius detrimento, & consimilibus, tutius erit semper nunquam de se falsum crimen fateri.

DE TERMINO, ET VLTIMO definitiuo fine iudicialis correctionis.

Tractatus Decimi Pars prima.

PRÆAMBULUM.

Xpletis per Dei gratiam nouem tractatibus cum eorum annexis, & adiunctis, superest nunc decimus, & vltimus: in quo agetur de vltimo finali definitiuo termino correctionis Regulariū: qui quatuor continet principales partes, primò videlicet *Absolutionem*, Secundò *Defensionem*, Tertiò *Condemnationem*, & Quartò *Appellationem*.

De absolutione in processu ex munere. CAP. I.

S V M M A R I V M.

- 1 *Inquisitus ex munere absoluen dus, si nil contra ipsum probetur.*
- 2 *Forma absoluendi coincidit cum alijs, vt infra.*
- 3 *Errant Prelati tales non absoluentes.*
- 4 *Et ad famæ restitutionem tenentur.*

- 1 **C**VM ex superiùs determinatis sæpiùs contingattam in visitatione generali, quàm in inquisitione speciali ex munere inquirere contra aliquem iuridicè, si facta inquisitione, seruatis de iure seruandis, nil probetur contra inquisitum, absque dubio per sententiam definitiuam absoluen dus est modo, & forma sibi competenti.
- 2 Forma verò absoluendi coincidit cum ea, quæ inferiùs tradetur in absolutione inquisiti ad instantiam partis, solùm variatis terminis de modo procedendi, nempè, vt exprimatur, quòd facta visitatione generali, vel speciali inquisitione ex mune-

munere, &c. cum nihil sit probatum contra talem, &c. eum absoluimus, vel alia forma, *vt inferius dicetur.*

Qua in re ferè omnes ordinis Prælatos, vel errare, vel conuiuere vidi, qui per visitationes generales, vel speciales inquisitiones exponunt aliquem Religiosum aliàs bonæ famæ, & moribus, & vita probatum detractorum linguis, non terminantes per sententiam absolutoriam formatum processum, *prout de iure tenentur.*

Qua in re si Religiosi inquisiti fama læsa remanent ex tali processu, Prælatos ad famæ restitutionem teneri nullatenus ambigendum, quã, si non restituant per præfatam sententiam absolutoriam, sublethalis culpæ reatu permanere, constat quousque præfatæ famæ læsioni non satisfaciant.

De Absolutione in processu ad instantiam partis.

CAP. II.

S V M M A R I V M.

- 1 *Non vnica seruanda forma in sententijs.*
- 2 *Non enim hoc est de apice, sed essenziale iuris.*
- 3 *Nec est integra iustitia, nisi pars puniatur.*
- 4 *Secus, quando Reus non absoluitur ex capite innocentia.*
- 5 *Errant igitur non seruantes debitam absolutionis formam.*

VNiuerfaliter vidi in processibus formatis ad instantiam partis Prælatos nostros in aliud labi extremum, nempè vnica, & eadem forma omnes absoluere prætenso Reos, & omnes pariter innocentes declarare, cum de necessitate varianda sit forma secundum meritum, & probationum exigentiam.

Hoc enim non de apice iuris, sed essenziale

quoddam iudicij esse constat, si enim prætenſus Reus innocens omninò reperiatur, & pars nil probet, de neceſſitate erit condemnanda, præſertim in accuſationibus, *ut inferiùs latiùs dicetur.*

3 Qua in re ſimiliter omnes fere errare vidi Prælatos, arbitantes iuſtitia omni ex parte ſe ſatisfeciſſe, cum abſoluerint reum prætenſum quantumcunque innocentem repertum, dimittentes calumniatores pœnitus impunitos in maximum religionis, & iuſtitia detrimentum.

4 Multoties verò accidit, quod prætenſus Reus non omninò innocens reperiatur, ſed ſolùm adſint indicia aliquoſiter, & non plenè euacuata, vel ex hæcenus deductis non eſt aliquid probatum ad Reorum punitionem ſufficiens, & tunc non ſunt abſoluendi Rei, ut innocentes, nec tales declarandi, nec pars venit punienda, nec condemnanda.

5 Perperam igitur agunt Prælati ea re in paſſim delinquentes, nec debitam formam, nec debitum modum competentem, & diſtinctum in ſententijs, abſolutorijs adhibentes, *prout de iure*: quare tali, ac tanto errori omninò occurrendum.

De forma ſententia abſolutoria ex capite innocentia in primo gradu. CAP. III.

S V M M A R I V M.

1 *Primus Innocentia gradus eſt, quando quis nequit iuridicè citari, & examinari.*

2 *Quo in gradu pluries abſolutus fuit Auſtor.*

3 *Formula ſubnectentur ad aliorum exemplar.*

I IN duplici gradu contingit abſolvere aliquem abſolutoria ſententia ex capite innocentia. Primum quando necdum nò eſt aliquid probatum

batum in processibus contra eum, sed nec adsunt indicia, quibus iuridicè possit citari, vocari, seu examinari iuxta superiùs tradita, & hic primus, & eminentissimus gradus est illæ læ famæ, atque illibatæ innocentia inquisiti, seu calumniati, cùm videlicet innocentia est adeò eminens, & conspicua, vt ne quidem adsint indicia, quibus citari, & examinari possitis, contra quem formatus est processus quacunque via, siue ex munere, siue ad instantiam partis.

Quo in gradu ego indignus Christi seruus per ² eiusdem Christi Dei, & Domini nostri gratiam à diuersis ordinis Prælati ad instantiam partis procedentibus, ferè in eodem anno ter innocens ferè super ijsdem rebus sum declaratus: Nec vnquam, vel vocatus, vel interrogatus, nec per vmbra quidem aliquo in articulo, siue magni, siue minimi momenti diuina meam innocentiam protegente gratia.

Quare, vt formulæ præfatarũ sententiarũ sint ³ in exemplar iudicibus Regularibus, eas secundum temporis ordinem, quo prolatae fuerunt, inferiùs statim subnectam.

Sententiæ absolutoriæ primi gradus innocentia exemplar primum. CAP. IV.

S V M M A R I V M.

¹ *Sententia in primo gradu innocentia exemplar primum.*

CUm nos Frater Vincētius de Sartheano ordinis Minorum regularis obseruantie Pro-¹uincia Thusciae Minister pluries exquisitam, atq; per diligentē persequerimur visitationē in monasterio nostrarũ monialium S. Honofrij
Floren-

Florentiæ vulgò dicti Fulginei, omnesque ac singulas præfati monasterij moniales monitas, & iuratas perquàm diligenter interrogauerimus, tum ad instantiam partium, tum ex munere, quo fungimur, tum vniuersaliter, tum specialiter de actionibus, vita, & moribus admodum Reuer. Patris Fratris Octauiani Spatharij de Incisa eiusdem ordinis, & Prouinciæ diffinitoris generalis ob duas epistolas à Fratre Bernardino Topio eiusdem ordinis, & Prouinciæ Sacerdote ad Illustriss. Cardinales directas vnam videlicet ad Illustriss. Card. Saulum *sub datum Pisis die 20. Iunii 1607.* aliam verò ad Illustriss. Card. Gallum *sub datum Pisis die 28. Nouemb. 1610.* quarum copias exhibuit præfatus admodum Reuer. Pater Frater Octauianus, prout in processu à nobis cepto *sub die 4. Ianuarij 1611.* perfecto verò sub die 6. eiusdem mensis. Ad quem, &c. In præfatis omnibus visitationibus, tum paternis, tum iudicialiter, & formiter à nobis peractis, tam ex munere, quàm ad instantiam partium, nil prorsus aliqua animaduersione, vel etiam paterna admonitione dignum contra præfatum Patrem Fratrem Octauianum inuenimus; quin ex testibus probatioribus, omnique exceptione maioribus tam fratribus, quàm monialibus illum moribus, & vita spectatissimum reperimus, repertumq; declaramus, ac summa honestate præditum, necnon vigilantissima cura, tum in componendis prædictarum monialium, sicut & aliorum monasteriorum Florentiæ controuerſijs, tum in componenda, & conseruanda inter eas pace, & concordia, necnon in solleuandis earum indigentijs valdè sollicitum, prudentissimum, & vigilantissimum:

simum: quare ex motu proprio nos impellente zelo veritatis, & charitatis erga præfatas moniales, ipsum Patrem Fratrem Octavianum Commissarium nostrum confirmamus plenissimè, prout in alijs nostris litteris instituimus *sub datum Florentiæ die 3. Iulij 1609.* quarum tenorem cum omnibus clausulis, ac si de verbo ad verbum hic insertum confirmamus, hisque nostris confirmatum toto nostri officij tempore stabilimus. In quorum fidem, &c.

Dat. Florentiæ in Conuentu nostro S. Seruatoris, Die 7. Ianuarij 1611.

Locus sigilli maioris.

Idem F. Vnice. qui sup. manu propria

Sententiæ absolutoriæ primi gradus innocentia exemplar secundum. CAP. V.

S V M M A R I V M.

Sententiæ in primo gradu innocentia exemplar secundum.

CVM nobis ex debito officij nostri, quod sustinemus (licet immerito) fungentibus visitationis munere in hoc loco nostro omnium Sanctorum Florentiæ facta fuerit instantia, vt diligenter inuestigaremus, quæ facultate, & vbi admodum Reuer. Pater F. Octavianus ab Incisa in hoc loco commorans, nocte exierit, & pernoctauerit extra Conuentum, id quidem non segniter, sed accuratè coram duobus testibus videlicet admodum Reu. P. F. Ireneo Brasauola Prouinciæ Bononiæ Ministro, & Ordinis Patre, & P. F. Ioan. Baptista à Cilento Commissario eiusdè Prouinciæ, ac ministro Prouinciæ Principatus, examinatis multis testibus curauimus scire, & ab
ijsdem

ijsdem testibus accepimus (iuramento præstito) eundem P.F. Octavianum per aliquas noctes ab hoc loco excisse, & pernoctasse in honestissima domo suæ sororis sæcularis, sed non sine licentia petita, & obtenta à Patre Guardiano Conuentus id fecisse, iusta, & rationabili de causa, & nõ aliò perexisse; quare decreuimus eundẽ Patrem nulla animaduersione dignũ esse, neq; pro hac, neque pro alia causa corã nobis legitimè probata, quin in omnibus innocentem reperiunt, nec citauimus quidem, nec vllatenus interrogauimus, sed absolutum, vt plenè innocentem harum serie declaramus; ac pro tali declaratum pronunciamus. Datum Florentiæ die 12. Octobris 1612.

Locus sigilli.

F. Paulus Sulmonensis Commiss.

Gener. manu propria.

Sententia absolutoria primi gradus innocentie exemplar tertium. CAP. VI.

S V M M A R I V M.

I *Sententia in primo gradu innocentie exemplar tertium.*

IN NOMINE DOMINI AMEN.

I **D**E vultu tuo iudicium meum prodeat: & oculi tui videant æquitatem, &c. Nos Frater Christophorus de Arena Minister Prouinciæ Thuscianæ ordinis minorũ regularis obseruatianæ sex ad hinc ferè mensibus: cum Sereniss. Magnus Ætruriæ Dux nobis significarit, quasdã sibi esse delatas scripturas à Reu. admodum P.F. Vincetio à Sartheano olim Prouinciæ Ministro, quæ præferebant defensionum Generalium titulum quæ plura aduersus Reu. admodum P.F. Octavianum de Incisa ordinis Patrẽ, Prouincię olim Ministrũ, in præsentia meritò Custodẽ, & dicti Sereniss.

Magn

Magni Ducis Cōfessariū Theologū, ac ecclesiastē continebāt, ad nos trāsmisit ad effectū, vt prædictū suū confessariū immunē, velē contra ab huiusmodi in dictis scripturis cōtētis, ex animo verē, & sincerē declararemus: nos ad hoc ēt moniti, & ab Illust. & Reuer. Vice protectore Card. Verallo præcepti, eiusdemq; præcepto annuentes, & parentes, his omnib. maturē inspectis, & cōsideratis (Deū præ oculis habentes) de consilio, & assensu Patrū Diffinitorū dicimus, & declaramus, quòd ipse prædictus P. F. Octavianus in omnib. & singulis, quæ cōtra ipsum antedictis defensionib. datis, & præsentatis (ad quæ nostra se extendit facultas declarandi) sit iure optimo innocens, atq; immunis dicendus, cū nobis ne vtiq; contrarium constet, cū nec conuictus, nec confessus sit, & idcirco, sicut minimē super his dictum Patrem Octavianum examinauimus, nec constituimus æquē innocentem, præsentēs has visuris, quantum ex alto nobis conceditur, declaramus, & ita dicimus hoc, & omni meliori modo, &c.

Datum in Conuentu nostro omnium Sanctorum Florentiæ die 25. Septemb. 1613.

Ita est F. Christophorus de Arena Minister Pro-
uinciæ.

Ego F. Ioānes Priorius Lucē. diffinitor cōfirmo.

Ego F. Ioānes de Pōte ad Seuē diffinitor cōfirmo.

Ego F. Nicolaus Spinellus diffinitor confirmo.

Locus sigilli.

Errores in tribus præfatis exemplaribus contenti.

C A P. VII.

S V M M A R I V M.

1 *Errores contenti in tribus exemplis.*

2 *Notantur errores ad aliorum cautelam.*

3 *Error*

- 3 *Error in primo exemplari.*
- 4 *Secundi exemplaris errores.*
- 5 *Error secundi exemplaris, non ex imperitia, sed ex mole negotiorum.*
- 6 *Errores in tertio exemplari.*
- 7 *Ex ijs Auctor recursum habuit ad Illustrissimum Card. Verallum, cuius laudes breuiter innuit.*
- 8 *Exemplar sententiæ præfati Illustriss. ut vera norma in primo gradu innocentia sententiandi.*
- 9 *Et etiam, ut sit exemplar in gradu reclamationis, & recursus.*

IN tribus præfatis exemplaribus, licet ex imperitia, vel incuria iudicum non sit exactè obseruata forma sententiæ absolutoriæ eminentis innocentia in primo gradu, constat tamen eo in gradu latas esse præfatas sententias, tum quia ego (ut dixi) nec citatus, nec vocatus, nec interrogatus, nec examinatus in præfatis formatis processibus vnquam fui, sicuti nec in tota vita mea, tum quia ex vi verborum, & contextu sermonis præfatorum exemplarium, & ex contentis in eis clarè apparet, atque conspicuè mea innocentia, in primo eminenti gradu, per solam Dei optimi maximi gratiam.

- 2 Defectus autem in præfata exemplaria illapsi breuiter hic adnotabo, quo cæteri iudices eos in consimilibus casibus præcauere possint.
- 3 In primo exemplari, licet satis, superque sit virtualiter declarata mea innocentia in primo gradu, ut ex eo patet; veruntamen non est formaliter positus terminus innocentia, sicut debebat poni, dicendo præfatum Patrem innocentem declaramus, pronunciamus, &c.
- 4 In secundo exemplari licet sit formaliter declarata innocentia, est alius valdè magis intolerabilis

rabilis defectus, scilicet quod cum me declaraue-
rit innocentem in primo gradu, vt patet intuenti
illud exemplar, & cum nil penitus, vel contra le-
gem, vel præter legem patrauerim, & ex conse-
quenti delator puniri debebat ex dictis superiùs,
nedum iudex illum nõ puniuit, sed omninò sub-
ticuit nomen: hinc dubio procul arripuerunt an-
sam calumniatores me iterum vexandi, falsis, &
infamatorijs delationibus videntes, se in tuto po-
sitos, & nedum à punitione immunes, sed ab om-
ni prorsus mentione: nec obstat, quòd fortè de-
nunciauerint solùm, & ideò sic occultaretur; quia
nec seruauerunt ordinem euangelicum, vel cano-
nicum me prius fraternè corrigendo, contra su-
periùs tradita, & quod caput est, nullus erat cor-
rectioni, nedum denunciationi locus, nam egres-
sus ille nec fuit furtiuus omninò, nec frequēs, sed
patens, liber, cum honestis religionis socijs, de li-
centia expressa Prælati per duas tantùm, vel tres
noctes rationabilissima de causa, & magno cum
comitatu Patrum de more, vsq; ad ianuam con-
uentus, quare puniendus erat delator.

Hic autem error in tantum virum aliàs pro-
batissimum, & doctissimum, non nisi ex incuria
irrepsisse arbitror ex mole negotiorum, quibus
præmebatur tunc temporis Reuerendissimus Pa-
ter, qui illam tulit sententiam.

In tertio deniq; exemplari, licèt formaliter me
innocentē declaret in primo gradu, veruntamen
addūt particulas includentes contradictione, di-
centes illis non constare cōtrarium, & quòd non
sim conuictus, nec confessus: quæ formula, vt di-
xi, & inferiùs demonstrabo, statim repugnat im-
mediatè formæ absolutoriæ in primo gradu in-
nocentiæ:

nocentiæ: & præterea est in præfato exemplari alius error, quòd delatorẽ perperã defẽdere volũt honestãdo eius delationes titulo defensionũ generalĩũ, vt eũ à quavis nota, & culpa, & pœna iniuste liberarẽt: & deniq; addũt particulã illã molestissimã, scilicet ad quã nostra se extẽdit facultas declarandi; in qua magnus latebat anguis viridi, ac florenti inuolutus herba.

7 Quibus de causis iustẽ motus recursum habui ad Illustrissimum, & Reuerendissimum Dominum Cardinalem Verallum ordinis nostri tunc temporis gerentem Protectoris vicem, peritissimum, doctissimum, integerrimum, & incorruptibilissimum iudicem, alijsq; dotibus vrbi, & orbi notissimũ, & nunquã pro meritis satis laudatũ.

8 Cuius sententiæ exemplar hic apponere libet de verbo ad verbum fidelissimẽ, vt sit norma, & regula cæteris iudicibus quando in primo gradu innocentie sententiam aliquam in scriptis ferre illis contigerit.

9 Ex quo exemplari etiam addiscere poterunt formulam sententiandi per viam reclamationis, & recursus, cùm sit vndequaque perfectum, & completum exemplar, & dignum Illustriss. & eminentissimo iudice, & signaturæ iustitiæ totius vrbis, & orbis dignissimo præfecto.

Sententiæ absolutoriæ primi gradus innocentie exemplar quartum lectissimum, & probatissimum. CAP. VIII.

S V M M A R I V M.

i *Illustrissimi Domini Card. Veralli exemplar quartum in primo gradu innocentie.*

i **C**hristi nomine inuocato, pro Tribunali sedentes, solumque Deum præ oculis habentes:

tes: per hanc nostram diffinitiuam sententiam, quam etiam de iurisperitorum consilio in his scriptis ferimus in causa, & caulis, quæ primo, & in prima coram Reu. Patre, Fratre Christophoro de Arena ordinis minorum S. Francisci de obseruâtia Ministro in Prouincia Thuscîæ, ac RR. fratribus, Ioanne Priorio, Ioanne de Ponte ad seuem, & Nicolao Spinello, eiusdem Religionis diffinitoribus in dicta Prouincia inter Fratrem Vincentium de Sartheano ex vna, & Reu. Patrem Octavianum de Ancisa in vim quarundam scripturarum per ipsum Fratrem Vincentium Serenissimo Magno Duci Ætruriæ porrectarum cōtra dictum Fratrem Octavianum de, & super nonnullis, & diuersis excessibus, & delictis per eum, vt dicebatur, perpetratis, ac commissis, & signanter super eo, quòd ipse Frater Octavianus allocutionem habuerit cum Dæmone, &c. rebusque alijs in actis causæ, & causarum huiusmodi latiùs deductis partibus ex altera, & deinde secundo, & in secūda, seu alia corā nobis in gradu recursus, & reclamationis interpositæ, & petitæ per præfatum Fratrem Octavianum in parte, & partibus aduersus sententiam latā per præfatos RR. Fratres, Ministrum, & diffinitores versæ fuerunt, & vertuntur instantia, dicimus; pronunciamus; decernimus, declaramus, & diffinitiuè sententiamus: & primò quoad caput prætensæ allocutionis cū Dæmone, nihil in processibus factis tã à diffinitorio, quã à Fratre Thoma à Massa Cōmillario à nobis deputato, extitisse, nec extare, quod ipsū grauet, & successiuè ab omnibus & singulis alijs capit. vti innocētē denuò absoluimus, & liberamus, & pro absoluto, & penitus liberato vbiq;

ac omni loco, & tempore haberi volumus, & mādamus, & quatenus etiam opus sit, ad pristinum statum, gradum, prærogativas honoris, ac famæ, dignitates, & officia in omnibus, & per omnia restituimus, reponimus, reintegramus, & pro restituto, reposito, reintegrato ubiq; ac in omni loco, statu, tempore, ac occasione pro tali ab omnibus retineri, & reputari, ac haberi volumus, & mandamus beneq; fuisse, & esse pro parte ipsius Fratris Octaviani ad nos recursum habitum, necnon eundem Fratrem Vincentium vti transgressorem constitutionum Religionis, & detractorem per hanc nostram definitivam sententiam declaramus, & vti talem, in pœnam exilij à dicta Provincia ad arbitrium Illustris. D. Protectoris cōdemnandum fuisse, & esse, prout condēnamus, & pro condemnato haberi volumus, & mandamus: remittentes causam pro delictis, quæ contra ipsum prætenduntur ad Reuerendiss. P. Commissarium Generalē, qui pro sua prudētia, & iustitia causā, & causas expediat, & ita dicimus, pronunciamus, & sentētiamus nō solūmodo, & forma prædictis, sed etiā omni alio meliori modo, &c.

Ita pronunciaui ego F. Card. Verallus Vice protect. &c. Die 11. Martij 1614. Publicata fuit superscripta sententia presentibus D. Alexandro q. Hieronymi Biffi Florentino, & Salvatore Benadu q. Iacobi Lucen.

Locus sigilli maioris.

Ph. Santinus Secret.

De sententia absolutoria in secundo gradu innocentie. CAP. IX.

S V M M A R I V M.

1 *In secundo gradu innocentie absolutio.*

2 *Semper*

- 2 *Semperque in tali gradu innocentia absoluitur Reus, si ad torturam non peruentum fuerit.*
- 3 *Fit præiudicium Reo non absoluendo illum ex causa innocentia formiter, si illam probauit & quare.*
- 4 *Quod omninò seruandum inter Regulares, quidquid sit de consuetudine in aliqua Prouincia.*

Secundus gradus absoluendi ex capite innocentia¹, & primo iam expolito inferior est, quando licet prætensus Reus ex sufficientibus indicijs fuerit citatus, & iuridicè cum iuramento examinatus, vel quacunque ex causa, vel occasione captus, & similia, veruntamen probat, & plenè constat, nullatenus commisisse crimen, quod illi imputabatur; tunc enim dubio procul ex capite innocentia¹ est absoluendus, vt elicitur ex Claro in pract. crim. §. fin. quæst. 57. cum multis Doct. quos ibi citat, & sequitur, & q. 62. nu. 1. & 2.

Quandocunque enim Reus probat innocentiam suam aliter, quàm per torturam, absoluitur² definitiuè tamquam innocens, quidquid in processu aliàs præcesserit, vt docet Clar. *ibid.* & hanc dicite esse communem opinionem ex Iafone in l. non est nouum. C. de edendo, quem refert Villalob. in sua collecta communionum opinionum littera A. num. 47.

Et aduertant maximè iudices Regulares, quòd³ non paruum facerent præiudicium prætèso Reo, si illum ex causa innocentia¹ non absoluerent, quando eam probauit illam formiter in sententia definitiua declarando: nam (vt docet Clar. quæst. cit. 57. nu. 3.) in dubio sententia absolutoria in causa criminali censetur lata ex eo, quod nō fuerit probatum, & non ex causa innocentia¹ si non exprimatur, & ita communiter teneri asserit

Aug. ad Angel. de malef. ver. & ad querelam. post numerum 88. ver. An autem. vbi etiam Hieronymus in Apost. attestatur hanc esse communem opinionem Villalpan. super l. 22. cap. 50. num. 5.

- 4 Et licet idem Clar. ibid. dicat id non seruari in Ducatu Mediolanensi, sed potius è contra, videlicet si absolutè, ac definitiuè Reus absoluitur, intelligitur absolutus ex causa innocentia: quando verò absoluitur, quia nō probatum, additur particula hoc declarans: veruntamen inter Regulares, quorum famæ, eiusque illæfioni consulendum est, maximè propter ordinis decorem, & cætera consequentia, communis opinio præfata est omninò seruanda, & innocentia exprimenda, & declaranda in sententijs definitiuis, quando à prætenso Reo probatur.

De absolute ex hætenus deductis. CAP. X.

S V M M A R I V M.

- 1 Actore non probante Reus est absoluendus ex hætenus deductis.
- 2 Idem quando non probatur innocentia, nisi per torturam.
- 3 Idem quando indicia (etsi leuiora) non sunt plenè euacuata.
- 4 Et in tali forma absoluendi semper apponitur clausula, ex hætenus deductis.

1 **M**Ultoties contingit Reum non probare suam innocentiam: veruntamen si nō fuerit contra eum delictum probatum, saltē semiplenè, debet omninò absolui, vt docet Clar. q. 62. nu. 1. & hanc dicit esse veram iuris conclusionem: quòd etiam in causis criminalibus actore, siue accusatore non probante Reus absoluitur, & est communis opinio, vt dicit Iason, & Villalob. locis citatis.

Simili-

Similiter si Reus non probat suam innocentiam, nisi per torturam, non absoluitur diffinitivè, neque ex causa innocentiae, sed stantibus rebus, pro vt stant, vt docet Clarus *ibi. n. 2.* sed semper est absolvendus sufficienter tortus: aliàs nimium gravaretur, vt dicunt omnes.

Similiter absoluitur, si nō sit semiplenè probatū contra Reum, vel nō adsint indicia sufficiētia ad torturam, vel ad imponendā aliquā pœnam extraordinariam, quæ indicia non sint tamen plenè euacuata, & ex consequenti non sit probata innocentia, vt elicitur ex Claro *ibid.*

Et in omnibus superioribus, & consimilibus casibus, quando Reus absoluitur rebus stantibus, prout stant, vel ex hætenus deductis, vel quia nō est probatum, forma, & stylus absoluēdi debet esse, vt semper apponatur illa clausula scilicet *rebus stantibus, prout stant*, vel illi æquiualens, prout docet expressè Clarus *q. 57. nu. 3.* & est communis practica vbique seruata.

An semel absolutus ex causa innocentiae possit iterum conueniri, vel accusari. CAP. XI.

S V M M A R I V M.

- 1 *Nunquam per aliquam viam potest iterum conueniri semel absolutus ex causa innocentiae.*
- 2 *Errasset Pater à Sulmona, si Auctoris nosset absolutionem ex causa innocentiae iterum contra eum inquirendo.*
- 3 *Perquàm turpiter errauit Provincialis quidam Auctorem iterum deferendo ex causa innocentiae absolutum.*
- 4 *Qui spontè iterum discuti fecit suam innocentiam.*
- 5 *Quæ recenset Auctor in sui nominis defensionem, & ad aliorum iudicum exemplum.*

Est cōmunis opinio, & cōmuniter ab omnibus approbata, & recepta tam legistis, quam

canonistis, quod quando quis est absolutus ex causa innocentiae eo, quia crimen non commisit, nullatenus potest contra eum ulterius procedi, nec ex munere, nec ad instantiam partis, nec per viam accusationis, vel denunciationis neque aliquo alio modo, quibuscunque nouis superuenientibus indicijs, & est textus clarus in *cap. de his. de accusatio. & in cap. si cui §. iisdem. ff. de accus.* & ita docent communiter omnes Doct. vt Conrad. in *pract. fol. 227. n. 11.* & Angelus de *m. ilef. in verb. & ad querelam. nu. 90.* & Mantua *consil. 251. lib. 1.* & Ioannes de Amic. *consil. 37. regul. 1.* & Foller. in *pract. fol. 302. n. 3.* & Cinus l. *vnica in 3. q. C. quando ciuil.* & Socin. in l. *qui agnatis post rum. 3. ff. de excep.* & Boslius *tit. de sent. nu. 77.*

- 2 Ex ijs dictis perquam grauiterrasset Reuerendissimus Pater à Sulmona iterum inquirendo contra me iudicialiter in Monasterio Fulginei Florentiae, cum iam ex capite Innocentiae fuerim absolutus à Prouinciali illius temporis, vt patet in primo exemplari superius posito: sed venia dignus est praefatus Reuerendissimus, quia non manifestaui illi praefatam meam absolutionem, quam ex ea causa illi celaui, vt clarius mea apparet apud illum innocentia, & ne suspicaretur me absolutum à Praefato Prouinciali amicitiae fædere, vel alia simili ex causa, & non ex meritis innocentiae; quæ eidem Reuerendissimo ex suamet iudiciali, & rigorosa visitatione in praefato Monasterio Fulginei illi satis superque innotuit, vt ipse pluries testatus est scriptis, & verbis etiam apud Illustrissimum, & Reuerendissimum Cardinalem Verallum, vt suæ faceret satis conscientiae, & integritati, perspecta iam per seipsum verita-

veritate, & mea cognita, & explorata innocentia. 3

Indignissimus porrò venia, & omni excusatione præfatus ille Prouincialis, qui cùm semel, ac bis me absolutum *ex cap. innoc.* præsciret, & (quod pessimum est) ipsemet me talẽ reperisset per suas repetitas iudiciales, & rigorosas visitationes, vt patet in primo exemplari superiùs posito, veruntamẽ ad id nequitia, vel demẽtia peruenit, vt me iterum accusaret, vel deferret apud Serenissimũ Magnũ Ætruriæ Ducem, vnicũ Dominum meum, vt ex tertio exemplari apparet.

Et licet ex superiùs dictis nullatenus potuisset 4 contra me vlteriùs inquiri, vel procedi; veruntamen ad maiorem præfati Serenissimi Domini mei ædificationem, & meæ innocentia apud suã celsitudinem clariorem ostensionem iterũ subire volui iudicium, licet astringi de iure non possem, & meam agitari, & discuti innocentiam ferè per annum, nec potui quiescere per illam sententiam diffinitorij suprà in tertio exemplari positam propter defectus in illam notatos, sed volui per potentissimum, eminentissimum, incorruptibilissimum, integerrimumque Præfectum signaturæ iustitiæ, Illustris. Dominum Cardinalem Verallum vrbi, & orbi meam declarari innocentiam, quod per Dei gratiam, & præfati Illustrissimi, & Reuerendissimi Domini, & per eius summam integritatem obtinui, vt patet in quarto exemplari superiùs posito.

Hæc omnia (fateor) ob mei nominis defensione 5 nem recensui: At non tantùm, sed vt cæteri iudices præ oculis habeant Regulas, & normas, quas imitentur, & sequantur, & lapsus, & errores, quos euitent, & caueant.

An absolutus ex alia causa, quàm innocentia, possit iterum conueniri. CAP. XII.

S V M M A R I V M.

- 1 *Absolutus ex alia causa, quàm innocentia, poterit iterum conueniri.*
- 2 *Et nunquam absoluitur, quantumcunq, sufficienter tortus ex causa innocentia.*
- 3 *De iure communi poterit quis iterum accusari ab ignorante primam accusationem.*
- 4 *Sed inter Regulares nullatenus debet admitti.*
- 5 *Iterum poterit quis accusari, quando primus accusator prauaricatus est.*
- 6 *Idem in absoluto per transactionem cum primo accusatore.*

CONTRA verò quando quis absoluitur quacunque ex suprà citatis causis non diffinitiuè, & ex causa innocentia, sed rebus stantibus, prout stant, vel ex hætenus deductis, si deinde noua superuenerint indicia, poterit iterum procedi contra eum, non obstante tali sententia: sic docet Clar. q. 62. nu. 2. & dicit, quòd hæc practica obseruatur in Hispania, vt refert Didacus lib. 1. resol. cap. 1. post. n. 8. & idem etiam in Gallia obseruari testatur Igneus in repet. §. alias post. nu. 180. & Rebuf. in proæ. consti. franc. gloss. §. num. 118.

- 2 Et licèt addat Clarus, quòd de iure qui purgauit per torturam omnia indicia, fortè esset definitiuè absoluendus tanquam innocens: verumtamen tandem consuetudo obtinuit, vt absolua-
tur tantummodo rebus sic stantibus, & ita practicari attestatur Iodoc. in pract. sue, fol. 119. num. 2. & re vera hæc practica est seruanda, quam seruat orbis ad distinguendos verè innocentes

centes ab aliquo suspectis, quidquid secus dicant alij, etiam quantumcunque Reus fuerit sufficienter tortus, delictumque se commisisse negauerit, æquanimiter tolerando torturam, namque ex eo solo, quod torturæ sit iuridicè subiectus, vacillat eius innocentia, nec potest ex eius causa vnquam absolui, vt dictum est ex Claro, & alijs, sed tantum ex hæcenus deductis.

Poterit etiam quis iterum accusari secundum ius commune, quando est absolutus, rebus sic stantibus, ab eo, qui primam accusationem ignorauit, dummodo suam vel suorum iniuriam prosequatur, & est textus in *l. si cui. §. iisdem. ff. de accus.* & ita tenet glos. *vnica inc. de his. de accusat.* quam dicit esse communiter receptam. *Didac. libr. 2. resolut. cap. 10. post num. 1. versic. 3. admitten.* limitat Clar. *quest. 27. num. 4.* ex iisdem Doct. & alijs, quod talis iterum accusans debet per proprium iuramentum suam ignorantiam probare, & vltèriùs, quod debet esse ex se probabilis, & verisimilis, & denique quod, debet subesse aliqua magna causa ad hoc, vt iterum procedi possit, vt apertè colligit ex textu in *d. §. iisdem. ibi magna causa*, & ideò subdit non esse audiendos huiusmodi de nouo accusare volentes, nisi in criminibus magnis, & atrocioribus præstita fideiussione de omnibus impenfis, & damnis in casu, quo delictum non probetur.

Ex quibus constat, quod inter nos regulares vix locum habere potest huiusmodi calus; tum quia regulariter innotescunt accusationes ferè vniuersæ Prouinciæ, tum quia ferè nullæ currunt impen-

impensæ, nullumque damnum, nisi læsio famæ: tum, quia ego sentio munus esse iudicis Regularis, ut statim moneat iterum accusare volentem de absolute illius, quem iterum prætendit accusare, cum hæc pietas, & charitas omninò irregularibus vigere debeat, & denique accusationem respuere: quare concludo, in hoc recedendum à iure communi inter nos, & non posse, nec deberi iterum accusari semel absolutos, rebus sic stantibus, nisi nova superuenerint indicia, ut dictum est suprà, & in magnis criminibus, ut limitat Clarus.

5 Iterum poterit etiam quis accusari, quando est absolutus, quia primus accusator præuaricatus fuit, ut dicit Glos. prædicta in d. c. de his. & est communis opinio, ut ait Didacus ubi suprà. ver. 2. tunc demum. quem citat, & sequitur Clarus loc. præalleg. nu. 5. addens rationem, quod non debet obesse dolus primi accusatoris secundo accusare volenti, pro quo stat fauor publicus, ne delicta remaneant impunita.

6 Idem dicendum, quando quis est absolutus virtute transactionis initæ cum primo accusatore, & est communis opinio, ut ait Felin. in cap. de his nu. 3. de accusat. & Curt. iunior in l. transigere, nu. 34. & Marant. in suo specul. fol. 84. post nu. 61. & Didacus ubi suprà post n. 5. vers. 9. Idem & Anton. de Padil. in d. l. transigere n. 51. quos citat, & sequitur Clarus quæst. 58. nu. 3. limitando hoc tantum procedere in criminibus, in quibus nouo accusatori competat ius accusandi, vel quia crimen sit publicum, vel quia prosequatur suam, vel suorum iniuriam: aliàs secus.

De absolutis per aliam viam, quàm accusationis.

CAP. XIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Militant omninò Regulae superiores in processu per viam inquisitionis.
- 2 Idem omninò in processu per viam denunciationis.
- 3 Absolutus tantum in foro poenitentiali semper conveniri potest.
- 4 Non autem absolutus iuridicè per viam dispensationis.
- 5 Apud nos non est in usu, & tantum Generales id possunt.
- 6 Cuperet Auctor nunquam iterum conveniri posse semel absolutum.

Omnia supradicta dicta æquè militent in iudicio formato per viam inquisitionis ex munere, sicut per viam accusationis, ita, vt non possit quis denuò accusari, nisi in casibus superius expositis, & est communis opinio, vt dicit Berous in d. c. de his. n. 20. quem citat, & sequitur Clar. q. cit. nu. 7. nam inquisitio habetur loco accusationis, & ita seruandum est tam de iure civili, quàm canonico, vt concludit Clar. ead. quest. num. 8.

Idemque omninò dicendum, si Reus absolutus fuerit in iudicio agitato per viam denunciationis, & ita dicunt Doct. teste Card. Alex. d. cap. de accus. col. 69. ver. quero an absolutoria. 2. q. 8. quem citat, & sequitur Clarus vbi suprà, quia re vera iudicium, quod fit per viam denunciationis, non differt à iudicio inquisitionis, vt docet ibid. & suprà q. 7. circa princip.

Quando autem quis absolutus fuit in foro poenitentiali, nil omninò ei prodest, quò minus conveniri possit, vt docet Clarus cit. q. nu. 10. secundum

dum præallegatam glossam in *d.c. de his*. quam omnes approbant, ut dicit Aug. ad Angel. *de malef. in verb. & ad querelam*. & ait Didacus in *d.c. 10. nu. 3.* quod illa glossa est communiter recepta; idem dicit Card. Alex. in *c. habet. col. fin. ver. Ideò etiam. 2. q. 5. Simanc. de heret. c. 8. nu. 4.* alias enim quis de facili habita absolutione à Confessore posset euadere pœnam delictorum, quod esset nedum ridiculum, ut ait Clarus *ibid.* sed valdè Reip. perniciosum: quæ doctrina verissima est, & seruanda, quamuis fuerit quis punitus in dicto foro pœnitentiali pœna quantumcunq; magna, ut docet Glossa in *cap. Gaudemus. in gloss. fin. de diuor.* quam omnes Doct. sequuntur, teste Ant. Gom. *c. 1. delictorum post. nu. 40. vers. sit prima.* & deniq; ista cōclusio nullibi habet difficultatem.

4 Nullus porrò conueniri poterit secundum ius commune, postquam absolutus fuerit per viam dispensationis, ut docet Glossa præallegata in *d. cap. de his*. quam sequuntur communiter Doct. ut ait Decius *cons. 136. circa princip.* limitat Clar. *d. q. n. 9.* dummodo dispensatio processerit ab eo, qui habet potestatem dispensandi, ut ait Glossa *ibid.* subdens quòd crimina semel dimissa iterum in ultionē venire diuina clementia non patitur.

5 Hæc porrò absolutio inter nos regulares vix est in usu, & arbitror eam non posse impertiri, nisi à Prælatis Generalibus, vel ab eorum delegatis cum plenitudine potestatis, & ego semel, & iterum illam impetraui pro nonnullis etiam inferioris notæ fratribus, eorum precib. comotus ex charitate: sed cuperem in frequentiore vsum venire, quotiescunq; occasio se obtulerit, ob maius bonum, quod Prælatorum recto iudicio est dimittendum.

De-

Denique nollem regulariter quenquam semel 6
absolutum quacunque ex causa, siue innocentie,
siue ex haftenus deductis iterum accusari, vel cō-
ueniri vnquam posse, nisi vbi aperte appareret i-
niquitas iudicis, & cōstaret de eius iniustitia, vel
damnum aliquod illatum esset parti, vel Rēipub.
vel aliqua consimilis, & grauis causa occurreret
seruatis cæteris seruandis, *vt supra.*

DE REORVM DEFENSIONIBVS.

Tractatus decimi Pars Secunda.

PRÆAMBULVM.

VM rei, siue confessi spontè, siue
confessi in tortura, siue conuicti,
condemnandi sint, vt inferiùs dice-
tur, sed ante eorum condemnatio-
nem defensiones illis omninò dan-
dæ, quod essentialissimum est iuris : ideò modi
procedendi ordine seruato prius de defensionib-
us agendum, & de hinc de condemnationibus.

De Reorum defensionibus in genere. CAP. I.

SVMMARIVM.

- 1 Nullus omnino condemnari debet indefensus, per quam-
cunque viam procedatur.
- 2 Etiam spontè confesso terminus defensionis dandus.
- 3 Quod regulares magis quam alij seruare debent.
- 4 Docereque Reos idiotas, & illis procuratorem assigna-
re.
- 5 Vix eligitur secularis, & tunc secretus, & cautus.
- 6 Cui procuratori danda est copia processus, & cætera, prout
de iure.
- 7 Quæ omnia Prelati regulares concedant, & seruent.

Est

Est certa iuris conclusio ab omnibus communiter recepta, & practicata, quòd in criminalibus nemo debet omninò condemnari, nisi prius dato illi termino ad faciendum suas defensiones cū copia processus formati per quācunque viam, seruatis seruandis, vt inferiùs dicitur, siue Reus sit conuictus per legitimas probationes, siue sit confessus in tortura, siue etiā spontè; & hanc practicam seruat totus mundus, vt elicitur ex Claro *q. 49. nu. 13. & q. 65. nu. 1.* & sic dicit Sal. *l. 2. post nu. 7. C. de custo. Reor.* & Angel. *de malef. verb. qui iudex.* quem refert practica Conradi *fol. 307. nu. 3.* & Marianus *in repet. c. qualiter,* & quando *post nu. 232. de accus.* & Puteus *de Syn. fol. 459. c. 6. & pract. Carrerij fol. 538. n. 45.* & Bossius *tit. de sentent. nu. 1.* & Gram. *consil. 16.* & Ant. Gomez *cap. 12. delict. nu. 3.*

2 Et licet Bossius *tit. de confess. nu. 2.* dicat, quod non est dandus terminus defensionis Reo confesso spontè, nisi illum petat: nihilominus, vt dicit Clarus *loc. præallegatis*, practica generalis contrarium seruat, scilicet, vt etiam confesso, & dilationem non petēti detur defensionis terminus, quia sic (inquit Clarus) non errabitur.

3 Quòd si Clarus, tam clarus, & insignis Doctor, vult ab omnibus de iure communi seruari, nè contingat errare: quantò magis ad id tenentur iudices regulares, qui tutiorem, ac mitiorem partem eligere semper debent, & insuper facillimè errare possunt, cum vt plurimum in hac materia sint imperiti, & inexperti?

4 Et vltteriùs cū fratres, de quibus ferendum est iudicium, vt plurimum sint simplices, & idiotæ, præsertim in hac materia tenentur iudices regulares

gulares nedum offerre, & dare illis terminum defensionis seruatis seruandis, etsi non petant, sed vlteriùs debent illis assignare procuratorem, siue consiliarium expertum, & peritum intra ordinẽ, quoad fieri potest; sin autem, extra ordinem: nam nullatenus prætermittendæ sunt defensiones, cùm sint de iure naturæ.

Cautè tamen, non nisi cogente necessitate extra ordinem recurrendum, & tunc vir probus, discretus, & secretus, & bonæ famæ, & ordinis deuotus est eligendus, ne imperfectiones ordinis vllatenus extra ipsum reuelentur, vel saltem quò minus fieri poterit.

Qui etiam Procurator debet habere copiam processus, & debitas dilationes, producere testes examinandos pro Reo, & omnia alia facere in eius defensionem, prout de iure, &c.

Et similiter Prælati ipsi, & iudices regulares omnia præfata concedere, & admittere debent, atque acceptare, prout de iure seruatis seruandis, & discussis discutiendis, vt in sequentibus latius dicetur.

An aliquo in casu omitti possint Reorum Defensiones. CAP. II.

S V M M A R I V M.

- 1 Nullus iudex potest de iure defensiones tollere.
- 2 Grauius peccant inferiores Prælati illas negando.
- 3 Neque cuiunque Reo sunt negandæ, etiam in flagranti.
- 4 Limitatur de iure communi, sed non inter regulares.
- 5 Nec Reus ipse defensionibus renunciare potest, vbi agitur de pœna corporis afflictiua.
- 6 Idem si oriatur læsio famæ cum scandalo.
- 7 Tamen spontè confessus potest renunciare.
- 8 At caueant, ne Reos ad id inducant.
- 9 Sed potius inuent Reos salua iustitia.

- 1 **P**rimum dico cum Claro *q. 49. nu. 14.* quòd ex parte iudicis nec etiam Princeps potest, etiam de plenitudine potestatis, tollere in criminalibus suas defensiones Reo, & idem dico de Reuerendis. P. Generali ordinis, & Illustris. D. Protectore, qui videntur summi nostri Principes: ita tenet Bal. in l. 3. §. *si is, pro quo. ver. in eadem. ff. quod quisque iuris*, & hanc doctrinam omnes Doct. tenent, vt dicit Soc. *consil. 286. post. nu. 46. vers. tertius casus lib. 2.* & Marsil. in *pract. crim. §. expedita. nu. 76.* & alij.
- 2 Videant ergò Prælati inferiores, quàm graui-ter delinquant quacunque ex causa tollētes, vel negantes defensiones Reis, cū id nec summis Prælatis, nec summis Principibus liceat.
- 3 Secundo dico ex parte Reorum, quod nec etiam Reo capto, vel comprehenso in flagranti crimine negandæ sunt defensiones inter nos regulares, cū id consulat Clar. de iure communi. *q. 8. nu. 3.* cū nos tutius, & mitius procedere debeamus, vt sæpius dixi, quidquid secus doceat Bal. in l. *vt vim. n. 2. ff. de iust. & iur.* & Foll. in *pract. cri. fol. 167. col. 1.* & alij, à quib. recedit Clar. *ubi sup.*
- 4 Limitat veruntamen, nisi vltra talem deprehensionem per testes idoneos de ipso delicto Reus manifestè, conuictus, vel cōfessus esset: limitat etiam, nisi esset periculum maioris scādali, vel quia delictum esset atrox, & populus magnis clamoribus non vanis postularet non differri supplicium, vel quia esset concitata seditio, nec posset de facili sedari, & cætera huiusmodi, quæ omnia cū inter nos nullatenus, vel vix contingere possint, nō videntur habere locum prædictæ limitationes: & præterea cū ipsi ad tutiorem, & mitiorem partē ex Re-

De termino, & ult. fine iudic. correct. Tract. X. 307
ex Religionis professione teneamur, & dando de-
fensionis terminum, nullū detrimentū nullumue
damnum oriri possit; sic autem secus faciendo,
semper omninò defensionis terminum dari vel-
lem.

Dico tertio ex parte ipsius Rei, quòd nec ipse 5
in causis criminalibus suis defensionibus renun-
ciare potest, quando agitur de imponenda pœna
corporis afflictiva, ita sentit Glossa in l. pactum in-
ter hæredes. verb. liceat. ff. de pactis, quæ commu-
niter approbatur à Doct. & est ab omnibus rece-
pta, vt ait Duendas reg. 190. limit. 4. & Didacus
super quarto decret. fol. 202. nu. 16. & Ant. Gom.
cap. 1. delict. post. n. 66.

Idem dico, quando ageretur de magna læsio- 6
ne famæ vniuersaliter, quotiscunque posset ori-
ri scandalū siue in ipsomet ordine, siue extra ipsū.

Addit tamen Clar. q. 46. nu. 16. quod si Reus 7
esset spontè confessus delictum, & iudex illi sta-
tuisset defensionis terminum, & Reus illi renun-
ciaret, posset iudex statim illum morti tradere,
& ita praticari dicit Bald. in l. si accusatoribus. nu.
11. C. de accus. & Didacus loc. præalleg. sed debent
iudices (vt inquit Clar. ibid.) in actis apponi fa-
cere clausulam talem, scilicet, quod Reus scit nul-
lam se habere defensionem, vt elicitur ex Bald. in
l. Raptores. vers. 4. de episc. & Cleric. & sic semper
se praticasse dicit Angel. de malef. verb. qui iudex.
num. 8. & in l. sed si quis. §. quæsitum. post. n. 3. ff. si
quis caution. & August. ad Angel. ibid. n. 14. di-
cunt, quòd hac practica hodiè vtuntur assessores,
& in tali casu re vera credo, quod etiam iudices re-
gulares eadem practica tuta conscientia vti pos-
sent in imponendis respectiuè pœnis.

8 Aduertere tamen debent quàm maximè ex consilio eiusdem Clari *ibid.* quòd nullo modo debent inducere Reos ad renunciandum suis defensionibus, præsertim cauillose, vel dolose, vel iniquè, ne super eos, vel super eorum charos descendat ira Dei, vt dicit Angelus *in d. §. questum.*

9 Sed potiùs, vt decet Religiosos iudices, doceant, moneant, iuuentque Reos, absque tamen iustitiæ læsione, vt se pro viribus defendant.

De defensione ex nullitate processus, & præscriptione.

CAP. III.

S V M M A R I V M.

- 1 Si processus sit nullus, non potest per illum puniri Reus.
- 2 Secundo ex præscriptione criminis commissi.
- 3 Idem in processu per viam inquisitionis.
- 4 Præscriptio currit à die commissi delicti, & non à die scientiæ ipsius.
- 5 Aliquando currit præscriptio spacio quinque annorum.
- 6 In statutis nostris præscribitur per visitationes.
- 7 Quod statutum cupit Auctor omninò seruari.
- 8 Ad tollendas omnes cauillationes in omni crimine, quinquennij spacio præscribi cuperet Auctor.
- 9 In syndicatu verò præscribitur expletis officijs.
- 10 Quod verum est in criminibus officiij, non autem in alijs.
- 11 De criminibus præscriptis quando potest inquiri.

1 **N**ullitas processus potest oriri, vel iudicis incompetentis defectu, vel ex defectu alicuius consimilis requisiti ad substantiam iudicij, de quorum singulis dictum est suprà, & ideo breuitatis causa hic repetere omitto: quicumque igitur talis defectus alicuius substantialis ad substantiam, & essentiam iudicij necessariò requisiti interuenerit, processus est nullus, & ex eo poterit sufficienter se defendere Reus, vt nullatenus

nus puniatur, nec vlteriùs contra eum procedatur in tali processu.

Poterit secundò se defendere Reus ex præscri-
ptione temporis elapsi à die commissi criminis,
quæ præscriptio locum habet post decurfos vi-
ginti annos, quo temporis spacio præscribitur o-
mnis actio criminalis: *l. querelam. C. de falsis.* &
ita tenent communiter Doctores. vt dicit Abbas in
cap. cum haberet. n. 4. & Card. Alex. *cap. de accus.*
col. 48. versic. item opponi. 2. q. 8. & Boerius *decis.*
26. n. 6. & Villalob. *in collec. commun. opin. littera*
D. n. 55. & Vilius *lib. commun. opin. in verb. accusa-*
tio falsi. & Ant. Gomez. *super l. 76. Taurinum. §.*
Marfil. consil. 117. n. 40. & ita iudicatum pluries
fuisse refert Clarus *q. 51. n. 1.*

Idem seruandum omninò in processu per viã
inquisitionis (quidquid dicat quædam Glossa)
contra quam tenet Iason *l. 1. n. 8. ff. de iurisd. om-*
nium iudic. Baldus *de præscript. in 4. q. 4. q. 2. n. 3.*
& Conrad. *fol. 257. n. 36.* Boslius *tit. quomodo pro-*
cedatur per actionem nu. 17. & alij, quos citat, & se-
quitur Clarus *q. præalleg. nu. 2.*

Notandum autem, quòd in huiusmodi præ-
scriptionibus computandum est à die vltimi cõ-
missi delicti, vt dicit Glossa in *l. si mariti. §. sex*
mensium. in verb. commissi criminis. ff. de adult. & est
communis opinio, vt ait Angel. de Castro in *con-*
silijs criminalibus diuersorum lib. 1. consil. 93. nu. 10.
& non à die scientiæ ipsius, quam etiam commu-
nē opinionē dicit esse Alex. quē refert Rui. *cons.*
27. post. n. 6. ver. 2. istud. l. 4. Marfil. *in pract. cri. §.*
Constante. n. 85. & cons. 37. nu. 15. & sic dicit Clar.
loc. præalleg. n. 5. & alibi, quòd regulariter omnis
præscriptio currit etiã ignoranti, & re vera, si hoc

non feruaretur, posset procedi contra quemcunque plenè correctum, & emendatum spontè post innumeros annos, quod esset absurdissimum, & Reipub. perniciosissimum.

5 Quin vltèriùs in multis casibus præscribitur multò minori spatio temporis, quam viginti annorum, vt de adulterio dicit Clar. l. 5. §. *Adulterium. vers. vnum tamen, & præfata q. num. 5.* quod quinquennij spatio præscribitur secundùm dispositionem iuris communis.

6 At vniuersaliter præscriptio currit in qualibet Religione, & reipublica ex dispositione statutorum, vt ibid aduertit idem Clar. & in nostris statutis Vallis sol. tit. *de Fratrum defectibus opportune detegendis. §. vnico. fol. 150.* præfixus videtur terminus in qualibet visitatione cuiuscùq; Prælati, siue Generalis, siue Prouincialis, postquam non potest quis audiri in iudicio contra quemlibet, sed potiùs puniri debet, vt publicæ tranquillitatis, & pacis perturbator, & alienæ famæ insidiator, & vt infamis, vt *ibid.* disponitur.

7 Quod saluberrimum statutum in viridiori vellem esse obseruantia propter commune tranquillitatis, & pacis bonum, vt ibidem innuitur, cùm videri tamen illud à multis Prælatis pro nihilo duci, & omninò paruipendi.

8 Sed cùm multoties se excusent Fratres, quòd crimina visitationis tempore ignorauerint, & ideò non malitiose, & callidè in aliud tempus manifestanda, vel accusanda distulerint, sed ob eorum ignorantiam: ideò iuxta superiùs tradita decerni vellem, vt non omninò præscriptio curreret à die commissi delicti secundùm tempus à iure communi præfixum, nec omninò à die scien-

scientiæ delicti, nec omninò in prima visitatione post commissum, sed, vt prorsus præcluderetur via malignantibus, & Reipublicæ perturbatoribus, & alienæ famæ infidiatoribus, & ignorantiae excusationes prætendentibus, & similibus, vellem præfigi tempus quinquennij ad præscribendum quodlibet delictum, computando omninò (nulla habita ratione scientiæ, vel ignorantiae) à die commissi delicti, quia eo temporis spatii saltem duæ, & regulariter plures occurrunt visitationes diuersorum Prælatorum, & impossibile videtur, quòd, vbi tot frequentes fiunt inquisitiones, & visitationes, in eis non manifestentur delicta, si quæ extant, & ideò, si illis peractis nunquam apparuit crimen, irrationabile prorsus, & absurdum videtur, vt postea quacunque ex causa manifestari debeat: igitur quinquennij spatium omne delictum à die, quo est commissum, omninò in Religionibus præscribi deberet.

Est autem specialis præscriptio in syndicatu, 9 videtur enim, quòd nullus Prouincialis, vel alius officialis molestari omninò possit post suum expletum syndicatum, qui regulariter expletur respectiuè in congregationib. vel capitulis prouincialibus, vel generalibus secundum diuersitatem, vel gradum Prælatorum, qui syndicantur expletis eorum officijs, & hanc esse communem opinionem dicunt *Ferrar. caut. 14. ver. & circa istam,* & *Boslius tit. de offic. corrup. pecu. n. 32.* & *Puteus de Synd. fol. 142. post nu. 7.* & *Ant Gomez. c. 1. delic. nu. 23.*

Limitandū est tamen mea sententia, & distinguendum de criminibus, nam de criminibus

præcisè spectantibus ad munus, & officium, vera est præfata conclusio, & omninò seruanda in Religionibus iuxta iuris communis dispositionem, sed loquendo de criminib. personalibus, quæ cōmittuntur à Prælatis, vt personæ priuatæ, & non ratione officij, vt sunt adulteria, & sacrilegia, & similia, esset prorsus contra ius, & fas, vt sub palio syndicatus euadere vellent, & se contegere, cū omninò in similibus criminibus eādē præscriptionis legem subire debent, sicut cæteri Fratrum, quin etiam indispensabilius, cū ad maiorem vitæ perfectionē teneantur tanquā Prælati.

- II Denique notandum ex Claro *q. cit. nu. 7.* quòd crimina iam præscripta, de quibus non potest amplius cognosci, possunt aliqualiter inquiri ad aggrauandum alia maleficia, de quibus cognosci potest, & hanc esse communem opinionem dicūt Nellus de Bannitis 2. p. q. 6. & Iason l. fin. ff. de iurisd. omnium iud. & Vilalp. irrep. lib. 22. cap. 8. post nu. 4. sed (cū idem Nellus dicat, quod id iure fieri non potest, & inter nos regulares mitior pars eligenda sit, vt dixi millies) nollem passim hoc fieri, & nunquam ad aggrauandas pœnas, sed solum in facinorosis insignibus, & in iisdem generibus delictorum ad ignoscendum, si aliàs deliquerint, vt inde grauati indicijs, & criminibus ex consuetudine, & incorrigibilitate seueriùs secundum legis rigorem irremissibiliter puniantur.

De defensione ex perempta instantia, & ex causa mortis. CAP. IV.

S V M M A R I V M.

- 1 *Ex perempta instantia defensio.*
- 2 *Quæ defensio seruanda est inter Regulares.*
- 3 *Mors verò accusatoris inter Regulares non prodest Reo.*

4 *Quod*

- 4 *Quod etiam seruatur, cum vt plurimum procedatur per viam inquisitionis.*
- 5 *Poterit etiam alius quis accusationem prosequi.*
- 6 *Et quacumq; ex causa desistat accusator, poterit iudex accusationem prosequi.*
- 7 *Nec requiritur, quod iudex potuisset ex officio procedere, sed sufficit iam eum esse motum.*
- 8 *Mortuo autem Reo aboleri debet processus.*
- 9 *Excipiuntur tamen aliqui casus.*

DOcet Clarus q. 51. nu. 8. quod potest Reus se defendere excipiendo peremptam esse instantiam causæ, & eo casu debet absolui, & accusator post peremptam instantiam non est vlteriùs audiendus, & ita communiter dici attestatur Salic. in l. qui de crimine. post n. 8. C. de accus. quem refert Capic. decis. 266. n. 4. & hoc procedere, tam de iure canonico, quàm ciuili, & in hoc omnes concordant, vt dicit Anan. in cap. qualiter, & quando. §. licet autem n. 6. de accusat.

Et licet idem Clarus loc. cit. dicat, quod in Ducatu Mediolanensi nulla seruatur instantia in causis criminalibus cuiuscunq; iuris, & ita praticari docet ex Bossio; inter nos tamen Regulares, in quibus debet vigere maximè pietas, locum habere huiusmodi defensionem secundum ius commune nullatenus est ambigendum, & ita prorsus est praticandum; & secus facientes iudices mea sententia grauiter peccarent, essentq; puniendi.

Contra vèrò, licet nonnulli opinentur, quod mortuo accusatore extinctum, & abolitum sit accusationis iudicium, veruntamen inter nos Regulares, vbi iam plusquam sufficienter excitatus est iudex, nullatenus debet habere locum, sed iudex ex officio accusationem prosequi, & proces-

sum perficere debet, & ita communiter teneri, atque seruari docet Bartol. *l. libellorum. §. fin. nu. 5. ff. de accus.* & Corset. *in repet. ab A verb. Abolitio*, & Ana. *in cap. crimin. post n. 5. vers. His autem permissis*, & Boss. *tit. de inquis. n. 89.*

- 4 Quam quidem conclusionem nullam habere difficultatem hodiernis temporibus dicit Clarus *loc. cit. & alibi*, quia iam ex generali consuetudine in omni casu proceditur per inquisitionem, siue esset accusator, siue non, & idem seruari debet inter nos seruatis tamen seruandis in inquisitionibus, *vt supra dictum est.*

- 5 Et licet ex dictis constet non requiri, vt accusatore mortuo, aliquis alius accusationem prosequatur, veruntamen, si iudex dormitaret, & ex eo delicta impunita remanerent in Reipub. detrimentum poterit quilibet alius accusationem prosequi, vel de nouo accusare intra tēpus à lege accusationi præfixum, vt declarat Bart. *l. libellorum. §. fin. nu. 6. ff. de accusat.* & est communis opinio, vt dicit Antonius Gom. *lib. de delict. cap. 1. nu. 36.*

- 6 Et similiter quacunque ex causa accusator desistat poterit iudex ipse prosequi processum, & finire, si Reipub. expedire videat, nec eo casu locum habet defensio ex isto capite, vt sentit Bart. *loc. cit. n. 5.* & est communis opinio, vt dicit Gandin. *tit. de transact. quem refert pract. Carrer. fol. 505. num. 379. Aret. cap. licet. num. 22. de accus.* quos citat, & sequitur Clarus *q. præalleg. numer. II.*

- 7 Et licet ipse limitet hoc procedere tantum in illis casibus, in quibus iudex ab initio potuisset ex officio procedere, aliàs secus; mea sententia non est

non est admittenda huiusmodi limitatio, nisi accusator ex iusta causa desisteret: puta, quia ex falsa causa accusasset, & inde accusatum innocentem reperisset, & similia. Cæterum si absq; causâ desistat, & iudex iam sufficienter est motus, poterit procedere, licet ab initio non potuisset ex officio iuxta superius tradita.

Contra verò impijssimum esset prosequi processum etiam instante parte, delinquente iam mortuo, nam crimen, & pœna per mortem extinguuntur. *l. defuncto. ff. de pub. iudic.* & est communis conclusio, vt dicit Cagnol. Piazza, & alij, quos citat, & sequitur Clarus *ead. q. n. 12.*

Excipit tamen *nu. 13.* sequenti aliqua crimina, in quibus etiam post mortem delinquentis procedi posse asserit, vt est crimen hæresis, & læsæ maiestatis, & homicidij sui ipsius, & similibus: ita communiter teneri à Doct. dicit Ant. Gom. *c. i. delictorum nu. 80.* Et inter nos idem est seruandum in illis criminibus, circa quæ ita decernunt nostra statuta, vt in proprietarijs, & similibus quoad pœnas in illas taxatas.

De defensione ex habitus susceptione.

C A P. V.

S V M M A R I V M.

- 1 *Susceptio Baptismi post commissum crimen Reum liberat.*
- 2 *Tenebitur tamen ad restitutionem, ad quam prius tenebatur.*
- 3 *Idem ex susceptione habitus, cum iisdem limitationibus.*
- 4 *Exceptis casibus à iure cautis.*
- 5 *In quibus rei priuandi habitu, & foro seculari tradendi.*
- 6 *In reliquis omnino liberandi Rei per habitus susceptionem.*

Docet

- 1** **D**ocet Clar. q. *præalleg. nu. 19.* pro vtraq; parte disputando, & adducendo Doct. iuxta Glossam in cap. *quod autem. verb. pœnitentes. 32. q. 1.* quod Iudæus, qui post commissum delictum suscepit sacrū baptisma, & factus est Christianus, nullatenus est puniendus pro eo delicto, & dicit Ferrar. *caut. 24. post num. 4.* quod hæc est communis opinio Theolog. quem refert Viuius *lib. commun. opin. verb. accusari potest, &c.* & hanc sequitur Clarus opinionem, quia æquior, & Religioni nostræ magis consona, & magis attrahit Iudæos ad conuersionem: limitat, dummodo baptismus in fraudem non sit susceptus.
- 2** Et vlteriùs licet verè baptizatus liberetur à pœna temporali, & possit se per susceptionem Baptismi defendere, tenebitur tamen ad restitutionem damni, ad quam tenebatur ante susceptum baptismum, quod esse verissimum, & ab omnib. approbatum dicit Ruin. *cons. 13. nu. 2.*
- 3** A simili dico ego posse quemque se defendere ex habitu ad ordinem susceptione, cum iisdem limitationibus nempe, quod non sit suspectus in fraudem, & quod damnum illatum restituat pro viribus.
- 4** Excipi debent casus, in quibus summi Pontifices, vel statuta ordinis declarant susceptionem habitus, vel professionem nullam propter delicta in sæculo commissa.
- 5** Quibus in casibus tales delinquentes habitu Religionis priuandi sunt, & foro sæculari tradendi, seruatis seruandis iuxta superiùs tradita.
- 6** In Reliquis omnibus locum semper habere vidi præfatam defensionem, & sic practicari, & seruari

seruari semper, & vbiq̃ue, & valdè rationabiliter, quia verè pœnitentes, & habitum suscipientes non in fraudem nullatenus sunt molestandi ob delicta in sæculo commissa, quin potiùs nutriendi, & fouendi in via pœnitentiæ, & Religionis, quam ingressi sunt, vt eam perficere possint ad plenam vitæ correctionem, & emendationem.

De defensione ex euidencia Rei, & ex negatiua probata. CAP. VI.

S V M M A R I V M.

- 1 *Rei euidencia Reum absolutè liberat.*
- 2 *Idem ex demonstrata rei impossibilitate.*
- 3 *Quibus in casibus Reus absoluitur, vt innocens.*
- 4 *Probatio negatiua in vniuersali non est sufficiens defensio.*
- 5 *Sed requiritur negatiua probata, coarctata loco, & tempore.*
- 6 *Sufficit etiam negatiua probata per solum dictum offensi.*
- 7 *Secus tamen si res euidenter constaret.*
- 8 *Et in hoc iudicis arbitrium, & pietas exigitur.*

PLenè potest tueri se Reus, probando delictum non esse commissum per euidenciam rei, & hoc multis modis, v.g. si qui dicebatur occisus, exhibeatur viuus, vt in causa D. Athanasij contigit; si domus, quæ asserebatur combusta, reperiatur integra, & illæsa, & qui dicebatur vulneratus, reperiatur sanus, & integer, vt in facto contigisse dicit Baldus *l. si quos testibus in fin. C. de testib.* nempe quod semel fuit exhumatum corpus illius, qui dicebatur vulneratus, quo reperto illæso, fuit Reus absolutus, licèt contra eum plenè probatum fuisset: quod idem refert Angelus *de malef. verb. comparent. nu. 33.* & pract. Carrerij fol. 558. n. 96.

Eadem

- 2 Eadem omninò defensio locum habet, si delictum, quod commissum fuisse dicitur, ex rerum natura ostendatur impossibile, & ex illo capite absolutum fuisse quendam Ioann. Antonium Zannetum Cauponem die 2. Decemb. 1559. P.N. per curiam Papiæ dicit Clarus *q. 52. nu. 1.* & ego ipse in quodam grauissimo articulo, inter cæteros à delatore, de quo suprà, contra me obiecto, ex illo met capite me defendi sine scriptis ore tenus, & sola viua voce apud Illustrissimum, & Reuerendissimum Dominum Cardinalem Verallum, cognoscente illo integerrimo, & prudentissimo Principe ob suum purgatissimū, clarissimumq; iudicium impossibilitatem rei ex mea sola vocali relatione.
- 3 Quotiescunq; igitur ex quocunque consimili capite apparet impossibilitas rei absq; vlla cunctatione, vel mora Reus est absoluendus ex capite innocentia, sicut ego absolutus fui.
- 4 Valida est etiam illa defensio, qua quis probat negatiuam, sed non simplicem, & indeterminatam, vt cum probatur, quod Reus non commisit crimen absolutè, & indeterminatè, quia talis negatiua est improbabilis (vt dicit Glossa in *cap. bona memoria. verb. per rerum naturam, de elect.*) quam dicunt esse communiter approbatam Paris. *c. quoniam contra. n. 8. de probat.* Hercula. *de probat. neg. n. 125.*
- 5 Sed ad hoc, vt negatiua plenè defendat, debet esse coarctata loco, & tempore, & æque probari, sicut affirmatiua: puta, quod testes deponant Reum prætensum fuisse in loco diuerso, & distanti eadem hora à loco commissi delicti, vel quod ipsi fuerunt præsentés in eodem loco, & tempore, &

re, & quod attendebant, & quod delictum committi non potuisset, quin ipsi vidissent, & sciuis-
sent, sic dicit Glossa. §. *si verò adsunt. verb. & vidisse.*
in auth. de hæret. & falsid. con. prima, & ait Fel. *cap.*
in nostra. nu. 8. de testib. & Aretinus dicebat illam
practicam esse communem, quem refert Ruin.
cons. 96. lib. 4. & hanc esse receptam dicit Simanc.
de hæret. c. 26. n. 4.

Eadem negatiua probari potest per confessio- 6
nem, vel dictum ipsiusmet offensi: nam (vt dicit
Clarus *q. 42. n. 4.*) licet assertio vulnerati contra
aliquem non probet, nec faciat indicium ad tor-
turam, tamen è conuerso dictum defuncti ex-
culpantis imputatum de homicidio tollit omnia
indicia, quæ sunt contra ipsum, vt ex eis non pos-
sit torqueri: ita dicit Bald. *l. 1. nu. 33. C. communia*
de leg. est communis opinio, vt dicit Plotus
in consil. crim. diuersorum consil. 110. n. 1. l. 1.

Quæ tamen defensio (vt dicit Clarus *ibid.*) ha- 7
bet locum, quando res est dubia: sed si appareret
de veritate in contrarium, vel essent contra
Reum indicia valdè vrgentia, & proxima deli-
cto, non esset standum huiusmodi assertioni, sal-
tem ad euitandam torturam, & ita praticari di-
cit Blanc, *in pract. crim. nu. 101.*

Quare (vt optimè aduertit Clarus *ibid.*) in hoc 8
maximè præualet iudicis arbitrium, qui inspe-
cta qualitate facti, & personarum consideret,
an talis exculpatio sit verisimilis, & ei standum,
& mitiorem, & tutiorem partem sem-
per eligat iudex, præfer-
tim Regularis.

(* *)

De defensione ex testibus. CAP. VII.

S V M M A R I V M.

- 1 Defensio est sufficiens si probetur testium inhabilitas.
- 2 Nec sufficit in vniuersali, sed specialiter probanda inhabilitas.
- 3 Quod si opposcentes non probent, puniendi sunt.
- 4 Defensio ex testibus non legitimè receptis.
- 5 Item ex varijs, vacillantibus, falsis, &c.
- 6 Quare nomina testium Reo aperienda.
- 7 Standum est validioribus, & in dubio pro Reo.
- 8 Idem quando vnicus testis integer probat.

1 **P**rimo defendere se potest quis opponendo, quod testes contra eum examinati sunt inhabiles, quia inimici, vel quia infames, & cæteras adducendo inhabilitates, de quibus dictum est supra.

2 Aduertendum tamen ex Claro q. 54. n. 2. & 3. quod non sufficit opponere generaliter, quod sint inhabiles, vel infames, sed oportet specificare inhabilitatem illam cum circumstantijs loci, temporis, & similia, & est communis opinio, vt dicit Boerius decis. 321. n. 2.

3 Et, si illi, qui opponunt crimina contra testes, non probant ipsa, tenentur actione iniuriarum, & sunt puniendi: & hæc est communis opinio, vt dicit Bosius tit. de iniur. n. 21. & licet addat Clarus ex Boerio consil. 4. n. 49. quod in Regno Fræciæ, qui opponit excipiendo contra testes, non tenetur, etiam si non probet: & idem seruari ait Clarus in Ducatu Mediolanensi: tamen inter nos Regulares practicanda est opinio communis, & puniendi sunt opposcentes crimina, si non probent illa, licet excipiendo opponant, vt ait Boerius d. consil. 4. nu. 87. Nam sic præcluditur via malignantibus, & frænum imponitur finem non habentibus

bentibus in calumnijs proximorum, & pacis, & quietis perturbatoribus. Quare omninò hæc practica seruanda in Religionibus; opposcentes verò falsa peccāt mortaliter, & ad restitutionem tenentur, & est communis opinio.

Repelluntur etiam testes, quando non sunt recepti, & examinati legitimè, vel sine iuramento deposuerunt, vel sine alijs necessario requisitis, *de quibus supra.* 4

Uterius excipiuntur testes, quando sunt falsi, vel contrarij, vel vacillantes, vel varij, vel singulares, quæ omnes defensiones accipiendæ, & ponderandæ sunt seruatis seruandis iuxta superius tradita *in tract. de testib.* 5

Ex quibus constat, quod si reus aliter se defendere non potest, reuelanda sunt ei, & aperienda omnia testium nomina iuxta superius tradita, & determinata, vt docēt etiam Panor. *in c. olim. ext. de accus.* & Hostiens. *tit. eo. c. qualiter, & quando.* 6

Denique ponderandum in exceptione negatiuæ probatæ, quod semper standum est pro reo, & non pro accusatore, vt dictum est superius, & patet *ex cap. in nostra. ext. de test.* & ibi Glossa, & Doct. & docet Bossius *de defensionibus reorum. nu. 7.* immo dicunt etiam Glossa *in c. Clerici. dist. 81.* & Abbas *c. ex litteris. & c. ad nostram ex. de proba.* & Bossius *loc. cit. num. 8. & 9.* quod etiam, quod præualeant testes actoris, adhuc tamen standum est pro reo; limitat tamen Bossius, & bene, quod arbitrium iudicis hic præualeat, qui debet exprimere causam maioris credulitatis, ponderatis omnibus circumstantijs delicti, accusatoris, accusati, & testium. 7

Similiter, si reus fateretur, si aliquid cōmisisse, 8

sed iuste, & recte id facere potuisse, vel id fecisse sine culpa, & dolo, & id per vnum testem integrum probaret, absoluendus esset: quamuis ex alia parte prætensum delictum fuisse commissum plene probaretur; sic Bar. l. admonendi ff. de iureiur. Iason ibid. cum alijs, quos citat, & sequitur Boslius tit. de conuict. n. 62. & alibi.

De defensione contra propriam confessionem spontaneam. CAP. VIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Defensio ex confessione extraiudiciali.
- 2 Idem de confessione facta coram iudice incompetente.
- 3 Quod verum est, etiamsi pars sit præsens.
- 4 Defensio ex confessione facta cum promissione impunitatis.
- 5 Potest enim iudex talem promissionem facere.
- 6 Nec reum potest condemnare stante tali promissione.
- 7 Inter nos Generalis id potest, de Prouincialibus declarandum, vel se abstineant.
- 8 Qua in re turpiter errauit quidam Prouincialis.
- 9 Promittentes enim omnino tenentur, & non seruantes peccant.
- 10 Quæ promissio vniuersaliter est illicita.
- 11 Solum ob maius Reipublicæ bonum est licita.
- 12 Defensio si corpus delicti non existat.
- 13 In delicto, cuius remaneat corpus, vel vestigium.
- 14 Defensio super processu nullo.

Poterit se defendere Reus, si confessio facta fuerit extraiudicialiter; nam confessio extraiudicialis ad plenam probationem delicti non sufficit, nec ad cōdemnationem. Puteus de Synd. fol. 439. cap. 3. & est communis opinio, vt dicit Alba. l. quoniam n. 1. ff. de infamibus; sed talis confessio sufficit tantum ad torturam, vt dictum est supra, vt docet Clar. q. 55. nu. 1. & quæst. 21. ver. confessio extraiudicialis. cum Doct. quos ibi citat. Simili-

Similiter dicendum, si confessio facta fuerit in iudicio, sed coram iudice incompetenti, Aret. *consil.* 26. Alex. *l. seruus n. 3. ff. de iureiur. & l. Magistratib. ff. de iurisd. omnium iud. c. decis. nu. 1.*

Limitat tamen Clarus *q. cit. n. 3.* quod si præfata confessio extraiudicialis, vel coram iudice incompetenti facta fuerit parte præfente, & acceptante, facit plenam probationem, & fidem contra confitentem; Abbas *c. At si clerici. post num. 16. ver. si vero confessio.* & est communis opinio, vt ait Berous *eod. cap. nu. 142.* Contra quam tamen dicit Clarus *loc. præalleg.* quod in practica vidit obseruari, quod tales confessiones nunquam præiudicant confitentibus ad plenam probationem, si deinde illas reuocant, sed solum ad torturam, nisi concurrerent tot alia argumenta, & adminicula, quod simul omnibus vincētis crimen plene probaretur, & hæc practica, vt magis pia, & tutior, seruanda est inter regulares.

Defendet se etiam Reus, nec poterit condemnari, si confessio fuit extorta à iudice cum promissione impunitatis, vel cū dolo, & fallacia, nam talis confessio sufficeret tantum ad torturam: ita iudicatum fuisse ait Clarus *q. cit. nu. 6.* in Ducatu Mediolanensi cum quadam Catharina Candolia, quæ cum probasset coram Prætore præcedentem confessionem blandis verbis nimis extortam, fuit tātummodo torturæ subiecta, & cum perstisset in negatiua, fuit absoluta 27. Iulij 1458. P. L.

Ex quo casu patet, quod iudex potest talem promissionem impunitatis reo facere: & hæc est communis opinio, vt dicit Apost. ad Dec. *l. ea est natura nu. 7. ff. de regul. iur.* quem refert Plac. *lib. 1. de uictorum c. 37. n. 2.*

- 6 Et ulterius ex eo constat, quod iudex, stante præfata promissione, nunquam iuste post reum condemnare. Imola *consil.* 109. & hanc dicit esse communem opinionem Cagnol. *d. l. ea est natura. n.* 18. & Remig. *de immun. eccl. fol.* 185. *fallen.* 26. & licet Cinus cum multis alijs contrariam sequantur sententiam, ut aduertit Clar. *ead. q. nu.* 8. verumtamen dicit, quod æquior est sententia promissionem impunitatis observare: turpe enim est fidem fallere, & dicit Bossius *titu. de conf.* per torturam, quod ita semper vidit servari, & addit Clarus *ibid.* quod in sua provincia idem fuit semper servatum, & quotidie observabatur: ex quibus ego concludo, quod iudex, & Prælatus Regularis datam fidem, & promissionem impunitatis omnino servare debet, cum turpius esset illi, & longe magis indecorum fidem fallere, & promissis non stare, quam iudici sæculari: quem tamen teneri vult Clarus cum alijs adductis.
- 7 Dubium vero est inter nos, an solus Generalus Minister possit id promittere; nam Clarus dicit *ibid.* quod solus Princeps potest id facere, qui potest de delicto gratiam facere, vel ab eo habens talem auctoritatē: inter nos vero solus Generalis est summus noster Princeps. Prouinciales itaque à Generalib. talem facultatem obtineāt, vel ab huiusmodi promissis se abstineant, quousque per statuta secus decernatur.
- 8 Qua in re turpissimè vidi quendam Prouincialem pluries fidem frangere, & promissis non stare, sæpius miseros reos falsis promissis decipiēdo & dolis, ac fallacijs confessiones extorquendo, vel enim facultatem promittendi impunitatem nullam habebat, vel si habebat, omnino servare debue-

debuerat, quod cum non fecerit, dolose nimium egit, & non sine graui culpa, & dedecore.

Quod si Clarus *loc. citat.* consulit sæcularibus 9 iudicibus, vt prorsus à dolis, & fallacijs se abstinuant, & ab huiusmodi promissionibus, sed iustioribus modis delictorum veritatem studeant inuenire, quanto magis id prorsus seruandum à iudicibus Regularibus? & secus facientes ego re vera nullatenus à lethali culpa excusari posse arbitror, & ad impunitatem promissam omnino teneri.

Et vltcrius (mea sententia) veritatem sic in- 10 dagare cum promissione impunitatis vniuersaliter est illicitum; ad quid enim delicta tam subtiliter inuestigare, vt impunita dimittantur? & forte non sine scandalo piorum, qui huiusmodi promissum ignorant, vel illicitum arbitrantur?

Solum aliquo in casu id concedi vellem, vt 11, quādo sunt plures complices, & aliqui minus deliquerint, nec aliter veritas haberi poterit, & Reipubl. expedit eam propalari, nam tunc promittenda esset impunitas, minus delinquentibus, illisque seruanda, vt magis, ac turpius delinquentes inde puniri possent. Nam duplex bonum Reipublicæ inde oriri conijcio. Primum, quod improbi magis arcerentur, videntes per hanc viam socios delicti posse puniri, & sic delicta minus dilatarentur, & secundo respub. magis purgata à malis existeret, criminibus in ea impunitis non remanentibus.

Valida est contra propriam confessionem de- 12 fensio, si non appareat corpus delicti, sed contrarium reperiatur, vt docet Clar. *præalleg. q. nu. 9.* ex Marsil. *in pract. crim. §. postquam. num. 48.* &

Ponzin. de Cam. post n. 70. quam refert Gram. *consil. crim. 16. post. n. 5.*

- 13 Distinguendum est autem cum Claro *ead. q. n. 10.* quod delictum, vel solo animo perfici potest, ut est hæresis, vel similia, & tunc non oportet, ut constet de corpore delicti, quia nullum adest, sed sufficit sola confessio, si sit verisimilis, aut est delictum facti externi: & hoc dupliciter, vel facti transeuntis, cuius nullum remaneat vestigium, ut adulterium, & similia, & de hoc idem dicendum, quod de peccato mentali, teste Bossio *ubi supra loc. præalleg. n. 19.* Aut est delictum facti permanentis, cuius remanent vestigia, ut est homicidium, incendium, & similia, & de his vera est præfata conclusio, non posse videlicet Reum cōdēnari, nisi constet de corpore delicti, & hæc est cōmunis practica; Puteus de synd. *fol. 207. n. 6.* Bossius *loc. præalleg. post. nu. 15.* & sufficit constare ipsum delictum, vel aliquod certum ipsius vestigium, ut docet Clar. *ibid.* cum multis Doct. quos citat, & sequitur.
- 14 Denique validissima est defensio contra confessionem spontaneam, quando facta est super processu nullo quacunque ex causa nullitatis, quidquid secus doceant, & limitent alij Doct. quamplurimi relati à Claro *q. 55 n. 12.* quod præfata exceptio locum habeat solū in processu nullo ex defectu iurisdictionis, nam (ut subdit Clar. *ibid.* contra Doct. à se ipso superius adductos, quando confessio emanat sponte super processu nullo quacunque ex causa tutior est via, quod reus absolvatur ab observatione iudicii, & de nouo procedatur: Ang. *consil. 178. circa fin. & cons. 293.* & Aug. ad Ang. *de malef. in verb. comparuerunt post.*

*Determino, & vlt. fine iudic. correct. Tract. X. 327
post. nu. 5. & ita faciens iudex non erraret: & licet
communis opinio contraria sit recepta, & cano-
nizata in iudicijs, & in scholis, vt subdit ib. Clar.
& seruari potest à iudicibus sæcularibus; verum-
tamen inter nos regulares, qui tutiorem partem
semper eligere debemus, vel iudex absoluat ab
observatione iudicij cum reiteratione processus;
vel talis confessio non sufficiat, nisi ad torturam,
vt in simili dictum est supra.*

*De Defensione contra propriam confessionem factam
in tormentis CAP. IX.*

S V M M A R I V M.

- 1 Defensio contra defensionem in tortura ex defectu indicio-
rum.*
- 2 Etiam quod post eam legitima superuenerint indicia.*
- 3 Defensio ex confessione conditionata.*
- 4 Dummodo talis conditio probetur.*
- 5 Conditio tamen aliquo modo probata mitigat pœnam.*
- 6 Quare conditionem apponere optima semper est cautela.*
- 7 Nam probata conditione defenditur absolute reus.*
- 8 Defensio est optima si probetur confessione erroneam fuisse,
& falsam.*

IN præced. cap. dictum est de defensione con-
tra spontaneam confessionem, nunc de defen-
sione contra confessionem factam in tormen-
tis, primo dico cum Claro *loc. cit. n. 13.* quod, si
legitima indicia non præcesserint, & non fuerit
seruatus iuris ordo, talis confessio est ipso iure
nulla, nec potest confessus ex ea condemnari, et-
iam quod in illa perseuerauit. *Glos. unica in l. quæ-
stionis hab. ff. de quæst. quam sequuntur communi-
ter Doct. Foll. in præct. crim. fol. 307. n. 1. Marfil.
consil. 95. nu. 10. Alex. in l. qui in aliena. §. Celsus. n.
12. ff. de acquir. hæred. Ias. d. §. Celsus. post nu. 38.*

consil. 188. *n.* 2. *lib.* 2. *Conrad. in pract. fol.* 285. *limitat.* 21. *Brunus de indi. & tortura. fol.* 134. *nu.* 3. *Beltran. consil.* 226. *n.* 5. *lib.* 2. *in 2. par.* *Marfil. lib.* 1. *nu.* 24. *ff. de quæst.* *Anton. Gomez. cap.* 15. *delictorum. n.* 25. & est textus expressus *in l. penul. ff. de quæst.* & alij, quos citat, & sequitur *Clarus ibid.*

2 Et addit, quod procedit præfata conclusio, quamvis post huiusmodi confessionem extortam tormentorum vi, & indicijis legitimis non procedentibus postea legitima superuenerint indicia: nam per ea talis confessio non validatur *Bart. in l. Maritus n.* 2. *ff. de quæst.* *Clar. q.* 64. *vers. dixi etiam.* cum multis Doctoribus, quos citat, & sequitur ibi.

3 Contra utramque confessionem spontaneam videlicet, & in tormentis, poterit quis defendi, si confessio non fuerit absoluta, & pura, sed cum aliqua limitatione, vel conditione v. g. si quis diceret, feci homicidium, sed iuste ob meam defensionem, & cum moderamine inculpatae tutelæ: quo in casu non posset, nec deberet pro parte acceptari, & pro parte respui talis confessio; & est communis doctrina *Bart. in l. Aurelius. §. idem q. n.* 2. *ff. de liber. lega.*

4 Limitat *Clar. q. cit. n.* 14. & bene, quod præfata doctrina locum habet, ubi confessio non habeat contrariam præsumptionem: quia eo casu posset pro parte acceptari, & pro parte respui *Bartol. ibid.* ubi dicit, quod confessus hominem se occidisse ad sui defensionem habetur pro confesso simpliciter sine illa conditione, nisi illam concludenter probet: & potest ex tali confessione condemnari: & est communis, & ap-

& approbata decisio Bart. *ibid.* Iason. *in l. vt vim n. 13. ff. de iust. & iur.* Boss. *in tit. de Conf. post nu. 19.* Menchiaca *lib. 3. de testa. §. 23. nu. 23.* Ferrar. *cau. 5. col. prima, & 2.* Petrus Calefatus *consil. crim. 88. nu. 2. lib. 2.* Carrer. *pract. fol. 413. n. 163.* Boerius *decis. 146. post nu. 10.* Alcia. *in l. prima §. si qui simplici- ter nu. 76. ff. de verb. obl.* Berous *in cap. at si Clerici. num. 73.* Simanc. *de hæret. c. 63. num. 23.* Blanc. *prac. crim. fol. 149. nu. 35.* & alij, quos citat, & sequitur Clarus *ibid.*

Veruntamen per hanc exceptionem, etsi non 5 plene probatam debet Reus puniri mitiori pœ- na; Clarus *ead. q. nu. 15.* Abbas *in c. auditis nu. 32. de præscrip.* Boss. *tit. de confes. nu. 20.* Carrer. *loc. cit. nu. 167.* Gram. *cons. 69.* dicens, quod ita semper fuit in practica obseruatum; limitat tamen Cla- rus *ibid.* dupliciter; primo quod non sit aliquod legitimum indicium contra ita confessum; se- cundo quod eodem contextu verborum reus ap- ponat illam conditionem, quia, si prius simplici- ter confessus fuisset, & deinde vellet illam condi- tionem apponere, nil prodesset, nisi illam plene probaret, vt dictum est, & ita concludunt, & de- clarant communiter Doct. vt dicit Boerius *in d. decis. 164. nu. 11. in fin. & nu. 14. in fin.*

Docet igitur Clar. *ead. q. nu. 16.* quod reus, qui 6 alium ad sui defensionem interfecit, neget homi- cidium commisisse subiijciendo, quod, si fecit, fe- cit ad suam defensionem, & hanc dicit esse puram negatiuam iuxta communem opinionem, teste Bossio *tit. de confes. nu. 36.* vel sufficit, quod docet Gram. *super constit. regni. fol. 13. nu. 9.* quod in eo- dem contextu confiteatur cum illa conditione, videlicet se iuste fecisse, & mea sententia ista con-

confessio debet fieri, quando factum est certum, nec potest cæleri: primus vero modus positus à Claro servari debet, quando non plene constat de facto.

- 7 Si enim probet reus se iuste fecisse, ut v.g. quando sæcularis occidit furem, vel banditum, non poterit condemnari, & sic in omnibus casibus, ubi quis probaverit se iuste fecisse: immo addit Clarus q. 56. n. 3. quod ad evitandam condemnationem ita, quod pro delicto quis puniri non possit, sufficit probare aliquid, ex quo appareat illud ex aliqua causa potuisse licite fieri, licet punctualiter id non probaretur, Bart. in l. non solum §. sed, ut probari. nu. 1. ff. de no. ope. nunc. cum quo communiter sentiunt Doct. Alex. d. §. cum. §. sciendum. nu. 4. Gram. consil. 57. post nu. 8. Iason. d. §. sciendum post num. 7. Aug. ad Angel. de malef. ver. de anno præsentis post nu. 5. & ait Decius cap. in præsentia num. 52. de probat. quod totus mundus hanc doctrinam sequitur, & alij plurimi, quos citat, & sequitur Clarus, addens ex iisdem optimam rationem, videlicet quod ubicunque aliquid est prohibitum, & punibile, certo, & limitato loco, vel certo, & limitato tempore, oportet, quod accusator præcise probet reum illud fecisse in illo tempore, vel loco prohibito, alias præsumitur factum loco, & tempore licito, ut concludunt præfati Doct. locis præallegatis.

- 8 Deniq; validissima est defensio contra utramq; positam confessionem, si reus plene probet confessionem illam fuisse erroneam, & falsam, probando eius errorem, & falsitatem, & hæc est communis, & recepta opinio Aretini in c. cum delicti de accusat. Bollius tit. de confess. post num. 60. & tit. de defen-

De termino, & vlt. fine iudic. correct. Tract. X. 331
defensi. reor. num. 4. & alij, quos citat, & sequitur
Claruse ad. q. nu. 17.

De defensione ex re iudicata. CAP. X.

S V M M A R I V M.

- 1 Optima est defensio ex re iudicata.
- 2 Distinguendum tamen de absolutione.
- 3 Punitas vero nunquam potuit iterum conueniri.
- 4 Etiam quod punitus fuerit minori pœna.
- 5 Secus si punitio cum dolo minor fuerit.
- 6 Et ab eodem iudice, & ab alio poterit Reus iterum conue-
niri.

VAlida est defensio quandocunque reus in
iudicio criminali probat, quod alias de eo-
dem crimine absolutus fuerit, aut etiam
condemnatus; nam eo casu non potest ulterius
contra eum procedi, & ita tenent communi-
ter Doct. vt dicit practica. Conradi fol. 227. n. 11.

Distinguendum est tamen iuxta superius tra-
dita quoad absolutionem, quando quis est abso-
lutus, vel ex causa innocentiae, vel ex hactenus
adductis, & iuxta ea, quæ dicta sunt supra, com-
petit reo huiusmodi exceptio rei iudicatae quo-
ad absolutionem.

Quo verò ad punitionem, si reus fuit punitus
ea pœna, quam requirebat qualitas delicti, nulla
est difficultas, quod non potest amplius procedi.
Bald. consil. 31. lib. 4. & consil. 202. & consil. 124.
Paulus de Castro consil. 118. lib. 1. & ita declarasse
Senatum in quadam causa cuiusdam Andrea Mar-
zæ. 23 Nouemb. 159. dicit Clar. q. 57. nu. 12.

Si autem fuit punitus Reus minori pœna, quã cri-
minis qualitas requireret, si hoc rationabili de
causa fuerit factum, non potest iterum puniri, & ita
quotidie praticari dicit Clar. loc. cit. ex Bald.

conf. 34. l. 1. & militat ratio generalis, quod de eodem delicto sæpius non est quærendum.

- 5 Si tamen appareat, quem punitum minori pœna, quam criminis qualitas requirebat, sine rationabili causa, & in magno excessu, & ex parte iudicis intercesserit fraus, vel collusio imponendo leuem pœnam pro delicto graui cum scandalo aliorum, & in Reipub. perniciem poterit Reus iterum conueniri, & puniri, & ita iudicatũ fuisse denuo contra quendam Gasparem Cononem dicit Clarus *loc præalleg.* & ita consuluit in alia causa Paulus de Castro *consil. 148. lib. 1.*
- 6 Quo in casu similiter poterit contra reum iterum inquire, & procedi, & denuo condemnari, nedum ab eodem Prælato, puta à Prouinciali, sed etiam à superioribus Commissarijs, vel Generalibus ordinis conformiter ad ea, quæ docet Clarus *ead. q. n. 13. & 14. & 15.* cum multis Doct. quos ibi citat, & sequitur.

De defensione ex gratia. CAP. XI.

S V M M A R I V M.

- 1 *Defenditur etiam Reus in gratia recepta.*
- 2 *Quam facultatem vellet etiam residere apud diffinitorium Auctor.*
- 3 *Et seruari opportunè vellet.*
- 4 *Et idem seruari vellet de remissione iniuriarum, & de illatis damnis.*
- 5 *At in supplicatione circumstantiæ exprimi debent.*
- 6 *In gratia generali non comprehenduntur delicta post illam emanatam commissa, vel etiam ante sub specie impunitatis.*
- 7 *Nec in ea comprehenduntur crimina atrocia, vt crimen falsi, &c.*
- 8 *Cætera omnia comprehenduntur crimina.*

Est quædam alia defensio, qua reus probat delictum, sibi à Principe remissum per gratiam, quæ quidem est in usu apud iudices sæculares, apud quos potest supremus, Princeps omnes pœnas delictorum delinquentib. remittere, & indulgere *Gloss. in l. 2. verb. concedi. C. de ind. ius. vocan.* quæ est communiter ab omnib. approbata, vt dicit *Parisi. consil. i. n. i. lib. 4.* Apud nos vero regulares, apud quos magis abundare deberet pietas, & indulgentia, vix auditur, nec est in practica: ego quidem semel, & iterum obtinui, tam pro vniuersa mea Prouincia vsque ad certum præfinitum tempus, quam pro particularib. fratribus delinquentibus. Supremus vero Princeps apud nos, qui hoc absolute potest, absq; dubio est quicumq; Prælatus Generalis.

Sed ego vellem eandem auctoritatem cum plenitudine potestatis residere apud Prælatos Prouinciales non solos, neque cum solo Diffinitorio actuali, sed cum omnibus Prouinciæ Patribus: quorum duæ partes ex trib. hanc facultatem remittendi, & indulgendi præfatas delictorum pœnas haberent.

Et iuxta ea, quæ docet *Clar. de summo Principe ead. q. n. 2. cum multis Doct. quos citat, & sequitur,* eandem practicam vellem seruari à præfatis Generalibus, & Prouinciæ Patribus in omnib. pœnis, etiam per sententiam, & condemnationem infligendis, etiam si talis sententia in rem iudicatam pertransierit, quando cunque illis expedire videbitur.

Et similiter iuxta ea, quæ docet *Clar. ead. q. n. 3. vellem præfatos Generales, vel Prouinciæ Patres pro bono pacis posse absolute remittere* 4
quas-

quascunque iniurias, & damna quæcunque singularium personarum pro bono pacis, & Religionis absque aliquo partium consensu, si aliter fieri nequierit: nam cum hæc sit communis conclusio, à qua nullus discrepat quoad sæculares (vt dicit Clarus *ibid.*) quanto magis debet habere locum inter nos regulares, qui maiorem vitæ perfectionem profiteamur, & ex votis, præsertim ex voto obedientiæ, renunciauimus omnibus, quæ non sunt contra Regulam, & animam nostram?

5 Aduertere autem debent, qui huiusmodi gratiam impetrare volunt ex doctrina eiusdē Clari *ead. q. n. 8.* vt in supplicatione, vel notificatione suæ causæ omnia exprimant, quæ verisimiliter potuissent animum Prælatorum retrahere à petitiæ gratiæ concessione, si ea rescuiissent, ad hoc, vt gratia valida sit, vt docent quāplurimi Doct. quos citat, & sequitur Clar. *ibid.*

6 Denique notandum iuxta ea, quæ docet Clar. *ibid. n. 10.* & inde cum multis Doctorum allegationibus, quod, si aliquando contingat generalem fieri indulgētiam delictorum per statutum, vel decretum in aliqua vna Prouincia; nullatenus debet intelligi de futuris delictis, & in posterum committendis post publicationem dicti decreti, vel statuti. Nec debet prodesse illi, qui sub spe impunitatis eiusdem decreti ante eius publicationem aliquod crimen commiserit.

7 Neque comprehendi vnquam debent atrocita, crimina, & specialiter crimen falsi, vt docet Clarus *ibid.* secundum ius commune, & communem obseruantiam, nisi specialiter exprimantur.

8 Cætera vero crimina totaliter abolita, & extincta esse per huiusmodi generales, vel etiā particula-

ticulares indulgentias iuxta communissimam, & receptissimam doctrinam, tradit Clarus cum multis Doctoribus in locis præallegatis: quam feruari vellem, & praticari in Religionibus pro eorum pace, ac tranquillitate, & quiete, & Religionis perfectione, quas ob causas, & non aliter similes indulgentiæ concedendæ.

De defensione contra iudicem. CVP. XII.

S V M M A R I V M.

- 1 *Defenditur Reus opponendo iudicis inimicitiam.*
- 2 *Et sufficit probare inimicitiam, licet iudex amicum se assereret.*
- 3 *Idem si iudex affinis, vel consanguineus sit querelantis.*
- 4 *Idem si iudex sit excommunicatus.*

PRima defensio aduersus iudicem est, si sit inimicus capitalis ob aliquam causam de superius allegatis in tractatu de testibus & est text. clarus c. *veniens, de iure iur.* Fel. in c. *repellantur. de accus. n. 6.*

Et licet iudex callide se amicum fingeret, vt sub hoc prætextu posset vlcisci contra inimicum reum, sufficit reo iustam causam inimicitiae allegare, & probare ad sui defensionem Felin. in c. *cum oportet. de accusat. num. 14.* Iason. in l. *Apertissimum. C. de iudicijs nu. 7.* Marfil. in l. 1. §. *Præterea. de quæst. nu. 3.*

Secunda defensio est, si iudex sit affinis, vel consanguineus querelantis 4. q. 8. c. *absens*, & inter nos regulares æquivaleret maxima, & notissima inter iudicem, & querelantem amicitia, vel notum interesse.

Tertia defensio est, si iudex esset excommunicatus c. *ad probandum, de sent. & re iud. & c. delicti filij.* 4
de ex-

de except. &c. si vero. de sent. excom. & cap. cum speciali. de appellat. nam eo casu non potest iudex aliquem actum iuridice exercere, ut constat ex communi, & ex præfatis textibus.

De defensione ex causa innocentie.

CAP. XIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Innocentia probatio optima est defensio.
- 2 Quæ locum habet etiam post latam sententiam.
- 3 Et probari potest domesticis testibus.
- 4 Probatur etiam ex coniecturis diuersimode.

I Innocentie magnam esse vim omnes ubique norunt, & fatentur, & ideo illam adducens in sui defensionem prorsus est audiendus, & ad illam ostendendam semper admitti debent probationes. l. si non defendantur. ff. de pænis. Iason. consil. 175. lib. 2.

2 Adeo, ut etiam post latam sententiam illa nullatenus debet exequi, si, postquam lata fuerit, constiterit de innocentia: Innoc. in c. significantibus. de purgat. vulg. Bald. in l. 1. §. si filius. ff. ne quis eum, qui in ius.

3 Habet præterea hoc priuilegium innocentia, quod probari potest testibus domesticis, & quomodocumq; coniunctis c. tam litteris. &c. veniens. de test. & l. 5. §. ad q.

4 Sunt ulterius multæ coniecturæ aliququaliter probantes innocentiam, plus minusve iuxta earum numerum, & qualitatem Menoch. de præsumpt. li. 5. præsumpt. 49. nu. 7. Prima coniectura est, si Reus facile fugere potuit, & non fugit. Alciat. respons. 453. n. 5. Bart. in l. si quis fugitiuus. §. 1. ff. de edil. edic. secunda coniectura est, si reus iudici spon-

dici spontè se præsenteret. Cepol. *consil. crim.* 31. n. 8. Blanc. *pract. crim.* 1. par. nu. 121. Marsil. *pract. crim.* § *diligenter.* n. 204. Tertia est, cum accusatus sponte carcerem ingreditur Gram. *consil. crimin.* 29. n. 32. Vel quando sponte torturæ se subiicit. Lucas de Penna. l. 3. vers. 107. Quarta est, si socius criminis moriturus exculpet prætensum confocium, quâvis eum prius accusauerit Marsil. *loc. cit.* § *restat.* & Blanc. *ibid.* n. 136. Quinta est, si iam suspeso, vel gladio percusso Reo, qui se prius innocentem protestatus fuerat, mori non potuit, vel fracto laqueo, vel alia causa hominibus occulta, quia videtur miraculum ad comprobationem innocentie. Luc. de Penna, in l. 1. col. 7. vers. *sed pone.* C. de desert. l. 12. Puteus de synd. in verb. *pœna c. an si iudex.* Decius l. *favorabiliores.* ff. de reg. iur. & alij. limitat tamen Bald. in cap. *venerabili. de test.* dummodo non clare constet de delicto morte puniendo: quia tunc non præsumitur miraculum; sed incantationes, & præstigia reputari possunt.

De Defensione, quæ totaliter excusat à delicto commissio. CAP. XIV.

S V M M A R I V M.

- 1 *A delicto commissio totaliter excusant furor, & insania.*
- 2 *Etiam si post commissum delictum supervenerint.*
- 3 *Etiam si supervenerint post latam sententiam.*
- 4 *Idem omninò de delicto in somnis commissio cum limitationibus.*
- 5 *Ignorantia, etiam iuris invincibilis totaliter excusat.*
- 6 *Excusat etiam superioris mandatum.*
- 7 *Excusat etiam vis, & metus cadens in constantem virum.*
- 8 *Excusat etiam iusta credulitas cum iusta causa.*

1 **P**ost defensiones, quæ sufficiunt ad liberandum reum, agendum est breuiter de illis, quæ totaliter excusant à delictis iam commissis, & primo loco est furor, & insania; si enim delinquens tempore commissi criminis erat furiosus, vel amens, non potest propter illud puniri *l. infans. ff. ad leg. Corn. de sicar.* & est approbata sententia, vt dicit Piazza. *lib. 1. delictorum cap. 20. n. 1.* ita seruatum esse pluries in senatu Mediolanensi docet Clar. *q. 60. n. 4.*

2 Quæ conclusio locum habet, etiam si delinquens tempore commissi delicti erat sanæ mentis, & postea effectus est furiosus, vel amens Bald. *in l. furiosum. C. qui testam. fac. pos.* & est communis opinio, vt attestatur Iason. *d. l. nu. 8.* & plurimi alij Doct. quos adducit, & sequitur Clar. *loc. cit.*

3 Quæ etiam conclusio militat, vt docet Clar. *ead. q. n. 5.* si delinquens perseuerauerit sanæ mentis vsque ad sententiam inclusiue, & deinde post condemnationem fuerit effectus furiosus, vel amens, quia contra talem non potest fieri exequutio. Et hæc est verissima, quoad nos regulares, quibus non competunt pœnæ confiscationis bonorum, de quibus tantum limitat Clarus, & præfata conclusio est communis, vt dicit Menchiaca *controuer. Illustr. cap. 96. post. n. 9.* & alij.

4 Secundo loco totaliter excusata delicto, quod aliquis dormiendo commisit: non enim est mentis compos dormiens plusquam furiosus, vel amens: limitat tamen Clarus, & bene *ead. q. n. 10.* hoc verum esse, quando similia commissio delicto euenire solent in somnis delinquenti, vt de multis auditur, quod surgunt de lecto, euaginant enssem, & similia faciunt: limitat etiam ibid. quod præca-

præcauere debet adhibendo debitas diligentias talis naturæ suæ proprietatis conscius. v. g. claudendo ostium, commonendo socios, vel alios de sua familia, remouendo arma è suo cubili, & similia, si enim debitas non adhiberet diligentias, esset in culpa, & puniretur saltem pœnâ extraordinaria Bart. *in l. pœni. ad leg. Pomp. de parri.* & est communis opinio, vt ait Didacus *in repet. c. si furiosus fol. 310. n. 6.* & alij.

Ignorantia etiam inuincibilis iuris excusat ad 5 omnem pœnam euitandam, & est communis opinio Cepol. *consil. crim. 18. nu. 5.* Gratus *consil. 49. n. 35. lib. 2.* & alij, at ignorantia statuti contra delictum, quod est punibile, & prohibitum etiam secundum ius commune, non excusat debentem scire, sicut nec etiam in iudice non excusat ignorantia iuris, cum ex munere scire teneatur Puteus *de synd. fol. 300. n. 1.* & alij.

Itē excusat mandatū superioris, si quod fit, nō 6 fit de genere prohibitorū, & de sui natura delictū: Clar. *ad hāc q. n. 12.* cū multis Doct. quos refert; limitat etiā ibid. quod præfata cōclusio militat in delictis leuibus, non autē in atrocibus, in quibus non excusat in totum, sed, vt mitius puniantur.

Similiter excusat, quando quis metu cadente in 7 constantem virum, vel vi aliquod committit delictū, & est cōmunis opinio, vt ait Dec. *in l. vt vim n. 2. ff. de iust. & iur. Car. fol. 421. n. 173.* & alij.

Denique excusat omnis iusta credulitas, & est 8 communis opinio, vt dicit Curtius Iunior. *consil. 132. num. 1.* Villalob. *collect. communium opi. littera C. nu. 23.* & similiter quælibet iusta causa, Glos. *in l. Plagi. in verb. iuxta. C. de Plag.* quā dicūt esse cōmuniter approb. multi Doct. quos refert, & seq.

Claruse ad. q. n. 18. Cæterum, si ea sit iniusta secundum eundem Clarum ibid. non excusat, licet præfata Glos. cum ijsdem Doct. contrarium sentiat: sed mea sententia cum Claro sentiendum sine alia distinctione, licet ipse subtilius distinguat, sed non conformiter ad obseruantiam regularem secundum meam sententiam. Vide ibi.

De defensione ad minuendam pœnam. CAP. XV.

S V M M A R I V M.

- 1 Minuit pœnam si delinquens fuerit minoris ætatis.
- 2 Item senectus minuit pœnam.
- 3 Item ira ex iusta causa.
- 4 Item amor nimius, & inordinatus.
- 5 Item prodigalitas in delictis omissionis.
- 6 Item ebrietas, quæ etiam aliquando totaliter liberat.
- 7 Item prouocatio aduersarij.
- 8 Item iustus dolor, & qualibet consimilis causa.
- 9 Item si clam, & cautè commissum est delictum.
- 10 Item pœnitentia voluntaria.
- 11 Item bona fama, & aliqua eminentia status, vel virtutis.
- 12 Item si commissum delictum fuerit absque dolo.
- 13 Item magna delinquentium multitudo.
- 14 Item antiquitas delicti.
- 15 Item amicitia, vel coniunctio cum supremo iudice.
- 16 Item spontanea confessio ante iudicis inquisitionem.
- 17 Errant Prælati barbari tales repellentes.
- 18 Hinc ferè penitus extinctus, & abolitus recursus.
- 19 Etiam in leuioribus causis.
- 20 Quæ ex crudelitate Prælatorum ortum habent.

Congerit Clarus sent. lib. 5. §. fin. præc. crim. q. 60. multos, & graues Doctores cum allegationibus locorū, ex quibus colligit multa; quæ ad minuendas delictorum pœnas proficiunt quem sequens breuitati studens à citatione Doctor. prorsus abstinebo, & defensiones ad minuendas pœnas ab eo ibid. collectas breuiter explicabo,

cabo, quarum prima est, si delinquens fuerit minor quatuordecim annorum, & cum inter nos regulares nullus possit esse professus minor sexdecim annis, vix, vel parum habet locum prædicta defensio, præsertim cum apud nos non sit in usu: tamen vsque ad annum 24. inclusive videntur posse delinquentes mitius puniri iuxta tradita à Claro *ibid.* in alijs vero Religionibus, vbi nouitij sunt minores quatuordecim annis, tanto mitius puniendi sunt, quanto minus fuerit ætas, vel omnino liberandi: saltem quoad pœnas graues, & per sententias in scriptis imponendas, nisi sint atrocia delicta.

Secunda defensio ad minuendam pœnam est senectus, & quo prouectior, eo mitior sit pœna.

Ira etiam, quæ brevis est furor, & ideo sufficit ad minuendam pœnam, si tamen ira proueniat ex iusta causa, secus autem si ex iniusta, qua in re iudicis arbitrium præualet.

Quarta defensio est, si delictum fuit commissum ex nimio amore, qui est etiam quædam furoris species, nisi atrocitas criminis id non permetteret, vt, si quis poneret scalas ad monasterium sanctimonialium, & similia.

Quinta defensio est, si delinquens fuit prodigus, & delinquat omittendo, non autem committendo, quia tunc punitur sicut & cæteri.

Sexto minuitur pœna delinquenti ex ebrietate, etsi ebrietas contigisset absque delinquentis culpa, vt, si confocij sal in vinum coniecissent ipso delincente in scio, excusaretur etiam à toto, & liberandus esset secundum Clarum loc. cit.

Septimo prouocatus mitius est puniendus, quia præsumitur facere id, quod facit, causa se defendendi.

- 8 Octauo sufficit ad minuendam pœnam iustus dolor, & quælibet confimilis causa aliququaliter iusta ad id faciendum, quod imponitur.
- 9 Nono mitius punitur, qui clam, & cum cautela, & circumsp̃ctione delinquit, quam qui aperte, & effrenatè, si delicta sint ex sui natura illicita: secus, si alias essent licita, sed ex aliqua circumst̃tia redderentur illicita: vt sunt, contractus tutoris cum pupillo, & similia, quia tunc magis punitur, qui ea clam committit, quia præsūmitur eum non ignorare illud illicitum fuisse, quod ignorare præsumeretur, si manifestè fecisset.
- 10 Decimo, Pœnitentia voluntaria semper minuit pœnam, vt colligitur ex Claro q. 60. nu. 17. quidquid alij prolixè dicant: non tamen liberat ab accusatione, nec à totali pœna, vt dictum est supra, nisi in crimine hæresis; non autem eos, qui fallò de hæresi accusassent; vt docet Clar. *ibid.*
- 11 Vndecimo, minuit pœnam bona vox, qualitas, & fama delinquentis, & similiter aliqua virtutis, vel nobilitatis, vel dignitatis, vel gradus eminentia, vel etiam artis alicuius magna peritia, & excellentia, vel meritorum probatio in remp. vel apud nos in Generalem vel in Protectorem, vel in summum Pontificem.
- 12 Duodecimo, valida est etiam defensio ad minuendam pœnam, si delictum probetur commissum sine dolo.
- 13 Tertiodecimo, magis valida est etiam defensio, si magna sit multitudo delinquentium, præsertim, si inter eos essent viri eminentes, ex quorū punitione magnū oriretur scandalū, & inde maius esset detrimentū Reip. punire, quā indulgere: nā eo casu nedū minuenda esset pœna, sed etiam
ali-

aliquando remittenda totaliter, & silentium imponendum iudicis arbitrio.

Quartodecimo; sufficit ad minuendam poenā 14
antiquitas delicti intra præscriptionē: nam extra
præscriptionē absolute, ac totaliter indulgetur,
nisi criminis atrocitas constaret, *vt dictum est sup.*

Quintodecimo; Amicitia cum iudice supremo, 15
puta, apud nos cum Generali, vel cum Protectore,
vel cum summo Pontifice, sufficiens est causa
ad minuendam poenam, si ipsi velint: sed iudices
inferiores, vt Prouinciales, & similes nequaquam
id possunt.

Denique spontanea confessio validissima est 16
defensio ad minuendam poenam, & apud nos est
valde in vfu, & continuò practicatur: & est anti-
qua ordinis constitutio, & Patrum traditio, & vi-
detur conformis Regulæ, ac beatissimi Patris no-
stri Francisci sanctissimæ intentioni *in cap. 7. Re-
gula*, vbi dicit: si qui fratrum mortaliter peccaue-
rint, pro illis peccatis, de quibus ordinatum fue-
rit, vt recurratur ad solos Ministros Prouincia-
les, teneantur prædicti Fratres ad illos recurrere.
Ministri verò, si presbyteri sunt, cum misericor-
dia iniungant illis poenitentiam, si verò presby-
teri non sunt, iniungi faciant per alios Sacerdo-
tes ordinis, sicut eis secundum Deum melius vi-
debitur expedire, &c. Quod vtinam in Religio-
ne seruaretur: vt illimum namque ordini esset,
maximèque salutare, & in maximum Reip. bo-
num vergeret, nec omnia tractanda essent iuri-
dice, & criminaliter maxima cū inquiete, ac per-
turbatione fratrum, & Reipublicæ, & Ordinis
perniciæ, ac detrimento maximo.

Qua in re grauissimè errant Prælati, qui nedū 17

feuerè, sed potius barbarè subditos repellunt, om-
nique expoliant confidentia, seipfos prius chari-
tate spoliantes.

18 Inde sensibus vſurpamus, manu tangimus, &
quotidiana experientia diſcimus totaliter aboli-
tum, & penitus extinctum inter nos huiusmodi
ſalutarem, ac ſanctum recurſum religioſa, & re-
ligioſis digna mortificatione pleniffimum, & pa-
ci, tranquillitati, quieti, & regulari obſervantiæ
maximè condecentem.

19 Quin vix reperitur noſtro ævo frater quan-
tumvis infimi gradus, & infimæ notæ, qui nolit
magno ſupercilio iuridice, magnoque cum ſtre-
pitu ſuas defendere cauſas, etiã in rebus minimis
in totalem Reipub. ac Religionis euerſionem.

20 Quæ omnia ex nimia Prælatorum crudelita-
te, illorumque barbarie ortum habuiſſe, & eum
exceſſus gradum obtinuiſſe nullatenus eſt ambi-
gendum: & ego maximo cum dolore vidi ſemel
Prælatum Prouincialem repuliſſe crudeliter quẽ-
dam fratrem, qui recurſum ad præſatum Pro-
uincialem habuit, pœnitere volens, & ſuum ſpon-
te confiteri delictum: quod, cum non obtinuiſſet,
magna inde ſequuta fuêre ſcandala, maximique
ſtrepitus, fratrum agitationes, & euagationes,
proceſſuum formationes, carcerationes, & priua-
tiones, & mille talia inconuenientia, quæ forte ſe-
quuta non fuiſſent, ſi peccatum confiteri volen-
tis audiſſet Prælatus, & pœnitentiam im-
poſuiſſet ſalutarem, ſalutariaque inde
adhibuiſſet, ac opportuna re-
media.

DE REORVM DAMNATIONE.

Tractatus decimi Pars Tertia.

PRÆAMBULUM.

Vm in hoc Tractatu agatur de definitiua sentētia, & vltimo cuiuscūq; iudicij termino, qui vel in absolutionē ex adductis, & probatis defensionibus, vel in condemnationem reorum, illis non probatis desinere debet, & cum præterea de absolutionibus dictum sit superius suo loco, & denique cum nequaquam possit ad sententiam condemnationis procedi, nisi prius datis defensionibus: ideò, postquam de illis actū est, de reorum damnationibus est consequenter agendum.

De conuictis. CAP. I.

S V M M A R I V M.

- 1 *Distinctio damnandorum.*
- 2 *Damnari debet conuictus etiam non confessus.*
- 3 *Nec requiritur confessio, nec adhiberi debet tortura.*
- 4 *Si tamen adhibita esset, minuenda est pœna.*
- 5 *Probationes verò debent luce meridiana clariores esse.*
- 6 *Et nunquam potest damnari Reus ex priuata iudicis scientia.*
- 7 *Nec Regularis iudex damnet innocentem contra communem.*
- 8 *Sed Prouinciales certiores facient Prælatos Generales de certa sua scientia.*
- 9 *Generales vero Reos prætenso absoluant opportunè.*
- 10 *Vel aliter prouideant.*
- 11 *Qua vero, & quales sint probationes, dictum est supra.*

- 1 **O**Mnes damnandi, vel conuicti sunt per legitimas probationes, vel confessi in tortura, vel confessi sponte; de quibus ordinate dicendum: & primo de conuictis.
- 2 Si reus itaq; de crimine sit legitime conuictus, & defensiones ab illo adductæ nequaquam euacuent, vel infirmant contrarias probationes, debet illum iudex omnino condemnare, etiā, quod neget delictum, & in negatiua perseueret: ita *Bossius tit. de Conuict. n. 3. & 4. & Clar. q. 66. n. 1.*
- 3 Nec enim requiritur, confessio vbi constat de delicto: nec requiritur tortura, quin esset maximus error illam applicare, vt latè superius ostensum est: nihilominus enim, etsi in tortura persisteret in negatiua reus, damnandus esset, si legitimæ adesset probationes, quare fieret ei maxima iniuria, maximumque grauamen addendo afflictionem afflicto, & applicando torturam absque aliquo fructu *Dec. in c. at si Clerici not. 1. ext. de indicij. Bossius, & Clar. locis præalleg.*
- 4 Veruntamen, si esset iudex adeo insipiens, & ineruditus, vt ad legitimas, & plenas probationes torturam adderet, quia videret reum persistere in negatiua, vel alia ex futile causa, dubio procul minuenda esset reo pœna quoad fieri posset, iudicis arbitrio, computando illi in pœnā, vel partem pœnæ debitæ perpeßam torturam.
- 5 Quæ autem sint legitimæ probationes, & quæ plenè sufficiant ad conuincendum reum, dictum est suprā: in vniuersali autem probationes quæcunque in suo genere debent esse in criminalibus luce meridiana clariores. *l. sciant cuncti. C. de probat. Boss. tit. de conuic. n. 9. & nu. 25. Clar. q. 66. n. 3. & alibi, & plurimi Doct. quos supra citaui.*

Simili-

Similiter (vt superius dixi) nunquam debet 6
iudex procedere ad condemnationem secundum
suam opinionem, vel credulitatem ; sed secundum
probationes factas in processu, & secundum
legitimè acta, & probata, nec aliter condemnare
potest reum, etiam, quod videret proprijs oculis
reum commisisse delictum, super quo fertur
iudicium. *Didac. l. I. resolutio. cap. I. post n. 6. Clar.*
q. 66. n. 2. & alij.

Contra verò, si iudex sciat certa scientia reum 7
nullatenus esse culpabilem super delicto, de quo
ferendum esse iudicium, nunquam debet reum
condemnare, quantumcunque contra eum in
processu extent legitimæ probationes, & quam-
uis communis opinio contrarium doceat cum
Claro, & quamplurimis Doct. ab eo adductis
quæst. cit. n. 3. Veruntamen ipsemet Clar. ibi. con-
tra eandem communem dicit, quod iudex eo
casu instare debet apud Principem, vel supe-
riorem, vt ipse exoneretur ab huiusmodi iudi-
cio, & causa alteri delegetur, vel ipsemet causam
alteri delegare debet: & licet addat, quod non de-
bet protinus abstinere à munere iudicandi; ve-
rumtamen ego sentio cum Abbate, & Imola in
Clement. Pastoralis. §. quia vero. num. 49. de officio
deleg. c. I. post num. 13. vers. si autem timeret, quod iu-
dex regularis, qui mitiorem partem, ac magis
piam semper amplecti debet, prorsus à consimi-
libus iudicijs abstineat, quidquid dicat Clar. cum
communi contra præfatos, Imolam, & Abba-
tem.

Cautè tamen, & cū distinctione gradus proce- 8
dant mea sententia Regulares: nempe, si sint Pro-
uinciales tantum, vel ministri, vel Commissarij,
certio-

certiores faciant Prælatos Generales de propria
scientia; quam habent contra assertas legitimas
probationes, & eo iudicio prorsus abstineant, re-
mittentes illud totum, ac totaliter præfatis Præ-
latis Generalibus qui de opportuno provideant
remedio pro eorum zelo, prudentia, & scientia,
& sic Prouinciales Prælati immunes omnino se
conseruent, vel ab inferendis iniurijs, & graua-
minibus proximo, & à reddenda de his Deo op-
timo Maximo ratione.

9 Prælati vero Generales, si propriam habeant scientiam de reorum innocentia contra legitimas adductas probationes: nunquam illos dānare debent mea sententia iuxta præfata, sed illos dimittere, & liberare, vel ex gratia, vel ex dispensatione, vel ex plenitudine potestatis, vel aliquo alio ex capite; nunquam tamen ex capite innocentia, cum contrarium probetur in processu.

10 Si vero præfati Prælati Generales nequaquam id cognoscant ex propria, & certa eorum sciëntia, sed solum ex relationibus Prouincialium Prælatorum modo supra exposito, mea sententia ponderare deberēt qualitates omnes, & circūstantias tum reorum, tum probationum, & super omnia ipsorum Prælatorum Prouincialium, an videlicet plena fide sint digni, & pro talibus reputentur ab omnibus, & secundum horum diuersitatem, vel omnino liberare reos forma superius expressa, vel saltem illos mitiori pœna punire.

II Cæterum, quæ sint plenæ probationes, quæ sint
semiplenæ, quid operetur indicia, quid præsump-
tiones, & de eorū singulis late dictū est supra, &
secundū eorū qualitates condemnandus est Reus
pœna maiori vel minori iuxta præfata, & iuxta
inferiùs dicenda de pœnis. *De*

De

De confessis in tortura. CAP. II.

S V M M A R I V M.

- 1 *Confessus in tortura, si ratificet, condemnandus.*
- 2 *Requiri autem ratificationem post torturam communis est opinio.*
- 3 *Nec sufficit tacita, sed requiritur expressa ratificatio.*
- 4 *Nec statim ratificatio à tortis exigenda, sed saltem post vnum naturalem diem.*
- 5 *Nec debet fieri in loco tormenti, vel ubi sint parata instrumenta.*
- 6 *Et omnino danda sunt Reo defensiones, etiam post ratificationem in tortura.*
- 7 *Si non ratificet Reus, debet iterum torqueri.*

SI Reus in tortura legitime adhibita confessus fuerit delictum, & post torturam debito interuallo illam ratificet, debet condemnari, datis tamen prius illi defensionibus, vt superius dictum est: & est communis Doct. sententia, vt dicit Bald. l. 11. nu. 3. de C. Custod. reor. quem refert Afflict. super 1. p. constit. regni. rub. 27. nu. 33.

Non esse autem standum confessioni factæ in tortura, nisi Reus in illa perseueret, & eam ratificet extra tormenta iuridicè, est communis opinio. Boer. decis. 163. nu. 18. Brunus de indic. & tortur. fol. 134. n. 3. & fol. 146. n. 21. Abbas in cap. cum contemplatione nu. 7. de reg. iur. Bart. in l. 1. ff. de custod. reor. Marian. de petit. c. qualiter, & quando. nu. 233. Prac. Miller. fol. 63. n. 16.

Nec sufficit, quod tortus tacite perseueret in confessione non reuocando illam, sed opus est, quod illam expresse ratificet apud acta; & hæc est communis practica, & consuetudo, vt dicit Ant. de Couar. de quæst. memb. 5. n. 9. & alij cum Claro q. 64. nu. 39.

Nec debet statim ratificatio fieri, quia tunc præsu-

præsumeretur adhuc durare metus tormentorum: sed esse expectandum, & quiescendum per spatium vnius diei, est communis doctrina, & pract. huius articuli. Ant. Gomez. *cap. 13. de lic. nu. 34. Cæpol. consil. crim. 40. vers. & quod in occasu.* Angel. *in l. 2. nu. 1. C. de Custod. reor.* qui etiam dicunt, quod iudices, qui statim ducunt reos tortos ad ratificandum, pessimè faciunt. Neq; inter nos Regulares habet locum arbitrium, vt apud iudices sæculares, vt dicunt multi Doct. relati per Clarum *q. cit. nu. 40.* sed mitiorem partem, ac tutiorem sequi semper debemus, & semper saltem per vnum diem quiescere post illatam torturam, vt dictum est.

5 Debet etiã ratificatio fieri non in carcere, neque in loco, vbi reus tormenta, vel instrumenta ad torquendum parata videat; quia tunc duraret metus tormentorum, sed solutus debet esse, & ab omni tormentorum metu liber, quando ratificat. Bart. *in l. 1. §. D. siue res nu. 3. ff. de quest.* Bald. *lib. 1. consil. in fin.* Ioan. Andr. *in cap. cum in contempl. de reg. iur.* Aug. *ad Angel. de malef. versic. fama publica. post nu. 117.* Talis autem ratificatio (quidquid sit de iudicibus sæcularibus) apud nos debet fieri apud Iudicem competentem cum solitis assessoribus, & cum iuramento, vt est omnium Prouinciarum consuetudo.

6 Quod vero post ratificationem reo debeat dari terminus ad se defendendum, & est communis opinio, & obseruantia, vt dicit Maranta *in suo speculo*, & Clar. *q. præalleg. nu. 43.* valde criminatur, & damnat officiales parum doctos, qui talem practicam non obseruant; quia tunc damnaretur Reus indefensus, & addit, quod in facti contingencia

gentia fuit absolutus quidam, qui suam confessionem factam prius in tormentis, postea ratificauerat, quia probauit errorem suę confessionis, vt refert Gram. *super Constit. regni Neapolit. fol. 23. num. 23.*

Denique, si Reus, facto debito interuallo, non 7 ratificet suam confessionem, debet iterum torqueri, vt est communis practica, & dictum est supra: & dictum est etiam quoties, & qualiter debeat repeti, & adhiberi tortura, quando sit valida, nec ne.

De sponte confessis. CAP. III.

S V M M A R I V M.

- 1 *Sponte confessus damnari debet.*
- 2 *Danda sunt tamen ei prius defensiones, quę, si nõ probent; damnandus est reus.*
- 3 *Quę confessio spontanea non debet repeti, nec ratificari.*
- 4 *Diuersa remissiue.*

Vbi Reus delictum sponte confessus fuerit, 1 cum talis confessio contra eum plene probet, poterit ex illa condemnari, & est cõmunis opinio, vt attestatur Bart. *in tract. de quest. vel Gandin.* cuius asseritur ille tractatus, & alij, quos citat Clar. *q. 65. nu. 1.*

Aduertendum tamen cum eodem ibidẽ, quod 2 sponte confessus non debet statim condemnari; sed ei dandę sunt suę defensiones cum termino ad allegandum, quidquid voluerit, vt liberetur: quo elapso termino, si nihil probet, condemnari debet: & hæc est communis practica, quam seruat totus Mundus. Salic. *in l. 2. nu. 7. C. de custod. reor.* Bossius *tit. de confess. nu. 2.* Ant. Gom. *c. 12. de lic. nu. 3.* & alij, vt dictum est sup.

Cõfessio porrò huiusmodi spontanea, & iudicialis, de qua hic agimus, non debet repeti, nec ratificari: 3

ficari: sed vnica tantum confessio talis sufficit ad condemnandum: & hæc est communissima opinio: Brunus de ind. & tort. fol. 146. nu. 21. Foller. in prac. crim. fol. 222. num. 39. Dynus. l. 2. ff. de custod. reor. Gambin. in loc. præalleg. & alij, quos refert, & sequitur Clar. q. præalleg. nu. 2.

- 4 Cætera de confes. extraiud. & de adducendis pro confessione facta in iudicio siue per torturam, siue spontanea, latius tradita sunt superius.

Ad quos iudices spectet sententiare reos.

CAP. II II.

S V M M A R I V M.

- 1 *Quando Prælati Regulares soli possunt processus per definitiuam sententiam terminare.*
- 2 *In sententijs condemnatiuis, non nisi cum assensu definitorijs.*
- 3 *Generales de consensu Patrum Ordinis graues sententias ferre debent.*
- 4 *Et in prouincijs de consensu Diffinitorijs, & similiter Prouinciales.*
- 5 *Secus lata sententia nulla erit.*
- 6 *Sed erit valida, ubi Diffinitores votum tantum consultiuum habent, licet iniusta.*
- 7 *Diffinitores liberè sententiam suam proferre tenentur.*
- 8 *Quare tacentes ob humanos respectus duplicem incurrunt culpam.*
- 9 *Quicquid secus Prælati affirmarent.*
- 10 *Præsertim in condemnatiuis sententijs.*
- 11 *Et ita ipsi, quod suum est, adimplent, quicquid inde sequatur.*

I **L**icet ex dictis superius, ubi actum est de iudice competenti, constet, quia, vel ad Generales, vel Prouinciales Prælatos pertinet suos sententiare subditos, qui etiam forte ubi agitur

gitur de sola reorum iustificatione, & absolutione sine damno, & præiudicio tertij, vel partis, soli poterunt per sententias definitiuas quoscunque terminare processus per eisdem respectiue actitatos.

Veruntamen vbi agitur de sententia condemnatiua, & de graui pœna Reo imponenda, nunquam vidi in ordine practicari, quod præfati Prælati soli absque consilio, & assensu Patrum ordinis, vel Prouinciæ respectiue sententient: quin secus facientes contra antiquam Patrum traditionem, & contra probatam ordinis consuetudinem, & contra Regularia instituta dubio procul agerent.

Generales itaque Prælati in capitulis, vel congregationibus generalibus, & vbicunque commodè haberi poterit sufficiens numerus Diffinitorum Generalium, & Patrum ordinis, semper de eorum consilio, & assensu graues quascunque sententias ferre debent, sicut per statuta generalia tam antiqua, quam moderna cautum est: vt constat per statuta Vallisoletana *de anno 1593. fol. 206. tit. de Patribus ordinis. §. qui etiam in omnibus. fol. 207. tit. de Patribus vnius, vel alterius familiae*, vbi decernitur, præfatos Diffinitores Generales, & Patres ordinis habere votum consultium, & decisium, & vltra electium.

In Prouincijs verò quibuscunque præfati omnes Prælati tam Generales, quàm Prouinciales nullam grauem sententiam ferre possunt absque consilio, & consensu Diffinitorum Generalium, si qui in Prouincijs respectiue fuerint, & Diffinitorum Prouincialium eius Prouinciæ, in qua sententia ferenda fuerit: nam præfati omnes votum

consultium, & decisium habent ultra electi-
uum, vt patet per citata statuta, & per eadē *fol. 210.*
tit. de his, qui à Diffinitorio vocandi sunt §. ultimo.

- 5 Quare cū non possint præfati superiores ali-
quam grauem sententiam contra delinquentes
ferre sine consilio, & consensu maioris partis eo-
rum, qui habent votum consultium, & decisi-
uum in Religionibus, vti sunt præfati omnes, cō-
sequens fit, vt secus lata sententia nullius extet
valoris, & momenti, & prorsus nulla reputanda,
vt docet Roder. *q. 45. a. 2. exiure communi, &*
ex Priuilegio quodā collato à Pio v. Priori Gene-
rali ordinis D. Hieronymi, vt patet in compen-
dio Priuilegiorum illius ordinis verb. condemnare,
vbi summus Pontifex concedit Priori Generali,
vt possit eijcere ab ordine delinquentes; at non
nisi de consilio seniorum; seniores autem in qua-
cunque probata Religione dubio procul sunt il-
li, qui votum consultium, & decisium habent,
quorum consilium, & consensus nisi petatur,
(*inquit Roder. ibid.*) sententia omninò erit nulla,
arg. eorum, quæ docent quidam *I. C. l. non aliter.*
ff. de usu, & habit. l. Nepos Proculo. ff. de verb. sig. &
annotauit Scala de consilio sapien. lib. 1. cap. 27.
& de contrac. & vlt. volunt. cap. 11. & Burfatus
consil. 90. & hoc videtur conforme iuri commu-
ni episcoporum: nam in Conc. Carthag. cap. nul-
lus episcopus 11. q. 7. decernitur, quòd nullus epis-
copus vllam causam audiat sine suorum Clerico-
rum præsentia, alioquin sententia fit irrita; id ip-
sū stabilitum videtur in quadam decretali cap.
1. de excessib. Prælat. vbi statuitur, nè episcopus a-
liquam sententiam grauem ferat sine iudicio ca-
pitali *Glos. in d. cap. 1. Felin. c. irrefragabili cap. 2.*
de offic.

de offic. Ant. de Butrio, Abbas, & Dominicus in cap. 1. de hare. lib. 6. Oltradus consil. 251. & Decretal. in c. quasiui. de his, quæ fiunt à maioriparte: quem refert, & sequitur Glos. superius citata.

Optimè etiam distinguit Roder. *ibid.* quòd 6
in Religionibus, vbi Diffinitores votum consultium tantum habent, & non decisium sententia lata sine eorum consilio erit proculdubio iniusta, sed iure irrita non erit, aliud est enim sententiam esse nullam, aliud iniustam, vt traditur ab omnibus Doct. tam legistis, quam canonistis.

Præfati porrò Diffinitores non sine graui eorum 7
culpa filere possunt, vel in gratiam Prælatorum, vel partis, vel ob quemcunque alium respectum, quin pro sua conscientia clarè, & sincerè sententiam suam in medium proferant: ad quod adeò tenentur ex munere, vt etiam contradicentibus præfatis superioribus, vel silentium imponentibus, adhuc suam sententiam (cum debita tamen reuerentia) suis loco, & tempore, opportunis liberè, & sincerè omninò proferre debent: nā tunc non æstimandi tanquam subditi, sed tanquā Senatores & consiliarij, & quidquid eis contra præfatum eorum munus iniuste præcipitur, est contra eorum animam, & conscientiam, quare nullatenus obedire tenentur, nec debent iuxta doctrinam D. Tho. receptam 2. 2. q. 104. a. 1.

Quin elicit Roder. q. cit. a. 4. quòd quādo res 8
est talis, quòd eā Diffinitores pro sua cōsciētia nō probēt, si taceāt, & assurgāt cū capitis inclinationē, duplicē includūt vno actu deformitatē, alterā omissionis, alteram cōmissionis iuxta doctrinam D. Tho. p. 2. q. 72. ar. 3. & qu. 79. a. 3. & D. Aug.

cap. quisquis. II. q. 3. & D. Chrysost. ibid. c. Nolite timere. vbi ait D. Aug. vterque est reus, & qui veritatem occultat, & qui mendacium dicit: quia ille prodesse non vult, & iste nocere desiderat: præfati autem Diffinitores primum reatum incurrunt tacentes, & secundum surgentes, & caput inclinantes, quin quicumque vocati ad diffinitorium, vt consentiant, vel contradicant, si præsentibus sint, & taceant, etiam quòd nullo actu exteriori id probent, habentur pro expressè consentientibus, & inuoluuntur eodem peccato, & poena, cum ex debito officij teneantur liberè suum ferre suffragium: Innoc. & Abbas in *cap. 1. nu. 13. de his, quæ fiunt à maio.* Iason in *l. quia, num. 89. ff. solu. mat.* Abbas *ibid.* Gondisaluus. *q. 5. nu. 15.* & est communis, & recepta sententia.

- 9 Quæ doctrina vera est etiam, quòd Prælati affirmarent se habere iustas, & validas causas aliquid faciendi, vel non faciendi; nam, si loquamur de sententia absolutoria, dictum est suprà, quòd soli Prælati Generales poterunt pro sua conscientia reos absolvere ponderatis ponderandis, vt ibidem notatum est: & eo casu diffinitores saluo semper meliori iudicio conscientiam propriam exonerare possunt suprà Prælatorum scientia, & conscientia.
- 10 Si verò loquamur de sententia condemnatoria, vel aliqua alia graui causa, in qua notabile detrimentum, vel Reip. vel tertio, vel parti sequatur, Diffinitores numquam suam sententiā proferre poterunt, nisi secundum propriam scientiam, & conscientiam, & secundum allegata, & probata, quidquid secus asserant Generales, vel Prouinciales Prælati; & contradicere tenentur, vt superiùs edictum est. Etiam

Etiam, quod præcognoscerēt certo, quòd eorū sententia non obstante præfati prælati secus decideri, & determinaturi essent: nam iuxta doctrinā D. Tho. par. 2. q. 14. art. 2. quando assumitur aliquis ad aliquod munus, ad media tantum adhibenda tenetur, quæ sunt propria illius muneris, & quæ ab eo præstari possunt, quidquid sit de fine assequendo, qui aliunde pendet, & ita Nicolaus Papa epist. 9. ad Michaelem Imperat. ait: Debet *sedes Apostolica* facere, quod suum est, neque fastidire laborem; Deo autem, cuius est benè cœpta perficere, laboris effectum relinquere. Diffinitores igitur similiter tenentur, quod suum est præstare, & quod sui muneris est omninò perficere: nec illud sine graui culpa, & aliorum scandalo omittere possunt, & sic ab omni culpa sunt liberi, & immunes, quicquid postea secus decernant, vel determinent Prælati, etiam quod proteruiore, & crudeliores ex contrario Diffinitorum voto euaderent; nam totum ex propria eorum malitia oriretur, Diffinitoribus tuta, & serena conscientia integrè remanentibus.

Quibus Regulis debeat ferri sententia.

CAP. V.

S V M M A R I V M.

- 1 *Non tenentur Regulares ad solemnitates iuris.*
- 2 *Similiter non requiritur, quod pars sit præsens, nec obstat nox, vel feria.*
- 3 *Nec est necessarium exprimi causam condemnationis.*
- 4 *Adhortatio ad Prælatos.*
- 5 *Veritatem nec iota unum unquam deferant, cetera moderari possunt.*
- 6 *Veritati innixi media incedant via.*
- 7 *Et si in alterum contingat labi extremum, ad misericordiam deflectant.*

8 *Ne sit autem indulgentia nimia, ne vitia nutriat.*

9 *Dua autem dantur ad hoc regula.*

- 1 **C**Um Regulares iuxta indultum Bonifacii VIII. sæpiùs citatum, non teneantur ad solemnitates iuris in sententijs ferēdis, primò non requiritur, quòd ore proprio sententiā proferant; & quod pro tribunali sedeant. *c. fin. extra de sent. & re iudic. in 6.* sed sufficit, quòd per secretarium Prouinciæ, vel alium Patrem eius vicem suppletem Reo prouinciatur, & publicetur.
- 2 Nec requiritur, quod pars sit præsens, vel cite-
tur. Nec obstat, si feratur de nocte, vel diebus feriatis: quæ omnia, & similia apud Regulares nunquam in aliqua fuerunt obseruantia.
- 3 Nec requiritur in sententia exprimi causam condemnationis, licet Albericus in *l. properandū. §. illo n. 34. C. de iudic.* (perperam à nonnullis citatus) contrarium sentiat, dicens, quòd continuè seruatur de facto, quod in sententijs inferatur causa, quem refert Aug. *ad Angelum de malef. in verb. & quia nobis. n. 4.* subdens, quod si ista sunt in obseruantia, non debemus ab ipsa recedere; & certè inter nos ita praticari semper obseruaui; & nullam vnquam vidi ferri sententiam, nisi distinctè expressa causa. Clarus autem *q. 93. n. 2.* dicit talem praticam non seruari in sua Prouincia, nisi quando rei in contumaciam condemnantur; sed quando sunt præsentēs, non dicitur, nisi viso processu, condemnamus, vel absoluimus, & sententia valet, & tenet. Poterit itaque exprimi causa iuxta communem praticam, sed non est necessarium.
- 4 Quod verò omninò seruare debent, est, quod grauitè, & seriò animaduertant, & ponderent, quod

quod actus iustitiæ, auctoritasque iudicandi est quædam potestas à Deo delegata hominibus, vt sacri canones proclamant, *cap. non solum, & cap. qui malus. 21. q. 4.* & eorum iudicium de vultu Dei prodire censetur. *c. vt nostrum. de appellat.* Quare prudentes, & iusti iudices Deum imitari, & illum præ oculis habere semper debent: & secundum iustitiam, & veritatem, & sacros Canones in ipsa fundatos suas ferre sententias, *cap. cum Paulus. 1. q. 1.*

Veritatem igitur, vt fundamentum totius ædificij iudiciorum quilibet iudex exactissimè necessariò custodire, & subsequi tenetur, & ab ea, nec vnguem quidem discedere: ipsa enim in omnibus primatum tenet, estque iustitiæ, misericordiæ, & pacis vera, & vnica mater, & nutrix, & sine qua nulla earum recta consistere potest, & cum qua omnia rectificantur; in misericordia enim, & iustitia, ex quibus pax oritur Reipubl. & priuatorum, poterit iudex secundum exigentiam circumstantiarum, delictorum, & personarum magis restringi, vel dilatari, vt inferius dicetur; sed à veritate, nec iota vnum, vel apicem deflecti vquam licebit *Bal. in c. quoniam contr. de probat. & can. queritur. 24. q. 8.* *Isid. de sum. bo.* & Christus ipse *Ioan. 4. ego sum via, veritas, & vita.*

Hoc iactò, & inconcusso constabilito veritatis fundamento poterunt iudices pro eorum prudentia in criminum animaduersione misericordiã, & iustitiam cõtemperare, vt inde perpetua Reip. oriatur pax, & tranquillitas; quæ est præcipuus iustitiæ finis præcinente, & proclamante Prophe-
ta psal. 84. Misericordia, & veritas obuiauerunt sibi: iustitia, & pax osculatae sunt. Caueant itaque

Prælati, ne inanis gloriæ cupidi, ut iusti appareant, nimia seueritate utantur: & inde carnifices potius, quam iudices euadant: nec è contra, impia misericordia commoti, leuiorem pœnam, quam ipsa delicta exposcunt, & quam Reipub. fuerit expediens, infligant, sed regia incedant via super veritatis fundamento ædificando, & conglutinando misericordiam cum iustitia, ut nec rigor sit rigidus, nec mansuetudo dissoluta, ut ait D. Greg. *lib. 19. moral. c. 23.* sed iustam in manu stateram gestent, & æquo liberamine misericordiã cum iustitia pensent, & contemperent.

7 Quod si in alterum extremum labi contigerit, cum Prælati Regulares potius Patres, & Pastores, quam iudices more maiorum appellentur, & verè appellari posse desiderare debent, & quærere, potius ut ad misericordiam latam, quam ad rigorosam iustitiam deflectant, cum iuxta sacros canones, Clericorum & Monachorum correctio magis verbis, quam verberibus fieri debeat. *cap. plerique dist. 6.* & Prælati, qui potius verberibus timeri volunt, quam verbis corrigere subditos, ab officio sunt deponendi *dist. 45. c. 1. & seq. & c. episcopis. 3. p. lect. 4. nu. 25.*

8 Verumtamen nè sit nimia indulgentia, nè detur occasio flagitia iterum committendi: neque enim est misericors, qui vitijs nutriendis, & fouendis paret, ut sancti docuerunt Patres *c. qui vitijs & cap. de his lo. 23. lect. 6.* & D. Greg. *in expos. psal. Latabitur iustus &c.* Pestè Reip. ait esse, reos cum rigore nõ corrigere. Æquitas igitur non ex iudicis imaginatione, sed ab aliqua rationabili causa iuribus regulata procedere debet. Bald. *in rub. de const. pec. Rom. cons. 149.* Mol. *in consuet. Pari. tit. 11. de mat. feud. §. 41. n. 46.* Vti-

Vt igitur nullatenus contingat errare, regulas ⁹ duas inuenio à maioribus practicatas, & seruatas, & posteris demandatas. *Prima* est, vt misericordia eatenus seruetur, quatenus iustitia nullū patiatur detrimentum, præsertim cum aliorum scandalo, & relaxatione. *Secunda* est infallibilis, quod nunquam iudices ad punitionem, & vltionem, & vindictam principaliter intendere debent, quia ea sunt in Rep. penitus per accidens, vt aduertunt omnes Theologi, Philosophi, & Iurisperiti: sed præcipua, & principalis iudicum intentio debet esse omninò malorum correctio, & emenda, vt Respub. vitijs, & vitiorum patra- toribus expurgata, quieta, pacifica, & tranquilla degat, & incedat. Hic finis præcipuus, huc omnia dirigenda media, hic totis incumbendum viri- bus ab omni iusto, & recto iudice, & in eo gradu iustitia, vel misericordia seruanda, quæ prædi- ctum finem, & scopum attingere, posse recto, & iusto iudicio videatur.

De pœnis iuxta leges imponendis.

CAP. VI.

S V M M A R I V M.

- 1 *Iudices non secundum rigorem legum, sed conformiter ad eas procedant.*
- 2 *Præsertim verò statutis Regul. se conforment.*
- 3 *Deficientibus ijs ad sacros recurrant canones.*
- 4 *Si canones desint, ad ius imperatorium recurrant propor- tionatè ad statum regularem.*

EX superiùs dictis constat nunquam summū ^I rigorem iuris obseruari debere à iudicibus, veruntamen iuribus, & statutis regularibus conformare debent in ferendis sententijs; qua-

re hæc omnia in primis callere debent, quæ, si ignorent, videant ipsi quomodo iudicis munus exequi possunt.

2 Primò itaque statutis regularibus; quæ pia, & mitiora vt plurimum sunt, in infligendis pœnis se omnino conforment, & iuxta eorum sancita sententias proferant, & pœnas infligant.

3 Vbi illa deficiunt, ad sacros recurrant Canones in corrigendis Religiosorum prauis, & corruptis moribus, vt in sacrosancto Concil. Trid. *sess. 14. in præmio de reform.* decernitur, & *sess. 6. c. 6. de reform.* quæ enim ibi de episcopis statuuntur (exceptis his, quæ statui regularium coaptari nequeunt) Prælati regularibus omnino congruunt, cum ipsi ex munere sibi commisso eandem habeant circa suos subditos Apostolicæ sollicitudinis commissionem: quare, vt aduertit Roderr. *q. 22. art. 2.* quemadmodum episcopi iurant seruare canones, etsi eos ex contemptu transgrediuntur, periuri reputantur. Panorm. *cap. cum nō liceat col. 1. de rescrip.* Felin. *in cap. ego de iureiur.* ita Prælati Regulares, etsi non iurent seruare canones, tamen ratione assumptæ iurisdictionis, illam secundum sacros canones exercere debent, & si illis contemptis alia non iuridica gradientur via, à culpa mortali minime sunt immunes.

4 Vbi verò sacri defecerint Canones, & Religionum statuta, debent ad ius ciuile Romanorū Imperatorum recurrere, potius quam propriam sequi capitis opinionem; ius enim ciuile, & canonicum mutua subuentione sibi inuicem suffragari consueuerunt *in c. susceptis, & in c. si adiutorium dist. 10.* nō rigorosè tamen illud ius obseruando, sed proportionatè ad regularia statuta illi se confor-

confor-

conformando: nam iudices Regulares nō debent per legem ciuilem regi, quia lex ita decernit, sed quia ratio, qua lex vtitur, sic requirit, Bald. *in l. iudices C. de sen. Cumanus consil. 14. Decius in l. sennum. de his, qui test. sacer. poss.*

De Pœnis arbitrarijs. CAP. VII.

S V M M A R I V M.

- 1 *Deficiente omni iure ad consuetudines arbitrando pœnas recurrant.*
- 2 *Etiam iuribus conformare se debent similia ex similibus eliciendo.*
- 3 *Præterea omnes, & singula circumstantiæ ponderanda.*
- 4 *Et potest arbitraria pœna se ad mortem extendere.*
- 5 *Mitiolem tamen pœnam eligere debet iudex intra terminos iustitiæ.*
- 6 *Pœnam expulsionis ab ordine praticari vellet Auctor.*
- 7 *Iudex excedens pœnam solitam tenetur ad syndicatu, & ad restitutionem.*

VBi denique omnia deficerent iura, & nulla esset pro aliquo delicto pœna decreta, sed arbitrio iudicis relicta, primo loco debet iudex iuxta legitimas, & probatas ordinis cōsuetudines pœnas infligere Imola, & Abbas, & Decius *in ca. de causis. de offic. deleg. & Tiraq. in tract. de pœn. in præf. n. 14.* Caueāt tamen Prælati à prauis consuetudinibus, quæ potius corruptelæ, & abusus dici debent, & ne fallantur sub specie pietatis, impietatem amplectentes: de his enim omnibus strictam Deo debent reddere rationem.

Quare vltteriùs quādo à iure non est pœna statuta, cōformari tamen se debet iudex in arbitrandis pœnis legibus, & iuribus eliciendo ex similibus similia Bald. *in rubr. C. de constit. pecul.*

Roma-

Romanus *Consil.* 149. tit. 1. §. 24. nu. 86. Concil. Trid. *sess.* 13. *cap.* 1. *de reform.* Innocen. *cap. qualiter, & quando vers.* Item *denota.* Anton. Gomez. *lib.* 3. *variar. cap.* 6. nu. 7.

- 3 Præterea oculatè aduertit Diaz *in sua pract.* *cap.* 147. n. 2. quod in arbitrandis pœnis, iudex omnes, & singulas ponderare debet circumstantias, videlicet delinquentis conditionem, gradum, & statum: an sit solitus delinquere in eodẽ genere, an casu acciderit, an prouocatus, laceffitus, vel coactus, an volens, & lubens, an delictum fuerit cum scandalo: similiter circumstantiæ loci, & temporis discutiendæ, & diuturnitas, & grauitas, vel atrocitas delicti; & an sit damnũ tertio, vel Reipub. & si aliqua sit persona offensa, & cuius gradus, & dignitatis existat, & similiter offensæ, vel damni magnitudo, & omnes aliæ consimiles circumstantiæ ponderandæ, & iuxta eas pœnæ infligendæ.
- 4 Denique notandum iuxta Marant. 2. *par.* 4. *par. princ.* n. 59. & seq. quod pœna arbitraria extendere se potest vsque ad pœnam mortis inclusuè.
- 5 Veruntamen iuxta doctrinam Bal. *in l. quicumq;* *col.* 4. *C. de seruis fugit.* iudex in arbitrandis pœnis mitiorem semper debet eligere pœnam, sic *in l. præses, & in l. de interpretat. ff. de pœnis.* quod procul dubio semper locum habet inter Regulares, vti sæpiùs dictum est, intra tamen iustitiæ terminos.
- 6 Inter quos notat Rod. q. 23. *artic.* 1. quod pœna sanguinis, & mortis correspondet pœna expulsionis à Religione, & priuationis habitus Regularis: & hæc mea sententia, vt infra latiùs dicetur, debe-

deberet in vfu poni, & praticari potius, quam ad aliquam aliam confimilem recurrere, quæ crudelior, & atrocior apud viros perfectiffimæ lenitatis apparere poffet: dummodo maiores, ad quos pertinet, id consentiant, vel permit-
tant.

Aduertendum tamen, quod vbi pro delictis 7
non potest imponi pœna priuationis habitus, sed minor secundum consuetudinem, vel statuta, vel iura, tunc iudex excedendo pœnam solitam, vel delicto competentem, grauaret partem, & tene-
retur ad restitutionem, & de syndicatu iuxta ea, quæ tradunt Bald. in l. quæcunq. com. 4. ver. scias tantum. de seruis fugit. Felin. cap. de causis. col. 1. de offic. deleg. Abbas in cap. Inquisitio. col. fi. de accusat. Diaz in pract. crim. cap. 23. & communis, & recepta opinio.

De Pœnis complicibus varijs imponendis.

CAP. VIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Potens prohibere, & non prohibens, non est puniendus, nisi quatuor concurrant.
- 2 Discrimen inter non defendere, & consentire, & auxilia-
ri, & solum tertium est punibile.
- 3 Nec sola scientia delicti est punibilis, sicut neq. consensus, nisi casibus lege expressis, vel atrocibus.
- 4 In alijs nullus est puniendus, nisi presumatur auxilium.
- 5 Ratificans delictum eadem pœna punitur.
- 6 Similiter consilians, ex cuius consilio delictum sequatur.
- 7 Mandans pari pœna cum delinquente puniendus.
- 8 Quare mandans vulnerari tantum tenetur de homici-
dio, si sequatur, omissa protestatione.
- 9 Contrà mandans percuti leuiter cum protestatione ex-
pressa ne occidatur.
- 10 Et simili pœna puniendus mandans, si nullus sequatur ef-
fectus.

- 11 *Reuocans verò mandatum cum requisitis non est puniendus, quidquid sequatur.*
- 12 *Auxilians verò post commissum delictum tantum, quomodo puniendus.*
- 13 *Similiter tractatus, & conatus, non sequuto effectu, vel nullatenus, vel mitius puniendi.*
- 14 *Exceptis casibus à iure expressis.*

1 **I**N sententijs ferendis condénatiuis sæpius contingit, vt pro eodem crimine multi veniant condemnandi pœnis diuersis, quia diuerse concurrerunt in patratum crimen. Primo itaque potens prohibere, ne committatur delictum, & non prohibens non potest puniri in foro fori; nisi quatuor concurrant iuxta doctrinam Nauar. *in Manual. cap. 24. nu. 19.* scilicet, potestas impediendi, obligatio id faciendi, commoditas eiusdem, & notorietas delicti: hoc est, cū delictū illud manifeste committatur; his enim concurrentibus non solum præsumitur consensus, qui non est puniendus in foro fori; sed etiam auxilium per caput *quantæ. de sent. excom.* per quod quis puniri debet.

2 Quare notandum ex eodem Nauar. *ibid.* quod multum interest inter non defendere solum, & consentire, & iterū inter consentire, & auxilium præbere; quia primū, & secundū tantū sunt peccata contra charitatē, Sotus *de iust. & iur. lib. 4. q. 7. art. 3.* Tertiū verò contra iustitiam: & hinc illa non obligant ad restituendū; tertium vero sic; & denique illa non sunt punienda in foro fori, tertium verò sic; communis enim opinio, quam tenet Panormitan. *in cap. primo de restit. spol.* & quam dicit esse communem Decius *in cap. primo de offic. delegat. & in l. culpa caret. ff. de regul. iuris,* & Iason *in l. vt vim. ff. de iustit. & iure.* docet, quod

quod qui solum non defendit, iniuriæ consenti-
re præsumitur, non tamen præsumitur auxiliari
iniuriam ferenti, & nullo iure neque ciuili, neq;
canonico puniri debet in foro exteriori, qui au-
tem præsumitur auxiliari, vtroque iure punien-
dus est in exteriori foro, vt omnes docent *in*
capit. 1. de offic. delegat.

Ex quib. constat, quod sola scientia delicti cõ-
missi multo minus est punibilis in foro fori; cum ³
non sit punibilis non prohibitio, vel consensus,
nisi simul præsumatur auxilium, exceptis casi-
bus læsæ Maiestatis, vt inter nos conspirationes,
& tractatus contra personam Generalis, vel con-
tra statum ordinis, & similia, vel vbi leges aper-
tè decernunt, quod sciens, & non reuelans, vel
non prohibens, si potest, vel consentiens, pari
pœna punietur cum patratoribus delicti, vel
paulo minori iuxta delicti circumstantias ad
arbitrium iudicis, vel iuxta leges id decernen-
tes.

In cæteris omnibus (quidquid dicant alij) nul- ⁴
lus nec Prælatus, nec subditus est puniendus in
foro fori, nisi quatuor illis concurrentibus circũ-
stantijs superiùs positis, ex quibus auxilium præ-
sumitur iuxta Nauar. doctrinam; cui ego lubens,
volensque subscribo.

Ratificans etiam delictum suo nomine com- ⁵
missum puniri debet eadem pœna cum delicti
patratore. *Aret. consil. 163. n. 3.*

Item consilium dans, ex quo sequatur delictũ, ⁶
quod delinquens non erat commissurus absque
tali consilio, pari pœna cum delinquente est pu-
niendus: si vero etiã cessante illo consilio pecca-
tũ patrasset delinquẽs, tũc mitiori pœna punien-
dus est

dus est consulens, & est communis recepta sententia Doct. in capit. 1. de offic. deleg. & specialiter Imola nu. 9. & Felin. nu. 8. & Dec. nu. 9. & alij; quos citat, & sequitur Clarus q. 88. nu. 1. & idem omnino docet de exhortante, & persuadente, qui parificantur cum consulente *ibid.* nu. 2.

- 7 Idem mandans, si sequatur delictum, puniendus pari cum delinquente poena Bart. in l. non solum §. si manda. nu. 19. ff. de iniur. nec est distinguendum mea sententia inter nos Regulares, an statutum aliquod cadat in delictum, vel in personam; quia hoc est de apice iuris: ad expurgationem autem Religionis perfectam omnes mandantes quomodocumque ex quorum mandato sequatur delictum, siue mediatè, siue immediatè pari poena cum delinquentibus puniendi sunt Carrer. in 2. p. de homicid. §. circa tertium. cum alijs ab eod. relatis *ibid.*

- 8 Mandans autem alicui absolute, ut vulneret, non adhibita vrgenti, & expressa protestatione, ut omnino non occidat, si mandatarius occideret, mandans teneretur de homicid. Clar. q. 89. num. 5.

- 9 Secus autem si mandans præciperet alicui, ut percuteret alapa, vel baculo, vel etiam ense, sed solum ad deformandam faciem, sed cum protestatione expressa, ne omnino occideret, quia tunc, etsi sequeretur mors, mandans non esset puniendus, nisi poena extraordinaria, & sic posse sustineri videtur opinio, quam dicunt esse communem. Decius consil. 482. nu. 16. & consil. 622. circa finem, & ita consuluisse ait Antonium de Rosellis, Franciscum de Capitibus listæ, & Angelum de Castro inter consil. criminalia Cæpollæ consil. 35. 36. 37. 38.

36. 37. 38. quam etiam cum præfata limitatione sequitur *Clar. loc. cit.* & alij, quos refert *ibid.*

Si vero facto mandato non fuit attentatum de-¹⁰
lictum, nec executum, & nihilominus constat
de mandato, mandans erit poena extraordinaria,
& arbitraria puniendus *Gloss. in cap. de homicid.*
in 6. & *Carrer. vbi supra n. 26.*

Si vero mandans ante executum, vel attenta-¹¹
tum effectum reuocasset mandatum, & reuoca-
tionem mandatario notificasset, & eum, qui erat
offendendus, præmonuisset, vt præcaueret (nul-
latenus nominando mandatarium) nulla poena
esset puniendus mandans. *Bald. in l. 1. C. de ser-*
uis fugit. & alibi. *Imola in c. ad audientiam ext. de*
homicid. *Carrer. vbi supra n. 17.* cum alijs, quos ci-
tat, & sequitur.

Vniuersaliter autem auxilium præstans post¹²
commissum delictum, vel nulla poena omnino est
puniendus, vel multo mitiori, pensatis circum-
stantijs præstiti auxilij, & præsertim circumstan-
tia finis, nempe, vt solum sit ad liberandum de-
linquentem de manibus iustitiæ, vel ad aliquod
maius malum euitandum, vel ex mera charitate in
delinquentem, & cætera huiusmodi, vel è contra
si circumstantiæ inferrent ratificationem com-
missi delicti, cum consilio, & consensu præceden-
tibus, vel si tale auxilium prohibitum esset ex le-
ge, & cætera huiusmodi, & vti dixi vniuersaliter,
si solum constet de auxilio, post commissum de-
lictum mitiori punietur poena quibuscumq; cõ-
currentib. circumstantijs: nam sic auxilians non
dicitur verè auxiliari *Bart. in l. 3. §. si quisquam. ff.*
ad Syllan. & est communis opinio.

Denique soli tractatus, & discursus de commit-¹³
tendo

tendo delicto, quin etiam soli conatus nullo sequuto actu, vel effectu, vel nulla pœna puniuntur, vel multo mitiori Bart. in l. & si amicis. §. 1. ff. de adult. Bald. in d. l. Carrer. vbi supra nu. 27. & alij quos citat, & sequitur.

- 14 Exceptis casibus, in quibus leges, vel statuta expresse decernerent præfatos consimiles tractatus, & conatus puniendos esse, quia tunc pœna per leges, vel statuta prætaxata esset infligenda.

De remissione pœnarum. CAP. IX.

S V M M A R I V M.

- 1 Iudices iusta de causa ponderatis ponderandis pœnas moderari possunt.
- 2 Remissionis vero pena an causa exprimenda, varie sentiunt Doctores.
- 3 Auctor semper vellet specificari causam, vel saltem in vniuersali.
- 4 Offensus potest intercedere, ut tota remittatur pœna.
- 5 Item remitti potest ad intercessionem viri eminentis.
- 6 Absque vero iusta causa remittens pœnas infamis efficitur.
- 7 Commutare etiam poterit pœnas iudex ex causa.
- 8 Diminuta pœna sine causa sententia est nulla.
- 9 Pœnas superioris inferior nec remittere potest, neque commutare.
- 10 Superior vero inferioris non sine causa pœnas remittat.
- 11 Gratia vero per falsas causa impetrata recognoscenda.

I Vxta ea, quæ tradita sunt in superioribus, nulatenus dubitandum est, iudices regulares posse pœnas per leges quasunque statutas iusta de causa moderari magis, vel minus iuxta qualitatem causæ, quæ ad pœnam minuendam sufficit: quarum causarum plurimæ superius registratæ sunt. Innoc. cap. qualiter, & quando de accusat. col. 1. Tiraquel. in tract. de pœnit. in præfat. num. 16. Clar.

16. Clar. q. 85. vers. Vlt. quæro Menoch. de arb. iud. lib. 1. qu. 96. Salsedo in pract. crim. c. 144. vers. moderari Decius in cap. de causis num. 18. ext. de offic. delegat Aretin. in cap. qualiter, & quando num. 34. extra de accusat. Couar. lib. 2. resolut. cap. 9. num. 8.

Quotiescumque autem præfati iudices regulares ex iusta causa recesserint à pœnis à iure quocunq; statutis est aliquorum Doct. opinio, quod in sententia debet exprimi causa talis moderationis, Luc. de Penna in l. 1. col. 1. C. de his &c. Abbas in c. si cum. de re iud. col. 2. & Felin. ibid. c. 9. alij tamen Doctores contrarium sentiunt, nempe quod non sit necessarium ad sententiæ validitatem, quod ipsa causa exprimatur Bart. in l. Relegat. §. ad tempus. ff. de re iud. Felin. in d. c. si cum col. 10. Menoch. contr. illustr. col. 14. n. 5. Clarus loc. cit. qui tamen dicunt, quod dato casu, quod causa sit exprimenda, sufficit, quod iudex in ipsa sententia dicat, quod iustis, & rationabilibus de causis animum suum mouentibus id fecerit, & non exprimatur causa ipsa specialiter; quam opinionem dicunt esse communem præfati Doctores.

Ex quibus conijcio, quod inter nos Regulares, qui partem tutiorem semper sequi debemus, & id constare debet pro maiori subditorum exemplo, & ædificatione: melius est, ac tutius in sententia ipsa exprimere causam specialem diminutionis pœnæ, vel si dignis rationibus id fieri non expediret, omnino necessarium arbitror saltem in vniuersali illam clausulam apponendam videlicet iustis, & rationabilibus de causis animum nostrum mouentibus, &c.

4 Item offensus, & qui damnum aliquod est passus, nulla alia existente causa potest ex charitate intercedere apud iudicem, ut delinquenti tota remittatur poena per legem statuta: & iudex poterit ex illa intercessione poenam remittere vel totam, vel ex parte, dummodo non sequatur damnum Reip. vel tertij, qui in talem remissionem non consenserint, secus, si omnes interesse habentes idem omnino rogant, & intercedunt, qua in re in causa contra me actitata, de qua supra ego replicatis precibus, iteratisque intercessionibus impetraui ab Illustrissimo, pariterque rectissimo Card. Verallio, fere totam poenae debitae remissionem pro delatore, ut constat ex sententia superius posita consentientibus meis precibus, & intuitu caeteris omnibus, qui in eadem causa interesse habebant, & denique in gratiam Reuerendissimi Patris Antonij à Trejo totam impetraui poenae remissionem, ut patet vrbi, & orbi: videat orbis, & vrbs, qua gratitudine exceptam, at videat verius verus premiator conditor vrbis, & orbis.

5 Similiter poterit remitti poena, si aliqua persona eminens intercedat pro delinquente, eius emendationem promittens, & rationes adducens verisimiles, pro quibus emendationis vera spes coniici possit: secus, si nulla spes emendationis verisimiliter adesset.

6 At debent cauere iudices iuxta Clar. loc. supra cit. ne sine iusta causa, & à iure approbata poenas remittant, vel minuant: nam iudex, qui in causis criminalibus absque iusta causa minorem poenam imponit, quam de iure debeat, efficitur infamis l. seruos. C. ad leg. Iul. & eadem poena venit puniendus, qua reus tex. in l. 3. in fin. C. ne sanctum baptisma. Deni-

Denique poterit iudex commutare pœnam in 7
aliam æquiualentem, quando delinquens non est
capax pœnæ impositæ à lege, vel statuto pro com-
misso delicto Baldus *in l. nouerint n. 5. C. intra cer-
tum tempus*. Ananias *in cap. 1. num. 2. ext. de calum-
niat. Clar. qu. præcit. versic. vlt.* & tunc iudex re-
gularis mitiorem potius, quam grauiorem in-
fligat pœnâ, si in aliud extremum labi contigerit.

Exceptis præfatis causis, si iudex valde exceſ- 8
ferit, minorem infligendo pœnam, quam statuta
disponant, sententia vitiatur tota, vt ait Ioan. de
cane mortuo *inter consilia crim. diuersorum lib. 1.
consil. 33. n. 2.* & hanc dicit esse communem opi-
nionem; quidquid sit de hoc, saltem hoc certum
est, quid quoad gradum, vel summam, in qua iu-
dex defecit à dispositione statuti, sententia est nul-
la, & supplenda est pœna, vt docet Clar. *q. 93. ver.
quæro si iudex.*

Quod verò ad pœnas impositas decernunt sta- 9
tuta Vallisoletana *fol. 153. tit. de pœnis impositis*,
quod eas per superiorem impositas nullus infe-
rior, vel relaxare, vel remittere, vel commutare,
vel moderare, vel alterare possit, & si quis contra
fecerit, eisdem pœnis subiaceat, vel grauius et-
iam puniatur superioris arbitratu.

Superiores verò pœnas ab inferioribus impo- 10
sitas non remittant, nisi magna publicæ utilitatis
ratione, aut alia vrgenti, & rationabili de causa;
vt etiam per sacram Trident. Syn. *sess. 25. c. 18.
de reſor.* cautum est: secus enim relaxare pœnas
nil aliud est, quam aditum aperire delinquenti-
bus ad leges transgrediendas.

Denique per eadem statuta decernitur §. *vlt.* II
iuxta eandem Trid. Synod *sess. 12. c. 5.* quod, si

quis per fictas causas expositas, & falsas, gratiã extorqueat, & veniam impetret ab aliquo superiori Prælato, Prouincialis eius Prouinciæ, cuius deliquēs falsis precib. gratiã impetrauerat, vel quoad minutionē pœnæ, vel quoad totalē remissionem causæ, & impetrationem gratiæ summarie per se ipsum recognoscat, ipsamque gratiam postquam per falsi narrationem, aut veri taciturnitatē obtentam esse legitimè confiterit, suspēdat, quousque superiore admonito, ac de veritate plenius informato desuper ab eo fuerit prouisum, prout ei magis expedire videbitur in Domino.

De Remissione pœnæ in his, quæ fiunt sine dolo.

C A P. X.

S V M M A R I V M.

- 1 *Difficile cognoscitur quid fiat sine dolo.*
- 2 *In delictis absque dolo pœna minuenda.*
- 3 *Aliqui dicunt non posse puniri corporaliter.*
- 4 *Nec etiam ad id sufficere latam culpam, & quæ pœna pro lata culpa.*
- 5 *Nec pro sola culpa quis efficitur infamis.*
- 6 *Dolus absolute non præsumitur, & multa etiam excusant.*
- 7 *Coniectura ex quibus præsumitur dolus.*

1 **M**agna est difficultas in dignoscendis, & puniendis delictis, quæ sine dolo commissæ præsumuntur, vel asseruntur; & ideo hic separatim ab alijs casibus fusius, & distinctius de illis agendum.

2 Primū itaque regula certissima, & receptissima est, quòd omnino minuenda est pœna in delictis, quæ sine dolo commissæ fuerit, vt superius prædictum est.

3 Difficultas est etiam, in quo gradu minuenda sit pœna, de quo dicunt aliqui, nunquam posse delinquentem corporaliter puniri, vbi in delictis

Etis

Etis non intercesserit dolus Bart. *in l. 1. §. 1. nu. 1. ff. si quis testam.* & hanc dicit esse communem sententiam Cæpolla *cons. crim. 33. col. 2.*

Nec vlteriùs sufficere latam culpam ad punitionem corporalem, si dolus absit, dicunt Iason *in l. in actio. n. 23. & 26. ff. de in litem iuram.* Blanc. *pract. crim. fol. 56. nu. 137. & seq.* qui dicunt hanc esse communem opinionem cum alijs, quos citat, & sequitur Clar. *q. 84. n. 1.* subdit tamen, quòd aliqui Doct. tenuerunt, quòd etiam pro lata culpa potest quis corporaliter puniri licet non eadem pœna, qua posset puniri pro dolo, sed alia leuiori, & hanc opinionem dicit esse communem Maranth. *in suo speculo fol. 46. nu. 59.* quam etiam obseruari se vidisse asserit Clar. *ibid.* sed regulariter id non fieri solere ait, crederem ego tutius esse inter nos, vbi dolus non adest clare, à pœna corporali abstinere, & ad alias priuationes, & inhabilitates pro modo latæ culpæ recurrere.

Subdit vlteriùs Clar. *ibid.* quòd eadem, quæ dicta sunt de pœna corporali, locum habent etiam in pœna infamiæ: nam condemnatus propter culpam, non efficitur per talem sententiam infamis Glos. *in d. l. in actio. in verb. non etiam ob culpam,* & est communis opinio, vt dicit Rom. *ibid. nu. 16.* fama enim, & vita æquiparantur quoad hoc secundum Clar. *ibid. & alibi.*

Quod verò ad ignoscendum dolum regula receptissima est vniuersaliter, & regulariter dolum non præsumi in delictis. *l. Dolum. C. de dolo, & l. si creditor. C. de pigno. actio.* quia quilibet à natura bonus præsumitur *c. 1. ext. de scrut. in ord. facien. & c. Dudum, & c. vlt. ext. de præsumpt.* & multò minus præsumitur dolus, quando eius causa

non apparet Aret. *consil.* 63. vel quando dolus nullum affert lucrum, & commodum Bald. *cons.* 250. Item quando ex dolo resultaret odium, vel damnum Creueſta *consil.* 6. *nu.* 22. item, ſi dolus deberet committi aduerſus hominem frugi, & beneuolum, vel ſanguine coniunctum, idem *consil.* 8. *n.* 29. item cū rumor, & fama incitauit ad cōmittendum aliquid: idem Creueſt. *cons.* 319. *nu.* 4. itē ex qualitate perſonę excuſatur dolus, videlicet ex ſimplicitate, vel ignorātia Dec. *cons.* 180.

7 Contra verò dolus præſumitur ex coniecturis. *l. dolum. C. de dolo*, vel ex præſumptionibus vrgētibus, vt concludit Paul. de Caſt. *in d. l. Dolū.* & duas ſufficere dicit Decius *cons.* 34. *nu.* 4. *lib.* 3. Coniecturæ porrò multæ ſunt. Prima atrocitas delicti, quod committi poſſe non videtur ſine dolo. Secunda graue mēdacium. Tertia graue promiſſum frāgere. Quarta ſui muneris aliquid graue omittere. Quinta grauis deceptio in cōtractu aliquo in cōtrahentē. Sexta inobediētia, & multò magis cōtumacia. Septima facere, quòd ſibi prodeſt, & alteri nocet. Octaua malus effectus cōſequutus. Nona nimia cautela, & diligentia, & pluſquā ſolita. Decima clā, & occultè facere, quid palā fieri ſolet, quas omnes, & multas alias enumerat Menoch. *lib.* 5. *de præſumpt.* cum multis Doct. allegationibus quas breuitati ſtudens, omiſi, & ex dictis poterit cordatus iudex alias doli veriſimiles coniecturas dignoſcere.

De ſpecialibus pœnis. CAP. XI.

S V M M A R I V M.

- 1 De pœnis ex iure communi.
- 2 Pœnæ leuioreſ conſuetæ imponi, ſine ſcriptis.
- 3 Quæ tamen Patribus eminentibus nequeunt imponi ſine conſenſu, & conſilio diffiniſſimorum.

4 *In secundo genere sunt poenae graues, in quibus inscriptis, & seruato iuris ordine procedendum.*

Licet per statuta ordinis aliquualiter sit prouisum, & cautum circa poenas per sententias diffinitiuas delinquentib. imponendas: veruntamen pro ampliori declaratione nonnulla tū ex ipsis ordinis statutis, tū ex iure communi sunt hic annectenda.

In primo genere sunt mortificationes illae regulares, & consuetae, quae nedum à superioribus Prælatiis, & in scriptis, sed etiam à Prælatiis localibus pro regulari obseruantia passim imponi solent, ac debent regulariter omninò sine scriptis, & omni postposita appellatione, cuiusmodi sunt precationes, & orationes quaecunque, disciplinae, quas Fratres ipsi per seipsum sibi adhibent, ex obedientia tamen Prælati, recitando psalmū *Miserere mei Deus*, &c. ieiunia, vel grauiora, vt in pane, & aqua, vel mitiora, vt abstinendo à solo vino, vel ab omnibus alijs cibis, excepto vino, & pane: Similiter comestiones in terra flexis genib. de osculationes in terra, de osculationes pedum Fratrum, & cætera huiusmodi, quae omnia, & similia ab omnibus Prælatiis passim imponuntur, vt dictum est sine sententia in scriptis, sed simpliciter de plano, & per solam obedientiam ad retinendam regularem disciplinam, & ad continendos in officio regulares, & ad corrigendos quoscunque incompósitos mores, veletiam pro sola mortificatione, quae viros decet religiosos, & de quibus nullatenus appellari licet.

Veruntamen huiusmodi mortificationes, & confimiles nullatenus infligi debent, nec possunt viris in ordine grauib. & eminentibus incon-

sulto diffinitorio, & inconsultis his, ad quos de iure spectat, & nisi de illorum consilio, & consensu, ut superius dictum est c. 4. & etiam per statuta Salmanticensia cap. 8. & Vallisoletana fol. 138. tit. de pœnis. §. quibus Prælati, &c. in simili pie, ac prudenter cautum est ad conservandam ordinis gravitatem, ac dignitatem, quæ in præfatis viris grauib, & eminentibus viget, ac residet, ut sunt Patres ordinis, & qui Ministeriatus officio functi sunt, & alij consimiles.

- 4 In secundo genere sunt pœnæ illæ, quæ nunquam, nisi servato iuris ordine, vel summarie, ac de plano, vel ad amissim modo superius exposito per sententiam in scriptis ferendam imponuntur, de quib. ordinate dicendum, primò declarando terminos, deinde singulis excelsibus singulas applicando pœnas.

De quibusdam priuationibus in ordine consuetis.

CAP. XII.

S V M M A R I V M.

- 1 Priuatio actuum legitimorum quid sit.
- 2 Priuatio iuris suffragiorum quid sit.
- 3 Officiorum ordinis priuatio quid sit.
- 4 Quæ omnes non possunt infligi, nisi de consensu diffinitorij.
- 5 Possunt tamen Provinciales soli Guardianos ad tempus suspendere.
- 6 Patres graues nulla notabili confusione possunt affici sine consilio, & consensu diffinitorij.

I N primo gradu sunt quædam priuationes in ordine consuetæ, & sunt in triplici differentia, videlicet, vel actuum legitimorum, vel iuris suffragiorum, vel officiorum priuatio; actuum legitimorum est inhabilitatio ad omnia ordi-

ordinis officia, quæcum dignitate, ac superioritate coniuncta sunt, veluti Ministeriatus, Cômiffariatus, Diffinitoriatus, Guardianatus, & Discretatus, potest tamen sic priuatus habere votum actiuum in electione Discreti ad Prouinciale capitulum mittendi & similiter potest ad sacros ordines promoueri, & sacras eorum functiones exercere, & similiter quæcunq; officia prædicationis, & lectionis, & confessionis, & potest esse confessorius monialium, & magister nouitiorum, & ferre vota in receptione nouitiorum ad professionem.

Priuatio iuris suffragiorum est inhabilitatio², tam ad ferenda, quam ad consequenda quæcunq; vota, & suffragia in ordine, quib. exceptis potest sic priuatus omnia illa consequi, & exercere, quæ potest priuatus actib. legitimis, vt promoueri ad sacros ordines, & cætera, vt *sup.*

Officiorum ordinis priuatio est inhabilitatio³ ad omnia prædicta, & vltèriùs ad confessionis, prædicationis, lectionis, Paternitatis, & visitationis munera obeunda: & poterit solum sic priuatus ordines recipere, & sacras eorum functiones exercere.

Omnes istæ priuationes, & præsertim Guardianorum depositiones non possunt à Prouincialibus infligi sine consilio, & consensu maioris partis diffinitorij, vt *superiùs dictum est*, & iterum *per eadem statuto fol. 138. tit. de pœnis. §. quibus Prælati &c. & fol. 217. tit. de diffinitorib. Prouincialib. §. quòd si Guardianorum quispiam, &c. decernitur.*

Concedunt tamen eadẽ statuta Prouincialib.⁵ *loc. cit.* vt possint legitima ex causa Guardianos ab officio suspendere propria eorũ auctoritate, donec,

nec, & quousque Patribus opportunè congregatis, & consultis diffiniri possit, prout iustitia suaserit.

- 6 Denique decernunt *ibid.* quod nullus Guardianus, vel Prouincialis, vel Pater ordinis, vel qui aliàs Ministeriatus officio functus fuerit, vel muneris eiusdem Priuilegio gaudeat, possit à Prouinciali Ministro, vel Commissario visitatore officio priuari, vel aliqua notabilis punitio, vel confusio eorum cuiquam inferri, nisi de consilio, & consensu Patrum Prouinciæ, vel maioris partis eorum, aut Prouincialis capituli, *vt sapiùs dictum est supra.*

Priuationes præfata quibus competant.

CAP. XIII.

S V M M A R I V M.

- 1 *Actibus legitimis priuantur subornatores, & reuelantes secreta extra ordinem.*
- 2 *Item recurrentes ad fauores sæculares.*
- 3 *Item intercipientes litteras quomodocumq₃, vel impediētes.*
- 4 *Item procurantes nouitatem in ordine, & non manifestantes opportunè defectus, vel litteras.*
- 5 *Item abiurati de leui, & qui natalium defectus patiuntur.*
- 6 *Suffragiorum iure priuantur respondentes in mensa, & conuitiantes.*
- 7 *Item ad triremes, vel carceres iam damnati.*
- 8 *Item rebellantes Prælati.*
- 9 *Ordinis officijs priuantur conspirantes contra superiores.*
- 10 *Item appellantes, & confugientes ad tribunalia sæcularia.*
- 11 *Item recurrentes ad fauores extra ordinem, & Prælatie tiam sic tales promouentes.*
- 12 *Item dantes, & accipientes munera.*

13 *Item infamia laborantes, & abiurati de graui.*

14 *Item Prouinciales differentes punire delinquentes, & rebellantes Generali, vel Commissario ab eo misso.*

AD singulas præfatas procedendo pœnas gradatim ostendendo, quibus criminibus applicentur, primò priuationem actuum legitimorum incurrunt subornatores, & reuelantes extra ordinem secreta in ipsius detrimentum, & infamiam, qui perpetuò prædictis actib. legitimis priuantur.

Item actibus legitimis priuantur recurrentes ad fauores sæculares, prout sup. nec reuelari possunt, nisi per Generale capitulum proximè futurum.

Item intercipientes litteras Prælatorum, vel Principum, vel Generalium, vel Prouincialium, vel aliarum notabilium personarum quomodo-
cunque malitiosè, vel per se, vel per alios, & similiter illas destruentes, impediētes, retinētes, ne mittantur, aperiētes, & similiter qui prædictorum litteras sibi ipsis missas legere, aut aperire malitiosè distulerint: nec releuari possunt, nisi ab ipsis Generalibus, vel Prouincialibus Prælatis respectiuè.

Item Procurantes nouitatem in ordine modo superiùs exposito, nec reuelari possunt, nisi per Generalem, aut Prouincialem Prælatum: item, non manifestantes opportunè defectus Fratrum tempore visitationis Ministri, aut Commissarij tam Generalis, quam Prouincialis, sed malitiosè, & callidè in aliud tempus cuicunq; ordinis Prælato manifestandos differentes: item qui litteras contra quempiam seruauerint, & postea in iudicio, seu visitatione deduxerint, produxerint uē; qui om-

qui omnes actibus legitimis priuantur, & infames existunt, nec audiri possunt.

- 5 Priuantur etiam actib. legitimis, qui sacro, ac venerabili sanctæ Inquisitionis officio delati, de leui abiurati fuerint: & similiter iuxta sacre Trid. Synodi præscriptum, & sacrorum Canonum dispositionem, qui natalium patiuntur defectus, vt spurij, & con similes, de qua re extant Constitutiones Sixti V. & Clem. VIII.
- 6 Suffragiorum iure biennio priuatur qui Prælato suo in culpa, vel in mensa respondet, facultate prius ab eo non impetrata: item qui alicui Prælato verba improprij, aut conuitij dixerint.
- 7 Item, qui ad triremes, aut perpetuos carceres aliquando damnati fuerint, & si contingat eos misericorditer liberari, sic liberati omni suffragiorum iure, & actib. legitimis perpetuò priuati existunt, nec ad ea quouis modo ampliùs habilitari possunt.
- 8 Deniq; rebellantes Prouinciali Ministro, seu Guardiano aut Vicario, omni suffragiorum iure triennio priuantur.
- 9 Omnibus ordinis officijs priuantur, qui per malitiosam concordiam, seu con spirationem aduersus alium, & maximè superiorem se euexerint, & sic priuati remanent, quousq; per condignam satisfactionem à Generali, vel Prouinciali Ministro releuentur.
- 10 Itē quicunq; ad tribunalia sæcularia appellantes, & ad ea temerè confugientes, priuationē officiorum ordinis incurrunt, & inhabilitatis perpetuæ, ad illa, & alia quæcunq; exercenda, vocisq; tam actiuæ, quam passiuę ex constitutione Greg. tertijdecimi, quæ incipit, *Quoniam nostro*, &c.

Item

Item omnib. ordinis officijs priuantur ad fa- uores quarumcunq; personarum extra ordinem existentium pro obtinendis officijs recurrentes, & similiter voce actiua, & passiua ex constitutione Pij quinti, quę incipit, *Pastoralis officij*, & Greg. XIII. quę incipit, *Consuevit*; quas pœnas incurrūt etiam si ipsi Fratres pro fauoribus eiusmodi sæculares sollicitasse negauerint, & sæculares ipsi affirmauerint ab eisdem fratribus sollicitatos non fuisse, dummodo de malitia, & dolo tertij non cōstiterit, videlicet quòd quis alius inuidus malitiosè rogatores subornauerit, vt quoquo noceret promouendis, & similiter priuantur officijs Prælati, qui tales ita recurrentes promouerint, vel promoueri consenserint, vel permiserint, & ad prædicta sua officia, & alia quæcunq; in posterum obtinenda inhabiles existunt.

Itē qui pecunias, vel dona quæcunq; dederint, aut promiserint, vt pro se, vel pro alijs gradus, honores, dignitates, vel officia consequantur, vel in prædictorum fauorē sententia feratur, & non solum ipsi, sed & qui talia dona receperint, quicunq; fuerint, qui omnes pœnas sacrorum canonum iure contra simoniacos statutas, ac præterea constitutione apostolica de munerib. non dandis omninò incurrunt.

Item quicunq; aliqua notabili infamia laborauerint ob crimina, de quibus accusati apud Prælatum conuicti fuerint, ad ordinis dignitates, & officia (vltro pœnas ob crimina sibi inflictas) perpetuò inhabiles existunt: cui pœnæ subiacent quicunq; infamia laborant, & similiter qui de re graui in sacro inquisitionis officio delatus abiuratus fuerit.

Item

- 14 Item priuatur officio Generalis arbitrio Prouinciales Ministri, qui delinquentes pro eorum demeritis punire distulerint vsque ad Generallium in Prouincias aduentum, vel alio consimili prætextu, & denique rebellantes quomodocunque Commissario à Generali misso: qui perpetuò priuantur ordinis officijs, & perpetuò inhabiles existunt ad alia quæcunque in ordine exercenda, & voce tam actiua, quam passiuia priuantur, ex constitutione Greg. XIII. quæ incipit, *quoniam nostro* &c. quibus etiam, & omnibus singulis subiacent, qui Generali ipsi rebellauerint.

De quibusdam alijs consimilibus pœnis grauib.

CAP. XIV.

S V M M A R I V M.

- 1 *Amotiones Fratrum à locis inter graues pœnas computari cuperet Auctor.*
- 2 *Præfatam pœnam incurrunt domos suspectas ingredientes.*
- 3 *Sed Auctor cuperet potius præficari relegationem in Monasterio.*
- 4 *Diffinitorio priuari grauis est pœna, quam incurrunt reuelantes extra ipsum secreta.*
- 5 *Grauis est etiam caputium probationis, quam incurrunt prouocantes, minantes, & leuiter percutientes.*
- 6 *Et suspensio officij grauis est pœna, quam incurrunt Prælati verbis iniurijs afficientes subditos.*
- 7 *Et similiter exilium, quod à Diffinitorijs posse infligi cuperet Auctor.*
- 8 *Quam incurrunt verba iniuriosa, vel irrisoria proferentes.*
- 9 *Item procurantes nouitatem in ordine.*

I **L** Icèt hoc nostro æuo amotiones Fratrum Prouincialis arbitrio passim fiant leuibus de causis, & sæpiùs cum sæculi scandalo (vt
 supe-

superiùs tactum est) & maxima Fratrum inutili, & damnola vagatione: hinc valdè cuperem pro redimenda regulari disciplina, & ad remouenda præfata scandala, & peccata, vt amotiones Fratrum à locis quando remouentur in pœnam, & non ob alias causas extra capitulares congregationes inter graues pœnas computarentur, & non possent infligi à Prouincialibus, nisi seruatis de iure seruandis, vt superiùs de alijs pœnis grauibus infligendis dictum est.

Et ita statuta Generalia fol. 135. tit. de pœna contra castitatis transgressores. §. 1. inter graues pœnas amotionem à locis computare videntur, dum statuunt quòd qui legitimè conuictus fuerit, suspectas domos ingressum fuisse, ab eo loco amoueaturn omninò.

Licèt ego magis magisque probarem aliam pœnam illi æquiualentem, vel potiùs grauiorem, & magis disciplinæ regulari consonam, & conducentem ad prædictas euagationes euitandas, & peccata, quæ in vagationibus occurrunt cauenda: nempè relegationem in eodem Monasterio, à quo egredi nullatenus posset delinquens sub graui, vel grauiori Apostatiæ pœna, vel alijs grauioribus, & non posset prædicta relegatio relaxari, nisi à Diffinitorio, vel Prælatis Generalibus.

Grauis etiam pœna est Diffinitorio priuari, vel perpetuo, vel ad tempus iuxta delicti mensuram, quam pœnam incurrunt ex præscripto statutorum, qui extra diffinitorium manifestaerint, quæ in eo tractantur: vnde dissensiones, & discordiæ, aut odia in diffinitorium ipsum, vel diffinitorum quempiã oriantur, aut oriri possint.

Inter graues etiam pœnas computatur proba-

tionis caputium, quam incurrunt, qui verbis, aut factis aliquem grauiter procurauerint: nam pro prima vice probationis caputiū per mentem deferre debent. Et simili pœna plectendus, qui alicui fratri minabitur in persona: si autem manum leuauerit, vt percutiat, vel aliquid ad percutiendū acceperit, ei tribus mensibus probationis caputium imponi debet: per annum verò illi, qui leuiter percusserit.

6 Grauior etiam omnibus præfatis videtur esse suspensio officij cuiuscunque: quam pœnam incurrunt superioris arbitratu Prælati omnes, qui vel in sermonibus ad fratres capitulariter congregatos, vel in reprehendendis eorum criminibus, vel in culpis audiendis, & similibus casibus verbis vtuntur iniuriosis, vel infamatorijs, & quæ turbationum, vel dissensionum, & contentionum causa esse poterunt.

7 Omnium verò præfatarum grauissima est exilium extra Prouinciam, quod infligi posse vellem ad expurgandas Prouincias ab omnibus Prouincialibus non solis, sed simul cum suis diffinitorijs remittendo exules ad Prælatos Generales, vt aliquam illis Prouinciam assignent. Quæ facultas saltem tacitè concessa videtur per statuta prædictis Prouincialibus, cum per eadem pro nonnullis criminibus præfata pœna infligenda præfiniatur.

8 Sic præfatam exilij pœnam infligendam decernunt cum priuatione officiorum Ordinis, illis, qui derisorio, vel iniurioso, vel improprio nomine, vel quod pro tali habeatur à patientibus, quemlibet Fratrem appellet: vel qui scientes, vel audiētes aliquos talia proferre, ipsos non denunciant statim verbo, aut per litteras.

Eandem

Eandem exilij pœnam incurrunt qui aliquam procurant nouitatem in ordine recurrendo ad Prælatos, Reges, Principes, & Communitates, seu ad aliquam aliam personam extra ordinem existentem.

De pœna excommunicationis, suspensionis, & de alijs censuris. CAP. XV.

S V M M A R I V M.

- 1 De alijs censuris remissiuè, hic de excommunicatione.
- 2 Omnes ordinis Prælati excommunicationem fulminare possunt.
- 3 Quam pœnam, & quamcumque aliam consimilem nullus incurrit post declarationem.
- 4 Excommunicationem incurrunt omnes Apostata, & subornatores.
- 5 Item diuulgantes ordinis secreta.
- 6 Item imponentes nomina irrisoria, &c. & similiter audientes, & non denunciantes.
- 7 Item procurantes diuisionem ordinis, & recurrentes ad tribunalia secularia, & recurrentes ad fauores seculares.
- 8 Item falsificantes litteras notabilium personarum, & deponentes falsum, vel reuocantes verè depositum, vel procurantes id fieri ab alijs.
- 9 Item procurantes unionem, vel diuisionem Prouinciarum, & cetera similia per seculares.
- 10 Item libellos edentes, & quomodocumque publicantes, & rebellantes Generali, vel Commissario ab eo misso.

DE quibuscumque censuris cum nostra statuta parum, vel nil disponant, debent Prælati Regulares circa eas obseruare dispositionem, iuris communis; hic enim breuiter solum ea tangam, quæ nostra statuta decernunt, præsertim de excommunicatione, de qua fusiùs tractant.

Decernunt itaque statuta fol. 137. & tit. de ex-

communicationis pœna; quòd omnes Religionis nostræ superiores videlicet Ministri, & Commissarij tam Generales, quam Prouinciales, & Custodes iurisdictionem habentes, & etiam Guardiani iuxta iuris communis dispositionem, sententiam excommunicationis in sibi subditos fulminare possint, & quod oppositum asserentes, vt errantes, & perturbatores grauius puniantur superiorum arbitratu. Cætera circa hæc seruanda videantur in statutis loco citato,

3 Declarant præterea eadem statuta *fol. 140. tit. de correct. & appellat. §. declaramus item, & fol. 141. §. declaramus quoque.* quòd vbicunque in constitutionibus continetur, pœna suspensionis, vel excommunicationis etiam latæ sententiæ, etiam ipso facto incurrenda, tamen præfatam pœnam neminem incurrere omninò, nisi post declarationem factam à Prælato; quod idem etiam decernunt de pœna carceris, & priuationis cuiuscunque ibidem.

4 Excommunicationis ergò pœnam incurrunt primum Apostatæ, *de quib. sup.* & subornatores, qui donis, promissis, minis, aut obsecrationibus importunis aliquem inducunt ad ferenda suffragia, & qui colligationes, & inductiones fecerint ad eundem finem: qui omnes ex constitutione Pij Quinti, quæ incipit *Pastoralis officij*, &c. & Gregorij tertij decimi, quæ incipit, *Consuevit*, &c. excommunicationis sententiam ipso facto incurrunt, à qua absolui non possunt, nisi à Ministro, vel Commissario Generali; si verò Generales ipsi in eadem fuerint damnatione, à solo summo Pontifice absolui possunt.

Item excommunicationem incurrunt, qui di-
uisio-

uisiones inter Fratres, Prælatorum depositiones, vel priuationes, & alia ordinis secreta in eius detrimentum, & infamiam extra ipsum ordinem quomodocumque diuulgauerint.

Item qui alium Fratrem nostri Ordinis mali- 6
tiosè, irrisoriè, seu impropèriose Priuilegiatum, Coletanum, Bullistam, Amadeistam, Clarenum, de Euangelio, seu de Caputio, Bigotum, aut alio quouis nomine etiam de nouo reperto, seu fortè in futurum diuisionum occasione, vel causa reperiendo, & imponendo, seu alio quouis derisorio, iniurioso, aut impropèrioso nomine, vel quid pro impropèrioso, aut iniurioso à patientibus habeatur, appellet ex constit. Leonis X. ad quam se referunt statuta, quæ extendunt prædictam pœnam ad quoscunque qui audientes, vel scientes proferre talia nomina irrisoria, vel prolata aliquando fuisse statim verbo, aut per litteras non denunciauerint ipsos talia proferentes.

Item excommunicationem incurrunt procu- 7
rantes quomodocumque verbo, vel facto diuisionem ordinis, quæ non nisi à Generali Ministro absolui potest: item recurrentes ad tribunalia sæcularia, & etiam ordinariorum, & ad ea quomodocumque appellantes, & confugientes, & non nisi à Summo Pontifice absolui possunt ex constit. Gregorij tertij decimi, quæ incipit: *Quoniam non.* item recurrentes ad fauorem personarum extra ordinem quomodocumque per se, vel per alium, pro se, vel pro alio aliquam dignitatem, vel officium, vel etiam collocationem in alio loco, vel etiam non posse remoueri procurando.

Item falsificantes litteras, aut sigilla Principũ, 8
vel Prælatorum Generalium, aut Prouincia-

lium, aut aliarum notabilium personarum: item falsum, ac scienter in iudicio quidquam deponentes, vel ad id faciendum inducentes, aut reuocantes, vel ad reuocandum procurantes, quod verè depositum fuerat, & ab ista non nisi à Prouinciali absolui possunt: & satisfactione, præmissa prout iuris fuerit.

9 Item suadentes, vel suaderi procurantes per se, vel per quamcunque interpositam personam alicui Prælato, Regi, Principi, Communitati, seu alicui personæ extra ordinem existenti, vt aliquid de statu ordinis eiusdem, vel ordinatione, diuisione, vel vnione alicuius Prouinciæ, vel de Fratribus ab aliquo loco amouendis, vel non amouendis immutetur: nec absolui possunt, nisi per Generalem, aut Prouincialem.

10 Excommunicationem incurrunt, qui tacito nomine, vel sub nomine alieno litteras, siue libellos famosos edunt mittunt, proijciunt, vel quomodolibet exponunt, in alicuius infamiam, & non nisi à Prouinciali absolui possunt, & debita satisfactione præmissa; quòd si in infamiam Generalis, vel Prouincialis præfata edita fuerint, nõ nisi per Generalem ipsum, vel per eum, cui ipse specialiter commiserit, absolui possint. Et denique excommunicationem incurrunt, à qua non nisi à Summo Pontifice absolui possunt, qui Commissario à Generali misso resistere, opponere, aut contradicere, seu se rebellem exhibere præsumpserint, quam etiam incurrunt, qui Generali ipsi rebellauerint. Cæteræ excommunicationes per statuta sparsæ videamur *ibid.*

De pœna carceris. CAP. XVI.

S V M M A R I V M.

- 1 Carcer quid sit.
- 2 Nullus Prouinciali inferior potest carcerare, sed solum in domo custodia retinere.
- 3 Formaliter carceratus priuatur statim actibus legitimis.
- 4 Nullus formaliter carcerandus nisi pro graui delicto: secus faciens, actibus legitimis priuandus.
- 5 Formaliter carcerati quæ seruare debeant, & quam pœnam incurrant fugam quamcumque illis consentientes.
- 6 Ad præfata non tenentur, qui in domo custodia fuerint.
- 7 Nec ius commune suffragari nobis potest, quo ad fugam carceratorum, tenemur enim statutis, & obedientie voto omnino.
- 8 Præfatam carceris pœnam incurrunt proprietarij.
- 9 Item fornicationis aliquam speciem patrantes, & peccatum innotabile committentes.
- 10 Item Inobedientes, contumaces, & Apostata.
- 11 Item reuelantes sacram confessionem sacramentalem, & prouocantes secunda vice, & proferentes verba obscena, & scandalosa incorrigibiliter.
- 12 Item proijcientes aliquid ad percutiendum, & percutere quærentes, & arma offensiua portantes, percutientes, aut vulnerantes.
- 13 Item procurantes ordinis diuisionem, & incorrigibiles & sigilla falsificantes notabilium personarum, & deponentes falsum in Iudicio, vel reuocantes verum, vel id procurantes, & libellos edentes, vel quomodolibet propalantes, & aleis, vel taxillis ludentes.
- 14 Item admittentes crimen, quod in seculo morte esset plerendum, & Rebellantes Generali, & recursus, vel appellationis ordinem violantes.
- 15 Pro alijs delictis remissiuè ad statuta.

CArceris pœna (vt est condistincta à domo discipline, vel custodia, de qua dictum est suprà) est reclusio alicuius in aliquo oblerato loco, sine caputio, & chorda Generalis, vel Prouincialis alicuius Prælati auctoritate facta, vt

per statuta Salmanticensia *cap. 7.* & Vallisoletana *fol. 132. titu. de pœna carcer. §. 1.* cautum est.

- 2 Quare nullus prædictis Prælati inferior potest aliquem sic formaliter carcerare, sed solū rationabilibus de causis, veluti in domo disciplinæ, vel custodiæ delinquētes retinere de cōsilio Discretorum, vbi fuerit delictum rei euidentix manifestū, quousque aliquis præfatorum Prælatorū admoneatur, qui desuper, prout opportunū fuerit, prouideat, vt cauetur per eadem statuta *fol. 134. §. quod si quis.* quod intelligi volunt etiam de Fratribus, qui sunt alterius familiæ, vel Prouinc.

- 3 Ex antiquis autem ordinis statutis Salmanticensibus *c. 7.* & Vallisoletanis vltimis *fol. 132. tit. de pœna carceris §. primo.* cautum est, quod formaliter carceratus, vt supra expressum est, semper cōsequenter est priuatus actibus legitimis eo ipso, quo carceri est mancipatus: & quamuis libere-
tur à carcere, non intelligitur ad actus prædictos restitutus; nec restitui potest, præter quam in prouinciali capitulo, aut Generalis auctoritate.

- 4 Ex iisdem statutis Salmaticens. *cap. 7.* & Vallisoletanis *eod. tit. fol. 133. §. nullus autem.* cauetur, ne quis carceribus ita formaliter mancipetur, nisi pro manifesto, vel enormi delicto, vel excessu, & qui aliter quempiam incarcerationauerit, omnibus actibus legitimis sit priuatus.

- 5 Ex iisdem etiam *§. quare, vt atrociam.* cauetur, vt in omnibus prouincijs, & locis saltem principalioribus carceres habeantur omninò fortes, humani tamen, & lucidi, vt carcerati diuinum officium persolvere possint, ac pijs lectionibus pro eorū spiritali cōsolatione vacare, & quibus etiā confessionis sacramentum petentibus concedendum

dum est toties, quoties ab eis fuerit expostulatum, & qui perpetuis carceribus mancipati sunt, saltem in sacro Resurrectionis Domini die sacratissimo Eucharistiæ sacramento reficiantur. Ex iisdem statutis. §. *si quis verò*, cauetur quod liberans quempiam è carceribus, vel consentiens, vel consilium, & auxilium præbens, ex quo incarceratus aufugerit, & etiam custos, si de eorum malitia, & dolo legitimè constiterit, carceribus mancipentur Prouincialis arbitrato. Et si Guardianus ipse de his, aut dolo aut, negligentia legitimè conuictus fuerit, eo ipso Guardianatus officio priuatus sit: vel grauius etiam puniatur superiorum arbitrio pro qualitate delicti: omnes porro formaliter carcerati tam temporarij, quàm perpetui, semel saltem singula hebdomada sexta feria coram fratribus capitulariter congregatis disciplinam sibi adhibere debent recitando psalmum: *Miserere mei Deus* &c. & in pane, & aqua humi genuflexi ieiunare, & quo tempore ad carceres dānati fuerint, semper sine caputio, & chorda ubiq; manere debent, vt per eadem statuta *loc. cit. §. penult. & vlt.* decernitur.

Hi autem, qui in domo disciplinæ, vel custodia⁶ retinentur, nullis ex præfatis pœnis, & mortificationib. subiacerere debent, vt per eadem statuta *ibid.* cauetur.

Ex prædictis constat, quod perperam disputant aliqui, & multo peius resoluunt posse reum fugere, & alios illi fugam consulere, auxilium præstare, & instrumenta porrigere quoad nos regulares, quia etsi, quæ docent, sint vera de iure communi: veruntamen apud nos nullatenus locum habere possunt tum ex voto obedientiæ,

quo nos obstrinximus obedire Prælati in omnibus, quæ non sunt contra animam, & regulam nostram, tum ex claris, apertissimisq; statutis nostris nuper adductis, quicquid sit de iure communi (vt dixi) quod nobis nullatenus congruit exceptis casibus superius registratis in *Tract. de carcere reorum*, & inferius *cap. de Apostasia*. manifestius apparebit.

8 Explicato iam quid sit pœna carceris, & quomodo adhibenda, nunc quinam eam incurrant, ex iisdem statutis breuiter annotandum. Primo itaque illam incurrunt proprietarij quicunque, qui etiam in proprietate morientes, ecclesiastica priuantur sepultura.

9 Eandem carceris pœnam per sex menses incurrunt, & omnium suffragiorum iure triennio carent, qui pro prima vice in fornicationis culpâ inciderint, vel grauiorem speciem. Pro secunda vice per annum carceribus mancipandi, & omnibus ordinis officijs perpetuò priuantur. Pro tertia vice longiori tempore carceribus mancipandi, & ad omnia ordinis officia perpetuò inhabiles existere debent. De innominabili vero conuictus, nudus omnino cum solis femoralibus coram Fratrib. capitulariter congregatis, & manibus ligatis grauiter est flagellandus, cum recitatione Psalmi. *Miserere mei Deus* &c. & leuiusculis flammis hinc inde circumseptus quodammodo comburi debet, & ad perpetuos carceres irrevocabiliter damnari, ubi pane, & aqua tribus saltem in Hebdomada dieb. ieiunare debet.

10 Eadem carceris pœna puniendus est inobediens inobedientia contumaciæ, quæ contumacia incurritur post trinam monitionem eodem die congruis

gruis interuallis factam : item Apostatæ omnes carceris pœnam incurrunt pro modo culpæ Apostasiæ, vt suprà latiùs ostensum est.

Item reuelantes sacramentalem confessionem, 11
cum perpetuo ab audiendis confessionibus debeant suspendi, & actib. legitimis perpetuo priuari, carceri etiam Prouincialis arbitratu sunt mancipandi: item bimestri carceri mancipandi, & actiua, & passiuua voce decennio priuandi, qui secunda vice verbis, aut factis aliquem grauitèr prouocauerint: & similiter qui improperauerint aliquem de delicto, pro quo iam alias fuit punitus: item superioris arbitratu carcerandis, qui in proferendis obscænis, & turpibus verbis ita vitiosus fuerit, vt incorrigibilis appareat, & scandalo sit cæteris.

Semestri verò carceri mancipandus qui lapidē, 12
vel baculū, vel gladiū, vel cuiusuis alteriùs generis instrumentū arreptū proiecerit ad percutiendū, vel alio quocunq; modò percutere nīsus fuerit: vel qui arma offensiuā portauerit, vel in cella, vel alibi retinuerit: qui verò prædictis instrumentis percusserit, vel Fratrem, vel secularē, carceris vnus anni pœnā luere debet, & omni suffragiorū iure, & actib. legitimis perpetuo priuari, ac per mensem ter in qualibet hebdomada coram fratrib. capitulariter congregatis genuflexus comedere illis met instrumentis, quibus ferire, aut percutere ausus est, ei de collo pendentibus.

Itē carceri mancipandus Generalis arbitratu, 13
qui verbo, vel facto diuisionē ordinis procurare præsumpserit: perpetuo vero carceri mancipandi incorrigibiles: tales vero cēsendi qui ter de eodē graui crimine conuicti, & puniti nō resipiscunt.

Ad ar-

Ad arbitrium vero Generalis carceri mancipandus, & ad ordinis dignitates, & officia perpetuo inhabilis existere debet, qui per se, vel per alium litteras, aut sigilla Prælatorum, vel Principum Generalium, vel Prouincialium, aut aliarum notabilium personarum falsificauerit: semestri verò carceri mancipandus, & infamis perpetuo existere debet, qui in iudicio quidquam falso, ac scienter deposuerit, vel ad id faciendum induxerit, aut reuocauerit, vel reuocandum procurauerit, quòd verè depositum fuerat; superiorem autem arbitrato carceribus mancipandus qui tacito nomine, vel sub nomine alieno litteras, seu libellos famosos ediderit, miserit, proiecerit, vel quomodolibet exposuerit in alicuius infamiam. Similiter superioris arbitrato carcerandus, & omni suffragiorum iure triennio priuandus qui aleis, vel taxillis luserit.

- 14 Ad carceres perpetuo damnandi quicunque post Religionis ingressum aliquod crimen admiserint, propter quod si illud in sæculo commisissent, morte plectendi essent: semestri verò carceri mancipandus, qui Generali ipsi rebella-uerit, ultra alias pœnas superius notatas, item bimestri carceri omnino mancipandus, & omni suffragiorum iure triennio priuandus qui recursus, & appellationis ordinem à statutis præfixum, & decretum temere violauerit.

- 15 Pro multis alijs delictis præfigitur à statutis carceris pœna, de quibus videatur *ibid.*

breuitati enim studens hæc notata sufficere iudicaui.

De pœna triremium. CAP. XVII.

S V M M A R I V M.

Pœnam triremium antiqui Patres nunquam approbarunt, & eam à Regularib pœnitus aboleri cupit Auctor.

Iuxta verò ordinis statuta eam incurrunt tertia vice in fornicationem labentes, & sacrilegium patrantes, & innominabile secunda vice perpetrantes,

Item interficientes, vel atrociter, & enormiter vulnerantes, aut venenum propinantes alicui, vel talia fieri procurantes, & Prouincialem, vel Generalem leuiter percutientes.

Item incorrigibiles, & crimen admittentes, pro quo in seculo mors infligitur.

Quauisima apud Regulares omnium pœ-
narum fuit existimata semper triremium
pœna siue perpetua, siue temporalis, &
iam zelantes Patres antiqui refugere semper, &
horrere consueuerunt, quin & ipsi Religionū
fondatores numquam talem pœnam approbasse
sunt, sed solam eiectionem ab ordine faci-
rosos, & incorrigibilis. imponere semper visi-
unt, vt optime aduertit Nauar. in c. Nullum 18.
& quam omnino aboleri vellem multis de-
iis à statutis, & institutis regularium, & ab
eius vfu, practica, & consuetudine pœnitus e-
minari.

Veruntamen cum pro multis criminibus in-
ta sit, meum sequendo institutum, ea breuiter
notabo: primo itaque illam incurrunt supe-
rum arbitratu, qui in aliquam fornicationis
ciem tertia vice inciderint; similiter qui vel
ma vice sacrilegium admiserit: ad triremes
em perpetuò, quide vitio nefando secunda
e conuictus fuerit.

Ad triremes etiam condemnari debet quia-
lium

lium interfecerit, vel atrociter mutilauerit, vel enormiter vulnerauerit, aut alicui venenum dederit, & qui hæc eadem, vel similia per alium fieri procurauerit, vel ad huiusmodi facienda machinasse legitimè conuictus fuerit: quicumque vero Prælatum localem interfecerit, ad triremes perpetuo damnandus; & si gladio vulnerauerit non sequuta morte, damnandus ad triremes arbitrio superioris, & similiter arbitrio Generalis qui Prouincialem quouis modo etiam leuiter percusserit: si autem gladio, siue mors sequuta fuerit, siue non, ad triremes omnino perpetuo damnandus, & similiter qui Generalem ipsum etiam leuissime percusserit.

- 4 Ad triremes etiam damnandi incorrigibiles superiorum arbitrato, & similiter ad triremes perpetuo damnandi qui aliquod crimen admisserint post Religionis ingressum, pro quo in sæculo morte plectendi essent superiorum arbitrio.

De Apostasiæ pœna. CAP. XVIII.

S V M M A R I V M.

- 1 *Apostata, qui sint, & quot modis Apostasiam quis incurrat.*
- 2 *Distinguntur Apostasiæ gradus: in primo gradu est leuius Apostasia, & quæ sit illa.*
- 3 *In secundo gradu est grauis Apostasia, & quomodo incurratur.*
- 4 *Gradus Apostasiæ grauioris quomodo incurratur.*
- 5 *Quomodo incurratur gradus Apostasiæ grauissima.*
- 6 *Apostasiæ gradus ad arbitrium superioris iudicandus.*
- 7 *Item grauem Apostasiam quis incurrat.*
- 8 *Leuem Apostasiam quis incurrat.*
- 9 *Apostasiæ gradus ad arbitrium superioris.*
- 10 *Omnis Apostasia cuiuscunque gradus pœna communis est excommunicatio, & specialis leuissima est carceratio, &c.*

- 11 *Lenioris Apostasia poena.*
- 12 *Leuis Apostasia poena.*
- 13 *Grauis Apostasia poena.*
- 14 *Grauioris Apostasia poena.*
- 15 *Grauiissima Apostasia poena.*
- 16 *Iudex competens Apostatarum, quicumque Prelatus, & Frater est in casu necessitatis.*
- 17 *Quomodo recipiendi, & absoluendi Apostata, & negligentium exequi poena;*
- 18 *Contra contumaces remedium.*

EX antiquis Religionis statutis, & ex concil. I
Trid. sess. 25. cap. 4. innouatis, & citatis per
statuta Vallisoletana fol. 29. tit. de Apostat.
per totum cauetur expresse, atque pro constanti
habetur eos omnes nostri ordinis Fratres, qui cō-
tra obedientiam, vel sine sui superioris licentia,
vel cum habitu, & focio, vel sine vtroque vel si-
ne altero eorum tantum quouis prætectu, aut
quæsito colore, etiam ad superiores accedendi, de
conuentu recesserint, aut exierint Apostatas esse,
& pro Apostatis haberi deberi, & Apostasiæ no-
tam, & poenam incurrere.

Distinguunt vero eadem statuta *ibid.* Apostasiæ 2
gradus, & poenas. In primo gradu est leuis A-
postasia, quando quis sine legitima sui superioris
licentia tacita, vel expressa conuentum egredi-
tur: & per diem naturalem extra commoratur.
Leuior etiam erit Apostasia, si de superioris
licentia quis egreditur, sed sine eiusdem li-
centia pernoctauerit in altero conuentu, vel
nostri, vel alterius ordinis, nisi vrgens neces-
sitas eidem superiori probanda excusauerit:
leuissima vero erit Apostasia quando sine
licentia tacita, vel expressa quis egreditur
de conuentu, sed tamen eodem die reuertitur.

- 3 In secundo gradu est grauis Apostasia, quando quis absque superioris licentia, vel contra eius obediētiam suppositam exierit etiā sub prætenu ad superiores accedendi, sed tamen non accesserit, & extra obedientiam per triduum permanferit, si vero ad superiorem recta accesserit, de leui Apostasia notetur.
- 4 In tertio gradu grauior est Apostasia, quando quis contra obediētiā sui superioris expressam de conuentu recesserit, etiam sub prætenu ad superiorem accedendi, ad quem is non accesserit, & extra obedientiam per dies octo commoratus fuerit; si autem superiorem infrā dictum tempus adierit, graui Apostasia innodetur.
- 5 In quarto gradu grauiissima est Apostasia, quando quis timore Dei postposito, ac suæ salutis oblitus, Religionis habitum temere deposuerit, & extra obedientiam vltra duos menses permanferit.
- 6 Item qui superiorum concessu aliquo proficiscens, aliò vidit, vel per aliam viam, quam sibi per facultatem liceat, vel qui tempus per facultatem sibi præscriptum excesserit, & sine socio de loco ad locum proficiscitur sine expressa licentia. Hi omnes Apostasiæ notam incurrent aut leuem, aut grauem, superioris iudicio; & arbitratu.
- 7 Item qui sub prætenu licentiæ à superioribus Prælati obtentæ, aut conuentus, aut Prouinciæ limites egreditur, non ostensa prius respectiue Prouinciali Generalis licentia, vel ipsius Prouincialis Prælati locali, & ab eorum altero recedendi benedictionem acceperit, grauem Apostasiam incurrat: quod si Prouincialem in remotis
agere

agere contigerit, ita quod eius præsentia facile haberi non possit, & negotium, pro cuius expeditione profecturus est, vrgeat, & superioris localis iudicio dilationem non patiatur: tunc locali Prælato licentiam Generalis ostendat coram testibus, & Prouincialem ipsum de suo recessu per litteras admoneat: & vt primum in prouinciam redierit, Prouinciali reditum saltem per litteras significet.

Superior præterea localis suos Fratres extra 8 sui conuentus territorium, vel quæstam transmittere, aut licentiare non potest, nisi de speciali superioris facultate; & contrafaciens officio est priuandus, & qui cum sua licentia sic abierit, leuem Apostasiam incurrit.

Item, qui licentiam à Generali obtentam ex- 9 eundi extra Prouinciam infra duos menses executioni non demandauerit, sed illis iam transactis, Apostasiæ notam incurrit, grauem, aut grauiorem superioris iudicio de discretorum consilio taxandam excipiuntur, tamen Commissarij, lectores, Concionatores, & consimiles, qui non nisi oportuno tēpore suas licentias exequi debēt.

His declaratis Apostatarum omnium pœna 10 est excommunicatio, & vltra eam leuissimæ Apostasiæ pœna pro prima vice est per vnum diem carceratio, & per annum suffragiorum iure priuatio. Pro secunda vice pœna duplicari debet: & sic deinceps.

Leuioris est per biduum carceratio pro prima 11 vice, & per biennium suffragiorum iure priuatio. Pro secunda vice pœna duplicetur, & sic deinceps.

Leuis pro prima vice est carceratio, per triduum, 12

& suffragiorum iure per triennium priuatio. Et pro secunda, & tertia pœna duplicetur, & deinceps prout de grauiori, vel de grauiſſima puniatur superiorum arbitratu.

13 Grauis pro prima vice est per triduum carceratio, & in pane, & aqua ieiunium, & suffragiorum iure per triennium priuatio. Pro secunda vice pœna duplicari debet, & probationis caputium per tres menses addi, & vltimum locum inter omnes sui ordinis professores tenere debet talis apostata. Et pro tertia vice vltra præfatas pœnas, prout de grauiori Apostasia puniatur, & si deinceps in idipsum inciderit, prout de grauiſſima puniendus erit.

14 Pro grauiori autem Apostasia, quis pro prima vice trimestri carceri mancipetur, quo tempore singulis hebdomadibus pane, & aqua tribus diebus ieiunet, ac præterea sexta feria coram fratribus capitulariter congregatis disciplinam sibi adhibeat recitando psalmum *Miserere mei Deus* &c. & humi genuflexus in pane, & aqua ieiunet, & omni suffragiorum iure sexennio priuatus sit. Pro secunda vice pœna duplicetur, & vltius probationis caputium per annum integrum deferat; quo tempore inter omnes professos vltimum locum teneat, & lauet vtenſilia. Pro tertia vice omni suffragiorum iure perpetuo careat: probationis caputium triennio integro deferat, quo tempore singulis sextis feriis disciplinam faciat: & humi genuflexus in pane, & aqua ieiunet in communitate, & vltimum locum inter omnes professos teneat, vtenſilia lauet, & pro carcere conuentum habeat, à quo egredi non permittatur, nisi publicæ processionis, vel vtilitatis gratia, & si quis adeo petu-

petulans fuerit, vt in id ipsum iterum incidat, pœna ei augeatur pro modo culpæ superioris arbitrio, etiam vsque ad triremes inclusiue.

Pro grauissima vero Apostasia pro prima vice 15 quis trimestri carceri mancipetur, triennio integro probationis caputium deferat, quo tempore singulis sextis ferijs in communitate disciplinam faciat, & humi genuflexus pane, & aqua ieiunet sine caputio, omnium suffragiorum iure decennio careat: quo tempore inter omnes professos vltimum locum teneat, vt ensilia lauet, & de conuētu non nisi publicæ utilitatis causa egrediatur: secunda vice duplicentur præfatæ pœnæ, & pro tertia velut incorrigibilis Religionis habitu perpetuo priuetur, & ad triremes per decennium condemnatus mittatur. Et si in sacris fuerit, & superuixerit, omnium factorum ordinum executione perpetuo suspensus sit.

Pro huiusmodi porro Apostatis ad eos coercē- 16 dos eadem statuta sancte decreuerunt, vt eorum iudex competens latiore habeat Prouinciam, & terminum, quam cuiuscumque alterius in ordine criminosi, & ideo eodem titulo *de Apostat. fol. 36. §. Declaramus.* decernunt, quod quicunque superiores tam Prouinciales, quam locales ordinariam potestatem habeant excommunicandi, capiendi, & carcerandi omnes Apostatas, etiam aliorum locorum, & aliarum Prouinciarum ad eorum loca, & Prouincias diuertentes, & in casu necessitatis etiam omnes alij Fratres facultatem habeant Apostatas ordinis capiendi iuxta indultum cuiusdam Priuilegij Innocentij IV.

Omnes autem Apostatæ cū ad obedientiam, & 17

& pœnitentiam quomodocunque primo redierint in communitate Fratrum solemniter absoluantur genuflexi disciplinā sibi adhibentes recitando psalmum *Miserere mei Deus &c.* vt in *statutis*: & post absolutionem semper genuflexi, sine caputio humi pane, & aqua ieiunent, & qui pœnas prædictas neglexerit, aut aliter Apostatam absoluerit, officio priuetur, vel grauius puniatur superioris arbitrio.

- 18 Apostatarum vero si quis adeo impœnitens, & contumax fuerit, vt pœnas prædictas subire recuset, omnibus iuris, & facti remedijs, etiam per censuras, grauitè coerceatur inuocato etiam, si opus fuerit, auxilio brachij sæcularis.

De expulsionē ab ordine. CAP. XIX.

S V M M A R I V M.

- 1 In locum pœnae triremium cuperet Auctor expulsionem ab ordine.
- 2 Prelatis ordinis concessum ex priuilegio Alexandri sexti expellendi ab ordine incorrigibiles.
- 3 Tria requisita ex D. Bonauentura ad expulsionem ab ordine.
- 4 Secus expellentes grauitè errare asserit, & potius vellet perpetuò carcerari tales mancipari, vel morte puniri.
- 5 Auctor cuperet morte dignos cum solita protestatione tradi curiæ sæculari.
- 6 Ceteros autem incorrigibiles expelli.
- 7 Incorrigibiles qui sint, explicatur.
- 8 Apostata post trinam punitiōem incorrigibilis.
- 9 Pœnam expulsionis nullis facinorosis infligi vellet Auctor, nisi incorrigibilibus, & morte dignis.
- 10 Idem seruari cupit in homicidis, & similibus.

1 **V**T vero superius dixi cum pœna triremiū valde sit scandalosa, & ordini, & damnatis ipsis per quam perniciofa, ad huiusmodi,

modi, & quam plurima alia euitanda inconuenientia vellem omnino à Religionibus penitus aboleri præfatam pœnam, & eius loco vltu introduci, & praticari pœnam priuationis habitus, & eiectionis ab ordine, consultis tamen prius maioribus, quorum interest: illa enim est valde salutaris, & maxime opportuna tum, quia Religio facinorosis hominibus liberatur, & expurgata remanens tranquillitate, ac serenitate Religiosis viris condecienti gaudet, Deo Optimo Maximo liberius, gratius, & salutaris inferuit, & sæculum ipsum (ad quod maxime institutæ sunt Religiones) longe magis, ac magis ædificatur.

Et huiusmodi pœna valde consona est antiquissimæ sanctorum Patrum institutioni, & Religionum fundatoribus, qui ea, vt plurimum vtebantur contra facinorosos, & incorrigibiles, vt superius dixi ex *Nauar. cap. nullum* 18. q. 1. & notatur apud nos in antiquis monumētis ordinum in prima impressione *fol. 56. conclus. 65.* priuilegium Alexandri sexti ad hoc infra scripti tenoris. *Alexander sextus fecit facultatem Generalibus ordinis minorum*, vt per semetiplos dumtaxat, & Prouincialibus, vt ipsi cum consensu maioris partis capituli dictos Fratres ordinis, quos incorrigibiles repererint, habitu expoliare valeant, & ab ordine eiicere, atque contra quoscunq; eis auxilium, consilium, fauorem publice, vel occulte, directè, vel indirectè, aut quouis quæsito colore super delatione dicti habitus præstantes etiam cuiuscunque dignitatis gradus, ordinis, aut conditionis fuerint, per censuras ecclesiasticas, ac alia iuris opportuna remedia (appellatione postposita)

procedendi:inuocando etiam, si opus fuerit, auxilium brachij sæcularis &c. ex quo patet claram esse facultatem Prælati elargitâ à Summo Pontifice incorrigibiles expellendi ab ordine.

- 3 Vt vero non contingat errare quoad expulsionem præfatorum incorrigibilium, S. Bonau. *supra Reg. Fratrum Min. q. 14.* pijsime docet tria debere concurrere ad hoc, vt iuste possint Fratres expelli ab ordine: primum, quod eorum delicta sint notoria fratribus, & sæcularibus: secundum, quod Fratres eorum malo exemplo possint infici, & corrumpi, & sæculares scandalizari: tertium, quod sint incorrigibiles, & secus eijcere, his non obleruatis, non iudicat D. Bonauentura esse tutum in conscientia, licet in foro fori Prælati possint ex prædicta Apostolica facultate.

- 4 Quin addit ibid. D. Bonau. quid cum nec Papa, nec Prælati ordinis possint liberare Fratres ab obligatione voti solemnisi in professione emissi, eijciendo tales extra ordinem, vltra scandalum, quod in animis sæcularium potest generari, est exponere illos periculo damnationis æternæ, cū sic eiecti nequeant seruare regulam, quam promiserunt, sed tales debent perpetuis carceribus mancipari, ac secundum exigentiam delictorum puniri, etiam vltimo supplicio, prout puniri solent Clerici sæculares secundum iura canonica, quibus subiiciuntur Religiosi, sicut reliquæ Personæ Ecclesiasticæ. *Hæc D. Bonauentura.*

- 5 Ad hanc itaque sancti Doct. moderationem respiciendo, & magis eam explicando, & distinguendo, vellē pro illis delictis, pro quibus in sæculo mors ordinarie infligitur, delinquētes tales
expelli

PELLI ab ordine, & tradi curiæ sæculari cum solita de non effundendo sanguine protestatione, vt de illis tribunalia sæcularia facerent, quidquid magis expediens, & oportunius iudicassent.

Cæterum alij corrigibiles, qui mortem non 6 merentur, liberos dimitti vellem ab ordine, & iuxta piè, ac sancte decreta ipsius ordinis, semel eiectos numquam ad Religionem amplius admit- ti: cum id sine maiori detrimento, & aliorum Fra- trum scandalo minime fieri possit, & præterea in ordine incorrigibiles eiusmodi numquam com- mode corripì, vel puniri queunt: quare omnino absque vlla cunctatione omnes tales à Religione eijs, & expelli vellem in perpetuum, consultis, vt dictum est, prius maioribus, ad quos pertinet de, & super his decernere.

Qui nam autem sint incorrigibiles, tactum est 7 supra *cap. de pœna carceris*, & expresse declarant statuta *fol. 147. tit. de incorrigibilibus* statuentia, quod incorrigibiles omnino sunt censendi, qui ter de eodem graui crimine conuicti, & puniti non resipiscunt: quæ declaratio optima videtur, & omnino amplectenda: nam est valde confor- mis antiquis ordinis institutis, nedum nostris, sed Prædicatorum, & Iesuitarum, & aliorum ordi- num, quin Parlamentum Parisiense citatum à Roderico *to. 1. quest. 30. art. 15.* declarat, quod in criminibus grauib, in quibus non imponitur pœna mortis, reputatur Clericus incorrigibilis ad effectum, vt de gradatus tradi possit brachio sæculari, si bis venia ipsi data fuerit: quam doctri- nam, vt iustam, & iuridicam valde approbant in suis practicis criminalibus Clar. *q. 36. n. 24.* & Salzedo *cap. 140. §. incorrigibilis*, iustissima ergo,

& longe mitior est nostrorum statutorum declaratio, cum non bis tantum, sed ter veniam impertiatur; quare illam sequi omnino est concedens, iustum, & salutare.

8 Ex quo constat, quod committens tres apostasias graues propter quas fuit iuridicè punitus, & nō fuerit emendatus, sed in quarta reinciderit, potest, & debet expelli à Religione.

9 Longius etiam disputat Roder. *art. cit.* quod Religiosus valde facinorosus, & de quo nulla sit correctionis, & emendationis spes; licet nunquam alias punitus, possit expelli ab ordine conformiter ad præfata: & adducit specialiter concessionē Pij quinti ordini D. Hieronymi in Hispanijs factam *anno 1566. 19. die Septemb. Pont. sui anno primo*, vbi inter alia dicit, quod possit capitulum Generale, aut priuatum Fratres delinquentes in delictis grauioribus, aut grauissimis, velut inobedientiæ contumacis, seu incorrigibilitatis vsque ad priuationem habitus inclusiue punire, & castigare: *hæc Pius quintus*. Vbi videtur clare, quod incorrigibilitas requiritur ad expellendos etiam grauissime peccantes, contra id, quod sentit Rodericus, & hæc tutior est via, à qua mea sententia, non recedendum; quantumcunque enim sint flagitiosi delinquentes, possunt semel, & iterum puniri, & post tertiam punishmentem habitu priuari, exceptis delictis, quæ in sæculo mortem mererentur, de quibus superius dictum est.

10 Elicit etiam Roder. *q. præfata art. 18.* quod homicida potest expelli ab ordine, dummodo proprijs manibus interfecerit, vel expresse mandauerit interfici secundum ius commune: licet autem postea in eodē articulo recedere videatur à præ-

à præfata doctrina: eam tamen ego seruari vellem modo, & forma superius tradita, singula singulis applicando in omni crimine, pro quo in sæculo pœna mortis infligenda esset, exceptis casibus, in quibus aliqua circumstantia, vel rationabilis causa iuxta superius tradita *in cap. de remissione pœnarum.* pœnam huiusmodi minuendam esse ostenderet, quia tunc non deberent expelli delinquentes ab ordine, neque curiæ tradi sæculari, sed pœna mitiori puniri secundum qualitatem causæ minuētis pœnam per ter, vt supra.

De Religiosis iam expulsis ab ordine.

CAP. XX.

S V M M A R I V M.

- 1 *Expulsus ab ordine remanet liber ab obseruatione obedientia, & paupertatis, non autem castitatis.*
- 2 *Nec tenentur sic expulsi obedire episcopo magis, quam ceteri ecclesiastici.*
- 3 *Nec tenentur expulsi aliam ingredi Religionem; possunt tamen.*
- 4 *Quibus conditionibus recipi possint ad alium ordinem.*
- 5 *Non possunt autem expellentes iubere expulsis, vt aliam ingrediantur Religionem.*
- 6 *Nec tenentur quarere, vt iterum ad eundem recipiantur ordinem.*
- 7 *Nec possunt vi reuocari, nec Prelati possunt cogi ad illos recipiendos iterum.*
- 8 *Tenentur autem ad persoluendum diuinum officium, & cetera omnia, quæ non sunt eorum statui presenti incompossibilia.*
- 9 *Nec possunt confessiones audire, vel prædicare, & docere.*
- 10 *Et possunt promoueri ad sacros ordines seruatis seruandis.*

Sotus de iust. & iure cap. 7. q. 1. ar. 1. ait, quod
Squilibet Religiosus ab ordine suo expulsus
Ccc 5 rema-

remanet absolutus à votis obedientiæ, & paupertatis, non tamen à voto castitatis, quod solemniter emisit, nec Prælatus potuit eum ab eo liberare.

2 Nectenantur ab ordine expulsi episcopo alicui obedire ex vi voti iam emissi, sed (vt optime aduertit Nauar. *lib. 5. cons. tit. de Reg. consil. 79.*) sufficit, quod maneant sub obedientia episcopi, & sub eius iurisdictione, sicut cæteri ecclesiastici manendo in aliquo loco honesto siue solitarie, siue inter cognatos, & amicos, quam doctrinam fusius amplectitur, & sequitur Molina 2. 2. *tract. 2. disp. 149. pa. 797.* debent autem se præsentare episcopo originis, vt docet Nauarr. *in cap. non dicatur. num. 42.* vel alteri Episcopo, in cuius Diœcesi domicilium acquirere, & firmare intendant iuxta doctrinam Roderici *in ead. q. art. 25.*

3 Nec tenentur iuxta eundem Molinam *ibid.* & Nauarr. *in cap. nullum. num. 46.* ingredi aliam Religionem siue strictiorem, siue laxiorem, etiam quod summus Pontifex id illis concederet, quia id non vouerunt: possunt tamen absque licentia superiorum expellentium transire ad aliam Religionem, siue laxiorem, siue strictiorem, seu æqualem, ac si numquam professi essent Religionem, à qua sunt per iuridicam, & diffinitiuam sententiam expulsi, & soluti, per quam extincta est obligatio, qua tenebantur illi Regulæ quia obligatio extincta non potest reuiuiscere, nec impedimentum tolere, vel afferre, *l. qui res. §. Aram. ff. de solu. & docet Nauar. lib. 8. consil. tit. de regular. consil. 78.*

4 Et si autem videatur huiusmodi expullos non posse

posse recipi ab alijs Religionibus, quia sunt infames, tales autem recipi prohibentur per constitutionem Sixti quinti prohibentis recipi ad Religionem infames, tamen quia Innocentius I V. (*vt habetur in libr. monumenta ord. in prima impres. fol. 37. & in 2. fol. 120. concess. 162.*) concessit, vt eiekti, vel egressi ab ordine minorum possint transire ad alios ordines approbatos, præterquam B. August. Templariorum, Hospitaliorum, & aliorum religiosorum arma portantium: deferendo tamen litteras testimoniales Generalis, vel Prouincialis dicti ordinis, cum ijs conditionibus non video, quin possint recipi inhiuit vero idem Innoc. IV. districte, ne tales Fratres aliter ad alium ordinem transeant, vel aliqui eos recipere, seu retinere præsumant absque licentia speciali sedis Apostolicæ facienti de præsentibus mentionem, ex quibus arbitratur Rod. *ead. quæst. art. 22.* receptionem talium, & professionem aliter factam non valere iuxta Glossam in *Clement. 1. verb. inhibentes. de iure patron.* & Felinum in *cap. ex parte col. 4. de constit.* communiter receptum.

Non possunt autem Prælati expellentes iube-
re expulsis; vt ingrediantur aliam Religionem,
vt docet Nauar. *lib. 3. consil. tit. de Regular. consil. 77. nu. 2.* quia iudici extra territorium iudicanti non est parendum iuxta vulgaria iura *l. fin. ff. de Iurisdict. c. 2. de constit. lib. 2.* superior autem eiciens habent iurisdictionē in suum Religiosum, quanto tempore subditur illi, at simul, vt priuatur habitu, desinit esse eius subditus, ergo non habet in illum amplius iurisdictionem.

Nec tenentur sic expulsi rogare, vel quærere, 6
vt ite-

vt iterum recipiantur in eandem, vel aliam Religionem: sed possunt manere in habitu clericali, vt docet Nauar. *in cap. Non dicatis n. 36.*

- 7 Nec possunt Prælati ordinis cogi ad iterū recipiendos tales expulsos: nec ipsi expulsi possunt iterum reuocari ad claustrum iuxta quandam. *Glos. in clem. I §. ad hoc. de statu Monac. verb. Claus.* communiter receptam, & quam plurimos canones id suadentes *c. si quis trans. 21. q. 1. & c. quædā. 16 q. 2.* & notat Lopus ad Federici consilium 38.

- 8 Ait insuper Soto *lo. cit.* non teneri sic expulsos ad persoluendum officium diuinum, nisi fuerint in sacris constituti: neque ieiunijs, & alijs annexis Religioni, si quidem illorum non fecerunt votum expressum, quare ad illa nō tenebantur, nisi ratione Religionis, à qua iam sunt expulsi: sed contrarium docet Nauar. quoad horas canonicas *de hor. can. c. 7. n. 20.* quoniam culpa non debet eis patrocinari, neq; libertatem conferre iuxta sacros canones *c. 1. de Apostatis*, & alibi, iuxta quod mea sententia contra Sotum sentiendū in omnibus præfatis, quando ex voto tenentur; nō enim liberantur, nec liberari possunt à voto solemniter emisso, nisi ab his, quæ non possunt seruare, vel vix, & maxima tum difficultate, vt est obedientia, qua eximit illos Religio, nolens amplius ab eis obediri, & paupertas etiam, quam nō possunt seruare, cum alimenta quærere teneantur; cætera vero omnia debent explere, quæ possunt: vera tamen est doctrina Soti in expulsis à Religione Prædicatorum, & aliarum Religionū, si quæ sunt, in quibus professores ad persoluendum officium, & ad ieiunia non teneantur, & ad multa alia ex voto sub pœna peccati mortalis, sicut è

cut è contra tenentur vniuersaliter cæteri Religiosi, & præsertim nostri Minores.

Nec possunt prædicare, vel confessiones audire, vel docere, nisi de licentia sedis Apostolicæ sub excommunicationis pœna.

Possunt autem ab episcopis ordinari, & promoueri ad sacros ordines, ad quos in Religione non fuerint promoti, nisi eis aliquod canonicum obstet impedimentũ, quo in casu dispensatio, vel habilitatio est præmittenda, & impedimentum remouendum à facultatem habente.

De pœna Talionis. CAP. XXI.

S V M M A R I V M.

- 1 *Pœnam Talionis in omnibus obseruari præfatis pœnis, & delictis cupit Auctor.*
- 2 *Sic per statuta illam incurrunt falsum testantes, & falso accusantes, vel de crimine alias punito, vel alias absoluto.*
- 3 *Et prelati eam infligere negligentes suspendendi, vel priuandi.*
- 4 *Item pœnam talionis incurrunt infamatores, calumniatores, & falsi testes.*
- 5 *Item reuelantes delicta, quæ probare nequeunt, alteri quam Prelatis.*

Licet pœna Talionis sit pœne abolita in vtroque foro tam ecclesiastico, quam sæculari, vt superiùs dictum est: veruntamen apud Regulares ego magnopere cuperem illã vigere, viridique semper consistere obseruantia pro religionis pace, quiete, ac tranquillitate ad pœnitus eliminandos malignantes, & ad rixis, contentionibus, & persecutionibus finem denique aliquando imponendum, ad quæ omnia vnicum videtur esse remedium, & illud efficacissimũ pœnam

nam talionis vfu introducere, ac rigoroſe inuio-
labiliterq; ſeruare etiam in delictis, quæ expul-
ſionem ab ordine mererentur: ideo poſt dictas
omnes pœnas de illa hic tractandū breuiter duxi.

- 2 Quare ad id reſpiciendo, ſtatuta noſtri ordinis
prudenter, ac ſanctē illā ſeruandam omnino plu-
ribus in locis decreuerunt; ſic *fol. 136. tit. de pœna
talionis.* decernunt, quod pœna talionis puniri
debent qui fallum teſtantur, & item accuſatores,
qui crimen obiectum legitime, ac ſufficienter
non probauerint: item qui ſcienter de crimine
alias ſufficiēter punito quempiam accuſauerint:
& ſimiliter qui ex malitiā de illis exceſſibus ac-
cuſauerint, à quibus aliàs accuſatus iudicialiter,
ac rite fuerit abſolutus.

- 3 Et quia hæc Apoſtolica Sancti Damasi conſti-
tutio videbatur in Religione prætermiſſa, &
neglecta, ſubdunt ſtatuta ibidem; iccirco, vt ab
omnib; ordinis ſuperioribus, & Prælatiſ exactius,
quam antea ſeruetur, magnopere quidem cupi-
mus, atq; adeo mandamus ſub graui ſuſpenſionis
pœna, vel priuationis etiam contrafacientibus,
aut negligentibus ſubeunda &c.

- 4 Item *fol. 138. tit. de pœnis contra infamatores,* &c.
ſic ſtatuunt. Pœna in calumniatores, infamato-
res, & falſos teſtes, præter eam, quæ talionis dici-
tur, perpetua eſt infamia.

- 5 Item *fol. 142. tit. de reuelantib. ſecreta. §. 2.* ita de-
cernunt: qui alterius Fratris crimen, quod legi-
time probare non poteſt, alteri, quam Prælato
ſuo, reuelauerit, pœna talionis puniatur. Ex
quibus conſtat, qua vigilantia, & quo zelo ſancti
antiqui Patres præfatam talionis pœnam obſer-
uandam curauerint ad præcludēdam calumnijs,
& im-

& imposturis, ac indebitis vexationibus viam; & ad calumniatores, & impostores pœnitus pro viribus compescendos, & extirpandos.

Quomodo pœne impositæ subeundæ. CAP. XXII.

S V M M A R I V M.

- 1 Nullam præfatarum pœnarum incurrunt, nisi scienter, & ex deliberatione contrarium facientes, & post Prælati declarationem.
- 2 Postquam rei pœnas omnino subire tenentur.

Quo ad pœnas in statutis nostris decretas 1
eadem sic declarant fol. 140. §. *Declaramus.*
tit. de correct. & appellat. his verbis *Decla-*
ramus item, quod quando in statutis pœna carce-
ris, excommunicationis, suspensionis, aut priua-
tionis exprimitur, vel taxatur, nolumus ad eam
obligari, aut teneri Fratres, nisi *scienter*, & *ex deli-*
beratione cōtrarium facientes; & etiam vbicunq;
taxatur pœna ipso facto incurrenda, decernimus
in pœnam eiusmodi neminem incurrere, nisi
post declarationem factam à Prælato.

Facta vero declaratione, siue per euidentiã rei, 2
siue quia legitimè de crimine constiterit, ipso fa-
cto absq; alia impositione reum taxatã pœnã in-
currere debere decernunt ibid. eadem statuta: &
superiùs fol. 138. *tit. de pœnis contra infamatores*, &c.
decernunt generaliter pœnis omnibus subiaceri,
& afficiendos esse quos sancte obedientiæ pau-
pertatis, aut castitatis votum quoquomodo vio-
lare, aut violasse constiterit, vel aliàs contra ge-
neralia, vel prouincialia statuta constitutiones,
& decreta facere, aut fecisse, prout ipsis constitu-
tionibus, & decretis specialiter, & expresse caue-
tur: ex quibus constat, quod pœnas debite impo-
sitas debent rei omnino subire absq; alia cuncta-
tione.

De Reprehensione, siue obiurgatione in prolatione sententia. CAP. XXIII.

S V M M A R I V M.

- 1 *In publicandis reorum sententijs modestis, & religiosis verbis uti debent.*
- 2 *Concilium Trident. vniuersalem huius rei regulam tradit.*
- 3 *Increpationes aliquando adhibenda, qua aliàs essent contumelia.*
- 4 *Sententia Caietani circa hoc.*
- 5 *Nauarri Regula, quam sequitur Auctor.*

I **L**icet statuta de hac re non faciant specialem, & expressam mentionem, veruntamen *tit. de verbis indebite prolatis fol. 144. §. Præterea vniuersaliter &c.* decernunt, quod Prælati ordinis in reprehendendis criminibus modestis, ac temperatis verbis uti semper debet, ita ut nullo modourbationis causa subditis præbeatur, qua modestia, & temperantia uti debet semper in publicis exhortationib. & correctionibus, quare, & similiter in publicandis sententijs pœnalibus, & in declarandis, & imponendis pœnis, & qui fecus fecerint Prælati, debent ab officio suspendi superioris arbitratu.

- 2 Cum tamen subditi pro modo culparum sint grauitè arguendi iuxta D. Pauli monitum dicentis. *1. Timot. 2. Argue, obsecra, increpa in omni patientia, & doctrina, &c.* sacrum Concil. Trident. *sess. 13. c. 1. de refor.* vniuersalem quandam huius rei tradit regulam his verbis: *Illæ Apostoli est ab eis (id est Prælati) seruanda præceptio, ut illos (id est subditos) arguant, obsecrent, increpent in omni bonitate, & patientia, cum sæpe plus erga corrigendos agat beneuolentia, quam austeritas, plus exhortatio,*

tatio, quam comminatio plus charitas, quam potestas; si autem ob delicti grauitatem virga opus fuerit; tunc cum māsuetudine rigor, cum misericordia iudicium, cum lenitate seueritas adhibenda est; vt sine asperitate disciplina populo salutaris, ac necessaria conseruetur, & qui correcti fuerint, emedentur, aut si resipiscere noluerint, cæteri salubri in eos animaduersionis exemplo à vitijs deterreantur; cum sit diligentis, & pij simul Pastoris morbis ouium leuia primum adhibere fomenta: post vbi morbi grauitas ita postulet, ad acriora, & grauiora remedia descendere: sin autem ne ea quidem proficiant illis submouendis, cæteras saltem oues à contagionis periculo liberare: hæc Concilium Tridentinum in vniuersali.

Specialius tamen distinguendo videntur aliquando posse, ac debere descendere ad obiurgationes, & increpationes secundum culparum exigentiam, quæ alias essent contumeliæ, & conuitia: sic Apostolus *ad Galat. c. 3.* ait. *O insensati Galatæ, &c.* & Dominus noster, qui est omnium infallibilis norma *Luc. vlt.* dixit ad discipulos; *stulti, & tardi corde ad credendum, &c.* Quæ omnia, & similia in Christo domino, & in Sanctis eius non solum non fuerunt cum peccato, sed potius maximo cum merito: hæc (nec) fuerunt conuitia, nec contumeliæ; sed iustæ obiurgationes, iustæq; punitiones: ita D. Thom. *in 2. 2. q. 72. art. 2. ad secundum* ait. Quod sicut licitum est verberare, vel in rebus damnificare causa disciplinæ: ita etiam, & causa disciplinæ potest aliquis alteri, quæ debet corrigere, verbum aliquod alias conuitiosum dicere: sic Dominus discipulos vocauit *stultos*: hæc D. Tho. Dd Vbi

4 Vbi Caietanus aduertit, quod tutius videtur, quod contumeliæ nunquam, nisi Spiritu sancto suggerente, dicantur: quoniam repræsentatur subditis, quod non ex charitate; sed ex passione, procedant, fiuntque deteriores non suscipiendo disciplinam, leuiusque verbera, quam contumeliosa verba suscipiunt: vnde Tullius *lib. 3. de offic.* ait: omnis animaduersio, & castigatio contumelia vacare debet.

5 Denique Nauar. *in Man. nu. 18. c. 10.* omnem videtur superare scopulum: ait enim, quod vt obiurgatio, & increpatio, etiam propter correctionem, & disciplinam fiat absque peccato, requiritur, vt solum significetur vitium, cuius correctio prætenditur: & nullum aliud iam punitum, vel emendatum, & hæc videtur mihi optima, & infallibilis regula, & ab omni errore tutissima, & quam adamussim seruata videmus à Christo Domino, & ab eius Apostolo: Dominus enim discipulos reprehendit, & obiurgat solum, & præcise de culpa, de qua in fragranti eos reperijt dicēs: *ô stulti, & tardi corde ad credendum:* similiter Apostolus se gerit cum Galatis: quare Prælati, ne errent, solum vitia reprehendant, & arguant, de quibus legitime constiterit, delinquentes reos esse, & nullo modo de alijs, & sic non ex passione, vel odio, sed ex charitate, & zelo procedere se clare demonstrabunt quod, si ex eo delinquentes deteriores euadant, sibi ipsis, & suæ propriæ malitiæ imputent: in obiurgandis itaque prædictis peccatis Prælati præfatæ Nauar. ac D. Tho. doctrinæ se conforment pro modo, & exigentia culparum, & non ab re fulminent iniurias, & contumelias contra subditos, vt per quam barbare à nonnul-

nonnullis fieri ego sæpius vidi magno animi mei dolore, & aliorum Fratrum scandalo, & murmuratione, & correctorum maiori perditione.

DE APPELLATIONIBVS.

Tractatus decimi Pars Quarta.

De Appellatione iuxta Ordinis Statuta.

CAP. I.

S V M M A R I V M.

- 1 *A pœnis iuxta leges, & iuridicè inflictis nullatenus appellare licet.*
- 2 *Appellatio quid sit, & quando admittenda.*
- 3 *Ordo in appellatione seruandus.*
- 4 *Item in recursu.*
- 5 *Appellanti quæ tradenda.*
- 6 *Quid agendum si appellans de fuga erit suspectus.*
- 7 *Appellante, siue bene, siue male iudicato, quid agendum.*
- 8 *Recurrrens ante sententiam remittendus vt Apostata ad primum iudicem.*
- 9 *Ordinem violans recursus quomodo puniendus.*
- 10 *Adeuntes etiam sic Romanam Curiam remittendi, seueriusque puniendi.*
- 11 *Quid Iudex appellationis agere debet.*
- 12 *Quid item Iudex à quo.*
- 13 *Cui committenda causa in partibus, si contigerit committi.*

Statuta Vallisoletana fol. 139. titu. de correct. & appel. §. 1. sic decernunt. *A supradictis pœnis appellare cuiquam ne liceat, quoniam à legibus appellare non licet, prout iure cautum est, & specialiter ex constitutione Bonifacij VII. manifeste constat: hæc statuta. In præfata vero constitutione in calce hæc habentur: Nec volumus eisdem licere Fratribus ab eisdem correctionibus,*

& punctionibus aliquatenus appellare præuia deliberatione, & maturitate debita obseruatis. Hęc præfata constitutio.

- 2 Quia vero dantur aliqui casus, in quibus appellatio de iure debet concedi: ideo eadem statuta fol. 154. tit. de appellatio. sic decernunt. *Cum appellatio sit ab inferiori ad superiorem iudicem legitima prouocatio: iccirco vbi appellationi locus sit, eam admittendam esse decernimus. Porro, quia rei criminum plerumque ad euitandas pœnas, & superiorũ subterfugienda iudicia, querelas, & grauamina simulant, vt appellationis diffugio iudicis processum impedian, ne remedio ad innocentie præsidium instituto ad iniquitatis defensionem abutantur: atque vt huiusmodi eorum calliditati, & tergiuersationi occurratur, Sacre Trident. Synodi Decretis inhærendo sess. 13. c. 1. de reform. & sess. 22. c. 1. de ref. & sess. 24. c. 10. de refor. statuimus, & decernimus, vt in causis visitationis, & correctionis, siue habilitatis, & inhabilitatis, necnon criminalibus, à Prouinciali ante diffinitiuam sententiam ab interlocutoria, vel aliquo quocunque grauamine non appelletur: nec Prouincialis, aut eius Vicarius appellationi huiusmodi, tamquam friuolæ deferre teneatur, sed ea, ac quacunque inhibitione ab appellationis iudice emanata, necnon omni stilo, & consuetudine contraria non obstante, ad vltiora valeat procedere, nisi grauamẽ huiusmodi per diffinitiuam sententiã reparari, vel ab ipsa diffinitiuam appellari nõ possit, quibus casibus sacrorũ, & antiquorũ canonũ statuta illibata permaneant.*
- 3 Vbi vero appellationi locus fuerit, à Prouinciali ad Generalem, à Generali ad Protectorem, à Pro-

Protectore ad sanctissimum Romanum Pontificem, supremum in Ecclesia iudicem appelletur, vt constitutione Apostolica iam cautum est.

Qui ordo etiam seruetur de recursu: ita quod 4
reis ad maiores Prælatos, vel superiores recurrere non liceat, nisi post sententiam ab inferiore datam.

Post quam reo, si appellauerit, Prouincialis copiam processus infra triginta dies gratis assignare teneatur, clausam, & sigillatam per ipsum ad iudicem appellatum afferendam cum obedientia cum adeundi.

Verum, si reus de fuga videbitur digne suspectus, ire non permittatur, sed in loco detentionis remaneat, & processum iudex à quo mittat ad iudicem appellatum.

Et si reus repertus fuerit indebite iudicatus, 7
vel grauatus, puniatur iudex, à quo fuit appellatum. Si vero recte iudicatus reperiatur, ei poena iniuncta duplicetur.

Si autem dicta sententia non expectata, superiores ipsos adierit, ad iudicem, à quo discessit, remittatur, & eius iudicium expectet, ac Apostasiæ poenam luat.

Qui autem supradictum recursu, ordinem temere violarit, is omni suffragiorum iure triennio careat, & bimestri carceri omnino mancipetur.

Nam, cum nonnulli vagandi studio, siue dum 10
imminentem admissorum criminum poenam, & ordinis constitutionibus, aut alias debitam sibi metuunt, falsa, & commentitia grauamina causati, non ad immediatos ordinis superiores, sed ad Romanam curiam; absque licentia sæpius fugiunt, potius quam recurrant, vnde regularis

disciplina relaxatur, ordinaria superioris potestas contemnitur, & ipsi in dies audaciores euadunt, sacra Regularium congregationi, etiam de mente sanctissimi placuit, ut si quis temere, aut leui ex causa sanctam urbem, seu curiam absque superioris licentia, & supradicta forma prætermissa in posterum adire præsumpserit, ad suos superiores; leuiori poena plectendus, omnino remittatur.

¶ I Iure vero appellans, coram iudice, ad quem appellauit, acta primæ instantiæ omnino producat, & iudex nisi illis visis ad eius absolutionem, aut causæ cognitionem minime procedat, alioquin absolutio, & inde sequuta quæcunque irrita censeantur.

¶ II Is autem, à quo appellatum fuerit, intra triginta dies acta ipsa postulanti gratis exhibeat, alioquin absque illis causa appellationis huiusmodi, prout iustitia sua erit, terminetur.

¶ III Quod, si appellationis causam in partibus committi contigerit alicui probatissimo Patri ex vicinioribus Prouincijs committatur, qui nulla sit ratione suspectus.

*Quando Prælati appellationem admittere teneantur
nec ne. CAP. II.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Ab interlocutoria, & alio grauamine reparabili non debent Prælati appellationem admittere.*
- 2 *Similiter nec appellationem à correctionibus debite infligendis ex Pontificijs indultis.*
- 3 *Appellationem autem admittere tenentur à grauamine irreparabili, & à pœnis excedentibus correctionis modum.*

- 4 Nullus itaque Prælatus Regularis appellationem iustam denegare potest.
- 5 Idem omnino de recursu.
- 6 Secus facientes peccant cum obligatione restituendi.
- 7 Ad quod sufficit, quod sententia credatur iusta, licet non esset.
- 8 Prælati semper tenentur ad remouenda grauamina, quāuis in foro exteriori non tenerentur
- 9 Tutio rem itaque partem eligant non obstantibus priuilegijs.
- 10 Præfata intelliguntur de pœnis grauibus non de leuibus.

Q Væ sunt clara in nostris statutis à nobis omnino seruanda ultra ius commune: sicuti, & cæteri regulares quicumque seruare debent suorum ordinum statuta. Constat autem ex nostris constitutionibus *superiori capite adductis*, quod Prælati non debent admittere appellationem ab interlocutoria, vel ab alio quocumq; grauamine, quod possit per diffinitiuam sententiam reparari, quando locus est appellandi ab ipsamet diffinitiuam sententia: quin possunt ad vltiora procedere, causasque terminare, non obstante quacumque inhibitione à iudice superiore emanata, & non obstante quocumque stilo, & quacumque contraria consuetudine.

Quin iuxta præfata Iulius Secundus, *vt habetur in lib. monumenta ordinum in prima impressio* 2
fol. 125. & in 2. fol. 220. concess. 499 prohibuit sub excommunicationis pœna Fratribus, & Sororibus Ordinis Prædicatorum, nè appellentur à correctionibus inflictis iuxta consuetudines approbatas, & statuta regularia debita maturitate, & deliberatione præmissa. Et idem habetur in supplemento Ordinis folio 121. concess. 553. Idem videtur ordinatum fuisse à

Clemēte Octauo suorum prædecessorum vesti-
gijs inhærendo, paucisq; variatis à superius di-
ctis ordini Cisterciensium, prout notat Roder.
tom. 2. q. 42. & idem animaduertunt nostra sta-
tuta ex Bonifacio VIII. & ex Concil. Trid. vt su-
perius patet, quare in præfatis casibus Præla-
ti nullatenus appellationem admittere tenen-
tur.

- 3 Veruntamen quando grauamen quodcunq;
per diffinitiuam sententiam reparari non po-
test, & quando ab ipsa diffinitiuā non esset lo-
cus appellandi, vel quando per ipsam modus
correctionis notabiliter excederetur, possunt
grauati appellare, & superiores huiusmodi appel-
lationi deferre omnino tenentur, iuxta quādam
glossam in *l. qui res. ff. de re iudicata*, & Panor. in *c.*
licet de offic. ordin. & aliam glossam *ibid.* verb. *in-*
terclus. & verb. *appell.* & Bald. in *l. 2. §. ord. de his,*
qui sunt sui, vel alie. iur. communiter receptum te-
ste Nauar. in *c. nullum 18. q. 1. nu. 50.* quæ iura, &
consimilia decernunt statuta nostra illibata per-
manere, vt superius patet.

- 4 Et quidem iure meritò, nam appellatio est de
iure naturali, nec tolli potest, quando est ei locus
per quemcunq; superiorem: & quando grauatis
omnino interclusum esset appellationis refugiū,
possunt remedio defensionis vti, quam appella-
tio in se includit; & est de iure naturæ, & nemini
prorsus neganda, vt superius ostensum est latius,
quicunq; enim Regulares quantacunq; rigorosi-
tate, ac sanctitate degant in suis institutis nulla-
tenus possunt derogare his, quæ sunt de iure na-
turali, & diuino. Panorm. in *cap. cum dile. de appell.*
Nauar. *lib. 2. consil. tit. de appell. consil. 5. nu. 6.* & iux-
ta hæc

ta hæc intelligendæ sunt constitutiones Apostolicæ omnes, quæ prohibere videntur appellationem Regularibus.

Et idem prorsus obseruandū de recurſu quocunq; per quamcunq; viam factō, si præfata locū habeant proportionate, sicut in appellatione.

Ex quibus constat, quod iudices Regulares iustam appellationem negantes, vel non admittētes, vel quomodocunq; impediētes, vel grauamina illata per aliam viam non remouentes, grauissimè peccant cū obligatione restituendi Nauar. *Man. cap. 25.* & grauer sunt puniendi *c. de priori appel.*

Quòd locum habet etiam, quod sententia non sit iniusta secundū acta, & probata; sufficit enim, quod credatur esse iniusta, & per nouiter adducenda possit demonstrari esse talis, vt argumento aliquorum iurium tenet Nauar. *vbi suprà.*

Et addit Roder. *in primo to. q. 29. art. 4.* quod omnia iura, & priuilegia remouentia appellationem solum procedunt in foro exteriori, nam in interiori, si iudex grauatur, peccat, non admittendo appellationem, etiam quod non teneatur in foro exteriori, vel alia via grauamen non remouendo, obligatur enim ad restitutionem Nauar. *vbi sup.* *Glos. singularis in l. qui rest. ff. de rei vend. l. 1. de appell. c. ad nost. eod. tit.*

Caueant itaq; Prælati, nè contra propriam scientiam, & conscientiam grauamina inferant, quia semper ad ea remouenda tenentur, siue per appellationem, siue per aliam quamcunq; viam. Et ne fallantur eligere tutiorem semper debent, non obstantibus in contrarium priuilegijs quibuscunque.

- 10 Præfata deniq; omnia intelliguntur de pœnis grauibus, & per sententias in scriptis latas impositis: nam leuiusculę mortificationes, & regulares disciplinæ appellationem nullatenus admittunt, vt superius dictum est, iuxta nostras ordinationes, & videtur etiam de iure communi *c. irrefragabili. de offic. iud. ord. & c. cum speciali. de appell. & alibi.*

Casus in quibus nullatenus appellare licet.

CAP. III.

S V M M A R I V M.

- 1 *Reus confessus, & conuictus appellare non potest.*
- 2 *Nec Reus confessus tantum.*
- 3 *Sed utiq; conuictus tantum si verisimilem adducat rationem.*
- 4 *Confessi, & conuicti appellare quoque possunt ab excessu pœnarum.*
- 5 *A pœnis autem iuxta leges inflictis nunquam appellare licet.*

1 **S**Vppositis omnibus præfatis, si reus est plene de delicto conuictus, & illud vlteriùs sponte confessus, nullatenus potest appellare *l. 2. C. quorum appellatio*, quod in omnibus delictis habere locum tenet communis opinio. Imola in *l. fi. §. Luxus. num. 8 ff. de appell.* & in tali casu reo appellante, sententia non debet suspendi, sed exequi appellatione non obstante.

2 Similiter, si reus est confessus tantum, & non conuictus, si suam confessionem non reuocauerit, non potest appellare *c. cum speciali §. porro extra de appellat. Boslius tit. de appell. num. 27. cum communi.*

3 Conuictus vero tantum, & non confessus poterit appellare *l. legit. C. de appell. & l. addictos. C. de Epis-*

de Episcopali audien. & cap. cum sit Romana ext. de appell. & ibidem Decius, & alij, quod verum est, quando appellans aliquam verisimilem, & probabilem exceptionem educit contra testes, vel contra alias adductas probationes, vel aliquam aliam appellationis causam sufficientem, temere enim appellans, licet conuictus tantum, nullatenus est audiendus.

Uterius notandum, quod etiam confessi, & 4 conuicti appellare possunt, quando in infligendis pœnis modus à iure, vel statutis præscriptus exceditur iuxta superius tradita.

Cæterum à pœnis quibuscunque iuxta leges, & statuta inflictis, & seruato iuris ordine nulla vnquam ratione appellare licet, vt superius c. 1. nu. 1. dictum est.

An inferiores iudices teneantur exequi sententiam superioris omni postposita appellatione.

CAP. IV.

S V M M A R I V M.

- 1 Inferiores Iudices non tenentur sententiam superioris iniustam exequi.
- 2 Quin eo in casu resistere tenentur superioris mandato.
- 3 Et debent appellationem admittere, eamq; Reos idiotas ex charitate docere.
- 4 Appellatio vero ad Iudicem ipsum superiorem transmittenda, vt de super provideat.
- 5 Si sententia sit iniusta, ex defectu partis, est exequenda de iure communi.
- 6 Si verò à tali fuerit opportunè appellatum, non debet exequi sententia, sed resisti.
- 7 Cupit Auctor apud Regulares non exequi sententiam, quomodocunq; iniustam.
- 8 Quod intelligitur de quocunq; superiori, siue ordinario, siue delegato.

9 Si vero tantum dubitet inferior de iniustitia, sententiam superioris omnino exequi debet.

1 **M** Aranta post tract. de ord. iudiciali disp. 1. relatus à Roder. to. 2. q. 22. art. 8. distinguit, & optimè: nam si sententia lata per superiorem est notorie iniusta, & contrà legem, & statuta Religionis, vel aliter ipso iure nulla dicunt Abbas, & Felin. in c. inter cetera. de re iudic. quod in tali casu nullatenus tenentur inferiores iudices sententiam latam per superiorem exequi, nā sententia nulla non meretur de iure executionem; vt docet Dinus in c. quod quis. de reg. iur in 6. & Bart. in l. vt vim col. 7. ff. de iust. & iur.

2 Quin in tali casu iuxta præfatas allegationes debent iudices inferiores omnino resistere superioribus iudicibus, & eorum sententias notoriè iniustas, vel nullas nō debent exequi, v. g. Guardiani Prouincialibus, & Prouinciales Commissarijs, & Commissarij Generalibus Prælatis resistere debent, & sic de singulis: & ego semel, cum essem Prouincialis, sententiam cuiusdam superioris, quæ videbatur mihi apertè iniusta, exequi nolui, & constantissimè restiti superioris mandato.

3 Non solum hoc; sed mea sententia iuxta præfatam doctrinam, & iuxta ea, quæ dixi in tractatu de reorum defensionibus, si coram ipsis Rei appellationem admittere tenentur, & si quando videant prædicti inferiores iudices miseros reos, vel ignorantia laborare, vel timore oppressos velle tales iniustas sententias subire, debent ex munere eos docere, appellationisq; modum illis ostendere, & consequenter appellationem admittere, nō re quocunq; in contrarium superioris mā-

Ad quem superiorem, & non ad alium appel- 4
lationem præfatam transmittere debent, illumq;
præmonere de prætenfa sententiæ iniustitia, vel
nullitate, vt maturius considerans causæ meritū,
resipiscat, & sententiam, vel mutet, vel modere-
tur intra iustitiæ limites, quod, si facere noluerit,
inferiores iudices, vt dixi, debent in sua senten-
tia permanere, superiori q; resistere, & eius sen-
tentiam nullatenus exequi iuxta vulgaria iura.
*moniam iudices C. de appel. & tenent Innoc. & Ab-
bas, & Felin. in c. si quando de offic. delegat.*

Si verò sententia non sit notoriè iniusta, vel 5
nulla, sed solum est iniusta contrà ius litigatoris,
distinguit Maranta *ubi sup.* quod, si non fuit ab ea
appellatum, debet mandari executioni, & non
potest aliquo modo inferior iudex eo casu resi-
tere superiori, & imputatur ei, qui non appella-
uit *cap. Pastor. §. quia verò de offic. delegat. & c. sig-
nificasti, eod. tit. & Abbas ibid.*

Si verò à tali sententia fuerit appellatum, tūc 6
pendente appellatione non potest iudex à quo
exequi, nec mandare inferiori, vt exequatur suā
sententiam: sed inferior debet illi resistere iuxta
superius adducta iura, & allegat. Doct. quia post
iustam, & legitimam appellationem iudex à quo
officitur incompetens, & causa deuoluitur ad a-
lium superiorem iudicem, & sibi tanquam incō-
petenti impune resistitur iuxta etiam alia vulga-
ria iura in l. 1. de iurisd. omn. iud. cap. 2. de const. necesse
est Bald. in l. ad dictos C. de episc. audien. Oltrad.
consil. 20.

Sed inter nos regulares, qui mitiorem, ac tu- 7
iorem partem sequi semper debemus, vt millies
dixi, siue fuerit appellatum, siue nō, etsi nō fuerit
senten-

sententia notorie iniustā, dummodo certo sciat inferior iudex illam esse iniustam, vel debet reū docere, vt appellet, & appellationem admittere modo superius exposito: vel debet instare per seipsū precib. apud iudicē superiorem, & illum prēmone de sententiæ iniustitia, & quod illam nō exequatur: & deniq; omni meliori modo, & via resistere superiori, & omne remedium adhibere, ne alicui iniustitia, vel grauamen aliquod inferatur iuxta ea, quæ docet Roder. in simili *loco cit.* secundum ius commune, & secundum quandam decretalem *cap. si quando de resc.* & Innoc. & Abbatem ibid. iuxta quæ multo magis locum habēt inter nos regulares omnia præfata, vt dixi.

8 Nec enim hic distinguendum de iudice delegato, vel ordinario, sicut distinguit *loc. cit.* Rod. nam inter nos regulares præfata doctrina locum habet in quocunq; iudice inferiori respectu superioris iudicis, siue ordinarij, siue delegati propter superius adducta.

9 Denique, si dubitatur de sententia superioris, an sit iusta, nec ne; tunc obediendum est iudici, cuius auctoritati in hoc non potest resisti, quia habet præsumptionem pro se, & ita docet Dinus in d. *cap. quod quis*, & ita procedunt omnia iura, quæ dicunt, esse obediendum præcepto superioris siue iusto, siue iniusto; hoc enim verum est, dummodo non sit ipso iure nullum, vel non cōtineat notoriam iniustitiam, vel iniustitiam saltem notam iudici inferiori, & de qua non dubitet, vt suprā expressum est, omne etenim dubium deponere debet ex mandato superioris, præsertim apud nos, qui obedientiæ voto ad id tenemur.

De effectibus appellationis. CAP. V.

S V M M A R I V M.

- 1 *Appellatio duplex, & quod utraq; sit.*
- 2 *Appellationis iudicialis effectus multiplex.*
- 3 *Deuolutiuum effectum qua appellatio operetur.*
- 4 *Omnis appellatio, exceptis censuris, suspendit sententiam, & effectum.*
- 5 *Et ita suspeditur suspensio, vel priuatio vocis in capitulis.*
- 6 *Cuperet Auctor per aliquot dies ante capitulum non posse priuationum sententias ferri.*

Appellatio iuxta Rod. tom. I. q. 29 art. I. duplex est, videlicet extraiudicialis, & iudicialis. Prima est à præsenti, aut verisimiliter futuro grauamine ad superiorem prouocatio: & de hac non est hic sermo. Secunda, de qua hic agitur, est prouocatio legitima ad superiorem iudicem, continens iniquæ, vel iniustæ sententiæ quærelam.

Et hæc duplicem operatur effectum, s. suspensiuum, & deuolutiuum: suspensiuus iterum est triplex; nam suspendit pronunciatum in sententia: secundo suspendit iurisdictionem iudicis quantum ad illam causam, & transfert eius cognitionem ad superiorem iudicem; & tertio suspendit præsumptionem, quæ erat pro sententia.

Deuolutiuum verò effectum operatur appellatio in sententia censuræ ecclesiasticæ: nā propter sequentem appellationem sententia talis non suspenditur; sed talis appellatio solum operatur effectum deuolutiuum ad superiorē iudicem deuoluendo causam Siluest. tit. excommun. 2. §. I.

Ex quo patet, quod omnis appellatio, exceptis sententijs censurarum ecclesiasticarū suspendit sententiam, & eius effectum; etiam, si secum trahat executionem, l. furti. de his, qui notant, infamia,

famia, & est communis, & recepta sententia; quam seruat totus mundus: & nostra etiam statuta, vt superius constat.

5 Ex quibus elicit, & aduertit Roder. *to. 1. q. 29. ar. 5.* quod appellatio à suspensione vocis actiuæ, & passiuæ suspendit, dictam suspensionem, & ita suspensus à dicta voce actiua, & passiuua, si post appellationem eligat, vel eligatur, valida proculdubio erit electio, quod notare debet Regulares, quando vident aliquos iniuste priuari, vel suspendi in capitulis, vt sic ab electionibus excludantur.

6 Sed quo ad id vellem omnino prouideri, vt nullatenus possent priuari vocales, vel etiam Fratres quicunque congregatis iam capitulis, nec per aliquod præcedentes dies ante capitulorum celebrationem, vel celebrationis indictam diem, vt, vel sic occurratur passionibus, & odijs, tam Prælatorum, quam subditorum: Experientia namque constat per quam diuturna, & notissima, quod malignantium agmina tunc temporis maxime coeunt, & conspirant, & semper aduersus meliores, vel optimos Reip. Patres, & nullus est dissidiorum, malignantium, & calumniarum, & discordiarum finis. Quare ad hæc omnia eliminanda præfato salutari remedio occurri omnino vellem ad tranquillitatem, & pacem Religionis, eiusque salutarem disciplinam remittendam, perpetuoque conseruandam. Quod nobis concedat per suam gratiam, qui nos ad Religionem per suam vocauit misericordiam. Amen.

(*) (*)

F I N I S.

DE IVDICE
REGVLARIVM
TRACTATVS

IN QVO SVMMARIA PRAXIS
Criminalis Regularibus applica-
ta continetur.

MODVS QVOQVE PROCESSVM FORMANDI
quacumq; procedendi via cum suis formulis.

OPVS IVDICIBVS, AC IN FORO CRIMI-
nali versantibus omnibus vtilissimum.

Authore

D. FRANCISCO GHISILERO
BONONIENSI CANONICO REGVLARI
S. SALVATORIS

CVM SVMMARIIS, QVADRVPPLICIQVE
*Indice Capitum, Authorum, Locorum S. Scriptura,
ac Rerum memorabilium.*

COLONIAE AGRIPPINAE,
Sumptibus Petri Henningij, sub signo
Cuniculi, Anno M. DC. XXIII.

AD.^m R.^{do} AC NOBILI DOMINO,

D. IOANNI A BEECK,

LAVDABILIS ORDINIS D. AN-
TONII AC FAMILIAE EIVSDEM APVD

Vbios Superiori, seu PRAECEPTORI Generali,
Domino suo ac patrono obseruando.

PETRVS HENNINGIVS APVD COLONIENSES

Vbios Bibliopola felicia precatur.

OGITANTI mihi diu multumq;
Ad.^m R.^{de} ac Nob. Domine sub
cuius potissimum patrocinio ac
nomine hunc praesentem Libel-
lum in lucem ederem, praesertim

cum hoc passim in more positum sit, vt ij,
qui de aliqua re speciales libros recudendos
sumpsere, eosdem Virorum Clarissimorum
nominibus denuo inscribant: In mentem ve-
nit Adm. R. & Nob. D. T. quæ in me contu-
lit multa magna non solum beneuolentiæ, sed
summæ humanitatis indicia, quibus sanè etsi
pro fortunæ meæ modulo respondere nequeā,
ad declarandam tamen gratæ mentis significa-
tionē, nec non animi in referēda gratia prom-
ptitudinem, libellum hunc à me nunc pri-
mum in Germania Correctius impressum, &
Characterum diuersitate exornatum, Adm. R.
& N. D. T. offerendum putaui, rem mo-

Epistola Dedicatoria.

menti exigui, si donum spectes, sed donantis
animum inspicias oportet, memor istius: IN
MAGNIS ET VOLVISSE SAT EST. non
ingratam interim multis, *exiguus licet iste li-
ber*, spero, rerum Variarum Cognitionem sup-
peditabit, Vnde tibi eò libentiùs illum ipsum
offero, vt qui multiplici variaq; variorum au-
thorum, ac librorum lectione, Variam multi-
iugamque rerum cognitionem ac scientiam
tibi comparasti, eum à Zoilis & obtrectatori-
bus tantò melius & foelicius defendere possis.
Quid mirum, si id de te mihi polliceri au-
sim? quippe qui olim nominis tui honorem
& Prælaturæ tuæ auctoritatem contra obuios
quosque conatus non minus laudabiliter &
gloriosè, quam dextre ac feliciter asseruisti.
Quapropter vehementer & obnixè rogo,
vt ista tua erga me humanitas, qua me si-
bi obstrinxit beneuolentia, illam meam li-
belli Dedicationem hilari vultu accipiat,
meumq; gratū ac memorē animum approbet,
memoriā mei non abiiciat. Quod mearū par-
tium erit, DEVM ter Opt. Max. ex intimis animi
recessibus inuocabo, vt Adm. R. & N. D. T. to-
tamq; S. ANTONII sanctā familiam diu saluā,
incolumem, ac florentem tueri ac conseruare
velit. Colonie Agrippinæ ex officina nostra
Anno Redempti Orbis 1623. in Vigilia S. Lau-
rentij Martyris.

AVTHOR LECTORI

SALVTEM.

CRIMINALEM praxim vniuersam (optime lector) vt Regularium iudicem pro iustitia sibi subiectis rectè administranda instituerem, sub titulo **DE IUDICE REGVLARIVM** comprehendere mihi collibuit. Qua in re peragenda cordi præsertim fuit cum breuitate claritas, certa; doctrina. Ideo communiores, rationique magis consonas opiniones, reliquis prætermiſſis, sequutus tantummodo sum. Et ne aut legentibus tædio essem, aut *foliū* (vt aiunt) *citationibus implere*; licet omnia ferè auctoritatibus sim probare conatus; Doctores pauciores pro vnoquoq; dicto fulciendo adducere placuit: eos attamen, ex quibus plures citationes haberi à quopiam hoc desiderante possent.

Continet verò tractatus iste Criminalis praxis materias vniuersas; quāuis ordine ab alijs penè diuerso: mihi autem viso aptiori. Materiarū vero criminales ille potissimum sunt. *De Iudice. De Requisitis ad iudiciū. De Modo procedendi. De Accusationibus. De Denunciationibus. De Inquisitionibus. De Exceptionibus. De Testibus. De Indicijis. De Tortura. De Reo. De Defensionibus. De Recusationibus. De Appellationibus. De sententia proferenda. De Purgatione Canonica. & De Modo formandi processum.*

Ista omnia in hoc tractatu continentur.

De Iudice. in primis *nouem capitibus.*

De Requisitis ad iudicium summarium *in c. 11. & 12.*
De Modo, quo Iudex procedere debet *in cap. 10. 11.*
ac 13.

De Accus. Denunc. Inquis. & Exceptionib. *in cap. 16.*
19. & 20.

De Testibus *in cap. 17.*

De Indicijs, ac Tortura *in cap. 18.*

De Reo, ac Defensionib. *in cap. 19.*

De Recusationib. *in cap. 14*

De Appellationibus *in cap. 15*

De sententia proferenda *in cap. 20.*

De Purgatione Canonica *in cap. 21.*

De Modo formandi processum quacunq; proceden-
di via *in cap. 16 19. & 20.*

In eo quoq; formulæ continentur vniuersæ, Tum
pro formando processu, Tum pro examinandis testi-
bus, ac Reo. *in c. 16. & 19.* Tum pro indicenda Cano-
nica Purgatione. *in cap. 21.* Tum pro sententia quauis
ferenda *in ca. 20. & 21* Tum pro alia quacunq; actio-
ne iudiciali peragenda, in eisdem. *c. 19. 20. & 21.*

Criminibus diuersis effictis: non quod illa Regu-
laribus viris inesse credam: verum vt in grauib. pos-
sibilib. delictis (dato casu) quomodo procedere queat
Regularium Iudex, alius vè, aperirem exemplo. Et
quemadmodū Regularibus quibuscunq; nedum: sed
etiam sæcularibus omnibus praxis ista deseruit: sic
& formulæ in ea positæ (nominibus, alijsque paucis
mutatis) cuiq; hominum generi deseruire queunt.

Quare nihil omnino in hoc tractatu deest, quod
pro criminali habenda summaria praxi desiderari à
quoquam possit. Reliquum est, (*optimè lector*) vt si ti-
bi satisfactum esse perspexeris; deo ipsi, à quo datum
quoduis *optimum, & donum perfectum est*, referas gra-
tias, sin minus authorem ipsum excuses. Vale.

I N D E X

INDEX CAPITVM

OMNIVM HVIVS

Tractatus.

RAEFATIO

- Cap. 1. De Iudicis nomine, officio, ratione, & conditionibus. fol. 4
- Ca. 2. De Iudicis potestate, siue iurisdic. II.
- Cap. 3. De Veritate in iudice necessaria. 17.
- Cap. 4. De forma iuris à iudice in iudicando seruanda. 22
- Cap. 5. De Scientia iudici necessaria. 28
- Cap. 6. De Vita puritate in iudice requisita. 32
- Cap. 7. Quis Iudex esse, vel non esse possit. 39
- Cap. 8. De infamia, qua iudex carere debet. 43
- Cap. 9. Quis Iudex Regularium sit. 51
- Cap. 10. Regularium iudex quomodo in eorum causis procedere possit, ac debeat. 55
- Cap. 11. Quid sit summarie procedere, & de plano, sine strepitu, & figura iudicii, sola rei veritate inspecta. 62
- Cap. 12. Quæ de iure diuino, ac naturali sint in iudicijs obseruanda. 72
- Cap. 13. Ius commune an, & quomodo in Regularium iudicijs obseruandum sit. 77
- Cap. 14. De Iudicis Recusatione. 82
- Cap. 15. De Appellatione à Iudice. 94
- Cap. 16. De Modo incipiendi processum iuxta quatuor procedendi modos cum suis formulis. 112
- Cap. 17. De Testibus. 161
- Cap. 18. De Iudicijs, ac Tortura. 191
- Cap. 19. De Modo continuandi processum qua. unq. via, cum suis formulis. 216
- Cap. 20. De Modo terminandi processum, cum suis formulis. 243
- Cap. 21. De Purgatione Canonica, cum suis formulis. 259

INDEX AVTHO-

RV M, QVORVM DOCTRINA,

& auctoritate tractatus iste
fulcitur.

A

Bbas Panormi-
tanus.

Achilles de
Grassis au-

thoris auunculus.

Albericus.

Alexander de Ales.

Alexander Imolenfis.

Alexander de Neuo.

Alexander Stiaticus.

Alphonfus à Castro.

Alphonfus Tostatus.

Alphonfus Villagutus.

D. Ambrosius.

Andreas Alciatus.

Andreas de Ifernias.

Andreas Tiraquellus.

Angelus Aretinus.

Angelus de Clauasio.

Angelus de Perusio.

D. Antonius.

Antonius de Butrio.

Antonius Gabriellus.

Antonius Gomezius.

Antonius Rebuffus.

Aristoteles.

Armilla Summa.

D. Augustinus.

Augustinus Berous.

Augustinus Corsetus.

Aymo Crauetra.

Azo Bononiensis.

B

Baldus Perusinus.

Baptista Platina.

Bartholomeus Caf-
faneus.

Bartholomeus Cæpola.

Bartholomeus Medina.

Bartolus à Saxoferrato.

Beda Venerabilis.

Bernardus Comensis.

Biblia Sacra.

Brunorus à Sole.

Bullarium.

C

CÆsar deGrassis au-
thoris auunculus.

Camillus Campe-
gius.

Cardin.

Cardin. Alexandrinus.	Franciscus Aretinus.
Carolus Ruinus.	Franciscus Becius.
Cicero.	Franciscus Brunus.
Compendium Priuilegio-	Franciscus Brusattus.
rum Cordubæ.	Franciscus Calonus.
Concil. Tridentinum.	Franciscus Curtius.
Concil. Constantiense.	Franciscus Pegna.
Conradus Brunus.	Franciscus Personalis.
Conradus Lancellotus.	Franciscus Squillaceasis.
Constitutiones Canoni-	Franciscus Toletus.
corum Regulariũ san-	Franciscus Victoria.
cti Saluatoris.	Franciscus Zabarella Car-
Cynus.	dinalis.

D

D Idacus Couarru-
uias.
Directorum Inqui-
sitorum.
Dominicus Bannes.
Dominicus Perusinus.
Dominicus Soto.
Dynus Mugellanus.

E

E Gidius Bossius.
Emanuel Roderi-
cus.
Emanuel Rodriquez.
Emanuel Suarez.

F

F Edericus de Senis.
Felinus Sandeus.
Fernandus Vasquius.
Flaminus Cartarius.
Flavius Blondus.

G

G Abriel Biel.
Gabriel Paleotus.
Gandinus.
Glossa.
Gondisaluus Hispanus.
Gratianus.
D. Gregorius.
Gregorius Sayrus.
Gregorius de Valentia.
Gulielmus de Benedictis.
Guido Papæ.
Guido Fulcodius.
Guido de Bayso Archi-
diaconus.
Guido de Suzzaria.

H

H Enricus Cardinal.
Hostiensis.
Henricus de Gan-
dauo.

(?) §

Hen-

Henricus Henriquez.	Io. de Platea.
Hieronimus Gabriellus.	Io. Roias.
Hieronimus Gigas.	Io. Tabienfis.
Hippolytus de Marfilijs.	Io. de Turrecremata Car-
Hippolitus Riminaldus.	din.

I

Iacobus de Arena.
 Iacobus Butrigarius.
 Iacobus Menochius.
 Iacobus Nouellus.
 Iacobus Simancas.
 Iacobus Sprengerius.
 Iason Mainus.
 Ignatius Lopez del Salze-
 do.
 Innocentius Papa Quar-
 tus.
 Ioannes Andreæ.
 Io. de Amicis.
 Io. de Anania.
 Ioannes Azorius.
 Io. Baptista Confectius.
 Io. Bernardus Diaz.
 Io. Cæphalus.
 D. Io. Chrysoftomus.
 Io. Duns Scotus.
 Io. Faber.
 Io. Ferrarius.
 Io. Gerson.
 Io. Imola.
 Io. Medina.
 Io. Maria Monticellus.
 Io. Monachus.
 Io. Petrus Surdus.

Iodocus Clithoueus.
 Iodocus Damohuderius.
 Ioseph Ludouicus.
 Ioseph Mascardus.
 Isidorus.
 Iulius Clarus.
 Iulius Scarlatinus.

L

LAnfrancus.
 Lopus.
 Lucas de Penna.
 Lucianus.
 Ludouicus Bologninus.
 Ludouicus Carrerius.
 Ludouicus Catus.
 Ludouicus Gomezius.
 Ludouicus Peguerus.
 Ludouicus Romanus.

M

MArcus Antonius
 Blanchus.
 Marcus Antonius
 Eugenius.
 Marcus Antonius Natta.
 Marianus Soncinus.
 Matthæus de Afflictis.
 Matthæus Brunus.
 Martinus ab Azpilueta
 Nauarrus.

Mar-

Martinus Cæpola.
Martinus Delrius.
Michael Salon.

N

Nellus.
Nepos de Monte
Albano.
Nicolaus Bellonus.
Nicolaus Boerius.

O

Octavianus Vulpel-
lius.
Oldradus de Ponte.

P

Palacius Rubius.
Paris de Puteo.
Paulus de Castro.
Paulus Granutius.
Paulus Grillandus.
Paulus Merenda.
Petrus de Ancharano.
Petrus de Arragon.
Petrus Duenas.
Petrus Godofredus.
Petrus Follerius.
Petrus Nauarrus.
Petrus de Palude.
Petrus à Placha.
Petrus Paulus Parisius.
Petrus de Soto.
Philippus Decius.
Philippus Francus.
Philippus Portius.

Plato.
Prosper Carauita.
Prosper Farinacius.

R

RAphael Cumanus.
D. Raymundus.
Repertorium In-
quisitorum.
Richardus de Media vil-
la.
Robertus Lancellotus.
Robertus Maranta.
Rolandus à Valle.

S

SAlycetus.
Sfortia Oddus.
Siluester de Prierio.
Speculator.
Stephanus Lambertinus.

T

TExtus Canonici.
Textus Ciuiles.
Tiberius Decianus.
D. Thomas de Aquino.
Thomas Grammaticus.
Thomas de Vio Caietanus
Tranquillus Ambrosinus

V

VGo de S. Victore.
Victorinus Auerla-
nus.
Vitæ Patrum.
Vmbertus Locatus.

INDEX.

I N D E X

LOCORVM SACRÆ
SCRIPTVRÆ.

IN HOC TRACTA-
TV EXPLICATORVM, QVI
à iudicibus maxime adnotan-
di sunt.

Ex libro Genesis.

Cap. 3.

*D*am ubi es? cap. 11. num. 10. & ca.
12. n. 2

Cap. 4.

*Q*uid fecisti Cain? cap. 11. numer.
10.

*V*ox sanguinis fratris tui clamat
ad me de terra, cap. 11. num. 6. cap. 12. numer. 1. & cap.
16. nu. 53

Cap. 18. Clamor Sodomorum, & Gomorreorum multi-
plicatus est, & peccatum eorum aggravatum est ni-
mis. Descendam, & videbo, vtrum clamorem, qui venit
ad me, opere compleuerint; an non est ita vt sciam. ca. 4.
num. 1. cap. 11. nu. 6. & cap. 12. num. 1

Index Sacrae Scripturae:

Ex libro Exodi.

Cap. 21. Quod si dixerit seruus, diligo dominum meum, & uxorem, ac liberos, non egrediar: offerret eum dominus dñs, in præfatione.

Cap. 28. Si quis commendauerit amico pecuniam, aut vas in custodiam, & ab eo, qui susceperat furto ablata fuerint, si latet fur, dominus domus applicabitur ad Deos, &c. in præfatione.

Dñs non detrahes, in præfatione.

Cap. 23. Nec accipies munera, quæ etiam excacant prudentes, & subuertunt verba iustorum cap. 6. numero. 19

Cap. 28. Pones autem in rationali iudicij Doctrinam, & Veritatem, quæ erunt in pectore Aaron, quando ingredietur coram domino, & gestabit iudicium, &c. cap. 3. numer. 2

Ex Leuitico.

Cap. 8. Quod astringens cingulo aptauit rationali, in quo erat Doctrina, & Veritas cap. 3. n. 2

Ex Deuteronomio.

Cap. 1. Nulla erit distantia personarum; ita paruum audietis vt magnum; nec accipietis cuiusquam personam; quia Dei iudicium est, cap. 1. num. 4. cap. 6. num. 11. & cap. 12. nu. 3

Cap. 6. Hæc sunt præcepta, & caeremonia, atque iudicia, quæ mandauit dominus Deus vester: vt docerem vos, & faciatis ea in terra, ad quam transgredimini possidendam, cap. 1. nu. 12

Cap. 16. Iudices, & magistros constitues in omnibus portis tuis, quas dominus Deus tuus dederit tibi, per singulas tribus tuas: vt indicent populum iusto iudicio, nec in alteram

Index Sacræ Scripturæ.

terram partem declinent, c. 2. num. 1. c. 7. num. 2. cap. 14. in principio.

Non accipies personam: nec munera: quia munera excæcant oculos sapientum, & mutant verba iustorum, cap. 1. n. 4. & c. 6. n. 19

Iuste quod iustum est prosequeris, cap. 1. num. 12. & cap. 4. num. 1

Cap. 17. Si difficile, & ambiguum apud te iudicium esse perspexeris, venies ad Sacerdotes Leuitici generis, & ad iudicem, qui fuerit illo tempore, quæresque ab eis, qui indicabunt tibi iudicij veritatem, capit. 1. numero. 11.

Cap. 13. Si audieris in vna vrbiū tuarum, quas dominus Deus tuus dabit tibi ad habitandum dicentes aliquos. Egressi sunt filij Belial de medio tui, & auerterunt habitatores vrbis suæ, atque dixerunt. Eamus, & seruiamus Dijs alienis, quos ignoratis: quære sollicite, & diligenter rei veritate perspecta, si inueneris certum esse quod dicitur: & abominationem hanc opere perpetratam statim percuties & c. c. 3. n. 1

Ca. 21. Si intraueris segetem proximi tui franges spicas, & manu conteres, falce autem non metes, cap. 1. numer. 10.

Cap. 25. Pro mensura delicti erit & plagarum modus; cap. 4. numer. 13. & cap. 19. num. 22

Ex Iosue.

Cap. 7. Historia delicti Achan furis sacrilegi, ex ea namque deducitur forma iuris in iudicio seruanda, cap. 4. num. 1

Et debere de delicto constare quando delictum est facti permanentis, c. 12. nu. 15

Index Sacrae Scripturae.

Ex libro Iudicum.

Cap. 4. Erat autem Debora prophetis vxor Lapidoth. qua iudicabat populum in illo tempore, c. 7. nu. 14

Ex libro Psalmorum.

Pfal. 2. Erudimini qui iudicatis terram: Apprehendite disciplinam, ne quando irascatur dominus, & pereatis de via iusta, c. 1. n. 13. & c. 5. n. 1.

Pfal. 14. Domine quis habitabit in tabernaculo tuo: aut quis requiescet in monte sancto tuo? qui munera super innocentem non accepit, c. 6. nu. 19

Pfal. 18. Iudica domini vera, iustificata in semetipsa, cap. 3. num. 1

Pfal. 24. Dirige mansuetos in iudicio: docebit mites vias suas, c. 6. nu. 17

Pfal. 81. Deus stetit in synagoga Deorum: in medio autem Deos diiudicat, in praefatione.

Vsquequo iudicatis iniquitatem, & facies peccatorum sumitis? cap. 6. numer. 11. cap. 12. numer. 3. & cap. 16. numer. 35.

Nescierunt, neque intellexerunt, in tenebris ambulant: mouebuntur omnia fundamenta terrae. Ego dixi Dii estis, & filij excelsi omnes. Vos autem sicut homines moriemini: & sicut vnus de principibus cadetis, ca. 5. nu. 3

Pfal. 88. Misericordia, & veritas praecedent faciem tuam, cap. 1. numer. 11

Pfal. 100. Misericordiam & iudicium cantabo tibi domine. Perambulabam in innocentia cordis mei. Non proponebam ante oculos meos rem iniustam. In matutino interficiebam omnes peccatores terrae, c. 6. n. 1

Pfal. 105. Beati qui custodiunt iudicium, & faciunt iustitiam in omni tempore, in praefatione.

Pfal. 118. Feci iudicium, & iustitiam: non tradas me calumniarum

Index Sacræ Scripturæ.

lumniantibus me, in præfatione.

Pſalm. 121. Illic ſederunt ſedes in iudicio, cap. 4. numer. 12.

Ex libro Prouerbiorum.

Cap. 15. Conturbat domum ſuam, qui ſectatur auaritiā: qui autem odit munera, viuet, c. 6. n. 10.

Cap. 24. Rex, qui iudicat in veritate pauperes: thronus eius in æternum firmabitur, c. 1. nu. 11

Ex libro Sapientiæ.

Cap. 1. Diligite iuſtitiam qui iudicatis terram, in præfatione.

Cap. 6. Melior eſt ſapientia, quam vires, & vir prudens quam fortis. Audite ergo reges, & intelligite, diſcite iudices finium terræ. Præbete aures vos, qui commouetis multitudines, & placetis vobis in turbis nationum, quoniam data eſt à domino poteſtas vobis, & virtus ab altifſimo, qui interrogabit opera veſtra, & cogitationes ſcrutabitur, c. 5. n. 1

Cum eſſetis miniſtri regni illius, non recte iudicaſtis, nec cuſtodifſtis legem iuſtitie, neque ſecundum voluntatem Dei ambulaſtis. Horrendè, & citò apparebit vobis: quoniam durifſimum iudicium his, qui præſunt, fiet. Exiguo enim conceditur miſericordia: potentes autem potenter tormenta patientur. Non enim ſubtrahet perſonam cuiuſquam Deus, nec verebitur magnitudinem, cap. 1. numero. 15.

Cap. 9. Conſtituiſti hominem, vt diſponat orbem terrarum in æquitate, & iuſtitia: & in directione cordis iudicium iudicet, c. 1. n. 6

Cap. 10. Rex inſipiens perdet populum ſuum, cap. 5. numer. 2

Cap. 12. Cum tranquillitate iudicas, cap. 4. nu. 12

D. FRANCISCI GHISILERII

De Iudice Regularium.

PRÆFATIO.

Erudimini qui iudicatis terram. Psalm. 2.

BEATI qui custodiunt iudicium, & faciunt iustitiam in omni tempore: *Ps. 105.* Et quidem, cum vera nostra beatitudo in eo consistat; ut obiecto beatissimo copulemur, eoque fruamur: illud autem Deus ipse sit. *D. Tho. 1. 2. q. 3. ar. 1. & 3.* Ei ne poterunt, qui alijs præferuntur, copulari, eodemve frui; si eius imitatores non sint; ideoque perfecti, quemadmodum est ille perfectus? minime gentium. Præcipuum verò, in quo Deum prælati, & imitari, & eidem similes esse debent, iudicium est. in iudicando namque *Dei vices gerunt in terris. Deut. 1.* Dei etenim iudicium est. Et *Isa. 30. Deus est iudicij dominus.* Hoc & Plato Philosophorum facile primus testatur in Thæteteto dicens. *Deo ipsi iustissimo inueniri similis quidquam minime posse, quam is, qui inter homines iustissimus fuerit.* Propterea Dei nomen solummodo Prælati, ac superioribus, à quib. iudicandi sunt inferiores, à sacris litteris communicatur, & quando. *Exod. 21. seruus, qui septimi*

A

anni li-

anni libertate donari non curat, Dijs offerri
 mandatur. & *Exd.* 28. cum furatis alicui rebus,
 furque ipse latet, dominum domus ad Deos ap-
 plicandum fore committitur: *Dijſque non eſſe de-
 trahendum* præcipitur. & quoque cum *Pſalm.* 81.
 Deum ipsum Deos iudicare, eundemquem et
 aliquos Deos appellare dicitur. etenim quemad-
 modum *Pſal.* 10. Deus iuſtitiam diligit. *Pſal.* 36.
 Amatque iudicium: Quare *Pſal.* 88. Iudicium, at-
 que iuſtitia nedum ſedi illius præparatio ſunt:
 verum & *Pſal.* 110. opera manuum eius. ita Præ-
 lati terram, homines videlicet qui terrena ſa-
 piunt, iudicaturi; *Sat.* 8. Iuſtitiam diligere de-
 bent, *Iob* 36. Amareque iudicium, *Pſal.* 121. Sede-
 re ſedes in iudicio, *Ier.* 22. Facereque iudicium,
 & iuſtitiam, & vi oppreſſos de calumniatorum
 manibus liberare; *Pſal.* 118. Ne calumniatoribus
 ipſi tradantur. Quid itaque mirum, ſi ego reli-
 gioſorum omnium minimus, religioſorum om-
 nium ſuperioribus imitationem huiusmodi, at-
 que ſimilitudinem: quare, & perfectionis, & bea-
 titudinis conſequutionem exoptans; modum il-
 liſad iudicium cuſtodiendum, atque ad facien-
 dam ſibi ſubiectis iuſtitiam pro ingenij mei te-
 nuitate ratione, qua potero breuiori, niſus fuero
 demonſtrare? Rem certè multis, iſſque grauif-
 ſimis refertam difficultatibus aggredior: ſed
 quæ ſuperni iudicis, qui ſapientiam tribuit om-
 nibus affluenter, auxilio, facilis reddi ſit poſſi-
 bilis. Verum enimvero cum in vnoquoque iu-
 dicio quatuor perſonarum genera ſit requiri
 neceſſe. Iudicem videlicet, Accuſatorem,
 Teſtes, ac Reum. 4. *quæſt.* 4. *cap.* 1. & *quæſt.* 4.
capit. 2. & *cap. forus*, de verb. ſigni. §. in omni
 quoque

quoque negotio. quæ in iudicio etiam diuino reperire est. in eo namque Iudex est ipse Deus. Isa. 3. Stat ad iudicandum Dominus; stat ad iudicandos populos. Accusator Diabolus, & ipsa lex. Diabolus quidem. Apocal. 12. Proiectus est accusator, qui accusabat illos ante conspectum Dei nostri, die, ac nocte. Lex verò. Io. 5. Est qui accusat vos Moyses. Testis unus ipsa conscientia. Rom. 2. Testimonium illis red-dente conscientia. Testis alter perpetratum peccatum. Ier. 2. Argue te malitia tua. Testis tertius creaturæ ipsius abusus. Iac. 5. Aurum, & argentum vestrum eruginavit, & erugo eorum in testimonium vobis erit. Reus vero ipse peccator. Matth. 5. Omnis, qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio. Qui dixerit racha, reus erit concilio. Qui autem dixerit fatue, reus erit gehennæ ignis. Et quidem optima ratione. Cum etenim de aliquo crimine in quouis iudicio peruestigatio fiat: Accusator necessarius erit, qui detegat ipsum crimen. Reus, cui eiusmodi obijciatur. Testes, qui Reo illud inesse probent. ac Iudex, qui & Accusatorem, & Testes, & Reum audiat, & cum audierit, vel absoluat, vel condemnet. De hisce vniuersis sub Iudicis nomine tractationem institui. tum quia illa omnia, quæ in hoc tractatu continentur à iudice (in cuius gratiam onus istud suscepi) necessario cognoscenda sunt. tum quia dictarum quatuor personarum nobilior, atque præstantior iudex ipse profecto est. tum etiam quia tractatus de iudice, tractationem de accusatore, testibus, atque Reo includat, est opus. etenim Iudex accusatore sine testibus, & reo iudicium exercere nequit. Accusator vero, testes,

testes, ac reus iudicem præsupponunt. Accusator quidem Iudicem cui accusatio fieri. Testes autem, ac Reus Iudicem coram quo illi testificari, iste causam dicere debet. At verò titulum apposui de Iudice Regularium; propterea quod eiusmodi Iudicem instruendum assumpsi. Itaque Iudicis nomen, officium, rationem, conditionesque primo. deinde modum in Regularium causis (criminalibus præsertim) cognoscendis, atque dijudicandis ab eorum iudicibus observandum, tum quò ad theoricam, tum quò ad praxim spectare videtur, breuibus declarare, tradereque in hoc tractatu mea intentio est. Vtinam cunctis Regularium iudicibus satisfaciam.

De Iudicis nomine, officio, ratione, & conditionibus.

CAP. I.

S V M M A R I V M.

- 1 *Iudicis nomen quid significet, tum latine, tum græce.*
- 2 *Iudicis officium quod sit.*
- 3 *Iudicis munus immediatum.*
- 4 *Personas accipere contra ius diuinum, & humanum est.*
- 5 *Areopagita noctu, ac in tenebris iudicabant, & quare.*
- 6 *Areopagita Rhetorica partem commouentem damnarunt.*
- 7 *Iudicis definitio.*
- 8 *Iudicis conditiones quæ sint.*
- 9 *Iudicis conditiones ex sacris litteris, ex sacris canonibus, & ex ipsamet ratione deducuntur.*
- 10 *Potestas.*
- 11 *Veritas.*
- 12 *Foram iuris.*
- 13 *Scientia.*
- 14 *Vitæ puritas.*
- 15 *Iudicis conditiones adductæ in quodam Salomo. sententia vniuersa contentæ.*

- 16 Eliciuntur & ex nomine Iudex.
- 17 Iudex fortis, & constans esse debet.
- 18 Mansuetus, & patiens.
- 19 Misericors quoque.
- 20 Ciceronis sententia maximè à Iudicibus adnotanda.

DE Iudice verba facturus à nominis illius e-
 tymologia exordium mihi sumendum ef-
 fe videtur. Itaque † Iudex à iudicando, ¹
 siue à ius dicendo nuncupatur, quasi ius dicens,
 siue ab eo, quod iure disceptet, iure autem dis-
 ceptare iustè iudicare est; ita docemur 23. *quæst.*
 2. *cap. 1. & cap. forus, §. Iudex, de verb. sign. D.*
 Thom. 2. 2. *quæst. 60. art. 1.* quare iudicis erit nun-
 cupatione minimè dignus, quo cum non erit iu-
 stitia. *cap. 1. 23. quæst. 2. & cap. forus, cit.* Græcè
 Philosopho teste *lib. 5. Ethic. cap. 4.* Iudex δῖκας
 ὄνς appellatur, quasi δῖκας ὄνς. id est bipartitor, seu
 mediator. Homines enim cum altercantur inter
 se se, ad iudicem, tanquam ad legem, & iustitiam
 animatam confugiunt, ipsumque velut media-
 torem ad æqualitatem inter se constituendam
 quærunt. Ex quo † iudicis habetur officium; ²
 sua nempe cuique ex iudicij ratione tribuere.
 Dei similitudinem, cuius & nomine gaudet,
 quemadmodum in præfatione dictum est; vi-
 cemque tenet in terris. *Deut. 1. Sap. 6. & Roma.*
 13. *D. Tho. loc. cit. artic. 2. ad secund.* Qui Deus,
 iustissimus iudex *vnique tribuit secundum opera*
sua. Psal. 61. Quare † immediatum iudicis mu- ³
 nus erit, ac proprium, non vnus tantum: sed
 partis vtriusque bonum indifferenter intueri: a-
 liter namque agens iniustus esset, ac personarum
 acceptator † contra præcepta legis, tum diuinæ. ⁴
Deut. 1. & 16. & Eccles. 42. Non accipietis cuiusquam

personam, & Prou. 24. *Cognoscere personam in iudicio non est bonum.* tu n humanæ. capit. in iudicijs. de reg. iur. in 6. In iudicijs non est acceptatio personarum habenda. Cuius vitij grauitatem, & quoque antiqui damnarunt Sapientes, de † Areopagitis enim iudicibus narrat Lucianus noctu eos, ac in tenebris iudicare solitos fuisse, ne dicentes viderent; sed illa tantum, quæ dicerentur attentius considerarent. illa moti ratione fortassis; ne aliquo sinistro affectu, vel per aspectum partium excitati, à iustitiæ rectitudine deflectere possent. Quare † illam quoque Rhetoricæ partem, quæ ad effectus commouendos valere videtur, & consequenter ad huiusmodi personarum acceptionis crimen impellere potest, Aristotele teste, commendanteque pœnitus eiecerunt. Iudicis officium Sapiens illis verbis elegantissime declarauit. Sap. 9. *Constituisti hominem, vt disponat orbem terrarum in equitate, & iustitia; & in directione cordis iudicium iudicet.* Ex dictis, Iudicis elici definitio potest. † Iudex humana persona est sibi quoquo modo subiectis iustitiam administrans. Verum enimverò, vt rectè Iudex, & absque peccato causas cognoscere, ac diiudicare possit; † quinque debet esse conditionibus, veluti militibus illum custodientibus constipatus. *Potestate* nempe *Veritate*, *Forma iuris*, *Scientia ad faciendum iudicium*, & *Animæ puritate*. quarum tres priores adeo cuique iudici necessariae sunt; vt sine ipsis iudicium ab eo factum inualidum omnino sit. D. Thom. 2.2. quæst. 60. art. 2. quarta quoque iudici necessaria est per seipsum, vel saltem per assessorem, vel consultorem. quinta sine, iudicium quidem con-

dem consistit: verum iudicans peccatum committit. Suo quæquæ loco huiusmodi conditiones examinabuntur. † Illæ autem eliciuntur v- 9
niuersæ tum ex sacris litteris; tum ex sacrorum
canonum ordinationibus; tum ex ipsamet ra-
tione. † Potestas. Rom. 14. *Tu quis es, qui iudicas* 10
alienum seruum? 6. q. 3. cap. 1. & est D. Gregor. lib.
12. epist. epis. 9. Scriptum est in lege. *Per alienam*
messum transiens falcem mittere non debet falcem er-
go iudicij mittere non potes in eam segetem, quæ
alteri videtur esse commissa. idem cap. 2. & 3.
ead. quæst. & 25. quæst. 2. cap. in Galliarum. Et qui-
dem optima ratione. etenim agens quemadmo-
dum passum nequaquam vincere potest, nisi in-
tra suæ actiuitatis spheram contineatur; (neque
enim ignis lignum, nisi intra sui actiuitatem sit,
comburere potest) ita iudex in quemuis, qui si-
bi subiectus minime sit, iudicandi munus exer-
cere non valebit.

† Veritas. Deut. 17. *Si difficile, & ambiguum a-* 11
pud te iudicium esse perspexeris, venies ad sacerdo-
dos Leuitici generis, & ad iudicem, qui fuerit
illo tempore: quæresque ab eis, qui indicabunt tibi
iudicij veritatem. Prouer. 9. *Rex, qui iudicat in ve-*
ritate pauperes: thronus eius in æternum firmabi-
tur. & de ipso Deo omnium iustissimo iudice
habetur Psal. 88. *Misericordia, & veritas præce-*
dent faciem tuam. & Psal. 110. *Opera manuum eius*
veritas, & iudicium. 3. q. 7. cap. iudicet, §. final. & est
D. Ambr. ser. 20. super Psal. 118. *In iudicando ma-*
gis cordi sit veritatis custodia, quam obedientia vo-
luntatis. Et quidem, rectam ne sententiam pro-
feret ipse iudex: nisi veritatem illius, de quo con-
trouersia est, perfectè cognouerit: illamq; fuerit
in iudicando sequutus? A 4 † For-

12 † Forma iuris. Deut. 6. *Hæc sunt præcepta, & cæremonia, atque iudicia, quæ mandavit Dominus Deus vester, vt docerem vos: & faciatis ea in terra, ad quam transgredimini possidendam, & cap. 16. Iuste, quod iustum est prosequeris, idest secundum formam legis tibi præscriptam. 1. Tim. 5. Aduersus presbyterum accusationem noli recipere, nisi sub duobus, aut tribus testibus. 3. qu. 7. cap. iudicet. cit. & est D. Amb. loc. cit. Bonus iudex nihil ex arbitrio suo facit, & domestica proposito voluntatis: sed iuxta leges, & iura pronunciat, & statutis iuris obtemperat. & cap. qualiter, & quando. el. 2. de accusat: forma quædam iuris præscribitur, iudicibusque seruanda committitur. Illud autem efficacissima ratione fulcitur. foret namque plenum confusione iudicium, nulla iuris forma seruata, nullo habito procedendi modo, quare nec ipsa veritas iudicanda cognosci, discerni uè posset. id cuique oculo purgatorem ipsam consideranti fit manifestum.*

13 † Scientia. Psal. 2. *Erudimini, qui iudicatis terram: apprehendite disciplinam, ne quando irascatur Dominus, & pereatis de via iusta. & Eccl. 18. Ante iudicium para iustitiam tibi: & antequam loquaris, disce. cap. 5. de consanguini. & affinit. Cæterum tuam prudentiam volumus non latere, quod non sunt causæ matrimonij tractandæ per quoslibet: sed per iudices discretos, qui potestatem habeant iudicandi, & statuta Canonum non ignorent. cap. 1. de pœnit. dist. 6. Iudiciaria potestas hoc expostulat: vt, quod debet iudicare, discernat. cap. item. 1. dist. 18. Ignorantia mater cunctorum errorum maxime in sacerdotibus Dei vitanda est. idem dist. 36. cap. quoque 1. & alibi sæpius. At verò quomodo iuste, quod iustum est poterit iudicare, qui iudicandi laborat in scitia?*

Vitæ puritas. Eccli. 18. *cit. Ante iudicium para iustitiam tibi.* & infra eod. cap. *Ante iudicium interrogate ipsum: & in conspectu Dei inuenies propitiationem.* Rom. 2. *Propter quod inexcusabilis es ò homo omnis, qui iudicas; in quo enim iudicas alterum; te ipsum condemnas. eadem enim agis quæ iudicas.* & Ioan. 8. *Qui sine peccato est vestrum; primus in illam lapidem mittat.* 3. q. 7. ci. cap. 4. & est D. Ambro. loc. cit. *Iudicet ille de alterius errore, qui non habet, quod in seipso condemnet.* hoc eadem causa sæpius repetitur. Vide D. Tho. 2. 2. q. 60. art. 2. *cit.* Indignus profecto est alios iudicare, qui seipsum iudicare, atque purgare non vult, ac diuino est iudicio condemnandus, qui proximum peccatis inuolutus iudicare præsumit.

Conditiones istæ omnes in illis verbis continentur, Sap. 6. (*Cum essetis ministri Regni illius*) ecce potestatem. (*non recte iudicatis.*) ecce veritatem. (*nec custodistis legem iustitiæ.*) ecce formam iuris. (*neque secundum voluntatem Dei ambulastis.*) ecce vitæ puritatem. (*ad vos ergo hi sermones mei, ut discatis sapientiam recte iudicandi, & non excidatis.*) ecce scientiam ad faciendum iudicium. Illis verò, qui eas minime possident, quid euenturum sit, eod. cap. subditur. (*Horrende, & citò apparebit vobis; quoniam iudicium durissimum his, qui præsumunt, fiet.* nec ideo sine metu sint, quia subitæ punitio- nis gladium minime sentiunt. sequitur enim. (*Exiguo quidem conceditur misericordia: potentes autem potenter tormentum patientur.*)

Eliciuntur quoque prædictæ conditiones vniuersæ ex ipso met nomine IVDIX, quinque literis constante, quarum I. iuris formam signat. V. veritatem. D. disciplinam iudicandi. E. emi-

nentiam potestatis. X. vitæ puritatem. X. enim denarij nota est numeri omnium numerorum perfectissimi, quippe qui & illorum differentias vniuersas, & proprietates, atque rerum omnium genera, decem videlicet prædicamenta contineat, idcirco mirum cuique non erit, si vitæ puritatem, quæ maximè in decem præceptorum obseruatione consistit, littera X. præsertim in iudice notet.

17 Fortis quoque, & Constans esse iudex in iudicando debet. Ecclis. 7. *Noli quærere fieri iudex, nisi valeas virtute irrumpere iniquitates: ne forte extimescas faciem potentis, & ponas si ad alium in agilitate tua.*

18 Mansuetus, & patiens. Eccl. 5. *Est o mansuetus ad audiendum verbum, vt intelligas, & cum sapientia proferas responsum verum.* Atque † Misericors. Iacob. 2. *Iudicium sine misericordia illi, qui non fecerit misericordiam.* Matt. 7. *In quo iudicio iudicaueritis, iudicabimini. & eadem mensura, qua mensi fueritis, remetietur & vobis.* & Ezech. 7. *Secundum iudicia eorum iudicabo illos.* vide D. August. epist. 54. ad Macedon. to. 2. At vero istæ, similesque conditiones ad vitæ puritatem reduci queunt. illam etenim in quarumcumque virtutum possessione consistere, nemo non cognoscit.

20 Ciceronis aurea verba nostro huic proposito deseruiencia addere visum est; quæ maxime præ oculis quisque iudex habere debet. Is namque in oratione pro Cluentio: *Est sapientis iudicis* (inquit) *meminisse se hominem: cogitare sibi tantum esse permissum, quantum commissum sit, & creditum; & non solum sibi soli potestatem esse datam: verum, & fidem habitam esse. meminisse posse, quæ oderit, absolueret; quem non oderit, condemnare.*

& sem-

& semper non quæ vult ipse: sed quid lex, & religio cogat, cogitare. animaduvertere qua lege reus citetur, de quo reo cognoscat, quæ res in quæstione versetur. Cum hæc sint videnda: tamen illud est hominis magni, iudicis, atque sapientis, habere in consilio legem, fidem, religionem, æquitatem: libidinem autem, & inuidiam, metum, cupiditates omnes amouere. maximi æstimare conscientiam mentis suæ, quam à Dijs immortalibus accipimus, quæ à nobis diuelli non potest.

De Iudicis Potestate, siue iurisdictione.

CAP. II.

S V M M A R I V M.

- 1 Potestas, & Iurisdictione in Iudice necessaria est.
- 2 Iudex natura iure absque iurisdictione ius dicere nequit.
- 3 Iudicium quid sit.
- 4 Legem quis condere possit.
- 5 Iudex, qui suæ iurisdictionis fundamentum ignorat, processum formare nequit.
- 6 Et quoque iudex de sua iurisdictione dubitans.
- 7 Iudicium à iudice incompetente factum, usurpatum, ac temerarium dicitur.
- 8 Potestas quadruplex. Ordinaria Delegata, Arbitraria, Accessoria.
- 9 Ordinaria potestas quæ sit.
- 10 Papa est omnium iudex ordinarius.
- 11 Episcopus quare dicatur ordinarius.
- 12 Delegata potestas quæ sit.
- 13 Arbitraria potestas quæ sit.
- 14 Arbitri quare ita nuncupentur.
- 15 Arbitrorum potestas publica est.
- 16 Arbitri legandi vim habent, non autem exequendi.
- 17 Accessoria potestas quæ sit.
- 18 Potestas quadruplex in sacris litteris.
- 19 Iudex nulla potestate præditus indicare præsumens lethali-
ter peccat.

10 *Iudex à quadruplici potestate, quadruplex nomen sortitur.*

1 **C**onditio prima, quam in iudice quouis fore necessariam dixi, Potestas iudicandi, siue (vt aiunt) iurisdictio est. † quàm in iudice adeo necessariam esse Doctores affirmant; vt sine ipsa iudicium corruat, & processus. sententiaque nulla ipso iure sit. arg. Deuter. *Iudices, & magistros constitues in omnibus portis tuis, vt iudicent populo iusto iudicio.* & Rom. 14. *Tu quis es, qui iudicis alienum seruum?* distin. 96. per totum, 3. q. 6. 6. q. 3. II. q. 1. 21. q. 5. atque tit. de foro compet. similiter per totum, l. vlt. ff. de iurisd. omn. iud. D. Thom. 2. 2. q. 60. art. 2. ac. 6. & q. 67. art. 1. Caie- tan. ceterique Thomistæ ibid. Dom. Soto lib. 3. de iust. & iure, q. 4. art. 2. & 6. lib. 5. q. item 4. Gregor. de Val. tom. 3. Comment. Theol. disput. 5. q. 11. puncto primo. Abbas, & Doct. in c. sententia, & sicut, de sent. & re iud. ac in titu. de foro compet. Siluest. verbo iudicium num. 6. Prosper Farinac. q. 7. num. 1. in pract. crim. & est omnium communis nemine

2 contradicente. † immo iuris naturalis per se noti esse aliquem iuste sine iurisdictione iudicare minime posse, docet Martin. Nauar. cons. 1. de foro compet. nu. 2. tom. 1. ex l. vlt. ff. de iurisd. omn. iud. cit. Cuius veritatis illa ratio assignari posse videtur etenim † Iudicium nihil aliud est, quam

4 legis ad personas applicatio cum vi coactiua

5 quemadmodum igitur † legem vim coactiuam habentem condere nemo potest, nisi qui ad illud præstandum habet auctoritatem: ita neque huiusmodi legem personis particularibus applicare quis poterit, nisi tali sit præditus potestate. Adeoque necessaria est ad iudicandum ista potestas,

potestas, siue iurisdictio; quod Panor. *in c. ad nostram. de iure iur.* affirmauerit. † Iudicem, qui suæ 5
iurisditionis fundamentum ignorat, (licet illam habeat) processum formare minime posse. quod si formauerit, inualidum fore censendum. asserit idem, ac probat Felic. *de foro competen. c. si clericus laicum. num. 3.* Nauar. *inc. si quando, de rescript. causa 11. nullit. nu. 1. tom. 3.* atque Iacob. Menoch. *lib. 1. de arbitr. iudic. q. 75. nu. 5.* qui † dictum 6
istud ad iudicem quoque de propria iurisditione dubitantem extendit, tam ordinarium *num. cit.* quam delegatum, *num. 11.* † Iudicium vero à 7
iudice incompetente factum, hoc est sine iuris-
dictione perpetratum, iudicium vsurpatum &
dicitur, & prohibetur, *6. q. 3. c. primo. D. Thom. 2. 2. q. 60. cit. art. 6. Dom. Sot. lib. 3. de iust. & iure, q. 4. art. item 6.*

De iudicis itaque potestate sermonem institu-
tuentes illam cum Gabr. *in 4. sent. dist. 15. quest. 6. art. 1. Sot. loco cit. lib. 5. q. 4. art. 1. concl. 2.* Valen. *tom. 3. disp. 5. q. 11. puncto 1.* Tolet. *lib. 5. instru. sacer. c. 56. nu. 5.* alijque communiter. † Quadru- 8
plicem esse dicimus, videlicet Ordinariam, De-
legatam, Arbitrariam, & Accessoriam. † Ordina- 9
ria potestas illa dicitur, quæ alicui aut ex dignitate, aut ex officio iurisditionem annexam habente conuenire dignoscitur. Ita † Pontifex ma- 10
ximus ex dignitate, qua gerit Christi vices inter-
ris, ordinariam super omnes fideles in spiritualibus potestatem habet; atque etiam in temporalibus spiritualium illis annexorum ratione. Ita Papa, Imperator, in Reges, Principes, ac Respublicas in sæculares suæ iurisditioni subiectos ordinariam intemporalibus possident potestatem.
Episco-

Episcopus in propria diœcesi, loquendo in spiri-
 10 tualibus. † quare & ordinarius nuncupatur. Le-
 gati apostolici in sua prouincia, vel regno. Ge-
 nerales ordinum in sua quisque congregatione.
 Prouinciales in sua quisque prouincia. Abbates,
 Priores, Præpositi, Custodes, ac Prælati in suo
 quisque monasterio, seu conuentu ordinariam
 potestatem in sibi subiectos habent. Iulius Clar.
lib. 5. recept. senten. §. fin. q. 35. ver. quero quis sit iu-
dex Monach.

11 De hac potestate in *lib. 1. tum Decretal. tum*
Sexti, tum Clementinarum, tum Extrauagan-
tium communium sub titulo de officio iudicis ordi-
narij, & à Canonistis eisdem in locis pertractatur.
Gratianus, 2. q. 6. c. à Iudicibus.

12 Delegata potestas illa nominatur quæ ex iudi-
 cis superioris ordinarij commissione competit
 alicui: siue generaliter ad omnes causas, siue spe-
 cialiter ad quasdam solummodo cognoscendas
 deputetur. Hac potestate præditi sunt Commis-
 sarij, Auditores, Prætores, ceterique à iudicibus
 ordinarijs ad causas in locis eorum iurisdictioni
 subiectis cognoscendas electi. Regulares inter Vi-
 sitatores, alijque quocumque nomine honesten-
 tur à Generali, siue à Prouinciali ad aliquam reli-
 giosorum sibi subditorum causam cognoscen-
 dam destinati, iudices erunt delegati. De huius-
 modi agitur potestate *lib. 1. Decretal. & Sexti, &*
Extrauagantium communium sub titulo de officio, &
potestate iudicis delegati. quibus etiam in locis de
 illa canonistæ loquuntur.

13 Arbitraria potestas, dicitur, quæ vel per alicu-
 ius electionem fit. ita Papa, Imperator, & supe-
 rior quilibet seipsum cuiusuis iudicio submitte-
 re po-

re potest. D. Thom. 2. 2. q. 67. art. 1. ad. 2. vel
 ex litigantiū partiū electionē oritur alicui. Partes
 etenim litigantes vel ad expensas fugiendas; vel
 ad procuratorum, aduocatorumq; cauillationes,
 ac versutias euitandas; vel aliquib. alijs de causis
 inter se aliquando conueniunt; vnumque, vel
 duos, aut etiam plures viros probos, & bonos cō-
 cordi eligunt voluntate: vel vna pars vnum, alte-
 ra pars alterum; qui litem ipsos inter ortam, pro-
 ut eis iustum fuerit visum, vel arbitrio, vel iure
 dirimant, atque definiant. † Ita electi iudices ar- 14
 bitrarij, siue compromissarij nuncupantur; arbi-
 trariamque ad litem eiusmodi terminandam
 possident potestatem. quæ † potestas, licet priua- 15
 ta esse videatur; publica tamen quodammodo
 est. Cum etenim vnusquisque alteri fidem serua-
 re teneatur; iure gentium cautum est; † vt qui ar- 6
 bitri ab aliquibus fuerint constituti, ligandi vim
 per suam sententiam habeant. at verò sententiæ
 ipsius executio ad principem, illiusuè ministros,
 qui vim habent coactiuam, spectare videtur. De
 hac potestate in lib. 1. Decretal. & Sexti sub titulo.
 de arbitris, ibique à Doct. pertractatur. Gratian.
 2. q. 6. c. à Iudicibus cit. c. peruenit, & c. si sacerdos,
 11. q. 1. l. 1. ff. de arbitris.

Accessoria verò potestas illa nominatur, quæ 17
 ratione alicuius facti, vel causæ contingentis o-
 ritur alicui. Hac potestate Bononiensis Papæ
 subiectus delictum Florentiæ si committat, à
 magno Etruriæ Duce puniri potest, acceden-
 te illi super Bononiensem huiusmodi potesta-
 te ratione delicti in eius iurisdictione commis-
 si. tribuit namque iurisdictionem delictum,
 6. quæst. 3. c. placuit, c. 1. de raptor, l. alterius, ff. de ac-
 cusat.

cusat. c. fin. de foro compet. glos. c. postulasti, eod. tit. at 3. q. 6. in princ. D. Tho. 2. 2. q. 67. art. 1. ad 3. Farin. loc. cit. Eandem accessoriam potestatem tribuit domicilium, & possessio. c. sane. de foro compet. gl. loco cit. 3. q. 6. Cæsar de Grassis auunculus meus decis. 61. nu. 11. Farinac. vbi supra. Hac potestate poterit quoque alicuius Monasterij prælatus alterius conuentus Regularem in suo delinquentem punire.

18. † Quadruplex ista potestas in sacris etiam literis reperitur. Ordinaria quidem, quam Moyse, Iosue, Iudices, Reges, ac Duces habuere. Delegata, qua & seniores à Moyse constituti populum iudicabant. *Exod. 18.* & Daniel ab ipso Deo electus, senes, qui contra Sufannam falsum tolerant testimonium, condemnauit. vt elicitur *Dan. 13.* D. Thom. 2. 2. q. 67. art. 1. ad 1. Arbitraria, qua mulieris prægnantis occisorem inter, illiusque virum arbitri iudicare debebant. *Deut. 21.* Accessoria verò, qua Dauid eos, qui sibi tributam Siceleg. ciuitatem succenderant, licet sibi subiecti minime essent, & morti adiudicauit, & interfecit. *1. Reg. c. item 21.*

19. Harum potestatum altera ita est ad iudicandum necessaria; quod † iudex, qui nulla earum præditus, iudicare prælumpserit, mortiferum peccatum committet. *Nauar. in Man. c. 25. num. 13. Sot. libro 3. de iust. & iure, q. 4. art. 2. Tolet. libr. 5. instr. sacer. c. 56. nu. 5. Siluest. verbo Iudicium, num. 5. præterquam quod iudicium inualidum redditur, vt initio cap. huius dictum est.*

20. † Ab ista quadruplici potestate Iudex quadrupliciter appellatur. videlicet. aut Ordinarius. aut Delegatus. aut Arbiter, siue Compromissarius. aut delicti, siue Domicilij.

De Veritate in Iudice necessaria. CAP. III.

S V M M A R I V M.

- 1 Veritatem in iudicando seruare debet Iudex.
- 2 Aaron quare in pectore portabat rationale iudicij.
- 3 Veritas duplex Rei, & Conscientia.
- 4 Veritas rei qua sit.
- 5 Veritas conscientia qua sit.
- 6 Veritas conscientia triplex.
- 7 Rei veritas non semper seruanda est in iudicando.
- 8 Conscientia veritas in iudicando non semper seruanda est.
- 9 Quam veritatem iudex sequi teneatur in iudicando.
- 10 Iudex persona publica est, & communis vices gerit.
- 11 Iudex omnia, qua non nouit vt iudex, ignorat.
- 12 Iudex priuata scientia innocentem, ex actis vero nocentem cognoscens, quid facere possit, ac debeat.
- 13 Tuta conscientia talem condemnare potest.
- 14 Si conscientia scrupulis agitetur, quid faciet.
- 15 Conscientiam contra operari peccatum est.
- 16 Iudex in conferendis officijs, ac dignitatibus propriam scientiam sequi potest.
- 17 Reus in actis non probatus talis, condemnari nequit.
- 18 Forum exterius ad occulta delicta non extenditur.
- 19 Delicta occulta qua censeantur.
- 20 Iudex, & superior delicta subditorum cognoscens extra iudicium, an illa punire queat.

Altera conditio in iudice necessario requisita Veritas ipsa est. Iudex etenim veritatem seruare in iudicando debet. iuxta illud. Zach. 7. Hæc dicit Dominus: iudicium verum iudicate. Iudicia quoque Dei, cuius gerit vices ipse iudex, vera sunt, ac iustificata in semetipsa. Ps. 18. & Deut. 13. habetur. Si audieris in vna vrbum tuarum, quas Dominus Deus tuus dabit tibi ad habitandum dicentes aliquos. egressi sunt filij Belial. de medio tui, & auerterunt habitatores vrbs suæ, atque dixerunt. eamus, & seruiamus Dijs alienis, quos ignoratis, quære sollicitè; & diligenter rei

B

verita-

veritate perspecta ; si inueneris certum esse, quod dicitur, & abominationem hanc opere perpetratam, statim percuties. &c.

- 2 Quare † in pectore Aaron summi sacerdotis omnium difficilium (quemadmodum *Deut.* 17. ordinatur) iudicis, quando sacerdotalibus ornabatur vestimentis, rationale iudicij, in quo erant Veritas, & Iudicium, ponebatur. *Exo.* 28. nempe vt ostenderetur in iudice, & veritatem, & doctrinam ad faciendum iudicium esse necessaria. Verum-enimvero vt, quæ veritas in iudice requiratur, patefiat. principio de ipsa distinguendum est
- 3 veritate. Itaque † Veritas (quod ad præsens negotium attinet) duplex est. vna Rei, conscientia
- 4 altera. † Veritas rei dicitur illa, quæ cum ipsa re conuenit, adeo vt, quod asseritur, ita re ipsa sit.
- 5 † Veritas verò conscientia illa nuncupatur, quæ aut cum re ipsa conueniat, aut non conueniat; eiusmodi tamen esse existimatur. quare non prout est; verum prout existimatur, asseritur. † Hæc veritas conscientia triplex esse potest. vna cum quis aliquid nouit veluti Dei minister in sacramentali confessione. altera cum quis aliquid nouit veluti persona priuata. tertia cum quis aliquid nouit veluti persona publica; videlicet per legitimas testificationes, seu inditia sufficientia, siue (vt aiunt) per acta, & probata in iudiciali rite fabricato processu.
- 7 † Rei veritatem semper iudex minime seruare tenetur; quia multoties Deo soli nota est, ac inuestigari nequit.
- 8 Similiter † neque conscientia veritatem, quam vel in sacramentali confessione cognouit: illam etenim extra conscientia forum quomodolibet reue-

reuelare non potest. *cap. si sacerdos. de offic. iudic. ordin. & cap. omnis utriusque sexus. de pœn. & remis.* vel nouit ut persona priuata. *glos. in cap. non prohibeat. de conse. dist. 2.* cum etenim iudex communitalis vice fungatur, iuxta veritatem communitati quoque notam iudicare debet: non autem iuxta illam, quæ sibi soli nota est. alioquin ut priuatus, nequaquam ut iudex iudicaret. at verò ut priuatus nullam possidet iudicandi potestatem.

† Veritatem igitur illam sequi tenetur, ac debet ipse iudex, quæ sibi tamquam iudici, & personæ publicæ communitalis vices gerenti nota est, quæ quidem illa esse videtur, quæ in actis legitimis constat; licet contrarium ipse tamquam priuatus esse cognoscat, atque certo sciat. 3. q. 7. c. iudic. 11. q. 3. c. sumopere. c. pastoralis de off. deleg. l. illic. ff. de offi. præsid. Grat. 30. q. 5. post c. si quis *glos. c. iudic. 3. q. 7. cit. verbo audit: vbi multa circa hoc. c. 1. de off. iud. deleg. cit. & c. item primo de offi. iud. ord. D. Th. 2. 2. q. 64. art. 3. ad 3. & q. 67. art. 2. Cai et. Bann. Sal. & Arrag. ibid. Alex. de Ales. 3. par. q. 20. memb. 6. art. 2. Dom. Soto. lib. 5. de iust. & iu. q. 4. ar. 2. Cou. l. 1. var. res. c. 1. Henr. de Gand. quod 3. q. 25. Io. Maior. in 3. dist. 33. q. 4. Nau. in manu. c. 25. n. 9. & 10. & in c. si quis. de pœn. dist. 7. n. 129. Abul. in c. 23. Exod. q. 6. Tole. l. 5. instr. sac. c. 56. n. 8. & omnes pene moderni, alijque cit. à Couar. & Sot. vbi sup. Bart. quoq; in l. illicitas cit. Io Andr. in spec. tit. de alleg. & prob. §. satis. n. 13. Hippol. de Marsil. in pract. crim. §. dilig. n. 25. Turrecrem. & Arch. in c. si sac. de offi. ordin. Menoch. l. 1. de arb. iud. q. 24. nu. 3. quā opinionem, & veriore, & communiorē tam in ciuilibus quā in criminalibus esse affirmant Couar. &*

- Tole. *loc. cit.* illam quoque Rotam Romanam sequi docet Cæsar de Grassis auunculus meus vir doctissimus in decisionib. proprijs *decis. 147. nu. 9.* Cuius doctrinæ illa potissima ratio potest afferri. † Iudex persona publica est, in iudicandoque communitatis vices profecto gerit. ergo cum iudicandi munus exercet, illud, quod communitas operaretur, facere debet. communitas verò nequaquam iuxta vnius priuatam scientiam: sed iuxta illam, quæ testificatione publica in actis legitime fabricatis consistente, siue iuxta legitime acta, & probata constat, utique iudicaret. igitur Iudex quoque non secundum priuatam notitiam, aut conscientiam, aut veritatem sibi priuatim notam, cum ipse minima sit (vt priuatus) communitatis pars; quare & facillimè falliqueat: verum secundum publicam scientiam, quæ ex testium legitimorum depositionibus toti constat
- 10
11
12
- communitati, iudicet, est necesse. † Iudex etenim quæcunque vt iudex non cognoscit, ignorat. Na-
uar. *cons. vni. de off. iudicis. nu. 5.*
- † Potest verò iudex, qui priuata scientia aliquem certò innocentem nouit; qui attamen in processu nocens esse probatur, facere quæcunque fieri sine scandalo queunt, vt sententia contra huiusmodi non feratur, nec lata exequatur. vel commodum ei, vt è carceribus fugiat, tribuendo, vel testes examinando de loco, tempore, die, alijsque circumstantijs exquisita diligentia; quo illorum inconstantiam, aut varietatem, aut mendacium, aut conspiracyonem, aut subornationem, aut falsitatem inueniat, detegatque vel accusatorem siue partem placando, quò in aliqua lege (si Iudex superiorem non cognoscens sit)

fit) dispensare queat. vel (si aliqua spes foret) ad
superiorem iudicem per appellationem Rei
causam remittendo, coram quo superiori iudi-
ce postmodum Iudex inferior pro ipso Reo te-
stificaretur. vel aliud quid iuxta sui prudentiam
operando pro innocentis liberatione. Quod si 13
nullū satis remedium esset; † tuta conscientia il-
lum poterit condemnare. Neque contra consci-
entiā, siue contra ius operabitur; tum quia il-
lum nequaquam vti priuata persona, quæ illius
innocentiam nouit, condemnat: sed vti Iudex
qua re publica persona, cui per acta, & probata de
illius nocentia constat; tum quia non est ipse Iu-
dex, qui eiusmodi damnat innocentem: verum
ipsamet lex. per dicta. 23. q. 5. *cap. homicidas. & cap.*
cum homo. ea. q. & per gloss. dist. 1. in princ. At verò
† si iudicem aliquem reperire sit, qui conscien- 14
tiam deponere nequeat: sed peccatum esse in pro-
cessu conuictum Reum, sibi autem cognitum
innocentem condemnare pro certo habeat, vel
probabiliter dubitet. huiusmodi Iudex talem
absque peccato condemnare minimè poterit;
quia contra conscientiam operaretur. † contra 15
quam operantes peccare nemo non affirmat. ex
D. Paulo, Roman. 14. & *cap. litteras, de restit.*
spoliat.

Illud autem incidenter addere visum est; quod
licet in publicis ferendis sententijs Iudex iuxta
publicas testium probationes procedere debeat:
† in dignitatibus attamen, ac officijs confe- 16
rendis, atque in alijs etiam, quæ illius commit-
tuntur arbitrio; non testium dicta, neque alio-
rum scientiam sequi tenetur: sed illam, quam ipse
de cuiusque meritis habet notitiam, sequi po-

test, ita l. 1. & 2. ff. de iurisd. omn. iudic. Silu. verbo, iudex, 2. qu. 5. in princ. Michael Salon. 2. 2. qu. 67. art. Sayrus in Clavi Regia, lib. 12. cap. 8. nu. 18.

- Ex ijs, quæ superius habita sunt infertur, quod
- 17 † licet iudex eum, quem in vinculis tenet reum euidenter esse cognoscat: cum attamen id vel non legitime probatur; vel ille testimonijs legitimis purgatur, eum condemnare minime potest. Sot. lib. 5. de iust. & iure, quæst. 4. artic. 2. quinimo illum tenetur absolueret. Speculat. 3. par. tit. de accusat. §. 1. n. 28. Nauar. consil. 4. de iudicijs, num. 8.
- 18 to. 1. etenim † forum exterius ad occulta delicta
- 19 nequaquam extenditur. at vero † illa occulta esse censentur; quæ legitime iuxta regulas iuris probata esse minime constat, iudicis autem scientia testimonium sufficiens nequaquam reputatur.
- 20 Quare † iudex, siue prælatus si à suis admilla crimina, vel quia ipse vidit, vel quia à fide dignis audiuit extra iudicium, cognouit, eisdem pœnam vt iudex nequibit inferre: (de grauioribus loquendo) at vero admonitione paterna, vel etiam emendatione aliqua, siue extraordinaria pœnitentia illum cum talibus vti, nihil prohibere videtur. Sotus loc. cit. Clar. lib. 5. §. fin. q. 8. vers. sed pone, & q. 66. versic. scias autem. Victorinus Auer-
sa, lib. de modo proced. in cap. regul. c. 3. n. 4.

De forma iuris à iudice in iudicando seruanda.

CAP. IIII.

S V M M A R I V M.

- 1 *Forma iuris aliqua seruanda in iudicijs est.*
- 2 *Iudicium sine aliqua forma iuridica factum temerarium, & inualidum est.*

- 3 *Forma iuris in iudicando seruanda in quatuor consistit, & quæ illa sint.*
- 4 *Modi in iudicio seruandi quatuor sunt, & qui.*
- 5 *Accusationis, Denunciationis, Inquisitionis, & Exceptionis via quomodo seruanda.*
- 6 *Delictum contra exceptum probatum an puniri queat.*
- 7 *An de eodem possit separato processu inquirere iudex.*
- 8 *Processum incipere nequit iudex modo aliquo procedendi non seruato.*
- 9 *Accusatio, & Denunciatio contra superiores à subditis facta non sunt de facili admittenda.*
- 10 *Preparatoria iuris à iudice in iudicando seruanda quæ sint.*
- 11 *Iudex in preparatorijs deficiens recusari potest.*
- 12 *Sententia quomodo à iudice ferenda sit.*
- 13 *Pœna quomodo infligenda à iudice sit.*

Tertia conditio in iudice necessaria forma iuris est. † quæ adeo seruari debet, quod si ne aliqua iuris forma iudicium factum nullum pœnitus existimetur, & sit. arg. Gen. 18. *Clamor Sodomorum, & Gomorreorum multiplicatus est, & peccatum eorum aggravatum est nimis: descendam, & videbo, utrum clamorem, qui venit ad me, opere compleuerint, aut non est ita, ut sciam.* Luc. 16. *Homo quidam erat diues, qui habebat villicum, & hic diffamatus est apud illum, quasi dissipasset bona illius, & vocauit eum, & ait illi. quid hoc audio de te? redderationem villicationis tuæ.* Deut. 16. *Iuste quid iuctum est prosequeris.* ex his namque locis colligitur in iudicijs aliquam formam seruandam fore, ut subsistentia sint, legitimaque. Et certè Ios. 7. *Achan forte extrahitur, vocatur, ore conuincitur proprio, res furatæ quærentur, inueniuntur, & producuntur, antequam contra illum condemnationis sententia proferatur.* cap. eorum 11. q. 3. & ca. *qualiter, & quando,* el. 2. de accusat.

- forma quedam saltem processum incipiendi præscribitur. sparsim verò *eod. tit.* alijsque cætera ad illum prosequendum, ac terminandum edocentur necessaria. Idem quoque affirmant. D. Tho. 2. 2. q. 60. art. 2. Sot. lib. 3. de iust. & iur. q. 4. art. 2. Valen. to. 3. disp. 5. quas. 4. punc. 2. Tole. lib. 5. Instr. Sacer. cap. 56. num. 9. Gregor. Sayrus. lib. 12. Clavis Regiæ. cap. 9. cuius necessitatis illa potest assignari ratio. Iudex de re sibi minime nota iudicare nequit, iustumque de re deducta proferre iudicium, nisi eam, eiusque veritatem legitime norit. At verò iudex neque rem nosse iudicandum sine accusare, aut illius gerente vices; neque rei veritatem legitime scire, absque illius per testium, ac Rei examen investigationem; neque sententiam proferre, nisi veritate perspecta potest; hæc autem nihil aliud sunt, quam forma iuris. Igitur sine iuris forma iudicium ipse Iudex
- 2 exercere non poterit, † iudiciumque ab ipso sine aliqua iuris forma factum temerarium, ac invalidum profecto censendum erit. *arg. cap. quæ contra. de reg. iur. in 6.* Quæ contra ius fiunt, debent utique pro infectis haberi.
- 3 Forma † verò iuris in iudice necessaria in quatuor potissimum videtur consistere, videlicet. In modo procedendi. In preparatorijs. In ferenda sententia. & In pena imponenda. ex Tol. & Sayro *loc. cit.*
- 4 † Modi quibus in iudicio iure procedi potest quatuor sunt. Per accusationem. Per Denunciationem. Per inquisitionem, & per Exceptionem. *cap. super his. de accusa. iunctis cap. inquisitionis. & cap. qualiter, & quando eod. tit. glo. in cap. qualiter, & quando. ci. & omnes communiter.*
- 5 † Per quam viam Accusationis nequit procedere iu-

re iudex absque accusatore legitimo accusationem in scriptis, aut verbotenus porrigente. Per viam Denunciationis, nisi præcesserit denunciantis charitatiua monitio. Per viam Inquisitionis, nisi præcesserit infamia à pluribus, non prauis, & maleuolis: at probis, & beneuolis orta ante iudicium. *cap. qualiter. cit. iuncta glo. Nauar. consil. 3. de accusat. n. 4. to. 2. Achilles de Grassis auunculus meus. decis. 321. n. 3. & est omnium communis.* Per viam Exceptionis, nisi excipiens legitime obijciat, accusatorem, vel testem ab accusatione, vel testimonio repellendo; siue promouendum ad ordines, aut dignitates inhabilem ostendendo. *arg. cap. super his. de accusat. cit. & cap. pastoralis. de except. Clar. lib. 5. §. fin. quæst. 19.* † Quo casu, licet contra exceptum delictum 6 probetur; iudex attamen contra illum criminaliter procedere nequit; siue pro tali delicto eum pœna vel ordinaria, vel extraordinaria mulctare: at solum ciuilitè ab accusatione, siue testificatione, siue ordinatione siue dignitate, vel officio illum velut illegitimum, siue inhabilem repellere potest; nisi fortassis excipiens testem de falsitate, petat illi tanquam falso nullam fidem adhiberi, & præterea illum de falso puniri. tunc enim de falsitate (si probetur) à iudice ordinaria pœna falsi puniri, potest. eo namque casu excipiens ipsius accusatoris partes videtur assumere docet, ac probat. *Clar. loc. cit.* quod idem asserendum est quoque de accusatore, exceptoque si crimen illis obijceretur, & obijciens illos nedum repellere, sed & puniri vellet, ac postularet.

† Poterit verò iudex de delicto simili exceptione probato iudicio inquirere separato contra de- 7

linquentes, contraq; illos criminaliter per modū inquisitionis procedere, si ei placuerit. *Clar. vbi sup.*

- 8 † Hi procedendi modi adeò necessarij sunt; quod Iudex nedum iudicare, sed neque processum incipere potest sine legitimo accusatore, aut Denunciatore, aut Exceptore, aut Infamia præcedente eo, quo dictum est modo. probat *Nauar. cons. 4. de accusa. nu. 3. to. 2. ac Tol. lib. 5. instr. sacer. 6. 56. nu. 10.*

- 9 † Accusationem autem; siue Denunciationem contra superiores à subditis porrectas non ita facile Iudex admittere debet. *arg. cap. quali. & quando ci. de accusa.* quo loci habentur huiuscemodi verba. *Diligentius tamen observandum est in prælatu, qui quasi signum positi sunt ad sagittam; & qui nō possunt omnibus complacere; cum ex officio suo teneantur non solum arguere, sed etiam increpare: quinimò interdum suspendere, nonnunquam verò ligare, frequenter multorum odium incurrunt, & insidias patiuntur, &c.* quare illa obleruare poterit ipse Iudex, quæ habentur *2. q. 7. cap. si qui sunt, & cap. quærendum,* de qua re inferius proprio loco pertractabimus, *cap. 16. nu. 47.*

- 10 † Præparatoria sunt Citationes, Delatio Iuramenti, Termini, Dilationes, Exceptiones, Appellationes, Tortura, Defensiones, & reliqua in fabricando processu, tam pro veritate delictorum habenda, quam pro ipsius rei defensione contingentia, quæ omnia Iudex peragere, deferre, concedere, recipere, acceptare, inferre, procurare, tribuere, & exequi iuxta leges, aut statuta, aut constitutiones, debet. *Tolet. loc. cit. num. 9. & reliqui omnes.*

- 11 † Huiusmodi præparatoria adeo iuribus conformia

formia sunt, adeoque à iudice obseruanda; vt Iudex in eorum aliquibus deficiens, (licet de crimine violatæ religionis ageretur) meritò recusari queat, ab eo quæ per appellationem declinare quisque possit. *Dir. inquisit. 3. parte, de recusatione, quæ fit ab Inquisitore, & ibid. Francisc. Pegna com. 30. & 31.*

† Sententia verò non ex proprio iudicio, siue 12
(vt aiunt) ex proprio capite à iudice proferenda est: verum quæ iuris, aut statutorum, aut constitutionum dispositioni sit conformis, *cap. 1. de sentent. & re iudic. in 6.* neque præcipitanda est: sed maturo ponderanda iudicio antequam proferatur, *arg. Sap. 12. Cum tranquillitate iudicas. Psal. 121. Illic sederunt sedes in iudicio, & 2. q. 1. cap. Deus omnipotens, ac 11. q. 3. cap. summopere*, neque ferenda est contra non confessum, aut legitimè conuictum. *2. q. 1. c. 1. & 2. neque ante veram, & iustam probationem, cap. Deus omnipotens, cit.* Quod si iudex ipse iuris dispositionem ignoret, aut qualiter sit ferenda sententia nesciat; assessorem conuocare tenetur. *Tolet. loco cit. nu. 9.*

† Pœna delicto debet esse conformis. *Deut. 25. 13*
Pro mensura delicti erit, & plagarum modus. arg. cap. pro qualitate, 26. q. 7. Neq; debet, aut potest iudex supra pœnam à iure statutâ quemuis punire. *Tolet. loco cit.* Pœnarum etenim excensio nimia vitanda est, probat Achili de Grassis, *decis. 161. nu. 6.* Pœnam autem à iure statutâ in delictis atrocibus ad vnguem infligere poterit; ne delinquendi (si mitius ageret) præbeatur occasio. at verò in leuioribus rigorem iuris cum misericordia temperare debet.

Iudicium etenim sine misericordia illi, qui non fecit misericordiã, utiq; fiet. Iaco. 2. & c. alligant. 26. q. 7. dicitur.

dicitur. & est D. Ioan. Chrysoft. *hom. 43. in Matth. oper. imperf.* Melius est propter misericordiam, rationem reddere, quam propter crudelitatem, & *sess. 13. Concil. Trid. c. 1. de refor. cir. medium*, cum māsuetudine rigor, cum misericordia iudicium, cum lenitate seueritas adhibenda est.

De Scientia Iudici necessaria.

CAP. V.

S V M M A R I V M.

- 1 *Scientia iudici necessaria est ut iudicare queat.*
- 2 *Iudicio iudicabuntur durissimo iudices male iudicantes.*
- 3 *Expositio paraphrastica. Ps. 8.*
- 4 *Legibus firmantur Imperia & Principatus.*
- 5 *Imperia iniquis iudicijs subuertuntur.*
- 6 *Iudices quare Dij appellantur.*
- 7 *Iudices iniqui Diaboli iudicio iudicabuntur à Deo.*
- 8 *Iudex illiteratus an iudicare possit.*
- 9 *Iudex ecclesiasticus peritiam saltem mediocrem iudicandi habere debet.*
- 10 *Iudicem ecclesiasticum peritissimum esse non est necesse.*
- 11 *Iudex ignarus assessorem expensis partium adhibere potest.*
- 12 *Quisque illa scire tenetur, sine quorum cognitione operari nequit.*
- 13 *Quisque tenetur ea nosse, quæ ad suit met statum, ac officium pertinent.*
- 14 *Assumens officium absque peritia necessaria, ut peccat.*
- 15 *Etiam nullo damno inde sequuto.*
- 16 *Iudex imperitus male iudicans ad restitutionem laesæ parti tenetur.*

I **Q**uartæ conditio in iudice requisita ipsa scientia ad iudicandum necessaria est. † quæ in ipso adeò ex necessitate requiri videtur; quod illa sine actitatum iudicium temerarium sit, & ipse iudicans mortiferè peccet. Psal. 21

Erudimini, qui iudicatis terram: apprehendite disciplinam, ne irascatur dominus, & pereatis de via iusta. Sap. 6. Melior est sapientia, quam vires: & vir prudens quam fortis. Audite ergo reges, & intelligite, discite iudices finium terræ: quoniam data est potestas vobis, & virtus ab altissimo, qui interrogabit opera vestra, & cogitationes scrutabitur: quoniam cum essetis ministri regni illius non rectè iudicastis, nec custodistis legem iustitiæ, neque secundum voluntatem Dei ambulastis, † horrende, & cito apparebit vobis: quoniam iudicium durissimum his, qui præsumunt, fiet, & infra. Si ergo delectamini legibus, & sceptris ô Reges populi, diligite sapientiam; vt in perpetuum regnetis: diligite lumen sapientiæ, qui præestis populis, & cap. 10. Rex insipiens perdet populum suum. Psal. 81. qui de iudicibus est.

† (Nescierunt scilicet iudices, neque intellexerunt, in tenebris ambulant.) quare iniquis, ac temerarijs illorum iudicijs (mouebuntur omnia fundamenta terræ) iura scilicet, atque † leges, 4 quibus Imperia, Principatusque firmantur. Vel † Imperia ipsa, & Principatus, quæ iniquis subuer- 5 ti iudicijs nemo non cognoscit, funditus euertentur. Attamen ô Iudices (ego dixi Dij estis, & filij excelsi omnes.) † vos appellatione mea præcun- 6 ctis mortalium, propter muneris, quo fungimini dignitatem, vt Dij quidam terreni habeamini, sum dignatus; & rectum iudicium facere minime didicistis? Idcirco (vos sicut homines moriemini) nulla vestræ dignitatis habita ratione, velut abiectissimi, & vilissimi quique homines morte secunda peribitis. (& sicut vnus de principibus cadetis.) † quemadmodum s. tene- 7 brarum Principes acerbissimis, exquisitissimisque
sup-

cruciabimini, Sathanæ ipsius grauissimo additi iudicio. de quo ait Apostolus. 1. Tim. 3. Ne forte incidat in iudicium diaboli.

8 Scientiam quoque in iudiciis fore necessariam docemur. 2. q. 2. cap. ult. de pæn. dist. 6. cap. 1. c. ex litteris, de consang. & affin. in Auth. de iudicijs, in princip. gloss. in cap. sciscitatus, de rescript.

9 Quod † si Iudex illiteratus existat; peritiam tamen habeat iudicandi: causa illi committi poterit utique iudicanda, l. certi iuris, C. de iudicijs. gloss. cap. sciscitatus, cit. arg. l. parabolani, C. de epis. & cler.

10 At † verò Iudex Ecclesiasticus mediocriter saltem in iure debet esse peritus, arg. Ose. 4. Quia tu scientiam repulisti, repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi. & Baruch. 3. Quia non habuerunt sapientiam, interierunt propter suam insipientiam. cap. cum nobis olim, de elect. ad hoc facit quoq; cap. cum in cunctis, & cap. dudum, eod. tit. ca. si forte, eod. tit. in 6. & clem. 1. de etat. & qual. ord. iuncta glo. Siluest. verbo iudex primo. q. 4. nu. 10. Armilla ver. eod. nu. 24. D. Aug. lib. 19. de Ciuit. Dei, cap. 6. Ignorantia iudicis, plerumque est calamitas innocentis.

11 Illum † verò peritissimum esse minimè necessarium est: verum sufficit competentem habere scientiam, arg. cap. cum nobis, cit. de elect. eoque

12 magis cum ex † defectu scientiæ assessorem sibi partium expensis assumere posse concedatur: cap. Statutum, §. assessorem, de rescript. in 6. D. Anton. 3. part. tit. 9. Silu. loc. cit. Firmissima quoque ratione Iudici necessariam esse iudicandi peri-

13 tiam confirmari potest. etenim † si vnusquisque illa scire tenetur, sine quorum cognitione actum sibi debitum rectè nequit exercere; † singulique illa, quæ ad eorum statum, ac officium spectant

nolle

nosse necessario debent, vt docet D. Thom. 1. 2. *quest. 76. art. 2.* id erit in iudice forte negandum? hanc eandem affirmant sententiam D. Antonin. *loco citat. cap. 2. in princ.* Nauar. *in Manual. cap. 25. num. 12.* & in *cap. si quando, de rescript. excep. 7. num. 3. de iure naturali, & excep. 12. & seq.* Sumistæ verbo *Iudex, & iudicis peccata*, omnesque Doct. communiter, imò D. Antonin. *parte 2. tit. 3. cap. 6. §. 4. circa medium*, eiusmodi regulam ponere non veretur.

† Qui officia publica assumunt exercenda ¹⁴
cum ea ignorantia, vt verisimile sit per eorum
exercitium notabile damnum alteri in persona,
vel rebus euenturum, Læthaliter peccant, arg.
c. fin. de iniur. & dam. dato. Addit Nauar. *in com-
ment. cap. inter verba, 11. quest. 3. concl. 18.* † id, quod ¹⁵
proximè dictum est nedum fore verissimum,
quando ex huiusmodi administratione dam-
num sequatur: verum etiam cum nullo dam-
no inde sequuto officia huiusmodi appetit quis,
vel assumit. adeo quod absolui absque eo, quod
illis vel renuntiet, vel saltem propositum ha-
beat renunciandi, minimè queat; propter dam-
nificandi periculum, cui seipsum exponit, argu.
*cap. non est, 1. quest. 1. §. quisquis, & cap. iem.
Non est, de regul. iur. in 6.* at melius per dictum
Sapientis Eccles. 3. *Qui amat periculum in illo
peribit*

Addo ego quod † ille, qui ex imperitia per- ¹⁶
peram iudicare præsumit, nedum peccatum
committit: sed quoq; læsæ parti, & ad litis expen-
sas, & ad omne interesse tenetur, insti. *de oblig. quæ
ex deli. qual. nasc.* & per dictū gl. in *cap. sicut, de testa.*
Qui occasionem damni dat, damnum dedisse videtur,
arg.

arg. cap. eod. cap. pasce 86. dist. & dist. 87. cap. si expositus, ff. ad leg. Cor. de sicarijs, nihili interest, l. illicitas, §. sicuti, ff. de offic. præsidi. gloss. & Panor. in cap. quoniam contra, de probat. in verb. negligentia. Armil. verb. iudex, nu. 14. Siluest. ver. eod. quæst. 12. nu. 17. Tabie. eod. nu. 19.

De Vita puritate in Iudice requisita.

CAP. VI.

S V M M A R I V M.

- 1 Vita puritas in iudice requiritur, ne iudicando peccet.
- 2 Mosis abbatis exemplum pro iudicibus.
- 3 Vita puritas duplex est.
- 4 Vita puritas interior duplex.
- 5 Iudex à peccato immunis esse debet, quando iudicandi potestatem exercet.
- 6 Doctores affirmantes iudicem lethaliter peccare, si in peccato iudicet manifesto.
- 7 Potestates ordinis, & iurisdictionis amba à Deo sunt.
- 8 Iudex in delicto existens publico, & iudicans propter scandalum peccat.
- 9 Iudex mortifero innodatus peccato, iudicandi potestatem non amittit.
- 10 Peccatum mortale neque iurisdictionem tollit, neque iudicij rectitudinem.
- 11 Iudex nulla passione motus iudicare debet.
- 12 Quatuor modis iudicium humanum pervertitur, & quibus.
- 13 Iudex quavis passione motus iudicans non reddit sententiam nullam.
- 14 Sententia ex solo defectu iustitiæ inualida redditur.
- 15 Iudex passione aliqua motus iniustam sententiam proferens, lethaliter peccat.
- 16 Vita puritas exterior in iudice requisita in quibus consistat.
- 17 Mansuetudo in iudice necessaria est.
- 18 Munera iudex acceptare non debet.
- 19 Munera prudentes quoque excitant, subvertuntque iudicia.

Postre-

Postrema in iudice requisita cōditio, vt rectè, id est, absque peccato iudicare possit, † Vita † puritas est, quæ illi adeo inesse debet, vt illa sine iudicās peccati labe inficiatur. Rom. 2. *Propter quod inexcusabilis es o homo omnis, qui iudicas; in quo etiam iudicas alterum, te ipsum condemnas, huc referri potest auctoritate illa Ierem. 21. Iudicate mane iudiciura, i. sobriū à v. p., & à vitijs.* Qua de re motus propheta regius, misericordia domino canēs, atque iudiciū, in proprij cordis ambulās innocētia, propriosque ante oculos rē iniustā nequaquā proponens, in matutino aiebat se interficere peccatores. Psal. 100. cōtra illos etenim tūc sententiā proferebat: quando ad orationem nocte surrexerat intempesta, lachrymisque proprium istratum de commissis delictis pœnitentiam agendo rigauerat, 3. qu. 7. c. iudicet, & est D. Amb. ser. 20. super Ps. 118. dicitur *Iudicet ille, qui non agit eadem, quā in alio putauerit esse puniendā, ne cum de alio iudicat, in se ferat ipse sententiam, & cap. seq. & est D. Greg. in præfat. lib. 10b. In grauib. peccatis quis positus, dum suis præmitur, aliena non diluit.*

† Mosis Abbatis exemplum, de quo in vitis 2 patrum lib. 3. cap. 52. legitur huic proposito accommodari potest. Hic à sanctis Patribus ad Fratrem, qui fortè deliquerat iudicandum aduocatus, perfectionem cōsulto distulit, ab eremi præposito sacerdote compulsus, tandē accessit, sportam arena plenam secum deferens, illum fratres eidem obuiam facti cum vidissent, quid sibi allata illa sporta vellet, interrogarunt, quibus respondit Moses, propria illa esse peccata, quæ cum nequaquam cognosceret: ad aliorum peccata venerat iudicanda, quo audito illi patres compuncti

puncti delinquentē iudicare aufim minimè fuerūt.

3 Verū enim uerò † Vitæ puritas in iudice duplex requiri videtur. Inferior vna, exterior altera.

4 † Interiorem quoque duplicem possidere debet, alteram quod absque peccato sit, alteram uerò quod amore solo iustitiæ ad iudicandum moueatur: non autem odio, vel amore, vel timore, vel cupiditate, vel alia quauis passione; adeo quod interiores duæ, vna uerò exterior in iudice

5 puritas esse debet. † Prima vitæ puritas interior in eo sita est, ut à peccato, quando iudiciariā exercet potestatem, sit immunis. *Ioan. 8. Qui sine peccato est vestrum, primus in illam lapidem mittat, c. postulatus 3. q. 7. cit. & est Bedæ in cap. 8. Ioan.* Cum quælibet proximorum errata conspiciamus, non hæc ante reprehendenda iudicemus, quam ad conscientiam nostram reuersi, digito eam discretionis solerter exculpemus. *arg. 33. dist. ca. habuisse, & cap. fin. de temp. ordinat.* quibus in locis eum, qui mortali obstrictus peccato est, coram Deo, & se ipso fore suspensum affirmari videtur. † Et quidem, læthaliter peccare iudicem in manifesto existentem peccato iudicium exercentem docuere.

Alex. de Ales; 3. par. q. 40. memb. 3. D. Thom. 4. sent. dist. 19. quæst. 2. art. 2. quæst. 2. Pal. ead. dist. q. 3. art. 3. Silu. verbo, correctio, quæst. 16. nu. 15. quorum placito fauere videtur D. Paul. *Rom. 2. cit. & dictum Leuit. 19. Sancti eritis quoniam ego sanctus sum.* Iudices namque Dei vices in terris, velut ipsius ministri gerunt. *Deut. 1. Sap. 9. & Rom. 13.* quare dū iudicandi potestatem exercent, à peccatis liberi esse deberent, quod idem ratio quoque ipsa naturalis videtur innuere. Qui namque de coloribus iudicat visus, ab omni alienus debet esse colore.

lore. 2. *de anima*. quare non ita Iudex cum de al-
 terius crimine iudiciū proferre voluerit, à quo-
 cunq; crimine esse debet immunis? † At verò li- 7
 cet quidam de ordinis, ac iurisdictionis potesta-
 te distinguentes affirmant Ecclesiasticum pec-
 care tunc solum, quando ordinis potestatem ex-
 ercet; non autem cum iurisdictionis, cuiusmodi
 est iudicare, de quo in præsentī sermonem habe-
 mus, utitur potestate. illis attamen respōderi fa-
 cillimè potest; earum potestatum vtramque à
 Deo esse *Rom. 13. Non est potestas nisi à Deo*, quare in
 vtraque fore Dei ministros, ut habetur *Sap. 6.* id-
 circo illi quoque in vtraque & in sanctitate, & in
 puritate similes esse debere. Quod si alicui for-
 tasse grauior appareat ista sententia; saltem affir-
 mare quisque cogetur, venialiter peccare iudi-
 cem, qui peccato irretitus, vel occulto, proxi-
 mum iudicare præsumit. Etenim cum ille, qui
 alium iudicat, se à crimine mundum actu eodem
 profiteatur, & mundus minimè fit; quoddam-
 modo hypocrita est, ideoque à Salvatore *Matt. 7.*
 reprehenditur illis verbis. *Quid vides festucam in*
oculo fratris tui, trabem verò in oculo tuo non vides?
Hypocrita eijce primum trabem de oculo tuo: & tunc
videbis eijcere festucam de oculo fratris tui, alium-
 que iudicando, se vtique dignum, qui sententia
 simili condemnatur, ostendit. iuxta illud. *Luc.*
61. Ex ore tuo te iudic. serue nequam. & Rom. 2. cit.
In quo alterum iudicas, te ipsum condemnas.

† Quod si crimine publico maculatus iudex i- 8
 pse sit; grauius quidem propter scandalum po-
 puli dicendum est illum peccare. Scandalū enim
 patitur ipse populus, qui non eandem vim habe-
 bere iustitiā in iniustitia videt, quam ille in sub-

iectos exercere non veretur, adeoque graue scandalum esse posset, quod peccaret mortifere, ita sentire videtur. D. Thom. 2. 2. q. 60. art. 2. ad 3. ac 3. par. q. 64. art. 6. Caiet. 2. 2. q. 60. art. 2. cit. Sot. lib. 3. de iust. & iu. q. 4. art. 2. Nauar. in rubr. de iudicijs, nu. 42. Valen. to. 3. dispu. 5. q. 4. pun. 2. qui hanc esse communem affirmat. Illud verò ex prædictis
 9 authoribus notandum est. † Iudicem læthali maculatum peccato iudicandi potestatem nequamquam amittere. 15. q. vltima gl. 3. q. 7. in princ. quinimo contraria huic sententia hæresis Vuitelesi est in Constantienfi damnata concilio. Quare licet iudex mortali peccato iretitus existat, in eoque iudicandi actum exercens aut læthaler, aut venialiter saltem peccet: si alioqui iustam seruato iuris ordine sententiam proferat, firma, validaque illa profecto erit. † Mortiferum enim peccatum, & multò minùs veniale, neque iurisdictionis auctoritati, neque rectitudini ad iudicium requisitæ per se contrariatur. Quare poterit iudex peccato innodatus mortifero iuste, quod iustum est iudicare; iuris ordinem, ac rectitudinem obseruare; ex actisque, ac probatis iustam, & validam proferre sententiam.

ii † Altera Vitæ puritas interior in iudice requisita in eo consistit, vt Iudex neque amore, neque odio, neque cupiditate, neque timore, neque alia quauis passione motus iudicare præsumat: verum solo affectu iustitiæ, quam præ oculis habere perpetuò debet, quod suum est æqualiter vnicuique absque vlla personarum acceptatione tribuendo, arg. Deut. 1. Non accipietis cuiusquæ personam, & Psal. 81. Vsquequo facies peccatorum sumitis; Eccl. 7. Noli querere fieri iudex, nisi valeas irrumperere iniqui-

iniquitates, ne forte extimescas faciem potentis, & ponas scandalum in agilitate tua. Et Mich. 3. vbi Iudices principes, qui in muneribus iudicabant, reprehenduntur. 3. q. 7. cap. iudicet. & est D. Amb. Ser. 20. super Psal. 118. Iudicet ille, qui ad pronuntiandum nullo odio, nulla offensione, nulla leuitate ducatur, & 11. q. 3. ca. quatuor, habetur. † Quatuor 12
modis peruertitur humanum iudicium, timore, cupiditate, odio, & amore. Itaque si † iudex re- 13
Etiam quidem ex iuridice deductis ferat sententiam; sed amore, aliaue passione ad illud operandum moueatur; sententia profecto, & iusta erit, & valida; verum ipse peccatum eiusdem generis, cuius passio est, qua fuit motus, committet. ex. gr. si motus inuidia fuit, peccatum committet inuidiæ; si cupiditate, auaritiæ delictum perpetrabit; & ita de reliquis, verumtamen quia minime contra iustitiam; sed alias contra virtutes fuit operatus, ab eo prolata sententia valida erit. arg. Matt. 23. Super Cathedram Moysi sederunt Scribæ, & Pharisei; omnia ergo quaecunque dixerint vobis seruate, & facite. † Sententia namque ex alio inualida 14
reddi minime potest, quam ex defectu iustitiæ.

† At vero si alicuius dictarū passionē impulsu; 15
vel iniuste iustum, vel iniustū iniuste iudicarit; à mortali reatu nequaquam poterit excusari; & quoque nulla iudicanda erit ipsa sententia, his namque casibus nedum alias contra virtutes: verum & contra ipsammet iustitiam fuit operatus. ex D. Tho. & alijs supra citatis auctorib.

† Exterior autem Vitæ puritas in iudice requi- 16
fit in duobus potissimū videtur consistere; nēpe in Mansuetudine, & à muneribus abstinentia.

- † Mansuetudo iudici necessaria est: neq; enim
 17 aut verbis contumeliosis, aut verberib. per se v-
 ri debet; neque vltra terminos à iure, consuetudi-
 ne ve statutos, ac debitos, & cuiusque vires quē-
 quam torquere; neque vllis accerbitatibus ali-
 quem contra charitatis virtutem, ac iuris dispo-
 sitionem, personarum, & delictorum habita ra-
 tione, afficere. Sed cum mansuetudine audiat o-
 pus est, maxime ipsum Reum, illiusque aduoca-
 tos, & procuratores, eorum memor, quod *Psal.* 7.
 Deus ipse fortis, & patiens, *Psal.* 141. qui suscipit
 mansuetos, *Pro.* 3. illisque dat gratiam: *Psa.* 24. Iu-
 dices quoque mansuetos in iudicio dirigit, via-
 que suas docet, ac *Eccl.* 5. *Tim.* 21. Illis præcipit vt ad
 verbum audiendum sint mansueti *Matt.* 11. ip-
 sum imitantes qui mitis, & corde humilis est, ac
 tandem *Ps.* 149. in salutem mansuetos exaltat. †
 18 Abstinencia quoque à muneribus iudici necessa-
 ria est, neque enim absque peccato iudex aut pro
 iudicio faciendo, aut pro ferenda sententia mu-
 nus aliquod accipere debet, *arg. Exod.* 23. *Nec ac-*
 19 *cipiens munera, † quæ etiam excecant prudentes, &*
subuertunt verba iustorum, idem *Deut.* 16. & *Ecc.*
 20. *Psal.* quoque 14. illum in Dei ipsius taberna-
 culo habitaturum, firmumque tempore mansu-
 rum æterno docemur, qui munera super inno-
 centem nequaquam accepit; quod idem *Isa.* 33.
 confirmatur, & *Prou.* 15. habetur. *Conturbat do-*
rum suam, qui sectatur auaritiam: qui autem odit mu-
nera, viuet. Idem *cap. non licet.* 11. q. 3. *cap. non sane.*
 14. q. 5. *cap. cum ab omni. de vit. & hone. cler. & cap.*
statutum, de rescrip. in 6. Plura videre qui vult, po-
 test apud summistas verbo *Iudex*, & *Iudicis pec-*
cata.

Quis Iudex esse, vel non esse possit. CAP. VII.

S V M M A R I V M.

- 1 Iudicis conditiones quædam affirmatiuæ, quædã negatiuæ.
- 2 Homines quique subijci, & iudicari sunt apti; non omnes præesse, & iudicare.
- 3 Iudex quilibet esse potest, qui legibus minime prohibetur.
- 4 Infamis nequit esse iudex.
- 5 Si toleratus sit, potest, ac illius tenet sententia.
- 6 Si electo iudici obijciatur infamia remouetur.
- 7 Si pendente iudicio iudex efficiatur infamis, recusari potest.
- 8 Criminosus qui esse, vel non esse iudex possit.
- 9 Surdus, & mutus nequit esse iudex.
- 10 Perpetuo furiosus. 11 Impubes.
- 12 Ammotus ab officio. 13 Fœmina.
- 14 Si à principe scienter mulieri committatur iudicium, potest illa iudicare.
- 15 Vbi consuetudo viget, & ubi iurisdictionem habent mulieres, iudicare quæunt.
- 16 Seruus nequit esse iudex.
- 17 Seruo tali ignorato si causa cõmittatur, ipse iudicare potest.
- 18 Excommunicatus nequit esse iudex.
- 19 Quod intelligitur si denunciatus sit.
- 20 Toleratus excommunicatus qui dicatur.
- 21 Dominus aduersarij nequit esse iudex.
- 22 Consanguineus, & affinis aduersarij non potest esse iudex.
- 23 Suspectus nequit esse iudex. 24 Illiteratus iudex esse nõ potest.
- 25 Inimicus nequit esse iudex. 26 Siue sit capitalis siue non.
- 27 Etiam in criminibus exceptis.
- 28 Quæ intelligi debent tã de iudicib. ordinarijs, quã de alijs.

DE Conditionibus, quas habere quisque debet; vt rectè, ac sine peccato iudiciariam potestatem exercere queat, hætenus verba fecimus. Nunc de illis, quibus carere quamuis personam, vt iudicandi munus assequi possit, necesse est, habendus est sermo. † Illæ affirmatiuæ I conditiones, istæ negatiuæ iudicis respectu nuncupari queunt, illæ namque iudici inesse; hæ non inesse debent, illæ iudicem bonum, legitimum-

que constituunt; eundem istæ à iudicandi potestate repellunt, quisque iudex illas omnes possidere debet; istarum nullam iudicē habere fas est.

Principio itaque illud est animaduersione dignum, † vniuersos quidem homines aptos fore, vt subijciantur, & iudicentur: at verò non omnes aptos esse, vt præsent, vt iudicent. *arg. Deut. 16. Iudices, & magistros constitues in omnibus portis tuis: vt iudicent populum iusto iudicio.* Ecce quod meliores, & aptiores eligi ad alios iudicandum præcipitur Moyfi, reliquis vt iudicentur dimissis. † Igitur iudex esse quicumque potest, qui legibus minimè prohibetur, *arg. cap. consulisti. 2. qu. 5. cap. apud, de sponsal. cap. nuper. de sent. excom. ff. ex qui. ca. ma. l. nec non, & l. mutus, ff. de procurat. glo. cap. inter corporalia, de transl. episc.*

† Prohibentur verò legibus ipsis, qui sequuntur. Primo † Infamis, & Criminosus. 3. q. 7. cap. primo, & cap. sciscitatus, de rescriptis, † attamen si infamia laborans toleratur, esse iudex utiq; potest, illiusque sententia tenet, *arg. c. nonne 8. q. 4. glo. c. 1. 3. q. 7. cit.* † Quod si alicui in iudicem electo obijciatur infamia, huiusmodi tunc à iudicio remouetur, licet fuerit illuc usq; toleratus, *ca. sciscitatus cit. ca. inter dilectos, de excess. prælat. ff. ad legem Iuliam. de vi priuata, l. 1. glos. 3. q. 7. loc. cit.* si verò † pendente iudicio efficiatur infamis, repelli utiq; potest, *cap. insinuante, de offi. de leg. glo. cap. sciscitatus cit. vers. infamem.* † Criminosus autem ex officio iudicare potest, licet non ex merito vitæ, *arg. 15. q. vl. cap. fin. attamen iudicando peccat; vt in præcedenti capite probatum est.* Secundo † Surdus, & Mutus Gratia. 3. qu. 7. §. tria sunt. Tabie. & Arm. vers. iudex, in princ. Sil. ver. iudex primo,

primo, qu. 2. n. 2. † Tercio Perpetuo furiosus, ij-
 dem locis cit. secus si ad tempus tantummodo fu-
 riosus esset, glos. 3. q. 7. ci. cap. 1. vers. & qui perpe-
 tuo. Quarto † Impubes. ex defectu iudicij, ijdem
 locis citatis. Quinto † Ammotus ab officio. Gratia.
 loc. cit. Vel cuius electio, propter aliquod vitium
 cassata fuit, glos. ibidem. ver. ammotus. Sexto † fœ-
 mina, tum quia contra consuetudinem est; tum
 quia contra iura. 33. quæstion. 5. cap. mulierem, ff.
 de regul. iur. fœminæ. Tabie. Sil. & Armil. loc. cit.
 † Nisi forte princeps alicui mulieri causam sciē-
 ter delegaret; eo namque casu illa iudicare utique
 posset, arg. Iud. c. 4. de prophetissa Delbora, quæ
 populum Israeliticum iudicauit. 2. q. 5. cap. Me-
 nam. 12. q. 2. cap. cum deuotissimam, & 23. q. 4. ca.
 si quos, † atque etiam si in aliquibus locis eiulmo-
 di consuetudo vigeret, quod fœminæ in sibi sub-
 iectos iurisdictionem exercerent, ibi namque ip-
 sæ mulieres iudicandi potestate uti profecto va-
 lerent, cap. dilecti de arbitris. Septimo † Seruus, cap.
 sciscitatus. ci. de rescrip. Grat. loco cit. 3. q. 7. Tab.
 Sil. & Armil. loco cit. quod & consuetudine fuit v-
 bique receptum, ne seruus possit esse iudex. † At
 vero si alicui seruo, qui putatur esse liber, caus-
 sam aliquam committi contigerit; illius utique
 valida sententia erit. Gratia. loc. cit. §. veritatem,
 glos. ibid. verbo tria sunt. in fine. Octauo † excom-
 municatus, cap. decernimus, de senten. excomm. in 6.
 Sonci in cap. sacris eod. tit. num. 241. Tab. Sil. &
 Armil. vbi supra, priuatur enim quis iurisdictione,
 quamdiu in excommunicatione perseuerat. cap.
 penult. & vli. 15. q. 6. arg. cap. intelleximus de iudi-
 cijs, & cap. 1. de sup. neg. præl. li. 6. Nauar. in man.
 cap. 27. nu. 21. ver. decimo. D. Antonin. 3. parte,

- tit. 23. c. 76. ver. decimo. Henriquez, *de excom. lib.*
 19 13. cap. 7. §. 2. & alij Communiter. † Illud verò
 intelligendum est, si denunciatus existat; etenim
 si est occultus, ac toleratus; licet iudicando pec-
 cet; neque iurisdictionem exercere debeat; si ta-
 men iudicat, actum iurisdictionis exercet; ge-
 sta per ipsum valent. *Extrau. ad euitanda. Richar.*
in 4. sent. dist. 18. art. 11. q. 2. art. 4. Asten. 2. p.
lib. 7. tit. 4. q. 10. in Sum. D. Anton. loc. cit. Ta-
bie. verbo, excommunicatio primo, verbo, vndeci-
mo. Nauar. in Man. cap. 27. n. 7. qui citat Panor.
Innoc. & Felin. in cap. si vere, de sent. excom. nu. 6.
Couar. in cap. alma mater, prima part. §. 11. n. 4. &
alij ab eo cit. & est omnium Communis.
- 20 † Toleratus verò ab Ecclesia ille reputatur, qui
 non est clerici percussor notorius: aut non est iu-
 ridice excommunicatus. *Extrau. cit. ad euitanda.*
Doct. in cap. ad probandum, de senten. & re iud. & in
 21 *cap. sciscitatus, de rescript. Nono † Dominus aduer-*
farij, c. causam, de officio delegat. glos. c. accusatores,
 22 *el. 3. 3. qu. 5. Decimo † Conlanguineus, & affinis*
aduerfarij, cap. accedens, el. 2. vt lit. non contest. gl.
 23 *ibi: & c. causam, de off. de leg. cit. Vndecimo † Sulpe-*
ctus aliàs; cap. quod suspecti, 3. q. 5. Specul. recep-
tus, tit. de recusat. §. causa. Nauar. in cap. si quan-
 24 *do, de rescript. caus. 10. nullit. nu. 2. Duodecimo † Il-*
literatus, cap. ex litteris, de consangu. & affin. gl. cap.
sciscitatus, cit. De hoc videtur superius cap. 5. De
 25 *scientia iudic. in necessaria. Tertiodecimo † Inimicus,*
cap. quod suspecti, cit. 3. q. 5. cap. sciscitatus similiter,
cit. cap. suspicionis, de offic. deleg. l. apertissimi, C. de
iudic. Tab. & Arm. verb. iudex, in prin. Silu. verb.
iudex, primo q. 2. n. 2. Couar. lib. practic. q. cap. 26.
 26 *in princ. Nauar. vbi suprà. † Siue capitalis inimi-*
 cus sit,

cus sit, siue non, *glos. 11. q. 3. cap. quicumque autem.*
 † Etiam in criminibus exceptis, vel in crimine
 violatæ religionis. Direct. Inquisitor. 3. par. de
recusat. inquisitoris, & ibi Franc. Pegna. com. 30.

27

Laicus etiam, clericos iudicare nequit, 11. q. 1.
per totum cap. cum non ab homine, Et si clerici c. cle-
rici. & cap. qualiter de iudic. cap. significasti, de fo-
ro comp. Etiam pro quocunque enormissimo de-
 licto, & atrocissimo, probat Farinac. q. 8. nu. 28.
 & seq. Vbi autem citatio non requiritur, nec tā-
 gitur persona, aut modica causæ cognitio est, v-
 tique potest. Achil. de Grassis, *decis. 338. num. 7.*
 & cum res non agitur in figura iudicij; idem loco
cit. n. 10. vide Farinac. ead. q. 8. Alij quoque va-
 rijs de causis à iudicando repelluntur, & à parti-
 bus recusantur, de qua re videndum inferius est
in cap. 14. quo loco de Iudicis recusatione tracta-
bitur. Quod verò de iudicibus dictum est, intel-
 ligi debet tam de ordinarijs; quam de delegatis,
c. ad hac, el primo, de appellat. & c. si quis, el 2. de fo-
ro compet. gloss. in cap. quod suspecti, 3. q. 5. cit. verb.
iudicabat. Fr. Pegna, loco cit. vers. tametsi vero. Quis
 aut inimicus dicatur, inferius edocebo, c. 14. n. 22.

De Infamia, qua Iudex carere debet. CAP. VIII.

S V M M A R I V M.

- 1 Infamia nomen quid sibi velit.
- 2 Contrariorum uno cognito, cognoscitur, & reliquum.
- 3 Fama duplex est bona, & mala.
- 4 Fama quid sit. 5 Infamia quid sit.
- 6 Infamis quis dicatur. 7 Infamia duplex est facti, & iuris.
- 8 Infamia iuris duplex est, iuris civilis, & iuris canonici.
- 9 Infamia facti quæ sit. 10 Infamis infamia facti qui dicatur.
- 11 Boni viri, & graues qui dicantur.
- 12 Benemeritus qui dicatur.
- 13 Infamia facti per quod incurratur.
- 14 Infamia facti repellit à dignitatibus.

- 15 *A testimonio ferendo.* 16 *Ab accusatione porrigenda.*
- 17 *A promotione ad ordines.*
- 18 *Infamia facti quomodo tollatur.* 19 *Infamia iuris qua sit.*
- 20 *Infamia iuris civilis per quod incurratur.* & 21.
- 22 *Infamis ipso iure civili qui sit.*
- 23 *Regulares in quibus casibus incurrant infamiam.*
- 24 *Infamia iuris ordinum executionem tollit.*
- 25 *Collatio infami facta est ipso iure nulla.*
- 26 *Infamiam iuris tollit solus Princeps.*
- 27 *Regularium infamiam quis tollat.*
- 28 *Infamis absque dispensatione electus non intelligitur ab infamia dispensatus.*
- 29 *Quod intelligitur de electionibus ab inferioribus factis.*
- 30 *Papa infamem sciens, & volens cum eligit, cum eo intelligitur dispensare.*
- 31 *Quod si infamiam ignoret, illam non tollit.*
- 32 *Infamis creatus Tabellio non est legitimus Tabellio; neque illius instrumentis est adhibenda fides.*
- 33 *Religiosus confirmationem à Papa impetrans, si tacuit se esse religiosum non est confirmatus.*
- 34 *Infamia Canonica per quid incurratur.*
- 35 *Incurritur in omnibus casibus, in quibus incurritur de iure civili.*
- 36 *Infamis secundum leges civiles, est quoque infamis iure canonico.*
- 37 *Infamia iuris canonici quomodo tollatur.*
- 38 *Infames qui sint.*

INter negatiuas conditiones, quas personam quamlibet à iudicandi potestate repellere diximus, præcipua esse videtur Infamia, quæ cum & ab accusatione, & à testimonio quoque ferendo repellat, quemadmodum hoc eodem capite auctoritatibus confirmabitur; non absonam rem, neque à nostro alienam instituto me operari sum arbitratus, si hoc loco, vbi primū infamiæ facta mentio est, de infamia ipsa tractationem instituerem; quid, & quotuplex illa sit, cæteraq; ad illius cognitionē necessaria edocendo.

Infamia itaque, si nomen ipsum attendas, negatiuum

gatiuum est ipsius famæ, illiusque in bonam partem acceptæ contrarium. Idcirco Infamia quasi non fama, vel sine fama sonat. At vero cum † vno cōtrariorum cognito reliquum, & facilius, & citius cognoscatur, ex Arist. in præ. vt, quid infamia sit cognoscamus; prius quid fama sit, videamus.

Cum autem † fama, vt notat Panor. in cap. vestra, de cohabit. cler. & muli. sit duplex bona, & mala, dicitur enim à mala fama latro famosus, le. capit. §. famosos, C. de pœna, arg. cap. ex parte de testa. famam, quæ bona est, intelligimus tantummodo definire, prout opponitur infamiæ.

† Fama itaque illæ sæ dignitatis, vel maiestatis est status legibus, & moribus comprobatus, ac in nullo diminutus, l. cognitionum, ff. de var. & extraor. cogn. §. æstimatio, C. ex qui. ca. inf. irro. l. i. glos. in cap. vestra ci. Quare à contrario sensu † Infamia læsæ dignitatis, aut maiestatis qualitas erit lege, ac moribus reprobata. † Infamisque ille dicetur, ac erit, cuius status lege, moribusque reprobatus est, ff. de in ius voc. l. sed si hac lege, §. prætor, in glo. & ff. de obseq. à libe. l. honori, & libr. licet.

† Duplex autem infamia est, facti videlicet, atque Iuris, † & hæc quoque duplex est. Iuris nempe ciuilis, & Iuris canonici, qua de re Panor. in c. testimonium, de test. quem alij sunt sequuti, Triplicem distinxit Infamiam facti videlicet, iuris ciuilis, & iuris canonici.

† Infamia facti dicitur illa, quæ propter aliquod turpe factum incurritur, siue per homicidium, siue per adulteriū, siue per lenociniū, & eiusmodi.

† Tunc vero propterea infamis aliquis appellatur, cū bonos viros apud, grauesq; de talib. delictis infamatus est, l. licet, ff. de obseq. à l. cit. & 9. q. 1. sunt

1. sunt plurimi. Dynus *c. infamib. de reg. iur. lib. 6.*
- 11 † Boniautem, grauesque viri nuncupantur, qui neque mali sunt, neque leges, vt notat glos. *cap. licet ex quadam, de test.* qui videlicet bonæ famæ, opinionisque sunt, quemadmodum † benemeritus dicitur, qui nondum demeruit, *ff. de leg. l. 2. cum pater, §. rogo, l. cum quidam, & cap. vnico de seruis.* Huiusmodi quoque † infamia facti nedum crimina propter incurritur, quemadmodū dictū est: verū ēt quandoque propterea quod iustè, quis ad penam carceratus est, vel à testimonio ferendo repulsus, *cap. testimonium, de test.* alijsq; modis, & casib. de quib. vide apud sūmistas verbo *Infamia.*
- 12 † Infamia ista facti à dignitatib. quemcūq; illa notatū repellit. *c. inter dilectos, de excess. pralat. & c. infamib. de re. iur. in 6.* † à testimonio quoq; ferēdo, *c. nulli. 3. q. 4. c. cōst. 3. q. 5. c. qui crim. 6. q. 1. & c. test. cit. de test. & ib. Io. And. & Pan. & in c. Inquisit. §. pen. de accus. † & ab accusando. l. qui accus. ff. eod. & à postulando. l. 1. ff. eod. † à promotione quoq; ad ordines, c. tātis, Dā. 81. dist. & c. om. de accus. Vide Sil. ver. *Infamia, n. 6. Tab. eod. n. 4. & Ang. eod. n. 3.**
- 13 Tollitur † hæc infamia facti per cōtrariū factū. Pan. *in c. dilig. de simon. Io. And. 6. q. 1. Sil. loc. cit. n. 7.* vel per emēdationē vitæ. Arm. *n. 10. Nau. cons. l. 3. de rapt. n. 2. tom. 2.* vel per ipsiusmet Princ. alteriusue Superioris, ad illud iurisdictionē habētis dispensationem. Pan. *in c. cum te, de sent. & re iud.*
- 14 Infamia vero iuris ea vocatur, quæ à iure introducta est. cū aut duplex reperiat ius, ciuile nēpè atq; canonicū: duplex quoq; Infamia iuris est, ciuilis videlicet, atq; canōici. † Infamia iuris ciuilis, siue à iure introducta ciuili incurritur primo per sentētiā definitiuā (nō attamē per interlocutoriā, vel
- 15
16
17
18
19
20

vel arbitri) iudicis ppter crimē publ. vel priua-
tū, vt furti, homicidij, stupri, falsi, & aliorū quo-
rumcunq; criminū, siue delictorū, *c. infames, 3. q. 7. §. porro, c. cū te, de re iu. l. quid erg. §. ex cōp. & seq. ff. de ijs, qui not. inf.* Inn. in *c. qualiter el. 2. de acc.* Silu. *vbi sup. n. 8. Tab. & Arm. n. 1.* Secundò † incurritur 21
ipso facto in casib. in quib. iure tale quid operāti
irrogatur infamia. † Quare infamis iure ipso erit, 22
qui pugnat in arena, *text. & gl. c. infames, 3. q. 7. §. porro cit.* miles, cui Imper. aufert insignia, vel in
exiliū mittitur, *l. quod ait, §. ignominiosa ff. de his, qui not. infam. vlturarius improbū scēnus exercēs, c. vsurarū, 3. q. 7. in adulterio deprehēsus, l. palā §. quæ in adulterio, ff. de ritu nupt. qui cū duab. viuen-
tib. nupsit, l. quid igitur, ff. de his, qui not. infam. c. nuper à nobis, de bigamis. qui lenociniū exercet, l. athletas, §. ait præ. ff. eo. alij quoq; de quib. in d. l. athletas. & in d. §. porro 3. q. 7. c. Infames, Cōuictus ē de furto. glo. in d. c. & §. porro. Tab. & Arm. n. 1. ver. infam.*

† Regulares inter incurritur infamia in omnib. 23
casib. supradictis, ex sententia videlicet, aut facto
ipso iure infamia notato. & quoq; ex publica pœ-
nitentia, ex deiectione à gradu professionis, ex
priuatione actiuæ, ac passiue vocis, ex priuatione
officij, & dignitatis, ex mācipatione alicuius car-
ceribus: atque ē illā incurrunt, qui vt maledici,
& detractores condēnati sunt. Victorinus Auer-
sa. *in modo proced. in causis regular. cap. 23. nu. 13. ex Hostiens. in Sum. tit. de maledicis.*

† Hæc iuris infamia ordinū executionē tollit, 24
& cuiusq; dignitatis exercitiū; honorē quoq; vel
quæsitū, vel quærendū, *text. in l. infamia, C. de de-
curi.* Pann. in *c. querelam, de iure iur.* † Et collatio 25
infami facta ex ipso iure nulla, *c. quæ cōtra, de reg. iur. in*

iur. in 6. iuncto cap. infamibus, eod. tit. l. 2. C. de dign. facit quoq; c. inter dilectos, de excess. pralat. Tabie. verbo, infamia, nu. 4. in fine. Silu. nu. 15. q. 10.

26 † Iuris infamiam tollit solus Princeps cū sibi subiectis. Papa cum omnib. clericis, ac religiosis, c. cū te, de sent. & re iud. l. 1. ff. de postul. glos. & Pan. in d. c. cum te. Silu. loc. cit. n. 16. q. 11. Tabie. n. 6. Armill. eod. Nau. cons. 3. de raptō, n. 2. to. 2. Sfort. Oddus par. 2. art. 4. & seq. in tract. de rest. in integr. Farin. 6. n. 45. imò eam tollere nequit Rex, aut Princeps superiorem recognoscens, iuxta Innoc. cit. & Silu. vbi sup. n. 18. q. 13. ac Tabie. n. 7.

27 † At vero infamiam, quā Regulares incurrunt propter superius dicta in §. Regulares inter, nu. 23. quæ iure cōmuni nequaquā incurritur, tollere, ac dispensare valet. Capitulū generale, siue etiam Generalis cū definatoribus capituli generalis, ex Vitor. loc. cit. num. 4. & Panor. in cap. tum te, cit.

28 Verum-enimvero † Infamis absque præuia dispensatione, aut sine verbis dispensatorijs ad aliquam dignitatem electus, non propterea intelligitur ab ea dispensatus. Inn. in c. veniens, de fil. pres. & c. diuersis fallacijs, de cler. coniug. Nau. cons. 1. qui filij sint legit. n. 4. to. 2. in Man. c. 25. n. 74. & in c. si

29 quando, de rescr. except. 10. n. 3. to. 3. † quod attamen de electionib. ab inferiorib. factis intelligendum est, hi namq; sine causa dispēfare minimè queūt.

30 At vero † si Pontifex maximus eligat eum, quem infamem, aut aliàs inhabilem nouit: cū eo intelligitur dispensare, licet huiusmodi non exprimat dispensationē, sine causa namq; Papa quemlibet dispensare vtique potest. Nauar. loco cit.

31 † Quod si talem infamiam, aut inhabilitatem ignoret; eum, qui vel infamis, vel aliàs inhabilis est eli-

est eligendo ; illa minimè tollit , neque super
illis intelligitur dispensare. Innocent. in cap.
sciscitatus, de rescript. quem sequitur Felin. ibi-
dem. numer. 4. ac Hostiens. cap. i. de transac. &
in cap. Cœnomanensem, 56. distinct. & ita electus non
est verus , nec legitimus Prælatas per supradicta
eod. cap. §. *Hæc iuris infamia, nu. 24.* etenim huius-
modi electio fuit ipso iure nulla, confirmatur per
ea, quæ habet Couarr. lib. *practicar. q. cap. 19. sub*
num. 4. quo loci † Infamem à rege Tabellionem 32
creatum non esse verum , ac legitimum Tabel-
lionem docet, neque illius instrumentis vllam fi-
dem adhibendam fore ; nisi Rex Principis pote-
state huiusmodi tollat infamiam , & quoque per
ea , quæ docet Abb. in cap. *ad nostram audientiam,*
de confir. vtil. vel inutil. nempe † Religioso , qui à 33
Papa confirmationem impetrauit super tempo-
rali administratione, vel primatu; si tacuit se esse
regularem , confirmationem huiusmodi nequa-
quam valere.

† Infamia autem Canonica , siue Canonico in- 34
troducta iure incurritur primò propter quod-
cumque læthale crimen, cap. *infames, 6. i. iuncta*
glos. duratque donec sublatum fuerit ipsum cri-
men. Tabie. verbo, *infamia, nu. 9.* Silu. eod. nu. ii.
Armilla , eod. nu. 8. quare peracta huiusmodi
scelerum pœnitentia , cessat. Quod si detur in
peccato perseuerantia ; & ab acculando , & à te-
stificando repellit, cap. *testimonium, cit. de testibus,*
ijsdem locis citatis.

† Incurritur secundo in omnibus casibus, qui- 35
bus incurritur de iure Ciuili; adeo quod † qui est 36
secundum leges ciuiles infamis, & quoque secun-
dum canones infamis est , cap. *omnes vero, 6. q. 1.*

Innoc. *in c. qualiter, & quando, el secundo, de accus.*
Silu. loc. cit. nu. 11. Armil. & Tabie. eod. nu. 1. & hæc
 eadem, quæ ciuilis iuris infamia facit, & irrogat,
 37 operatur & ipsa, † eodemque pacto, & tollitur, &
 dispensatur; etenim ipsa quoque iuris infamia
 est. Plura de infamia, qui volet, apud Summistas
 quærat.

38 † Qui autem dicantur, & sint infames, videre
 est 6. q. 1. *cap. infames*, videlicet. Apostatæ. Hære-
 tici. Schismatici. Fures. Sacrilegi. Capitalibus
 criminibus irretiti. Sepulcrorum violatores.
 Læsæ maiestatis rei. Conspiratores in proprios
 superiores. Incæstuosi. Homicidæ. Periuri. Rap-
 tores. Malefici. Venefici. Adulteri. Debellis
 fugientes. Indigna officia petentes. Calumnia-
 tores. Excommunicati. Delatores. Ab Ecclesia
 pro suis pulsi sceleribus. Et omnes, quos iura tum
 Ciuilia, tum Canonica infames vocant. Alchi-
 mistæ *extrau. spondent. de crimine falsi*. Dilapida-
 tores bonorum Ecclesiæ. Archid. *in cap. nobis, &*
in cap. Vulteranæ, 12. q. 2. Abbat. *in cap. venerabili,*
de offic. deleg. Detenti in carceribus Sanctissimæ
 Inquisitionis ex causis concernentibus ipsum
 tribunal. Cæsar de Grassis auunculus meus *in de-*
cis. Rotæ, tit. de accus. decis. 2. nu. 4. Crimen quoque
 notorium reddit infamem. Tabie. verbo, *infa-*
mia, nu. 11. Armilla, eod. nu. 9. Spurij etiam sunt
 infames. Gab. Paleot. *lib. de Notis, & spur. cap. 55.*
nu. 4. Farinac. qu. 56. num. 399. contrà canones a-
 gens. Tabie. verbo, *lex, nu. 17.* quod intelligendum
 cenſeo quando canones ipsi præcipiunt, &
 contemptus adest, *arg. cap. infames,*
cit. 6. qu. 1. in princ.

Quis Iudex Regularium sit. CAP. IX.

S V M M A R I V M.

- 1 *Regulares quare Iudices, ac Rei sint; iudicijsque indigeant.*
- 2 *Supremus Regularium iudex Summus Pontifex est.*
- 3 *Papa totius mundi caput est.*
- 4 *Papa modo peculiari ecclesiasticorum est iudex.*
- 5 *Modo magis peculiari ipsorum est Regularium iudex.*
- 6 *Regulares Papa sunt immediatè subiecti.*
- 7 *Generales, Prouinciales, & Monasteriorum Prælati ordinarij Regularium iudices existunt.*
- 8 *Iudices appellationis Regularium qui sint.*
- 9 *Legati, Vicelegati, Nuntij, Locorum ordinarij, alijsq; iudices, an Regulares iudicare queant.*
- 10 *Iudices omnium Regularium, violatæ religionis respectu, soli sunt Inquisitores.*
- 11 *Episcopi quib. in casib. Regulares iudicare possint.*

Quid sit Iudex, quod illius officium, quæve requisitæ tum affirmatiuæ, tum negatiuæ conditiones, vt rectus, legitimusque iudex constituatur, sint; superioribus explicatum capitib. est. Ad Regularium iudices, in quorum gratiam hunc laborem suscepi, modo sermonem conuerto, inde sumens exordium. † Si Regularium prælati veri pastores super à Deo sibi commissas oues, in sortemque ipsius electas munere fungerentur; illasq; Psal. 36. vt in Dei diuitijs ipsi pascerentur, Psal. 77. Ier. 3. in proprij cordis innocentia scientia, doctrinaq; pascerent, Cant. 1. iuxta tabernacula pastorum; secundum videlicet patrum suorum, qui veri, boniq; fuere pastores, documenta; 1. Pet. 3. non vt dominantes in cleris; sed velut forma facti gregis ex animo, equidem solo pastoris amabili nomine cohonestarentur;

rentur, nequaquam iudicis appellatione timorem iudicandis incutiente, nuncuparentur. Et quoque. Si regulares ipsi subiecti electę oues pascuę Dei, ouium mansuetudinem imitarentur, ac 1. *Petr.* 2. deponentes omnem malitiam, dolum, simulationes, inuidias, detractiones; *Colos.* 3. induerent sicut electi Dei sancti, & dilecti viscera misericordię, benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam, supportantes inuicem, *Phil.* 2. & donantes sibi metipsis, si quis aduersus aliquem habet quęrelam: *Colos.* 3. essentque vnanimis, id ipsum sentientes, vinculum perfectionis habentes ipsam charitatem, 1. *Cor.* 13. quę pateriens est, benigna est, non æmulatur, nõ agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non quęrit, quę sua sunt, non irritatur, non cogitat malum, omnia suffert, omnia sustinet, ouis vtique placidissima nuncupatione gauderent: accusatoris autem, vel rei, eorum indignis nominib. nequaquam appellarentur. Verum enimvero quia Prælati *Nahum.* 3. quandoque dormitant, & non est qui congreget, *Ier.* 2. quandoque preuaricantur: quandoque *Ier.* 10. stulte agunt: *Ier.* 33. quandoque disperdunt gregem pascuę Dei: *Ezech.* 34. quandoque non oues, at semetipsos pascunt, & cum austeritate imperant, potentiaque. Subditi vero *Psal.* 118. errantes aliquando velut ouis, quę perijt, *Ier.* 2. à Deo ipso elongantur, ambulantque post vanitates 2. *Tit.* 3. aliquando seiplos amantes sunt, ideoque cupidi, elati, superbi, blasphemii, inobedientes, ingrati, sine affectione, sine pace, criminatores, incontinentes, immites, sine benignitate, tumidi, & voluptatum, plusquam Dei amatores existunt: aliquando *Tit.* 1. vaniloqui, seductores,

ctores, & qui domos subuertunt: aliquando *Tit. 3.* insipientes: desiderijs, ac voluptatibus varijs feruientes, in malitia, & inuidia agentes, odibiles, odientes inuicem, multaque mala perpetrantes. Idcirco *Tit. 1.* eos redarguere necesse est: *Ps. 49.* contra faciem illorum statuere: *Isa. 28.* eosque vexare, vt illis detur intellectus: *Isa. 46.* redeantque ad cor: *1. Cor. 5.* ipsosque in corpore punire, vt spiritus eorū saluus fiat. Quare iudice quoque ad eiusmodi circa dictas regulares personas exercēda opus esse, nemo non videt.

† Eorum itaque supremus iudex summus Pō- 2
tifex est. † Qui licet orbis totius caput sit. *c. vnā* 3
sanctam. de maiorit. & obed. omniumque hominū
iudex ordinarius, *c. cuncta 9. q. 3.* quippe qui Iesu
Christi gerit vices in terris. *Matth. 18. & Io. 21.* † 4
modo attamen peculiari ecclesiasticarum perso-
narum quarumcunque tam sæcularium, quā re-
gularium, quæ à Deo esse in sortem ipsius electæ
noscuntur, caput existit, ac iudex. timò magis pe- 5
culiariter ipforum regularium: isti namque ab
ordinarijs, alijsque iudicib. exempti (quod sæcu-
laribus clericis minime concessum est) in ius, &
propriietatem B. Petri, & Apostolicæ sedis, sub
illius protectione sunt speciali, & immediata re-
cepti. † Quare immediate sedi Apostolicæ, ac Ro- 6
mano Pontifici subiacere priuilegio gaudēt spe-
ciali, *c. auctoritate. de priuil. 5. 1. lib. 6. gl. c. 1. de reb.*
eccles. non alien. eo. lib. 6. verb. proprij. Cōpend. pri-
uil. verb. *exemptio. nu. 10. 11. & 15.* † Alij autem re- 7
gularium iudices ordinarij sunt Generales in sua
quisque congregatione. Prouinciales in sua quis-
que prouincia. Prælati Monasteriorū quocunq;
vocabulo nuncupentur in suo quisq; conuentu.

- c. ea quæ, de st. monachor. Pan. ibid. Nauar. com. 2. de regular. nu. 63. tom. I. & consil. 6. de foro compet. n. 1. & 2. tom. similiter. i. etiam nouitiorum. Nau. cit. d. cons. 6. & cons. 5. eo. tit. text. & Abb. c. ne religiosi, de regul. Specul. tit. de off. ord. §. 1. pro qua re videndus est Emanuel Rod to. I. q. reg. q. 21. art. 11. act. 2. q. 2. art. 10. † Eorum aut iudices appellationis extra Congregationes Illustr. Cardinales Protectores, ac Illustr. item Card. sacre Congregationis super negotijs Episcoporum, ac Regularium ex apostolica concessione sunt; per decretum sacre Congregationis prædictæ an. 1587. publicatū. de quo videndum est Compend. priuil. Cordubæ verbo *appellatio. in annotat. Capuc.**
- 9 † Legati verò, Vicelegati, Nuntij Apostolici, Locorum ordinarij quocunq; vocabulo nuncupentur, cæteri q; iudices, ac præfecti, tam sæculares, quā Ecclesiastici, regulares ipsos minime iudicare queunt. Cōpend. priu. cit. verbo *exemptio.* nisi ex apostolicæ sedis commissione speciali ad eorum causas cognoscendas fuerint deputati.
- 10 † At verò de quibuscunq; causis ad sanctæ Inquisitionis officiū pertinentib. licet olim aliquorum regularium superiores cognoscere, quo ad sibi subiectos, possent; nequeunt amplius tamen de illis cognoscere; verū (quò ad eiusmodi violationis religionis causas) omnium, & quorūcunq; regulariū iudices ipsimet Inquisitores, siue locorū ordinarij, quib. Inquisitionis est commissum officium, sunt; ex constitutione Sanctissimi D. N. Pauli P. V. quæ incip. *Ro. Pontif. an. 1606. emanata.*
- 11 † Illud aut est animaduersione dignū, quod Episcopi poterunt illos regulares punire, qui intra claustra degentes, extra illa ita notoriè deliquerint,

rint, vt populo scandalo sint; si facta per eos instantia, vt à suo superiore puniantur, intra tēpus ab Episcopis præfigendū puniti minimè fuerint. ex Concil. Trident. sess. 25. tit. de regularib. c. 14. & constit. Clementis VIII. quæ incipit, *Suscepti muneris*. Eos quoq; regulares punire valebunt Episcopi, qui absq; superioris mandato in scriptis obtento à conuentib. recedentes reperti fuerint ex eod. Concil. loc. cit. c. 4. Ioan. Bapt. Confectius in *summario priuil. tit. de foro comp. regular. c. 2.* Emanuel Ro. to. 2. q. reg. q. 63. ar. 11. apud quē videre est, in quib. casib. regulares ipsi subdantur episcopis.

Regularium Iudex quomodo in eorum causis procedere possit, ac debeat.

CAP. X.

S V M M A R I V M.

- 1 *Delicta aut leuia, aut graua sunt.*
- 2 *Et hæc aut manifesta, siue notoria, aut occulta.*
- 3 *Leuia delicta, quæ sint.*
- 4 *Graua quæ sint.*
- 5 *Manifesta delicta, quæ sint.*
- 6 *Occulta quæ sint.*
- 7 *Delictorum diuisio in leuia, graua, & grauiissima.*
- 8 *Delictorum diuisio in publica, & priuata.*
- 9 *Regularium delicta leuia quomodo puniantur.*
- 10 *Si modus excedatur in punitione, quid subditus facere queat.*
- 11 *Laicorum leuia delicta sine iudicij strepitu puniuntur.*
- 12 *Regularium delicta manifesta quomodo puniantur.*
- 13 *In illis non admittitur appellatio.*
- 14 *Neq; iudicis recusatio.*
- 15 *Citari attamen, audiriq; debent ipsi Rei.*
- 16 *Defensiones cum sint de iure naturali, negari possunt nemini.*
- 17 *Si delictum iudici soli manifestum sit, quid agendum.*

- 18 Regularium superiorum delicta graua, & occulta quemodo punienda sint.
- 19 Regularibus iura ignorare facilius, quam alijs permittitur.
- 20 Regulares parum curare debent prelaturas.
- 21 Iudiciarius ordo in regularium causis obseruandus est.
- 22 Regularium subditorum delicta graua occulta quomodo punienda sint.
- 23 In causis regularium dupliciter procedi potest.
- 24 In causis regularium summarie procedendum est.
- 25 Quod approbatum, & concessum à summis Pontificibus est.

VT modus in regularium personarum causis cognoscendis ab illorum iudice obseruandus tradatur à nobis: principio delictorum, de quibus iudicandi sunt, adducenda partitio est. Igitur (quod ad instituti nostri propositum pro nunc attinet) † Delicta aut leuia sunt, aut graua, & † hæc vtraque, aut manifesta, siue notoria, aut occulta esse noscuntur. † Leuia delicta dicuntur illa, quæ culpam mortalem annexam, saltem euidentem non habent, eiusmodi sunt in choro ridere, sine venia silētium violare, verbis cum fratre contendere, murmurare, in aliquem minas, vel maledicta ex impetu iræ proferre, & similia, quæ in religiosorum constitutionibus in *ca. de leui*, aut etiam de graui culpa continentur. † Graua delicta nuncupantur, quæ culpam mortalem euidentem in se continent, vel præferunt, vt votorum violatio, in prælatum conspiratio, furtum grauis percussus, litterarum, & sigilli Generalis falsificatio, & huiusmodi, quæ in regularium constitutionibus, in *cap. de grauiori*, & *grauissima culpa* contenta esse noscuntur. ex Io. à Turrecremata in expositione regulæ S. Benedicti † Manifesta, siue notoria delicta vocantur,

tur, quæ nulla possunt tergiuersatione celari. Abb. c. ex litteris. de iureiur. Iul. Clar. lib. 5. §. si. q. 9. in princ. eiusmodi vero sunt, quæ aut publice coram omnibus, vel maiori parte; aut coram superiore, siue iudice multis videntibus perpetrantur. Dom. Sot. lib. 5. de iust. & iur. q. 4. art. 1. ad 3. † Occulta vero delicta nominantur, quæ vel occulte coram paucis fiunt: vel ita perpetrantur, vt vix, aut non ita facile probari queant: vel indigent probatione, glos. in c. manifesta. 2. q. 1. Non me latet aliorum † diuisio in delicta leuia, graua, & grauissima siue atrocissima, de qua diuisione Bart. in l. si non solum, §. si mandato meo. nu. 7. ff. de iniur. & in l. leuia, ff. de accus. glos. in l. auxilium, ff. de minor. Sali. in l. 1. C. de requi. reis. Felin. in c. cum illorum, de sen. excom. Abb. in c. tuæ, de pœnit. Cla. ci. lib. 5. §. primo. ver. sunt etiam. Io. Ber. Diaz in pr. crim. can. cap. 11. ver. graua, & plura perpetrarunt facinora. † Illorum quoque qui delicta in publica, & priuata distinguunt. de qua dist. Spec. 3. par. tit. de accusat. §. 2. & Clar. d. §. 1. in principio. & nos infra c. 16. n. 43. quo eodem c. n. 1. & 2. aliæ delictorū diuisiones adducuntur. Verū instituto nostro pro nūc allata diuisio admodum sufficiens esse videtur. Qua posita, declarataque sit.

Prima propositio. † Regulariū iudex, siue prelatus quando leuia subditorū delicta iuxta regularia instituta punit, processum formare, aut sententiam in scriptis ferre nequaquā tenetur. Lap. alleg. 74. n. 5. Feder. de Sen. cons. 105. Io. Mon. c. 1. de relig. dom. l. 6. neque appellationem admittere, c. ad nostrā, & c. reprehensibilis, de appell. c. cum speciali, §. porro, eod. tit. neque iudicis reculationem, c. cum speciali, cit. † Nisi correctionis modus

- excedatur, *c. de priore, de appell. Abb. c. ad nostram, cit. & c. cum speciali similiter cit. Feder. de Sen. cit. consil. 55. circa fin. Alphons. Villag. in pract. crim. can. lib. 6. concl. 3. Victor. Auerla in modo proced.*
- 11** *in cau. reg. c. 5. n. 4. & c. 6. n. eod. † Id quoque in laicis iudicandis obseruatur, l. leuia, ff. de accusat. De his namque processum formare, ac strepitum iudicij facere, præterquam quod ridiculum esset; in maximum quoque ipsius obedientiæ vrgeret detrimentum Sot. li. 5. de iust. & iur. q. 4. art. 1. cit. Roder. to. 2. q. regul. q. 3. ar. 1.*
- 12** Secunda Propositio. † Regularium iudex, siue prælatus quoniam grauius subditorum delicta manifesta, siue notoria iuxta regularia instituta punit, & corrigit, modum in huiusmodi punitione nequaquam excedens; & quando repertum in fragranti crimine similiter punit, iudiciarium ordinem seruare minimè tenetur, *arg. 9. Cor. 51. quo loco habetur D. Pa. ordine iudiciario nullo seruato, notorium illum incestuosum sathane per excommunicationis sententiam tradidisse, c. de manifesta, iuncta gl. 2. q. 1. c. ad nostram, el. 2. de iure iur. Specul. cit. 3. p. tit. de accus. §. 1. n. 17. D. Anton. 3. p. tit. 9. c. 8. §. 3. Clar. lib. 5. §. fin. q. 8.*
- 13** *in prin. Farin. q. 21. n. 133. & seq. † neque appellationem admittere, c. ad nostram, cit. c. cum sit Romana, §. præterea, c. peruenit, c. consuluit, el. 1. & c. cum speciali, §. porro in fin. de appell. Farin. loc. cit. n. 117. Victor. loc. cit. in fine. † Neque iudicis recusationem, d. c. peruenit, iuncta gl. ver. manifesta, in notorijs. n. locus recusationi non est, c. cum speciali, cit. Nisi iudex inimicus esset, vel suspectus, vt inf.*
- 15** *c. 14. n. 16. dicetur. † Vocari attamen Reus ipse debet, arg. Gen. 3. & 4. Card. Zab. in Cle. sæpè, de verb. sign.*

sign. §. non sic tamen, vers. quarto nota. Atq; audiri, si quã forte pro se vellet excusationẽ, aut defensionẽ afferre. Clar. l. 5. §. si. q. 8. vers. sed numquid capto reo. Far. q. 39. n. 32. † Neq; enim defensio, cū sit de iure naturali, c. past. §. cet. in Clem. Far. loc. cit. n. 18. cuiq; vel excōmunicato negari potest, c. cum inter, de excep. imò nec Diabolo ipsi, si adesset in iudicio. Spec. 3. p. tit. de inquis. §. fin. vers. ego distinguo. Viët. loc. cit. c. 7. n. 5 † Quod si prælato soli delictũ huiusmodi manifestũ sit; utiq; sine ordine iudiciario nequaquã procedere valet; cū idem nequeat esse accusator, & iudex, deducit Grat. c. de manifesta, 2. q. 1. cit. §. sed sciendum est, probat Iul. Clar. loc. cit. d. q. 8. vers. fin.

Tertia propositio † Cum de grauib; occultis delictis contra Prælatum religiosum peragitur, iudiciarius ordo quemadmodum in sæcularium prælatorum causis cognoscendis ad vnguem non est obseruandus necessario, cap. qualiter, & quando, el secundo, de accusat. §. ultimo, & Doct. ibid. Cuius ratio illa esse videtur. Vel quia † Regularibus iura facilius, quam alijs ignorare permittitur. Inn. c. cum in cunctis, de election. Vel quia titulũ, ita fixũ, & firmum, quemadmodum sæculares prælati minimẽ habent: quare & liberius, & leuioribus de causis à prælatura queunt remoueri, c. qualiter & quando, cit. & c. per tuas, de simon. §. si. Vel etiam quia † cum studere humilitati religiosorum prælati debeant illis, vt ab administratione remoucantur, valdẽ curandum non est.

† Aliquis attamen iudiciarius ordo in eorum causis cognoscendis, atque diiudicandis obseruandus erit, arg. c. cit. qualiter & quando. Panor. ibid. Villagut. d. lib. 6. concl. 3. adeo quod iudiciarius ordo

ordo quo ad subtilitatem remoueri potest : non autem quò ad veritatem : quæ in nullo prorsus omittenda iudicio est. Panor. *vbi sup.* Quare nedum vocandi erunt , cum de iure diuino id sit. *Gen. 3. & 4. cit.* verum quoque testiū dicta, & nomina illis exhibenda erunt. Clem. *sapè, de verb. signif. & per text. in cap. olim, de accusat. glos. ibid. verbo, copiam,* & Abb. *expresse pro regularibus, in d. cap. olim.* Villagut. *loco cit.* Victor. *cap. 7. num. 8.* idque rationi consonum esse videtur. Etenim si testimonium nomina illis tradi nequaquam deberent, & audaciores testes ad infamandum essent , & dictis prælatis legitimæ defensiones minimè tribuerentur, de hac re vide *infrà cap. seq. num. 24.*

- 22 Quarta Propositio. † Cum de grauibus occultis delictis ad infamiam, dedecusve regularium agitur subditorum : aliquis etiam ordo iudicialius veritatis concernens indaginem necessario est obseruandus: neque illis deneganda sunt, quæ iuris diuini sunt, atque naturalis : qualia esse videntur citatio, exceptiones, dilationes, defensiones , de quibus *cap. 12.* sermonem instituemus, patet ex *cap. qualiter & quando, cit.* Panor. *ibid.* qui huiusmodi verbis vti minimè veretur. Aliquis ordo seruandus est, si agitur contra regularem obedientialem, cum agitur de maximo præiudicio: cui fauet quoque Felin. *in cap. olim de accusat. in fine.* Qui autem contrarium docere videntur, vt Foller. *in pract. crim. can. cap. 36. à. num. 30. & alij* , iuxta superius positas propositiones primam videlicet , ac secundam , intelligendi sunt. Quare idemmet ordo in subditorum causis cognoscendis obseruandus erit, quem in prælatorum delictis puniendis superius diximus fore ser-

re seruandum. Villagut d. lib. 6. concl. 5. Victor. vbi
suprà. Sot. l. 5. de iustit. & iure, q. 4. artic. 1.

Quinta Propositio. † In causis regularium, 23
 tam prælatorum, quam subditorum, quando
 proceditur per viam accusationis, ac denunciatio-
 nis, aut inquisitionis, aut exceptionis: dupliciter
 procedi potest. Aut de iure (vt aiunt) ordinario,
 nihil eorum, quæ legibus præscripta sunt om-
 mittendo. Aut summarie, & de plano sola rei ve-
 ritate inspecta. Specul. 3. par. tit. de inquisit. §. si. in
vers. ego distinguo, cit. Præposit. in cap. cum pastoris,
 2. quæst. 8. Abb. c. ea quæ. de statu monach. & in cap.
 cum contingat, de foro compet. Villagut. loco cit. con-
 cl. 3. circa medium. Victor. vbi *suprà*. cap. 5. nu. 6. &
 cap. 7. num. 1. Roderic. tom. 2. quæst. Regular. quæst. 3.
 artic. 1. & deducitur ex d. cap. qualiter, cit. vbi non
 interdicatur ipsis regularibus iudicarius ordo,
 qui de iure ordinario est: verum tantummodo
 dicitur. Non credimus hunc ordinem in perso-
 nis regularibus esse vsquequaque obseruandum.
 Idcirco regularium personarum iudices proprio
 relinquit arbitrio; vt vel ordinario, vel summa-
 rio iure contra dictos regulares eis procedere li-
 ceat, prout ipsis magis vtilis fuerit expe-
 dire.

At verò quorumcumque Doctorum consilio † 24
 a priori, iure videlicet ordinario, abstinendum
 est: veluti religiosis viris parum accommodato:
 quippe qui & iura passim ignorant, & quibus iu-
 dicialium strepitus, procuratorum, & aduocato-
 rum esse conueniens minimè videtur, id affir-
 mant præcipuè. Panor. in cap. quis contra clericum,
 & in cap. cum contingat. cit. de foro compet. Felin. in
 cap. olim, cit. Lap. alleg. 73. Villagut. loco cit. concl.
 vltim.

loco cit. concl. ult. Victor. c. 7. n. 1. Rodericus ubi
suprà, alijque omnes.

- 25 † Quod & Summi Pontifices voluisse, aut sal-
tem laudasse videntur, qui regularibus ipsis pri-
uilegia concedentes, liberam illis absque iuris a-
picibus, ac rimulis, tamquam eorum statui ma-
gis consonam, iudicandi facultatem concesserunt. *Compend. priuil. verbo, appellare, n. 1. & ver. correctio fratrum, num. 6.* Quid verò sit summarie procedere, de plano &c. proximè sequenti cap. declarabitur.

*Quid sit summarie procedere, & de plano, sine stre-
pitu iudicij, sola rei veritate inspecta, rimu-
lis, & apicibus iuris postpositis.*

CAP. II.

S V M M A R I V M.

- 1 In iudicijs quædam ad necessitatem spectant, quædam ad
solemnitatem.
- 2 In iudicijs quæ de iure fiunt ordinario, quæ seruanda
sint.
- 3 In summarijs iudicijs quæ seruanda sint.
- 4 Quæ ad solemnitatem in iudicijs faciant.
- 5 Quæ ad vim, & essentiam in iudicijs faciant.
- 6 Accusator, seu Denunciator, seu Exceptor, seu Infamia in
quolibet iudicio requiritur.
- 7 Quatuor personarum genera in quolibet iudicio necessaria
sunt.
- 8 Petitio actoris siue in scriptis, siue in voce in iudicio neces-
saria est.
- 9 Petitionem in summario iudicio satis est generaliter
fieri.
- 10 Citatio Rei in summario iudicio necessaria est.
- 11 Citatio Rei in quolibet iudicio fieri debet.
- 12 Etiam si princeps ipse processum formaret.
- 13 Etiam si Reus subditus eius sit.

- 14 Princeps de plenitudine potestatis contra non citatum procedere nequit.
- 15 Iuramenti exactio à partibus, ac Testibus in summario iudicio necessaria est.
- 16 Iuramentum in iudicijs necessarium est, nec à Christo prohibitum.
- 17 Testibus non iuratis nulla fides adhibetur in iudicijs.
- 18 Exceptiones, dilationes, appellationes, &c. in summario iudicio ut necessaria sint.
- 19 Iudex recusari in summario iudicio potest.
- 20 Accusatorem contra, Testesque excipere in summario iudicio quis potest.
- 21 Reo grauato in summario iudicio appellare licet.
- 22 Dilationes induciaeque Reo in summario iudicio ut concedenda sunt.
- 23 Depositiones, siue dicta, & nomina actoris, ac testium in summario iudicio ipsi Reo concedenda, & aperienda sunt.
- 24 Regularibus quoque tum dicta, tum nomina.
- 25 Actoris, testiumque nominum suppressio in haresis crimine singularis est.
- 26 Feriatis diebus propter hominum necessitatem in summario iudicio procedi potest.
- 27 Citatio partium ad sententiam definitiuam in summario iudicio necessaria est.
- 28 Sententia in summario iudicio non est opus ut sedendo feratur.
- 29 Sententia precipitanter lata, etiam in summario iudicio nulla est.

IN iudicijs quædam essentialia sunt, quæ videlicet ad vim, essentialiamque ipsorum pertinere, quædam verò, quæ ad illorum solemnitatem, perfectionemue requiri videntur. † In iudicijs, quæ iure ordinario fiunt, siue iuxta communis iuris formam exactam geruntur, essentialia nedum; sed quoque illa, quæ ad solemnitatem, perfectionemue requiruntur iudiciorum (ut con-

consistant) ad apicem obleruanda sunt. At verò
 3 † in summarijs iudicijs solemnitates ipsæ rei iiciū-
 tur: quæ autem ad iudicij vim , ac essentiam spe-
 ctare dignoscuntur , omitti absque vitio ne-
 queunt. etenim sine ipsis iudicium iniquum pro-
 fecto esset.

4 † Quæ verò ad solemnitatem, siue ad exactam
 iudicij formam, ac perfectionem requiruntur,
 illa sunt. Citatio die non feriata. Libelli porre-
 ctio in scriptis. Litis contestatio. Testium mul-
 tudo. Longæ dilationes. Testium post publica-
 tas attestationes receptio. Sententiæ sedēdo pro-
 latio, & huiusmodi.

5 † Quæ autem ad iudicij vim , ac essentiam spe-
 ctant, illa omnia sunt , quæ in Clem. *sæpe de verb.*
signif. continentur , quæ videlicet ad ipsius veri-
 tatis realem, perfectamque cognitionem, ac legi-
 timas defensiones peragendas necessaria esse vi-
 dentur, & quæ aut diuino, aut naturali iure, aut
 eidentissima ratione seruare docemur. Pegna
 com. 104. ver. fin. in 3. par. dir. inquis. Ac Primo
 6 quidem † in iudicio quo vis accusatorem, aut de-
 nunciatorem, aut exceptorem, aut Infamiam
 præcedentem adesse necessarium est, neque enim
 illis absque excitari iudicium potest, *arg. Gen. 4.*
Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. &
cap. 18. eod. lib. Clamor Sodomorum, & Gomorreor-
um venit ad me. Luc. 16. Homo quidam habebat villi-
cum, & hic diffamatus est apud illum. Clem. sæpe cit.
§. Verum quia. hæc habentur. Verum quia iuxta
 petitionis formam pronuntiatio sequi debet pro
 parte agentis, ac etiam rei, si quid petere volue-
 rit, est in ipso litis exordio petitio facienda. Vi-
 ctori. c. 7. n. eo. Et quidem, cum in vnoquoque
 iudi-

iudicio 4. personarū genera requirantur, Iudex, Actor, Reus, ac Testes. 4. q. 1. c. 1. & q. 4. c. 2. & c. forus. §. in omni quoque negotio. de verb. sig. vt in præfatione dictum est. in summario quoque iudicio Actor, siue acculator, aut illius vices gerens denunciator, aut exceptor, aut infamia debebit adesse; qui attamen legitimus, idoneusque sit. *ca. nihil 2. q. 1.* Secundo. † Actoris petitionem, verbo saltem, adesse necesse est. *arg. Mat. 18. Videntes serui illius, quæ fiebant, venerunt, & narrauerunt domino suo.* Quam tamen petitionem (si in scriptis minime porrigatur) actuarius, siue tabellio scriptis mandare continuò debet. *dicto clem. sape. §. eo.* Petitio facienda est, siue in scriptis, siue verbo; actis tamen continuò inferenda. & §. 1. *Sancimus*, vt Iudex, cui taliter committimus necessario libellum non exigat. *Bar. super exitrau. ad reprimendum. §. & figura.* Card. Zabbar. *in d. clem. sape. §. non sic tamen. ver. octauo nota.* Villag. *li. 6. cap. 1. concl. 3.* Menoch. *lib. 1. de arbitr. iud. quæst. q. 18.* Consti. nostræ Cano. Regul. S. Saluatoris. *ca. 13. nu. 24.* sufficit vero petitionem verbotenus factam ipsius facti narrationem continere: licet necessaria omnia, quæ de iure requiri videntur, minime habeat. *arg. 3. Reg. 3. de summario Salomonis iudicio*, in eo namque meretricis petitio simplicem continuit narrationem sine aliqua prorsus solemnitate. † Itaque satis esse videtur, si petitio generaliter fiat, ac eiusmodi quod ex narratione, quid sibi actor ipse velit, comprehendi queat. *arg. l. fin. C. de do. except.* Villagut. *loc. cit.*

Tertio † Reicitatio necessaria in iudicio est. *arg. Gen. cap. 3. ADAM VBI ES? & cap. 4. Quid fecisti Cain? Matt. 18. Tunc vocauit illum Dominus suus,*

suus, & ait illi. *Serue nequam*, & c. *Luc. item. 18.* & vocavit eum scilicet villicum, & ait illi. *Quid hoc audio de te? redde rationem villicationis tuae.* *clém. sepè cit. §. citat. habetur.* Citationem vero per commiffionem huiusmodi intelligimus non excludi. *Bartol. & Zabbar. loc. cit. Clar. libr. 5. §. fin. q. 31. in princ. Villagut. vbi suprà. Menoch. libr. 1. cit. qu. 17.*

II † Adeoque Rei citatio, seu vocatio necessaria in vnoquoque iudicio est; quod nisi Reus citatus fuerit, aut citatio nulla, vel minus legitime facta extiterit; tam processus formatus, quam sententia lata contra huiusmodi Reum sunt ipso iure nulla *glos. in l. si accusatorib. in glos. fin. C. de accusa.* quam communem theoricam esse docet *Rolan. cons. 68. numer. 14. libr. 2. arg. Clém. pastoralis. §. nos quoque.*

12 † Quod etiam verum est, si Princeps ipsemet huiusmodi processum formaret, aut sententiam ferret, neque enim de ordinaria potestate contra non citatum ipse procedere potest. *Corlet. in repert. Abbat. ver. Princeps. & quoque si Papa. Sonci. inter consil. Curtij senioris; consil. 20. nu. 4. & seq.* cuius doctrinae illa ratio est, quia *vt cap. seq. dicemus.* Rei citatio diuini iuris est.

13 † Licet ille contra quem proceditur subditus eorum sit. *clém. pastoralis, de re iud.* quam esse communem tradit *Sonci. consil. 87. num. 19. ver. cap. 6. libr. 3. & consil. 164. num. 16. in fine, libr. 2. & consil. 266. nu. 46. eod. vol. & consil. 120. post nu. 10. libr. 3.* addit † fateri omnes Principem de potestatis plenitudine contra non citatum nequire procedere. cuius rationem, præter allatam super illam possemus adducere, citationem ea de feri, vt reus certior factus, sibi consulendo, com-

do, comparere, ac sese tueri possit; quod unicuique de iure naturali concedendum esse, nemini dubitare fas est, contra verò ius naturale procedere, nec princeps ipse potest. *clem. pastoralis citation.*

Quarto † à patribus, ac testibus exactionem 15
iuramenti de calumnia, & malitia, & quoque de veritate dicenda, requiri in vnoquoque iudicio necessarium est. *d. clem. sæpe. §. eod.* Citationem vero ac præstationem iuramenti de calumnia, vel malitia, siue de veritate dicenda, ne veritas occultetur, per commissionem huiusmodi intelligimus non excludi. Bartol. *loc. cit. ver. item an de calumnia.* quo loco illud, quod à nobis dictum est affirmat nedum: sed quoque subdit, iuramentum iure naturali in iudicijs introductum fuisse tempore Moyfis. per text. *Exod. 22. num. 8. & 11. Cap. quoque. Etsi Christus. de iure iurando. †* 16
Iuramentum in iudicijs necessarium esse docetur; nec Saluatorem, nec illius Apostolum Iacobum contrarium præcepisse; quinimò & Saluator ipse, & D. Paulus Apostolus sæpius iuraverunt; quemadmodum ex Euangelijs, & epistolis D. Paulus manifestum est. Imola quoque in dicta Clem. sæpè, in versic. quarto verò *quæritur*, de iure diuino docet exigì iuramentum etiam à testibus; cum ad veritatis indaginem hoc spectare videatur. Cæsar de Grassis, *decis. 88. numer. 4.* ac † testibus non iuratis nulla fit adhi- 17
benda fides, *cap. nuper, de testam.* Villagut. *loc. cit. conclus. 8. & 9.* Menoch. *vbi supr. à q. 20. n. 4. & q. 26. nu. 3. & 4.* Testes autem presente parte iurare debent, si necessitas id expostulet, Bart. *vbi supr. à*, aliter, inquit, auferretur ad reis defensiones,

quod repugnat naturali æquitati. Huic sententiæ Bartol. Imola quoque subscribit *loco cit.* verbo, *octauo quæro*. Villagut. *loc. cit. conclus. 10.*

- 18 Quinto † exceptiones, & legitimæ appellationes quæcumque prout in ordinario iudicio fieri cōtingit, admittendæ necessario sunt: nō aut frustatoriæ, ac superflue, *d. Cle. sepè, §. 1. cit.* Exceptiones, appellationes, dilatorias, & frustatorias repellendo, ergo à cōtrario sensu exceptiones, & appellationes legitimæ, quæ nequaquā ad iudicium protrahendū fiunt: sed pro necessaria defensione, aut pro cauenda iniustitia, vtique erunt admitte, quod glos. ibidem videtur innuere, verbo, *dilatorias*, dicens, nolle Summum Pontificem exceptiones surreptionis, vel nullitatis contra rescriptum intelligere, vel recusationis contra iudicem, vel dilatoriam solutionis, hisque similes repellendas fore, hoc docet quoque Bartol. *loco cit. vers. item an poterit opponi*. Zabbar. *ubi suprà, vers. octauo oppono*. Imola *in d. Clem. vers. glossa dilationes*. Menoch. *loco cit. lib. 1. q. 19. nu. 9*. Villagut. *ubi suprà, conclus. 4*. Et quidem, nisi exceptiones admitterentur legitimæ, defensiones vtique ipsi reo necessariæ tollerentur, quæ iure illi competunt naturali, vt sæpius dictum est. Menoch. *ibid. q. 32. nu. 1*.

- 19 Quare † poterit iudex recusari suspectus, si ratio admodum probabilis illum adsit recusandi,
20 † poterit quoq; accusatorem contra excipi, quod illegitimus sit: contraque testes quod sint minus
21 idonei, † grauato quoque reo (si verè grauatus existat) etiam ab interlocutoria, nedum à definitiua sententia appellare licebit, ista namque dene-ganda sunt nulli, cum ad legitimas defensiones atti-

attineant. Idcirco Summus Pontifex solas exceptiones dilationes, appellationesq; frustratorias, quæ videlicet non admodum probabili fulciuntur ratione: verum ad iudicium tantummodo cauendum, aut protrahendum opponi videntur (quare neque de iure naturali concedendæ sunt) repellendas fore committit, quod & præcitati authores ijsdem in locis sentire videntur.

Sexto † Dilationes congruentes, siue deliberatoriæ induciæ reo ipsi exhibendæ sunt, ac dies certus tam ad actoris petitioni respondendum, quam ad acta omnia, & munimenta, quibus in causa vti Reus post articulorum dationem voluerit, constituendus est: necnon ad necessarias probationes, exculationes, ac defensiones Reus ipse necessario debet admitti, *d. Clem. §. non sic.* Non sic tamen iudex, inquit, litem abbreviet, quin probationes necessariæ, & defensiones legitimæ admittantur, & infra, §. *Et quia. Statuimus vt iudex sic deputatus à nobis*, nisi aliud de partium voluntate appareat: procedat ad dandum simul vtrique terminum: quem dare possit, & ad exhibendum omnia acta, & munimenta, quibus partes vti volunt in causa, post dationem articulorum: & diem certum, quandocumque sibi videbitur, valeat assignare, &c. Docent hoc idem Bart. *vbi suprà*, vers. *item an dari debeant dilationes.* Imol. *loco cit.* versic. *septimo quæritur.* Zabar. *in §. Et quia, per tot.* Menoch. *loco cit.* q. 19. n. 5. *Et seq.* & q. 24. Villag. *loco cit.* conul. 7. Farinac. q. 39. n. 3. *Et seqq.* & quidem, cum iudex neque probationes, neque legitimas defensiones, neque aliud, per quod aut impediatur, aut occultetur cognitio veritatis omittere queat: profecto &

supra enumerata Reo ipsi concedere debet, vt & veritas probari, & Reus defendi possit.

Septimo † Depositiones actoris, ac testium Reo sunt cum illorum nominibus tradendæ, atque publicandæ, *d. Clem. sapè, §. cit.* Et ad exhibendum omnia acta, & munimenta, quibus partes uti volunt. Quæ autem ista sunt acta, munimenta ve, nisi processus ipsius copia cum actoris, testiumque nominibus; quibus visis, consideratisque Reus ipse illos, illorumque dicta impugnare queat? *arg. cap. qualiter & quando, el secundo, de accusat. §. debet.* Bartol. in *d. Extrau. ad reprimendum, §. & figura, in ver. an requiratur publicatio testium.* Imol. *loc. cit. vers. octauo* queritur. Ignatius Lopez in *annot. cap. 118. pract. crim.* Diaz. *vers. ex qua sententia,* latè Farinac. *d. quæst. 39. per totum, præsertim num. 15. 16. & 17.* Villagut. *ubi supra, conclus. 11. † & eod. li. 6. c. 2. conclus. 4.* pro regularibus idem affirmat; quod videlicet testium dicta nedum; verum & nomina quoque illis tribuenda, aperiendaque sunt. Quod & Panormit. docet in *cap. olim, & c. qualiter, el 2. cit. de accusat.* Roderic. *tom. 2. q. regular. qu. 16. artic. 1.* Villagut. *ubi supra,* quo etiam loco Hostiensis contrariam opinionem tenenti respondet. Victor. Auer. *cap. 7. nu. 8. in criminalibus, & grauissimis regularium causis, & ipse concedit.* Potest autem opinio ista, quam ego verissimam, tenendamque puto, hac ratione probari. Cum regulares inter inuidias, æmulationes, rixas, iurgiaque multa exoriri compertum sit, atque debacchari; nisi in eorum causis accusatoris, ac testium dicta, nominaque Reis publicarentur; malignis criminationibus, insidijs, machinationibus, conspirationibus,

nibus, detractionibus, & vindictæ locus daretur
 apertissimus, & periculum, quod testibus (in-
 quit Roderic. *loc. cit.*) euenire ab accusatis, in-
 quisitis, denunciatis, exceptisvè solet, longè le-
 uius est audacia, quam ex subticendis eorum di-
 ctis, atque nominibus testes ipsi sumere solent
 ad falso, confuse, temereque deponendum; vt
 quoque dicitur *cap. qualiter, & quando cit* Quare
 in regularium tam prælatorum, quam subdito-
 rum causis cognoscendis, atque diiudicandis di-
 cta nedum accusatoris, ac testium: verum & eo-
 rundem nomina Reo publicari debent; vt ipse
 ab iniuria se, vel excipiendo, vel opponendo ali-
 quid contra illos, liberare queat. † Nominū sup- 25
 pressio in violatæ religionis officio fidei fauore
 peculiaris est, docet id, ac probat, causamq; reddit
 Frâc. Pegna in *dir. inqu. 3. par. com. 124. Rod. cit. vbi*
suprà. Farinac. d. q. 39. num. 87. Igitur extra illud
 officium suppressi non debent. Farin. *ibid. nu. 16.*

Octauo † In huiusmodi sūmario iudicio festis 26
 dieb. propter mortalium necessitatē introductis
 procedi potest. in illis verò, qui propter Dei ho-
 norem sunt feriatī, non itē. *d. cl. m. sapē. §. 1.* Tem-
 pore etiā feriarum ob necessitates hominū indu-
 ctarū à iure procedere valeat. A contrario sensu.
 ergo tempore feriarū propter Dei, sanctorumq;
 reuerentiā inductarū ei procedere minime li-
 cebit. *gl. ib. ver. ob necessitates. Bart. loc. cit. ver. itē an*
proced possit. Imo. & Zabarel. vbi sup. Menoch. lib.
1. cit. q. 30. Quare Iudex partibus etiam reniten-
 tibus huiusmodi feriatis diebus ad causæ cogni-
 tionē, ac terminationē procedere utiq; poterit.

Nono, & vltimo. † Citatio partium ad senten- 28
 tiam definitinam pro totius expeditione nego-

28. *tij* necessaria quoque est. † Quam sententiam vel sedendo, vel stando, vel vt melius eidem placuerit dispositus ipse iudex, ex petitione, probatis, & actitatis (in scriptis tamen) pronunciare valebit. *d. cl. §. sententiam.* Sententiam vero definitiuam, citatis ad id (licet non peremptorie) partibus in scriptis, & prout sibi magis placuerit stans, vel sedens proferat: etiam si ei videbitur, conclusione non facta, prout ex petitione, & probatione, & alijs actitatis in causa fuerit faciendum. *gloss. ibid. Bartol. & Imol. loco cit. Alphonsus Villagut. vbi supra concl. fina. Iacobus Menoch. loc. cit. qu. 31. qui libro eodem l. quest. 42.* † sententiam in huiusmodi summario iudicio latam nullam fore, si præcipitanter, ac festinato sine debita causæ cognitione feratur, etiam ab Imperatore, vel Papa, docet, ac probat.

Quæ de iure diuino, ac naturali sint in iudicijs obseruanda. CAP. XII.

S V M M A R I V M.

1. *Accusator, vel eius vices gerens præcedens iudicium in vnoquoque iudicio de iure diuino requiritur.*
2. *Citatio Rei, illiusque interrogatio iuris diuini est.*
3. *Aequalitas iudicis partium respectu diuino est iure seruanda.*
4. *Testium pluralitas de iure diuino est in iudicijs adhibenda.*
5. *Neminem in audita parte condemnare iuris diuini est.*
6. *Inimici aut suspecti iudicis recusatio ad ius pertinet naturale.*
7. *Appellatio de iure naturali est.*
8. *Appellatio est de genere defensionum legitimarum.*
9. *Defensiones legitime iuris sunt naturales.*
10. *Defensiones excommunicato negari non possunt.*
11. *Defensiones & Diabolo sunt concedenda si iudicio adesset.*

- 12 *Brutis quoque defensiones negari non debent.*
- 13 *Iuramentum de veritate dicenda iuris naturalis esse videtur.*
- 14 *Testium secreta interrogatio de iure naturali esse videtur.*
- 15 *De delicto constare debere ad ius naturale videtur pertinere.*
- 16 *Inimicum neque accusatorem, neque testem esse, iuris naturalis esse videtur.*
- 17 *Puerum, & ignarum poenitus iudicandi iudicem esse contra ius naturale est.*
- 18 *In Regularium iudicijs, Accusator idoneus, Testes legitimi, Defensiones congruæ, & Iudex electus esse debent.*

NE forte affirmare quis audeat, vel etiam dubitare illa, quæ superiori cap. diximus in regularium causis cognoscendis, atque dijudicandis observanda minime fore; me rem non incongruam iudicavi facturum, si omnia illa, vel saltem illorum maximam partem, iuris esse divini, aut naturalis ostenderem; ideoque illa sine iniuria, vitioque maximo in cuiusvis personæ iudicio committere fas non esse. Itaque Divini iuris est. Primo † Accusator, vel eius vices gerens, siue Denunciator sit, siue exceptor, siue infamia, qui accusator, vel eius gerens vices iudicium præcedere debet. Accusator quidem, aut Denunciator, aut Exceptor. Genes. *Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra.* Ecce vocem accusatricem, seu denunciatricem, qua sine ad Caini condemnationem Deus ipse nequaquam, processit. Matth. 18. Pater ille familias ingratum servum, avarum, ac immitem non vocavit, seu citavit, aut condemnavit prius, quam iussent illius conferui, ipsiusque avaritiam, ingratitude, & immisericordiam illi narraissent, &c. nihil, 2. quæst. dicitur. Christus Iudam esse furem sciebat, sed quia

sed quia non est accusatus, non est eiectus. Io. 8. vbi sunt qui te accusabant? nemo te condemnauit? nec ego te condemnabo. Infamia verò. Gen. 18. Clamor Sodomorum, & Gomorreorum venit ad me; descendam, & videbo, &c. Ecce iudicium præcedentem infamiam, idem Luc. 16. Antequam villicus ille vocetur à diuite, apud illum prius de bonorum illius dissipatione diffamatus esse prohibetur.

2 Secundo † Citatio Rei, illiusque interrogatio. *Gen. 2. Adamum ipsum hominem primum volens Deus de commisso esus vetiti ligni delicto condemnare, illum primo vocauit, eique dixit. Adam vbi es? & cap. 4. idem cum Caino fratricida seruauit, illum vocando, atque interrogando. Matt. quoque 18. cit. seruum illum, cui decem millia talenta familias pijsimus pater dimiserat, qui deinde conseruum suum ei centum denariorum debitorem in carcerem immitis coniecerat, idem pater familias iudicare volens; vocauit, dixitque illi serue n. quam, &c. & Luc. 16. similiter citat. Villicum de bonorum suorum dissipatione diffamatum diues ille vocauit, illi qui dixit. quid hoc audio de te? redde rationem villicationis tue?*

3 Tertiò † Æqualitas iudicis partium respectu, ita vt neque vni, neque alteri deferat parti. *Deut. 1. Non accipietis cuiusquam personam, quia Dei iudicium est. Psal. 81. Vsq; quo iudicatis iniquitatem, & facies peccatorum sumitis? Iacob. 2. Si autem personas accipitis peccatum operamini, redarguti à lege, quasi transgressores.*

4 Quarto † Testium pluralitas, adeo quod sola vnius accusatione, siue denunciatione, siue testificatione condemnari nemo possit. *Deut. 17. & 19. I: ore duorum, vel trium testium peribit, qui interficitur.*

citur. Nemo occidatur vno contra se dicente testimonium, quæ sententia in nouo testamēto cōfirmata est à Christo. *Matt. 18.* dicente. *In ore duorum, vel trium testium stet omne verbum,* & à D. Paul. *2. Cor. 13.* immò præcepta. *1. Tim. 5.* *Aduersus presbyterum noli accusationem recipere, nisi sub duobus aut tribus testibus.* Hinc elicitur, quod testis vnicus nō probat, *l. iusiurandi, C. de test.* Cæsar de Graffis *decis. 76. n. 7.* Farinac. *q. 63. n. 1. & seqq.*

Quinto † Neminem inaudita parte condemnare *Eccl. 11.* Antequam interroges, ne vituperes quemquam; & cum interrogaueris corripe iustæ. *Lucæ 16.* Redde rationem villicationis tuæ, hoc & ijsdem auctoritatibus, quæ cum de citationem sermonem habuimus, fuerunt à nobis adductæ, comprob. Veruntamē Reū citare minimè sufficit: sed illū audire quoq; necessariū est.

Iuris verò naturalis ea sunt.

Primo † Inimici, suspectiq; iudicis recusatio, *6 c. quod suspecti, 3. q. 5. c. 2. requiris, in fin. de appell. l. apertissimi, C. de iudic. Cou. l. pract. q. c. 26. in prin.*

Secundo † Appell. Abb. *in rubr. de appell. Silu. & Arm. verbo, appell. n. 2. & 12.* Greg Sayrus *in clau regia, l. 12. c. 17. n. 31. & 38.* Viet. Auerf. *c. 7. n. 9.* † est enim de genere defensionū legitimarū. *8 Dom. Sot. l. 5. de iust. & iure, q. 6. a. 3.* Nau. *cons. 5. de appell. n. 6.* Sayrus *loc. cit. n. 31. nisi. n. de iure naturali esset, D. Paul. minimè appellasset. Act. 25.*

Tertio † Defensiones legitime, *c. past. de sent. & re iud. in cle. l. vt vim, ff. de iust. & iur. Far. q. 39. n. 1. & 18.*

† Quæ neque excommunicationis negari debent, *10 cap. cum inter, de except. Farinac. loc. cit. n. 49.*

† Neq; Diabolo si adesset in iudicio, peteretq; *11 Spec. 3. part. tit. de inquis. c. vlt. Abb. c. cū cōtingat, n. 27. de foro comp. Far. vbi sup. n. 50.* † Ne-

- 12 † Neque Brutis. Marfil. *consil.* 8. nu. 27. Roland. *consil.* item 8. nu. 66. & *seq.* vol. 3. Ambr. in processu informatiuo, l. 3. c. 1. n. 9.
- 13 Quarto † Iuramentum de veritate dicenda, quod partibus ipsis, maximè testibus deferri solet. Bartol. *supr.* *extrauag. ad reprimendum*, §. & *figura*, versic. *item an de calumnia*, per text. *Exod.* 22. nu. 8. & 11. confirmat Imola, in *clem. sœpè*, de verb. sign. verb. quarto queritur.
- 14 Quinto † Testium secreta interrogatio, vel diuini, vel saltem naturalis iuris est, à Daniele primo forsan introducta, quando senes, qui Susannam innocentem damnauerant, seorsum examinauit, siue interrogauit. *Dan.* 13. docet id giol. in l. *si quando*, C. de testib. & Bartol. *vb. suprà*, verbi. *an requiratur publico testium*, refert, ac probat Villag. lib. 6. *pract. crim. can. cap. 1. concl.* 11.
- 15 Sexto † illud etiam quod aiunt in criminibus facti permanentis, De ipso delicto constare debere iuris naturalis esse videtur, *arg. Ios.* 7. quo loco dicitur, quod Iosue Dux, licet Achan furtum commissum confessus fuisset: attamen lictores misit, qui res furatas requirerent, inuenerent, atque in publico deferrent iudicio. quasi Rei confessio ad illum cõdemnandum satis minime fuisset absque eo, quod de furto commissore vera constaret.
- 16 Septimo quod † Inimicus capitalis neque ad accusandum, nisi suam, aut suorum iniuriam prosequatur; neque ad vllò in casu testificadum admittatur, docet id Martinus del Rio. *tom.* 3. *disquisit. magic.* l. 5. *sect.* 6.
- 17 Octauo quod † Puer, aut qui nullam habet iudicandi peritiam iudex constituatur naturali iuri vti-

iuri vtique repugnare videtur. Nau. in c. si quando, de rescript. except. 7. num. 3. ex Persio Poeta dicente.

*Publica lex hominum, natura que continet hoc fas.
Vt teneat vetitos inscitia debilis actus.*

Quibus ita constitutis, ac se habentibus, quis poterit dubitare in regularium quoque personarum iudicijs hæc obseruanda fore? Nau. consil. 1. in fine, de re iudic. & consil. 5. nu. 10. similiter, in fi. de appell.

† In quibus etiam iudicijs, quemadmodum 18 in alijs quibuscunque accusator idoneus testes legitimi, defensiones congruæ, ac iudex electus esse debent, 4. qu. 4. cap. primo. alioquin iudicium ne dixeris, at latrocinium, vel assassinium potius appellaueris.

*Ius commune an, & quomodo in Regularium causis
obseruandum sit. CAP. XIII.*

S V M M A R I V M.

- 1 *Ius diuinum, & naturale in regularium iudicijs obseruandum est.*
- 2 *Ius humanum. s. Canonicum in huiusmodi iudicijs obseruandum est.*
- 3 *Ius commune remotis apicibus, ac rimulis in regular. iudicijs obseruari debet.*
- 4 *Monachorum nomine religiosi quique veniunt in iure Canonico.*
- 5 *Monachorum nomine veniunt Canonici Regulares, etiam in odiosis.*
- 6 *Canonici Regulares Monachis equiparantur.*
- 7 *Canonum observatio in iudicijs fauorabilis est.*
- 8 *Instituta regularia pro iure gentium ipsis regularibus sunt.*
- 9 *In regularium iudicijs quando ius commune omitti possit.*

- 10 *In regularium constitutionibus, regulis, & statutis modus illis iudicandi passim non est, aut est diminutus.*
- 11 *Delicta regularium talia iudicanda sunt, taliterque punienda; qualia & qualiter in eorum institutis praescribitur.*
- 12 *Priuegia regularium quid sibi velint, cum in eis habetur, quod non secundum iura; sed iuxta constitutiones contra illos procedatur.*
- 13 *Constitutiones regularium in quibus iuri communi preferantur.*
- 14 *Illustrissimi Protectores, illorumque Auditores iudices appellationis regularium ipsos regulares iuxta eorum instituta iudicare debent.*
- 15 *Protectores regularium quare ita nuncupentur.*

I Diuinum ius, naturaleque in regularium iudicijs fore obseruandum, sanæ mentis qui sit, nemo ibit inficias.

At verò sacrorum canonum ignarus dubitare posset, an ius quoque humanum in talibus obseruandum sit. Cui dubitationi satisfacientes affirmatiue respondemus.

2 † Iuxta sacrorum canonum decreta regulares ipsos fore iudicandos. Etenim *cap. 1. de constitut.* ad canonum obseruantiam in iudicando omnes obligantur, ipsis regularibus minime exceptis. Confirmat id Concil. Triden. *sess. 25. cap. 18. de refor. cap. si Romanorum, 19. dist. & cap. si quis omnem, l. 9. 7.* Neque in *cap. qualiter, & quando, el secundo, de accusat.* docemur contrarium: sed in regularium iudicijs non ita exacte quemadmodum in aliorum iudicijs procedendum esse ibi permittitur, *glo. c. moniales, de purg. can. Abb. in c. ea quæ, de statu monachor.*

3 Quare † ius commune in regularium personarum iudicijs peragendis (apicibus, & rimulis posthabitis, si placet) obseruandum est. Docet id

quo-

quoque *Comp. priuil. ver. appellare. in annot. Capucini. §. 2. his verbis. Non eximuntur regularium superiores à iure communi, nec ab eis, quæ sunt de substantia, & essentia iuris: vt sunt testes idonei legitimæ probationes, exceptiones, ac legitimæ defensiones: quia sine ipsis iudicium esset iniquum, vbi audiretur impugnatio, & non defensio. Victorin. etiam Auerſa. in modo proceden. in caus. regular. cap. 3. nu. 4. inquit. Leges sunt nobis sacri Canones, ca. 1. de const. & cap. ea quæ, de statu monach. Neque dicendum est nomine Monachorum solos fore Monachos intelligendos.*

Etenim † in constitutionibus Pontificijs Monachorū nomine veniunt religiosi quique. Abb. 4
cap. ex parte, de postulat. eoque magis cum simus in fauorabilibus, per cap. odia, de regulis iuris, in 6. Imo † quandoque in odiosis monachorum nomine intelliguntur canonici regulares, vt in cap. ex parte. cit.

† Regulares enim canonici Monachis æquiparantur. glo. *ibid. ver. item iudicium.* licet id nō ita simpliciter in odiosis auderem affirmare. at verò in fauorabilibus semper. nisi tex. expresse contrarium dixerit.

† Canonum autem obseruatio in regularium 6
iudicijs fauorabilis esse videtur tum ipsi iustitiæ pro facti veritate rite inuestiganda; tum ipsis regularibus pro legitimis defensionibus facien-
dis.

Quare in omnium, & quorumcumque regu- 7
larium causis iudicandis canones sacri obseruandi sunt. Hoc sensisse videtur Nauar. vir eruditissimus, & *com. 2. de regularibus, n. 61. & 62. & com. 3. eod. tit. nu. 50. & seq.* multo quæ magis in
confi-

consilij; & consil. 9. de constitut. & consil. 4. & 5. de appel. tom. 1. & consil. 3. 4. & 8. de accusat. tom. 2. alijsque plurimis, in quibus pro personis consulit regularibus ex iuris cōmunis præscripto. quod, nisi in eorum iudicijs ius commune observandū fore iudicaret, minime præstaret, Villagut. quoque lib. 6. cit. ca. 2. per totum, hanc eandem tuetur, confirmatque sententiam. Gregor. Sayr. etiam loco cit. cap. 17. num. 57. Desumi quoque validissimum argumentum potest ad idem probandum ex Concil. Triden. cit. sess. 25. cap. 8. quo loco præcipit regularium superiores in suæ congregationis monasterijs visitandis illa observare debere, quæ in sacris canonibus, & in eodem concilio decreta sunt.

8 † Instituta vero regularia, regula videlicet, atque constitutiones religiosorum pro iure gentium illis habendæ sunt, vt recte Victorin. cit. d. c. 7. nu. 4. hisce verbis notat: *Nobis autem pro iure gentium habenda sunt instituta regularia, siquidem omnibus Monachis, vel regularibus communia sunt.*

9 Itaque mihi dicendum videtur. † In iudicando personas regulares, iuribus omiſſis iuxta eorum instituta procedi posse, immò debere in ijs, quæ in regula, constitutionibusve reperiuntur. at verò illa, quæ in huiusmodi reperire non est, à iure communi mutuanda fore, nemo dubitare potest.

10 † Certè in Dom. Patris nostri Augustini regula, & in Constitutionibus nostris Canonic. Regularium Sancti Salvatoris tum delicta plurima notantur; tum poenæ ijs, qui talia committere non verentur infligendæ ponuntur. Sed quomodo in huiusmodi criminibus, delictisve inuesti-

uestigandis, pænisque iuridice infligendis procedendum sit, nihil pœnitus inuenitur. præterquã Actoris, ac Rei nomina, crimenque scriptis fore mandanda, Reumque citandum; qui si delictum fuerit confessus, mitiore: sin autem de illo conuictus exstiterit, grauiore pœna mulctetur. & si accusator, aut denunciator in probatione defecerint, talionis pœna plectantur. *cap. 13. num. 24. & seq.* Quare pro delicti habenda veritate, pro legitimis Rei defensionibus, pro causæ determinatione rite obeunda, vtique à iure communi, nequaquam à proprio cuiusque cerebro, petendus erit procedendi modus.

Illud attamen inuiolabiliter obseruandum est. † delicta ipsa talia esse iudicanda, taliterque puni- II
enda: qualia, & qualiter in cuiusvis congregationis, ordinis vè regula, constitutionibusque præscribitur: quamuis de iure communi fortassis, & delicta grauiora iudicentur, & pœna illis maior adhibeatur.

† Hoc enim sibi volunt regularium priuilegia, cum in illis à summis Pontificibus indulgetur, siue conceditur, vt nequaquam secundum iura: sed iuxta eorum consuetudines approbatas, & generalia statuta facta, & fienda regulares ipsi corrigantur, & puniantur. vt habetur in *compend. priuil. ver. correctio fratrum. n. 6. & 8.* 12

† Iuri etenim communi regula, constitutio- 13
nelque regularium præponuntur in illis, quæ in eisdem habentur: in illis autem quæ in huiusmodi minime reperiuntur, ius commune in eorum iudicijs peragendis obseruandum est.

† Quo etiam modo iudicandi, corrigendi, at- 14
que puniendi sunt ipsi Regulares ab eorum ap-
pellatio-

pellationis iudicibus Illustris. Card. Protectoribus, illorumque Auditoribus; Nulla etenim assignari ratio potest, cur isti regularium privilegia observare minime teneantur in eorum iudicijs pertractandis iuxta eorum instituta in illis, quæ in ipsis habentur. cum potius iidem regulares sub eorum protectione degentes contra quoscunq; illorum privilegia volentes fringere, tueri, 15 protegereq; deberent. † hac enim de causa regularium protectores illos appellari nemo non videt.

De Iudicis Recusatione. CAP. XIV.

S V M M A R I V M.

- 1 *Recusatio iudicis incompetentis, & iniqui de iure naturali est.*
- 2 *Maxime in causis criminalibus.*
- 3 *Declinatio iudicis dupliciter fit, ipsius recusatione, & ab eodem appellatione.*
- 4 *Iudicum suspectorum iudicium declinare naturale cuique est.*
- 5 *Iudicis recusatio ad legitimas pertinet defensiones.*
- 6 *Iudex facilius, quam testis recusatur.*
- 7 *Reo quomodo, & quando licitum sit iudicem recusare.*
- 8 *Etiam post causæ ipsius initium.*
- 9 *Et in quacumq; litis parte.*
- 10 *Quæ de nouo emergunt, nouo indigent auxilio.*
- 11 *Recusari potest iudex delegatus, & ordinarius.*
- 12 *Et inquisitor in crimine violatæ religionis.*
- 13 *Legatus de latere recusari potest.*
- 14 *Concilium quoq; provinciale.*
- 15 *Senatus quoq; recusari potest, & Collegium doctorum.*
- 16 *In manifestis, notorijsve criminibus iudex recusari ut possit.*
- 17 *Recusatur Iudex suspectus, & inimicus.*
- 18 *Lites absq; suspitione procedere debent.*
- 19 *Modica causa iudicem repellit.*
- 20 *Inimicitia capitalis, & grauis causa potissima iudicem recusandi*

recusandi est, etiam in causa fidei, ipsum inquisitorē.

21 In alijs criminibus inimicitia quoq; non capitales, aut graues.

22 Inimicus qui dicatur, ut recusari queat.

23 Inimicitia à iudicando accusando, ac testimonium ferendo repellunt.

24 Etiam post reconciliationem.

25 Etiam in criminibus exceptis.

26 Crimina excepta quae sint.

27 Recusatur iudex infamis & criminosus.

28 Qui iudex esse nequit, omnis recusari potest.

29 Recusatur iudex, qui ordinem iuris non seruat.

30 Alteri parti nimium fauens.

31 Parti nimis, familiaris, & amicus.

32 Qui non habet iudicandi peritiam.

33 Qui modum excedit in exequendo.

34 Qui in alia causa fuit recusatus, vel à quo alias fuit appellatum.

35 Nisi crimen sit manifestum.

36 Recusatur item iudex, Qui similem habet causam.

37 Qui commensalem habet aduersae partis aduocatum.

38 Qui aduersarij suffraganeus est, vel de terra ipsius.

39 Si accusa, or, vel testis de illius domo producitur.

40 Qui est officialis alicuius, qui aduersario sit familiaris.

41 Regulares sibi suspectum iudicem recusare queunt.

42 Regularium recusatio, & appellatio à correctione quare non admittatur.

43 Si correctione excedatur, recusare, & appellare possunt ipsi regulares.

44 Et in causis grauibus, atq; in criminibus occultis.

45 Iudex quomodo recusetur de iure canonico.

46 Quomodo recusetur de iure ciuili.

47 Si causa recusationis dubia sit, quid agendum.

48 Si probata fuerit, quid faciendum sit.

49 Non probata recusationis causa captum iudicium profequitur iudex.

50 Reo dandus est iudex de illius consensu.

51 Rei fauorabiliore sunt, quam actores.

52 Iudex recusatus in causa procedere nequit.

53 Iudex post iustam appellationem procedere amplius in causa non potest.

Iudices, atque magistros præcipit Deus fore constituendos, qui iusto iudicio debeant iudicare, nec in alteram partem eis declinare fas sit. *Deut. 16. quod si personas accipientes, aliaue causas moti ad dexteram siue, siue ad sinistram in iudicijs declinare præsumpserint; præterquam quod peccatum operabuntur à lege redarguti, quasi transgressores illius. Iacob. 2.*

1. † Ab eorum quoque iniquis iudicijs declinare ipsamet natura, iusque docet. *cap. quod suspecti. 3. q. 5. cap. secundo requiris. de appell. l. apertissimi. C. de iudicijs. Couar. li. pract. q. cap. 26. in princ.*
2. † Quod maxime in criminalibus fieri posse docet glos. *in cap. qualiter, & quando el secundo de accusat. ver. ad inquirendum.* non longe post initium, quã affirmat esse communem Card. Alex. *in cap. de accusat. col. 41. ver. venio ad septimum. 2. quæst. 8. Maria. in d. cap. qualiter. num. 78. Iul. Clar. lib. 5. §. fin. q. 43. Menoch. lib. 2. de arbitr. iud. q. Centur. 2. casu. 152.*
3. † Huiusmodi autem declinatio duobus modis fieri potest. aut iudicem recusando, aut ad superiorem ab ipso appellatione mediante prouocando.

At vero cum in regularium etiam causis euenire possit, vt eorum iudices à debita iustitia deflectant; illa maxime, quæ superioribus tradita capitibus sunt, minime obseruando, idcirco, vt perfecta de iudice regularium habeatur notitia, de iudicis quoque recusatione, ac de appellatione ab ipso facienda instituendus est sermo. hæc materia in modo processum continuandi tractanda fuisset: eam attamen hoc loco tractare visum est; vt simul ea, quæ ad iudicem ipsum spectare viden-

videntur, pertractarentur; ex eo namque iustior efficitur ipse iudex; si norit, propter non recte ab eo administratam iustitiam ab illius iudicio declinari posse. primo autem de iudicis recusatione verba faciam, cum & ante iudicium (si iusta sit causa) iudex recusari queat. postea de appellatione, quæ nõ nisi propter grauamen in causa iam cæpta factum intermitteri, aut post causæ conclusionem admitti debet, aut potest.

Itaque † naturale profecto est suspectorum iudicum infidias declinare, eorumque iudicium semper velle refugere. *cap. cum inter. de except. §. 1.* & † ad legitimas defensiones iudicis recusatio spectat. *cap. eod.* quæ legitimæ defensiones cuique iure competunt naturali; vt superius *cap. 12. nu. 9.* habitum est.

Idcirco † iudicem facilius recusari posse, quam testem docet glos. *in cap. quicumque el. 3. 11. q. 3. cap. accusatores. similiter el. 3. 3. q. 5. cap. insinuante. de offic. deleg. verbo familiarem. & cap. cum R. eod. tit. Menoch. vbi sup. n. 6.*

Quare † licitum erit Reo, qui suspectum iudicem habet, antequam ipsa lis inchoetur illum recusare. *cap. quod suspecti tit. §. & re vera.* quod verum est, si causa suspicionis, ideoque recusationis præcessit iudicium, ac nota sit recusanti. probat Villag. *l. 1. pract. crim. cano. tit. de accus. concl. 16.*

At vero † si post causæ initium, ante illius atamen conclusionem fuerit orta; poterit quoque Reus tunc iudicem recusare. *c. insinuante cit. de offi. de leg. glos. in cap. sciscitatus, de rescrip. verbo infamem.*

† Vel etiam si ante causæ initium orta quidem fuerit, sed postea ad recusantis notitiam

peruenerit, in quacunque litis parte proponi poterit recusatio. probat Couar. *loc. cit. cap. 26. nu. 2.*

10 Etenim. † quæ de nouo emergant, nouo indigent auxilio. *ff. de inter. actio. l. de etate, §. ex causa.*

11 Et nedum † recusari potest iudex delegatus. *cap. postremo de appell. verum & ordinarius, cap. placuit. 2. quæst. 6. cap. si quis el secundo, de foro compe. & cap. adhac, de appell. l. nemo, C. de iurisd. om. iud. glos. in cap. quod suspecti cit. 3. q. 5. Hostien. tit. de recusa. §. quis recusetur. Fra. Pegna in dir. inquisi. 3. par. com. 30 ver. tametsi vero.*

12 Etiam † in crimine violatæ religionis ipse inquisitor. *directo. inquisi. 3. par. de recusatione inquisitoris. & Pegna loc. cit. ver. cæterum. ex Bernar. Locato, ac Tabie.*

13 † Recusari quoq; potest legatus de latere; si causa iusta illum adsit recusandi.

14 Imo † & Concilium Prouinciale. probat Nauar. multis auctoritatibus *consil. 3. de appell. modeste attamen, ac reuerenter. idem, & Menoch. lib. 2. cit. centur. 5. casu 458. qui nu. 16. ibid. extendit, quando caput solummodo concilij prouincialis suspectum est. multisq; probat.*

15 † Et quoq; Senatus poterit recusari. Menoch. *loc. cit. nu. 11. atque etiam Collegium doctorum. idem eod. loc. num. 12. quæ verissima sunt, quando constat de iusta recusationis causa.*

16 † Nihilque officiunt crimina, licet notoria sint, quando suspectus est iudex, ne recusari queat, & quin amotus in integrum restituatur. *cap. quod suspecti cit. iuncta glos. quæ iudicem in notorijs quoque reculari posse tenet. cap. fin. 3. q. 5. ver. & si manifesta. Causæ verò, ex quibus iudex recusari potest, plurimæ sunt. de quibus tractant Specula,*

cula. tit. de recusat. Lanfranc. in ca. quoniam contra. de probat. ver. recusationes. Præposi. in cap. postremo de appell. Io. Ferrarius in tract. de recusat. Hostient. in summa. eod. tit. §. quæ sunt iustæ causa. Io. Andr. & Panor. in cap. cum speciali. de appell. multas quoque adducit Nauar. in cap. si quando de rescript. cau. 10. nullit. & alij multi.

Primo itaque † Recufatur iudex suspectus, & 17
inimicus c. quod suspecti. cit. 3. q. 5. c. sciscitatus. de re-
script. cap. suspicionis, de off. deleg. cap. cum speciali. de
appell. ca. cum oporteat. de accusat. iuncta gl. ibi verbo
inimic. l. apertissimi. C. de iudicijs. cit. Cou. l. pract. q.
c. 26. in princ. Spec. loc. cit. §. causa. Nau. vbi sup. n. 2.

† Lites enim sine suspicione procedere debent. 18
c. quod suspecti. & l. apertissimi citatis.

Ideoq; † modica causa iudicem ipsum repellit. 19
cap. accedens el. primo vt lit. non contes. §. cum igitur.
cap. causam. de off. deleg. glo. in capit. accedens el se-
cundo vt lit. non contest. cit. ver. nimis fauens. & cap.
cum R. cit. de offic. delegat. ver. cum sint eius socij.

† Et verò. Cū inimicitia capitalis est, vel saltē 20
gravis: Inquisitor quoq; in fidei causa recusari po-
test. probat Pegna loc. cit. ver. iam non queuis inimi-
citia. ex Specul. Ioan. Andrea. Abb. & Felin.

† In alijs causis, & criminibus etiam propter 21
inimicitiam non capitale, aut non ita grauem
recusari iudex ipse potest glo. cap. quicumq; el ter-
tio 11. q. 3. cap. cum oporteat. cit. ver. eod. & cap. acce-
dens el secundo cit. vt lit. non conte. ver. eo.

Quid enim gratius, & amabilius dare quis i- 22
nimico potest, quam si ei ad iudicandum, &
puniendum, quem lædere cupit, seipsum cōmi-
ferit? Inimicus autem ex Franc. Pegna cit. comm.
116. in 3. par. dir. inquis. & Farinac. q. 42. nu. 1. & seq.

dicitur. *Primò*. qui occidit consanguinem eum alicuius. *Secundò* qui conatus est occidere aliquem. *Tertiò* Qui minatus est occidere aliquem. *Quartò* Qui alicui parauit insidias. *Quintò* Qui aliquem accusauit in causa capitali. *Sextò* Qui deposuit contra aliquem, aut deponere voluit, in causa capitali. *Septimò* Qui detinuit aliquem in vinculis. *Octauò* Qui iniurias graues in aliquem protulit. *Nonò* Qui adulterium cum alicuius vxore commisit, viro ipso reclamante: idem dicas de sorore, matre, filiaque. *Decimò* Qui mouit quæstionem de statu, vel bonis, vel magna pecuniarum quantitate. idem de illo, qui aliquem talibus spoliauit. *Vndecimò* Qui offendit aliquem in persona, vel rebus. *Duodecimò* Qui vulnerauit aliquem, maximè in facie. *Tertiodecimò* Descendentes ab inimico capitali. *Quartodecimò* Qui commoratur, & admodum familiariter conuersatur cum inimicis. *Quintodecimò* Qui contraxit amicitiam cum inimicis. *Sextodecimò* Guelfi cum Gibellinis, consideratis loco, tempore, personis, & alijs considerandis. *Decimosseptimò* Iudex post sententiam contra latam. Ex hisce adductis, aliæ tam graues, quam minus graues elici queunt.

23 † Hæ autem inimicitia graues, & capitales nedum à iudicando: verum, & ab accusando, & à testimonio ferendo quæquam repellunt; etiam si illius contractæ sint culpa, qui iudicatur, vel accusatur, vel contra quem testimonium perhibetur.

24 Etiam. † Si reconciliati sint: siue Iudex, accusator, vel testis affirment se fuisse reconciliatos.

Pegna, & Farinac. *loc. cit.* Villag. lib. 1. vbi *suprà*,
cap. 2.

cap. 2. concl. 2. † Et nedū repellunt in criminibus 25
ordinarijs: sed quoque in criminibus exceptis,
qualia sunt. † Hæresis, Læsæ maiestatis, Perduel- 26
lionis, Sacrilegij, Simonix, Fraudatæ pecuniæ
publicæ; vel annonæ, Dilapidationis bonorum
ecclesiæ, Sodomix; & huiusmodi; de quibus *glos.*
in rubr. 6. q. 1. & Villag. *loc. cit. direct. inquisit. 3. par.*
quest. 67. Fr. Pegna, & Farinac. *vbi suprâ.*

Secundo † recusatur iudex Infamis, Crimino- 27
sus, Perpetuo, Furiosus, Impubes, Amotus ab of-
ficio, Fœmina, Seruus, Excommunicatus, Domi-
nus aduersarij, illiusque consanguineus vel affi-
nis. Armill. *ver. iudex. nu. 1.* & nos superius *cap. 7.*
fere per totum.

† Qui etenim iudex esse minime potest: illum 28
quoq; recusari posse omnibus in confesso est.

Tertio † recusatur iudex, qui ordinem iuris 29
nequaquam seruando Reum ipsum grauare ve-
ritus non est. aut iuris defensiones illi negando,
aut exceptiones non admittendo, aut aliquid il-
li necessarium minime concedendo, & quoque
in crimine violatæ religionis. *Direct. inquisit. vbi*
suprà de recusatione inquisitoris. & ibi Pegna. *com.*
30. ver. postremo, arg. cap. consequente, de restitut.
spoliat.

Quarto recusatur iudex † alteri parti nimium 30
fauens. *cap. accedens, el secundo, vt lit. non contest.*
Nauar. in cap. si quando, de rescript. cit. causa 10. nulli-
tat. nu. 5. Etenim contra ius diuinum operatur.
Deut. 1. Non accipietis cuiusquam personam, quia Dei
iudicium est. & Iac. 2. ac humanum, cap. in iudicijs,
de reg. iur. lib. 6.

Quinto † Patri, siue aduersario nimium fa- 31
miliaris, & amicus, *cap. adhuc, de rescript. & cap.*

cum R. de offic. deleg. arg. cap. accusatores, el tertio, 3. quæst. 5. Nauar. loco cit. num. 3. ex Io. Andr. & Domin. Perus. ante, vel post litis contestationem. ante causæ conclusionem, cap. insinuante, de offi. deleg.

32 Sexto † Qui non habet iuris peritiam, arg. cap. ex litteris, de coisanguin. & affinit. cap. 1. de poenit. distin. 6. ver. iudiciaria potestas, glos. c. sciscitatus, de rescript. verb. impedimento, l. ad probandum, ff. de offic. prætor. & de rei iudic. Specul. tit. de iudic. deleg. §. excipi potest. Tabien. verb. iudex, in princ. Sil. ver. eod. qu. 2. num. 2. Victori. cap. 3. n. 6. & c. 26. nu. 4. quod in ecclesiasticis maxime causis obseruandum fore aduertit glos. in c. cum nobis, de elec. & nos superius c. 5. per totum.

33 Septimo † Qui modum excedit in exequendo. cap. super questionum, §. 2. de off. deleg. Stephanus in l. de recus. n. 73. Nauar. loc. cit. n. 6.

34 † Octauo recusatur iudex, à quo in alia causa fuit appellatum, vel qui fuit alias recusatus, ab eo qui appellauit, aut recusauit, cap. ad hæc, el primo, & cap. proposuit, de appellat. glo. c. accusatores, el terzo, 3. quæst. 5. cit. Nauar. vbi supra, num. 7. argum. cap. consequente, de restitut. spoliat. iuncta
35 glos. ver. volueris. † nisi crimen fuerit manifestum, in quo excusatio conueniens afferri nequeat, aut suspicionis iusta causa; propter quam iudex recusari queat. cap. proposuit, de appellat. Pegna in dir. inquisit. 3. par. com. 31. ver. si autem inquisitor.

36 Nono † similem causam habens. cap. causam. el secondo, de iudijs, iuncta glos. parti etenim nimium fauorabilis esset.

37 Decimo † Qui commensalem habet aduersæ partis

partis aduocatum, *cap. ex insinuatione, de appellat. gloss. cap. accusatores, el terzo, 3. q. 5. cit.*

Vndecimo † Qui aduersarij suffraganeus, vel 38
de terra ipsius, cum partes extra patriam, vel al-
tera saltem sit. *c. accedens, el secundo vt lit. non con-*
test. iuncta glos. ibi. & cap. accusatores proxime cit.
Nauar. in cap. si quando. cau. 10. nullit. cit. n. 4.

Duodecimo † sit accusator, vel testis de illius 39
domo producitur, *cap. contra situm, 4. q. 4. cap.*
causam, de offic. deleg. l. qui iurisdictioni, ff. de iuris-
dict. omnium iudic.

Tertiodecimo. † Qui est officialis alicuius, qui 40
aduersario familiaris existat, *cap. insinuante, de*
off. deleg. imo tota familia propter dominum re-
cusatur, C. si quacumque pred. pote. l. vnica. glos. c.
insinuante ci. & c. cum R. eod. tit. ff. de off. deleg.

Si iudex propalauerit votum suum ad fauo-
rem partis aduersæ, vel minatus fuerit recusan-
tem. Cæsar de Gras. *decis. 93. n. 5. & 9.* Iustæ quo-
que erunt causæ, quando propositæ fuerint, ac il-
lis non examinatis iudex ad vltiora procedet.
Idem ibidem *nu. 7.* & acta ipsa nulla redduntur,
ibi. *nu. 9.* etiam quod causa esset commissa ap-
pellatione remota. ibi. *nu. 11.*

† Regulares quoque iudicem sibi suspectum, 41
cum hoc de iure sit naturali, & ad legitimas per-
tineat defensiones, quemadmodum initio capitis
istius dictum est, recusare possunt. docet id Vi-
ctori. *ubi supra. cap. 26. n. 4.*

Neque obstat *cap. cu n speciali, §. porro in fine, de*
appell. quo loci regulares à iudicis recusatione
arceri videntur, & *cap. ad nostram; & reprehensi-*
bilis, §. vlt. eod. tit. quibus in locis regulares ip-
si ab appellatione reiiciuntur, quæ recusationis
iudi-

iudicis affinis esse videtur. illi namque textus intelligendi sunt, quando regulares à suis superioribus iuxta regularia instituta corriguntur. quod ex verbis *cap. ad nostram*, & cum speciali citatis habetur expresse, iuncta glos. in d. *cap. ad nostram*. verbo *minus*, & nos superius docuimus *cap. 10. n. 9. 10. 11. & 12. cum duobus seqq.*

42 Etenim † ideo non admittitur appellatio, aut recusatio à correctione; quia fit ad poenitentiam, & extra forum iudicij glos. in d. *cap. ad nostram*, ex *cap. cum beatus*, 45. dist. & *cap. si homo*, 27. q. 1. At vero quando modum in huiusmodi correctione, prælatus excedit, utique recusari potest, ab eoque appellari, *cap. de priore*, iuncta glos. de appell. c. licet, de offic. iudic. ordin. *cap. super questionum*, de offic. de leg. §. nos autem. Abb. in c. *ad nostram citat.*

43 † Eoque magis in causis grauibus, & in criminibus occultis, quando iuxta iudicij formam proceditur contra dictos regulares, ipsi utique poterunt iudices recusare, ab eisque appellare sicut ceteri hominum, si iusta id operandi causa illis tribuatur. ut ex dictis à nobis *cap. 10. cit. & seq.* cuique patefcere potest.

44 † Qui verò iudicem recusare voluerit, coram eodem suspicionis causam probabilem, atque rationabilem in scriptis proponere debet, *cap. inter monasterium*, de re iudic. c. cum speciali. & secundo requiris. de appell. l. apertissimi. C. de iudicijs. iuncta glos. verbo libellum. Hostien. Panor. & omnes alij in *cap. quoniam contra*, de proba. quod de iure Canonico intelligendum est.

45 † De iure namque civili dicere sufficit, se iudicem habere suspectum, gloss. in d. l. apertissimi. & l. quia

& l. quia poterat, ff. ad Trebell. & in l. item si suspectus, ff. de procurato. glos. in verbo coram. cap. secundo requiris ci. de appell. dummodo se calumniæ causa illum non recusare iuret. iuxta glos. receptam. in d. l. apertissimi. vbi post alios tradit hoc Iason. n. 26. Couar. lib. pract. q. ca. 26. sub num. 2. Specula. de recusa. §. qualiter. ver. proposita. Nau. in d. c. si quando de rescript. caussa 10. null. n. 1.

† Quod si dubia caussa recusationis huiusmodi 47
sit; recusatus iudex de illa cognoscere minime poterit. Sed eo casu aduersarius, aut iudex ipse vnum; recusans vero alterum viros probos, atque peritos eligere debet; qui arbitri sic electi de huiusmodi caussa, probabilis nec ne sit, ideoque vel admittenda, vel reiicienda, diiudicabunt. & si discordes illos inter se esse contigerit, tertium eligant ipsimet, & quod ex ipsis duo iudicauerint, robur obtineat firmitatis. cap. suspicionis. iuncta glos. de off. iud. de leg. & cap. cum speciali de appell. cit. iudex autem eiusmodi arbitros ad suspicionis caussam decidendam compellere potest.

† Quæ si probata fuerit, de recusantis consensu 48
idoneæ personæ causam recusatus committat; vel ad superiorem ipsum recusantem transmittet.

† Non probata vero, sua iudex vtatur iurisdictione, causamq; inceptam prosequatur. d. c. cum 49
speciali iuncta glos. & c. suspicionis cit. ver. ad quos omnia, vbi notandum est.

† Reo iudicem foro de illius consensu tribuendum, quod habetur quoque. II. q. 1. cap. iudices, cum gl. ibid. ea ratione fortassis, quia † Rei fauorabiliore, quam actores ipsi sunt. l. fauorabiliore, ff. de reg. iur. illud verò intelligendum censeo in simili fore suspicionis casu. 50

† Cum

- 52 † Cum autem iudex recusatur; in causa procedere minime debet; nisi friuola recusatio sit. quod si fuerit procedere ausus; acta queuis post recusationem huiusmodi, & quoque de iure canonico sunt ipso iure nulla. probat Nauar. in d. c. si quando. causa 10. nullit. cit. nu. 10. ex glos. 2. q. 6. cap. quoties, & cap. quod suspecti. 3. q. 5.
- 53 † Quod idem intelligendum esse, asserendumque post iustam appellationem docet, ac probat idem Nauarr. lococit. in fine. atque Achilles de Grassis. decis. 205. nu. 1.

De Appellatione à Iudice. CAP. XV.

S V M M A R I V M.

- 1 Appellatio quò ad substantiam de iure naturali est, quò ad formalitatem de iure positivo.
- 2 Appellatio quare fuerit adinuenta.
- 3 Appellationis formalitatem tollere, ac mutare princeps potest; substantiam non item.
- 4 Ius naturale, vel gentium tollere nequit Princeps.
- 5 Appellatio quid sit.
- 6 Appellatio ad maiorem fieri debet.
- 7 Et à delegato ad delegantem.
- 8 Appellatio duplex Iudicialis, & Extraiudicialis.
- 9 Iudicialis appellatio quæ sit.
- 10 Extraiudicialis appellatio quæ sit.
- 11 Appellare an liceat.
- 12 Appellare qui possit.
- 13 Ante sententiam an possit appellari.
- 14 Appellans iudici non facit iniuriam.
- 15 Appellare unus an pro alio queat.
- 16 A quavis sententia an appellari possit.
- 17 Definitiva sententia quæ sit.
- 18 Interlocutoria sententia quæ sit.
- 19 A sententia definitiva an appellari possit.
- 20 In causa hæresis definitiva appellari non potest.

- 21 *A sententia interlocutoria an de iure canonico appellari possit.*
- 22 *An de iure ciuili.*
- 23 *Quoties à definitiua appellari possit.*
- 24 *Iuspositiuum non adimit facultatem iure naturali concessam.*
- 25 *Quare trina solum super eodem conceditur appellatio:*
- 26 *Ad superiorem appellare de substantia appell. est, quod gradatim appelletur de accidentalibus.*
- 27 *In appellatione an gradatim procedendum sit.*
- 28 *An omisso medio ad principem prouocari possit.*
- 29 *Ad Romanam sedem omisso medio omnes appellare queunt.*
- 30 *Modus in appellatione qui seruandus de iure ciuili est.*
- 31 *Qui de iure canonico.*
- 32 *Tempus appellandi decendium est.*
- 33 *Cur decem dies nec plures, nec pauciores ad appellandum concedantur.*
- 34 *Si reus absit, quid agendum.*
- 35 *Quocumque die illorum decem appellari potest.*
- 36 *Etiam die feriata.*
- 37 *Etiam de nocte.*
- 38 *Apostoli intra quod tempus perendi.*
- 39 *Iudex à quo terminum ad apostolos petendos constituere potest.*
- 40 *Litteræ dimissoria quare dicantur apostoli.*
- 41 *Apostolorum quinque species, Dimissorij, Refutatorij, Reuerentiales, Conuentionales, ac Testimoniales, & qui sint.*
- 42 *Apostoli affirmatiui, & negatiui & qui sint.*
- 43 *Tempus ad proseguendum appellationem receptis apostolis quod sit.*
- 44 *Appellationem an debeat admittere iudex.*
- 45 *Si non admittatur, vel iudicis violentia timeatur, quid agendum sit.*
- 46 *Si appellantis ratio dubia sit, quid faciendum sit.*
- 47 *Si iudici caussa commissa sit appellatione remota, quid agendum sit.*
- 48 *Remota appellatione non remouetur supplicatio.*

- 49 *In quibus casibus iudex appellatione deferre non tenetur.*
 50 *Appellans ab appellatione desistere potest.*
 51 *Appellatione interposita nihil nouandum.*
 52 *Pendente appellatione illiusdamnati status conservari debet.*
 53 *Effectus appellationis qui sint.*
 54 *Iudicis ad quem appellatum est, quæ sint partes.*
 55 *Regulares appellare à quibus nequeunt.*
 56 *Si modus in eorum correctione excedatur appellare queunt.*
 57 *Non admittens regularium appellationem punitur.*
 58 *Regulares in quibus casibus appellare queunt.*
 59 *Sacra Congregatio definiuit Regulares appellare posse, ordinem quæ statuit in eorum appellationibus seruandum.*
 60 *In regularium appellationibus quomodo procedendum sit.*

Alter ab iniquo iudice declinandi modus appellatio ipsa est. † quæ quidem naturali iure, quoad illius attinet substantiam, est adinuenta; cum de legitimarum defension. genere sit, quemadmodum superius, cap. 12. num. 7. & 8. probatum à nobis est, at verò quoad illius formalitatem spectat, siue modum, ac tempus, iure fuit positiuo constituta l. vna. C. de senten. præfecto. prætor. Abb. in rubr. de appell. Siluest. Tabiena que verbo appellat. nu. 2.

- 2 † Quod ea de causa factum fuisse constat, ut iudicium malitia, imperitiæve corrigeretur: ut quod incaute in priori omisum iudicio fuit, suppleretur; & quoque ut innocentie præsidio foret. cap. cum speciali. §. porro. & cap. ad nostram. de appel. Pegna in Dir. inquisito. 3. par. com. 31. vers. sed hæc dubitatio. Id cum ita sit. † formalitatem, siue appellationis modum, ac tempus tollere quidem princeps, ac mutare valet; illius vero substantiam non

nōn item. Abb. & Felin. *in rubr. de appell. cit. Sil. & Armilla. vbi supra.*

† Neque enim princeps ea, quæ iuris naturalis, aut gentium esse constat vel tollere, vel mutare potest. *clēm. pastoralis. de sen. & re iud.*

† Est autem appellatio à minori iudice, ad maiorem; siue ab inferiori ad superiorem prouocatio. Abb. *vbi supra. arg. cap. omnis oppressus, cap. si quis. & cap. placuit. 2. q. 6.*

† Quare Appellatio ad maiorem semper fieri debet, nunquam ad minorem, vel parem. *arg. cap. 2. de consuet. in sexto. & l. 1. §. si quis in appella. ff. eod. † & à delegato ad delegantem. l. Imperatores, ff. de appell. leg. præcipimus. §. huic. C. item de appell. cap. super questionum. §. porro. de offi. de leg. Pegna loc. cit. com. 30. ver. verum propter reuerentiam.*

† Appellatio autem duplex est. Iudicialis, & Extraiudicialis.

† Iudicialis appellatio est ab inferiori ad superiorem iudicem iniquæ sententiæ ratione prouocatio; & iudicialis appellatur, quia in ipso iudicio fit.

† Extraiudicialis vero appellatio est ab inferiori iudice ad superiorem præsentis, aut futuri grauaminis ratione prouocatio. & extraiudicialis appellatur, quia extra iudicium fit; vt in electione. *cap. constitutus. de appell.*

† Appellare cuique licet absque peccato, quotiescunque se à iudice iniuste fore grauatum cognoscit. *argum. cap. omnis oppressus cit. 2. q. 6. D. Thom. 2. 2. q. 69. art. 3. Tabie. verbo appellatio. n. 7. Angel. ver. eod. n. 15. id ratione admodum efficaci probatur à D. Thom. loc. cit. & à Sayro in clauis regia. lib. 12. cap. 17. n. 31. Quod si causæ*

differentiæ, siue protrahendæ gratia; aut iustæ sententiæ repellendæ, (cum de illius iustitia constat) siue ad effugiendum iudicium appellet quis, peccatum committit. & si ex huiusmodi appellatione grauetur aduersarius; aut illi notabile detrimentum inferatur; ad restitutionem quoque tenetur. *arg. cap. quicumque, & c. omnino. 2. q. 6. cit. Angel. vbi supra.*

12 † Appellare itaque mortalium quicumque potest, qui oppressus, aut grauatus à iudice quolibet inferiori est. atque etiam, qui ratione valde probabili, siue coniectura opprimi, aut grauari veretur. si tamen vera, & non fictitia oppressio sit. *arg. cap. omnis oppressus cit.*

13 † Etiam ante sententiam *c. vt debitus de appel. & c. non ita. 2. q. 6. gl. c. 2. ea. q. Nau. cons. 1. de appell. n. 1. Iacob. Men. lib. 1. de arbitr. iud. q. centur. 5. casu 490. etiam post concil. Trid. sess. 13. cap. 1. de refor. in causa visitationis, & correctionis iusta causa expressa. Nauar. loc. cit. n. 3. ex cap. Romana. de censi. in 6. §. si autem. naturalis etenim ratio cuique suadere videtur; vt seipsum eo, quo meliori potest, modo tueatur. qua re se iniuste grauatam, vel grauandum sentiens, quis ad superiorem iudicem prouocare potest; vt hoc pacto se, suaque seruare queat.*

14 † Nec appellans iudici facit iniuriam, cum iure vtatur suo. *l. non videtur. ff. de regul. iuris. sibi ipsi imputet iudex, quem proximum grauare minime pudet.*

15 † Appellare quoque vnus pro alio potest, licet illius procurator non sit, si commune iure grauentur, atque iuuentur. ex. gr. si plures de vno, eodemque delicto velut socij damnarentur, vnus illorum

illorum appellatio ceteris prodesset. *cap. vna sententia. de appell. iuncta glos. & l. i. C. si vnus ex pluribus appell.*

† A quauis prouocatur sententia siue definitiua sit, siue interlocutoria.

† Definitiuā sententia dicitur illa, qua iudicium ipsum terminatur. qua videlicet condemnatur quis, vel absoluitur.

Interlocutoria vero illa nuncupatur, quæ causæ ipsi interponitur. vt cum iudex iustas, & rationabiles Rei exceptiones nequaquam admitti; Reum iniuste torqueri, vel non audiri; legitimas defensiones eidem non esse tribuendas, & e conuerso, decernit. cum accusatorem legitimum, illegitimum uē; testes idoneos, vel non idoneos; huiusmodique alia in causæ progressionē contingētia determinat, siue declarat.

† A sententia definitiua, si quam iniustitiam in seipsa contineat, aut præ seferat, appellari posse, omnibus in confesso est. Val. to. 3. *comm. Theol. disput. 5. q. 13. puncto 3.*

Præterquam à sententia definitiua in causā violatæ religionis, à qua non admittitur appellatio propter fidei fauorem, ac odium hæreticorū; ne iudicium protrahatur. Pegna in *dir. inquis. loco cit. comm. 31. vers. sed hæc dubitatio.*

† A sententia vero interlocutoria si ratio, causæque iusta, vel probabilis adsit, appellari de iure canonico potest, *cap. significauerunt, de test. cap. vt debitus, cap. cum speciali, & c. cum cessante, de appell. facit cap. i. eod. tit. in 6. Farin. q. 38. n. 16.* etiam in causā hæresis. Pegna *loco cit. ver. ab interlocutorijs.* qui alios ad idem adducit.

† At vero de iure ciuili nō itē. *l. 3. C. quorū appel. 22*

non rec. & l. 2. C. de episcopis. Etenim, grauamen, quod per interlocutoriam infertur, per appellationem à definitiua reparari potest. Quod si eiusmodi sit grauamen, vt per prouocationem à definitiua nequeat reparari; & quoque de iure civili tam in criminalibus, quam in ciuilibus ab interlocutoria prouocare licet, *l. ante sententiam, ff. de appel. recip. facit glo. in l. ante sententiæ tempus, C. quorum appell. non recip. supra cit.* etenim quando præiudicium est irreparabile semper conceditur appellatio. Cæsar de Graf. *decis. 30. n. 6.* arg. eorum quæ habet Concil. Trid. *sess. 13. c. 1. de refor. circa finem.*

- 23 † Quoties autem appellare quis à definitiua possit, vnica propositione determinari non potest.

Itaque dicendum est. Primo. Cum de sententiæ iustitia constat, appellare nunquam licet. quinimo tunc appellans punitur. *c. omnino, 2. qu. 6.*

Secundo cum de sententiæ iniustitia liquet, appellare toties licet, quoties iniusta profertur.

- 24 † Ius namque positium bis tantum ab eadem appellari sententia statuens, & non vltra; læsæ parti facultatem non intendit adimere, qua iure possit naturali ad superiorem iudicem prouocare, quoties manifeste grauatur.

Tunc vero partem grauari nemo non videt, quando illam contra manifeste iniqua profertur sententia; vt recte docet Valen. *loc. citat. §. tantum notandum.*

Tertio Cum sententiæ iniustitia dubia est, probabiliter existente vtriusque ratione; ter appellare licet. Id vltus obtinuit, consuetudoque, vt affirmant.

mant. Dom. So. *de iust. & iure*, lib. 5. q. 6. art. 3. ad 3. Michael Salon. 2. 2. q. 69. art. 3. Valen. *vbi supra*. & alij omnes. quamuis de iure tertio appellare quis minime possit. *c. directe*, & *cap. tua nobis, de appell.* & in Cod. lib. 7. titulus habetur. Ne super eadem causa tertio liceat prouocare.

† Conceditur autem in dubio ter appellare, vt 25
si Reus nouam fortasse iuris, aut facti rationem pro se inuenire posset, quam alijs coram iudicibus, aut nequiuisset, aut nequaquam proponere nouit; ea se ratione tueri, ac defendere queat. Verum enim uero tres ultra vices minime conceditur appellatio; vt causæ terminari valeant: quarum exitus alioqui videretur numquam. adde, quod iudices ipsos toties à recto iudicio deficere, præsumi non debet.

† Cum autem appellatur, ad superiorem, siue 26
ad maiorem, facienda est prouocatio. id namque de appellationis substantia est; quemadmodum gradatim procedere de accidentalibus illius esse videtur. docet id Silu. verbo *appellatio*, n. 2. circa finem.

Et quidem † gradatim procedendum fore 27
mandatur. *cap. omnis oppressus*, 2. qu. 6. cit. iuncta glos. *cap. licet. ead. q.*

Quamuis † ad principem omisso medio prouocari possit. arg. *cap. si quis, & seq. ead. qu. iuncta gl. dicto cap. si quis. & cap. dilecti filii, el terzo. de appell.* ver. post huiusmodi appellationem. & valet consuetudo sic appellandi omisso medio. vt probat Silu. *loc. cit.* atque etiam cessante consuetudine; nisi obijciatur. Idem *eo. loco.*

Et certe † ad Romanam sedem omisso medio simpliciter appellare cuique licet *c. quoties, &*

cap. ad Romanam, 2. q. 6. cit. & c. si duobus, de appel. Nauar. cons. 2. de appel. nu. 1. & cons. 4. eod. tit. n. 3. in fine, tomo 1. Pegnacorn. 31. in dir. inquis. 3. par. ver. quod si.

- 30 † Modus autem in appellatione seruandus est; vt prouocatio fiat aut viua voce, si in continenti grauamine illato prouocetur, eodemque die, iudice in eadem iudicij existente figura, *l. prima, ff. de appel. C. eod. l. litigatoribus. aut in scriptis, si in continenti minime fiat. Achil. de Graf. decis. 8. n. 1. & 2.* Tunc etenim intra decem dierum spatium appellationis libellus in scriptis, prouocantis, iudicum à quo, & ad quem, ac aduersarij nomina continens porrigendus est iudici à quo. *vt l. 1. §. fin. de appell. & hoc de iure ciuili.*
- 31 † At vero de iure canonico in scriptis facienda est prouocatio, libellusq; prædicta nedum continens porrigi debet; verū & grauaminis à quo appellatur, expressionem. *c. cum sit Romana, de appell. & causam quoque propter quam ipsum grauamen impugnatur, continere debet. cap. vt debitus. & c. causam. eod. tit. & c. 1. eod. tit. in 6.*
- 32 † Tempus vero appellandi decendum est. videlicet intra decem dies à die latæ sententiæ *cap. anteriorum. 2. q. 6.*
- 33 † Tot namque dies cuique ad deliberandum sufficere iudicantur à lege, an sit prouocandum. Neque plures additi sunt, ne aut bonum commune detrimentū pateretur, aut altera pars diutius suspensa maneret. *D. Thom. 2. 2. q. 69. art. 3. Valent. vbi sup. Tabien. verb. appell. n. 3.*
- 34 † Quod si rationabili de causa Reus à loco, vbi sententia pronuntiatur, absit; decem dierum terminus à die notitiæ latæ sententiæ computari

computari debet. *C. quomodo, & quando iudex. l. ab eodem, ff. de appellat. l. 1. §. fin. Tabien. lococitat.*

† Intra quod decem dierum tempus quocum- 35
que die fieri prouocatio potest.

† Etiam die feriata, *Felin. cap. cum M. Ferrariensis. de constitut. versic. secunda conclusio. n. 32. Bald. in l. 1. C. de ferijs.*

Imo † de nocte quoque fieri posse, si illius cui 37
appellatio facienda est, haberi copia queat: docent iidem, videlicet. *Bald. in Authen. hodie, C. de appellat. & Felin. vbi supra. versic. quarta conclusio. n. 34.*

† Qui autem prouocauit, apostolos, literas videlicet dimissorias intra dies triginta à iudice à 38
quo prouocauit, petere debet ad iudicem ad quem appellauit directas. alioqui si intra id tempus petere prætermiserit appellans, factæ appellationi renunciassse præsumitur. *cap. ab eo. de appellat. in 6. l. nonnulli. C. de appell. glos. in cap. cordi. & in cap. quamuis eod. tit. in Clement. & in c. post appellationem. 2. q. 6.*

† Quamuis iudex à quo appellatur terminum 39
ad Apostolos petendos assignare appellanti queat; intra quem nisi petierit, appellationi renunciassse videtur. *cap. quamuis citat. de appellationibus. in Clementinis.*

Litteræ istæ dimissoriæ, quæ à iudice à quo 40
ad iudicem ad quem deferendæ prouocanti dantur, apostoli græco vocabulo nuncupantur, composito ex $\alpha\pi\delta$ quod est de, & $\sigma\lambda\upsilon\varsigma$ quod est missio, quasi demissio, siue dimissio, illis namque mittitur, siue dimittitur appellans à iudice à quo ad iudicem ad quem prouocauit.

- 41 † Apostolorum quinque species reperire est. vt elicitur ex Abb. *cap. bona memoria, de appellat. Speculat. 3. parte, eod. tit. §. sequitur. glos. in c. 1. eod. tit. in sexto*, & alijs doctoribus. Quidam etenim Dimissorij dicuntur, quidam Refutatorij, quidam Reuerentiales, quidam Conuentionales, quidam vero Testimoniales.

Dimissorij vocantur, quando iudex à quo simpliciter detulit appellationi.

Refutatorij, quando non detulit. Reuerentiales, quando propter solam superioris reuerentiam detulit. Conuentionales, quando pars appellationem admittit, siue in iudicio, iudice ipso aut recusante, aut etiam tacente; siue extra iudicium. Testimoniales vero, quando ab honesta persona, coram qua propter metum iudicis à quo prouocatum est, vt infra dicetur. *num. 45.* tribuuntur. licet omnes apostoli testimoniales appellari queant: namq; testimonia sunt, quod prouocans appellauit.

- 42 † Reduci hæ quinque species apostolorum ad duas utique possunt. omnes enim apostoli aut affirmatiui sunt, aut negatiui. Affirmatiui nuncupantur, cum appellationi delatum fuit. siue simpliciter; siue ob superioris, ad quem prouocatum est, reuerentiam; siue ad partium conuentionem; siue etiam propter iudicis à quo metum ab honesta persona, coram qua appellatum est, fiant. Negatiui autem nominantur, cum iudex appellationi minime detulit.

- 43 † Tempus vero ad prosequendam appellationem receptis apostolis annus est. quod si causa euident, necessaria, notoriaque sit; biennium, nisi

nisi iudex à quo prouocatum est huiusmodi tempus abbreviet. & prouocans, si intra id tempus appellationem fuerit minime prosequutus à sententia cadit, primæ quæ sententiæ stare tenetur. *cap. personas. & cap. cum sit Romana. iuncta gloss. de appellat. Abb. ibidem. & cap. ex parte, de rescript. nisi de impotentia prosequendi constiterit c. Ex ratione de appell.*

† Appellationem si iusta ; vel rationabili causa, & ratione fulciatur, admittere debet ipse iudex ; & non admittens punitur. *cap. decreto. 2. quæst. 6. cap. de priore. de appellat. & cap. 1. eod. tit. in 6. l. quoniam, ff. eod. tit. Nauar. consilio 1. eod. tit. in fin. & consil. 4. num. 6. tom. 1. Menoch. de arbitr. iud. quæst. cit. lib. 2. Centuria 4. Casu 368. etiam si de leuioribus, & minimis causis fiat. cap. de appell. eod. tit.*

† Et cum à iudice iusta non admittitur appellatio, vel à Reo ipsius timetur violentia; tunc pro appellante reputatur; dummodo publice protestetur, vel coram aliqua honesta persona appellet. *l. cum quidam, ff. de appellat. cap. fin. eod. tit. à qua honesta persona tribui debent apostoli testimoniales ipsi appellanti. Silu. ver. appellatio. num. 13. in fine.*

† Si autem appellantis ratio dubia sit ; quare anceps ipse sit iudex, an amittenda nec ne prouocatio sit; illam utique admittere debet. Ioan. Andr. in *cap. vt debitus, de appellat. Specul. eod. tit. §. nunc dicamus. Archid. cap. 1. & c. si à iudice. eod. tit. Felin. cap. significamus, de testam. num. 1. Valen. tom. 3. disput. 5. quæst. 13. pun. 3.* Cuius illa ratio esse potest, quia existente opinionum varietate, (dummodo probabiles sint) iudex in rei fauorem

rem iudicare debet. *arg. c. cum sunt. de reg. iur. in 6. & l. fauorabiliore, ff. eod. tit.*

47 † Si verò iudici fuerit causa commissa appellatione remota: si verum grauamen ipsum sit, deferre appellatione debet; neque enim tunc appellatur contra rescriptum: sed contra iudicis ipsius malitiam. *cap. dubium 2. quæst. 6.* eo namque casu friuola solum interdicitur appellatio. *cap. super eod. el. secundo. de appellat. Tabien. loc. cit. num. 8. Sil. num. 7. Farinac. quæst. 17. num. 31.*

48 † Quod si non audiatur ipse Reus à iudice, supplicare potest; neque enim appellatione remota supplicatio remouetur, siue recursus. *Menoch. libro 1. citat. quæst. 70. numer. 24. & seq. Farinac. vbi sup. nu. 32.*

49 † Si autem appellatio friuola sit, rationabili causæ minime inhærens; aut ipso iure nulla; iudex illi deferre nequaquam tenetur. ex. gr. si appellatur quarto super eodem articulo. neque enim plusquam ter super eodem appellari articulo potest. *vt supra dictum est. num. 24.* Item si iudex grauamen, super quo prouocatum est, reuocauit. *c. cum cessante, de appellat.* Item si delictum notorium est; aut illud confessus est Reus. *l. 2. C. quorum appellat. non recip. cap. cum speciali, §. porro. eod. tit.* Idem si arbitri compromissarii iudicarunt. *cap. à iudicibus 2. quæst. 6.* nisi tres fuerint ipsi arbitri, & duo sententiam ferant absente tertio, vel renuente. *cap. sane. ead. quæst.* Iudicis enim adiuncti omissio nullitatem parit. *Achil. de Grass. decis. 8. num. 3.* In alijs quoque casibus appellationi deferre nequaquam tenetur

tenetur ipse iudex. de quibus vide Sil. & Tabie.
eod. tit. num. 8.

† Appellans ab appellatione si voluerit, de- 50
fistere potest lib. 28. C. de appellat. Gratia. &
gloss. 2. questionem. post caput. ei qui. §. si ve-
rò is.

† Appellatione probabili fulta ratione in- 51
terposita, nequit amplius procedere iudex,
aut aliquid innouare. 2. quæst. 6. cit. cap. post
appellationem. libr. 1. ff. nil nouari appellatione in-
terposita. Nauarrus consilio 2. de appellat. numer.
3. tom. 1. & omnes communiter. siue illi detu-
lerit iudex, siue non detulerit. etenim si de-
tulit, procedere minime debet, quia detu-
lit. si non detulit, ne appellanti præiudicet,
quousque quid agendum sit, decernatur. Peg-
na. d. comment. 31. vers. attendat inquisit. Menoch.
vbi suprâ, num. 50.

† Pendente quoque appellatione inte- 52
ger, ac illæsus debet seruari damnati sta-
tus; adeò quod infamis non erit, illisque
vti poterit, quibus ante accusationem, aut
denunciationem, aut inquisitionem, aut ex-
ceptionem vti poterat. probat id Couarrus
libro. primo. variar. resolut. cap. 16. num. 11. circa
finem.

† Effectus appellationis hi sunt. Si appella- 53
tio iudicialis legitima sit; & sententiam, &
iurisdictionem iudicis à quo prouocatum est,
quo ad illam causam suspendit. cap. cum
appellationibus, §. si iudex de appellationibus. in
sexto. non attamen suspensa illius iurisdic-
tio est, quo

est, quo ad illa, quæ tendunt in faciliorem appellationis exitum: etenim terminum assignare potest ad proseguendam appellationem, & Apostolos tradere appellanti. *cap. primo. §. 1. de appellat. in sent. 6.* quam iurisdictionem tunc demum abdicat, cum ipsi Apostolos appellanti tradit. Ipsa quoque appellatio causæ cognitionem ad superiorem transfert, ad quem appellatum est.

Extraiudicialis prouocatio similiter si verisimilis, atque probabilis est; causæ ipsius cognitionem ad superiorem iudicem, ad quem prouocatum est, transfert ita, ut ipsa pendente nihil in appellantis præiudicium attentandum sit. *2. q. 6. cap. quoties, iuncta gloss. Panormit. in rubr. de appell. n. 3. & in cap. bonæ memoriæ. n. 7. & 8. eod. tit. Petrus de Ancharan. in c. concertat. eod. tit. lib. 6. Felin. in c. 1. eod. tit. Sil. eod. n. 2. Rodriquez in summa parte secunda, cap. 13. Achil. de Grass. cit. decis. 244. n. 1.* executionem quoque suspendit appellatio ipsa; nisi iudex cum clausula (appellatione remota) procedat: atque etiam cum à censuris iam inflictis appellatur; aut quando causa friuola est. *Nauarr. cons. 2. de appell. n. 3. tomo 1. Sil. eod. n. 1. Ang. eod. n. 2.*

- 54 † Quid vero iudex ad quem prouocatum est facere debeat, nunc breuiter dicendum est. Itaque appellantem audire minime debet, neque ad citationem, neque ad inhibitionem, neque ad actum aliquem deuenire; nisi per literas iudicis à quo illi de appellatione vel iusta, vel rationabili, vel admittenda, vel licita constiterit. quinimo dictum prouocantem repellere debet. nisi de partium de consensu procederet. quo licet appellatio minime producta fuisset, tamen procedere

dere posset. Achil. de Grass. citat. *decisio. 30. num. 3.*

Si exhibitæ litteræ fuerint, nisi in illis grauamen, & appellationis ab eo causla posita fuerit, prouocantem simili modo reijciat. Idem operetur, si in casibus à iure non concessis, aut prohibitis appellauerit, de quibus hoc eodem cap. *supra nu. 49.* habitum est, *l. finali, ff. de appell. recip.*

Si causla dubia est, partes citare debet, vt rem perfecte cognoscere queat. *arg. l. de vnoquoque negotio. ff. de R. I.*

Si vero iustam, & rationabilem appellationem fuisse cognouerit, ideoque causam ad ipsum esse deuolutam; inhibere, citare, aliaque pro causlæ cognitione, prosecutione, ac terminatione agere necessaria poterit. Tabien. *ver. appellatio. n. 20.* velut primæ instantiæ iudex. Achil. de Graf. *decis. 207. n. 3.*

† Quoad Regulares autem. Illis à suorum præ-
latorum, siue superiorum correctione, si iuxta re-
gularia instituta fiat, modusque in ea non excedatur, appellare minime licet. *cap. ad nostram. c. reprehensibilis, & c. cum speciali. de appell. neque in casibus suprapositis, c. 10. n. 9. & seqq.*

† Quod si modus in huiusmodi excedatur,
profecto prouocare queunt. *c. de priore, de appell. glos. ibid. & c. licet, ver. interclusum, de offic. ordina. & ibid. Panormit. & Dec. idem Panormit. in c. de priore cit. Sil. ver. appellatio. n. 9. Ang. eod. n. 10. Tabien. eod. n. 11. Nauarr. consilio 4. de appell. n. 2. & seq. tomo 1. & in commentar. 3. de regular. n. 51. atque etiam in comment. 2. eod. titul. numero 61. quo loco affirmat hanc esse communem. Rodriquez in summa. parte 2. tract. de ordin.*

ord. iudic. cap. 13. conclus. 3. & in q. regul. tom. 1. q. 29. artic. 2.

57 † Et non admittens regularium appellationem punitur. *d. c. de priore. Nau. consi. 1. eod. ti. in fi. & consi. 4. nu. 6. tom. 1. Menoch. lib. 2. cit. Centur. 4. Casu 398.*

58 † Quando vero de occultis delictis grauioribus, atque grauissimis ad illorum infamiam, aut officiorum, siue etiam actiuæ, ac passiuæ vocis priuationem, aut carcerationem, aut aliam grauiorem, vel grauissimam pœnam contra eosdem agitur; si grauentur, quemadmodum alij quicunque mortalium, & ipsi appellare, siue prouocare queunt. id efficacissimis rationibus atq; verissimis probant. Gre. Sayrus *in clauis regia sacerdot. lib. 12. c. 17. nu. 38. & seq.* ac Emanuel Roder. *in q. regular. tom. 1. quæst. 29. artic. 2.* post Nauar. *consil. 5. de appellat. nu. 6. tom. 1.* Et quidem, cum appellatio de iure sit naturalis, vt suprâ *c. 12. nu. 7.* dictum fuit: grauato mortalium nemini illam deneigare fas esse, cuique sanæ mentis profecto constat.

59 † Nunc vero temporis; de huiusmodi re nec dubitare licet: definita namque ista quæstio fuit à sacra Illustrissimorum Cardinalium congregatione super negotijs Episcoporum, & Regularium, ab illa etenim de appellationis Regularium ordine decretum emanauit *anno 1587.* A prælato ad Prouincialem. à Prouinciali ad Generalem. à Generali ad Illustrissimum Protectorem. à Protectore ad sacram congregationem prædictam. de quo decreto vide *Compend. Priuileg. verbo appellare in annotat. Capucini. §. 1. Roderic. & Sayr. locis citat.*

Quod

Quod si Regularibus appellationis ordo à sacra congregatione statuitur; ab eadem profecto, eosdem quoque appellare posse, decerni, nemo non videt.

† At vero in Regularium appellationib. modum in præsentia cap. iuri vsquequaque conformem obseruandum fore, minime credo. *argument. capit. qualiter, & quando el secundo, de accusat. §. final.*

Quemadmodum enim Summus Pontifex ibi concedere videtur ordinem iudiciarium in regularium personarum causis cognoscendis non esse vsquequaque obseruandum: ita quoque dubio procul concederet in eorum appellationib. modum, quem iura disponunt ad vnguem non debere seruari.

Quare opus non erit appellationem in scriptis dato libello proponere: neque apostolorum accipere petitionem, siue traditionem intra trinta dies. verum satis erit coram iudice à quo cauatum regularem verbotenus appellare, iudicis ad quem nomine, grauamine, causaq; propter quam ipsum grauamen impugnatur patefacis, atque propositis. quæ attamen vniuersa scriptis à causæ notario continuo tradenda erunt.

Poterit quoque iudex à quo prosecutionis eiusdem appellationis tempus assignare provocanti: interimque litteras de huiusmodi appellatione Iudici ad quem dare, vt quid agendum sit, decernere queat. *arg. Clem. saepe,*

de verb. sign. de qua superius cap.

II. per totum sermo habitus est.

De Modo, quo Regularium Iudex Processum incipere debet, iuxta quatuor procedendi modos, cum suis formulis.

CAP. XVI.

S V M M A R I V M.

- 1 Delictorum quaedam interiora, quaedam exteriora: & quæ sint.
- 2 Delicti facti permanentis, ac transeuntis quæ sint.
- 3 De leuibus, & grauibz delictis manifestis processum formare non est necesse.
- 4 De quibus delictis Regularium Iudex Processum formare debeat.
- 5 Processus quatuor vijs, vel modis formari potest.
- 6 Modus processum incipiendi per viam Accusationis.
- 7 Accusator necessarius est in tali processu formando.
- 8 Accusator legitimus qui sit.
- 9 Qui legibus accusare prohibeantur.
- 10 Inimici.
- 11 Suspecti.
- 12 De domo inimici prodeuntes.
- 13 Qui cum inimicis commorantur.
- 14 Consanguinei inimicorum.
- 15 Laici clericos.
- 16 Excommunicati.
- 17 Criminosi.
- 18 Infames.
- 19 Apostate, & suspecti de fide.
- 20 Hæretici.
- 21 Infideles.
- 22 Calumniatores.
- 23 Qui falsum testimonium dixere.
- 24 Conspiratores.
- 25 Qui odio quemlibet prosequuntur.
- 26 Facile litigantes.
- 27 Adulatores.
- 28 Dominus aduersarij.
- 29 Alienigena.
- 30 Inopes.
- 31 Serui. 32 Liberti.

- 33 Accusatus accusatorem suum.
- 34 Omnes quos leges civiles repellunt.
- 35 Qui videantur lege diuina repelli ab accusando.
- 36 Qui videantur r lege naturali.
- 37 Regulares ius diuinum, naturale, atque canonicum obseruare debent.
- 38 Suam, & suorum iniuriam prosequentes omnes accusare possunt.
- 39 In criminibus exceptis, qui non admittuntur ad accusandum.
- 40 Crimina excepta quæ sint.
- 41 Inimici non admittuntur in criminibus exceptis.
- 42 Neque Conspiratores.
- 43 Crimina publica omnes accusare tenentur, priuata non item.
- Crimina publica, & priuata quæ sint, ibid.
- 44 Accusator inuidus est.
- 45 Accusatio illaudabilis intentio est, & vix absque culpa exerceri potest.
- 46 Accusator talionis pœna mulctandus est.
- 47 Iudex regularium quid faciet cum accusator accusationem proponere voluerit.
- 48 Iudex accusationem considerare debet.
- 49 Iudex accusatorem legitimum admittere, illegitimum repellere debet.
- 50 Iudex ex officio accusatorem criminosum, & illegitimum repellere potest.
- 51 Accusatore delictum facti permanentis proponente quid faciet Iudex.
- 52 Iudex contra quemquam procedere nequit, nisi de corpore delicti constet.
- 53 De delicto constare debere unde traxit originem.
- 54 Accusator delictum facti permanentis deponens quid faciet.
- 55 Delictum facti transeuntis deponens quid agere debeat.
- 56 Iudex accusatori talionis pœnam protestare debet.
- Accusatio dupliciter deponi ab accusatore potest, ibid.
- 57 Forma incipiendi processum per viam accusationis à Iudice ordinario.
- 58 Forma incipiendi processum eadem via à Iudice Delegato,

- 59 *Modus incipiendi processum per viam Denunciationis.*
- 60 *Denunciatio quadruplex, & quid unaquæq; sit.*
- 61 *Denunciations quomodo inter se differant.*
- 62 *Qui non admittitur ad accusationem, neq; ad denunciationem admitti debet.*
- 63 *Constitutiones Can. Regular. Sancti Saluatoris Accusationem, ac Denunciationem æquant.*
- 64 *Qui ad denunciationem in criminibus exceptis admittuntur.*
- 65 *De literis absq; nomine quod nulla sint.*
- 66 *Denunciationem admonitio precedere debet.*
- 67 *Exceptis delictis publicis, quæ sine prauia monitione denunciari quæunt.*
- 68 *Iudex ut denunciationem admittere debeat.*
- 69 *Denunciatio iure communi qua pœna puniatur in probatione deficiens.*
- 70 *Denunciatio ut ab accusatione differat.*
- 71 *Forma incipiendi processum per viam Denunciationis.*
- 72 *Modus processum formandi per viam Inquisitionis.*
- 73 *Inquisitio quid sit.*
- 74 *Inquisitio quatuorplex sit.*
- 75 *Inquisitio generalis simpliciter, quæ sit.*
- 76 *Modus in Inquisitione generali simpliciter seruandus.*
- 77 *Visitatores Regularium in Visitationibus sacros canones obseruare tenentur.*
- 78 *Criminosos occultos prodere non tenentur interrogati in Visitatione.*
- 79 *in Visitatione, quæ obseruanda sint.*
- 80 *Si in Visitatione detectum fuerit aliquod crimen, quid agendum.*
- 81 *Capita ordinum visitari debent.*
- 82 *In inquisitione generali omnes admittuntur.*
- 83 *Capitula formanda sunt in Inquisitione generali pro visitandorum interrogatione.*
- 84 *Forma processum incipiendi in Inquisitione generali, seu in Visitatione.*
- 85 *Forma incipiendi processum contra infamatum repertum in Inquisitione generali, seu in Visitatione.*
- 86 *De Inquisitione generali quo ad personas tantum.*
- 87 *Forma processus incipiendi in tali inquisitione.*
- 88 *De Inquisitione generali quo ad delicta solum.*

- 88 Infamia fundamentum est inquisitionis contra certas personas.
- 89 Infamia loco accusatoris succedit.
- 90 Forma processus incipiendi in inquisitione generali quo ad delicta.
- 91 De Inquisitione speciali.
- 92 Infamia probanda est.
- 93 Infamia quomodo probetur.
- 94 Testes de fama deponentes quid fama sit nosse debent.
- 95 Infamia ante inquisitionem orta esse debet.
- 96 Forma incipiendi processum per viam Inquisitionis specialis.
- 97 Modus formandi processum per viam exceptionis.
- 98 Exceptio dupliciter proponi potest, Civiliter, & Criminaliter.
- 99 Processum per exceptionem civiliter formaturus iudex, quid faciet.
- 100 Excipiens non probans an, & quomodo sit puniendus.
- 101 In processu per exceptionem apponi debent locus, & tempus.
- 102 Forma incipiendi processum per viam exceptionis.

VT Regulariū Iudex rite sibi subditorum causas diiudicare queat, cum in grauioribus, atque grauiſſimis eorum delictis occultis illud est agere necessarium: quomodo in huiusmodi procedere, siue processum formare debeat, nunc videndum est.

Principio itaque illud est animaduertendum. † Delictorum, siue Criminum quædam esse interiora, quæ soli Deo, & ipsi committenti sunt nota, quædam verò exteriora, quæ ab alijs etiam cognosci possunt.

De interioribus delictis, quæ sola cogitatione consumuntur, siue actu solo interiori fiunt, absque eo quod in actum aliquem exteriorem procedant; Iudex in foro exteriori cognoscere nequit: licet grauiſſima sint. foro solo interiori hæc

reſeruantur delicta, *cap. erubeſcant, diſt. 32. ca. ſicut tuis, de Simo.*

Quare ſola exteriora delicta, quæ verbo, vel nutu, vel facto conſumuntur, ſiue actu aliquo exteriori ab alijs cognoscibili, ſenſuque perceptibili fiunt, Iudici examinanda, & iudicanda in foro exteriori proponuntur *c. cogitationis, de pæn. diſt. 1. cap. ſi quando, 15. q. 6. l. cogitationis, ff. de pænis. Specula. 3. par. in princ.*

Secundo ad memoriam reuocanda illa delictorum partio eſt, quam ſuperius adduxi *c. 10. n. 1. & 2. in Leuia, & graua, Maniſeſta, & occulta.*

2 Tertio notandum eſt. † Delictorum amplius quædam eſſe facti permanentis, quædam vero facti tranſeuntis.

Facti permanentis delicta ſunt, quorum veſtigium aliquod poſt illa commiſſa ſenſibile manet, vt homicidium, ſtuprum, incendium, percuſſio cum enſe, vel gladio, vel etiam cum baculo, ſi liuor, aut cicatrix relinquatur, furtum cum fractura, & ſimilia.

Facti vero tranſeuntis delicta illa dicuntur, quorum nullum poſt ipſa perpetrata ſenſibile manet veſtigium, vt hæreſis, blaſphemia, adulterium, iniuriæ, minæ, percuſſio ſine cicatrice, aut liuore, furtum ſine fractura, & huiuſmodi.

3 † De leuibus, & grauibz quoque manifeſtis delictis, vel facti ſint permanentis, vel tranſeuntis Regularium Iudex proceſſum formare nequaquam tenetur, iuxta illa, quæ ſuperius dicta ſunt *cap. 10. cit. n. 9. & 12.*

4 Itaque † ſola Regularium exteriora occulta delicta grauiora, ſiue grauiſſima, tam facti permanentis, quam facti tranſeuntis ab ipſorum iudice

dice remanent exteriori examinanda iudicio, deque illis tantummodo processum formare tenetur.

† Id autem cum quatuor modis, aut vijs fieri possit: per Accusationem, per Denunciationem, per Inquisitionem & per Exceptionem, *cap. super his, iunctis cap. inquisitionis, & cap. qualiter, & quando el secondo, de accusat. gloss. in cap. qualiter citat.* (nam de modo in notorijs procedendi, quem pro quinto ponit Specul. in principio 3. par. superfluum duxi pertractare, cum in regularium iudicijs in huiusmodi notorijs, quemadmodum cum repertis in fragranti crimine processum formare non sit necesse, vt *cap. 10. num. 9. & 12. citat.* dictum est) Ego quoque modos quatuor processum efformandi proponam. Et primo quidem Modos in vnaquaque via processum incipiendi demonstrabo in præsentī capite, deinde Modos eundem proseguendi, siue continuandi, *cap. 19* postremo loco Modos illum terminandi, *cap. 20. etenim cap. 17. & 18. de testib.* atque de iudicijs opus est pertractare. In hoc igitur capite Modos quatuor processum incipiendi primo per Accusationem, secundo per Denunciationem, tertio per Inquisitionem, vltimo per Exceptionem ostendam, eundemque met ordinem in *cap. 19.* obseruabo.

De Modo incipiendi Processum per viam Accusationis.

MOdum † processus per viam Accusationis incipiendi traditurus animaduerto, huiusmodi processum incipere iudicem

minime posse, nisi † Accusator legitimus adfit, qui accusationem aut in scriptis, aut verbote- nus porrigat. *c. nihil. 2. quest. 1. c. dignum, 3. quest. 9. c. 1. de accusat. & c. forus, §. in omni quoque negotio. de verb. significat. c. non oporteat. & seq. 3. q. 9. cit. Nauarr. consil. 5. de appellat. num. 1. tomo 1. D. Ambros. super sententia D. Pau. qua incestuosum illum 1. Corin. 5. damnauit. & refertur c. de manifestis, 2. q. 1. cit. Sic, inquit, iudicis non est sine accusatore damnare, quia à Domino Iudas, cum esset fur; quia non est accusatus, non est eiectus. idem *c. nihil citat. ead. q. & Act. 25. dicitur. Non est consuetudo Romanis damnare aliquem hominem; priusquam is, qui accusatur, praesentes habeat accusatores, &c. & nos in c. 12. num. 1. Accusatorem praecedentem iure diuino necessarium fore docuimus.**

8 † Legitimus autem accusator quilibet est, qui legibus accusare minime prohibetur.

9 † Legibus autem plurimi accusare vetantur.

10 1 † Inimici. *c. accusatoribus, & seq. 3. q. 5. c. suspectos, & c. omnes, ead. q. c. cum oporteat, de accusat. c. meminimus. & c. cum P. Manconcella. eod. tit. Far. q. 12. n. 34. Etiam reconciliati, maxime de receti. c. accus. el primo 3. qu. 5. c. qui crimen, 6. q. 1. iuncta gl. c. accusatores cit. Farin. q. 12. n. 41. Qui vero inimici dicantur, habitum fuit superius. c. 14. n. 22.*

11 2 † Suspecti. *c. accus. cit. & duobus seqq. 3. q. 5. & c. accus. el secondo, el terzo. addito c. omnes. ead. q.*

12 3 † de domo inimici prodeunt, *c. accusatoribus. 3. q. 5. & c. accusatores, el terzo, ead. q.*

13 4 † Qui cum inimicis commorantur. intellige familiariter. *ca. accusatoribus. 3. quest. 5. c. cum oportet.*

oporteat. de accus. & c. repellantur. iuncta gl. eod. tit.

5 † *Consanguinei inimicorum. c. cum oporteat. 14*
cit. de accusat.

6 † *Laici contra clericos. c. de cetero de testib. ca. 15*
cum P. Manconcella. de accus. iuncta glos. ibi. vers.
Laicus. ca. nullus. & seq. 2. q. 7. Specul. 3. parte, tit.
de accusat. § tertio videndum. vers. sed nec Laici.
Panor. in c. cum P. cit. ver. nota ultimo eod. titul.
Felin. ibid. Petrus Follerius in pract. cri. can. vers.
Accusat. porrect. c. 4. n. 43. quo loco hanc affirmat
esse cōmunem. Archid. in c. 1. q. 7. Far. d. q. 12. n. 13.

7 † *Excommunicati. c. in sancta, 2. qu. 7. cit. c. 16*
nullus, 3. q. 4. c. illi qui, & seq. 6. q. 1. & c. certum.
24. q. 3. Farin. loco cit. n. 27.

8 † *Criminosi. c. accusatio. si qui sunt. querendum. 17*
& præsument. 2. q. 7. c. criminationes. suspectos. con-
stituimus. & seq. 3. q. 5. c. cum dilectus. de accusa-
tio. gl. in c. si qui sunt cit. & in c. 1. de accusat. Pan.
& Felin. in d. c. 1. de accusat. Iul. Clar. lib. 5. §. fin.
q. 14. ver. dixi quoque.

9 † *Infames. c. alieni. 2. qu. 7. c. constituimus, & 18*
preced. & seq. 3. q. 5. Farin. d. q. 12. n. 17. & seqq.

10 † *Apostatae, vel de fide suspecti. c. non potest, 19*
2. q. 7. c. suspectos, 3. q. 5.

11 † *Heretici. cap. pagani, 2. q. 7. & cum sint ex- 20*
communicati. supra n. 16. nisi hereticos. c. si hereti-
cus. ead. q. glos. in d. c. pagani. Hæreticus autem di-
citur etiam in contumacia condemnatus. Cæsar
de Graf. decis. 186. nu. 2.

12 † *Infideles, Pagani, Iudæi, c. pagani. cit. & c. 21.*
suspectos, 3. q. 3.

13 † *Calumniatores. ca. similiter. & seq. 3. qu. 5. 22.*
& quia sunt infames, vt supra c. 8. n. fin. quare nec
vt huiusmodi accusare possunt, supra n. 18.

- 23 14 † Qui falsum testimonium dixerunt, *c. constituimus*, 3. q. 5.
- 24 15 † Conspiratores, *c. omnes*, 3. q. 5. & *c. cum dilectus. de accusat.*
- 25 16 † Qui odio quemlibet prosequuntur. *c. omnes cit.* 3. q. 5.
- 26 17 † Facile litigantes. *c. similiter. & seq.* 3. q. 5.
- 27 18 † Adulatores, qui & gratiosi appellantur. *c. similiter cit. iuncta gloss.*
- 28 19 † Dominus aduersarij. *cap. accus. el terzo* 3. *quest.* 5.
- 29 20 † Alienigena. *c. accusatores, el secondo ead. q.* pro quo Regulares inter aliarum congregationum personæ intelligi queunt. accusatorem etenim, & accusatum eiusdem iudicis oportet esse subiectos. vt pœna talionis accusatori, si in probatione defecerit, possit infligi.
- 30 21 † Inopes. *c. in primis. 2. q. 1. §. quia ergo.* facile namque propter inopiam subornantur.
- 31 22 † Serui. *c. accusatores, el 2. 3. q. 5. ead. ratione.*
- 32 23 † Liberti. *ibid. iuncta gl.*
- 33 24 † Accusatus nequit accusatorem suum re accusare. *c. neganda*, 3. q. 9. quod intelligendum est de pari, vel de minori delicto. vt dicitur. *cap. seq. ead. q. Farinac. q. 10. n. 23.*
- 34 25 † Omnes illi, quos leges ciuiles ab accusatione repellunt. *c. de accusationibus. 3. q. 5. & c. accusationes. & seq. ead. q.*
- 26 † Impubes minor. s. viginti annorum. *l. 2. §. pupillus. ff. de accus. c. prohibentur. 2. q. 1. c. inuiti, 4. q. 3. nisi in criminibus exceptis. Spec. tit. de accus. §. 1. Farin. d. q. 12. n. 15.*
- 27 † Qui à testimonio ferendo repelluntur. *c. super prudentia. 12. q. 2. c. ipsi apostoli. & c. testes. 2. q. 7. Farin. loco cit. n. 37.*
- 28 Mu-

28 † Mulier. l. qui accusare ff. de accus. c. prohibentur. 2. q. 1. Farinac. d. q. 12. nu. 16. Tiberius Decianus parte 1. tract. crim. lib. 3. c. 7. nu. 1.

29 † Milites. cap. prohibentur. 2. q. 1. l. qui accusare. ff. de accusat. Farinac. loc. cit. nu. 14.

Et quidem † Lege diuina prohiberi videntur 35
Criminosi, Infames, Excommunicati, Apostatae,
Infideles, Hæretici, Falsi testes, Calumniatores,
& similes. Psal. 81. *Vsquequo facies peccatorum sumi-
tis?* certè iudicibus loquitur. Matth. 7. *Eijce pri-
mum trabem de oculo tuo; & tunc videbis eijcere fe-
stucam de oculo fratris tui.* Ioan. 8. *Qui sine peccato est
vestrum: primus in illam lapidem mittat.*

† Lege verò naturali, Inimici suspecti, eorum- 36
que fautores, consanguinei, & familiares, quos na-
tura ipsa timere, ac euitare docet.

Itaque quidquid sit de curiarum vfu, seu po-
tius abusu, quia contra tot leges, totque Docto-
res introductus à iudicibus est, qua vero de causa
Deus ipse nouit.

† Regulares ipsi, qui extra curias mundi sunt, 37
in curia Regis Regum degentes, legibus tum di-
uinis, tum naturalibus, tum etiam Pontificijs ob-
temperare debent.

Notandum attamen 1. est. quod † si suam, aut 38
suorum iniuriam quis prosequatur; quisquis ille
sit, etiam inimicus capitalis, accusare quemlibet
potest; modo sit iudicij capax, vt omnes Doctor.
supracitati vnanimi consensu fatentur. probat
Farinac. d. quæst. 12. num. 57. ex l. si tamen om-
nes, ff. de accusat. c. prohibentur. 2. quæst. 1. & c. om-
nes. 4. quæst. 6. idque ratio ipsa dictat naturalis,
vt qui offensus est vel in seipso, vel in suis; tueri
se suosque mediante iustitia queat. Ideo si regu-

laris proprium inimicum, aut conspiratorem, aut criminofum aut infamem, aut alium quomolibet illegitimum percuteret, aliasve offenderet; illi utique dictum regularem apud superiores ipsius accusare, & accusationem prosequi possent.

An vero Regularis possit accusare offendorem sui, vel suorum dicendum videtur, quod dum est novitius, potest. dum est professus, non potest. Placha. *in epist. delict. c. 42. n. 17. & 18.* Far. *q. 13. nu. 23. & 24.* Professus enim pro mortuo habetur. *c. placuit. 16. quest. 1. c. in praesentia. de probat.* Abb. Felin. & alij. *in c. cum dilecta. de rescript.*

39 Notandum secundo quod † in Criminibus exceptis, quæ in Reipublicæ fiunt detrimentum. qualia sunt † Hæresis, simoniæ, Perduellionis, læsæ maiestatis, sacrilegij, Dilapidationis bonorum Ecclesiæ, vel Reipublicæ, & huiusmodi, de quibus diximus. *c. 14. nu. 26.* omnes ad accusationem admittuntur; exceptis Inimicis, suspectis, & Conspiratoribus.

41 † Inimici quidem, ac suspecti. *cap. meminimus. de accusat. cap. licet Hely. & seq. de simon. arg. cum P. Manconcella. de accusat. & ibi Panorm. & Felin. Menoch. de arbitr. iudic. q. lib. 2. Centur. 5. Casu 482.* Hier. Gigas de crimine læsæ maiestatis. *in rubr. q. 16.* Farin. *d. q. 12. n. 59.*

42 † Conspiratores vero *c. cum oporteat. & c. cum dilectus, de accus. c. per tuas, de simonia, c. cum I. & A. de re iud.* Panorm. *ib. d. glos. c. ex parte rationabilis, de accus.* Specul. 3. parte, tit. de accus. §. tertio videndum occurrit. *ver. & nota.* In alijs vero criminibus dictorum nullus debet admitti.

43 Notandum tertio, quod † Quilibet accusare tenetur,

tenetur, quando crimen eiusmodi est, quod in Reipub. detrimentum redundet, (hoc publicum delictum nominatur) sufficienterque probari queat. D. Tho. 2. 2. q. 68. art. 1. D. Sot. de iustit. & iure, lib. 5. q. 5. art. 1. Valen. tomo 3. disput. 3. q. 12. pun. 1. Vbi autem de priuato delicto agitur, quod est, cum in priuatarum tantum personarum vergit detrimentum: vel etiam cum tractatur de publico delicto, si defint probationes, nullus accusare tenetur. c. plerumque, 2. q. 7. Doct. præfati loco cit. Bart. in l. in eum, ff. de accus. Tabien. verbo accus. n. 2. Sil. eod. q. 2. n. 3. quorum opinio hac ratione probari validissima potest. quo ad priuatum quidem delictum. enimvero cum † Accu- 44
sator nequaquam ex charitate, verum ex inuidia moueri ad accusandum præsumatur, 6. q. 1. c. si omnia. glos. 2. q. 6. cap. decreto.

Quare † Accusatio illaudabilis intentio nuncupatur. c. si quis episcopus, 2. q. 7. vix quæ sine culpa exerceri potest. glo. loco cit. Foller. in pract. crim. canon. c. 4. n. 9. nullus profecto prauata delicta tenebitur accusare; ne inuidus, illaudabilis, aut culpabilis videatur. 45

Quo vero ad publica delicta cum probationes deficiunt. quia cum † Accusator nisi crimen 46
obiectum probauerit, talionis pœna mulctari debeat. Exod. 21. Deut. 19. & 22. recept. c. qui non probauerit. 2. quest. 3. & c. cum dilectus. iuncta glos. de ca'umniat. postquam delictum, licet publicum sit, legitime probare nequit; de huiusmodi aliquem cum suimet periculo, ac detrimento nequaquam tenebitur accusare.

Notandum quarto. quod † Iudex regula- 47
rium cum accusator proponere accusationem volue-

voluerit; accusatoris, & accusandi personas (quod optime Regulares inter, cum ipsi mutuo se ipsos cognoscant, fieri potest) considerare debet. *iuxta c. si qui sunt, 2. quæst. 7.* quo loci habentur huiusmodi verba. Si qui sunt vituperatores, aut accusatores Episcoporum, aut aliorum sacerdotum, non oportet eos à iudicibus Ecclesiæ audiri, antequam eorum discutiatur æstimationis suspicio, vel opinio, qua intentione, qua fide, qua temeritate, qua vita, qua conscientia, quo ve merito; si pro Deo, aut vana gloria, aut inimiticia, vel odio, aut cupiditate ista præsumunt, nec ne.

Et *c. quærendum. ead. quæst.* dicitur.

Quærendum est in iudicio, cuius sit conuersationis, & fidei is, qui accusat, & is, qui accusatur; quoniam hi, qui non sunt rectæ conuersationis, ac fidei, & quorum vita est accusabilis, non permittuntur maiores natu accusare: nec viles personæ in eorum recipiuntur accusatione.

Id autem obseruandum est maxime, quando subditus proprium superiorem accusat: vt non solum falsæ: verum etiam malignæ criminationi ianua præcludatur *c. qualiter, & quando, el secundo, de accusat. D. Thom. 2. 2. quæst. 68. art. 1. ad 2. Sor. libr. 5. de iustit. & iure, quæst. 1. artic. 1. Clar. loc. citat. quæst. 74. vers. quæro ergo. & alij communiter.*

48 Accusationem quoque considerare iudex ipse debet. *text. in l. miles. §. secundo. & §. licet. de adulter. Felin. in c. finali. de iudicijs. Doct. in c. quoniam contra de probat. an scilicet iusta sit, vel iniusta, an admittenda, nec ne. Oldrad. & Bald. in l. cum clericis, C. de episc. & cleric. Iason in rubr. de edend. Blanc. in pract. crimin. §. datis defensionib.*

nu. 3. facile namque est quemlibet infamare: at famam restituere, non item.

† Iudex itaque si legitimum esse accusatorem, nullaque passione motum, (in prælatorum præfertim, ac bonæ famæ subditorum accusatione) cognouerit: ab eo porrectam accusationem admittere poterit, ac debebit.

Si vero illum malæ famæ, ac illegitimum esse perspexerit. si de priuato crimine pertractetur, illum repellere utiq; debebit, nedum per allegata iura, verum & secundum ius, *c. primo, de accusat. iuncta gloss. & Doct. ibid. & cap. accusatio. el primo 2. quæst. 7.* eique dicere poterit. Serue nequam festucam in oculo fratris tui vides, trabem in oculo tuo non vides? Eijce primum trabem de oculo tuo, & tunc videbis eijcere festucam de oculo fratris tui. *Matt. 7.*

† Iudex etenim accusatorem criminosum, aut 50 alias illegitimum cognitum ex officio repellere potest *Innoc. in c. nulli. de accusat. Oldrad. cons. 224. num. 1. Clar. loc. cit. quæst. 15. ver. primo* etiam si accusatus velit illum admitti. *Archidiac. in c. querendum. cit. 2. q. 7.* & id nedum propter accusati commoditatem, aut famam conseruandam: verum etiam propter ipsiusmet iudicis dignitatem. *Abb. in c. nulli cit. de accusat.*

Indignum namque iudice ipso est, ad aliorum accusationem in priuatis criminibus illum admittere, quem criminosum, malæ famæ, aliasq; illegitimum accusatorem esse cognouerit.

Si autem de criminibus exceptis, siue publicis accusatio sit: nisi accusatorem inimicum accusandi, aut in eummet conspiratorem esse Iudex ipse certò sciat: accusationem debet admittere,

tere, quod ex superius dictis *hoc eod. c. nu. 40. & duob. seq.* deduci potest.

Igitur accusator, aut delictum facti permanentis deponit ex. gr. Titium occidisse, aut mutilasse, aut vulnerasse, aut cum liuore percussisse aliquem. aut delictum facti transeuntis: nempe Titium blasphemasse, vel adulterium perpetrasse, vel conuitium alicui dixisse & similia.

- 51 † Si facti permanentis delictum deponit: Iudici ante omnia occisum, aut mutilatum, aut vulneratum, aut percussum fuisse constare debet illum, qui nominatus ab accusatore ipso est.

Communis enim, tritaq; omnium Doctorum sententia exstat.

- 52 † Iudicem contra quenquam procedere minime posse: nisi prius illi de comisso delicto confiterit. *ita text. in l. 1. §. item illud, ff. ad syllan. Marfil. in pract. crimin. §. principium. nu. 4. Boss. tit. de delict. nu. 2. Blanc. in prac. crim. §. 1. nu. 1. Clar. lib. 5. §. fin. q. 4. ver. quando vero. Ambros. in processu infor. l. 1. c. 1. n. 3. Farin. q. 1. n. 6.*

- 53 † Quod fuit ex eo fortasse deductum: quia *Gen. 4.* Deus ipse Cainum fratricidam nequaquam constituit, seu vocauit, seu interrogauit: quin prius fratris occisi sanguis ad illum de terra clamasset. quasi vices accusatoris gerens ipse sanguis, de commisso fratricidio constare monstraret, de terra, in qua corpus Abelis iacebat examine, clamans.

- 54 † Accusator itaque delictum facti permanentis deponens, ante omnia iudici tale delictum commissum fuisse, constare faciet, aut illum ad locum deducens, aut instans, vt mittat ad videndum:

dum. de hinc producere testes ad probandum debet.

Cum autem iudici commissum fuisse delictum constiterit: accusationem recipere, ceteraq; prosequi poterit.

† Si vero facti transeuntis delictum proposuerit accusator: testes ad illud probandum adducere, ac nominare debet. Et si plura delicta obijciat: pro vnoquoque illorum probando testes assignare, siue nominare tenetur. 55

† Iudex, vel antequam in actis notarius accusationem describat, vel postea, Talionis pœnam protestare accusatori debet, ab eo, nisi delictum probauerit, incurrendam: quo annuente processum incipere, & prosequi poterit. 56

In cuius processus initio Dei nomen apponendum est. dicente Apostol. Coloss. 3. *Omne quodcumque facitis in verbo, aut in opere, omnia in nomine domini Iesu Christi facite.*

Annus deinde, Dies, ac Mensis currentes: Accusatoris nomen, cognomen, patria, ætas, gradus, status professio, si quæ habeat, vel faciat describenda sunt. Iudicis nomen, cognomen, dignitas, vel officium: Assessorum quoque nomina, &c. notarij, ac loci in quo iudicium exercetur: delicti species, locus, tempus, annus, mensis in quibus delictum fuit commissum. *l. libellorum, ff. de accusat.*

Dies quoque si Reus petat, apponendus est. *Clar. l. cit. q. 12, ver. dixit et Cæsar de Grassis decis. 183. n. 2.* Accusati quoque nomen, cognomen, &c.

Et si Iudex delegatus sit, delegationis quoque facienda mentio est, auctoritatisque litteræ, seu patentes in actis describendæ sunt Iuramentumq; accusa-

accusatori deferendum est, quod non animo calumniandi accusationem porrigat. Clem. *sepe, de verb. sign. §. 1. in fine.*

56 † At vero Accusatio aut in scheda descripta porrigitur, aut verbotenus proponitur.

Si in schedula porrigatur, scribendum est in actis: Schedulam porrexit accusatoriam. eiusque schedulæ, seu libelli verba in principio, & in fine posita describenda sunt in processu.

Si autem verbotenus proponatur, scribendum in actis est. Accusatoriam quærelam proposuit contra N. instans testes infra scriptos probabenda veritate interrogari. quorum testium nomina, cognomina, patriam, ac statum notarius ipse describat. Poterit vero processus (quo ad illius initium spectat) ita formari.

Forma incipiendi Processum per viam Accusationis à Iudice ordinario.

57 † In nomine Domini. Amen, Anno à natiuitate domini 1612. die Nono Mensis Octob. coram Reuerendissim. Patre Generali Congregationis Canonorum Regularium Sancti Saluatoris ordinis Sancti Augustini Domino Blasio Bagno, ac eius visitatoribus D. C. D. E. D. F. & me D. S. visitatore simul, & pro notario personaliter comparuit D. Inquietus de Malitiosis de tali ciuitate, & porrexit quamdam schedulam accusatoriam folij vnus contra D. Turpilium de Improbis, de tali ciuitate, cuius initium est. Coram vobis Reuerendiss. Patre Generali. &c. finis vero. & omni meliori modo. Ego D. Inquietus de Malitiosis de tali ciuitate. Et instituit procedi contra d. D. Turpilium testes examinan-

minando, prout in scheda. vt veritas habeatur.

Quo audito præfatus Reuerendiss. Pater Generalis eidem D. Inqueto protestatus est, illum ad pœnam talionis peragendam teneri, nisi adducta delicta Dom. Turpiliū perpetrasse legitime probauerit, quare bene videat, quid faciat, Cui protestationi, & admonitioni d. D. Inquetus cum respondisset, se ad omnia fore paratum, denuo instans in causa procedi; præfatus Reuerendissimus detulit eidem iuramentum, quod non animo calumniandi talia deposuerit, prout tacto pectore, vel scripturis iuravit. quo iuramento habito præfatus Reuerendissimus Pater Generalis querelam acceptauit si, & in quantum omni meliori modo.

Acta sunt ista in Monasterio Sancti Saluatoris Bononiensis in camera solitæ residentie præfati Reuerendiss. Patris Generalis præsentibus. dd. admod. RR. PP. Visitatoribus. Anno, die, ac Mense suprapositis, & à me D. S. prædicto descripta.

Si coram Prælato alicuius Monasterij accusatio porrigatur, eodem modo Processus incipiendus est, mutatis nominibus P. Generalis, & Visitorum in Prælati, ac discretorum nomina.

*Forma incipiendi Processum per viam accusationis
à Iudice delegato.*

† In Dei nomine. Amen. Anno à natiuitate 58
Domini 1612. die 14. Mensis Septembris co-
ram admodum Reuerendo Patre D. Candido
Bononiensi, & me D. Io. Alberto Veneto Vi-
sitoribus Congregationis Canonorum Re-
gula-

Regularium S. Saluatoris ordinis Sancti Augustini iudicibus delegatis à Reuerendissim. P. Generali præfatæ Congregationis virtute patentium litterarum sub dat. Romæ &c. vt in illis, manu ipsius P. Generalis subscriptarum, & Generalatus sigillo munitarum, quarum tenor est. Nos D. B. Prior Generalis, &c. personaliter comparuit D. Inquietus de Malitiosis de tali ciuitate, & querelam accusatoriam proposuit contra D. Turpilium de Improbis de tali ciuitate his verbis.

Molto Reuerendi Patri Visitatoris. Io accuso D. Turpilio de gl' Improbi della tal città, che ha biastemato il nome di Dio più volte quest'anno in diuersi luoghi, e tempi, e particolarmente nel Mese d'Agosto nel claustro, e nel Refettorio dopo pranso dicendo al corpo, al sangue, e simili, e di più, che hauendolo io ripreso vna volta quæst'anno del Mese pur d'Agosto dopo pranso nel Refettorio, mi ha detto vn carico di villanie. Però domando giustitia a VV. PP. mm. RR. e fo istanza, che il detto D. Turpilio sia castigato, e che per venire in cognitione della verità esaminino per testimonij sopra la prima delle biastemie. D. F. Vicario del Monasterio, e D. G. e sopra la seconda delle villanie D. H. e Fra N. Refettorario, quali si trouarono presenti al tutto.

Quo audito ad. R. P. D. C. maior Visitator eidem D. Inquieto protestatus est, quod talionis pena, &c. vt in præcedenti forma, hoc addito quod mandabunt d. accusatori vt se subscribat, vel si scribere nescit, signum crucis propria manu faciat loco subscriptionis.

De Modo incipiendi Processum per viam Denun-
ciationis.

Denunciationis via processum formaturus 59
regularium Iudex Primo animaduvertere
debet, quod Denunciatio est alicuius cri-
minis apud Iudicem competentem ad alicuius
emendationem facta delatio. Colligitur hæc de-
finitio ex cap. 2. ac 3. & super his, & c. cum dilectus,
de accus. & cap. nouit. de iudicijs.

† Quadruplex autem Denunciatio est. Euan- 60
gelica, Iudicialis, Canonica, & Regularis. Doct.
in cap. nouis. de iudicijs, & in cap. si peccauerit, 2. q. 1.
Syl. ver. denunciatio. nu. 1. Annulo. in princ. Dom.
So. de ratione tegen. & deteg. secret. memb. 2. qu. 5.
similiter in princ.

Euangelica denunciatio est criminis apud iu-
dicem, vt patrem delatio ad emendationem
in fratre procurandam, quam in fraterna cor-
rectione obtinere minime potuit, zelo charita-
tis facta, vt præcipitur. Matt. 18. si te non audierit,
dic Ecclesiæ. Iudicialis vero Denunciatio duplex
est publica, & priuata.

Publica est criminis apud iudicem facta dela-
tio, vt Rei puniantur, & quies Reip. conserue-
tur. Et hæc ad curiæ officiales pertinet fiscalem,
& alios, quibus à Iudice, siue à Rep. siue à Princi-
pe huiusmodi officium crimina deferendi com-
mittitur.

Priuata est criminis apud Iudicem facta dela-
tio pro sui met interesse, vt se, suaque aliquis tuea-
tur.

Canonica Denunciatio est criminum apud iu-
dicem facta delatio ad ea tollenda, damnumque
Reip. reprimendum. I 2 Regu-

Regularis autem est criminum delatio, quæ in Religionibus fit iuxta illarum instituta sine strepitu, & figura iudicii ad ipforum regularium emendationem, & ad commune religionis cuiusque. De his vide Angel. *ver. denunciatio per totum.*

61 † Differunt hæc denunciationes inter se; Evangelica, namque zelo charitatis, sine strepitu, & figura iudicii, solam fratris respicit emendationem. Iudicialis publica, Reorum punitionem. Iudicialis priuata, proprium denunciantis interesse. Canonica publicum Ecclesiæ bonum. Regularis vero congregationis particularis item bonum. Præterea Evangelica, & Regularis, absque iudicii strepitu fiunt. Iudicialis autem, & Canonica non item.

Gregor. de Valent. *to. 2. Commentar. Theolog. disput. §. q. 12. punc. 1.* Denunciationes omnes ad duas tantum reducit; nempe ad fraternam, & iudicialem, siue iudiciariam.

Alij eas confundunt, vnica voce Denunciationis illas omnes comprehendentes, vt Sylu. verbo *denunciatio.* de sola euangelica, qua omnes comprehendit, pertractando. Ego vero Angelum, aliosque nonnullos sequutus ita distinxī; vt Regularium iudex illarum omnium cognitionem haberet.

De Regulari, & Euangelica denunciationibus, cum in illis processum formare non sit necesse, tractationem omittam. De iudiciali solum, atque canonica breuiter sermonem habebo, quas tamen vnicot tractatu comprehendam, ambæ namque istæ iuridicæ sunt, eodemque modo in vtrisque procedendum est paucis mutatis, quod

quod ad nostrum propositum attinet, quinimo
ut dictum est. Valen. *loc. cit.* ambas istas sub v-
nico *iudiciariae denunciationis* nomine comprehen-
dit.

Notandum secundo, quod † qui non admitti- 62
tur ad accusationem, neque ad huiusmodi de-
nunciationem admitti debet, *arg. cap. qui sine, 3.*
quæst. 4. & c. cum dilectus, de accusat. gloss in rubr.
2. qu. 8. & ca. in omni negotio, de test. Bartol. in l.
diuus, num. 7. ff. de custo. re. Speculat. titu. de de-
nunciatio. §. quis possit denunciare, verbo, canonica
quoq; denunciatio. Diaz in pr. crim. can. c. 6. Salyc. in
leg. ea quidem, C. de accusat. Angel. de maleficijs,
verb. nec non ad denunciandum.

Victori. *c. 14. num. 4. Clar. quæst. 7. loco cit.*
Villag. *lib. 2. titu. de denunciatione can. cap. 2. con-*
clus. 1.

† Constitutiones nostræ Canonorum Regu- 63
larium Sancti Saluatoris Denunciationem æ-
qualem Accusationi reddunt. *c. 13. n. 78. eadem*
pœna denunciante in probatione deficientem,
qua ipsum accusantem plectentes Prælatumq; in
hac re dispensare minime posse vetantes; & qui-
dem optima ratione, ut videlicet à calumnijs,
falsis denunciationibus litterisque maledicis sub-
diti temperentur.

Neque id abhorret à D. Patris Augustini re-
gula, in qua præcipitur fieri denunciatio; etenim
D. Augustinus tunc solummodo fratrem denun-
ciare committit, cum per duos, tresve testes con-
uincià denunciante potest.

Itaque à denunciando arcentur, qui ab accu-
satione proponenda repelluntur. † Nisi denun- 64
ciatio de criminibus exceptis sit; quo casu omnes,

(inimicis, & conspiratoribus exclusis,) admittuntur. Aut nisi denunciatus suam suorumque iniuriam prosequatur, quod attinet ad iudicialem priuatam denunciationem, quo etiam casu omnes denunciare queunt eo modo, quo supradictum est, cum de accusatione sermo habitus fuit *num. 38. & seq. hoc eod. cap.* Aut etiam nisi iudicialis publica denunciatio sit officiales namque omnes ad hoc destinati, licet infames (tales enim plurimum isti sunt delatores) denunciare utique poterunt ad aperiendam iudici viam ad inquirendum contra ipsos Reos. id multis auctoritatibus probat *Clar. loc. cit.*

- 63 Notandum tertio. quod † contra quemquam via denunciationis nequit procedere iudex intuitu litterarum sine nomine ipsi directarum; etiam si in illis testes nominati sint. quod optime docet. *Clar. q. 5. versic. scias igitur. post medium. & Roderic. tomo 2. qu. regular. qu. 6. artic. 10. & si formetur super illis processus, est ipso iure nullus, c. inquisitionis, §. tertia, de accusat.* quo loci Panormit. illius rationem reddit. huiusmodi namque litteræ, siue potius libelli nullam prorsus infamiam irrogant alicui, *c. fin. de accusat.* Iudex autem contra quemquam procedere nequit, nisi aut accusator, aut denunciator, aut infamia adsit. *c. inquisitionis cit. & c. qualiter, & quando el 2. eod. tit.* hic autem cum scribentis nomen incertum sit, deest accusator, seu denunciator. & huiusmodi litteræ cum nullam irrogent infamiam, aut saltem ad inquirendum in sufficientem (infamia namque à pluribus orta esse debet probis viris, & bonis: non autem à prauis, & maleuolis. *c. inquisitionis, & qualiter. citat.* huiusmodi
vero

vero litteras à maleuolis potius, & prauis quam à probis, & bonis scriptas fuisse credendum sit.) infamia procul dubio deest. Quare nullum processus ipsius fundamentum cum sit; illum super nihilo formatum corruere necessarium est.

Notandum quarto. quod † Denunciare quis 67 minime valet, nisi prius denunciandum ipsum de illo delicto, de quo illum vult denunciare monuerit, & noluerit resipiscere, *cap. si quis, c. cum dilectus, & c. qualiter, & quando, el secundo, de accusat. cap. licet Hely, de simon, glos. in dicto c. si quis, in verbo charitatiue. arg. Matt. 18. Argue eum inter te, & ipsum solum, &c. D. Tho. 2. 2. q. 33. art. 7. & omnes communiter.*

Quam charitatiuam admonitionem ipse denunciator se fecisse adhibito iuramento probabit, si solus admonuit. At vero si alio, vel alijs præsentibus monuit; id se fecisse nedum præstito iuramento probabit: verum & illius, siue illorum quoque testimonio, qui adfuerunt, *c. omni. de test. Panorm. inc. nouit. de iudicijs. Nauar. in man. c. 25. nu. 33.*

Quare iudex denunciantem delato ei iuramento interrogare tenetur, an denunciandum charitatiuè monuerit, & an solus, an alio, vel alijs adhibitis id præstiterit; ac deinde testes tam pro monitione, quam pro delicto probando (nisi iidem fuerint) interrogandos ab eodem nominare, seu producere faciet.

† Quod autem de admonitione dictum est, intelligi debet, si de priuatis agatur delictis. Et enim si de publicis, & exceptis tractatur, necessaria nequaquam ipsa monitio est. *argumen.*

1. Tim. 5. *Peccantes* (scilicet publicè) *coram omnibus argue.* & refertur, 45. dist. idem c. 1. de pœnit. & remiss. D. Thom. loco cit. Archid. in c. si peccauerit, 2. qu. 1. Siluest. verbo *denunciatio.* qu. 3. Valen. loco cit.

Imo qui huiusmodi crimina excepta, siue publica non denunciat, peccatum committit; etiam si iurasset se non denunciaturum. Innocent. in c. qualiter, & quando, el secondo, de accusat. Panormit. in c. cum dilectus, de excess. pralat. Nauarr. in man. loc. cit.

Sed neque cum de priuatis delictis agitur necessaria tunc monitio est; cum nulla per monitionem huiusmodi speratur in fratre correctio. D. Thom. vbi supra. artic. 1. Nauar. loco cit. c. 24. n. 12. Tolet. lib. 5. instr. sacer. c. 57. n. 5.

Aut quando graue timetur damnum probabile sibi, vel alijs per huiuscemodi monitionem euenturum. Aut etiam quando tempus monitionis non adest, quia periculum est in mora. de quibus vide Tolet. loco citat.

Neque etiam ab ijs monitio facienda requiritur, qui ex officio crimina in publica iudiciali denunciatione iudici denunciare tenentur. Iul. Clar. vbi sup.

- 68 † Regularium itaque iudex, si denunciantem bonæ famæ, aut alias legitimum esse, bonoque zelo motum fuisse, non autem animo calumnians cognouerit; ipseque denunciatus iurauerit se charitatiue denunciandum admonuisse (cum id facere tenetur) per se, vel tali, siue talibus presentibus, & dictum denunciandum non resipuisse de tali delicto; quem exprimere debet cum suis circumstantijs loci, ac temporis
vt supra

vt *suprà* de accusatione dictum est; testesque ad crimen probandum protulerit; illius denunciationem admittere, vtique poterit, ac debebit: illum de talionis pœna, si non probauerit, incurrenda potestatus; quo ad nostram attinet Congregationem, ad aliasq; instituta quarum denunciante in probatione deficientem, æque ac ipsum accusantem puniri committunt.

Quo ad eas verò Congregationes, quæ ius cōmune in denunciatione seruant; huiusmodi protestatio minime necessaria est.

Etenim † Denunciator si plene delictum non 69
probat, talionis pœna ex iuris dispositione nequaquam punitur: Verum suspenditur, donec iuramento, quod tale crimen animo calumniandi non detulerit, se purget, *cap. cum dilectus, de calumniat.* cum verò taliter se purgauerit, iudicis arbitrio puniri debet, *gloss. in c. cum dilectus, cit. in verbo calumniandi.*

Quare doctorum nonnulli † hoc differre ac- 70
cusationem à denunciatione affirmant; quod in accusatione, & inscriptio, & plena probatio, necessaria sunt, in denunciatione verò non item, *Doct. in cap. super his de accusat.* Poterit vero Processus per viam Denunciationis hoc modo formari, quo ad illius principium attinet.

Forma incipiendi Processum per viam Denunciationis.

† IN nomine Domini Amen. Anno à natiuitate Domini 1612. die 12. Octob. coram admodum R. P. Priore D. P. & eiusdem monasterijs discretis D. F. D. I. & me D. S. discreto, & pronotario personaliter comparuit D. Obseruans de

Otiosis de tali ciuitate, ac denunciauit eidem P. Priori D. Nocentem de Impuris de tali ciuitate de impudica conuersatione cum muliere, cum non paruo aliorum scandalo, hoc modo, videlicet.

Molto R. P. Priore: Trouandomi nel choro à dire le mie deuotioni quest' anno nel mese d' Agosto il giorno di S. Lorenzo viddi D. Nocente de gl' Impuri della tal città in chiesa, che rideua con vna donna. Io trouatolo di poi da solo: a solo con piaceuolezza lo ripresi di tal fatto: ma egli se ne rise. La festa poi di S. Rocco nell' istesso mese, essendo pure io nel choro, dou'erano ancora D. G. e D. H. li chiamai, e li mostrai il detto D. Nocente, che pure con l' istessa donna rideua, come l' altra volta; essendo nella Chiesa molti huomini, e donne. Per il che io denontio questo fatto a V. P. M. R. acciò nel miglior modo, che la può, a così fatta temerità, e scandalo prouegga.

Quo audito præfatus P. Prior. detulit eidem D. Obseruanti iuramentum, quod prædictum D. Nocentem charitatiue (vt asseruit se fecisse) monuerit, & ille non resipuerit, & quod non animo calumniandi: sed bono zelo ductus illum detulerit, prout ipse D. Obseruans tacto pectore, vel scripturis iurauit, & præfatus P. Prior huiusmodi denunciationem admilit si, & in quantum omni meliori modo, & mandauit d. D. Obseruanti vt eidem subscriberet, prout fecit. Acta sunt ista in prædicto Monasterio in camera solitæ residentie præfati P. Prioris anno, die, ac Mense suprapositis, & à me D. S. supradicto descripta.

Pœnætationis protestatio apponi Poterit in Congregationibus, in quibus Denuntians non probans ea puniendus est. Idcirco quia in omnibus id fortasse minime præcipitur, aut seruatur; in denunciationis forma huiusmodi protestationem nequaquam apposui.

De Modo Processum incipiendi per viam Inquisitionis.

Inquisitionis via processum formaturus regularium iudex Primo aduertere debet. 72

Inquisitionem nil aliud esse, quam criminum à iudice competenti canonice factam investigationem, ex Hostiens. lib. 5. tit. de inquis. §. 1. & Fel. in rubr. de accusat. 73

Cum autem huiusmodi inuestigatio dupliciter fieri queat in generali videlicet, ac in particulari.

† Duplex quoque inde oritur inquisitio, Generalis nempe, atque Specialis, siue vt ait Specul. 3. par. tit. de inquisit. §. 2. num. 9. quem sequitur Victo. Auerfa. cap. 8. n. 1. Præparatoria, & Solemnis. 74

Generalis autem inquisitio item duplex est, quædam generalis simpliciter, videlicet quoad personas, & quoad delicta, quædam vero generalis secundum quid, quæ duplex & ipsa est. Quædam generalis quoad personas, non autem quoad delicta. Quædam generalis quoad delicta, non autem quoad personas.

Et quemadmodum Inquisitio generalis simpliciter tantummodo præparatoria est; Inquisitio vero specialis quoad personas, & quoad delicta

lieta tantummodo solemnis. Ita Inquisitiones secundum quid inter prædictas mediæ, partim præparatoriæ, partim solemnes utique dici possunt, præparatoriæ, quatenus generales existunt; solemnes, quatenus speciales. Quid vnaquæque istarum inquisitionum sit, ut facillime ab omnibus cognosci queant, breuibus explicabo.

Inquisitio generalis simpliciter, siue præparatoria nuncupatur illa, quæ in visitationibus Prouinciarum, Diœcesum, ac Monasteriorum fit, nulla præcedente infamia siue personarum, siue delictorum, ad inuestigandum crimina, & criminosos, si qui sint; ut Prouincia, Diœcesis, aut Monasterium, & à criminibus, à criminosis ve purgentur, & omnes in officio contineantur.

Inquisitio generalis quo ad personas tantum illa nominatur, quæ fit, cum aliquo loco fuit commissum delictum v. g. homicidium, & ignoratur quis illud perpetraverit: in eo namque in generali inquiritur de persona, quæ ignoratur; at vero in particulari de ipso perpetrato delicto, quis tale delictum commiserit.

Inquisitio generalis quo ad delicta solum dicitur illa, quæ fit, quando infamia suadente, quod in aliquo loco multa contra fas à certis personis committuntur, contra dictas personas particulares inquiritur de illarum vita, conuersationeque.

Inquisitio vero specialis, & solemnis est, cum de certo delicto infamia præcedente contra certam personam, vel personas inquiritur, ex gr. commissum fuit homicidium, infamatus est de illo Titius, inquiritur an Titius illud homicidium perpe-

perpetrarit. Quoniam verò in huiusmodi inquisitionibus diuersi modi seruantur, quomodo in eorum vnoquoque regularium iudex se gerere valeat, demonstrabo.

*De Inquisitione Generali simpliciter, seu
de Visitatione.*

† In Inquisitione generali simpliciter, quam 75
in visitationibus ordinarijs fieri contingit nulla
præcedente infamia personarum, aut delictorū,
quando videlicet Generalis, aut Prouincialis, aut
Visitatores quotannis Monasteria singula vi
sunt, quemadmodum Episcopi suas Diœceses,
de qua visitatione quo ad Episcopos quidem ha-
betur *in cap. venerabilis, de censib. cap. Romana, eod.*
tit. in 6. & in Concil. Trident. sess. 7. cap. item 7. ac
sess. 24. cap. 3. de reform. quo ad regulares vero *in*
c. in singulis, de statu Monach. & in eod. Concil. Trid.
sess. 25. c. 8. & 20. de reform. In huiusmodi in-
quam generali inquisitione obseruandum est
primo.

Quod † Nullum in ea exigitur iuramentum 76
ab interrogandis, extat text. expressus in capit.
Romana cit. de sensi. in 6. §. sane, idem tenet glos. in
verbo coactione. Specula. 3. par. tit. de inquisit. cit. §. 2.
num. 13. Archid. & Philip. Franc. in cap. Romana
cit. Villagut. in pr. crim. can. lib. 3. tit. de inquis. cap.
7. concl. 1.

Neque dici potest illud ab episcopis, non au-
tem à regularium superioribus fore seruandum;
quia certum est eandem facultatem regularium
superiores in suos habere subiectos, quam epis-
copi habent in suos, id omnes fatentur nemine
contradicente. Etiam in visitationibus hoc ve-
rum est;

rum est; constituuntur etenim prælati regulares
 suarum Congregationum visitatores à Concil.
 Trident. *locis præalleg. sess. 25.* quemadmodum e-
 piscopi suarum diœcesum *cap. 3. sess. 24. cit.*

77 Et t̄ eisdem regularium prælatis *cap. 8. cit. sess.*
25. manifeste præcipitur, quod in monasterio-
 rum suæ congregationis visitatione illa obserua-
 reteneantur, quæ in sacris canonibus, & in
 d. Concilio decreta sunt. At vero inter alia
 sacrorum Canonum decreta illud existit, quod
 in inquisitione generali, seu in Visitatione per-
 agenda nullum exigere debeat iuramentum, *d.*
cap. Romana. Igitur nec ipsi regularium supe-
 riores visitantes in huiusmodi generali inqui-
 sitione iuramentum exigere poterunt, affir-
 mat hoc Victorinus Auerfanus *cap. 8. numer. 2.*
cum Specula. suprâci. verum suimet immemor
 alias contrarium docet, *cap. 9.* cum saltem ne-
 cessario se declarare debuisset, quemadmodum
 & Emanuel Roderic. *in question. regular. tomo.*
secundo. question. 5. artic. item 5. pro se Hostiensem
 citans.

At vero intelligendi sunt isti eo modo, quo
 docet *gloss. d. cap. Romana cit. ver. coactione*, vi-
 delicet quod à principio nullum exigitur iura-
 mentum, per quod aliquis occultum crimen
 prodere constringatur. Quod si absque iu-
 ramento aliqua corrigenda referantur à quo-
 quam; tunc poterit iudex inquirens super his
 exigere iuramentum, formando specialem, &
 solemnem inquisitionem. Confirmatur ex au-
 ctore additionum ad *glo. d. lib. sexti, qui ca. Roma-*
na cit. ad verba *gloss.* addit auctoritatem (præ-
 ter alias) Hostiensis citati à Roderico, tamquam
 sentien-

sentientis idem, quod ipsa gloss. sentit, videlicet, quod à principio nullum exigitur iuramentum; ac solummodo quando sine iuramento interrogati ipsi visitati aliquod crimen, vel aliquem criminofum deponunt; etenim tunc specialis formari debet inquisitio, & in ea exigi poterit iuramentum.

Quare firmiter asserendum est in Inquisitione generali simpliciter, etiam in regularium visitatione peragenda nullum exigi iuramentum debere; nisi fortasse in aliquorum regularium constitutionibus exigi præciperetur, *arg. cap. Romana cit. §. fin.*

† Interrogati vero visitati, aut cum iuramento, aut sine ipso, criminofos occultos, qui nulla laborant infamia prodere nequaquam tenentur, *c. qualiter, & quando, el primo, de accus. D. Thom. 2. 2. quæst. 69. art. 2. Caiet. ibid. Dom. Sot. de ratione tegendi, & deteg. secret. mem. 2. q. 6. Ang. ver. inquis. nu. 11. Nauar. c. inter verba, conclus. 6. num. 21. & in rubr. de iudicijs, n. 87.*

Modus autem interrogandi in inquisitione generali, seu in visitatione est, an sciant, aut credant, aut fama sit. vt colligitur. ex *c. qualiter cit. el primo, de accusat.*

Secundo † in eadem Inquisitione generali, seu Visitatione obseruanda sunt quoque à regularium superioribus illa, quæ habentur, in ea quæ, *de statu Monachor. & in cap. Romana citat.* ita præcipit Concil. Tridentin. sess. 25. *ap. 8. cit.* neque enim illa sunt contra rationabiles, & approbatas religiosorum consuetudines, eorumq; instituta; immo eisdem valde con-
sona. illa verò sunt.

Graui admonitione, exhortationeque præmissis, inquirere de cultu diuino, de obseruatione regulæ, atque constitutionum; de spiritali, ac temporali administratione; de vita, & conuersatione tam prælati, quam subditorum; ac de alijs ad vniuscuiusque Congregationis statum bonumque regimen pertinentibus, atque ijs necessarijs, & si quæ reformanda, corrigenda, aut punienda reppererint tã in capite, quam in membris; reformare, corrigere, atque punire, nulla personarum habita ratione, iuxta illud *Psal. 58. Intende ad visitandas omnes gentes, & non misereari omnibus, qui operantur iniquitatem.* Etenim si personas acceptauerint contra ius diuinum. *Deut. 1. & 16. atque Iacob. 2.* & humanum *c. in iudicijs, de reg. iur. in 6.* peccatũ operabuntur. *Iac. 2. cit. illisq; dicetur ab omniũ visitatore supremo. In crassati sunt, & impinguati, & præterierunt sermones meos pessime. Numquid super his nõ visitabo dicit dominus? aut super gentem huiusmodi non vlciſcetur anima mea? Jerem. 5.* certe ad iudices hic sermo dirigitur, qui sua, non quæ Dei sunt, quærunt.

Vniuersa quoq; visitationis acta scriptis mandanda sunt, aliaque peragenda, prout in cuiusque Religionis Constitutionibus præcipitur obseruari, siue apud easdem congregationes in vſu est. *arg. c. Romana cit. §. fin.*

80 Quod † si in generali inquisitione, seu in visitatione regulares interrogati crimen aliquod, aut criminofum quemquam, vel grauiter infamatum detexerint; solemnis, seu specialis de huiusmodi instituenda inquisitio est, testes, capitulis ex delatis in generali dicta inquisitione, seu visitatione formatis, adhibito iuramento inter
rogand

rogando an sciant, vel credant, vel fama sit. &c. *c. qualiter cit. el primo, de accusat.* & admonendo quod ad inquisita veritatem respondeant, *c. cum dilecti. eod. tit.* procedendoque *vt infra dicetur*, & in præfenti, & in *19. cap.* cum de inquisitione speciali sermo erit. *glos. loc. cit. c. Romana, Specul. & alij à nobis citati sup.*

Hoc modo intelligendi, & concordandi sunt authores omnes, qui iuramentum in generali peragenda inquisitione docent esse præstandum. *vt optime notauit Villagut loc. cit. conclus. 4.*

Tertio † aduertere debent Regularium superiores, quibus visitationis est munus iniunctum; quod cetera nedum suæ Congregationis monasteria visitare debent; sed & ipsum Monasterium principale, seu ordinis caput. ita præcipit Concil. Trident. *sess. 25. c. 8. de reform.*

Quarto † quod in hac generali inquisitione, seu visitatione, omnes tam beneuoli, quam maleuoli admittuntur. Siue est. verbo *inquisito secundo, num. 1.* cuius ratio illa esse potest, quia cum testis non iuratus nullam fidem in iudicio faciat. *c. tuis, & c. nuper, de testib.* & in hac generali inquisitione testes non iurent, vt probatum superius est: quorumcunque testimonio in tali inquisitione habito, nullus poterit condemnari, vel puniri. eo tantum iudicibus ad specialiter, ac solemniter inquirendum aperietur via; in qua deinde speciali inquisitione admitti minime debent, quia testimonio ferendo repelluntur, cuiusmodi sunt inimici, conspiratores, & alij *de quib. infra cap. seq. pertractabitur.*

Quinto † obleruare debent Regularium Visitatores, quod in visitatione peragenda formari

capitula debent, super quibus interrogandi sunt & Prælatus, & subditi visitandi. hoc & enim pacto, & confusio vitabitur, & facilius, & melius proprium munus exequentur ipsi iudices. Poterit autem visitationis Processus hoc modo formari.

Forma incipiendi Processum Visitationis, seu Inquisitionis generalis simpliciter.

84 † In nomine Domini. Amen. Anno à natiuitate domini 1612. die 3. Octob. Pontificatus sanctissimi D. N. Domini Pauli PP. V. anno octauo. Sacrorum Canonum, sacrique Concilij Tridentini decretis, ac nostrarum constitutionum ordinationibus, de monasteriorum Congregationis visitatione inhærendo, Reuerendissimus Pater Generalis Canonorum Regular. Sancti Saluatotis Ordinis Sancti Augustini D. B. vna cum suis Collegis dictæ Congregationis Visitatoribus D. C. D. E. D. F. & me D. S. Visitatore, & Notarij vices gerente, accessit ad Monasterium tale, & eiusdem Monasterij Patribus, siue Canonicis huiusmodi visitatione intimata, exhortationeque adhibita conuenienti; primo Ecclesiam, vt in Pontificali Romano statuitur, visitauit; de hinc sacra vasa, & vestes, aliaque ad cultum Diuinum spectantia, omnibusque (vt decet) inuentis, ad Canonorum Sacerdotum in eodem conuentu commorantium, (vt in congregatione nostra moris est) visitationem in camera solitæ residentie admodum Reuerendi P. Abbatis eiusdem Monasterij se contulit vna cum prædictis Collegis.

Et cum

Et cum dictus Pater Abbas D. I. vocatus ad-
esset, à præfato Reuerendissimo P. Generali ad-
monitus de veritate super interrogandis fide-
liter dicenda, prout se facturum esse promisit; ad
opportunas interrogationes, vt infra deposuit.
Interrogatus super primo. Respondit, super se-
cundo. Respondit, & ita de singulis.

Quibus habitis præfatus Reuerendissimus Pa-
ter Generalis mandauit eidem P. Abbati, vt si
quid haberet, quod pro Dei honore, Monasterij,
& subditorum suorum bono diceret, libere de-
poneret.

Qui Respondit. Io non hò altro che dire.

Tunc præfatus Pater Generalis præcepit ei-
dem P. Abb. vt se subscriberet, prout manu pro-
pria se subscripsit.

Qua subscriptione habita illum dimisit.

Eadem die secundo loco vocatus D. L. eius-
dem Monasterij Vicarius cum adesset admoni-
tus, vt supra.

Interrogatus super primo. Respondit. Super
secundo. Respondit. Super tertio. Respondit,
&c.

Quibus habitis, &c. vt supra. Et ita profe-
quendus est Visitationis processus. Qui si in vna
die minime terminetur, die altera initio appo-
nendum erit. Die vero 4. eiusdem mensis, & anni
coram eisdem vocatus D. M. &c. vt supra.

Interrogatorum depositiones eo sermone de-
scribendæ sunt in processu, quo ab eis prolatae
fuerint, sermo vulgaris in vfu est. Si in hac gene-
rali inquisitione nullum crimen, nullusq; crimi-
nosus, aut de aliquo crimine infamatus reperia-
tur, sit nomen domini benedictum. At vero

si repertum fuerit aliquid, super eo specialis inquisitionis processus formabitur, cuius initium poterit sequenti modo describi.

*Forma incipiendi processum contra infamatum
repertum in Inquisitione Generali,
seu in Visitatione.*

IN nomine Domini. Amen. Anno à natiuitate domini 1612. die verò 4. mensis Octob.

Quia in Visitatione huius Monasterij D. Malitiosus de Impudicis de tali ciuitate repertus fuit de crimine linguæ infamatus. Quippe qui vt plures Canonici deposuerunt multa obscena sæpius loquitur cum non paruo audientiũ scandalo. Reuerendissimus Pater Generalis Canoniorum Reg. S. Saluatoris D. B. vna cum suis Collegijs Visitatoribus D. C. D. E. D. F. & me D. S. Visitatore, & pro notario decreuit super huiuscemodi crimine contra d. D. Malitiosum specialiter inquirere, testes adhibito iuramento interrogando, Reum ipsum constituendo, cæteraque opportuna peragendo, prout de iure.

Acta sunt ista in præfato Monasterio in camerâ solitæ residentię ad R. P. Abbatis Anno, die, & mense suprapositis, & per me D. S. qui supra, descripta.

Qui processus continuabitur, ac terminabitur, vt *infra cap. 19. & 20.* De modo continuandi, & De modo terminandi processum per viam inquisitionis specialis, & hæc de Inquisitione Generali simpliciter, ac de Visitatione dicta sunt
fatis.

De Inquisitione generali quo ad personas tantummodo.

† IN Inquisitione autem generali quo ad per- 85
sonas, speciali vero quo ad delicta, quæ est, cum
in aliquo loco fuit commissum particulare ali-
quod delictum, v. g. homicidium, aut mutila-
tio, aut vulneratio, & similia, quis vero deli-
ctum huiusmodi commiserit, ignoratur; idcirco
non de ipso delicto; verum de persona, quæ illud
perpetrauit inuestigatio fit, aduertere debet ipse
iudex. Si delictum facti sit permanentis, pro-
cessum incipere nequit, nisi prius de tali perpe-
trato delicto constiterit, per iura & Doct. addu-
ctos hoc eod. capit. *supra num. 52.* Cum etenim
commissum delictum huiusmodi processus fun-
damentum sit; de ipsius delicti corpore (vt a-
iunt) constare ante ipsius processus initium vti-
que debet.

Ideo regularium iudex cum ad illius aures
peruenerit delictum aliquod eiusmodi fuisse
perpetratum; ad locum delicti, vna cum discre-
tis conferre se debet, factumque ipsum videre.
ex. gr. si quis (quod Deus auertat) vulneratus
fuerit; Prælati vna cum eiusdem conuentus dis-
cretis ad vulneratū accedet, inspectoq; vulnere,
ac bene considerato, omnia describi ab aliquo
discretorū ad amussim faciet; nisi iam adhibita
fuerint medicamēta, quare vulnus ipsum videri
minime queat, eo namque casu describere faciet,
vulnus non potuisse propter adhibita medica-
menta videri.

Deinde ipsum vulneratum delato ei iuramen-
to de veritate dicenda super interrogandis, in-

terrogare debet, quare ita vulneratus est, quo tēpore, quo loco, & à quo si nouit; quod si nesciat, quem credit fuisse, & quare ita credat.

Testes postmodum examinare adhibito iuramento tam de facto, quam de scientia, & credulitate, ac de causa scientiæ, atq; credulitatis debet; donec aliquis nominetur, & infametur, seu donec contra aliquem sufficientia ad inquirendum habeantur indicia. & tunc contra illum specialis inquisitio ab ipso formabitur. Si vero delictum facti sit transeuntis necessaria alicuius denunciatio est, vt Processus incipiatur: qua denunciatio ne accepta quid facere iudex pro continuando processu debeat infra dicetur. c. 19. n. 23.

Forma incipiendi Processum per viam Inquisitionis generalis quo ad personas tantum, in delicto facti permanentis.

86 † In nomine domini. Amen. Anno à natiuitate domini 1612. die 3. Nouemb.

Cum ad aures admodum R. P. D. P. Abbatis, &c. peruenisset D. Maledicum de Flagitiosis vulneratum fuisse; conuocatis eiusdem Monasterij discretis. D. I. D. L. & me D. S. discreto, & notarij fungente vices; vna cum illis accessit ad cellam d. D. Maledici, illumq; in lecto decumbentem reperit, atq; in facie vulneratū in dextra maxilla, cum maxima sanguinis effusione. quo vulnere per d. P. Abbatem, eiusq; discretos prædictos viso, & bene considerato repererunt illud gladio factum fuisse, & esse longitudinis. quatuor digitorum, vel circa. & per d. P. Abbatem delato iuramento de veritate super interrogandis dicenda d. D. Maledico, prout tacto pectore iurauit, illum interrogauit. Quomodo ita vulneratus reperiatur.

Respon-

Respondit Mentre io tornaui alla mia camera questa notte , sono stato ferito nell'entrare della porta del dormitorio, doue stà la mia camera a questo modo, che V.P. vede.

Interrogatus quis eum ita vulnerauit , & admonitus vt dicat.

Respondit. Io non lo sò , perche io ero senza lume, è colui che mi ferì , mi diede standomi di dietro, e subito fugì via , di maniera ch'io no'l potei vedere, massime essendo anco smorzata la lampada.

Interrogatus quem credit fuisse , qui taliter eum vulnerauit.

Respondit. Io credo, che sia stato D. Vindice de gl' Inflexibili della tal Città.

Interrogatus quare ita credat. s. D. Vindicem de Inflexilibus illum vulnerasse.

Respondit. perche hieri haueffimo parole insieme, & egli si par ti minacciandomi.

Interrogatus an aliquis adesset quando verba cum d. D. Vindice habuit.

Respondit. vierano D. Venantio , e D. Feliciano.

Interrogatus. An animo calumniandi , aut odio d. D. Vindicem nominauerit.

Respondit. Io l'hò nominato , perche così credo sia la verità, e non altrimenti,

Quib. habitis præfatus Pater Abbas d. D. Maledicum ad patienter ferendum, & ad veniã percussori tribuendam hortatus, illum dimisit.

Acta sunt ista in dicta cella præfati Monasterij. Anno, die, ac mense supra positis, & per me D. S. supradictum descripta.

Formam incipiendi processum in inquisitione

generali quo ad personas tantum, si delictum facti sit transeuntis; ex dictis, atq; etiam ex dicendis, *cap. 19. num. 23.* componere per se quisque poterit.

De Inquisitione generali quo ad Delicta solum.

87 **I**N generali vero Inquisitione quo ad delicta, speciali autem quo ad personas, quæ est, cum infamia præcedente, clamoræque insinuatione sublequente, quod in aliquo loco multa contra ius, fasque committantur à certis personis; contra huiusmodi personas particulares de illarum vita, & conuersatione inquiritur, donec inueniatur genus delicti, & contra illos super tali delicto, vel talibus delictis procedatur. & appellatur generalis quo ad delicta; quia de aliquo particulari delicto non infamaretur: sed in vniuersali. quale namque delictorum genus committant ignoratur. dicitur autem specialis quo ad personas, quia delinquentes personæ certæ sunt. nempe tale Collegium, tales Canonici, tale Monasterium, Iuuentus, Commissi, Officiales.

Itaque in huiusmodi inquisitione aduertere debet Regularium Iudex, quod contra dictas personas processum incipere nequit, nisi vere præcedat infamia, & clamoræ insinuatio, quæ talem infamiam ad ipsius aures detulerit, non semel; at sæpius.

Inquisitionis etenim contra certas personas fundamentum infamia est, clamoræque huiusmodi insinuatio, *c. inquisitionis, & c. qualiter, & quando, el secundo, de accusat.* Plene probat Farinac. *quest. 9. num. 1. & seqq.* Raph. Cuman. *consil. 130. in princ.*

Succe-

Succedit enim loco accusatoris infamia, vt omnes Doct. fatentur, teste Alex. *in c. qualiter, & quando cit.*

Quæ tamen infamia non à maleuolis, & maledicis: verum à prouidis, & honestis personis ante ipsam inquisitionem ortum ducere debet.

Regularium itaque iudex, cum ad ipsum fama, clamorque insinuatio non à maleuolis, & maledicis orta: sed à prouidis, & honestis personis; non semel: at sæpius detulerit, quod in tali Monasterio, vel omnes; vel tales admodum licentiose viuant, & conuersentur; ac multa contra ius, fasque committere minime vereantur; ad Monasterium illud accedere debet, atque super talium infamatorum vita, & conuersatione capitulis formatis, delatoque testibus iuramento, quod ad inquisita, seu ad interrogata veritatem respondebunt, solemnem inquisitionem formare; vt rei veritatem cognoscat, & prouidere scandalo possit.

Processum autem hoc modo incipere poterit.

*Forma incipiendi processum per viam Inquisitionis
Generalis quo ad delicta solum.*

† In nomine domini. Amen. Anno à natiuitate domini 1612. die 20. Mensis Octob. 90

Cum ad aures Reuerendissimi P. D. B. Prioris Generalis, &c. Fama deferente, clamorque insinuatione subsequente non semel: at sæpius; nec à maleuolis, & maledicis: verum à probis, & honestis personis peruenerit; quod in Monasterio tali Canonici admodum licentiose viuant, contra ius, fasque multa facinora perpetrantes; accessit ad ipsum Monasterium,

vt videret an res ita se haberet, huiusmodique scandaloprouideret, quatenus opus esset.

Itaque præfatus Reuerendissimus Pater Generalis vna mecum D. S. eius collega Visitatore, ac notarij vices gerente decreuit contra dictos Canonicos infamatos de illorum vita, & conuersatione inquirere omni meliori modo.

Acta sunt ista in prædicto Monasterio. Anno, die, ac mense supradictis, & à me D. S. supradicto descripta.

De Inquisitione speciali, seu solemnì.

9ⁱ **I**N Inquisitione autem speciali, siue solemnì, quæ est cum de particulari delicto, vel particularibus delictis contra certam personam, vel certas personas inquiritur. exemp. gr. An Titius tale furtum commiserit. An tales domum Titij stupris, adulterijs, cædibusque repleuerint. An Titius Ismaelem occiderit, illiusque pecunias furatus fuerit. An Titius, & Ismael talem domum incendio consumpserint, & huiusmodi. processum formaturus regularium Iudex illud non ignoret necesse est, huiusmodi processum incipere ipsum minime posse, nisi præcesserit infamia, siue mala fama in eodem genere delicti. Mascard. lib. 2. de probat. conclus. 831. num. 10. clamoræque insinuatio fuerit prosequuta, quæ ad ipsiusmet iudicis aures, infamiam illam perduxerit eo modo, quo superius dictum est, cum de inquisitione generali quo ad delicta solum verba habita sunt. Vel indicia sufficientia. DD. in l. milites, C. de qu. Ludou. Catus. consil. crim. 99. n. 1. lib. Farin. q. 1. n. 40.

Et præ-

Et præterea, † quod Infamia, seu Fama contra 92
certam personam, vel certas personas orta pro-
banda est. *arg. Genes. 18. Clamor Sodomorum, & Go-
morreorum venit ad me. descendam, & videbo, &c.*
ortaque esse debet antequam mota fuerit ipsa lis.
Farin. q. 47. nu. 172.

Probari autem † hæc fama, seu infamia debet 93
saltem per duos testes iuratos, & legitimos super
illa deponentes, quod publice illud dicatur, vel
quod audierint publice dicere, & præsertim à ta-
libus, eos nominando; (qui nominati, & ipsi exa-
minandi, siue interrogandi erunt) à quo tempo-
re orta fuerit hæc fama, & qua de causa. *Iul. Clar.
§. final. lib. 5. qu. 6. versic. debent etiam dicere. ex
Bald. in c. litteras, de præsump. Pegna comm. 19. il. 3.
par. dir. inquis. ver. rursus si testes. Far. d. q. 47. n.
229. & seqq. Ambr. in processu in for. c. 2. nu. 18. l. 1.*

† Qui testes quid fama sit (est autem id, quod 94
communiter, vel publice dicitur Farin. loc. cit. n. 236.)
noscere debent, adeo quod interrogati quid fa-
ma sit, si dixerint se nescire, nihil probabunt.
*Marfil. in l. de minore, §. plurimum, nu. 104. Clar.
locis cit. vers. postremo scias.*

Amplius † fama hæc mala, siue infamia, vt fir- 95
mum inquisitionis huiusmodi fundamentum
existat, ante ipsam inquisitionem ortum habere
debet; alioqui processus velut super nihilo fun-
datus erit ipso iure nullus *Farin. vbi sup. num. 172.
& 178. Ambr. vbi sup. num. 19.*

Fama probata, Iudex testes super facto interro-
gare debet, vt *cap. 19. dicetur*, postea Reum ip-
sum citare, seu vocare, ac super delicto, vel deli-
ctis de quo, vel de quibus fuit infamatus il-
lum interrogare, & si negauerit, alij quoque
testes

testes examinandi erunt ad fortiora contra ipsum indicia perquirenda, & inuenienda. Famæ namque ipsius indicium per se, licet ad formandam inquisitionem sufficiat; minime tamen, aut ad condemnationem, aut ad torturam sufficiens est. Clar. vbi sup. ver. *succesſiue quæro*, & q. 21. nu. 1. & nos infra cap. 18. n. 34. & seq.

Poterit autem Processus hoc modo formari.

Forma incipiendi Processum per viam Inquisitionis specialis, siue sollemnis.

96 † IN Nomine Domini. Amen. Anno à Natiuitate Domini 1612. die 14. Mensis Nouemb.

Cum ad aures admodum R. P. D. S. Prioris &c. fama deferente, clamoræque insinuatione prosequente non semel: at sæpius, nec à maleuolis, aut maledicis; verum à probis, & honestis personis peruenerit; quod Frater Impius de Execrabilibus de tali ciuitate in eodem Monasterio sibi subiectus commissus Dei nomē horribiliter blasphemare, cum non paruo audientium scandalo, non veretur, conuocatis eiusdem Monasterij discretis D. B. D. C. & me D. S. discreto, ac pro notario, & cum illis habito consilio super infamia huiusmodi, ad hoc scandalum tollendum decreuit contra. d. Fr. Impium super ea inquirere, contra quæ ipsum iuxta iuris dispositionem, & constitutionum nostrarum præscriptum procedere omni meliori modo.

Acta sunt ista in tali Monasterio in camera

d. P. Prioris Anno, die, & mense suprapositis, & à me D. S. supradicto descripta.

(*)

De Modo incipiendi Processum per viam Exceptionis.

EXceptionis tandem via processum formaturus regularium Iudex principio illud animaduertat opus est.

† Exceptionem dupliciter posse proponi. Ci- 98
uilitur nempe, & Criminaliter.

Ciuitiliter quoque duplici modo. Aut accusatorem, vel testes, vel etiam iudicem ipsum ab accusatione, vel testimonio ferendo, vel iudicio peragendo repellendo. Aut aliquem ad dignitates, & officia, vel etiam ad sacros ordines inhabilem ostendendo.

Criminaliter autem accusatorem, siue testes, siue alios nedum à prædictis repellendo, ac inhabiles ad ea ostendendo: sed quoque de illo crimine, quod propterea in exceptione deposuit, illos puniri debere petendo, & instando.

Exceptio ciuitiliter contra accusatorem, siue testes proposita in eodem accusationis, aut denunciationis, aut inquisitionis processu videri, ac terminari debet, nec processum specialem requirit, ista namque ciuitilis exceptio solum expostulat, vt accusator, vel testes ab accusatione, vel testificatione reiiciantur, in eodem igitur processu iudex ipse poterit (cum Reus accusatorem, vel testes exceperit) de huiusmodi exceptionibus videre an verè, vel falsè; an admittendæ, nec ne sint; atque determinare an accusator, vel testes repellendi, nec ne debeant.

Huiusmodi autem exceptiones ciuitiles dicuntur, quia super illis (etiam probatis) criminalis nulla sententia sequi potest; verum sola ciuitilis; nempe

nempe repulsionis accusatoris ab accusando, ac testium à testimonio ferendo.

Neque iudex accusatorem, siue testes in exceptione repertos culpabiles, (etiam si conuicti fuerint) pœna aut ordinaria, aut extraordinaria punire valet.

Tantummodo ex probationibus in huiusmodi exceptione factis iudex contra delinquentem repertum ex officio inquirere, ad illumque puniendum procedere nouo inquisitionis processu poterit, si velit, probat Iul. Clar. lib. 5. §. fin. qu. 19. ver. *unum autem scias, & seq.*

Accusatus autem excipiens, si in probatione defecerit, puniri minime debet, quia vt se redimeret, actueretur, excepit. Specul. 3. par. tit. de except. nu. 3.

Exceptio vero criminaliter contra accusatorem, vel testes porrecta in eodem processu accusationis quo ad accusatorem, in omnibus vero quo ad testes utique terminatur. Etenim constituto iudici Testem falsum deposuisse, de quo illum puniri debere accusatus, vel denunciatus, vel inquisitus instet; iudex illum, & à testimonio ferendo, velut inhabilem repellere, & de falso punire in eodem processu debet, eo namque casu excipiens accusatoris partes assumit, quare contra ipsum testem velut de falso accusatum proceditur. Clar. loco cit. ver. *Criminaliter autem.* Cōtra vero vel ad dignitates, seu officia, vel ad ordines promouendum porrecta exceptio criminalis eiusdem generis est, cuius accusatio, aut denuntiatio sunt.

Cū itaq; in huiusmodi Exceptionibus, vel particularis processus minime requiratur; vel si re-

quira-

quiratur, idem sit cum processu accusationis, aut Denunciationis, aut inquisitionis, de quibus iam superius tractatio instituta fuit; Modum in hisce processum incipiendi, aut continuandi, aut etiam terminandi nouum formare non est necesse.

Exceptio autem ciuilitur proposita, vt aliquis à dignitate, vel officio, vel sacris ordinibus repellatur, processum requirit specialem.

† Hunc igitur formaturus regularium iudex 99 aduertat, quod huiusmodi processum incipere nequit, nisi exceptor siue excipiens adsit, qui exceptionem proponat, aut in scriptis, aut verbote-nus. nam in inscriptione in tali processu opus non est. *c. super his, de accusat.*

Aduertat secundo, quod excipiens, Aut excipit contra non confirmatum, quod idem est apud regulares, quod contra promouendum, siue eligendum. (apud multos etenim regulares nulla requiritur confirmatio.) Aut excipit contra confirmatum, siue electum apud regulares contra illum ne eligatur, siue promoueatur, siue confirmetur. contra istum, vt ab illis remoueatur, vel suspensus declaretur.

† Si contra electum, siue confirmatum excipiat, 100 non probans poena extraordinaria iudicis arbitrio puniendus est, quia ius acquiritum electo, aut confirmato auferre volebat, *c. super his cit.*

Si vero excipiat contra non electum, siue non confirmatum, eligendum attamen, aut confirmandum, non probans aliqua poena plectendus est, ne falsis criminationibus locus detur patientissimus; mitiore tamen poena mulctandus est ea, qua puniretur, si contra electum, aut confirmatum excepisset. non electo enim, aut non confirmato

iuris ita

ius ita acquisitum non est; namque aut non eligi, aut non confirmari alia ratione, vel causa potuisset. Elicitur doctrina hæc ex *c. super his, de accus. citat. ex Doct. ibid. ex Specul. 3. par. tit. de excep. & ex Iul. Clar. loc. cit. q. 19. ac Villag. lib. 3. pract. Canon. crim. tract. de except.*

- 101 † Aduertat tertio, quod in Processu per viam exceptionis apponenda sunt *Annus, mensis, dies, & locus, ac tempus delicti* in exceptione deducti, siue propositi, quemadmodum in processu per viam accusationis, denunciationis, & inquisitionis. *Clar. loc. cit. ver. hinc infertur.* Poterit vero exceptionis processus hoc modo formari.

Forma incipiendi processum per viam exceptionis.

- 102 † In nomine domini Amen. Anno à natiuitate domini. 1612. die 8. Mensis Augusti.

Coram Reuerendissimo P. D. B. Priore Generali &c. ac eiusdem Congregationis Visitatoribus. D. C. D. E. D. F. & me D. S. Visitatore, & pro notario personaliter comparuit D. Zelo-tes de Inuidis de tali ciuitate, & excepit contra D. Bibacem de Mussolinis de Meuania; quod non debeat eligi in Priorem ex causa, quam deposuit prout infra hoc modo. videlicet.

Padre Generale, e PP. Visitatori. Hauendo presentito, che VV. PP. sono per eleggere per Priore del tal Monasterio D. Bibace de Mussolini da Beuagna, io le dò eccectione, che lui spesso per il troppo bere si imbriaça, nella qual' imbriaçchezza egli fà, e dice molte pazzie, & in particolare ciò gl'occorse quest'anno nel mele di Gennaro il giorno di Santo Antonio dopò pranso in Refettorio, essendoui præsenti D. H. e D. I. & il mese di

se di Marzo il Giovedì grasso dopò cena, essendo nella camera del fuoco. e vi erano presenti D. M. e D. P. altre volte anco gl'è occorso l'istesso in diuersi tempi, come fanno il Refettorio, & l'Infermario. Però à me non pare, che tal huomo debba eleggersi al Priorato. Per il che io le dò quest' eccettione, acciò VV. PP. non l'eleghino.

Quibus auditis Præfatus Pater Generalis detulit iuramentum d. D. Zeloti quod veritatem in omnibus in proposita exceptione contentis dixerit, & quod non animo calumniandi dictum Dom. Bibacem exceperit, prout tacto pectore iurauit. postea dictus Reuerendissimus mandauit ei, vt se subscriberet. qua subscriptione habita illum dimisit, & vna cum prædictis PP. Visitatoribus propositam exceptionem acceptauit si, & in quantum omni meliori modo.

Acta sunt ista in Monasterio tali. in camera admodum R. P. Abbatis. Anno, die, ac mense suprapositis, & per me D. S. prædictum descripta.

De Testibus. CAP. XVII.

S V M M A R I V M.

- 1 *Quæ in cuiusq; processus continuatione sint necessaria.*
- 2 *Testium plura genera.*
- 3 *Testes inhabiles qui sint.*
- 4 *Inimici nequeunt esse testes.*
- 5 *Etiam in criminibus exceptis.*
- 6 *Etiam in crimine hæresis.*
- 7 *Etiam inimici præsumpti.*
- 8 *Licet inimicitia publica minime sit.*
- 9 *Etiam reconciliati.*
- 10 *Etiam si ex causa minus probabili.*
- 11 *Ab inimicis descendentes nequeunt esse testes.*
- 12 *Consanguinei inimicorum.*
- 13 *De domo inimici prodeuntes.*

- 14 Suspecti. 15 Consanguinei accusatoris.
- 16 Collaterales accusatoris.
- 17 Familiares accusatoris. 18 Criminosi.
- 19 Qui de iudicis domo prodijt.
- 20 Qui de domo prodijt accusatoris.
- 21 Conspiratores. 22 Dominus aduersarij.
- 23 Qui falsum testimonium alias dixit.
- 24 Qui non sunt bonæ conuersationis.
- 25 Laici contra clericos.
- 26 Licet in minoribus tantum constitutos.
- 27 Mulieres. 28 Infames,
- 29 Impuberes ante 20. annos.
- 30 Accusator contra accusatum.
- 31 Iudex contra iudicandum.
- 32 Mente capti. 33 In causa communi neuter.
- 34 Guelfi contra Gibellinos, & è conuerso.
- 35 Scij criminis.
- 36 Præsumptionem attamen faciunt, ac indicium.
- 37 Omnes, qui ad accusationem non admittuntur.
- 38 Iure diuino, & naturali, qui repellantur à testimonio ferendi.
- 39 Testes quales esse debeant, præsertim in criminalibus.
- 40 Probationes maxime in criminalibus quales esse debeant.
- 41 Testes inhabiles, quando possint admitti.
- 42 Testes inhabiles quid operentur.
- 43 In criminibus exceptis qui admittantur.
- 44 Testes inhabiles admittuntur ad defensam, & quid operentur.
- 45 Testes inhabiles admittuntur, quando habiles haberi nequeunt.
- 46 Testis minus idoneus, quid cum teste integro operetur.
- 47 Testes singulares qui dicantur.
- 48 Testes singulares quid operentur.
- 49 Testes in circumstantijs necessarijs, & substantialibus conuenire debent.
- 50 Testes in delicto iterabili singulares quid operentur.
- 51 Testis omni exceptione maior semiplenam facit probationem.
- 52 Testes singulares in die solum, quando probent.
- 53 Testes singulares de actu continuato probant.
- 54 Per testes singulares etiam plures nemo condemnari potest

- 55 Testis Varius qui dicatur.
- 56 Si contraria deponit quando probet.
- 57 Si primo deponat per verbum credo, postea assertive loquatur. an probet.
- 58 Si primo se nihil scire dicat, postea de veritate deponat.
- 59 Si negat primo depositam testificationem, quid agendum.
- 60 Testi an potius, quam notario credatur.
- 61 Si deponat contrarium eius, quod extra iudicium dixit, quid agendum.
- 62 Iuratum dictum non iurato praefertur.
Si cum iuramento contraria dixerit, quid agendum, ibid.
- 63 Si renocauerit extra iudicium, quod in iudicio deposuit, quid faciendum.
- 64 Testi vario non creditur.
- 65 Testes discordes qui dicantur.
- 66 Si testes eiusdem partis discordent quid agendum.
- 67 Testes in parvis discordes, ut probent.
- 68 Si testes diuersarum partiū discordes fuerint, quid agendum.
- 69 Testes confuse loquentes qui sint.
- 70 Obscurum dictum ad iuris effectū pro non dicto habetur.
- 71 Testes obscuri, confuse, & ambigue loquentes pluries examinandi.
- 72 Si tales absint, aut se ignorent declarare quid agendum.
- 73 Testes de credulitate qui sint.
- 74 Testes de credulitate quid operentur.
- 75 Testis de credulitate ut probet, quid opus est.
- 76 Testis de credulitate non valet regulariter.
- 77 Testis vacillans qui sit.
- 78 Testis vacillans ut probet.
- 79 Testis falsus qui dicatur.
- 80 Testi falso nulla fides adhibenda est.
- 81 Testis falsus citra extrinseca solum, & accidentaliter probat.
- 82 Testes in facto principali si concordent, sufficiunt.
- 83 Testis falsus quomodo conuincatur.
- 84 Falsi testis poena.
- 85 Testis omni exceptione maior qui sit.
- 86 Testis omni exceptione maior quid operetur.
- 87 In dubio testis pro idoneo debet haberi.
- 88 Bonus quisque praesumitur, nisi de contrario constet.
- 89 Testes contestes qui sint.

- 90 Testes contestes quid operentur.
- 91 Testes contestes probant, licet in minimis discordent.
- 92 Testes ut legitime probent quid opus est.
- 93 Testis non citatus suspectus redditur.
- 94 Testi non iurato minime creditur.
- 95 Testis quid iurare debeat.
- 96 Testes ordine iuris servato interrogandi sunt.
- 97 Testes quando veritatem celare queunt.
- 98 Testes quando respondere teneantur.
- 99 Testes de quibus interrogandi.
- 100 Testis de causa scientia, & credulitatis praesertim interrogari debent.
- 101 Testes prius à iudice monendi, & de quibus.
- 102 Testium nomina, cognomina, patria, &c. in processu describenda sunt.
- 103 Testium officium publicum, & necessarium est.
- 104 Testes ut cogi possint ad testimonium ferendum.
- 105 Clerici, & religiosi ad testimonium ferendum cogi possunt, & quibus poenis.
- 106 Testes qui torqueri possint.
- 107 Clerici, & religiosi testes torqueri possunt, & qua tortura ipsi religiosi.

DE modo processum continuandi instituenda tractatio erat: Verum enimvero quia † in cuiusque processus continuatione De Testibus, Indicijs, atq; Tortura multoties facienda mentio est, quorū tractatio praesertim de Testibus, ac Indicijs sermone indiget longiori; idcirco antequam de modo processum continuandi sermonem instituam, De Testibus, Indicijs, Torturaq; pertractabo.

- 2 De Testibus itaq; † verba facturus, illos multiplices fore animaduerto, quidam etenim Testes inhabiles nuncupantur, quidam Singulares, quidam Varij; quidam Discordes; quidam ambigue, confuseq; deponentes; quidam de Credulitate, quidam Vacillantes; quidam Falsi, quidam omni exceptione maiores; quidam tandem Contestes, & plene probantes.

De quibus vniuersis primo videndum est quid sint, quidve in iudicijs operentur, deinde vt legitime probent, quid cum illis agere necessarium sit; cæteraq; de ipsis opus est pertractare, vt exactam regularium iudex de huiusmodi habeat cognitionem, quæ illi summè necessaria est.

Itaq; † Testes inhabiles illi sunt, qui legibus testificari, prohibentur. 3

Qui Testes esse non possunt.

At vero legibus ipsis testimonium ferre ventantur. 1. † Inimici, *cap. accusatores el primo, & 4 duob. seqq. 3. qu. 5. c. omnes, ead. q. cap. cum oporteat, & c. meminimus, de accusat. auth. si dicatur, C. de testib. Bart. in l. filius familias, n. 6 ff. de donat. Farin. q. 12, n. 35. & q. 53. n. 3.*

† Etiam in criminibus exceptis, *cap. per tuas, 5 de simo. Bart. in l. quæst ff. ad l. Iuliam. Marfil. consil. 20. nu. 27. Crauet. consil. 9. n. 60. Rolan. consil. 20. n. 27. Thom. Gram. consil. 43. n. 18.*

† Etiam in crimine violatæ religionis. *Paris. 6 consil. 2. num. 61. lib. 4. qui nu. 64. addit. iure gentium inimici testimonium repelli, ego vero adderem iure quoque naturali ipsos reijci, argum. cap. quod suspecti, 3. q. 5. & eorum quæ dixi supra cap. 12. nu. 16. direct. inquis 3. parte q. 67. ibiq; Franc. Pegna comment. 116. Menoch. lib. 1. de arbit. iud. q. quæst. 28. & alijs criminibus exceptis. Farin. loc. cit. num. 7.*

† Et nedum inimici veri, sed & quoque præsumpti. *Ias. consil. 167 nu. 8. lib. 4. Marfil. consil. 15. nu. 7. Grammat. consil. 12. num. 2. & 3. consil. 45. nu. 17. & seq. & consil. 58. nu. 9. Menoch. loc. cit.*

† Et licet inimicitia publica minime sit, Mar- 8

fil. singulo. 178. post. Bart. in l. 1. in fine, ff. de his quibus ut iud. Alex. consil. 126. in fin. lib. 4. Gramma. cons. 3. nu. 15. Farin. q. 53. nu. 15.

- 9 † Etiam si reconciliati sint, c. accusatores, el primo 3. q. 5. & c. qui crimen, 6. q. 1. Imol. in l. filius familias, ff. de donat. ex sententia Innoc. in cap. cum 1. & A. de sent. & re iud. multis probat. Tiraquel. tract. quod cessante, causa, cessat effectus, limit. 16. num 7. Couar. lib. prac. q. cap. 18. nu. 3. Menoch. vbi supra.

- 10 † Etiam si ex causa minus probabili inimicitia hæc ipla proueniat, arg. cap. veniens el secundo de sponsal. & ibi Ant. Butrius, Alex. cons. 99. n. 3. lib. 2. Menoch. loc. cit. Farin. d. q. 53. nu. 20.

Quis vero inimicus dicatur, & sit, in c. 14. n. 22. superius habes.

- 11 2. † Legibus à testificatio rei ieiuntur ab inimicis descendentes, l. athlete, §. dat remissionem, ff. de excus. tut. Bald. & doct. ibid.

- 12 3. † Consanguinei inimicorum, c. 1. 3. q. c. accusatores, el terzo, ead. q. c. cum oporteat, de accusat. Farinac. vbi sup. nu. 34.

- 13 4. † De domo inimici prodeuntes, 3. q. 5. ci. c. 1. c. accusatoribus, & c. accusatores el terzo.

- 14 5. † Suspecti, cap. testes, 2. q. 7. cap. accusatores el primo, & duob. seq. & cap. accusatores el terzo 3. q. 5. cap. in primis, 2. quest. 1. arg. cap. quod suspecti, 3. q. 5. cit.

- 15 6. † Consanguinei accusatoris. 3. q. 5. cap. 1. & cap. accusatores el terzo, ead. q.

- 16 † 7. Collaterales accusatoris vsque ad quartum gradum, arg. l. Cornelia, §. 1. ff. de iniur. Marfil. in l. 1. §. præterea, nu. 105. ff. de quest.

- 17 8. † Familiares accusatoris, 3. q. 5. ca. 1. qui vero sint familiares, vide gl. in cap. in literis, de test. Farin. ea. q. 53. nu. 36.

9. † Cri-

9. † Criminofi. *cap. testes*, 2. q. 7. *cap. suspectos*, & 18
cap. constituimus, 3. *quest. 5.* Farinac. *qu. 56. num. 128.*
 & *seqq.*

10. † Qui de domo iudicis prodiit, *cap. fin. 4. q. 19*
 4. *iuncta gloss. arg. cap. causam*, de off. deleg. & l. qui
iurisdictioni, ff. de iurisd. omn. iud.

11. † Qui de domo prodiit accusatoris, in *cap. 20*
litteris, de test. l. pen. ff. eod.

12. † Conspiratores, *cap. omnes*, 3. q. 5.

13. † Dominus aduersarij, *gloss. cap. accusatores el* 21
terzo, 3. *quest. 5. argum. cap. causam cit.* de off. de-
 leg.

14. † Qui falsum alias dixere testimonium, c. 22
constituimus, 3. q. 5. *arg. ap. semel malus*, de reg. iur. lib.
 6. Farin. d. q. 56. nu. 186 & *seqq.*

15. † Qui non sunt bonæ conuersationis, *cap. su-* 23
spectos, 3. q. 5.

16. † Laici contra clericos, 2. q. 7. *cap. nullus*, & 24
seq. ca. beatus, 6. q. 1. *cap. sacerdotes*, ea. q. *cap. 3. l. q. 1.*
cap. de cætero, de test. *cap. cum P. Manconcella*, de
 accus.

† Licet in minoribus tantummodo sint. Do- 25
 min. in *cap. sicut sacerdotes*, 2. q. 7. Felin. in d. *ca. de*
cætero, de testib. in princ.

Neque clericus contra Laicum in criminali-
 bus. Farin. q. 61. nu. 59.

17. † Mulieres, *cap. Mulierem*, 33. *quest. 5. cap. fo-* 26
rus, de verb. signific. *iuncta gloss.* Nauar. *consil. 5. de*
 accus.

18. † Infames *cap. testes*, 2. q. 7. *cap. constituimus*, 27
 3. q. 5. *cap. beatus*, & *seq. 6. quest. 1.* Menoch. lib. 1. cit.
 q. 27.

Spurij, cum sint infames. Farin. q. 59. nu. 400.

19. † Impuberes ante 20. annos, l. *testam. in fin.* 28

ff. de test. cap. si testes, 4. quest. 2. & 3. §. in testim.

29 20† Accusator contra accusatum, *c. 1. & 2. 4. q. 4. & c. multi 2. q. 1.*

30 † Accusatus criminaliter, nisi in exceptis, *c. fin. de test. arg. c. testim. eod. tit.*

31 † 21 Iudex contra iudicandum ab ipso, *c. 1. & 2. 4. q. 4. cit.*

Aduocatus contra principalem aduersarium sui clientis, *c. si testes, §. testes, 4. q. 3. Farin. q. 60. num. 155.*

Procurator similiter, *c. in super, de testim. in fin. Farinac. ib. nu. 196.*

Sollicitator, *ibid. nu. 244.* Administrator, & negotiorum gestor. *l. fin. de testam. Far. quest. 60. cit. n. 261.*

Tutor in causa sui pupilli. *Farin. ib. n. 262.*

32 † 22 Mente capti. *c. infames. §. 3. 3. q. 7. & c. preterea, de test.*

33 † 23 In causa communi duorum, testis neuter esse potest, *arg. l. illud, ff. de ritu nupt.*

34 † 24 Guelfi contra Gibellinos, & è conuerso, ubi partes huiuscemodi vigent. *Bald. in l. vnica. C. de raptu virg. quem sequitur Ioan. Royas singula. 200. Farinac. q. 53. n. 38.*

35 † 25 Socij criminis, *ca. veniens, el primo, de test. c. 1. de confessis, l. finali, C. de accusat. Nauar. consil. 3. de accusat. numer. 2. & consil. 5. num. item 2. eod. tit. tom. 2.*

36 † Præsumptionem attamen faciunt, at indicium; etiam mulieres. *c. quoniam aliqua. iuncta gloss. de testib. & ca. significasti, de adulter. Cinus in l. vlt. C. de accusat. Panorm. ca. 1. de confessis. cit. Clar. lib. 5. §. si. q. 21. vers. dictum socij. Farin. q. 43. num. 146.*

37 † Omnes illi, qui ad accusationem non ad- 37
mittuntur, neque ad testimonium ferendum ad-
mitti debent, *ca. 1. 4. q. 2. arg. Deut. 16. dicto c.*
accusatores, el primo, c. suspectos, constituimus, & om-
nes, 3. q. 5. c. 1. & 2. 4. q. 4. c. de cetero, de testib. in
prin. c. cum oporteat, iuncta glos. versic. inimicus, de
accusat. Specul. 3. parte, tit. de accusat. §. tertio vi-
dendum, ver. & nota. Foler. in pract. crimin. canon.
ver. accusatione porrecta. cap. 4. nu. 3.

Qui autem ad accusationem iure humano
non admittantur, superius vide *cap. 16. num. 10.*
& seq.

De his omnibus plene tractat Farin. *q. 53. cit.*
& seqq.

† Iure autem diuino, ac naturali à testimonio 38
saltem ferendo qui arceantur, habes *eod. c. 16. n.*
35. & 36. quidquid de accusatione fit.

Et quidem, cum per testium dicta Reus con-
uincendus sit, atque condemnandus. † testes ipsi 39
in criminalibus præsertim absque vlla infamia,
vel suspicione, vel manifesta macula, sola ve-
ræ fidei plenitudine instructi esse debent. vt ha-
betur. *c. testes, 2. q. 7. & c. 1. de except. D. Thom.*
2. 2. q. 70. art. 3. argum. 1. Ioan. 4. Nolite omni spiri-
tui credere.

Eoque magis cum † probationes in causa cri- 40
minali necesse sit esse luce meridiana clariores, *l.*
sciant cuncti, C. de probat. quod scire vniuersos, &
affirmare testatur, Bos. in tit. de conuinctis, nu. 8.
Cæsar de Grassis, decis. 184. nu. 2. Farinac. q. 43.
nu. 39. 62. & 73. Anton. Gabr. lib. 1. comm. concl.
in rubr. de testib. 7. num. 7.

De Testibus Inhabilibus.

† Testes itaque inhabiles dicuntur, qui supra 41
positi

positi sunt, legibus ipsis testimonium ferre prohibiti; qui utique ad testificandum possunt admitti, debentque in inquisitione, non autem in accusatione, cum aliter haberi veritas minime queat. Farinac. q. 62. nu. 71. quam esse communem docet Decius *consil.* 342. nu. 8. Farin. q. 62. nu. 50. & *seqq.*

- 42 Et † licet ad condemnationem nequaquam sufficiant, ut saltem Reus ordinaria pœna puniatur: attamen vel ad inquirendum, vel ad torturam inferrendam, vel etiam ad pœnam extraordinariam infligendam sufficiunt. Foller. *verbo capiunt informationem*, nu. 18. Clar. *loc. cit.* q. 24. *versic. sciendum est tamen, in fine.* Ambr. *lib. 1. cap. 2. nu. 28. arg. c. final. de test.* Farin. q. 53. nu. 71. & 121. *ac seqq.* & q. 62. nu. 78. & *seqq.* & nu. 261. & *seqq.* *ac n. 383. & seq.* quemadmodum hoc *eod. cap. nu. 36. de socio criminis* dictum est.

Testes namque licet patiantur multas exceptiones, possunt nihilominus ex pluribus coadiuvari & saluari. Cæsar. *de Grass. decis.* 174. num. 2. nisi idem met testis plures exceptiones pateretur, quia tunc nullo pacto debet admitti. Farin. q. 62. nu. 80. & 324.

- 43 † In criminibus quoque exceptis admittuntur uniuersi, præter inimicos, suspectos, & conspiratores. Farin. *d. q. 62. nu. 85.* quemadmodum superiori *cap. num. 40. & duob. seq. de accusat.* dictum est. hi etenim neque in violate religionis crimine admittuntur. per Doct. *allegatos nu. 6. huius cap.*

- 44 † Omnes etiam admittuntur ad ipsius Rei defensionem, ut habet optime. Clar. *d. q. 24. versic. item scias.* cum Spec. *par. tit. de inquis. §. 1. nu. 22.*
quam

quam communem esse tradit. Ant. Gomez. c. 12. *delictorum*, n. 22. Farin. d. q. 62. nu. 90. & seqq.

Bene verum est, quod non omnino probant. Farin. *ibi*. nu. 98. in dicis arbitrio, quanta fides illis adhibenda sit, relinquitur iudicandum.

† Et quoque admitti debent, cum in eiusmodi 45 loco fuit commissum delictum, in quo habili-
um testium inueniri copia nequit. vt in Lupanari, Nemore, Sylua, Campis, Cubiculo, vel etiam de nocte, *arg. c. fin. de testib.* Farin. *loc. cit.* nu. 56. quod tunc maxime verum existimo, cum de ipsius delicti corpore constat.

Amplius. † Quando testis omni exceptione 46 maior vnus adest, cum alio minus idoneo plenam efficere probationem illum posse docet. Bald. in l. si quis ex *Argentarijs*, §. fin. de eden. quem alij doctores ibidem sequi minime verentur. Cæsar de Gral. *decis.* 174. nu. 12. Farin. d. q. 62. nu. 328. & seqq. & nu. 380.

Quæ tamen opinio (vt mihi videtur) perit securior, si minus idoneo testi ipsa tortura, ad illius tollendam, & purgandam inhabilitatem ex defectu famæ, vel status, non aliam; adhibita fuerit. Farin. c. q. 67. nu. 380.

Verumtamen contra producentem huiusmodi testem, probat. Far. q. 62. nu. 211. & seqq.

De Testibus singularibus.

Testes vero singulares illi nuncupantur, qui 47 super diuersis factis deponunt; ita vt eorum quilibet singularis in suo dicto sit, exempli gratia, si vnus deponat Ismaelem adulterium commisisse, alter vero eundem furtum perpetrasse; vel vnus Titium alapa Ismaelē percussisse, alter vero fuisse,
vel

vel vnus delictum perpetratum fuisse domi, siue die Mercurij, alter autem in via publica, siue die Iouis, vel vnus commissum fuisse delictum de mane ante prandium, alter vero vesperi post prandium, vel vnus de Mense Martij, alter de mense Aprilis, licet in delicti specie, ac in delinquente concordent.

- 48 † Huiusmodi testes singulares super diuersa delicti specie, vel in actus ipsius substantia, vel in alijs circumstantijs necessarijs existentes, nihil probant, *cap. licet, de probat. Panorm. in cap. bone, el primo, de elec. Marfil. consil. 1. nu. 25. Dom. Sot. de iust. & iu. quest. 7. art. 2. Paul. Castrenf. cons. 137. in fine, & consil. 151. similiter in fin. lib. 2. Farin. q. 64. nu. 37. & seqq. Clar. qu. 53, ver. dixi etiam. Franc. Pegna comm. 121. ver. omissa igitur, in 3. par. direct. inquisit. De diuersis enim actibus hi testes, non de eodem loqui videntur, quare nec delictum probant.*

- 49 † Testes namque in criminalibus præsertim, vbi de maximo agitur præiudicio, de specie delicti, loco, tempore, alijsque circumstantijs necessarijs conuenire debent: alioqui minime probant, factum etenim, de quo tales in hisce non concordantes deponunt, diuersum esse iudicatur, vel saltem præsumitur, *arg. cap. cum dilecti, de electio. & cap. tam litteris, de testib.*

Bene verum est, quod testes concordandi sunt si possibile est, etiam ad effectum, vt probent, *c. cum tu, de test. Rui. cons. 5. nu. 17. lib. 4. Cælar de Grassis decis. 73. num. 5. decis. 168. n. item 5. & decis. 175. n. 23. in criminalibus vero nunquam, vt probent contra Reum. Farin. q. 65. n. 106. Vnus eorum tamen super delicti specie, alijsque circum-*

circumstantijs deponens, si omni exceptione sit maior, indicium facit. *Clar. loc. cit. q. 21. ver. vnus testis*, alter vero in illo iudicio nihil pœnitus operatur.

† Quod si de eadem specie delicti deponant, 50
quæ iterari queat, cuiusmodi est furtum, adulterium etiam cum eadem, blasphemia, & quid simile, licet de loco, aut etiam de tempore non concordent, quamuis non probent, plusquam semiplenam tamen probationem inducunt, si testes omni exceptione maiores sint. *D. Thom. 2. 2. q. 70. art. 2. ad secundum Caiet. ibid. Dom. Sot. lib. 5. de iust. & iur. q. 7. art. 2.* idque patet consideranti.

† Testem omni exceptione maiorem docto- 51
rum quorumcunque consensu semiplenam facere probationem, *glos. l. admonendi, ff. de iureiur. Bart. ibid. & nos infra nu. 86.*

Quare igitur duo tales de eadem prorsus iterabili delicti specie contra aliquem deponentes, vnusquisque per se probationem semiplenā minime faciet? & consequenter ambo simul plusquam semiplenam? Ex illorum etenim dictis Reum esse furem, vel adulterum, vel quid simile, oritur suspicio vehemens, immo violenta. *Caietan. loco cit. licet non plena probatio; quia de loco, temporeve non concordant. Pegna vbi supra.*

Nihil autem operantur, si de vno, eodemque facto non iterato, vel iterabili tempore, loco ve dissentiant, quinimo illorum falsitas ita detegitur: quemadmodum in senibus, qui contra Susannam testimonium dixerant, euenit. *Dan. 13. vnica namque vice iuuenem cum Susanna rem habuisse affirmam*

affirmarat uterque: sed quia de loco delicti, de quò bene poterant meminisse, dissenserunt, de falsitate fuere conuicti.

At verum esse utiq; potest exempli gratia quod Titius de Mense Martij in tali loco, talique die furatus sit, vel cum tali muliere adulterium perpetrarit, & de Mense Aprilis iterum in alio loco, aliove die eadem operatus delicta sit, pro quibus duabus vicibus, siue pro quo facto iterato à duobus testibus singularibus deposito, ipse Titius præsumitur vehementer, immo violenter de furto, adulteriove suspectus *glos. cap. nihilominus, 3. q. 9. Tabie. verbo testis, n. 6. in fi.*

§ 2 † Si autem de loco, persona, delicti specie, mense, cæterisque substantialibus conueniant; de die vero vnus dicat, exempli gratia die Lunæ tali; alter autem dicat se non recordari de die præcise, plene utique probant, suntque contestes, & ad condemnationem sufficiunt. D. Tho. *loco cit.* eo namque casu nulla inter eos discordia est.

Secus foret si vnus diem Lunæ, alter vero diem Martis, vel alium ab illo die Lunæ diuersum assertiue deponeret; tunc etenim inter se utique dissentirent.

Similiter si de loco, & tempore, quæ non sunt de substantiâ actus vnus dicat se non recordari, suppletur per alium. Farinac. *quæst. 62. num. 333. & seq.*

§ 3 † Simili modo si de vno, eodemque actu continuationem præseferente deponerent, licet vnus post alium vidisset. vt qui per foramen, vel scissuram faterentur vidisse Titium cum tali muliere adulterium perpetrasse vnus post alterum; pleneque probarent. Innocent. & Ioan:

Andræ

Andr. in cap. qualiter, & quando, el secondo, de accus. quo etiam casu sunt contestes. Armil. ver. testis. nu. 6. Siluest. eod. q. 3.

† Alio quocumque modo per testes singula- 54
res, licet plures nemo condemnari potest. Caiet. ubi sup. Armil. loc. cit. nu. 5. in fine. probat Pegna. ubi sup. ver. his fortassis. & seq. Cæsar de Grassis. decis. 97. nu. 5. & decis. 171. n. 6. tantummodo indicium faciunt ad torturam Abb. c. super eo. de test. Clarus q. 21. versic. vnus testis, & q. 52. versic. dixi etiam. & probationem semiplenam, si super facto deponunt, non autem super indicio. Abb. c. iuramenta, de iureiur. attamen testes singulares iurandi sunt, vt efficiantur contestes. Cæsar. citat. decis. 137. nu. 5.

Pro hac materia vide Fran. Pegnam cit. comm. 121. per totum. in 3. par. direct. inquisito. & Farin. q. 64. per totum.

De Testibus varijs.

† Testis autem varius dicitur ille, qui Vel cō- 55
traria deposuit, siue in eodem examine, siue in diuersis. Vel primo per verbum credo, dehinc assertiue testificatur. Vel primo se nihil scire ait, postea de facti veritate deponit. Vel primo testimonium affert, deinde se ita deposuisse negat. Vel vnum quid extra iudicium affirmat, postmodum contrarium, seu aliud in iudicio asserere non veretur. Vel tandem vnum quid asserit in iudicio, deinde illudmet reuocat extra iudicium.

De his omnibus quid veritatis, quidque fidei habeant, quidve operentur, videndum est.

† Itaque si testis in eodem examine contraria 56
depo-

deponat, nec talis contrarietatis causam iustam, seu rationabilem afferat, illi minime credendum est. *arg. c. cum ecclesia, de causa posses. & propriet. Alexan. Consil. 20. nu. 3, lib. 4. Couar. lib. 2. variar. resolutio. c. 13. n. 8. Clar. q. 53. ver. quartus est casus*, quod intelligendum est, si contrarium deposuerit circa factum principale; aut circa qualitates substantiales: non autem circa extrinseca. per ea quæ habet idem Clar. *ead. quest. ver. scias tamen.*

Si autem in diuersis iudicijs contraria dixerit, cum vtrumque dictum adhibito iuramento deposuerit; velut periurus, & falsus puniri potest. id affirmant omnes Doct. nemine contradicente; illique non est adhibenda fides.

Si tamen in secundo examine primum dictum per se ipsum reuocauerit, dicto secundo standum erit. *Alexand. de præsumpt. regula 2. præsumpt. 29. num. 7.*

Quod intelligendum est si ante triduum reuocauit; nam si post triduum postremo illius dicto minime creditur; præsumitur enim subornatus. *Cæsar de Gras. decis. 21. n. 11.*

Et quoque idem affirmandum est, si primum examen validum nequaquam fuisset, secundum autem validum; secundæ namque huiusmodi testis depositioni utique standum erit. neque testi nocere debet, quod contrarium in iudicio, quod nullum erat, asseruerit. *glos. c. cum causam. de testib. Clar. dicta quest. 53. versic. tertius est casus. circa finem.*

At vero si in secundo examine, se in primo errasse minime dicat. si possunt illa dicta per iudicem concordari, concordanda sunt. *Imol. l. quæ bona*

bona. ff. si quis stipulat. vers. nota ex testam. Abb. in c. cum tu. de testib.

Quod si concordari nequeant, & admonitus ipse testis de huiusmodi contrarietate, dicat se velle primum dictum corrigere, in continenti- que corrigat, admittendus est. *c. praterea, de testib. illicque credendum. Farinac. q. 66. nu. 227.*

At si pro primo dicto corrigendo tempus ex- postulet, non est audiendus. *Farinac. locis cit. nu. 228.* verum ut falsus, ac periurus puniendus, pre- sumitur etenim ipsum velle aut cum parte lo- qui, aut de mendacio cogitare. quod omnes fa- teri docet *Couarr. locis citat.* & primo illius di- cto standum esse tradit ibidem. *Farinac. vbi supr. num. 124. & 127.* nisi probet de errore. *Farinac. ibi. num. 245.* verum testis huiusce depositio mi- nime sufficit ad torturam: sed tantummodo ad inquirendum; illius namque fides utique dimi- nuta propterea est. *Clar. vbi supra. versic. quartus est casus. post medium.* *Farinac. locis citat. num. 164. & 250.*

† Quod si testis primo deponat per verbum 57 *credo*, assertive deinde loquatur. secundo illius dictio tribuetur fides. *gloss. l. de tutela. ver. proba- ta, C. de in integr. rest. minor. Soncin. cons. 92. nu. 7. l. 7. lib. 3. Clar. loc. cit. ver. vnum etiam.*

† Si autem ipse testis primo se nihil scire dicat, 58 posteaque de facti veritate deponat. nihil profe- cto probabit. *Clar. d. q. 53. ver. sed quid si testis. vide Farinac. q. 66. cit. num. 329. & seqq. eo. namque ca- su correctioni locus non est.*

† At vero si testis in secundo examine dicat se 59 in primo non ita deposuisse, ut in actis reperi- tur. licet hoc in regularium iudicij nequeat
M eueni-

uenire, cū in eis nedū notarius; verum & Iudices adsint, ipseque testis proprio subscribat examini. in aliorum attamen gratiam dicendum videtur; quod si coram iudice, atque notario in primo examine deposuit, reiiciendus est, illiusq; primo dicto credendum. Si vero coram tabellione solo deposuit.

- 60 † Si tractetur de falso teste puniendo, tam ipsi testi, quam notario creditur. *Specul. tit. de testim. §. ver. sed pone. Clar. loc. cit. ver. quintus est casus, & eod. libr. 5. §. falsum, ver. pone testis.*

Quod si agatur cui potius credendum sit, dicendum est quod notario magis, quam testi. *Clar. vbi sup.*

- 61 † Si autem vnum extra iudicium dixerit ipse testis, contrarium vero in iudicio fateatur: si quod extra iudicium dixit minime fuit iuramento firmatum, dicto posteriori, quod in iudicio deposuit standum profecto est. *Farinac. d. q. 66. nu. 193.*

- 62 † Iuratum namque dictum non iurato preferatur. *Alex. cons. 74. n. 8. lib. 1. cons. 222. nu. 15. lib. 2. & cons. 66. n. 20. lib. 6. Fel. in c. inquisitionis, §. tertia, in fi. de accus. Cou. lib. 2. var. resol. c. 13. cit. nu. 7.*

Huius attamen testis fides debilitata est. *Aret. cons. 71. nu. 1. in fi. Boss. tit. de oppos. contratestes, nu. 3. Farin. loc. cit. n. 226.* quare torquendus erit, illique dicto credendum, quod in tortura asseruerit. *Clar. d. q. 53. ver. primus est casus. post medium.*

Verum si quod extra iudicium effatus est, iuramento quoq; firmauit; cum positus inter duo contraria iuramenta sit, de periurio, & falsitate poterit condēnari. *Boss. lo. cit.* nulliq; illius dicto fides adhibenda sine tortura est. † Si

† Si vero quod in iudicio affirmavit, extra iudicium reuocauerit, primo illius dicto iudiciali iuramento firmato utique standum erit. Clar. *loc. cit. ver. secundus est casus*, licet huiusmodi reuocationem in articulo mortis positus faceret. Bar. in l. *si quis in graui*, §. *si quis moriens, in fine*, ff. ad Syllan. Cou. & Clar. *vbi supra*, Cæsar de Grass. dec. 21. n. II.

Generalistamen conclusio in hac materia illa est; quod † Testi Vario minime fides adhibetur, *c. cum ecclesia, de causa possess. & propr.* Far. *vbi supra*, n. 13. quare ut illi præstanda sit fides, torquendus erit. Clar. q. 25. *ver. item testis varius*. Far. d. q. 66. n. 98. & 100. Iudicis autem arbitrio leuior, grauior-ve tortura iuxta personæ, varietatis, ac delicti qualitatem adhibenda erit. Punitur vero testis varius de falso. Far. d. q. 66. n. 56.

De Testibus discordantibus.

† Testes vero discordes illi dicuntur, qui diuersa, vel contraria deponunt, quæ inter se coaptari minime queunt.

Hoc autem euenire dupliciter solet. Aut in testibus pro eadem parte examinatis, siue ad Rei, siue ad Actoris fauorem. Aut in testibus partium diuersarum; quando videlicet testes pro Actore examinati à testib. pro Reo examinatis dissetiunt.

† Si eiusdem partis testes inter se discordes fuerint. ex. gr. aliqui dixerint delictum tali die fuisse perpetratum, aliqui vero alia die, & de ipsius delicti non iterabilis, vel iterati corpore constet; ex animi proprii motu, quibus credendum sit, iudex ipse percipere debet, aut ex numero testium, aut ex illorummet dignitate, aut ex causæ fauore, aut ex negotij, dictorumve conditione. D. Tho.

2.2.q.70.art.2. ad 2.Dom. Sot. lib.5.de iust.& iure,q.7.art.2. illisque maiorem fidem poterit adhibere, qui verisimiliora, aptiorave asseruerint. vt optime Cæpolla.conf.1.& 62.Farin.q.65.n.135.& seq. atq; etiam illorū contrarietates quam maxime fieri potest cōcordandę sunt. Cæl.de Grassi. decis.73.nu.5.& decis.175.nu.23.Farinac. d.q.65.nu.36.& seqq. De illorum concordia.Farin. ibi.num.245.& seq.

67 † Quod si in rebus parui momenti discordes fuerint, vel in ijs, quæ ad facti substantiam nō attingunt, exemp. gr. aliqui dicant, quod tempus nubilosum erat, aliqui vero serenū. aliqui thalamū fuisse pictum, aliqui vero album. aliqui hora 21. aliqui hora 22. eorum testimoniū propterea nequaquam debet infringi. ex D. Tho. & Sot. loc. cit.

68 † At vero si testes pro Reo à testibus pro Actore productis dissenserint. si pares numero, dignitateque fuerint, in Rei fauorem iudicandum est. D. Th. & Sot. vbi supra. Abb. bonæ, de elect. & c. cum P. de accusat. arg. c. cum sunt, de reg. iur. lib. 6.

Quod si pro eorum aliquo plures numero, dignitateve fuerint; pro illo erit vtiq; iudicandum. Probat Cæsar de Grassis dec. 69.nu.4. & decis. 106. nu.7. Farin. q.65. nu.107. & 114.

De Testibus confuse, obscure, & ambigue loquentibus.

60 † Testes cōfuse, obscure, ambigueq. deponentes appellantur qui *per mihi videtur, per forsan, per non bene*, similibusq. verbis deponunt; ex quibus clara sententia, aperta q. veritas haberi minime potest. Hi profecto nihil probāt. Farin q. 68. n.1.

70 † Obscurum etenim, aut confusum, aut ambiguum dictum ad iuris effectū pro non dicto habetur.

betur. gl. in *c. si testes*, §. in *testibus*. ver. simpliciter 4. q. 3. & in *c. qui episcopus*, vers. simplicibus, 23. dist. arg. *c. si testes cit.* concordat tex. in *l. de etato*, §. si interrogatus, ff. de interrog. action. quod & ipsa æquitas ad pleniorē innocentis defensionē postulare videtur arg. *l. 1. §. si quis ultra* ff. de quest. Sonc. reg. 498. in fallentia 6. 10. & 11.

† Quare si iudex ita necessarium esse perspexerit; huiusmodi testes iterum, atque iterum interrogare poterit, *c. cum clamor*, de *testib.* illosque ad clare, distincte, simpliciterque deponendum cogere, si præsentes habere queat. 71

† Si vero absint, aut propriū dictum interpretari minime sciant ille sensus eo casu ab ipso iudice accipiendus est, qui delictum excludit, *l. si quis intētionē*, ff. de iudic. Innoc. in *c. dudum*, de *electio*. Fr. Pegna comment. 111. in 3. par. direc. inquisit. versu. Sed cum in istis. delictum enim in dubio præsumi non debet. Cæsar. cit. decis. 39. nu. 2. & maxime si testes contra aliquē deponerent. iuxta *c. cum sunt*, de *reg. iur.* in 6. in benigniorem enim partem interpretandi sunt. Farin. d. q. 68. nu. 45. 72

De Testibus de credulitate deponentibus.

† Testis de credulitate dicitur ille, qui certi nihil affirmat: sed tantum per credo, & non credo deponit. 73

† Ille, si credulitas proxima sensui est, quo veritas ipsa percipitur; siue rationabilem suæ credulitatis causam affert, ac proximam, utiq; probat. ex. gr. si dicat credo Titium cū tali muliere adulterium perpetrasse, quia nudum cum nuda vidi, vel solū cum sola se inuicem osculantes, ac impudice tractantes, arg. *c. præterea*, de *testib.* & *l. si* 74

vicinis, C. de nuptijs, Bal. in l. i. C. de falsa causa adiec. leg. §. testium, ver. preterea, & in l. solam, ver. 9. C. de test. Abb. c. quoties, eod. ti. Fel. c. inquisitionis, §. qua-
suisi, de accus. Far. d. q. 68. n. 74. III. & seqq.

Si vero credulitas ab ipso est sensu remota, vel ab actibus, quibus veritas ipsa percipitur; ipse testis de credulitate deponens nihil omnino probat. Abb. loc. ci. ex. gr. si dicat credo Titium cum tali muliere adulterium commisisse, quia illos in via secum alloquentes vidi.

75 † Ad hoc enim ut ipse testis de credulitate deponens probet, necesse est, ut credulitas siue credendi ratio in eo eliciatur ex actibus, ex quibus homines communiter aliquid factum fuisse presumunt, aut verisimiliter credunt. Abb. d. c. quoties, de test.

Etiam si credulitatis huiusmodi causam nullam, vel minus rationabilem attulerit; ut si dicat scio quia credo, vel credo quia ita esse puto, nihil probat. Bald. in l. conventionum, vers. ex predictis infero, C. de episc. & cler.

Similiter si dicat se pro certo credere, nec lub-
iungat quare certo credat; nihil probat, etiam præsumptiue. Bald. cit. in l. siue possidentis, ver. sed quero, C. de probat.

76 Regulariter autem † Testis de credulitate non valet, c. relatum, §. q. 2. l. testium, C. de test. Specu. 3. par. tit. de test. §. opponitur autem. Ang. in Auth. de h. & Falc. §. hinc nobis, n. 2. Cæs. dec. 76. n. item 2.

Quod si causam non viquequaq; probabilē suæ credulitatis adduxerit; quāvis plenā probationē minime faciat, quare neq; indicatiū ad torturā; at-
tamē præsumptionē faciet, ac indicatiū inquirendū sufficiens. maxime si de corpore delicti cōstiterit; verū quis illud perpetraverit, ignoratur.

De Testibus vacillantibus.

† Testis vacillans dicitur ille, qui ita deponit. 77.
Vidi hic, imo ibi, imo ibi. fecit sic, imo sic, imo
sic. vel similiter.

† Ille si vna vice tantummodo dicat imo ibi, 78
vel imò sic, quasi prius dictum corrigens, nō va-
cillat; sed utiq; probat. *l. si ita, ff. de hered. instit.* at
vero si replica verit imò ibi vel imo sic, utiq; va-
cillat; nihilq; probat, *c. si testes, 4. q. 2. & 3. & c. cū
ecclesia, de causa possess. & propriet.* & propter hu-
iusmodi vacillationem torqueri potest; ac debet
probat. *Foller. in pract. crim. can. versu testib. dili-
genter examinatis c. 8. nu. 47. ac versu tormentis mox
subijciuntur. c. 31. n. 12. ex c. illi qui iuncta glos. ver. ut
dum, 5. q. 5. Farin. q. 66. n. 98.*

De Testibus falsis.

† Testis autem falsus appellatur, Qui vērta- 79
tem, quam fateri tenetur, aut negat, aut occultat.
Vel qui super certo articulo interrogatus, ait se
nihil scire: cum attamen sciat. Vel qui iuravit pu-
ram, & meram dicere veritatem, multa vero sub-
trixit essentialia, *c. 1. de crimine falsi. Panor. ibid.
Farin. q. 67. n. 220. & 228.* Vel etiam qui de alicu-
ius dicto testimonium ferens, illud in alio sensu,
quam fuit prolatum contra illum, qui dixit ma-
litiose deponit; aut minime integrum referens:
aut assertiue prolatum affirmans, quod vel du-
bitatiue, vel recitatiue, vel interrogatiue dictū
fuit. *Pegna comm. 122. ver. nec modo in 3. par. direc.
inquisit.*

Ad hoc autem ut falsus testis aliquis vere sit,
falsiq; pœnā incurrat, necesse est: ut interrogatus
iuridice fuerit, ac de veritate dicenda prætiterit

iuramentum; & veritatem aut occultarit, aut negarit ijs quibus dictum est modis, eorum vel altero.

- 80 † Testi, qui in sua depositione falsum dixisse conuincitur, nulla est adhibenda fides. Alex. *conf.* 152. nu. 1. lib. 7. quã esse cõmunem affirmat. Farin. *d. q.* 67. nu. 58. & *seqq.* & quidem illi nemo non assentitur.

Idq; adeo verum est, quod etiam testis, qui in vno falsum circa factum principale, qualitatesve substantiales dixisse conuincitur; tota eius depositio suspecta redditur, atq; vitiata: ita vt nullam prorsus in iudicio fidẽ faciat. Iuramentũ etenim indiuisibile cũ sit; illud qui semel violauerit, aliàs quoque de illius iterata violatione suspectus habendus profecto est. iuxta regulam *Semel malus*, de *reg. iuris* in 6. ita docent Alex. in l. *si ex falsis*, n. 13. C. de *transact.* & *conf.* 27. n. 3. lib. 2. Dec. *conf.* 105. nu. 5. ver. *similiter testis*. Mar. *sing.* 76. & alij cõmuniter. Clar. quoque §. *fin* lib. 5. q. 53. vers. *sed quæro*, & *seq.* Farin. *d. q.* 67. nu. 112. & 139. & *seqq.*

- 81 † Quod si circa extrinseca, & factum principale, qualitatesve substantiales minime cõcernentia, falsum dixisse conuictus fuerit; nequaquam dicitur falsus; neque vitiata illius redditur depositio. Imol. in l. 1. §. *si quis simpliciter*, nu. 35. ver. *item inducitur*. Alex. *conf.* 88. nu. 195. qui affirmat hanc esse communem. Cæsar. *decis.* 75. nu. 9. Farin. *d. q.* 67. nu. 159. & *seqq.* & nu. 179.

- 82 † Sufficit enim testes in facto principali concordare, veritatemq; deponere, licet in accessorijs varij, atque etiam contrarij sint. Soncin. *iun. conf.* 102. n. 6. lib. 3. Dec. *d. conf.* 105. nu. 2. Alex. *conf.* 47. n. 5. l. 2. ita quoq; nullus Doctorũ nõ affirmat.

† Con-

† Conuincitur vero testis de falso, & quando 83
ipfemet se falsum deposuisse fatetur; & quando si-
ue in eodem, siue in diuerso iudicio contraria di-
xit: & per alios testes numero plures, qui depo-
nant contrarium.

Quod si vnus tantum contrarium dixerit, neu-
tri credendum est. Clar. lib. 5. §. falsum, vers. te-
stis, qui falsum, & seq.

† Pœna falsi testis ad offensam, si videlicet do- 84
lo malo contra innocentem deposuit, pœna ta-
liones est, l. 1. §. præterea, ff. de sicarijs. multis pro-
bat. Pegna d. com. 122. ver. sed in contrarium. &
Clar. loc. cit.

Quod si ad alicuius defensionem deposuit; extra-
ordinaria pœna plectendus est. Clar. vbi supra. Fa-
rinac. d. q. 67. n. 18. quæ pœna locum quoque
habent, quamuis illius depositio effectum ab eo
intentum fuerit nequaquam sortita. Panormit.
in c. 1. de crim. falsi. Pegna locis cit. versic. id est au-
tem, tunc enim pœna saltē extraordinaria puniri
debet. Farin. d. q. 67. n. 93. & seqq. & n. 219. et-
iam quod eius dictum non valeat. Palacius Rub.
in l. taurina 83. Clar. §. falsum vers. tu scis.

Tenetur quoque falsus testis de damno per il-
lius falsitatem sequuto. glos. in c. presbyterum, in
glos. fin. de homicidio. Tolet. lib. 5. instrum. sacerdot.
ca. 59. nu. 2. in fine.

Clerici vero falsi testis pœna depositio, ac in
Monasterio detrusio est, cap. si episcopus, 30. dist.
Archid. ibid. Panor. in c. 1. cit. de crimine falsi, ver.
tem quæro.

De Teste omni exceptione maiore.

† Testis omni exceptione maior, qui, & ido- 85
neus,

neus, & integer appellatur ille est, qui fide dignus, iuratus, de facto ipso de visu deponit, siue de scientia, & causa scientiæ ac de auditu in ijs, quæ solo auditu percipi queunt, siue de alio sensu corporeo, ita vt concludat; de tempore quoque ac loco, alijsve circumstantijs substantialibus, & cui nulla obiectio, aut exceptio opponi potest, vt à testimonio repellatur, sine vt illius depositio inficietur, *c. licet, de testib. glos. & Abb. ca. ex litteris, de consanguinit. & affin.* Abb. item *inc. at si clerici, de iud. & c. denique, de except.* Dec. *cons. 429.* Clar. *q. 21. ver. vnus testis.* Pegna *com. 120. in 3. par. dir. inquis. ver. voco autem.* Far. *q. 62. n. 1. & seq.*

- 86 † Huiusmodi testis probationem facit semiplenam, etiam in criminalibus, *l. admonendi, ff. de iureiur.* Bart. *ibi. n. 36.* & cōmuniter D. *gl. in l. bone fidei, C. de reb. credit. & ibid.* Bald. cum alijs D. *glos. in l. 3. c. ad leg. Iul. maiest. & ibi communiter Doct.* quos refert, ac sequitur Ant. Gom. *tomo 3. var. resol. c. 12. n. 2. circa fi.* Zabara. *cons. 9. num. 7.* Ias. *in 2. lect. nu. 92. & alij.*

Solusque testis omni exceptione maior legitimus facit indicium ad torturam; licet nulla alia indicia siue leuia, siue graua concurrant. Rom. *cons. 451. n. 4.* Gomez. *vbi sup. c. 13. n. 7.* Carrer. *in pract. crim. num. 110. vers. primo maius indicium.* Clar. *loc. cit. & q. 22. ver. vnum tamen.* Farin. *q. 37. n. 54. & 58.*

- 87 † In dubio testis idoneus, siue integer, siue omni exceptione maior quisq; præsumi debet, si cōtra illū nihil oppositū fuerit. probat Curt. *cons. 56.*

- 88 † Bonus etenim regulariter præsumitur quilibet, nisi de contrario constet. Innoc. *c. dudum el 2. de elect.* Abb. *ibi.* Felin. *in c. fin. n. 11. de præf.*

Cæsar de Grass. *decis.* 173. *num.* 7. *ex l. merito, ff. pro soc.*

De Testiuus Contestibus.

† Testes demum contestes, ac plene probantes 89
illi sunt, qui omni exceptione maiores cum sint,
siue idonei, de eodem facto, loco, tempore, per-
sonis, alijsque circumstantijs ad facti substan-
tiam attinentibus, ac necessarijs per sensum ex-
ternum iurari deponunt, exemp. grat. Duo pro-
batæ vitæ iurati deponentes Titium percussisse
Ismaelem in platea die Dominica post festum
Sancti Francisci pugione, quia viderunt d. Titium
percutere dict. Ismaelem. Vel duo similiter bo-
ni viri iurati deponentes Titium blasphemasse
B. Virginem in apotheca talis aromatarij de mē-
se Septemb. circa festum S. Michaelis, quia illum
blasphemantem audierunt. Vel etiam duæ ob-
stetrices bonæ famæ iuratæ deponentes Dinam
esse virginem incorruptam, quia tactu illam ta-
lem esse cognouerunt. hi omnes contestes, ac ple-
ne probantes profectosunt. ex Thom. 2. 2. q. 70.
art. 2. *ad* 2. cuius verissimæ: sententiæ Doctorum
nemo non subscribit.

† Duo testes huiusmodi plene delictum pro- 90
bant, ad Reumq; conuincendum, & cōdemnan-
dum sufficiunt. *ex c. quod vero, 2. q. 5. in c. in omni*
negotio, de test. c. cum esses, & c. relatum, de testam.
arg. Deut. 17. & 19. à Christo ipso confirmatum.
Matth. 18. & ab Apostolo Paulo præceptum. 1.
Tim. 5. D. Tho. loco cit. art. 2. Do. Sot. lib. 5. de
iust. & iure, q. 7. art. item 2. Valent. tomo 3. disput.
5. q. 14. punc. 2. Farinac. q. 62. nu. 232. & omnes
communiter.

† Et licet in accessorijs, siue in aliquibus ad 91
facti

facti substantiam minime necessarijs non conuenirent, non propterea illorum aut infringitur, aut debilitatur testimonium; quinimo firmitus, & credibilius efficitur. ex D. Ioann. Chrylost. *Homel. 1. in Matth. & D. Tho. art. 2. cit. ad secundum circa fin. Farin. q. 65. num. 16. & ex dictis hoc eod. cap. num. 67. & 82.*

Etenim si in minimis quoque concordarent, ex condicto eundem sermonem proferre viderentur. quare illos conspiratores esse præsumi posset.

Id vero iudici relinquitur discernendum.

Idcirco si in cæteris concordantes exstiterint: sed eorum alter de die præcise non recordetur, dummodo certam diem non assignet à deposita ab altero teste diuersam, utique contestes erunt. iuxta illa, quæ hoc eod. cap. num. 52. habita sunt. Et quoque si de actu eodem continuationem præferente non simul: sed ab altero post alterum viso deposuerint. quemadmodum superius num. 53. dictum est.

In dubio autem testes præsumuntur contestes, & vnus accepit declarationem ab alio. Cæsar, de *Graf. decis. 67. n. 4. & 5.*

De alijs circa testium cognitionem necessarijs.

92 † Vt vero testes in iudicio legitime probent, primo necessarium est illos citare, seu quoquo modo vocare.

93 † Testis etenim non citatus, aut vocatus utique suspectus redditur nec probat. *l. presbiter, C. de episcop. & cler.*

Secundo illis deferendum est iuramentum.
nam-

namque. † Eest non iurato non creditur, *c. tuis*, 94
& c. nuper, de testib. l. iurandum, C. eod. tit. neque
 talis facit indicium, *gl. in c. sicut, de sent. excomm.*
Abb. in c. cum olim, de testib. Farin. qu. 73. num. 1.
& seqq.

† Iurare vero testis debet rei veritatem, quam 95
 nouit, sincere deponere, *cap. hortamur, 3. q. 9. ta-*
ctis scripturis. Episcopi, & sacerdotes tacto pe-
ctore. Farin. q. 74. nu. 82.

Tertio † interrogandi sunt iuris ordine serua- 96
 to, idest à iudice competente, præcedente accusa-
 tione, aut denunciatione, aut exceptione, aut in-
 famia legitime probata, aut indicijs sufficientibus
 alioqui testes dicere veritatem nequaquam te-
 nentur: † sed illam cælare quoquo modo absque 97
 mendacio tamen, vtique possunt D. Thom.
2. 2. q. 70. cit. art. 1. Sot. lib. 5. de iust. & iure, qu.
7. artic. item 1. Nauar. in man. c. 18. num. 61. & c.
25. num. 43. quare processus vitiari profecto
posset.

† At vero testes iuris ordine seruato à iudice 98
 competente interrogati, respondere tenentur.
argum. Matt. 23. Quaecumque dixerint vobis seruate,
& facite. D. Tho. & Sot. locis cit. D. Antonin. 2.
ar. tit. 1. cap. 18. Nauar. d. c. 25. num. 44. Tolet.
ib. 5. instr. sacer. c. 59. & alij communiter.

† Interrogandi vero sunt ipsi testes de facto, 99
 personis, tempore, loco, contestibus, causa scien-
 tiæ, vel credulitatis, alijsque ad rem ipsam neces-
 sarijs, ac spectantibus circumstantijs; vt & veritas
 seruatur, & ipsum eorum testimonium validum,
 & firmum reddatur.

† Meminerit præsertim ipse iudex testes inter- 100
 rogare de causa scientiæ, siue credentiæ. exempli
 gra-

gratia, quod Titius delictum tale cōmiserit, quomodo id sciant, vel quare credant illum tale delictum perpetrasse. hæc namque testis ipsius; siue testimonij illius quasi anima est, qua sine testificatione minime valet. Bald. in l. solam, C. de test. Ambros. in processu informatiuo. lib. 1. c. 2. num. 16. Corn. lib. 2. cons. 232. & lib. 5. cons. 216. Farin. q. 70. n. 1. 3. & seqq.

101 † Vt autem ipsi testes facilius veritatem deponant; admodum conueniens erit illos prius admonere, quam sit graue scelus, & veritatem negare, & falsum iurare, & contra innocentem odio, ira, aliave passione, aut causa deponere. Pegna. com. 17. in d. 3. par. direc. inquisit. Ambr. loc. cit. num. 36.

102 † Vt quoque processus firmior, validiorque sit; recte operabitur ipse iudex, si nomina, cognomina, patriam, ætatem, officium, sine statum ipsorum testium in eo describere fecerit, eorumque dicta nedum eodem sermone, quo ab ipsis prolata: sed etiam eo modo, quo ab illis deposita fuerint, clara videlicet clare, dubia dubie, & huiusmodi, similiter scriptis in eodem processu mandare iusserit.

Ac demum testi committere, vt proprio subscribat examini, vel scribere si nesciat, propria manu signum crucis apponat, ipso lecto prius tamen eidem.

Illud quoque non ignoret iudex opere pretiū
103 est, quod cum † Testis officium publicum, necessariumque sit; quemadmodum affirmat glol. in rubr. de test. cogen. & Amb. vbi supra c. 3. n. 1.

104 † Testes. qui deponere noluerint, ad testimonium ferendum velint, nolint, cogi utiq; possunt.

Clar.

Clar. l. 5. §. fin. q. 24. ver. *successiue videamus*. Amb. ubi supra n. 3. arg. c. *quisquis*, II. q. 3. & l. *si quando*, C. *de test. ac toto feret tit. de test. cogen.*

† Etiam clerici, & religiosi per illorum iudices ¹⁰⁵ competentes, c. *quamquam*, 14. q. 2. Compelli vero poterunt Regulares pœnis cuiusque Congregationis instituto conuenientibus. & quoque (si casus exposcat) censuris ecclesiasticis, c. *cum contra*, de test. cogen.

† Quod si aliqui testes inhabiles existant, vt ¹⁰⁶ infames, criminosi socij criminis, & alij, de quibus hoc eodem. c. n. 3. & seq. dictum superius est, aut varij, aut vacillantes, aut factum quoquo modo occultantes, aut confuse, obscure, & ambigue loquentes, & alij huiusmodi, ad eorum dicta valida, certaue reddenda torqueri poterunt. Boiss. in tit. de tortura t. 2. §. 1. Clar. loc. cit. q. 25. Villag. lib. 8. pract. crimin. can. ca. 6. per totum, quos vniuersi sequuntur.

† Etiam ipsi clerici, & religiosi. Præpositus, in ¹⁰⁷ cap. *presbyteri*, el primo, 5. q. 6. Foller. in pr. crim. can. ver. *testibusque diligenter examinatis*, cap. 8. nu. 47. Clar. loc. cit. ver. *sed nunquid*. Farin. q. 41. n. 2. & seqq.

Regulares attamen religiosa tortura, de qua cap. seq. nu. 59. sermo fiet, torquendi erunt.

De Indicijis, ac Tortura. CAP. XVIII.

S V M M A R I V M.

- 1 *Indicia quid sint.*
- 2 *Indicia quædam leuia, quædam graua, quædam grauissima.*
- 3 *Leuia indicia quæ sint.*

- 4 *Grauius indicia qua sint.*
- 5 *Grauiissima indicia qua sint.*
- 6 *Lenia indicia quid operentur.*
- 7 *Ex leuibus indicijs probi, ac bona fama viri capi non debent.*
- 8 *Regularium iudex in delictis grauiissimis, vt procedere debeat.*
- 9 *Indicia grauius quid operentur.*
- 10 *Indicia vehementia ad condemnationem, vt sufficiant.*
- 11 *Regularis ex indicijs vehementibus condemnari potest.*
- 12 *Indicia vehementia quid operentur.*
- 13 *Indicium idem respectu diuersorum leue, & graue est.*
- 14 *Luxuria vitium in sene ac in iuvene nequaquam praesumitur.*
- 15 *Vitia non sunt in morigerato, & studioso, at in parum honesto, ignaro, & otioso suspicanda.*
- 16 *Ignorantia cunctorum vitiorum est mater.*
- 17 *Otium vitiorum omnium magister est.*
- 18 *Iudex lenia, grauius, & grauiissima indicia iudicare debet.*
- 19 *Indicia multa, & qua principaliora sint.*
- 20 *Confessio extraiudicialis quod indicium sit, & quid operetur.*
- 21 *Confessio sacramentalis nulli nocere debet.*
- 22 *Confessio à iudice incompetente vi, aut metu extorta non officit.*
- 23 *Confessio coram iudice incompetente sine vi, aut metu facta graue indicium.*
- 24 *Confessio coram iudice incompetente facta, si coram iudice competente reuocetur, quid agendum sit.*
- 25 *Confessio iudici vt persona priuata facta vt noceat.*
- 26 *Confessio in tortura facta, deinde reuocata indicium ad torturam reiterandum est.*
- 27 *Tortura vsquequo reiterari ex reuocatione confessionis in ipsa facta queat.*
- 28 *Solitus delinquere qui dicatur.*
- 29 *Delinquendi consuetudo quod indicium sit, & quid operetur.*
- 30 *In fragranti crimine captus, aut repertus, vt à iudice tractandus est.*

- 31 Socij criminis dictum quid operetur.
- 32 Duo socij criminis deponentes , aut duo testes inhabiles quid operentur.
- 33 Dictum socij criminis tortura confirmatum quid opere-
tur.
- 34 An aliquando sine tortura sufficiat ad torturam.
- 35 Assertio vulnerati, sollicitati, corrupti, vel mandatarij,
quid operetur.
- 36 Fama quod indicium sit, & quid operetur.
- 37 Fama vehemens ad torturam sufficiens indicium est.
- 38 Fama vehemens quæ sit.
- 39 Fama sola , quandoque indicium ad torturam suffi-
ciens est.
- 40 Moribus depravati facilius in peccata labuntur.
- 41 Fama cum fuga graue indicium est.
- 42 Fama cum uno teste, aut alio adminiculo sufficit ad tor-
turam.
- 43 Infamato, si per triennium bene vixerit, fama probata
minime nocet.
- 44 Fuga delinquentis quod indicium sit, & quid opere-
tur.
- 45 Fugiens de carcere, quod indicium facit.
- 46 In carcere detentus indebite, fugere potest.
- 47 Statim post fugam ad carceres rediens non est puniendus,
ut fugitiuus.
- 48 Inimicitia quod indicium sit, & quid operetur.
- 49 Mina quod indicium sint, & quid operentur.
- 50 Physionomia quod indicium sit, & quid operetur.
- 51 Res furata apud aliquem inuenta quod indicium sit, &
quid operetur.
- 52 Res alicuius in loco delicti inuenta, quod indicium sit, &
quid operetur.
- 53 Testis cuiusvis de visu quod indicium faciat.
- 54 Indicia duo per se insufficientia si concurrant quid fa-
ciant.
- 55 Testis de auditu, alijsve sensibus, quod indicium fa-
ciat.
- 56 Testi deponenti se vidisse de nocte, ut creditur.
- 57 Variatio, Vacillatio, & Mendacium quod indicium fa-
ciant, & quid operentur.
- 58 Rubor, Pallor, inconstantia, tremor, & similia quod indi-
cium faciant.

- 59 *Indicia oportet esse probata, & quomodo probentur.*
- 60 *Indicia probanda quæ sint.*
- 61 *Indicia à quibus petenda sint, & per quos probanda.*
- 62 *Tortura genera quibus Iudices utuntur Regularibus minime conueniunt.*
- 63 *Tortura regularibus adhibenda quæ.*
- 64 *Regulari carcer ad custodiam, ut dari queat.*
- 65 *Cum Regulari datur carcer ad custodiam, vel ad torturam, id in actis ponendum est.*
- 66 *Carcer ad pœnam Regulari datus illum reddit infamem.*

1 **D**E Indicijs, † quæ signa sunt quædam præsumptionem præferentia, quod quis delictum aliquod perpetraverit, verba facturus, primo illa cum doctoribus in † leuia, graua, grauissimaq; distinguam, quorum omnium notitia iudici maxime necessaria est præsertim cum Inquisitionis via procedit, enim uero ad ipsū delinquentem inuestigandum opus est, ut generatim assumat indicia, speciatim vero, si certus est ipse delinquens. Alias indiciorum diuisiones qui uolet, videat apud Farinac. *qu. 36. num. 35. 44. 58. & 65.*

- 3 † Leuia indicia, siue simplicia, quæ & suspensiones leues appellari queunt, illa dicuntur, quæ ex leuibus coniecturis procedunt, ut dictum testis inhabilis, fama sola, vulnerati assertio, & similia; quæ licet ad inquirendum contra nominatum sufficientia sint: non attamen ad illum constituendum, neque ad torturam, illi, si negauerit, inferendam sufficiunt.
- 4 † Graua indicia, siue vrgentia, quæ & suspensiones vehementes, & semiplenæ probationes nuncupari queunt, illa dicuntur, quæ ex magnis, & solidis proueniunt coniecturis, ut confessio delicti extra iudicium ab inquisito facta; fuga ipsius post perpetratum delictum ante inquisitionem

nem formatam, & captas informationes; dictum testis inhabilis tortura firmatum, & eiusmodi, quæ nedum ad inquirendum contra aliquem: verum & ad torturam eidem inferendam sufficientia sunt.

† Grauiſſima indicia, ſiue indubitata, quæ & violentæ ſuſpicionēs, & pluſquam ſemiplenæ probationes nominari poſſunt, illa dicuntur, quæ ex maximis, & iudicis animum conuincētib. coniecturis naſcuntur, exempli gratia ſi quis de aliqua domo vnum tantum oſtium habente cum euaginato enſe, ac ſanguinolento, facieque turbata viſus exire fuerit; & in illa domo occiſus homo reperiatur, illum tale homicidium commiſſe violentum hoc erit indicium, ſi quis cum alterius vxore in lecto iacere inuentus fuerit, illum adulterium cum ea perpetrare violentum quoque indicium proſecto erit; & huiusmodi alia, quæ ad condemnationem quoque, nedum ad torturam ſufficiunt, eliciuntur hæc ab ipſis doctorib. præſertim à Iulio Clar. *lib. 5. §. ſin. qu. 20.* & Proſp. Farin. *q. 36. & ſeqq.*

Circa indicia leuia notandum eſt, quod † ſufficiunt ad inquirendum, & ad informationes contra nominatū capiēdas, atque etiam ad illius capturam, ſi de fuga dubitetur, non tamen ad illum conſtituendum ſufficiunt; & multo minus ad illum tormentis examinandum. At vero iudex (quod attinet ad nominati capturam) cautē procedere debet.

† Ex leuibus namque coniecturis, ac indiſcijs ad viri probi, & honeſti capturam deuenire minime debet: verum contra illum ſecreto inquirere poteſt, & ſi pluſquam leuia indicia emer-

ferint, tunc procedere poterit ad capturam, ex ijs, quæ habet Fr. Pegna *comment.* 80. *in 2. parte dir. inquisito.*

8 † Quo modo Regularium iudex in delictis grauiſſimis procedere poteſt, ac debet. Etenim regularis inter captura, aut carcere ad cuſtodiam niſi in huiuſmodi grauiſſimis delictis vti minime debet: verum aut ſilentium indicere, aut Monasterium, aut cellam pro carcere, aut quid ſimile in grauioribus delictis in virtute ſanctæ obedientiæ inquisito aſſignare poterit ipſe iudex in omnibuſque procedere iuxta delicti grauitatem, perſonarum qualitatem, ac ſuimet prudentiam.

9 Circa indicia graua notandum eſt, quod ſufficientia ſunt nedum ad nominati capturam: verum & ad ipſum conſtituendum, ſiue interrogandum: atque etiam ad torturam illi, ſi delictum faſſus minime fuerit, inferendam. non autem ad illius condemnationem ſunt ſatis.

10 † Nemo etenim ex præſumptionibus, ac indicijs vehementibus in criminalibus, pœna ſaltem ordinaria condemnari debet.

Præſumptio enim licet ad abſoluendum ſufficiat: ad condemnandum tamen minime ſatis eſt, *l. merito, ff. pro ſocio*, niſi teſtis vnus ei ſaltem adiungatur, probat Cæſar de Graſ. *decif.* 174. *num.* 12. Sed bene alia pœna iudicis arbitrio puniri poteſt, vt optime docet Boer. *in decif.* 164. *num.* 6. quem refert, ac ſequitur Pegna *loco citat. ver. ſed hanc ſententiam.*

11 † Qua pœna arbitraria Regularis, contra quem indicia huiuſmodi vehementia fuerint, poterit condemnari; maxime cum regulares inter in vſu

tortura, qua hæc purgantur indicia, minime sit, per dicta ab Ant. Gomez. *to. 3. Var. resolut. cap. 13.* quo casu tamen caute procedendum est, & indicia meridiana luce clariora sint, necessarium est.

Circa indicia vero grauissima notandum est, quod † licet ad condemnationem sufficiant, cum 12 in illis iuris præsumptio sit, ex qua ad criminalem punitionem, & pœnam ordinariam Criminis imponendam deueniri potest. Bartol. *in l. fur est manifestus, nu. 1. ff. de furtis.* Lodou. Bologn. *l. sciant cuncti, C. de probat.* Farinac. *q. 52. nu. 54.* aliqua tamen probatio, excusatiove Rei admit- tenda est; quemadmodum superius *cap. 10. nu. 15.* dictum fuit; & quoque pœna extraordinaria iudicis arbitrio puniri Reus ipse debet: nisi delictum esset atrocissimum, vt assassinium, simonia, crimen læsæ maiestatis, aut violatæ religionis, & huiusmodi, hæc namque & mitior, & securior sententia est, quam probat Clar. *d. q. 20. cit. ver. scias tamen, circa finem, & seq. & q. 21. ver penul.* Farin. *loco cit. nu. 59. & seq.*

Aduertendum præterea est in hac indiciorum materia regulam tribui certam minime posse. Idem namque indicium est vnus respectu leue, quod alterius respectu graue iudicandum est, & è conuerso, exemp. gr. † Luxuriæ indicium in se- 14 ne, ac in iuvene; in viro honestæ, bonæque vitæ, ac in eo, qui inhonestus, & prauæ conuersationis est, par esse nequit.

Simili modo † vitia reliqua non ita facile in 15 viro morigerato, ac studioso; at in viro liberæ vitæ, aut ignaro; aut otioso suspicanda, præsumendaue sunt.

16 † Cunctorum etenim vitiorum mater ipsa in-
 17 scitia est, *cap. 1. 38. dist. † eorumq; magister otium,*
Eccl. 33. Multam malitiam docuit otiositas.

18 † Quare iudicis prudentis arbitrio, quæ leuia
 indicia sint, quæve grauia, & quæ grauissima, re-
 linquitur iudicandum. Conrad. Lancel. *in prac-*
tit. de Inquisit. n. 33. Farin. q. 8. nu. 46. Nonnul-
 la tamen principaliora adducam indicia, ex qui-
 bus ipse iudex cætera discernere poterit, illa ve-
 ro sunt.

19 † Confessio extraiudicialis. Delinquendi con-
 suetudo. Deprehensio in fragranti. Dictum socij
 criminis, aut sollicitati, aut vulnerati, aut cor-
 rupti, aut mandatarij. Fama, siue Infamia præ-
 cedens. Fuga post perpetratum delictum ante
 formatam inquisitionem, & informationes al-
 sumptas. Inimicitia grauis, & Capitalis. Minæ
 præcedentes. Physionomia. Res furata apud
 aliquem reperta. Res alicuius inuenta circa lo-
 cum, vel in loco delicti. Testis de visu, vel de au-
 ditu, vel alio sensu. Variatio, seu vacillatio, seu
 mendacium, seu inconstantia, seu pallor, seu ru-
 bor, seu tremor ipsius Rei. Hæc omnia qualia in-
 dicia sint, quidve operentur explicabo.

De Confessione Extraiudiciali.

20 † PRIMVM itaque indicium Confessio ex-
 traiudicialis est, exempli gratia, si quis inter
 amicos, alibiue existens se tale furtum, vel adul-
 terium, vel quoduis aliud genus delicti perpe-
 trasse dixerit, huiusmodique delicta commissa
 fuisse constiterit, si confessio huiusmodi per
 duos testes conformes legitime probata fuerit:
 contra confessum indicium vehemens est, & ad il-

lum torquendum, si delictum negauerit, sufficiens. Farin. q. 33. nu. 16. & q. 37. num. 47. idque omnes vno ore fatentur. probat Pegna comment. 110. in 3. par. dir. inquisit. in appendice, post Gomez. tomo 3. var. resol. cap. 13. nu. 8. & 9. Clar. loc. cit. q. 21. ver. confessio extraiudicialis.

† Quod verum est, nisi talis confessio soli Sa- 21
cerdoti legitime facta fuisset; illeque, aut ebrietate, aut malitia ductus delictum propalasset, eo namque casu talis confessio nullum effectum contra confessum produceret. probat idem Pegna comment. 25. in 2. par. dicti direct. inquisit. post medium, ver. omisus multis, ex cap. si sacerdos, de offi. ordin. post Gomez. loco cit. Farinac. quest. 51. num. 97.

Aut etiam † nisi à iudice incompetente vi, 22
aut metu extorta fuisset, neque enim etiam tunc ipsi confesso noceret, doctores ita sentire ait Augustin. Berous in cap. at si clerici, de iudic. nume. 126. Farinac. quest. 37. nume. 96, 97. & 104.

† At vero absque vi, metuque facta confessio 23
coram iudice quouis incompetente vehemens indicium, ad torturamque sufficiens profecto est, probat Clar. dicta quest. 21. ver. sed hic quaero, & seq. † licet coram iudice competente fuerit reuo- 24
cata, nisi forte in huiusmodi reuocatione sponte ab ipso met reuocante facta, ipse affirmaret, se ita coram iudice incompetente dixisse tormentorum metu. Clarus. vbi supra, ver. sed quid si Reus. Verum in tali casu ipse iudex consideratis considerandis, quid agendum sit, poterit iudicare.

Confessio quoque in vno iudicio facta, licet nō

valeat ad condemnandum in alio: attamen valet ad inquirendum, probandum, ac torturam, probat Cæsar de Graf. *decis.* 148. n. 6.

25 Et quoque † si coram iudice vti priuata persona quis delictum confiteretur; huiusmodi cōfessio indicium faceret ad torturam, ex ea tamen Reus condemnari minime posset, vtrumq; multis probat idem Clar. *loc. cit. ver. sed hic cadit, & Cæs. loc. cit. n. 9.*

26 Amplius † si delictum quis in tortura existēs confiteretur: ad ratificandum huiusmodi confessionem postea ductus, illā reuocaret: denno torqueri posset, quod vsu receptum esse docet Iacobus Simancas *de hær. c.* 63. n. 42.

27 † Attamen procedendum in infinitum non esset, si quis iterum, & sæpius huiusmodi reuocationem faceret: verum vsq; ad tres vices, & non vltra retorqueri posset. Clar. *vbi supra, ver. vltimus quero.* Far. q. 38. nu. 99. & 105. Pegna, d. *commen.* 31. Gomez, Cartarius, & alij. Id namq; innocentie signum esset, illumque tormentorum vi superatum, quod non fuit operatus, confiteri, & hoc verum est, si Reus tormentorum vi se confessum fuisse dixerit, alia de causa spatium ei tribuendum est ad probandum adducta. Vide Far. *vbi supra, n.* 102.

De consuetudine delinquendi.

28 Secundum indicium est Delinquendi cōsuetudo, nam qui delinquere solitus est in aliquo criminis genere, alias quoque in eodem genere delinquere præsumi potest, iuxta regulam semel malus, *de regul. iur. lib.* 6. & l. si cui, §. 1. ff. *de accusationib.*

Solitus

Solitus autem delinquere dicitur, qui eodem genere malibis, vel ter deliquisse conuictus est. Farin. q. 20. n. 43. Innoc. in cap. 1. de fideiussor. e. g. qui bis, vel ter blasphemasse conuictus fuerit, alias quoque illum blasphematurum fore præsumitur, & sic in alijs delictis.

† Consuetudo ista delinquendi per se leue indicium est. Bart. & Salycet. in l. fixa, C. de quæf. at 29 quomodocunque adminiculata graue facit indicium, & ad torturam sufficiens. Bald. in l. quidem, C. de accusat. Iason. in l. 1. eod. tit. Far. q. 23. nu. 22. & si per triennium quis bene, & laudabiliter vixerit: consuetudo ista illi nocere minime debet. Far. loc. cit. n. 26.

De Deprehensione in fragranti crimine.

Tertium indicium Deprehensio in fragranti crimine est, e. g. si quis à Satellitibus captus fuerit, aut à superiore cum testibus repertus in aliena domo, vel officina, vel cella de nocte: aut solus cum sola clauso ostio, & spoliatus. Et in huiusmodi casibus, in quibus delictum non constat, sed præsumitur fuisse commissum, nam si quis repertus esset in fragranti, dum delictum committit, iam hoc non diceretur indicium delicti, sed ipsummet delictum notorium. 30

Hoc indicium est vehemens, & valde graue, ideoque ita captus, vel repertus continuo à iudice interrogari super facto ipso vtique potest, & si confessus fuerit, cōdemnari, si vero negauerit, grauitertorqueri. Quare in huiusmodi casib. deprehen-
sio in fragranti indicium per se ad tor-

turam erit, nullo alio adminiculo requisito. *Clar. loc. cit. q. 19. vers. 1.*

De dicto socij criminis vulnerati, &c.

31 † Quartum indicium est Dictum socij criminis, aut vulnerati, aut sollicitati, aut corrupti, aut mandatarij.

Istorum quorumcunque dictum, si ipsi accusatores sint; aut denunciatores; iudicii viam aperit ad inquirendum super tali delicto ab illis proposito contra accusatum, vel denunciatum. *Blanchus de indicijis, n. 389.* qui hanc ibi affirmas esse communem.

Si vero iurati a'quem veluti testes nominauerint; leue indicium faciunt ad inquirendum, & ad informationes capiendas utique sufficiens: non autem ad Reum constituendum, nec ad torturam, cum testis inhabiles illi sint. *Boer. decis. 319. 10. de Anania. cons. 59. Thom. Grammat. nu. 14. Farin. q. 43. nu. 39. iunctis nu. 147. & 155. Vide Mascard. de probat. concl. 1311. n. 14. iuncto n. 53. & hæc verior, & receptior sententia est.*

Quod si aliquod aliud indicium cum tali dicto concurrat; constitui, actorqueri Reus ipse tunc poterit. *Salyc. in l. fin. circa finem, ver. sed ego respondeo, C. de accusat. Boss. de indic. nu. 149.* quos alij doctores passim sequuntur.

3 2 † Si autem duo socij criminis aliquem contra deponant; si ille negauerit, tormentis quoq; subijci poterit.

Quod etiam est affirmandum, si duo testes alias inhabiles de ipso facto contestes deponant. *Boer. d. decis. 319. Clar. d. q. 21. ver. sed pone. Far. q. 43. nu. 39.*

Testes namque alias inhabiles ex pluribus coadiuuantur, & supplentur. Cæsar. de Graf. *decis.* 174. *nu.* 2. Numerus enim testium defectum supplet, probat idem, *decis.* 175. *nu.* 8. licet omnes illi exceptiones patiantur, *ibid.* *nu.* 9. Iac. Butrig. & alij, quod intelligendum est ad torturam, non ad condemnationem. Far. *loc. cit.*

† Similiter dictum focij criminis tortura illi³³ propterea adhibita firmatum, vehemens indicium est, atque ad torturam sufficiens. Clar. *q.* 45. *vers. fin.* Far. *d.* *q.* 43. *nu.* 137. nisi inimicus, criminofus, vel huiusmodi sit. Far. *n.* 179. id nemo nō asserit; tormento namq; purgata illius infamia est, non autem aliæ inhabilitates. Hier. Gigas. *de cri. lesa maiest. ver. scias autem.*

† An vero aliquando sine tortura sufficiat. ³⁴ Clar. *loc. cit. ver. scias autem* negat. Iaco. vero Simancas *tit.* 46. *de catholicis inst.* affirmat; personarum, delictorum, & aliarum circumstantiarum attēta qualitate, maius, minusve indicium facere, cuius opinio dubia est: certior autem prima, atq; securior. Menoch. *de arb. iud. q. casu* 474. *numer.* 50. Mascard. *de probat. vol.* 3. *concl.* 1311. *num.* 38.

† Assertio similiter vulnerati, sollicitati, ³⁵ corrupti, & mandatarij est ad inquirendum satis: verum ad torturam (nisi adlit aliud adminiculum) minime sufficit, vt superius dictum est. Clar. *d. quæst.* 21. *ver. ex hac, & ver. assertio vulnerati.* Bossi. *loc. citat. num.* 160. vt Fuga, Pama, Minæ, vel etiam alicuius delatio. Farinac.

q. 46. *numer.* 35. & 52. & *q.* 44. *num.* 2.

vel inimicitia. Io. Mar. Monti-

cel. reg. cri. 4.

De Fama.

- 36 † QUINTVM indicium Fama ipsa, siue Infamia est, dicitur autem Fama rumor publicus, quod quis delictum aliquod perpetrarit, quæ ortum ducere debet à viris: nisi sit de re melius, vel æque fœminis perspecta. Farin. q. 47. num. 161. Fama sola regulariter leue indicium est ad inquirendum: non autem ad torturam sufficiens. Bart. in l. milites, C. de quæst. Anton. de Butrio, & communiter doct. in cap. veniens el primo de test. Ioan. And. in additio. ad Specul. tit. de prob. §. videndum, ad n. 19. verbosiant. Marfil. singul. 97. Petrus Duennas, in regul. 30. Fallentia 4. Clar. d. qu. 21. ver. 1. Farinac. d. q. 47. num. 4. & seq. & alij communiter.
- 37 † Nisi fama vehemens illa sit. Bart. consil. 191. Bald. in c. 1. §. iniuria, de pace iuram. fir. in vsib. feud. Felin. in c. veniens, el 1. de test. Marfil. in prac. crim. §. diligenter, num. 19. Thom. Gramm. decis. 34. nu. 52. Duennas in reg. 301. limit. 1. Farin. d. q. 47. num. 28. & seq. Mart. Delriusto. 3. Disq. Mag. lib. 5. sect. 3.
- 38 † Vehemens autem fama dicitur, quæ à personis honestis, & fide dignis originem trahit, quæ bonos; & amicos aliquem contra mouere solet. Et quæ statim oritur aliquem contra perpetrato delicto; & similes, quas iudicis arbitrio relinquendas fore iudicandas docet Marfil. in l. de minore, §. plurimum, nu. 30. & Gramm. decis. 34. num. 53.

Ideo qui huiusmodi laborat infamia, vel quem eiusmodi fama lædit, absque alio indicio constitui, tormentisque, si negauerit, subiijci poterit. quod præcitati Doctores affirmant vniuersi.

† Et

† Et quoque fama sola sufficiet, cum alias ma- 39
læ opinionis, & famæ, malisque moribus prædi-
tus ipse infamatus erat. Gandinus *tract. de male-*
ficijs, in rubr. à quo, vel à quibus possit incipere fa-
ma, n. 12. Duennas in d. reg. 301. lim. 3.

† Qui etenim deprauatis moribus prædi- 40
ti sunt, facilius in mala, & peccata labun-
tur.

Amplius † Fama cum ipsius infamati Fuga 41
indiciu quoque ad torturam facit. Authent.
de exhibendis reis, §. si vero, Authent. de Sanctissimis
episcop. §. si quis autem. Ioan. Imola, & Felin. in c.
nullus, de præsumpt. nu. 6. Gomez. to. 3. var. resolut. c.
13. n. 10. ver. quartum indicium.

Præterea † Fama cum vno teste indicium est 42
ad reum, siue infamatum tormentis examinan-
dum sufficiens. Bart. *cons. 191. Paris de Puteo in*
tract. Sindic. ver. fama, nu. 3. Blancus. tract. de indi-
cijis, nu. 315. siue cum alio quouis adminiculo.
Gratus cons. 57. num. 8. libr. 2. Clar. d. quest.
21. vers. 1. cit.

† Quod si diffamatus per triennium proxi- 43
mum, & continuum se bene laudabiliterque vi-
xisse, bonæque vocis, conuersationis, & famæ
fuisse probauerit: mala fama contra illum pro-
bata, illi nequaquam officiet: verum tamquam
in tortura purgata censebitur. Salic. *in l. si mi-*
norem, num. 2. C. de integr. restitut. minor. Gram-
ma. super cap. Regni. nu. 7. Clar. loc. cit. in fine. Mas-
card. lib. 2. de probat. concl. 748. nu. 8. Fama vero
probata esse debet. de qua re vide superius c. 16.
nu. 92. & seq. non autem procurata, & affectata.
Bald. & Salic. in l. ea quidem, c. de accusat. Farl. d. q.
47. nu. 180.

De Fuga delinquentis.

44 † Sextum indicium Fuga delinquentis est, quæ indicium ad torturam sufficiens est; si ante formatam inquisitionem, aut captas informationes post delictum commissum aliquis fugiat. est enim huiusmodi Fuga delicti ab eo commissi vehemens argumentum, & graue. Bossius *de indicijis*, nu. 49. Malcard. *lib. 1. de probat. concl.* 531. & 819. At vero si post ipsam inquisitionem formatam, vel post citationem fugiat, Fuga nequaquam contra illum sufficiens indicium est. id omnibus Doctor. in confesso est. Blancus *de indicijis*, nu. 181. Gomez. *l. 76. Tauri*, nu. 12. & tom. 3. *variar. resolut. c. 13. nu. 10.* Carrer. *in pract. crim. nu. 112. ver. tertium indicium.* Clar. *d. q. 21. vers. Fuga delinquentis.* Far. *q. 48. nu. 27. & 30.*

Quod attamen est in capitalibus causis tantummodo verum; naturale etenim cuique est mortem ipsam, illiusve periculum declinare. in causis autem non capitalibus siue ante, siue post aliquis fugiat, Fuga cum Fama coniuncta indicium ad torturam sufficiens est. Ioan. de Amicis, *cons. 37. nu. 5. & cons. 131. nu. 3.* Farin. *loc. cit. nu. 33.*

Quod si citatus sponte comparuerit; ipsa Fuga contra eum nullum, vel leue facit indicium, Bar. *in l. quis sit fugitiuus, §. 1. ff. de edil. delic.* quem nemo cæterorum Doctorum non sequitur. vt affirmat. Ioan. de Amic. *cit. cons. 7. nu. 19. & consil. 85. nu. 8.* Far. *qu. 48. nu. eod. & seq.*

45 † At vero si quis de carcere publico, in quo legitime detinetur, carceribus fractis autugiat; huiusmodi Fuga contra illum plenam delicti proba-

probationem inducit. Boer. *decis.* 215. n. 9. Gome. c. 9. *delicto* n. 11.

Quod si absque carceris fractione fugiat, quia iuris ordine minime seruato, vel indebite fuit carceratus: nequaquam pro confesso habendus est. hanc affirmat esse communem. Rola. *cons.* 7. n. 47. lib. 1.

† Potest namq; indebite detentus in carcere, si 46 commodum illi sit, ab ea fugere. Couar. l. 2. *vari. resolutio*. c. 2. n. 11. Duennas *regul.* 393. *limit.* 4. neq; tenetur ad carceres redire, etiam si iurasset se rediturum. *glo. in Clem. pastoralis*, *vers.* *per violentiam*. Couar. *loc. cit.* 7. Nauar. *in Manu.* c. 12. n. 18. & alij communiter.

† Si autem post fugam statim rediret, minime 47 puniendus vt fugitiuus est. Boer. d. *decis.* 215. n. 18. & *seq.* Clar. *loc. cit.* *vers.* 3. *autem*, *in fine*, iuncta vero Fuga cum alijs adminiculis indicium facit ad torturam sufficiens. Far. *loc. cit.* nu. 69.

De Inimicitia.

† Septimum indicium Inimicitia ipsa est: e- 48 uidens tamen & probata in specie. Farinac. *quest.* 49. *numer.* 127. & *seqq.* probatur vero coniecturis. *ibid.* *num.* 130. Quæ si levis existat, nullum facit indicium. Si vero grauis, & capitalis est, indicium plusquam leue facit ad inquirendum, & ad capiendas contra inimicum informationes; atque etiam ad illius capturam, & constitutum. Blanc. *de indicijis*, *numer.* 175. Clar. d. *quest.* 21 *ver. inimicitia*, nisi de offendente constet, vel offensus habeat plures inimicos, eo nãq; casu attēditur grauior, & recentior, ac plurib. indicijis adminiculata. Far. d. q. 49. n. 114. & *seq.* minime tamen lo-

men sola absque alio indicio satis ad illum torturæ subiiciendum est. Gom. 2. c. 13. *delict. num. 11*. Carrer. *in pract. crim. num. 118*. Thom. Grammat. *voto 30. num. 20. & voto 34. n. 7*. Boss. *tit. de indicijis, num. 47*. at verocum alio adminiculo erit utique indicium ad illum torquendum sufficiens, ex Doct. *supracitatis*, & Farinac. *d. quæst. 49. num. 102. & seq.* sola quoque facit indicium ad torturam sufficiens in delictis occultis, & difficilis probationis. Far. *ibi. num. 109*.

De Minis.

- 49 † Octauum indicium Minæ delictum præcedentes existunt, quæ à viro quocumque prolatæ indicium faciunt ad inquirendum contra illum, qui minatus est, si delictum fuerit consequutum. ex. gr. vulneratus est Titius. Ismael cum illo die quadam præcedenti verbis contenderat, & illi fuit minatus eum nequaquam impunitam relicturum: vel quod se vlcisceretur, vel alijs verbis: aut etiam nutu manus, vel digiti morfu. Huiusmodi minæ contra Titium indicium ad inquirendum utique sunt. & si ignoretur, quis Ismaelem vulnerauerit, & alius non adest inimicus: ad ipsum Titium quoque torquendum sufficiunt, Imola *in l. final. numer. 10. ff. de hered. instit.* Carrer. *ubi suprâ, num. 126*. Blanc. *locis citat. num. 183*. Farinac. *quæst. 50. num. 1. & seq.* quam teneri communiter affirmat Boss. *ubi suprâ, numer. 44.* & multo magis, si aliqua adminicula accesserint. Menoch. *lib. 1. de præsump. quæst. 89. n. 62*. Far. *loc. citat. num. 29*.

De Physionomia.

† Nonum indicium Physionomia est, quæ per se quidem nullum, vel leue, facit indicium; at cum alio adminiculo plusquam leue facit; non tamen ad torturam sufficiens: at solum ad inquirendum, ad capiendas informationes, & ad constituendum illum, qui malæ physionomiæ est. Bald. in l. 2. C. quor. appel. non recip. Marfil. in pra. crim. §. expedita, n. 53. & seq. Farin. q. 52. nu. 105. & seq. .

Quemadmodum enim ex bona Physionomia homo ad virtutem inclinatus præsumitur; ita ex mala physionomia illum ad scelera esse procliuem iudicatur. iuxta sapientis dictum. Eccl. 19. *Ab occurſu faciei cognoscitur homo.* & Platonis sententiam in Symposio. quo loci dicebat. Ut sunt quidam fontes, qui potu pecudum, atque etiam hominum cutem, & pilos tingunt albo, nigrove colore: ita relucet etiam in ipso hominis vultu, & fronte, quibus præceptis imbutus sit, &c. Indicium tamen hoc in multis valde fallax esse ipsa docet experientia.

De Re furata apud aliquem inuenta.

† Decimum indicium est Res furata apud aliquem inuenta. quæ contra malæ famæ personas indicium est ad torturam sufficiens; nisi à quo habuerint ipsi dicant, ac probent. Bart. in l. fin. nu. 5. ff. de q. quam esse communem tradit Marf. cons. 130. nu. 42. & Roland. cons. 45. num. 39. & seq. Farin. q. 37. nu. 48.

Quod si apud aliquem bonæ famæ virum, vel etiam apud illum, qui huiusmodi res mobiles vendere publice solet reperta fuerit, & rem illam

furatam palam teneat; nulla contra eum suspicio erit: Clar. d. q. 21. ver. *si res furata*.

De Re alicuius inuenta circa locum delicti.

- 52 † Undecimum indicium est Res alicuius inuenta in loco, vel circa locum delicti, exemp. gr. occisus fuit Ieroboamus in tali loco, in eodem loco apud occisum, vel circa illum inuentum est pallium, vel pileus, vel gladius, vel quid aliud, quod testibus idoneis Titij esse probatur. tale quid inuentum graue contra Titium ad torturam sufficiens indicium est; nisi quomodo illud ibi fuerit asportatum, & docuerit, & probauerit. præsumitur etenim illud ibi Titium reliquisse, vt citius fugeret; vel sibi non aduertenti cecidisse, aut in delicti commissione, aut perpetrato delicto. ex Doctor. cit. præsertim Farinac. d. q. 52. nu. 74.

De Testibus de visu, auditu, alijsve sensibus.

- 53 † Duodecimum indicium est Testis de visu, vel de auditu in his, quæ solo auditu percipi queunt, cuiusmodi sunt blasphemix, minæ, iniuriæ, & similia. vel etiam de alijs sensibus corporeis tactu, olfactu, gustu in ijs, quæ solis huiusmodi sensibus percipiuntur. exempli gratia, de tactu quod aliqua corrupta sit, nec ne. de olfactu quod aliquis vinum biberit, nec ne. vel quod puluerem sclopetarium, aut muscum, aut quid simile contrectauerit. de gustu quod vinum, acetum ve esset. & huiusmodi.

Testis aliàs inhabilis de maleficio deprecens de visu, cum de corpore delicti constat, ad inquirendum contra nominatum, & ad informationes con-

contra illum assumendas indicium leue est. Boff.
tit. de indicijs cit. nu. 6. Clar. d. q. 21. ver. vnius te-
stis. Farin. q. 37. nu. 56.

† Cum fama vero iunctus, aut cum alio teste 54
 inhabili, siue alio indicio, graue indicium facit ad
 torturam sufficiens. quemadmodum supra *nu.*
40. dictum est. idem dicendum est, quando duo
 indicia insufficientia concurrunt; vt fama cum
 fuga. fuga cum inimicitia. minæ cum fuga, &
 huiusmodi.

Testes quoque singulares circa idem delictum
 proxima indicia deponentes, vt si vnus diceret,
 vidi Titium vulnerantem Acabum, alter vero
 vidi Titium cum ense euaginato, & sanguinolento
 fugientem: indicium faciunt ad torturam.

Quod si testis omni exceptione maior sit, & de
 visu deponat, vel de alio sensu corporeo, ita vt
 concludat: semiplenam facit probationem, & in-
 dicium ad torturam sufficiens, vt supra dictum
 est *c. 17. nu. 86. & seq.* nisi contra illius depositio-
 nem esset aliqua coniectura. *Far. d. q. 37. n. 57.*

Testis vero de auditu exemp. gr. qui diceret,
 audiui Titium percutientem Eleazarum, quia
 illius vocem cognoui, idem quod testis ipse de
 visu operaretur, si adeo ipsius Titij vocem habe-
 ret notam, vt decipi minimè posset. *Clar. loc. cit.*
Farin. q. 62. nu. 45. & q. 69. nu. 164.

Attamen huiusmodi vocis iudicium admodum
 fallax est: & in ijs, quæ visu percipi queunt, non
 ita facile admittendum.

† In ijs autem delictis, quæ voce consumuntur: te- 55
 stis de auditu idē, quod testis de visu operabitur.
 simili modo testis de alio sensu. creditur enim
 obstetrici deponenti cū iuramento aliquā esse,
 O 2 vel

vel non esse corruptam. & hæc est doctrina communis.

- 56 † Quod si testis aliquis de visu deponat se de nocte vidisse nisi dixerit quod Luna lucebat, siue quod ibi lumen erat accensum, illi minime creditur. Boff. *nu.* 72. *loc. citat.* Clarus *vbi supra.* Farinac. *d. q.* 62. *numer.* 39. alij communiter. videtur etenim, & præsumitur stulte loqui: nisi forte in loco adeo propinquo esset, quod videre etiam de nocte posset; maxime si acuti visus esset. Farin. *ibid.* *nu.* 42.

De Variatione, Vacillatione, Mendacio, Rubore, &c.

- 57 † Tertiumdecimum indicium variatio est, vacillatio, mendacium, inconstantia, rubor, pallor, tremor, & huiusmodi. Variatio, Vacillatio, ac Mendacium, si committantur circa delicti substantiam ab eo, qui non est aut obliuiosus, aut stupidus; utique indicia ad torturam sufficientia erunt. Paris de Puteo *in tract. Sindic.* verbo *tortura, el primo, ver. nisi de indicijis.* Carrer. *in practic. crim. nu.* 119. & *seq.* Farin. *q.* 52. *nu.* 20. & *seq.* & *q.* 66. *nu.* 100.

Quod si circa extrinsecas, & remotas delicti circumstantias committantur, non facient indicium graue, ad torturamque sufficiens huiusmodi variationes. Pegna *comm.* 110. *in 3. parte, direct. inquisit. vers. sed in hoc art.*

Neque etiam si circa substantialia; si varians, vacillans, & mendax incontinenti se correxerint, aut obliuiosi, stupidiue fuerint.

Potest quoque esse, quod aliquis variet, vacillet, & huiusmodi timore iudicium, infamiae, & magni-

magnitudinis periculi; quod prudens iudex debet aduertere, ipsumque constitutum de his amabiliter admonere.

Si etiam cum variatione, vacillatione, ac mendacio alia concurrant adminicula. ex. gr. quod varians, vacillans, mendax, suspectus alias, aut infamatus de eodem fuerit delicto; indicia in tali casu ad torturam sufficientia illa erunt. Pegna *loc. cit. ver. rursus præter.* ex Iul. Clar. *locis citat.* & Simanca *de cathol. instit. tit. 65. num. 33.* Farin. *d. q. 52. nu. 48.*

† Rubor autem, Pallor, Inconstantia, Tremor, 58 & similia, indicia minime sufficientia sunt ad torturam; aliqualem tamen præsumptionem inducunt. Bart. *in l. fin. num. 3. ff. de quest.* & Carrer. *locis licet. n. 120.* quam esse communem affirmat Simancas *de hæret. cap. 63. nu. 24.*

Iudicis prudentis arbitrio, an indicium aliquod huiusmodi passiones faciât, relinquitur iudicandum. qui personarum, & rei considerata qualitate quid agendum sit, iudicabit. aliqui enim etiam innocentissimi ad ipsorum iudicium præsentiam, ac superiorum ita obmutescunt, vel turbantur ob naturaliter illis insitam timiditatem; ut vel non respondeant: vel quid dicant, nesciant; licet alias & sapientissimi, & prudentissimi sint. ut recte aiunt. Paris de Puteo *loc. cit.* Clar. *ubi supra, vers. ceterum,* & Pegna. *d. comment. 110. ver. quamobrem.* Nouel. *regula 143.* Farin. *d. q. 52. nu. 47.*

Ex adductis indicatijs poterit Regularium iudex, quid in alijs, quam plurimis illi agendum sit, ac iudicandum, considerare.

Illud attamen aduertat necesse est, † Indicia 59

nullius roboris poenitus esse, nisi probata fuerint prius ad minus per duos testes idoneos. ita docet Marsil. *in pract. crim. §. diligenter*, & *in l. 1. §. idem, ff. de q. & est communis*, vt testatur Ioan. de Amicis *cons. 127. nu. 10.* idem tenuit Bart. *in l. fin. nu. 7. ff. de q. & plenissime probat Clar. q. 22. & Far. q. 37 n. 13. & seq.* de qua re nos quoque superius *c. 16. n. 93.* quo ad famam attinet, diximus.

60 † Indicia vero, quæ probari debent, illa sunt. Confessio extraiudicialis. Delinquendi consuetudo, Fama, Fuga, Inimicitia, Minæ, & huiusmodi, quæ indigent probatione, vt iudex legitime illa cognoscat.

61 † Petenda vero indicia sunt à nominatis in inquisitione generali, vel speciali; à vicinis, familiaribus, ac verisimiliter informatis, & huiusmodi, si nullus particulariter fuerit nominatus, atque etiam si nominatus quis fuerit, & per eosdem probanda sunt. Clar. *d. q. 22 Pegna comm. 19. in 3. par. dir. inquisit. ver. fin.* & alij communiter. Nō debent vero probari per testes singulares, *argum. eorum*, quæ habet Alciat. *cons. 372. nu. 2.* & Cæsar de Graf. *dec. 97. nu. 4.* nisi essent indicia proxima delicto, & subordinata. Farin. *loc. cit. n. 28.* & nos *n. 54. §. testes quoque supra hoc. eod. cap.*

De Tortura.

At verò cum in hoc, & præcedenti capitibus de tortura facta mentio sit, quando videlicet pro veritate ipsa tum à testibus, tum à Reo habenda possit adhiberi. De Regularium tortura paucis dicam quod sentio.

Funis, Ignis, Taxilli, Vigilia, aliaque huiusmodi tormentorum genera, quibus iudices vtuntur
sæcu-

ſæculares, atque etiam eccleſiaſtici, in ijs Congregationibus, in quibus in vſu minimè ſunt, neque introduci vſlo pacto debent, velut Dei ſeruis ab ipſo in ſui met obſequio particulari electis admodum indecentia; niſi fortaliſ in aliquibus atrociffimis delictis homicidij, aſſaſſinij, & ſimilium. ijs namque caſibus violenter, aut etiam vehemèter indiciatus delictum negans, (ne huiuſmodi ſcelera impunita remanerent) illis torqueri ad eruendam facti perpetrati, de quo conſtaret fuiſſe commiſſum, veritatem poſſet.

In alijs autem criminibus grauioribus, aut etiam grauiffimis, cum de iure teſtis vel Reus torqueri debet, † religioſa tortura regularib. ipſis eſt 63. adhibenda. nempe in grauiffimis carcer cum inædia; in grauioribus autem Cella, vel Monasterium pro carcere cum præcepto non exeundi ſub pœna carceris, vel confeſſi delicti reſpectiue; ſubtractio cibi, vel potus, vel vtriſque; ſilentium: in terra comestio quouſque veritatem deponant, vel fateantur. aliæue pœnæ iuxta cuiuſque Congregationis inſtituta.

Qualis autem pœna loco torturæ imponenda ſit, iudicis prudentis arbitrio relinquitur, delicti, ac perſonarum habita ratione, iudicandum.

Qui regularium Iudex aduertat, quod † cum 64. delictum grauiffimum eſt, ac de fuga delinquentis dubitatur, illum in carcere ponere ad custodiam poterit, ac debebit.

† Quando autem Reus in carcere ponitur, ſiue 65. pro custodia, ſiue pro tortura; illud in actis deſcribendum, ac declarandum eſt; ne Reus infamie notam incurrat; † quam carcer ad pœnam datus 66. inurit. vſ cap. 8. nu. 23 dictum ſuperius eſt.

De Modo Processum continuandi à Iudice Regularium.

S V M M A R I V M.

- 1 *Modus continuandi processum per viam Accusationis.*
- 2 *Testium nomina, cognomina, patria, ætas, status, &c. in actis describenda sunt.*
- 3 *Forma continuandi processum per viam Accusationis.*
- 4 *Forma examinandi testes.*
- 5 *Testibus examinatis quid faciet ipse iudex.*
- 6 *Reus quomodo interrogandus.*
- 7 *Forma examinandi rei.*
- 8 *Si Reus non fuerit confessus quid agendum.*
- 9 *Confrontatio Rei cum testibus licita.*
- 10 *Reus cogi potest ad veritatem dicendum, & quomodo.*
- 11 *Reo siue conuicto, siue confesso defensiones tribuendæ sunt.*
- 12 *De Rei defensionibus.*
- 13 *Reus quomodo se defendere queat.*
- 14 *Forma torquendi testem inhabilem.*
- 15 *Forma secundi constituti pro Reo torquendo.*
- 16 *Forma confrontandi Reum, ac testes.*
- 17 *Petitio, & datio defensionum.*
- 18 *Modus continuandi Processum per viam denunciationis.*
- 19 *Forma continuandi dictum processum.*
- 20 *Modus continuandi Processum per viam Inquisitionis generalis quo ad personas tantum.*
- 21 *Testes in tali Processu de quibus interrogandi.*
- 22 *Forma continuandi dictum Processum in delicto facti permanentis.*
- 23 *Si delictum facti sit transeuntis, quid agendum sit.*
- 24 *Modus continuandi Processum per viam Inquisitionis generalis quo ad delicta solum.*
- 25 *Modus continuandi Processum per viam Inquisitionis specialis.*
- 26 *Forma continuandi dictum Processum.*
- 27 *Forma examinandi testes super fama.*
- 28 *Fama probata quid agendum sit.*
- 29 *Testes de quibus interrogandi fama probata in Inquisitione speciali.*
- 30 *Forma examinandi testes super facta fama probata in Inquisitione speciali.*

- 31 *Modus continuandi Processum per viam exceptionis.*
 32 *In processu per viam exceptionis rigor non observatur.*
 33 *Nisi contra excipientem, ac testes, si fuerit inuenta conspi-
 ratio.*

DE Testibus, Indicijs, Torturaque habita tractatione, ad modum formandi processum nunc redeundum est. Cum autem illius incipiendi modus, & forma, *cap. 16.* à nobis tradita fuerint; in præsentī cap. modus eundem prosequendi, siue continuandi afferendus est, illiusque forma, primo quidem per viam accusationis, deinde per viam denunciationis, postmodum per viam inquisitionis, tandem per viam exceptionis.

De Modo continuandi processum per viam Accusationis.

Regularium itaque iudex cum accusationem, siue in scriptis, siue in voce porrectā acceptauerit, illamque cum testium ab accusatore productorum nominibus in actis redigendam, siue describendam curauerit, ad ipsorum testium examen procedere debet.

† Quorum nomina, cognomina, patriam, ætatem religionis tempus, officium si quod habent, statumque per vicenotarium in actis describere faciet, quemadmodum *cap. 17. num. 102.* habitum est, de quibus interrogationes, ac responsiones in processu describere non est necesse: at satis erit, ut iudex huiusmodi nesciens, antequam testes interroget iuramento delato, illa ab eis de plano petat.

Ipsosque testes singulariter, siue sigillatim, ac secrete coram se, solique visitoribus, aut discretis

cretis respectiuè citatos, seu quoquo modo vocatos, ac monitos, prout eodem *cap. 17. nu. 92. & 101.* dictum est; iuramento eis de veritate super interrogandis mere, ac realiter dicenda delato, interrogabit primo. *An sciant causam suæ vocationis*, deinde *An cognoscant Accusatum*, illius nomen exprimendo, de causa talis cognitionis, de temporeque, cuius famæ sit apud alios, cuius opinionis sit apud ipsos, an sciat illum tale delictum commisisse, quomodo sciant, quo loco, quo tempore, quibus præsentibus commisit, si viderint ipsi, vel audierint in ijs, quæ solo auditu percipiuntur. Si vero ab alijs audiuerint, à quibus, quo loco, quo tempore, quibus præsentibus. Postremo an odio, vel amore, alia ve passione, aut causa moti talia deposuerint.

Finitoque examine, illos propria manu subscribere faciet, aut scribere nescientes signū crucis apponere, ac dimittet, illis præcipiendo (si ei visum fuerit expedire) vt sub tali pœna, aut in virtute sanctæ obedientiæ, aut sub iuramento, vt ea quæ deposuerunt, & de quibus fuerunt interrogati reticeant, nec aliquibus reuelare præsumant. Poterit vero Processus ita continuari.

Forma continuandi processum per viam Accusationis.

- 3 † Post quæ præfati PP. Visitatores considerantes, quod huiusmodi blasphemix crimen tale, tamque graue est, quod sine creatoris iniuria pertransiri absq; punitione nec potest, nec debet; illosq; necesse esse, vt iustitiam accusatori ministrent; processerunt ad testes ab accusatore productos examinandos per modum, qui sequitur.

Forma examinis Testium.

† Die, & loco supradictis coram præfatis PP. 4 Visitatoribus D. F. de talibus, de tali ciuitate eiusdem Monasterij Vicarius, ætatis suæ annorum 35, religionis vero 20. testis productus super primo, vocatus, & monitus, ac iuramento ei delato de veritate super interrogâdis dicenda, prout tacto pectore more sacerdotum iurauit, ad opportunas interrogationes deposuit, *vt infra videlicet.*

Interrogatus an sciat causam suæ vocationis.

Respondit. Io non la so, ne posso immaginar-mela.

Inter. An cognoscat D. Turpilium de Improbis de tali ciuitate.

Resp. Io lo conosco benissimo, & hora sta qui per stanza.

Inter. quomodo illum cognoscat, & à quo tempore.

Respon. Io lo conosco, pe che siamo stati insieme a Bressa & à Bologna, e qui gia sono cinque mesi, e sono da dodici anni, ch' io lo conosco.

Inter. Cuius famæ sit, d. D. Turpilius apud alios.

Resp. Io non so in che conto lo tengano gl' altri, perche bado a casi miei.

Inter. Cuius opinionis sit apud ipsum.

Resp. Io per me lo tengo per buon compagno, e vero che alle volte va in collera, e si lascia uscire da bocca qualche biamma.

Inter. Quomodo sciat illum esse iracundum, & quandoq; blasphemare.

Respon.

Respon. Perche l' ho vdito alle volte biaf-
mare con le mie orecchie.

Inter. Quo loco, ac tempore illum blasphemias
proferentem audierit.

Resp. In molti luoghi, etempi l' ho vdito, & in
diuerse occasioni.

Inter. An vnquam illum in clauftro, & in Re-
fectorio blasphemantem audierit, & quo tem-
pore.

Resp. Padre io mi ricordo particolarmente che
il giorno di S. Lorenzo nel clauftro dopo pranfo
biafsemò affai il nome di Dio.

Int. Quas blasphemias dixerit.

Resp. Egli diffe al corpo, al fangue, & altre fi-
mili, effendo faltato in collera per non fo
che.

Inter. An alij effent præfentes quando tales bla-
sphemias protulit.

Resp. Vi erano D. Inquieto de Malitiofi, e D.
G. detali.

Inte. An ipfum reprehenderit.

Resp. Io non volli dirli altro, perche effendo
in collera, dubitauo, che non mi dicelfe villania,
e di non mi dar di parole con lui.

Inter. An amore, vel odio, vel alia paffione mo-
tus talia depofuerit.

Resp. Io li voglio bene, e quello, che ho detto
l' ho detto per effere così la verità.

Tunc admodum Reuerendus Pr. D. C. maior
vifitator mandauit dicto D. F. vt proprio exa-
mini fubfcriberet, prout lectis eidem prius di-
ctis depofitionibus propria manu fubfcripfit.
Qua fubfcriptione habita, & acceptatis illius de-
pofitionibus fi & in quantum &c. eum dimifit il-
li præ-

li præcipiens in virtute sanctæ obedientiæ, ne cui de his omnino loqueretur.

Die, & loco vt supra D. G. de talibus &c. testis alter ab accusatore productus super primo vocatus, ac monitus, &c. vt supra. Eodem namque modo cæteri testes examinandi sunt.

Quod si diuersis diebus examinentur; initio examinis testis dicendum est. Die vero talieiusdem mensis, & anni. D. G. de talibus, &c.

Testes vero super secundo hac forma seruata examinari poterunt.

Eisdem die, ac loco D. H. de talibus, &c. testis ab accusatore super secundo productus vocatus, ac monitus, &c. vt supra.

Testibus autem super secundo vltra prædictas interrogationes post interrogationem. An alij essent præsentēs, ac testis responsionem. Iudex subiungere debet interrogationes super iniurijs, hoc modo.

Interrogatus an d. D. Turpilius vnquam fuerit de talibus blasphemijs reprehensus.

Resp. Quando D. Turpilio biastemò in refettorio dopò pranzo il giorno di S. Rocco fu ripreso da D. Inquieto de Malitiosi.

Inter. Quid ad huiusmodi reprehensionem dixerit d. D. Turpilius.

Resp. Si volto in collera contro il detto D. Inquieto, e li disse molte villanie, in particolare, ch'egl'era vn forfante, vn scia gurato, vn maligno, & vn' hipocrita.

Inter. An alius adesset cum talia iurgia d. D. Inquieto dixit.

Resp. Vi era Fra N. refettorario D. Inquieto & io, e non altri.

Inter.

Inter. An amore, vel odio, &c. vt supra.

Eiusdem die, ac loco Fr. N. de talibus, de tali loco Refectorarius &c. testis alter ab accusatore super secundo productus, vocatus, ac monitus, &c. vt supra.

- § † Testibus ab accusatore productis eo, quo dictum est modo examinatis; illorum depositiones considerare iudex ipse debet, vt quid faciendum illi sit, cognoscere queat; namque si eos aut singulares, aut discordes, aut varios, aut vacillantes, aut alias nihil concludentes inuenerit; Accusatum vocare, aut constituere, aut interrogare minime debet. Sed Accusatore vocato illum admonere poterit, vt vel ab accusatione desistat, vel testes alios producat.

Si accusator destiterit, ac humiliter se gesserit, iudex cum illo mitius agere poterit, aut leuem aliquam pœnitentiam salutarẽ eidem iniungendo: aut graui admonitione illum impune dimittendo pro sui prudentia, cum accusatus fatigatus non sit.

At vero si accusator in sua persistens malitia testes alios protulerit; qui examinati nihil quoque concludant, aut pœna talionis, aut alia graui extraordinaria illum plectere vtique debebit, illius malitia id expostulante.

Quod si testes contestes fuerint; aut eorum alter omni exceptione maior ita deposuerit, vt factum ipsum concluderit, aut ex testium dictis indicia aliqua graua, & sufficientia, quemadmodum præced. cap. dictum est, adfuerint, quibus motus ipse iudex Reum ipsum iudicauerit de iure fore constituendum; illum citare, aut vocare quoquomodo debet; formatisque ex testium deposi-

depositione capitulis eum interrogare, delato eidem prius iuramento de veritate super interrogandis dicenda.

Illud autem aduertat iudex opus est, quod Reum interrogare nequit, nisi de criminib. siue delictis, de quibus accusatus est, aut denunciatus, aut exceptus, aut de quibus infamia, indiciave præcesserint. *Marf. in pr. crim. §. secunda, nu. 13.* cui doctorum nemo non assentitur.

† Interrogandus autem Reus, siue accusatus à 6 longe est, paulatimque ad factum deueniendum; vt veritas ipsa facilius eruatur. In actis vero scribenda sunt ipsius Rei nomen, cognomen, patria, ætas, aliaque vt supra de testibus dictum est, illiusq; responsiones eodem sermone, ac modo, quibus ipse protulerit.

Poterit verò sequenti modo interrogari.

Forma examinis Rei, siue Constituendi Reum.

† Die vero 15. eiusdem Mensis D. Turpilius 7 de Improbis de tali ciuitate sacerdos, ætatis suæ annorum 40. religionis vero 24. accusatus, de quo supra, vocatus, ac personaliter cōstitutus coram præfato admodum Reu. D. C. & me. D. I. A. visitatoribus, monitusque, ac delato eidem iuramento de veritate super interrogandis dicenda, prout tacto pectore iurauit, ad opportunas interrogationes respondit vt infrà,

Interrogatus An sciat causam suæ vocationis.

Resp. Padre nò io, se non mi vien detta.

Inter. A quanto tēpore in hoc Monasterio lit.

Resp. Ci sono venuto alla dieta passata, assig-

natoui per stanza.

Inter.

Inter. Vnde discesserit tempore proximæ præteritæ dietæ.

Respon. Io mi sono partito da Reggio, e venuto qui.

Inter. An fuerit in alijs Monasterijs commoratus.

Resp. Io sono stato in molti; a Fano, a Mantova, a Bressa, a Bologna.

Interro. Cum quibus fuerit, præsertim Brixie, & Bononiæ.

Respon. Io sono stato con diuersi Canonici: ma in particolare col P. Vicario qui D. F. & in Bressa, & in Bologna, & ancora con D. G. che pure sta qui di stanza in Bologna, & hora qui contutti dua loro me ne stò.

Interro. An verba vnquam cum aliquo habuerit in aliquo eorum monasteriorum, in quibus commoratus est.

Resp. Io non me ne ricordo, perche sono cose, che passano.

Inter. An vnquam cum D. Inquieto de Malitiosis verba fecerit.

Respon. Non me ne ricordo, potrebb' essere: mà serà stata qualche bagatella.

Admonitus vt recordetur, ac veritatem fateatur; quia in actis constat illum verba grauium cum d. D. Inquieto habuisse.

Resp. Io mi ricordo, che gia molti giorni sono, io hebbi parole in Refettorio con il detto D. Inquieto.

Inter. Qua de causa huiusmodi verba cum dicto habuerit.

Resp. Non me ne ricordo, & erubuit, totusque mutatus est.

Admonitus autem, vt dictam causam exponat, quia mitius secum agetur: sin minus cum rigore procedetur.

Respon. Padre io sono vn poco collerico, e quel giorno riscaldato dal vino dissi non sco che bestemie: e perche lui mi riprese, io le dissi villania.

Subinter. Quas blasphemias dixerit.

Resp. Io veramente non me ne ricordo: perche ero in collera.

Inter. An alias blasphemauerit.

Resp. Quando io sono in collera, me ne scappano di bocca alle volte.

Quibus habitis præfatus Pr. D. C. Visitator mandauit eidem D. Turpilio, vt proprio examini subscriberet, prout sibi prius lectis dictis eius depositionibus subscripsit, quâ subscriptione habita, præfatus Pr. Visitator præcepit ei, vt recto itinere iret ad propriam cellam, nec in discederet, neque cum aliquo loqueretur sub pœna carceris ad arbitrium dd. PP. Visita. illumque dimisit.

† Si verò delictum factus minime fuerit: præmissis admonitionibus hortabitur illum iudex, vt veritatem fateatur, & si mendacia dixerit, vt à mendacijs caueat.

Quod si in incepta duritie perstiterit, faciet ei legere testium depositiones, quibus auditis, aut excipiet ipsos testes, aut non excipiet.

Si non exceperit, iam conuictus est, si duo adsint contestes iuxta dicta c. 17. n. 90.

Si autem exceperit, & exceptiones rationabiles fuerint: dilationes congruentes, ac termini eidem tribuendi sunt ad illas probandas, & si fortè

tunc non exceperit, sed petat sibi dare processus copiam, ut contra testes excipere possit; dicta copia illi tribuenda est, ac terminus assignandus ad excipiendum, ac se defendendum iuxta dicta *ca. 11. nu. 22.* nomina quoque testium, accusatorisq; illi aperienda sunt, ut *eod. c. n. 23. & seq.* habitum est, quæ omnia in actis describi necesse est.

9 † Poterit quoq; iudex ad Reum negantem magis conuincendum (si expediens illi visum fuerit) ipsos testes cum eo confrontare, illos in ipsius faciem sigillatim venire faciens, ut illo præsentem deponant, siue prius deposita ratificent, ac ut ipsemet iudex ex facierum mutatione, dictis, modo dicendi, alijsq; circumstantijs (quas omnes accurate obseruare debet) an ibi aliqua conspiratio sit, cognoscere queat, hic namq; modus tutissimus est, quo sagax, prudens, cautusq; iudex veritatem plene cognoscere, ac dijudicare potest, omniaque in actis ponentur. De confrontatione *nu. 16.* infra dicetur.

10 † Cogere quoq; Reum ad veritatem aperiendam pœnis illum affligendo poterit, iuxta dicta *superius c. 18. n. 58. & seq.*

11 † Aduertat vero Iudex, quod si Reus confessus delictum, aut de illo conuictus fuerit, illū utique condemnare potest, attamen defensiones aliquæ illi etiam non petenti tribuendæ sunt; quibus si non à toto, saltem à tanto se tueri queat. *Clar. lib. 5. §. fin. q. 49. ver. est igitur, & q. 64. ver. si autem reus, & q. 55. ver. fin. Far. q. 39. nu. 32. 33. & 35.* Est enim Tyrāni iudicis, ac valde iniqui contra indefensum pronunciare.

Et si aliquas defensiones, aut exculationes attulerit, benigne illum audiat, aliaq; exequatur, quæ agenda sunt. Quod

Quod si nullas habere se defensiones dixerit; ad sententiam definitivam contra illum pronuntiandam poterit deuenire.

Si vero confessus minime fuerit, & defensiones illi petenti datæ fuerint: audiat, examinet etiam iterum ipsos testes, si fuerit opus: diligenter omnia perscrutetur, neq; plus accusatori, quā Reo, neq; Reo plus, quam accusatori deferat: licet in dubijs, & paribus ad Rei fauorem iudicare debeat, iuxta iura, & c. cum sunt, de reg. iur. l. 6. & l. fauorabiliores, ff. eod. tit.

De Rei defensionibus.

† Quoniam de Rei defensione facta mentio est, de huiusmodi ab eo faciendis defensionibus pertractabo. 12

Itaque Reus quisque defendere se potest, neq; illi vlllo pacto defensiones, etiam si periculum subornationis immineret, denegandæ sunt. Boss. tit. de indicijs, n. 75. Ambr. lib. 3. process. in for. c. 1. n. 9. Farin. q. 39. nu. 68. etiam quod confessus sit, vel conuictus. Guido de Suzzar. tr. de indic. & tor. nu. 64. Putæus de synd. ver. condemnatio. cap. 4. cum illi defensiones iure competant naturali, vt c. 12. n. 9. habitum est, terminusque illi tribuendus, ac prorogandus est, prout necessarium fuerit ad illas faciendas. Clar. d. q. 49. & nos c. 11. n. 22. quem terminum neq; ipse princeps illi negare potest, vel auferre. Clar. loc. cit.

† Modus autem, quo defendere se Reus ipse valet, est. 13

Aut excipiendo quod non cōstet de delicto, (si delictum facti sit permanentis) de quo accusatus, vel

tus, vel denunciatus, vel exceptus, vel inquisitus est, de qua *rec. 16. nu. 51. & seq.* dictum est.

Aut excipiendo contra iudicem, quod sit incompetens, vel suspectus, de quo *supra c. 14. per totum.* Vel quod iudex non seruauerit, quæ de iure seruanda sunt, de quibus *in cap. 10. 11. 12. & 13.* actum est.

Aut excipiendo contra Accusatorem, quod illegitimus sit, de quo vide quæ diximus *cap. 16. nu. 10. & seqq.*

Aut excipiendo contra testes, de quibus *c. 17. per totum* habitum est.

Aut probando similibus, paribus, vel pluribus testibus contrarium, de quo *vide cap. 17. cit. num. 68.*

Aut etiam errorem à se in propria confessione factum probando, si quem rationabili fultum ratione poterit inuenire, de quo *Clar. d. q. 55. vers. fin.* Paris de puteo, *loc. cit.* confessio enim licet iurata sit, reuocari potest, probat Cæsar de Graf. *decis. 90. nu. 2.*

Aut probando se id licite facere potuisse, si res illa modo aliquo fieri licite queat. *Clar. q. 56.*

Aut probando se alias de illo met delicto non iterato, vel iterabili punitum fuisse, neque enim etiam Deus ipse iudicat bis in idipsum, *arg. Nahū. 1. Non consurget duplex tribulatio. cap. de his, de accusat l. qui de crimine, C. eod. tit.* *Clar. q. 57. Farin. q. 4. num. 43.*

Aut alias excusationes afferendo, prout sibi melius videbitur expedire, nempe ætatem; iram, ebrietatem; ignorantiam; metum; vim; prouocationem; sui, vel amicorum defensionem; suarum rerum, vel sui honoris tuitioem; furorem; creduli-

dulitatem, quod operari tale quid posset: & similes. Vide Clar. q. 60. loc. cit. & Farin d. q. 39. & nota quod etiam post sententiam, & condemnationem defensiones minime denegantur, l. 1. §. si quis ultro. ff. de quest.

De Tortura Testium, ac Rei.

Iudex autem si testis inhabilis existat: vel quia infamis, vel quia socius criminis, vel quia varius, vel quia vacillans, aut mendax, aut huiusmodi est: ad illius testimonium validum reddendum, ut magis Reum afficiat, illum torquere poterit, ut c. 17. nu. 106. & seq. habitum fuit, religiosa tortura, de qua in præcedenti c. nu. 59. dictum est, minis, videlicet, ac pœnis, iuxta rei exigentiam facto decreto hoc modo.

Forma torquendi testem inhabilem.

† At vero cum D. G. de talibus, de quo supra, 14
socius criminis existat, aut varius, &c. ad tollendam huiusmodi notam, seu varietatem, &c. ac ut illius depositio magis afficiat d. D. Turpilium accusatum, præfatus ad R. P. Visitator me cōsentiente, grauib, ac minacibus verbis mandavit eidem D. G. ut ad cellam recto itinere iret, nec inde exire præsumeret sub pœna carceris, ibi mansurus, soloque pane, & aquâ victurus, donec veritatem puram, atque sinceram fateatur.

Qui lacrymans dixit. Faccino VV. PP. quello, che vogliono, che io non dirò mai altro, che quello, che ho deposto, aut, ultimamente deposto, perchè così è la mera verità, quibus auditis illum dimiserunt.

Et quoque si reus fateri noluerit veritatem,

& indicia contra illum vehementia sint : ad eruendam ab eo veritatem poterit iudex, & ipsum torquere. Primo tamen vocari, aliaque vice constitui debet, ac denuo interrogari, atque audiri, si quid forte dicere, ut se à tortura tueatur, velit.

Poterit autem hoc modo constitui, contraque illum decretum formari.

Forma secundi constituti pro Reo torquendo.

¶ Die vero 16. eiusdem Men. denuo vocatus D. Turpilius de quo supra accusatus, & vehementer indiciatus coram præfato admodum R.D. C. & me D.I. Al. Visitatoribus constitutus, ac iuramento sibi delato. Interrogatus si velit, ac se disposuerit veritatem fateri super ijs, de quibus alias interrogatus fuit.

Resp. Quello ch'io dissi l'altra volta è la verità, e non diro mai altrimenti.

Monitus iterum, atque iterum, ut velit ab obstinatione, ac mendacijs desistere, quia constat in actis illum blasphemasse, ac iniurijs D. Inquietum affecisse.

Resp. Io non ho blasphemato altrimenti, nè ho ingiuriato alcuno, e non dirò mai altrimenti, perche non è la verità.

Tunc præfatus Pr. Visitator D.C. me quoque consentiente d.D. Turpilij duritiem agnoscens, ac pertinaciam, decrevit ad habendam ex eo veritatem, ut loco torturæ maneat in cella clausus, silentium cum omnibus observando, ac pane, & aqua ieiunando, quousque veritatem fateatur, & eidem D. Turpilio talia observari mandavit sub pœna confessi delicti, eumq; dimisit, illi præcipiens

cipiens, vt recto itinere ad propriam cellam progrediretur, nulli omnino loquendo.

Si vero ita expedire iudicauerit ipse iudex, Reum ac testes confrontare poterit, vt supra dictum est, id autem hoc modo exequi valebit.

Forma confrontandi Reum ac Testes.

† Tunc præfatus P. Visitator D. C. me quo- 16,
que D. I. A. Visitatore consentiente d. D. Turpiliij duritiem, ac obstinationem cognoscens ad illum multo magis de mendacio conuincendū, & ad veritatem confitendam disponendum, & ad omnem finem, & effectum meliorem præcepit, vt vocaretur D. F. testis productus, & alias examinatus, qui cum adesset delato ei iuramento de veritate dicenda, prout &c. vt supra. Testes enim in confrontatione iterū iurare debent. Far. q. 72. nu. 148.

Interrogatus An cognoscat D. Turpilium hic præsentem.

Resp. Padre si, io lo conosco benissimo.

Deinde ab eodem P. Visitatore Inter. D. Turpilium an d. D. F. cognoscat.

Resp. Ancor io conosco lui.

Denuo Inte. D. F. An ea, quæ tali die talis mensis, & anni deposuit contra D. Turpilium ibi præsentem, fuerint, ac sint vera, illaque pro veritate dixerit, ac deposuerit, modoq; eadem intendat in eius faciem ratificare.

Resp. Padre si, che turto quello, ch'io dissi nell'altro mio essamine e vero, e per verità, e coscienza lo dissi, e ten qui per mantenerlo in faccia di D. Turpilio.

Tunc præfatus P. Visitator mandauit, vt fortiter le-

titer legeretur examen alias factum, siue depositiones alias habitas ab ipso D. F. pie 14. Mensis Septembr. currentis quibus lectis, & per dictos bene auditis.

Inter. D. F. An hæc eadem sint, quæ alias deposuit contra personam d. D. Turpilij.

Respond. Padresi, che questo è quello, ch'io dissi l'altra uolta contro D. Turpilio qui præsentem, e come vero lo confermo hora, e ratifico in faccia di lui.

Tunc Inter. D. Turpilius quid modo ad huiusmodi respondeat.

Resp. Io no so altro che dire, se non che lui non dice la uerità, e mi marauiglio molto di lui, che dica queste cose.

Ita quoque alij testes, vnusquisque per se, vocabuntur, & confrōtabuntur, & continuabitur hoc modo processus.

Quibus auditis præfatus Pr. Visitator dimisit D. F. & vocari fecit D. G. alium testem productum, & alias examinatum, qui cum adesset, &c. vt supra.

Post confrontationem vero Processus ita continuabitur. Tunc d. P. Visitator cum vnusquisque persisteret in dicto suo, mandauit Don Turpilio, vt rediret ad cellam suam, & se præpararet ad se defendendum, quia licet veritatem fateri nolit, illum attamen pro conuicto habet.

17 † Qui D. Turpilius petijt sibi dari copiā indicatorū, & assignari sibi tempus cōueniens ad proprias defensiones faciendas, & prorogari quatenus opus sit, prout idē Ps. Visitator me cōsentiēte decreuit illi tribuendā esse d. copiā, & assignauit ei trium dierum terminum ad suas defensiones faciendas.

De quibus defensionibus dictum superius est,
nu. 12. ac 13. huiusmet capitis.

*De Modo continuandi Processum per viam De-
nunciationis.*

Eodem modo procedet iudex per viam De- 18
nunciationis continuando Processum, quē
admodum superius dictum est de modo il-
lum per viam Accusationis proseguendi, mutan-
do nomen accusationis, & accusati, in nomen
Denunciationis, ac Denunciati, hoc modo vide-
licet.

*Forma continuandi Processum per viam De-
nunciationis.*

†P o s t quæ præfatus P. Prior attendens, quod 19
huiusmodi impudica, & scandalosa conuersa-
tio sine iniuria creatoris; cuius ecclesia domus ora-
tionis, non turpitudinis est, aut sine graui scan-
dalo tolerari, vel conuiuentibus oculis præteriri
nequit: processit, habito dictorum discretorum
consilio, & assensu, ad testes à d. D. Obseruante
denunciato re contra d. D. Nocentem productos
examinandos per modum, qui sequitur. Vide-
licet.

Die, & loco supradiçtis coram præfato admo-
dum R. P. Priore, illiusque discretis prædictis
D. G. de talibus, de tali loco sacerdos, ætatis suæ,
&c. vt supra in dicto modo continuandi proces-
sum per viam accusationis.

*De Modo continuandi Processum per viam Inqui-
sitionis generalis quo ad personas
tantum.*

IN Inquisitione generali quo ad personas, spe- 20
ciali
P 5

ciali verò quoad delicta, examinandi primo loco sunt testes nominati ab offensis, vel si nullus sit nominatus, vicini, & verisimiliter informati; deinde alij, donec aliquis nominetur, siue donec indicia sufficientia contra aliquem, aut aliquos adsint.

In hisce autem inquisitionibus examinari possunt quicunque testes, etiam inhabiles; qui licet ad condemnationem nequaquam sufficiant, ad inquirendum tamen indicium præstant, ut dictum fuit *cap. 17.*

In actis verò adscribenda sunt ipsorum testium nomina, cognomina, &c. ut supra in modo continuandi processum per viam accusationis dictum est.

21 † Interrogandi verò sunt ipsi testes circa offensum, vel offensos, nominatum, vel nominatos, si qui fuerint offensi, & nominati.

Si verò nullus fuerit offensus, aut nominatus, interrogandi sunt primo. An sciant causam suæ vocationis, deinde. Vbi fuerint tali tempore, ac tali hora, An sciant tale delictum fuisse commissum, quomodo id sciant, quem credant commississe, quare ita credant, cuius famæ sit ille, an solitus talia perpetrare sit, an ab alijs audiuerint dici de huiusmodi, & alijs similibus interrogationibus.

Si autem quis offensus fuerit puta occisus, & poenitus quis occiderit ignoratur, interrogandi sunt ipsi testes, Vbi tali tempore fuerint, an strepitum aliquem audierint, vel aliquem clamantem, & quem, & qua hora. An sciant tale delictum perpetratum fuisse, quomodo id sciant, & alia ut supra, & præterea an sciant occisum habere aliquem

aliquem inimicum, quomodo id sciant, qui sit, an sciant aliquem minatum illi fuisse, qui sit, quomodo id norint, à quibus audierint, quo tempore, quo loco, quibus præsentibus, & alijs huiusmodi, quæ ipsius iudicis sagacitati relinquuntur inuenienda, vt delinquens patefiat.

*Forma continuandi Processum per viam Inquisitionis
generalis quo ad personas tantum.*

Post quæ præfatus † Pater Abbas ad came- 22
ram suæ solitæ residentię vna cum eisdem discretis se recepit, habitoque cum eis consilio super commissio delicto, considerans, quod tale est, tamque graue, quod sine maxima Dei, ac proximi offensione tolerari, ac pertransiri nequit, vna cum eisdem discretis processit ad testes examinandos, pro delinquente inuestigando per modum, qui sequitur.

Eisdem loco, & die coram præfato admodum Reuerendo P. Abbate, ac discretis prædictis D. Venantius de Veridicis de tali ciuitate, &c. vt supra de Accusatione dictum est.

Hi vero testes interrogabuntur primo, an sciāt causam suæ vocationis, deinde an cognoscant D. Maledicum, quomodo cognoscant; an sciant illum fuisse vulneratum, quomodo sciant, si audierunt dicere: à quo, quo loco, qua occasione, quibus præsentibus.

An sciant illum habuisse verba cum aliquo, cum quo, qua occasione, quibus præsentibus, quomodo id sciant, an credant D. Vindicem illum vulnerasse, quare ita credant; an minatus fuerit d. D. Maledico, & huiusmodi, postremo an odio, vel amore, &c.
depo-

deposuerint, & reliqua eodem modo, quo supra dictum est in modo continuandi processum per viam accusationis.

Et hoc modo procedendum est in delictis facti permanentis, cuiusmodi est in ipsa inquisitione positum.

- 23 † Si autem delictum facti sit transeuntis, exempli gratia, si cui fuerint ablata pecuniæ, aliave mobilia, vel clauē ficta, vel per fenestram, vel alio modo, nullo commissi criminis relicto vestigio.

Si quis nullo præsentē aggressus aliquem fuerit; & sine liuore, aut cicatrice percusserit, & huiusmodi; & coram superiore de his conqueratur percussus, factumque denunciaret, cum de delicto minimè constet, neque testis ullus de facto adsit; aliter procedendum est.

Accepta namque furati, vel percussi denunciatione ipse superior, siue iudex iuramento illi delato, quod ita sit, quod verè furatæ illi fuerint pecuniæ, vel quod percussus fuerit; ad inquirendum super huiusmodi procedere poterit. Sed primo testes examinare debet de fama, & bona opinione furati, siue percussi denunciantis, vt in actis legitime constet, an illi credendum sit; ad hoc vt inquisitio formari queat, ex Marfil. §. *principium*, nu. 6. & seqq. in pract. crim. arg. Exod. 22. alioqui processus velut super nihilo fundatus, esset ipso iure nullus.

Interrogabit igitur in talibus casibus iudex testes aliquos, monitione, ac iuramento adhibitis, primo. An sciāt causam suæ vocationis, deinde, An talem cognoscant furatum, vel percussum nominando: quomodo cognoscant; cuius opinionis,

nionis, & famæ sit apud alios, & apud ipsos: an sit homo mendaciorum effictor; quare ita credant; si norint, vel credant illum pecunias, vel tales res mobiles habuisse; quomodo id sciant, vel quare ita credant; an de præsentī illa habeat; quare non habeat; si credant illa ei furto fuisse sublata; quare ita credant, & huiusmodi.

Fama denunciantis probata, ille iterum vocandus à iudice est, delatoque illi rursus iuramento interrogandus, an vere talia sibi fuerint ablata, quem credit abstulisse: quare ita credat: aliaque indicia deponat opus est, si quæ habet, ac testes nominet, qui factum, aut delinquentem nosse possunt.

Denique testes vocandi, atque super ipso facto interrogandi, credulitate, causa credulitatis, &c. & cum repertus fuerit aliquis indiciatus, contra ipsum specialem formare inquisitionem poterit ipse iudex iuxta inferius dicenda in modo formandi, siue continuandi processum per viam inquisitionis specialis.

De Modo continuandi Processum in Inquisitione generali, quo ad delicta solum.

EX dictis in præsentī, & in 16. cap. num. 89. 24 inquisitionis generalis quo ad delicta, specialis vero quo ad personas processum continuare quisque iudex per se poterit. In cuius continuatione illud obseruandum est, quod testes adhibendi sunt illi, qui delinquentes ipsos norunt, qui eis sunt familiares, aut cum eis conuersantur, vicini, atque illi vniuersi, qui de illorum vita, moribus, conuersationeque verisimiliter informati esse queunt.

Interro-

Interrogandi autem erunt iuramento adhibito ipsi testes primo. An sciant causam suæ vocationis, deinde An tales agnoscant; quomodo illos cognoscant: à quo tempore norunt: cuius opinionis, & famæ sint apud alios, & apud ipsos: quare tali fama laborent: à quanto tempore de illis talis opinio sit, quomodo id sciant, de quibus delictis infamati sint, quomodo id sciant: An ita esse credant: quare ita credant: an aliquando ipsi viderint eos, aut eorum aliquos delictum quoduis perpetrare: quale delicti genus: quos viderint: quo loco, quo tempore, quibus præsentibus. An ab alijs audiuerint, à quibus, quo loco, quo tempore, quibus præsentibus, & huiusmodi, per quæ sagax, prudensque iudex veritatem ipsam inuestigari posse crediderit.

De Modo continuandi Processum per viam Inquisitionis specialis.

25 **I**N huiusmodi processus continuatione primo examinandi sunt testes super fama, ut fundetur processus, quo modo autem illa probanda sit, habetur *in cap. 16. superius, num. 93.* pro qua re illud obseruandum est, quod duo testes de fama, seu infamia præferuntur alijs contrarium dicentibus. Innocent. *in cap. inquisitionis, de accusat.* Roman. *consil. 177.* Cæpo. *consil. 39.* Fulgeno *consil. 135.* Blanch. *in practic. crimin. §. ijs præmissis numer. 31.* Vide Farinac. *quæstion. 47. numer. 167. & sequen.* & Lodouic. Pegnerum, *decis. crimin. 17. numer. 13.* qui eam attendi volunt, quæ dignioribus testibus comprobata

bata est, & quæ ex verisimilioribus causis, & coniecturis originem habuit.

Quomodo vero, & de quibus interrogandi sint ipsi testes de fama, habetur d. cap. 16. loco cit. Poterit autem huiusmodi processus ita continuari.

Forma continuandi Processum per modum Inquisitionis specialis.

† Post quæ considerans Præfatus Pater Prior, 26 quod non sine maxima creatoris iniuria, proximorumque scandalo crimen huiusmodi tolerari, aut conuiuentibus oculis pertransiri potest; consilio cum dictis Monasterij discretis habito, decreuit super eo inquirere contra d. Fr. Impium, an apud viros probos, & bonos verè infamatus de tali crimine blasphemix sit, & ad se informandum, ac ad testes examinandos processit per modum, qui sequitur.

Forma examinandi testes super Fama.

† DIE, atque loco suprapositis coram præfato P. Priore, illiusque discretis prædictis. D. T. de talibus, de tali ciuitate ætatis suæ annorum 50. Religionis vero 35. Sacerdos, & Vicarius d. Monasterij testis vocatus, & monitus, iuramento ei delato de veritate super interrogandis dicendâ, prout tacto pectore iurauit, ad opportunas interrogationes deposuit, vt infra, videlicet.

Interrogatus. An sciat causam suæ vocacionis.

Respondit. Io non la sò altrimenti, se V. P. non me la dice.

Interr.

Interr. An cognoscat Fr. Impium de Execrabilibus.

Resp. Padresí.

Interr. Quomodo illum cognoscat, & à quanto tempore.

Resp. Io lo conosco, perche son stato con lui a Fiorenza, e qui, e deuono essere circa sei anni, ch'io lo conosco.

Interr. Cuius famæ sit apud alios, & apud ipsum.

Resp. Lui è tenuto per buon compagno, & io ancota lo tengo per tale.

Interr. An fama sit, quod ille blasphemias proferat.

Resp. Padre sí, che di lui è tal. Fama.

Interr. quid sit fama.

Resp. E quello, che si dice publicamente.

Interr. Quomodo sciat talem famam de illo esse.

Resp. Lo sò, perche l'ho sentito dire da molti.

Interr. A quibus audiuerit.

Resp. Da molti: ma in particolare dal Padre fattore, da D. Sigismondo, e da Fra Patiente.

Interr. Quomodo ab illis audiuerit, & quâ occasione.

Resp. In diuerse occasioni, e ragionamenti secondo cho occorre: ma in particolare domenica passata essendo io nel Claustro con il detto P. Fattore, e D. Sigismondo si venne in ragionamento del detto Fra Impio, e tutti due dissero, come si diceua da tutti, ch'egli era vn gran bestemiatore.

Interrog. An ipse vnquam audierit illum blasphemantem.

Resp.

Resp. Io veramente non l'ho mai vditobias-
temare.

Interr. A quanto tempore d. Fr. Impius d. blas-
phemia fit infamatus.

Resp. Sono molti anni , ch'io ho vdito dire,
che lui biafema, fino quando ftauo a Fano , che
deuon'effere dodic'anni.

Interr. An fciat vnde ortum duxerit huius-
modi fama contra illum.

Resp. Io non sò che alcuno li vogli male, per-
che del refto è buon compagno , ma credo che
tal infamia fia nata dal fuo biafemare.

Interr. An odio , vel alia paffione motus ifta
deposuerit.

Resp. Quello, che ho detto, l'ho detto folamen-
te per effere così la verità.

Quibus habitis prefatus Pater Prior mandauit
d. D. T. vt proprio examini fubfcriberet, qui, le-
ctis eidem ab illo factis de pofitionibus, fubfcrip-
fit, & d. Pater Prior acceptatis d. de pofitionibus
fi & in quantum, &c. illum dimifit , præcipiens
illi in virtute sanctæ obedientiæ, ne de his cum a-
liquo loqueretur.

Eisdem die, ac loco coram prædictis D. F. de
talibus, de tali ciuitate, &c. vt fupra.

Et eodem modo testes omnes de fama exami-
nari debent, quousq; probata fit per duos , vel
tres probos viros, & beneuolos.

† Fama hoc modo probata , ad inquirendum 28
fuper facti veritate procedet ipse iudex ; Testes-
que infamato ipsi familiares , præsertim viros
probos , Deumque timentes (si haberi possint)
vocet: sin minus alios ; ab eis que non amplius de
fama: verum de ipso facto inquiret , illos delato

Q

eis iu-

29 eis iuramento interrogando. † An sciant causam suæ vocationis, An cognoscant Fr. Impium, quomodo illum cognoscant, & à quo tempore. An illum vnquam blasphemantem audiuerint; quas blasphemias protulerit, quo loco, quo tempore, quibus præsentibus, quoties. An illum reprehenderint, quid ipse dixerit.

Si dixerint se ab alijs audiuisse, à quibus, quo loco, quo tempore, quibus præsentibus, & huiusmodi, per quæ facti veritas habeatur. Postremo an amore, vel odio, &c. vt supra. Quæ omnia in actis describenda sunt.

Poterit autē d. Processus hoc modo continuari.

Forma prosequendi examen testium super facto, fama probata in Inquisitione speciali.

30 † Postmodum Præfatus Pater Prior scire volens, an clamor, qui ad ipsum venit, ac in actis constat, opere compleatur: & an famæ tam peruersæ veritas ipsa respondeat; vna cum prædictis discretis processit ad se informandum, & ad testes super ipso facto examinandos per modum, qui sequitur.

Die vero 15. eiusdem Mensis coram præfato P. Priore, ac discretis prædictis D. V. de talibus, de tali ciuitate, &c. testis vocatus, ac monitus, &c. vt supra in modo continuandi processum per viam accusationis.

Interrogabit autem eos Iudex proxime dictis interrogatorijs.

Factoque ipso saltem semiplene probato iuxta ea, quæ cap. 18. habita sunt, Reum ipsum constituet eo modo, quo supra dictum est in Accusatione, & reliqua ibi dicta obseruabit, usque

vsque ad Rei condemnationem exclusiue.

*De Modo continuandi Processum per viam
Exceptionis.*

Modus, & forma processum per viam ex-
ceptionis continuandi idem erit, qui in
processu per viam accusationis obserua-
tur, mutatis nominibus, quemadmodum de mo-
do processum per viam Denunciationis conti-
nuandi superius diximus.

† Aduertat porro Iudex, quod in hoc proces-
su rigor ille minime obseruandus est, qui in su-
perioribus obseruatur; cum nequaquam ad pu-
nitionem: verum ad impediendum à dignitatis,
vel officij consequutione ipsum exceptum so-
lummodo tendat. Quare de plano eruenda ve-
ritas est.

† Nisi aliqua forte conspiratio excipientis, ac
testium, vel falsitas detegatur, eo namque casu
contra illos procedere cum rigore debet, ne per-
uersis conspirationibus falsitati, malignisq; cri-
minationibus aditus aperiatur.

*De Modo Processum terminandi à Iudice Regula-
rium. CAP. XX.*

S V M M A R I V M.

- 1 Processus terminatio in quo consistat.
- 2 Sententia definitiua triplex, Absolutoria, Condemnato-
ria, Declaratoria.
- 3 Absolutoria sententia quæ sit.
- 4 Condemnatoria sententia quæ sit. Sententia ferri nequit,
nisi contra confessum, vel conuictum.
- 5 Declaratoria sententia quæ sit.
- 6 Sententia non est precipitanda.
- 7 Inferenda sententia iuris ordo seruandus est.
- 8 Sententia ferri debet super his, quæ in processu continentur.
- 9 Citatio ante sententiam necessaria est.

- 10 *Sententia in scriptis ferenda est.*
- 11 *Causam in sententia ponere non est necesse.*
- 12 *Sententia an sedendo ferenda sit.*
- 13 *Sententia solemnitates in summarijs iudicijs non sunt necessario seruanda.*
- 14 *Absolutoria sententia quando ferenda.*
- 15 *Actore non probante Reus absoluitur.*
- 16 *Accusator, & Denunciator ante absolutoriam citandi sunt.*
- 17 *Absoluendus in duplici gradu est.*
- 18 *Forma sententia absolutoria simpliciter pro innocente.*
- 19 *Forma alia pro infamato, & indiciato.*
- 20 *Condemnatoria sententia quando ferenda.*
- 21 *Reus ad sententiam citandus est.*
- 22 *Pœna delicto debet esse conformis.*
- 23 *Pœna ut augeri, vel minui possit, si à lege taxata sit.*
- 24 *Pœna ut commutari queat.*
- 25 *Pœna Regularibus infligenda unde sumi debeant.*
- 26 *Non sunt à iure communi mutuanda.*
- 27 *Carcer in grauissimis sufficit.*
- 28 *Nulla maior pœna carcere ipso in sacris canon, datur.*
- 29 *De damnatione ad triremes.*
- 30 *Forma sententia condemnatoria cum expressione causæ.*
- 31 *Forma alia sine causæ expressione.*
- 32 *De appellatione à sententia.*
- 33 *Sententia post decem dies in rem transit iudicatam.*
- 34 *Declaratoria sententia quando ferenda sit.*
- 35 *Declaratoria sententia duplex fauorabilis, & contraria.*
- 36 *Forma sententia declaratoria fauorabilis.*
- 37 *Forma sententia declaratoria contraria.*
- 38 *Sententia definitiua ad accusatorem, ac testes repellendos necessaria non est.*
- 39 *Forma sententia interlocutoria, seu decreti pro accusatore repellendo.*

1 **P**rocessus † terminatio in nullo alio, quam in definitiua sententia ferenda consistit.

2 † Triplex autem sententia definitiua ferri potest.

potest. Absolutoria. Condemnatoria. Declaratoria.

† Absolutoria sententia ferenda tunc à iudice 3 ipso est, cum nihil contra accusatum, vel denunciatum, vel inquisitum fuerit in processu probatum.

Condemnatoria vero cum de crimine, de quo accusatus est, vel denunciatus, vel inquisitus ipse Reus, conuictus extiterit, aut illud fuerit ipse cōfessus. † Neq; enim ferri condemnatoria senten- 4 tia potest: nisi contra confessum, aut conuictum, c. 1. & 2. 2. q. 1.

† Declaratoria vero tunc ferēda erit, cum exceptus habilis, aut inhabilis ad beneficia digni- 5 tatesve per sententiam iudicandus est. neq; enim ista sententia, aut absolutoria, aut condemnatoria proprie dici potest; cum in ea (nisi fortassis admodum in proprie) exceptus neq; absoluitur, neque condemnetur.

Similiter declaratoria erit, cum quis accusatus, aut denunciatus, aut etiam inquisitus fuerit, quod alicui constitutioni contrauenerit: tunc enim per sententiam definitiuam declaratur illum huiusmodi constitutioni contrauenisse, vel non contrauenisse, & consequenter in pœnas in ipsa taxatas incurrisse, vel non incurrisse.

† Circa vero sententiā proferendam aduertere 6 iudex ipse debet, Primo quod illam præcipitanter ferre minime conuenit, sed maturo consilio totum considerare processum debet, sique oportet, peritos quoq; consulere; ne quā vel minimā cōmittat iniustitiam, siue contra Reū, siue cōtra Actorem, siue contra ipsam Rempublicā, c. *summo opere*, 11. q. 3. & nos c. 4. n. 12. & c. 11. n. *fin. superius*.

- 7 † Secundo, quod iuris ordinem in illa ferenda feruare debet, qui de ipsius iudicij substantia est; indicia perpendendo an leuia, an graua, an ue grauiissima sint, & an purgata extiterint necne, an aliquid purgandū residuum sit, ac huiusmodi. sententia namq; contra ordinem huiusmodi lata, nulla profecto est, *c. vxor*, 17. q. 4.
- 8 † Tertio, quod sententia ferri debet super his, quæ in processu continentur, atq; in eo probata sunt, dicti processus limites nequaquam excedēdo, & hoc illud est, quod vulgato sermone dicitur. Iudex secundum allegata, & probata iudicare debet, *glo. c. quamuis*, 11. q. 3. Abb. *c. illa præpositorum, de accus.* Couar. *l. 1. variar. resolut. c. 1. n. 8. in fine*, & si ex actis non iustificatur, dicitur notorie iniusta. Cæsar de Grass. *decis.* 147. n. 6. & 10.
- 9 † Quarto, quod citandæ sunt partes ante sententię prolationem. Clem. *sæpe, §. fin. de verb. signif.* Namque sententia contra non citatum lata, nulla est. Bald. *in l. fin. C. de legib.* Ang. *l. omnium, C. de test.* Ioan. Andr. *c. olim, de re iud.* Felin. *c. quæ in ecclesiarum, de constit. n. 66.* Clar. *lib. 5. §. fin. q. 31. ver. vltius quero.* Nauar. *consil. 5. de appell. n. 3.*
- 10 † Quinto, quod sententia in scriptis ferenda est, *l. vltim. C. de sent. ex br. reci. c. etsi sententia, de re iudic. lib. 6.* etiam in iudicio summano, d. Clem. *sæpe, loc. cit.*
- 11 † Sexto, quod licet in sententia ipsa causa exprimi possit, qua motus iudex eam tulit, id attamen opus minime est, *c. sicut, de re iudic. iuncta gl. ver. exprimantur.* Abb. *ibid.* Alberic, *in l. properandum, §. illo n. 34. & seq. C. de iudicijs.*
- 12 † Septimo, quod licet sententia sedendo ferenda sit, *c. etsi sententia, §. fin. de re iud. cit. in 6.* attamen

tamen in fummario iudicio id necesse non eft. d.
Clem. *fape loc. cit. §. fin.*

† Octauo , quòd licet in fententijs ferendis ¹³
plures requirantur folemnitates. in iudicio ta-
men fummario illæ obferuari necelfario mini-
medebent. Quare necesse non erit iudicem il-
lam proferre; poterit vel præfente , vel abfente
parte ferri; & de nocte: & diebus feriatis. hæ
namque folemnitates iuris exiftunt, & acciden-
talia: quæ in regularium iudicijs necelfario fer-
uanda non effe, dictum sæpius eft, ex cap. *quali-
ter, & quando, el fecundo, de accusat. §. final.* & nos
cap. *II. num. tertio, fuperius.* Igitur fententia quæ-
uis, aut abfolutoria, aut condemnatoria, aut de-
claratoria eft. De illorum vnaquaque nunc
agendum eft figillatim, earumque formæ tra-
dendæ.

De fententia Abfolutoria.

Abfolutoria † fententia, qua accusatus, vel ¹⁴
denunciatus, vel inquisitus abfoluitur, &
innocens declaratur, à iudice ferenda tunc
eft, cum ex deductis in proceffu delictum contra
illos probatum non eft.

Regula namque iuris peritorum eft, quod † ¹⁵
Actore non probante Reus abfoluendus eft, l. *qui accu-
fare, C. de edend. Iafon. in l. non eft nouum, nu. §. C. de
edendis cit.* quem ceterorum Doctorum nemo
non fequitur.

At vero abfolutoriam huiusmodi fententiam
ferre cum voluerit ipfe iudex, duo aduertat ne-
ceffe eft.

Primum eft, quod † Accufatorem, aut Denun- ¹⁶
ciatorem citare, (etiam Regulares inter) feu

vocare debet, ad producendum si quid contra præsumptum Reum opponere velint, quia ad sententiam definitiuam vult deuenire, & siquidem opposuerint, audiendi sunt. sin minus, sententiam pronunciare poterit, ac debebit.

In alijs foris cum per inquisitionem proceditur, ante absolutoriam procurator fiscalis citatur. Verum cum in religionibus nullus eiusmodi sit, nullus quoque in tali casu citandus erit.

17 Aduertat secundo, † quod absoluendus in duplici gradu esse potest. namque.

Aut de plano propriam innocentiam probauit. licet contra ipsum indicia essent vehementia, vel testium falsitatem ostendendo; vel quod illud ei facere liceret probando; vel alio quouis modo sine tortura, & tunc definitiue, ac simpliciter absoluendus est. quo casu, licet contra illum ex tali causa noua superuenirent indicia, procedi amplius contra eundem minime posset. *Clar. loc. ci. quæst. 57. vers. sed hic quæro. Paul. Merenda consil. crimin. 90. num. 31. vol. 1. Farinac. quæst. 4. nu. 23.*

Aut quia licet contra illum indicia fuerint plusquam leuia: non attamen aliqua fuere vehementia: quare nulla ei poena, nec extraordinaria imponi potuit: vel si vehementia fuere, tortura purgauit. & tunc absoluendus quidem est, sed non simpliciter: verum stantibus in actis productis. *Couar. lib. 1. variar. resolut. c. 1. num. 8. Boss. tit. de test. nu. 68. & 72. Flam. Cartar. in pract. crim. lib. 4. cap. 1. n. 135.* quo casu si noua indicia superuenerint, huiusmodi sententia non obstante, contra illum eadem de causa procedi poterit. *Clar. loc. cit.*

loc. cit. q. 62. ver. forma autem. Farin. d. q. 4. nu. 26. & seq. post Paul. Grillan. tit. de relax. carcer. tit. de absol. Innocen. q. 2. Iodoc. in pract. crim. c. 40. tit. de negat. pat. in tortu. Quæ doctrina, & rationi, & iustitiæ admodum consonare videtur.

Poterit autem absolutoria sententia hoc modo formari.

Forma sententiæ absolutoriæ simpliciter, pro reposito innocente.

18

Christi nomine inuocato. Nos Dom. B. Prior Generalis, &c. Visis, ac diligenter discussis omnibus, & singulis in causa, & causis coram nobis, ac Visitoribus Collegis nostris inter Dom. Inquietum de Malitiosis de tali ciuitate accusatorẽ ex vna, & Dom. Innocẽtium de Bonis de tali ciuitate accusatum ex alia, de, & super his, quæ in precessu propterea fabricato continentur; habitoque prædictorum Collegarum nostrorum consilio, & assensu; Deum præ oculis habentes, vt de illius vultu nostrum iudicium prodeat, oculique nostri videant æquitatem; per hanc nostram definitiuam sententiam.

Christi nomine repetito, dicimus, sententiamus, declaramus, pronuntiamus, & definimus dictum Dom. Innocentium non fuisse repertum culpabilem, nec de iure punibilem, sed prorsus immunem à crimine, de quo fuit accusatus, ideo velut de tali crimine innocentem absoluimus, & liberamus; absolutumque ac liberatum declaramus, non solum hoc, sed & omni meliori modo.

D. Inquietum vero accusatorem prædictum eodem Christi nomine repetito sententiamus,

declaramus, pronunciamus, & definimus calumniatorem, ac iniquum delatorem esse, in pœnamq; talionis incurrisse. Quapropter illum sententiamus, & condemnamus ad cellam pro carcere habendam per sex Menses, in qua semel in hebdomada die scilicet Veneris in pane solo, & aqua ieiunet.

Reservantes nobis ex certa scientia, & expresse, quatenus dictam pœnam libere valeamus mitigare, relaxare, ac mutare, si, & quando nobis visum fuerit expedire.

Lata, lecta, & publicata fuit hæc sententia Bononię in Monasterio Sancti Saluatoris *die 15. Mensis Octob. 1612.* præsentibus D. A. & D. C. testibus ad hoc vocatis, in Camera solitæ residentię dicti Reuerendissimi P. Generalis.

Ita pronunciaui Ego D.
B. Prior Generalis.

Forma alia pro indiciato, vel torturato.

Christi nomine inuocato. &c. vt supra. vsque ad Christi nomine repetito exclusiue.

- 19 † Christi nomine repetito dicimus, sententiamus, declaramus, & pronunciamus dictum Dom. Innocentium ex deductis in dicto processu non fuisse repertum de iure punibilem de crimine, de quo fuit inquisitus. quare illum à præsenti iudicio, ac instantia absoluimus, & liberamus, absolutumque ac liberatum declaramus, non solum hoc, sed & omni meliori modo. Lata, lecta, & publicata fuit &c. vt supra.

De sententia condemnatoria.

- 20 **C**ondemnatoria vero sententia tunc à iudice ipso ferenda est, cum Reus ex deductis in pro-

in proceffu conuictus eft, aut ipfemet fuit delictum confeffus, quemadmodum fupradictum eft *nu. 4.* In ea vero ferenda ipfe iudex.

Obferuabit † primo, quod Reus, contra quem 21
ferenda eft, citari debet, feu vocari; vt fi quid
habet, quod pro fui defenfione dicat, poffit ad-
ferre. vt *nu. 9.* habitum eft. Si habebit, quod pro-
ducat, vel ad fui defenfionem vel ad fui excufa-
tionem, benigne audiatur; fi nihil habeat, vel
opponat, feratur contra illum fententia.

† Obferuabit fecundo, quod pœna delicto con- 22
formis effe debet. iuxta illud *Deuter. 25. Pro men-
fura delicti erit, & plagarum modus.* Quare † pœ- 23
nam augere iudex minime poteft, fi alicui deli-
cto à lege taxata fit: nifi fortaffis aliqua circum-
ftantia delicto annexa id expolceret. fed neque
minuere; nifi ex legitima cauffa, quam in fenten-
tia exprimere debet, faltem illis verbis. Iuftis
de cauffis animum noſtrum mouentibus. vide
Diaz. in pract. crimin. can. c. 146. cum add. Lopez. 24

Obferuabit tertio, quod † fi Reus pœnæ à lege
ſtatutæ pro delicto ab illo perpetrato capax for-
te non eft, illam commutare in eam, cuius eft ca-
pax, vtique poteft. id affirmat Bald. in *l. nouerint,*
nu. 5. C. intra certum tempus. quem alij Doctores
fequuntur.

Obferuabit quarto Regularium iudex, quod
† pœnæ regularibus perſonis infligendæ à cuius- 25
uis Congregationis Conſtitutionibus defumen-
dæ ſunt; quemadmodum ſuperius *c. 13. nu. 11.* di-
ctum eft. In earum enim quibuſque pœnæ leues,
graues, grauioreſ, atq; grauiſſimæ continētur, pro
delictis vtq; leuibus, grauib, grauioribus, atq;
grauiſſimis puniendis. Pena etenim à ſtatuto im-
poſita

posita iuris communis pœnam tollit. *Clar. lib. 5. §. adulterium, ver. pone statutum, & §. fin. q. 85. ver. debet etiam.*

26 † Quare non est cur vel à iure communi, vel aliunde quærantur, aut ex proprio cuiusque cerebro inueniantur. Pœnarum enim extensio nimia vitanda est. optime probat Achilles de Grassis auunculus meus *decis. 161. num. 6.* Et eo magis, cum pœnæ ab institutis regularibus taxatæ minui, & augeri queant.

27 † Et certe in grauissimis delictis carcer ipse nonne sufficere videtur? qui vtique ad finem vsque vitæ ieiunijs, alijsque afflictionibus additis prorogari potest.

28 † Nulla profecto maior pœna in sacris canonibus (quod sciam) pro quouis delicto ipso carcere, vel in Monasterio detrusione imponitur alicui delinquenti. & carceris perpetui pœna pœnæ mortis satis esse similis profectò videtur. vt optime Diaz *in prac. crim. can. c. 143.* verbo *seculari curiæ tradi.* post medium.

29 † De damnatione ad tritremes videant iudices Regularium Io. Bern. Diaz *in prac. crim. can. cum addit.* Lopez c. 145. in verbo *corporalibus.* & Mart. Nauar. *in comment. 3. de Regular. num. 52. tomo 1.* quibus in locis hac de re sermonem habet vterque.

Poterit vero Condemnatoria sententia hoc modo formari, seu pronunciari.

Forma sententiæ condemnatoriæ cum expressione causæ.

30 **C**hristi † nomine inuocato. Nos D. P. &c. Visis, ac diligenter consideratis omnibus, & singu-

ſingulis in cauſſa, & cauſſis coram nobis, huius-
que Monafterij discretis actitatis de, & ſuper læ-
thalibus vulneribus à D. Vindice de Inflexibili-
bus inflictis D. Maledico de Improbis, de quibus
in inquisitionis proceſſu ad hoc à nobis fabrica-
to. habitoque ſuper his eorundem discretorum
conſilio, & aſſenſu iuxta conſtitutionum noſtra-
rum præſcriptum, Deum præ oculis habentes, vt
de illius vultu noſtrum iudicium prodeat, & o-
culi noſtri videant æquitatem, per hanc noſtram
definitiuam ſententiam.

Chriſti nomine repetito. Dicimus, ſententia-
mus, declaramus, pronunciamus, & definimus di-
ctum Dominum Vindicem de Inflexibilibus fuiſ-
ſe repertum culpabilem, & de iure punibilem,
& propterea in penam grauiffimæ culpæ à noſtris
Conſtitutionibus inflictam incurriſſe. Qua-
propter dictum Dom. Vindicem condemnan-
dum fore, & eſſe ad carceres, prout illum ſenten-
tiamus, & condemnamus ad illos per decennium
incipiendum ab hodierno die, ita, vt in eo clau-
ſus manere debeat, nec inde per id temporis vn-
quam exire valeat, infirmitate grauiffima dum-
taxat excepta, ex qua cum cōualuerit, ad eoſdem
redire debeat; in eis permanſurus, donec decen-
nium dictum compleatur, ibique ter in hebdo-
mada, quarta videlicet, ac ſexta feria, & Sabbato
in pane ſolo, & aqua ieiunet, iſdemque diebus
ſeptem psalmos pœnitentiales cum Litanijs reci-
tare debeat, ac teneatur.

Reſeruantes Reuerendiſſimo P. Generali pro
tempore exiſtenti ex certa ſcientia, & expreſſe,
quatenus dictam pœnam cum ſuis Collegis libe-
re mitigare, relaxare, aut mutare valeat, ſi, & quā-
do ſibi

do sibi visum fuerit expedire. & id non solum hoc, sed & omni meliori modo.

Lata, lecta, & publicata fuit hæc sententia in tali ciuitate, id est Monasterio tali, præsentibus D. F. & D. G. testibus ad hoc vocatis. *die 17. Mensis Octob. 1612.* in camera solitæ residentia præfati admodum R. P. Abb.

Cui subscribet idem Iudex cum alijs discretis.

Forma alia sine causâ expressione.

31 **C**hristi nomine inuocato. Nos D. S. Prior &c. Visis, ac diligenter discussis omnibus, & singulis in causâ, & causis coram nobis, ac discretis nostris actitatis inter D. Obseruantem de Maleuolis denunciantem, & D. Impudicû de Impuris denûciatum, de & super his, de quib. in processu propterea à nobis fabricato. de eorundem discretorum consilio, & assensu pro tribunali sedentes, & solum Deum præ oculis habentes, vt de illius vultu nostrum iudicium prodeat, oculique nostri videant æquitatem, per hanc nostram definitiuam sententiam, quam in his scriptis ferimus.

Christi nomine repetito. Dicimus, sententiamus, declaramus, pronunciamus, atque definimus dictum Dom. Impudicum de Impuris de tali ciuitate culpabilem, & de iure punibilem repertû fuisse, in pœnamque grauioris culpæ incidisse, id eoque illum ad dictam pœnam condemnandum fore, & esse; prout illum condemnamus, ac sententiamus ad eam peragendam per mēsem ab hodierno die incipiendum. non solum hoc, sed & omni meliori modo.

Lata, lecta, &c. vt supra. Ex formis adductis
elici

elici quæcunque fententia poterit, contra quem-
uis pro quolibet delicto puniendo.

De Appellatione à fententia.

† Si quis rationabili cauffa ductus à definitiua 32
fententia voluerit appellare, vel quia iniuftam
effe cognouit; vel quia contra indefenfum pro-
nunciata eft; vel quia feruata minime fuerunt
à iudice, quæ de iure ab eo feruanda erant; vel
quia pœna in ipfa contenta grauior eft, quam
delictum mereatur; vel quacumque alia cauffa,
modo rationabilis fuerit; vtique poterit appel-
lare. iuxta ea, quæ dicta funt, *cap. 15.*

Quod fi præftare voluerit, intra decem dies à
die latæ, & publicatæ fententiæ facere debet.
quemadmodum *locis cit.* dictum eft.

† Tranfacto enim huiusmodi decem dierum 33
fpatio nequit amplius prouocare: tunc nam-
que fententia ipfa in rem tranfit iudicatam, *c. cum*
inter. de fenten. & re iudic. iuncta glos. ibi. ver. iu-
dicatam, & c. quod ad consultationem, eod. tit. nifi
effet notorie iniufta. Cæfar de Graffis auunculus
meus, *decif. 134. nu. 3.*

Quæ ad appellationem fpectant vniuerfa *in c.*
15. citato habentur.

At vero, fi delictum notorium eft, aut Reus ip-
fum fuit confeffus, nequaquam appellare poteft.
vt diximus *cap. 15. cit. nu. 49.* nifi cum excedere-
tur modus in pœna imponenda, quæ maior, quam
delictum mereatur, infligeretur. iuxta dicta *eod.*
cap. 15. num. 56.

De fententia declaratoria.

† Declaratoria vero fententia à iudice ipfo ferri 34
tunc

tunc debet; cum exceptus, aut de crimine contra illum in exceptione proposito se purgauerit, ac immunem ostenderit; aut de illo conuictus extiterit, siue illud fuerit ipse confessus. † Quare Declaratoria sententia duplex erit fauorabilis vna, contraria altera.

Itaque si exceptus adductas contra illum exceptiones repulerit, seque innocentem ostenderit; pro illo declaratoria sententia fauorabilis à iudice ferenda erit; videlicet quod eligi, aut electus confirmari, aut ad ordines promoueri possit. At verò si conuictus de crimine in exceptione proposito, aut illud confessus ipsemet fuerit; contra illum declaratoria contraria pronuncianda erit, quod eligi, aut electus confirmari, aut ad ordines promoueri nequeat. Notandum autem quod à declaratoria incursus censurarum à lege positarum, vel à constitut. Apost. appellari potest; ac in ea requiruntur tres sententiæ conformes. probat Achil. de Grass. *decis.* 370. *num.* 7.

Poterit autem Declaratoria sententia hoc modo formari.

Forma Declaratoriæ sententiæ fauorabilis.

36 **C**Hristi nomine inuocato. Nos Dom. B. Prior Generalis &c. Visis, ac diligenter consideratis omnibus & singulis in causa, & causis coram nobis, & Collegis nostris Visitatoribus actitatis de, & super exceptionibus contra Domin. Bibacem de Mussolinis de Meuania propositis à D Zelote de Inuidis de Asta, de quibus in processu à nobis propterea fabricato; habitoque super his dictorum Collegarum nostrorum
confi-

confilio, & affenfu ; Deum præ oculis habentes, vt de illius vultu noſtrum iudicium prodeat, & oculi noſtri videant æquitatem per hanc definitiuam ſententiam.

Chriſti nomine repetito. Dicimus, ſententiamus, pronunciamus, definimus, & declaramus dictum D. Bibacem à criminibus in huiusmodi exceptionibus contra illum propoſitis immunem eſſe, illumq; velut innocentem ad quaſcunq; dignitates, ac officia habilem declarandum fore, & eſſe, prout illum pronunciamus, & declaramus habilem eſſe, & ad quaſcumq; dignitates eligi, & electum confirmari poſſe, non ſolum hoc, ſed & omni meliori modo.

Lata, lecta, & publicata fuit hæc ſententia die, &c. vt ſuprà.

Forma Declaratoriæ ſententiæ contrariæ.

† Chriſti nomine repetito. Dicimus &c. dictum Domin. Bibacem de criminibus in talibus exceptionibus contra illum propoſitis fuiſſe conuictum, ſeu infamatum, & propterea inhabilem ad quaſcunq; dignitates declarandum fore, & eſſe: prout illum ad eas inhabilem ſententiamus, & declaramus, adeo quod ad eas eligi, aut electus in eis nequeat confirmari. & id non ſolum hoc, ſed & omni meliori modo. Lata, lecta, &c.

37

*De ſententia Interlocutoriæ pro Accuſatoris, vel
Teſtium repulſione.*

QUod vero ſpectat ad accuſatorem, vel teſtes, cum propter exceptiones à Reo ipſo propoſitas ab accuſando, vel à teſtimonio ferendo repelli, ſiue inhabiles declarari debent,

38

R

opus

opus in tali casu definitiua sententia minime est. verum faterit vel interlocutoria sententia, vel decretum, quibus in eodem processu declaretur illos ab accusatione, vel à testimonio ferendo fore, & esse inhabiles; quare propter illorum accusationem Reum præsumptum non esse fatigandum, aut propter illorum testimonium non esse molestandum.

Poterit vero huiusmodi sententia interlocutoria, siue decretum hoc modo formari.

*Forma sententiæ interlocutoriæ, seu decreti pro
Accusatore repellendo.*

- 39 Cum D. Innocentiüs de Bonis accusatus, de quo supra D. Inquietum de Malitiosis accusatorem, de quo similiter supra, exceperit; ac velut illegitimum ab eius accusatione repellendum fore, & esse insisterit; eo quia infamis est, propterea quod alias vt falsus testis punitus, & in carcere ad pœnam damnatus fuit. Nos D. S. prior antedictus attēdentes exceptiones propositas esse veras, & sufficienter probatas, de nostrorum discretorum consensu dictum D. Inquietum velut Infamem decernimus ab accusatione cuiusquam repellēdum fore vt accusatorem illegitimum; prout illum repellimus, & inhabilem, ac illegitimum accusatorem declaramus; & consequēter dictum D. Innocentium propter illius accusationem non esse fatigandum. & id non solum prædicto; sed & omni meliori modo. Die 18. Mensis Octobris. 1612.

Eodem modo contra testes exceptos, si exceptio legitime probata fuerit, decretum formabitur, mutatis mutandis.

De Purgatione Canonica. CAP. XXI.

S V M M A R I V M.

- 1 Canonica purgatio antiquitus maximo in honore erat.
- 2 Summi Pontifices, qui se Canonice purgarunt.
- 3 Apud Romanos erat in usu purgatio.
- 4 Purgationis usus penè abolitus hodie est.
- 5 Inter regulares Canonica purgatio maxime periculosa est.
- 6 Purgatio canonica quare ita dicatur, & adinuenta sit.
- 7 Purgatio Canonica quid sit.
- 8 Quibus indici purgatio Canonica possit, ac debeat.
- 9 Regularibus indici Canonica purgatio potest.
- 10 Infamia, pro qua indicitur purgatio Canonica, unde ortum habere debeat.
- 11 Accusatore, seu Denunciatore apparente indici purgatio nequit.
- 12 Si delictum notorium sit non potest indici purgatio.
- 13 Purgatio canonica indici ad instantiam purgandi potest.
- 14 Quis canonicam purgationem indicere possit.
- 15 Indici ecclesiastico arbitraria ipsa purgatio est.
- 16 In eo loco indici purgatio debet, in quo purgandus noscitur infamatus.
- 17 Modus in canonica purgatione seruandus.
- 18 Coram iudice facienda purgatio est.
- 19 Quid iurare purgandus debeat.
- 20 Si purgandus praelatus sit, quid iurare debeat.
- 21 Compurgatores quomodo, & quid iurare debeant.
- 22 Conditiones compurgatorum, quæ esse debeant.
- 23 Compurgator an repelli à purgando aliquo casu possit.
- 24 Iudex compurgatores neque impedire, neque repellere potest.
- 25 Neque illos cogere ad purgandum quemcunque.
- 26 Compurgatorum numerus indici arbitrius est.
- 27 Si levis infamia sit, ipsius purgandi sufficit iuramentum.
- 28 Canonica purgat, effectus qui sit.
- 29 In purgatione deficiens, qua poena puniri possit, ac debeat.
- 30 Canonicam purgationem subire qui renuit, quomodo tractandus sit.
- 31 Canonica purgatio non ita facile ab ecclesiasticis iudicibus indici debet.

- 32 *A decreto Canonica purgationis an, & quomodo appellari possit.*
- 33 *Purgatus de aliquo crimine, an super eodem amplius molestari queat.*
- 34 *Modus indicenda purgationis.*
- 35 *Forma decreti pro indicenda purgatione.*
- 36 *Forma prestanda seu facienda purgationis.*
- 37 *Compurgatores informandi sunt de meritis causa, de crimine, &c.*
- 38 *Forma interrogandi eum, qui purgandus est.*
- 39 *Forma interrogandi compurgatores.*
- 40 *Forma sententia absolutoria pro Canonica purgato.*
- 41 *Forma sententia condemnatoria contra illum, qui in purgatione defecit.*
- 42 *De modo Canonica purgationis ad instantiam purgandi peragenda.*
- 43 *Forma decreti pro indicenda purgatione ad instantiam purgandi ex processu meritis suspecti.*
- 44 *De Modo Canonica purgationis ad instantiam purgandi nullo existente processu peragenda.*
- 45 *Forma decreti pro indicenda tali purgatione.*
- 46 *Forma patentium litterarum pro voluntarie purgato, ut supra.*

- 1 **D**E creueram equidem canonicae purgationis tractationem silentio pertransire: etenim licet † maximo in honore antiquitus fuerit huiusmodi constituta purgatio, ita ut summorum Pontificum nonnulli de grauioribus criminibus diffamati, qui tamen iudicari a nemine poterant, ea publice se purgari ad populi scandalum remouendum fuerint minime dedignati.
- 2 Hoc de Damaso, Paschali primo, Simaco, Gregorio septimo, ac Pelagio primo affirmant Platina de vitis Pontificum. Camp. lib. 6. Hierar. eccl. c. 17. Brunus lib. 4. de haeticis, c. 11. ac caeteri, qui temporum illorum scripserunt historias. & de Leone
- 3 3 Bar. in Anal. eccl. 9. seculo. † Et apud Romanos quoque

quoque priscis temporibus extiterit in usu purgatio similis: cum etenim consules apud, vel pretores de quocunq; crimine accusatus aliquis erat: decem, aut plures Romanos ciues, ac nobiles defererebat, qui affirmabant illum bonæ famæ, perfectæq; vitæ, & conditionis fore, ac se credere illum falso accusatum fuisse. testatur id Flavius Blondus *lib. 4. de gestis Roman.*

† Illius attamen usus pene abolitus in quibuscunq; tribunalib. præterquã in sanctissimo violatæ religionis officio hodie perfecto est: quæadmodum post alios affirmant Iul. Clar. *lib. 5. recep. sent. q. 63. ver. solet etiam*, Franc. Pegna. *commen. 38. in 3. par. dir. inquisit. & Alph. Villag. in pract. crim. can. lib. 6. tit. de purg. cano. conclus. fin.* 4

Eoq; magis in animo illud statueram: cum † Regulares inter, apud quos charitas ipsa mirum in modum refriguit, periculosa huiusmodi purgatio maxime videatur. illa namq; nocens quilibet superiorem amabilem habens absolui: innocens quisque superiori iniustus condemnari facillime posset. Quare cum fallax, incertaq; sit, ac detrimenti plus, quam commodi afferre dignoscatur: ea Regularium iudicem uti ut probem, vel consulam, adduci nulla ratione possum. Verum enimvero ne huic tractatui, quod ab huiusmodi iudice, quem instituendum suscepi, desiderari queat, aliquid forte desit: de ipsa canonica purgatione breuiter, ac dilucide, vel inuitus pertractabo.

† Canonica itaq; purgatio, quæ ita nuncupatur, propterea quod a sacris canonibus adinuenta fuit, atq; statuta, ut illa eorum patefieret innocentia, vel malitia, contra quos obiecta crimina, vel notæ, quorum laborabant infamia, vel sus-

7 suspitione, plene probari minime possent. † Innocentiae ostensio est alicuius de crimine, vel nota infamati, aut suspecti, ipsius, compurgatorumque coram iudice competenti praestita iuramento. elicitur ista definitio ex Raim. & Hostien. in *summa*, tit. de purga. can. §. 1. Pegna dicto *commen.* 14. Victorino Auerlano c. 29. nu. 2. in *modo procedendi in causis Regular.* Villag. loc. cit. *concl.* 1. ac Martino Delrio lib. 5. *disquisit. magic. sect.* 13. † Ex illaque habetur, quod eis indici à iudice ista purgatio potest. Vel qui de crimine, de quo bonos apud, grauesque viros infamati sunt, neque testibus, neque facti euidentia, neque propria confessione conuinci queunt; quare infamati manent, deficitque accusator, aut denunciator probationes adducens, c. *presbyter*, 2. q. 5. c. 1. & *seqq.* de purg. canon. c. *inquisitionis*, §. *quasiuisti*, de *accusat.* gl. c. 2. verbo *accusatores*, de purg. *canonic.* Panormit. *ibid.* Diaz in *practic. crimin. canon.* c. 150. ver. *Deficiente vero legitima probatione*, num. 1. Petr. Foller. item in *pract. crim. can.* c. 34. n. 8. Tab. verbo *purgatio.* n. 1. Villag. *vbi sup.* *concl.* 6.

Vel qui accusati quidem, aut denunciati fuere: sed crimen contra illos plene probatum non est; ex quo suspecti viros apud honestos, aut apud iudicem ipsum de tali delicto manent, c. *omnib.* 2. q. 5. c. *quotiens*, & *seq.* de purgat. can. c. *de crimine*, 15. qu. 5. gl. Inn. & Abb. in c. *ex parte*, de *offic. iud. ordin.* Anto. de Butr. c. *tua*, de *cohabit. cler. & mulier.* Archid. in c. *omnib.* cit. Felin. in c. *litteras*, de *presumpt.* Sonci. in l. *ait. praetor*, ff. de *iureiuran.* in *princ.* ver. *circa secundum.*

Vel propter notam irregularitatis, c. *accedens*, de purg. can. gl. & Doct. Specul. tit. eod. ver. item *nota.* Villag. loc. cit. *concl.* 2. Et ac

Et nedum clericis sæcularibus; verum etiam 9
Regularibus infamatis, aut suspectis potest indici
purgatio. *argum. c. moniales, de purgat. can. gl. &*
Doct. ibid.

† Aduertat porro ipse Regulariū iudex, quod 10
infamia, pro qua indicēda canonica purgatio est,
ducere ortum à maleuolis, inimicis, ac detracto-
ribus minime debet: verum à probis, honestis, aut
beneuolis, *c. in cunctis, II. qu. 5. & cap. pen. de purg.*
can. alioqui purgatio nequit indici. probat Aret.
in c. at si clerici, de iud. quem sequitur Diaz *loc. cit.*
Foller. *d. c. 34. n. 26. & alij.* Quam infamiam in
actis probam fore necesse est eo, quo dictum est
modo c. 16. nu. 92. & 93.

† Quod si accusator, aut denunciator appareat, 11
qui tale crimen, de quo infamatus est quis, eidem
obiiciat offerens probationem; canonica purga-
tio pro tali delicto indicenda non est infamato,
arg. c. si quis, iuncta gl. de purg. can. Abb. eod. c. & c.
moniales, eod. ti. Foll. *vbi sup. nu. 28.* Vill. *concl. II.*

Quemadmodum † neque indici potest, si deli- 12
ctum notorium sit, *c. cum dilectis de purg. can. §.*
his igitur, circa fin. gl. Abb. & Doct. ibid. Tab. *ver-*
bo purg. n. 3. verum in his vtrisque casibus proce-
dendum est, vt supra diximus *c. 16. ci.* cum de ac-
cusatione, denunciatione, atque notorijs crimini-
bus habita verba sunt.

† Indici quoque ad purgandi ipsius instantiam 13
potest. nempe cum aliquis, vt contra se ortam in-
famiam tollat, instanter se purgari à iudice petit,
c. cum iniuuentute, de purg. canon. quo casu minor
compurgatorum numerus requiri videtur, quā
in purgatione à iudice ex officio indicta require-
retur, *arg. c. eo. §. ceterum.*

4 † Superior, siue iudex quiuis ecclesiasticus proprio subdito modo, quo supra dictum est infamato, vel suspecto canonicam indicere purgationem, eundemque ad se illa purgandum cogere potest, *c. nos inter. & c. inter sollicitudines, de purgat. canon. & c. si mala, 2. quæst. 5. & ibi Doct. nemine contradicente.* † Cuius ecclesiastici iudicis arbitrio relicta est purgatio indicenda cuique, prout illi prædictis in casibus visum fuerit expedire, *ca. significasti, de adulterijs, & ca. inquisitionis, §. quasiuisti, de accusat. Hostien. c. cum in iuuentute, de purgat. canon. Præpos. in cap. habet, 2. quæst. 5.* † Illo attamen in loco indicere purgationem debet ecclesiasticus iudex, in quo purgandus noscitur infamatus, *c. inter sollicitudines cit. de purgat. canon. arg. c. si peccauerit, 2. quæst. 1. c. Menam. ad. causa, quæst. 5. c. ibi, 3. quæst. 6. & c. illud, 23. dist. Abb. c. inter sollicitudines cit. Fran. Pegna com. 38. in 3. parte, direct. inquisit. vers. considerandum est etiam.*

71 † Modus autem in peragenda canonica purgatione seruandus hic est. Purgandus in termino sibi per iudicē assignato tot cōpurgatores, qui eū purgent, inuenire debet, quot ex iudicis præscripto ab eodē sunt producendi; quib. inuentis significare iudici debet, se compurgatores habere paratos ad seipsum de crimine, de quo infamatus est, vel suspectus, vel etiā de nota, quæ inuritur ei, purgandum: petens, ac instans, vt ad huiusmodi purgationem illi placeat deuenire.

18 † Coram iudice namq; facienda purgatio est, *c. d. crimine, 15. q. 5. & si publica infamia esset, publice quoq; purgationē fieri oporteret, c. omnibus, 2. q. 5. & c. illud, 23. dist. gl. in summa verbo cogendus 2. q. 5. & c.*

2. q. 5. & c. 1. ver. publico, 15. q. item 5. Archid. in c. illud, cit. 23. dist. Iudex vero illius annuens petitioni, ad iniunctam ei purgationem illum admittere, ac procedere debet.

Qui purgandus coram iudice constitutus iurare debet se tale delictum, de quo infamatus est, vel suspectus, minime commisisse. & si delictum eiusmodi sit, quod per alios perpetrari queat; iurare debet ipse purgandus tale delictum se neque per seipsum, neque per alium quemlibet perpetrasse, c. quotiens, c. de testibus, & cap. fin. de purgat. canon. glos. & DD. ibid. Specul. & Hostien. tit. de purgat. canon. §. qualiter fieri debeat. Foller. d. c. 34. n. 9.

At vero † si Prelatus existat qui purgandus est, 20 ut Episcopus, Abbas Prior, & huiusmodi, criminis que infamia, suspiciove orta post adeptam fuerit dignitatem; ita simpliciter iurare illum se à tali crimine immunem esse certe non sufficit: verum illi iurandum est, se à crimine illo etiam post adeptam dignitatem innocentem fore, seu tale minime perpetrasse crimen, c. fin. de purgat. can. gl. & Abb. ibid.

† Compurgatores deinde sigillatim admittendi coram seipso à iudice sunt. qui iurare & ipsi quoque debent, se credere talem purgandum verum affirmasse, quando iuravit se à tali crimine, de quo infamatus noscitur, vel suspectus, immunem fore, cap. quotiens, cap. de testibus, & c. fin. citatis. Pegna d. comment. 14. in 2. par. direct. inquis. ver. & seruantes iustitiam. Abb. c. 1. de purgat. can. & Doct. communiter. Aut iurare tenentur se certo credere quod ille purgandus crimen de quo infamatus est, vel suspectus nequaquam perpetravit, c. constitutus, eod. tit.

Qui cōpurgatores, vt apti ad munus illud præ-
standum esse queant, nōnullas habere cōditiones
22 vtique debent. † Namq; Primo eiusdem ordinis,
vel dignitatis cū eo, qui purgandus est (si fieri po-
test) esse illos oportet. Si minus, ordinis proxi-
mioris. vt pro prēlato, prēlati, vel discreti. pro sa-
cerdote, sacerdotes, vel diaconi. & ita de reliquis.
Quod si tales inuenire minime sit, alij ordinum
inferiorum poterunt adhiberi, *c. si legitimi, & c.*
omnib. 2. q. 5. arg. c. quotiens, c. inter sollicitudines,
& c. in iuuentute. de purgat. canon. & si huiusmodi
quoque defint; Laici, atque etiam honestæ mu-
lieres hoc munus præstare poterunt. docent id,
atque probant *g. fin. in c. cum in iuuentute cit. Silu.*
verb. purgatio. q. 5. Abb. c. inter sollicitud. cit. & Diaz-
vbi suprā. nu. 6.

Secundo Compurgatores honestæ vitæ, bonæ-
que opinionis esse necesse est. *c. cum P. Manconcella,*
de purg. can.

Tertia ab ecclesia saltem debent esse tolerati,
cap. constitutus iuncta gl. eod. tit.

Quarto de crimine aliquo condemnati esse mi-
nime debent, *eod. c. constitutus.*

Quinto vitam, & conuersationem illius, quem
purgare debent, notam habeant, necesse est, *c. cum*
P. Manconcella cit.

Sexto iuxta sui conscientiam iurandum illis
est, se credere, purgandum iurasse veritatem: siue
crimen illud minime perpetrasse, vt dictum su-
perius est.

Septimo huiusmodi esse debēt, quos neq; amo-
re, neque odio, neque alia quauis passione, sed ne-
que pecunia, promissioneve ad hoc munus præ-
standum moueri existimandum sit, *c. cem P. Man-*
concella cit.

Allatæ

Allatæ conditiones præterquam quod iurib. probantur adductis: eliciuntur quoq; ex Panor. *in d. c. constitutus*, de *purga. canon.* ex Repert. inquisitorum, *vers. purgatio*, §. *nota quod in compurgatorib.* ex Iacobo Simanca *lib. de cathol. instit. tit. 56. nu. 11.* ex Vmberto Locato in *praxi iudiciaria*, verbo *purgatio*, num. 9. ex Camillo Campegio ad Zanchinum, *cap. 11.* ex Tabi. & Ang. verbo *purgatio*, in *princip.* & ex Vilag. *titul. de purgat. can. concl. 18.*

Illud autem hoc loco aduertendum est; quod †²³ si ab alijs compurgatoribus eorum alicui crimen per modum exceptionis obijceretur, ac probaretur, ex quo grauata illius opinio remaneret; hic repelli à iudice utiq; posset velut illegitimus compurgator, *arg. c. testimonium*, in *fin. de testib. gl. c. constitutus citat. verbo condemnati. de purgation. canon.*

† Aliter huiusmodi compurgatores conditionibus allatis suffultos neq; impedire ne id muneris præstent, neq; repellere vlla ratione potest, vel debet ipse iudex, *c. cum P. Manconcella cit. de purg. canon.*

† Illos tamen ad quemlibet purgandum cogere nequit, si illi sponte purgare noluerint, *c. eod. Villagut. loc. cit. concl. 20.*

† Compurgatorum vero numerus iudicial-²⁶ bitrarius est, *c. omnibus*, 2. q. 5. *c. ex tuarum*, & *c. inter sollicitudines*, cit. *de purg. canon. gl. c. 1. eod. tit. verbo 12.* Panor. in *cap. cum iuuentute cit. Bernar. Cōmenfis in Lucer. inquis. verb. purga. §. 3.* Silu. *ver. eod. q. 5.* & alij communiter.

Qui iudex criminis, infamiæ, suspicionisve, atque personæ purgandæ habito respectu, & con-
siderata

siderata qualitate, pro sui prudentia tot compurgatores iniungere ipsi debet purgando, quot inueniri ab eo facile possint. Abb. *c. inquisitionis, de accusat.* Franc. Pegna *d. com. 14. loc. cit.*

27 † Qui compurgatores necessarij minime sunt, quando infamia, vel suspitio leuis est: verum eo casu ipsius purgandi sufficit iusiurandum. Foller. *d. c. 34. n. 29. arg. c. quam, 2. q. 3.*

28 † Canonicae autem purgationis effectus ille profecto est. Qui se illo, quo dictum est, modo purgauerit, nempe tum proprio, tum assignatorum compurgatorum iureiurando, utique absolvendus est; ab eoque crimine, de quo infamatus fuit, siue suspectus, declarandus immunis, *c. ex tuarum. de purgat. canon. gl. & Doc. ibid. nemine contradicente. Villag. concl. 27.*

29 † Qui vero in purgatione defecerit, Vel quia ipse non eo modo, quo debebat, iurauit. Vel quia tales compurgatores quales eidem iniuncti fuere nequaquam inuenit. Vel quia compurgatorum numerum assignato minorem adhibuit. Vel etiam quia compurgatores eo quo dictum est, modo iusiurandum praestare noluerunt. de crimine, de quo infamatus est, vel suspectus velut cōuictus condemnari, poenaeque tali delicto condigna punire potest, ac debet, *c. cum P. Manconcella, & c. inter sollicitudines cit. de purgat. canon. glol. & Abb. ibid. Hostien. in summa, tit. eod. num. 9. 10. & 11. Archidia. in c. accusatus, de haereticis, in 6. Speculat. tit. de purg. can. §. viso igitur. Pegna loc. cit. idque doctorum nemo non affirmat.*

Mitius tamen agendum est, si per viam inquisitionis, quam si per viam accusationis procedatur, ut optime docet Andreas Tiraquel. *tract. de*

pœnis temperandis, aut remittendis, c. 53.

Quare accusationis via procedens ipse iudex, accusatum suspectum in canonica purgatione deficientem ordinaria debebit pœna mulctare. at vero, si per aliam quamcumque viam procedat, extraordinaria pœna infamatum in purgatione deficientem punire utiq; pro libitu poterit. quod æquitati valde conforme esse videtur. idque docent, ac probant. Panorm. in *c. accedens, de accus.* Tabien. *verbo purgatio. num. 3.* Angel. *eod. num. 4.* Siluest. *eod. q. 7.*

† Si quis autem se purgare iussus noluerit, non 30 propterea habendus pro conuicto est; verum donec se purgauerit suspendi; aut excommunicari debet: & si per annum in excommunicatione perstiterit, haberi tunc pro conuicto debet. Abb. in *c. cum P. Manconcella. cit. de purg. canon. arg. c. excommunicamus itaque, §. qui autem, de hæret.*

† Canonica itaque purgatio tam periculosa cum 31 sit, tamque fragilis, fallax, & incerta, quippe quæ ab hominum solo iudicio pendeat: non ita facile ab ecclesiasticis iudicibus indicenda est affirmant id, prudentissimeque monent. Fr. Pegna *comm. 14. cit. ver. penul. in 2. par. dir. inquisit. ac Ignatius Lopez de Salzedo in annota. c. 150. pract. crim. cano.* Diaz §. 2. Tutius est inquit Pegna ad alias pœnas, aliaque remedia confugere. Quam sententiam ego quoque velut rationi magis consonam, tutioremque amplexatus, *c. 18. n. II.* docui Regularem, contra quem indicia vehementia sunt, (quæ attamen meridiana luce clariora esse, & in actis constare debent) extraordinaria pœna mulctari posse. Sæculares autem personæ, tam clerici: quam laici huiusmodi suspensionem, infam-

miamve ipsa purgare, tortura solent. Iul. Clar.
lib. 5. recept. sentent. §. fin. q. 63. ver. licet autem, cir-
ca fin.

32 † Et cum res adeo grauis canonica purgatio
sit, à sententia, siue decreto, quibus indicitur ali-
cui, prouocari vtique potest, *ca. nunc inter. de pur.*
cano. gl. Abb. cæterique dd. ibi. Simancas de ca-
thol. instit. tit. 56. nu. 25. si tamen appellandi causa
rationabilis adducatur, qualis esset, si modus ex-
cederetur in ipsa; quia ex. gr. iudex tot, tales-
que compurgatores assignaret, qui reperiri ab
eo, qui purgandus est, minime possent: neque ro-
gatus mitius agere vellet, aut si alias vere, seu
probabiliter grauaretur ipse purgandus, glo. in d.
cap. nos inter. verbo appellauerit. Simancas loc. cit. &
alij communiter.

33 † Purgatus vero de aliquo crimine propter in-
famiam inquisitionis via, de illo eodem amplius
inquisitione molestari non potest. Simili modo
propter suspensionē ex accusatione ortam accusa-
tionis via processu formato purgatus, de illo et
crimine amplius accusari nequit, *gl. c. ex tuarum,*
verbo absoluas, de purg. can. Host. in summa, tit. eod. §.
an purgatus. Abb. in c. ex tuarū cit. Cuius doctrinæ
illa potest afferri ratio; etenim iuramentum ma-
iolem auctoritatem cum habeat, quam res iu-
dicata, l. 2. ff. de iure iur. & idem iuramento conse-
quamur, quod per sententiam. ff. eod. l. sed si, §. si
cum de hereditate, canonica profecto purgatione,
quæ sine iuramento non est, purgatus; velut per
sententiam, quæ in rem transijt iudicatam ab-
solutus, amplius molestari non poterit.

Quod maxime verum tunc erit, cum suspe-
ctus infamatus vefuerit plene, atque perfecte
purga-

purgatus, nempe quia ipse, vt erat necesse, iurauit; & probos, ac fide dignos sui, vel saltem ordinis proximi compurgatores adhibuit.

*De Modo canonice purgationis ex officio indicendæ,
atque peragendæ.*

NVnc reliquum est canonice purgationis tum indicendæ, tum peragendæ praxim, ac formam contradere, vt Regularium iudex, quomodo in his dato casu procedere possit, agnoscat. Cum autem purgatio indicatur, atque perficiatur, aut ex officio, aut ad purgandi ipsius instantiam: de vtriusque modo, ac praxi pertractandum est, primo quidem de illa, quæ indicitur ex officio; de illa postmodum, quæ ad petitionem illius, qui purgari debet, indicitur.

† Processus itaque meritis consideratis Regularium iudex consultorum, seu discretorum 34 consilio adhibito, si ei constiterit Reum inquisitum criminis infamia laborare, aut ex perfectæ, plenæque probationis defectu Reum accusatum de crimine suspectum remanere, neque aliter illum de tali delicto posse conuinci, vel ab eo immunis agnosci, canonicam purgationem eidem pro libitu indicere poterit, formans decretum hoc modo.

Forma Decreti pro canonica purgatione indicendæ.

Nos D. Alphonsus Bouosius Prior S. Saluatoris De Bononia. Considerantes quod meritis 35 processus coram nobis, discretisque nostris formati contra D. Innocentem de Infortunatis de tali furto inquisitum, vt supra, ipse D. Innocens neque

neque confessus, neque conuictus de illo est: sed tantum de eodem legitime, ac veraciter apud nos, & huius Monasterij patres diffamatus. Idcirco ad huiusmodi tollendam infamiam, discretorum prædictorum habito consilio. Tibi præfato D. Innocenti in præsentia nostra constituto canonicam indicimus purgationem prout de iure, assignantes tibi diem Veneris proxime futuri, quæ erit septima huius Mensis Decembris post Vesperas: in qua coram nobis, discretisque nostris prædictis comparere debeas ad infamiam, de qua supra, per te purgandam, ac per quinque canonicos, qui sint bonæ opinionis, & famæ: & vitam, conuersationemque tuam non tam moderno tempore, quam præterito probe nouerint. Significantes, quod si in purgatione defeceris, te pro conuicto de tali furto iuxta canonicas sanctiones habebimus. Latum, & intimatum fuit hoc decretum die 3. Mensis Decembris, 1612.

Qui D. Innocens præsens, vt supra decretum prædictum acceptauit, ac se purgaturum, compurgatoresque iuxta eiusdem decreti præscriptum adducturum tempore statuto promisit.

Forma canonice purgationis peragenda.

- 36 DIE 7. Mensis Decemb. post Vesperas coram præfato D. A. Priore, &c. illiusque discretis comparuit D. Innocens de quo supra, & humiliter exposuit se ad purgationem sibi indictam fore paratum: & pro compurgatoribus nominare D. B. D. C. D. E. D. F. & D. G. petens, ac instans, vt ad huiusmodi purgationem deueniatur.

Quo auditu idem P. Prior illius oblationem, petitionem ac instantiam admisit, si & in quantum prout de iure. Compurgatoresque nominatos vocari mandavit.

Quibus præsentibus, & coram se constitutis versus ad præfatum Dominum Innocentem illum.

Interrogavit. An eos cognoscat, & an iidem sint, quos ipse nominavit.

Qui D. Innocens.

Respondit. Padresí, ch'io li conosco, e sono quelli apunto, ch'io ho nominati per miei compurgatori.

† Tunc præfatus P. Prior vt dicti compurga- 37
tores nossent, quid agerent; processus merita, crimen de quo dictus D. Innocens diffamatus existit, causamque talis infamiæ per ipsum contractæ illis exposuit, ex qua necesse fuit ad canonicam purgationem deuenire indicendam eidem; quæ in eo consistit, vt ipse purgandus iuret se tale crimen, de quo laborat infamia, minime commisisse, compurgatoresque iureiurando affirment se credere ipsum verum iurasse.

† Quibus compurgatoribus annuentibus, 38
ac dicentibus, se ad id fore paratos, præfatus P. Prior præsentibus dictis Monasterij discretis, compurgatoribusque præfatis dicto D. Innocenti coram se constituto sacrosanctis Euangelijs in illius conspectu positis, detulit iuramentum de veritate super interrogandis dicenda: prout dictus D. Innocens iidem Euangelijs tactis iuravit, & Interrog. An tale furtum, de quo inquisitus fuit, ac infamatus perpetrarit.

S

Resp.

Respon. Io non ho commesso tal furto in conto alcuno, e ne sono innocentissimo.

39 † Qua responsione habita præfatus P. Prior dictum D. Innocentem ad propria dimisit. Post cuius discessum idem P. Prior compurgatores interrogavit. An probe intellexerint, ea, quæ D. Innocens iuravit.

Qui Responderunt. Abbiamo inteso il tutto benissimo.

Huiusmodi habita responsione præfatus P. Prior illos dimisit, retento D. B. Qui D. B. compurgator nominatus coram eodem P. Priore, discretisque prædictis constitutus, & iuramento ei delato de veritate super interrogandis dicenda, prout tacto pectore (vel scripturis si non est sacerdos) iuravit, & ad opportunas interrogationes respondit, ut infra, videlicet.

Inter. An D. Innocentem prædictum cognoscat, & à quo tempore.

Resp. Io lo conosco molto bene e sono da dieci anni, ch'io ho pratica di lui.

Inter. Quomodo illum cognoscat.

Resp. Perche sono stato con lui in Fano, in Ferrara, in Rauenna, equi.

Inter. An amore, vel aliqua passione, vel etiam promissione sibi à D. Innocente, aliove facto moueatur ad illum purgandum.

Respondit. Io mi muouo a ciò e per verità, e per esser stato richiesto da lui, e non per altro.

Inter. An credat illum verum iurasse.

Resp. Io credo certamente di sì, perche l'ho conosciuto sempre per huomo da bene.

Quibus habitis præfatus P. Prior illū dimisit.

Eadem die vocatus D. C. alius compurgator

cor nominatus, & coram præfato P. Priore, illiusque discretis constitutus, & iuramento ei delato, &c. ut supra.

Cópurgatores omnes eodem modo examinantur sigillatim vocati, ut supra. Quorum habitis responsionibus ad sententiam definitivam iudex devenire debet, illa observando, quæ de sententia proferenda superius dicta sunt, ca. 20. & si quidem se purgaverit, pro eo absolutoria sententia poterit hoc modo formari.

Forma sententiæ absolutoriæ pro canonicè purgato.

Christi nomine invocato: Visis, ac diligenter discussis omnibus, & singulis in causa, & causis coram nobis, discretisque nostris actitatis contra D. Innocentem de Infortunatis, de, & super tali furto, de quo in inquisitionis processu à nobis propterea fabricato; cum nihil contra d. D. Innocentem super tali furto appareret, nisi gravis infamia de ipso; habito discretorum nostrorum consilio, super ea canonicam illi purgationem indiximus, qua cum optime iuxta canonicas sanctiones purgatus fuerit. Deum præ oculis habentes, ut de vultu illius nostrum iudicium prodeat, & oculi nostri videant equitatem, per hanc nostram definitivam sententiam.

Christi nomine repetitò.

Dicimus, sententiamus, declaramus, definimus, & pronunciamus dictum D. Innocentem à tali furto esse immunem, & propterea ipsum ab eo, illiusque infamia, vel suspitione ab-

soluendum fore, & esse: prout illum absoluiamus, ac liberamus, & absolutum, atque liberatum esse declaramus nedum prædicto: sed & omni meliori modo, &c.

Lata, lecta, & publicata fuit ista sententia Bononiæ die 8. Mensis Decembris, 1612. in camera solitæ residentie præfati P. Prioris, præsentibus D. P. & D. R. testibus ad hoc vocatis, & rogatis.

Ita pronunciaui ego D. A. Prior. &c.

Quod si in probatione defecerit ipse Reus, condemnatoria contra illum sententia ferenda est, quæ poterit hoc modo formari.

Forma sententiæ condemnatoriæ contra deficientem in purgatione.

41 **C**hristi nomine inuocato. Visis, ac diligenter discussis omnibus, & singulis in causa, & causis coram nobis, discretisque nostris actitatis contra D. Rapacem de Rastellinis, de & super tali furto, de quo in accusationis processu à nobis propterea fabricato: cum dictis D. Rapax licet de tali furto neque confessus, neque cōuictus existeret: remaneret veruntamen de illo valde suspectus: habito discretorum consilio, super huiusmodi suspitione canonicam illi purgationem indiximus, in qua cum ipse defecerit. Deum præ oculis habentes, vt de illius vultu iudicium nostrum prodeat, & oculi nostri videant æquitatem, per hanc nostram definitiuam sententiam.

Christi nomine repetito. Dicimus, sententiamus, declaramus, definimus, & pronunciamus dictū D. Rapacem, velut de tali furto iuxta
cano-

canonicas sanctiones conuictum, condemnandum, atque puniendum fore, & esse, prout illum condemnamus ad carceres per sex menses proxime futuros ab hodierno die incipiendos, in quibus die quolibet Veneris solo pane, & aqua reficiatur, ac septem Psalmos Pœnitentiales cum Litanijis, & precibus recitare teneatur. Reſeruantes nobilis ex certa ſcientia, & expreſſe, quatenus dictam pœnam mitigare, mutare, vel in totum relaxare valeamus, ſi, & quâdo nobis viſum fuerit expedire, & id nedum prædicto; ſed & omni meliori modo. &c.

Lata, lecta, publicata, &c. vt ſupra.

Ita pronunciaui ego &c.

De Modo canonice purgationis ad instantiam purgandi præſtandæ.

Regularis quicunque de crimine quolibet 42 infamatus, aut ſuſpectus dupliciter ſe purgari à iudice petere poteſt.

Vel exiſtente proceſſu contra illum fabricato, cuius meritis ob vehementem ſuſpitionem extraordinaria timet pœna mulctari, iuxta ea, quæ dicta ſunt *cap. 18. nu. 11.*

Vel nullo exiſtente proceſſu, vt infamiam de aliquo delicto contra ſe ortam hoc remedio tollat.

Vt cunque petat, monendus à iudice de periculo eſt, *arg. c. cum in iuuentute, §. 1. in fine de purg. can.* Si autem in petitione perſtiterit.

Si priori ductus ratione petat canonicam ſibi purgationem indici; omnia, quæ ſuperius dicta ſunt, obſeruari debent, ea ratione: quia cum proceſſus meritis, aut pœna extraordinaria plecti,

aut pœna extraordinaria plecti, aut canonice purgari debeat: canonica sibi purgatio à iudice indicatur, ac peragatur, vel ex officio, vel ad purgandi ipsius instantiam, eodem ritu, ac modo indicenda, & peragenda profecto est.

Decretum autem illius indicendæ poterit hoc modo formari.

Forma Decreti pro indicenda canonica purgatione ad instantiam purgandi existente processu.

43 **N**OS D. A. Prior &c. Cum ex meritis processus coram nobis, discretisque nostris fabricati contra D. N. de, & super tali delicto, de quo idem fuit accusatus, ipse neq; confessus, neq; conuictus plene repertus fuerit: sed tantummodo vehementer suspectus; ad huiusmodi suspicionem tollendam dictus D. N. multoties petijt, ac institit, vt sibi canonice indicemus purgationem. Quare huiusmodi importunitate moti. Tibi præfato D. N. in præsentia nostra constituto canonicam indicimus purgationem, &c. vt supra n. 35.

In sententia quoq; siue absolutoria, siue condemnatoria, canonicam illi purgationem ad ipsius instantiam, petitionemue indictam fuisse apponendum est.

44 † Quod si posteriori de causa motus canonicam sibi petierit purgationem indici, nullo videlicet contra ipsum existente processu; aliter procedendum esse censeo, arg. cap. cum in iuventute cit. §. ceterum, ac eorum, quæ superius à nobis dicta sunt hoc eodem cap. n. 13.

Idcirco dato casu, illius indicendæ decretum sequenti modo formari vtique poterit.

Forma

Forma Decreti pro indicenda canonica purgatione ad instantiam purgandi nullo existente processu.

NOs D. A. Prior &c. Cum D. N. de tali crimine se apud Monasterij huiusce patres nouerit infamatum ; licet super eo nullam à quouis molestiam patiatur : quia tamen *cura illi de nomine bono* iuxta sapientis consilium est ; multoties coram nobis comparuit, petijt, ac institit sibi per nos propterea canonicam purgationem indici ; vt hoc remedio ab infamia contracta liberaretur. Qui sæpe monitus à nobis cum fuerit de maximo periculo, in quem ex tali purgatione, si in ea deficeret, incurrere posset ; in sua nihilominus petitione, instantiaq ; perseverare non destitit. Quare non iuris necessitate : sed petentis importunitate compulsi. Tibi D. N. quam petis canonicam indicimus purgationem coram nobis, discretisq ; nostris per te cum tribus canonicis viris probis, ac fide dignis, qui vitam, & conuersationem tuam probe nouerint, peragendam : quatuor proximorum futurorum dierum terminum tibi assignantes, intra quem, cum tibi libuerit, purgare te poteris.

Dat Bononiæ in Monasterio nostro S.S. die 6. Decemb. 1612.

Cum autem purgatus fuerit, pro illo patientes literę innocentie ipsius declaratorię poterunt hoc modo formari.

(?)

*Forma Patentium litterarum pro voluntarie purgato
nullo existente processu.*

46 **N**OS D. A. Prior &c. Vniuersis præsentēs
litteras inspecturis, atq; lecturis salutem
in domino. Regulares personas in Dei
sortem electas, & à sæculi coinquinationibus se-
gregatas nedum à crimine: verum & à criminis
quoque suspitione esse decet immunes, dicente
domino. *Sancti eritis quoniam ego sanctus sum.* Pro-
pterea cum D. N. Monasterij nostri canonicus,
& sacerdos apud eiusdem Monasterij Patres de
tali delicto infamatus fuisset, neq; aliter dictam
infamiam à se tollere posset; multoties à nobis
petijt, ac institit se iuxta canonicas sanctiones
purgari, cuius importunæ assentientes petiti-
oni, canonicam ei purgationē indiximus, qua cū
optimè, plenè, atque perfectè sese purgauerit, il-
lum iuxta canonicas easdem sanctiones à tali de-
licto, de quo infamatus fuit, declaramus fore, &
esse immunem, neque illi diffamationem huius-
modi officere aliquo modo posse, aut debere.

In quorum fidem, &c. Dat. Bononiæ in
Monasterio S. Saluatoris die 8.

Decemb. 1612.

(..)

F I N I S.

I N D E X

RERVM MEMORABILIVM LOCVPLETISSIMUS.

Aron quare in pectore portabat rationale iudicij.

c. 3. n. 2

Abbatis Mosis exemplum pro iudicibus cap. 6.

num. 2

Absolutoria sententia quando ferenda sit. c. 20.

nu. 2. & 14

Absolutoriam ante sententiam citandi sunt Accusator, & Denunciator. ibid. n. 16

Absolutoria sententia forma. ibid. n. 18. & 19

Absoluendus in duplici gradu est, & qui sint c. 20. nu. 17

Abusus creatura testis est contra nos in diuino iudicio, in praefatione.

Accessoria potestas qua sit. cap. 2. n. 17

Accipere personas contra ius diuinum, ac humanum est. c. 1. n. 4

Accusatio illaudabilis intentio est c. 16. n. 45

Accusatio vix absque culpa exerceri potest. ibid.

Accusatio dupliciter proponi ab accusatore potest ibid. nu. 56

Accusatio contra superiores à subditis proposita de facili admitti non debet. cap. 4. nu. 9

Accusationem iudex considerare debet c. 16. nu. 48

Accusationis via quomodo incipiatur processus. ibid. n. 6

Accusationis via quomodo continetur processus c. 19. n. 1

Accusare qui prohibentur c. 16. n. 9. & seq.

Accusator in diuino iudicio Diabolus unus est, in praefatione.

Accusator in quouis iudicio necessarius est ibid.

Accusator, aut denunciator, aut exceptor, aut infama in iudicio quolibet necessarij sunt cap. 11. n. 6

Accusator vel eius vices gerens praecedens iudicium in unoquoque iudicio

I N D E X.

- iudicio de iure diuino requiritur c. 12. n. 1*
Accusator in processus per viam accusationis inceptione necessarius
est c. 16. nu. 7
Accusator legitimus qui sit ibid. nu. 8
Accusator inuidus est c. 16. n. 44
Accusator pœna talionis puniri debet ib. num. 46
Accusator deponens delictum facti permanentis quid faciet cap. 16.
nu. 54
Accusator obijciens facti transeuntis delictum quid facere debeat
ibid nu. 55
Accusator legitimus admitti, illegitimus repelli à iudice debet cap.
16. nu. 49
Accusator criminosus, & illegitimus à iudice ex officio repelli debet
ibid. nu. 50
Accusator contra accusatum ab ipso testificari nequit c. 17. nu. 29
Accusator citandus est ante absolutoriam accusati cap. 20. num. 16
Accusatore proponente delictum facti permanentis quid faciet iudex
c. 16. nu. 51
Accusatore pro repellendo non est necessaria sententia definitiua c.
20. nu. 38
Accusatore apparente indici canonica purgatio nequit c. 21. num. 11
Accusatorem contra excipi in iudicio potest c. 11. n. 20
Accusatori pœna talionis protestari debet c. 16. n. 56
Accusatoris de domo prodeuntes testificari non possunt cap. 17. num.
20.
Accusatus accusatorem suum accusare nequit c. 16. nu. 33
Actore non probante Reus absoluendus est c. 20. n. 15
Actoris petitio siue in scriptis, siue in voce in quouis iudicio necessa-
ria c. 11. nu. 8
Actoris dicta, & nomen Reo aperienda sunt ibi. n. 23
Administrator & negotiorum gestor alicuius, testis pro illo esse ne-
quit c. 17. nu. 30
Adulatores accusare non possunt c. 16. n. 27
Aduocatus contra principalem sui clientis non potest esse testis c. 17.
nu. 30
Aequalitas iudicis partium respectu est de iure diuino cap. 12. nu-
mer. 3
Affinis aduersarij nequit esse iudex c. 7. n. 22
Alchimista sunt infames c. 8. num. 38
Alienigena accusare non potest c. 16. num. 29
Amotus ab officio requirit esse iudex c. 7. num. 12

I N D E X.

- Ante sententiam an appellare liceat c. 15. n. 13*
Appellans ab appellatione desistere potest c. 15. n. 30
Appellans iudici non facit iniuriam ibid. n. 14
Appellare an liceat c. 15. n. 11
Appellare qui possit ibid. nu. 12
Appellare quis an possit ante sententiam ibid. nu. 13
Appellare quis à quavis sententia an possit c. 15. n. 16
Appellare utrum unus pro alio queat c. 15. n. 15
Appellare ad superiorem de substantia appellationis est ibid. nu. 26
Appellare gradatim de accidentalibus appellationis est c. 15. nu. 26
Appellare ad Romanam sedem omisso medio omnes possunt ibid. nu.
29
Appellare an liceat Regularibus c. 15. n. 55
Appellari an à sententia definitiva possit c. 15. n. 9
Appellari ab interlocutoria an de iure canonico possit ibid. n. 21
Appellari ab interlocutoria an possit de iure civili ibid. n. 22
Appellari quoties à definitiva possit c. 15. n. 23
Appellari à declaratoria ut possit c. 20. n. 35
Appellari ad principem omisso medio an possit, ibidem nume-
ro 28
Appellari potest à decreto canonicam purgationem indicente cap. 21
nu. 32
Appellatio in manifestis non datur c. 10. n. 13
Appellatio in leuibus non admititur ibi. n. 9
Appellatio de iure naturali est c. 12. n. 7
Appellatio de genere defensionum est ibid. n. 8
Appellatio quantum ad substantiam est de iure naturali, quantum
ad formalitatem est de iure positivo c. 15. n. 1
Appellatio quare adinuenta sit c. 15. num. 2
Appellatio quid sit ibid. n. 5
Appellatio ad maiorem fieri debet ibid. n. 6
Appellatio à delegato ad delegantem fieri debet ib. n. 7
Appellatio duplex iudicialis, & extraiudicialis c. 15. num. 8
Quid earum unaquaq; sit ibid. n. 9 & 10
Appellatio quare trina solummodo super eodem conceditur cap. 15.
nu. 25
Appellatio an admittenda c. 15. n. 44 & seq.
Appellatione remota non remouetur supplicatio ib. n. 48
Appellatione interposita nihil innouandum ib. nu. 51
Appellatione pendente illa sus dammati status conseruari debet. cap.
15. nu. 52

I N D E X.

- de Appellatione à sententia c. 20. nu. 32*
Appellationem non admittens punitur c. 15. n. 44
Etiam ipsorum regularium ibid. n. 57
Appellationes in summario iudicio conceduntur c. 11. n. 18
Appellationes gradatim faciendæ sunt cap. 15. n. 27
Appellationis iudices Regularium qui sint c. 9 n. 8
Appellationis formalitatem tollere, ac mutare princeps potest, sub-
stantiam non item cap. 15. n. 3
Appellationis modus qui sit. cap. 15. n. 30
Appellationis tempus quod sit. ibid. n. 32
Appellationis prosequenda receptis Apostolis tempus quod sit. ibid.
num. 43
Appellationis effectus qui sit cap. 15. nu. 53
Apostata accusare non possunt c. 16. n. 19
Apostoli intra quod tempus petendi c. 15. n. 38
Apostoli quare tali nomine appellentur ibid. n. 40
Apostoli affirmatiui, & negatiui qui sint ibid. n. 42
Apostolorum quinque species enumerantur, & quid sint ibid.
num. 41
Arbitraria potestas quæ sit c. 2. n. 13
Arbitri curia nuncupentur ibid. nu. 14
Eorum potestas publica est ibid. n. 15
Ligandi vim habent, non autem exequendi ibid. n. 16
Areopagita noctu, ac in tenebris iudicabant & quare c. 1. n. 5
Rhetorica partem commouentem damnarunt ibid. n. 6
Affertio vulnerati, corrupti, sollicitati, & mandatarij quod iudi-
cium faciat, & quid operetur. c. 18. nu. 35
Auctoris intentio in hoc opere quæ sit, in præfatione.

B

- B**eatitudo in quo consistat, in præfatione.
 Benemeritus qui dicatur c. 8. n. 12
 Boni viri qui dicantur c. 8. n. 11
 Bonus quilibet præsumitur, nisi de contrario constet. cap. 17. nu-
 mer. 88

C

- C**alumniatores sunt infames c. 8. n. 38
 Accusare quenquam non possunt c. 16. n. 22

I N D E X.

- Canonica denunciatio quæ sit* c. 16. n. 60
- Canonica purgatio. Vide Purgatio*
- Canonici Regulares Monachorum appellacione veniunt, etiam in odiosis* c. 13. n. 5
- Canonici Regulares Monachis æquiparantur* ibid. nu. 6
- Canonicum ius in regularium iudicijs observandum est* c. 13. nu. 2
- Canonum observatio in iudicijs favorabilis est* ibid. n. 7
- Capita ordinum visitari debent* c. 16. n. 81
- Capitula formanda sunt in Visitatione pro interrogandis visitatis* c. 16. nu. 83
- Captus in fragranti crimine ut à iudice tractandus* c. 18. n. 30
- Carcer pro tortura in gravissimis delictis Regularibus dari potest* c. 18. nu. 63
- Et pro custodia quoq; ibid.* nu. 64
- Carcer cum Regulari ad custodiam, vel ad torturam datur in actis id describendum est, & quare* ibid. n. 65
- Carcer ad pœnam regulari datus infamem illum reddit* c. 8. nu. 23 & c. 18. nu. 66
- Carcer in gravissimis delictis pro pœna regularibus sufficere debet* c. 20 nu. 27
- Carcere nulla maior pœna in sacris canonibus infligitur* cap. 20. num. 28
- Causam in sententia ponere non est necesse* cap. 20. n. 11
- Ciceronis verba notanda pro iudicibus* c. 1. n. 20
- Citari debent accusator, & denunciator ante sententiam definitivam absolutoriam Rei* c. 20. nu. 16
- Citari debet Reus ante sententiam condemnatoriam* ibid. n. 21
- Citatio Rei in quolibet iudicio, etiam summario necessaria est* c. 11. nu. 10. & 11
- Quamvis Princeps ipse processum formaret* ibid. n. 12
- Et licet illius subditus Reus ipse sit* ibid. n. 13
- Citatio Rei, illiusque interrogatio de iure diuino est* c. 12. n. 2
- Citatio partium ad sententiam definitivam in summario iudicio necessaria est* c. 11. nu. 27
- Citatio partium ante sententiam necessaria est* c. 20. n. 9
- Clerici cogi possunt ad testimonium ferendum* c. 17. nu. 105
- Torqueri etiam possunt eadem causa, si varij, vacillantes, &c. sine* ibid. n. 107
- Clericus contra Laicum in criminalibus testis esse non potest* cap. 17 num. 25
- Collaterales accusatoris nequeunt esse testes* c. 17. n. 16

I N D E X.

- Collatio infami facta est ipso iure nulla c. 8. n. 25*
Collegium Doctorum recusari potest c. 14. n. 15
Concilium prouinciale recusari potest c. 14. nu. 14
Condemnatoria sententia quando ferenda sit c. 20. num. 3. & 20
Ante illam citandus est ipse Reus ib. n. 21
Condemnatoria sententia forma cum expressione causa c. 20. n. 30
Alia forma sine causa expressione ibi n. 31
Conditiones compurgatorum c. 21. n. 22
Confessio extraiudicialis quod indicium sit, & quid operetur cap. 18
num. 20
Confessio sacramentalis nulli nocere debet c. 18. n. 21
Confessio à iudice incompetente vi, aut metu extorta, non officit ibi.
num. 22
Confessio coram iudice incompetente sine vi, ac metu facta graue in-
dicium est c. 16. n. 23
Si coram iudice competente reuocetur, quid dicendum sit ibid.
num. 24
Confessio in uno iudicio facta quid operetur in alio cap. 18. num. 24
Confessio iudici ut persona priuata facta quid operetur ibid. n. 25
Confessio in tortura facta, & postea reuocata extra torturam, in-
dicium ad torturam reiterandam est c. 18. n. 26
Confessio etiam iurata reuocari potest c. 19. n. 13
Confrontatio Rei cum testibus licita est c. 19. n. 9
Quomodo fieri debeat ibid. n. 16
Compurgatores quid iurare debeant, quot, & quales, & alia ad eos
pertinentia c. 21. n. 21. & seqq.
Consanguineus aduersarij nequit esse iudex c. 7. n. 22
Consanguinei inimicorum accusare non possunt c. 16. n. 14
Neq; testimonium contra eorum inimicum ferre c. 17. nu. 12
Consanguinei accusatoris nequeunt esse testes cap. 17. nu. 15
Conscientia testis in iudicio diuino contra nos est, in praefatione.
Conscientiam contra operari peccatum est c. 3. n. 15
Conscientia veritas quæ sit c. 3. n. 5
Conscientia veritas triplex, & quæ ibid. n. 6
Conscientia veritatem non semper tenetur sequi iudex ibid. num. 8
Conspiratores accusare non possunt c. 16. n. 24
Etiam in criminibus exceptis ibid. nu. 42
Neq; etiam testificari queunt c. 12. n. 21
Constitutiones Canonorum Regular. Sancti Saluatoris accusatio-
nem, ac denunciationem æquales reddunt c. 16. n. 63
Constitutiones Regularium in quibus iuri communi præferantur c.
13. num. 13

Consti-

I N D E X.

- Constitutum pro examinando Reo c. 19 n. 7
 Constitutum secundum pro torquendo Reo ibid n. 15
 Consuetudo delinquendi quod indicium sit, & quid operetur cap. 18
 num. 29
 Contestes qui sint, & quid operentur c. 17. nu. 89
 Contrariorum uno cognito, cognoscitur & reliquum c. 8. n. 2
 Corrupti assertio quod indicium sit, & quid operetur c. 18. n. 35
 Crimen notorium reddit infamem c. 8. n. 38
 Crimina excepta quæ dicantur c. 14 nu. 26. & c. 16. nu. 40
 In illis qui non admittantur ad accusandum c. 16. nu. 39
 Qui vero non admittantur ad testificandum c. 17. nu. 43
 Crimina publica, & priuata quæ sint c. 16. nu. 43
 Illa an quis accusare teneatur ibi.
 Vide Delicta.
 Criminosi accusare non possunt c. 16. n. 17
 Neq. testificari queunt c. 17. n. 18
 Criminosi occulti non sunt in visitationibus detegendi c. 16. n. 75
 Criminosus nequit esse iudex c. 7. n. 8
 Et ideo recusari potest c. 14. nu. 27

D

- D**amnatio ad Triremes an Regularib. conueniat c. 20. n. 29
 Declaratoria sententia quando ferenda sit c. 20. nu. 5. & 54
 Duplex est fauorabilis, & contraria ibid. n. 35
 à Declaratoria ut appellari possit ibid.
 Declaratoria fauorabilis forma ponitur ibid. n. 36
 Contraria autem forma ponitur ibid. n. 37
 Declinatio iudicis dupliciter fit per recusationem, & per appellatio-
 nem c. 14. nu. 3
 Decreti forma pro accusatore, vel teste repellendo c. 20. n. 39
 Decreti forma pro indicenda purgatione Canonica c. 21. nu. 35. 43.
 & 45
 Defensiones negari nemini queunt c. 10. n. 16
 Sunt de iure naturali c. 12. nu. 9
 Neque excommunicato negari debent ibid. n. 10
 Neque Diabolo, si adesset in iudicio & peteret ibid. nu. 11
 Neque Brutis, si quis pro eis peteret ibid. n. 12
 Defensiones Reo nedum conuicto, sed & confesso tribuendæ sunt c. 19
 num. 11
 De illis tractatur c. eod. n. 12, & 13

Earum

I N D E X.

- Earum petitio, & datio quomodo fiat *ibid.* n. 17
 Deficiens in purgatione pro conuicto habendus est c. 21. n. 29
 Definitiva sententia triplex est Absolutoria, Condemnatoria, &
 Declaratoria, & quid unaquaque illarum sit c. 20. n. 2
 Definitiva sententia ad accusatorem, ac testes repellendos necessaria
 non est *ibid.* nu. 38
 Delatores sunt infames c. 8. num. 38
 Delegata potestas qua sit c. 2. n. 12
 Delicta occulta qua censeantur c. 3. n. 19
 Delicta leuia, & graua c. 10. n. 1
 Delicta manifesta, & occulta *ibid.* n. 2
 Delicta leuia, graua, & grauissima *ibid.* n. 7
 Delicta publica, & priuata *ibid.* n. 8
 Delicta leuia Regularium quomodo puniantur c. 10. n. 9
 Delicta leuia Laicorum sine processu puniuntur *ibid.* n. 11
 Delicta manifesta Regularium quomodo puniantur *ib.* n. 12
 Delicta graua, & occulta eorumdem quomodo puniri debeant *ib.*
 num. 18
 Delicta Regularium talia iudicanda, taliterque punienda, qualia,
 & qualiter habetur in eorum constitutionibus c. 13. n. 11
 Delicta excepta qua sint c. 14. n. 26
 Delicta interiora, & exteriora, & qua sint c. 16. n. 1
 Delicta facti permanentis, ac transeuntis, & qua sint *ibid.* num. 2
 Delictis de leuibus processum formare necesse non est *ibid.* n. 3
 De quibus delictis formare processum tenetur Regularium iudex
ibid. nu. 4
 De delicto constare debere de iure naturali est ca. 12. num. 15
 Unde traxit originem c. 16. n. 53
 Delicto publico maculatus iudex an iudicando peccet ca. 6. num. 8
 Delictum productum contra exceptum an puniri queat c. 4. num. 6
 De illo an separato processu iudex inquirere possit *ibid.* n. 7
 Delicto existente notorio canonica indici nequit purgatio cap. 21.
 nu. 12
 Delictum in dubio presumi non debet c. 17. n. 73
 Delictum soli iudici manifestum quomodo puniendum cap. 10.
 num. 17
 Delictum facti permanentis deponens quid facere debeat cap. 16.
 num. 54
 Delictum facti transeuntis verò deponens *ibid.* n. 55
 Delinquendi consuetudo quod indicium sit, & quid operetur c. 18.
 num. 29

I N D E X.

- Delinquentis fuga quod indicium faciat, & quid operetur ibid. numer. 44*
- Denunciare qui non possunt c. 16. num. 62. & 64*
- Denunciatio superiorum à subditis non ita facile admittenda est c. 4. nu. 9*
- Denunciatio quadruplex, Euangelica, Iudicialis, Canonica, & Regularis. & quid earum unaquæque sit c. 16. n. 60*
- Denunciatio æquiparatur accusatiopi ab aliquibus ibid. num. 63*
- Denunciatio ut ab accusatione differat c. 16. n. 70*
- Denunciationem precedere monitio debet c. 16. nu. 66*
- Denunciationem iudex ut admittere debet ibi n. 68*
- Denunciationes quomodo inter se differant c. 16. n. 61*
- Denunciationis via quomodo incipiatur processus ibid. n. 59*
- Denunciator non probans talionis pœna apud aliquos punitur c. 16. num. 63*
- Denunciator non probans quomodo puniatur secundum canones ib. num. 69*
- Citandus est ante absolutoriam denunciati c. 20. n. 16*
- Denunciatore apparente indici nequit canonica purgatio c. 21. n. 11*
- Deo quid similis esse possit in præfatione.*
- Depositiones actoris testiumq; Reo aperienda sunt c. 11. nu. 23*
- Descendentes ab inimicis testificari non possunt c. 17. n. 11*
- Detentus in carceribus sanctissima inquisitionis ex causis concernentibus dictum tribunal infamis est c. 8. n. 38*
- Detentus indebite in carcere fugere potest c. 18. n. 46*
- Deus obiectum nostra beatitudinis est in præfatione.*
- Deus iudex est in præfatione.*
- Diaboli iudicio iniqui iudices iudicabuntur c. 5. n. 7*
- Diabolus accusator in diuino iudicio est in præfatione.*
- Dicta actoris, testiumq; cum eorum nominibus Reo ipsi aperienda sunt c. 11. n. 23*
- Dictum obscurum ad iuris effectum pro non dicto habetur cap. 17. num. 70*
- Dictum socij criminis tortura firmatum sufficit ad torturam ca. 18. num. 33*
- Dictum socij criminis an sine tortura sufficiat ad torturam ibid. n. 34*
- Dictum testis de visu quod indicium faciat c. 18. nu. 53*
- Dilapidatores bonorum ecclesiasticorum sunt infames cap. 8. numer. 38*
- Dilationes in iudicio summario concedenda sunt c. 11. n. 18*

- Vt verò concedenda sint ibid. n. 22*
Discordes testes qui sint c. 17. n. 65. & seq.
Doctores affirmantes iudicem lathaliter peccare, si in peccato indicet
manifesto c. 6. n. 6
Doctorem Collegium recusari potest c. 14. n. 15
Dominus aduersarij nequit accusare c. 16. n. 28
Sed neq; testificari contra aduersarium eius c. 17. n. 22
Duo indicia sufficientia si concurrant quid operentur c. 18. num. 54
Duo socij criminis, vel duo testes inhabiles quid operentur c. 18. n. 32

E

- E**cclesiastico iudici canonica purgatio arbitraria est, ac pro
 libito illam indicere potest c. 21. n. 15
 Effectus appellationis qui sint c. 15. n. 53
 Effectus canonica purgationis qui sit c. 21. n. 28
 Episcopi in quibus casibus Regulares iudicare possint c. 9. nu. 11
 Episcopus quare dicatur ordinarius c. 2. n. 11
 Euangelica denunciatio qua sit c. 16. n. 60
 Excepta crimina qua sint c. 14. n. 26. & c. 16. nu. 40
 Exceptio dupliciter proponi potest ciuilitur, & criminaliter cap. 16.
 num. 98
 Exceptiones in iudicio necessariae, etiam in summario c. 11. num. 18
 Exceptionis processus quomodo formandus c. 16. n. 99
 Quomodo autem continuandus sit c. 19. num. 31
 In eo rigor minime obseruatur ibid. n. 32
 Nisi detegatur conspiratio exceptoris, ac testium ib. nu. 33
 Exceptus de crimine an de illo puniri queat c. 4. n. 6. & c. 16. nu. 98
 Excipiens non probans qua poena puniatur c. 16. nu. 100
 Excommunicati accusare non possunt c. 16. num. 16
 Excommunicatus non potest esse iudex c. 7. n. 18. 19. & 20
 Expositio paraphrastica Psalmi 81. c. 5. n. 3
 Exteriora delicta qua sint c. 16. n. 1
 Extraiudicialis appellatio qua sit c. 15. nu. 10
 Extraiudicialis confessio quid indicium sit, & quid operetur cap. 18.
 num. 20

F

- F**acile litigantes accusare non possunt c. 16. n. 26
 Facti permanentis, ac transeuntis delicta qua sint c. 16. num. 2
 Falsè

I N D E X.

- Falsi testes accusare non possunt* c. 16. n. 23
Falsi testis poena c. 17. n. 84
Falsus testis qui sit c. 17. n. 79
Fama duplex bona, & mala c. 8. n. 3
Fama quid sit ib. n. 4
Fama quod indicium sit, & quid operetur c. 18. n. 36
Fama vehemens ad torturam sufficit c. 18. n. 37
Fama à quibus ortum ducere debeat an à viris, an à mulieribus ib. nu. 35
Fama vehemens qua sit ib. n. 38
Fama sola an quandoq; ad torturam sufficiat ib. n. 39
Fama cum fuga graue indicium est ibid. n. 41
Fama cum uno teste, aut alio adminiculo sufficit ad torturam cap. 18. nu. 42
Fama licet probata sit, minime tamen infamato nocet, si per triennium continuum bene vixerit c. 18. n. 43
Non debet esse procurata, vel affectata ib.
Fama probanda est c. 16. n. 92
Quomodo vero probetur ib. nu. 93
Qua attendenda sit c. 19. n. 25
Fama probata quid agendum sit c. 19. n. 28
Vide infamia.
Familiares accusatoris testificari non possunt c. 17. nu. 17
Feriat diebus propter hominum necessitatem in summiario iudicio procedi potest c. 11. nu. 26
Fœmina ut possit esse iudex c. 7. n. 13
Fœmina testificari nequit c. 17. n. 27
Forma iuris aliqua in iudicando seruanda est c. 4. n. 1
Qua in quatuor consistit, & qua illa sint ibid. n. 3
Forma incip. processum per viam accusationis à iudice ordinario c. 16. nu. 57
Forma incip. process. per eandem viam à iudice delegato ibid. num. 58
Forma incip. processum per viam denunciationis c. 16. nu. 71
Forma processus in Visitatione, seu inquisitione generali faciendi ib. n. 84
Forma incip. proces. in inquisitione generali quo ad personas tantum ibid. nu. 86
Forma incip. process. in inquis. generali quo ad delicta solum cap. 16. n. 90
Forma incip. process. in inquisitione speciali ib. n. 96

I N D E X.

- Forma incip. process. per viam exceptionis ibid. num. 102.*
Forma continuandi processum per viam accusationis cap. 19. nu-
mer. 3
Forma examinis testium ibid. n. 4
Forma examinis Rei ibid. n. 7
Forma torquendi testes, cum opus est ibid. n. 14
Forma secundi constituti pro Reo torquendo c. 19. num. 15
Forma confrontandi Reum, ac Testes ib. nu. 16
Forma continuandi processum per viam denunciationis cap. 19. nu-
mer. 18
Forma continuandi processum per viam inquisitionis generalis quo
ad personas tantum in delicto facti permanentis cap. 19. numer.
22.
Si delictum sit facti transeuntis, quid agendum sit ibid. numer.
23
Forma continuandi processum per viam inquisitionis specialis c. 19.
num. 26
Forma examinandi testes super fama ibid. nu. 27
Forma examinandi testes super facto fama probata ibid. numer.
30
Forma sententia absolutoria simpliciter pro innocente cap. 20. nu-
mer. 18
Forma alia pro infamato, & indiciato ibid. n. 19
Forma sententia condemnatoria cum expressione causa cap. 20. nu-
mer. 30
Forma alia sine causa expressione ib. nu. 31
Forma sententia declaratoria fauorabilis c. 20. n. 36
Forma sententia declaratoria contraria ibid. nu. 37
Forma sententia interlocutoria pro accusatore, vel teste repellendo
ib. nu. 39
Forma indicendi canonicam purgationem cap. 21. numer. 36. 43.
& 45
Forma purgationis canonica c. 21. n. 37
Forma sententia pro canonicè purgato c. 21. n. 40. & 46
Forma sententia contra eum, qui in purgatione defecit cap. 21. nu-
mer. 41
Forum exterius ad occulta delicta nequaquam extenditur cap. 3.
nu. 18
Fragranti in crimine captus, vel repertus, ut tractandus est cap. 18
num. 30
Fuga cum fama graue indicium est c. 18. n. 41

I N D E X.

Fuga delinquentis, quod indicium sit, & quid operetur ibid. numer. 44

Fugere de carcere potest in ea detentus indebite c. 18. n. 46

Fugiens de carcere quod indicium facit ibid. n. 45

Furata res apud aliquem inuenta quod indicium faciat, & quid operetur c. 18. nu. 51

Furiosus perpetuò nequit esse iudex. c. 7. num. 10

G

Generales Congregationum ordinarij Regularium iudices sunt c. 9. n. 7

Gibbelini contra Guelfos testes esse non possunt cap. 17. numer. 34

Gradatim procedere in appellationibus de accidentalibus appellationis est c. 15. n. 26

Gradatim an procedendum in appellationibus sit ibid. n. 27

Graua delicta quæ sint c. 10. n. 4

Quomodo in Regularibus puniri debeant ibid. n. 18. & 22

De illis processum formare non est necesse c. 16. n. 3

Graua indicia quæ sint c. 18. nu. 4

Quid vero ipsa operentur ibid. n. 9. & 10

Grauiissima indicia quæ sint c. 18. nu. 5

Quid vero ipsa operentur ibid. n. 12

Guelfi contra Gibbelinos testes esse non possunt c. 17. n. 34

H

Heretici accusare non possunt c. 16. n. 20

Homines quique subijci, & iudiciari queunt, non omnes apti sunt præesse, ac iudicare c. 7. n. 2

I

Ignorantia cunctorum vitiorum est mater cap. 18. nu. 16

Illiteratus nequit esse iudex c. 7. n. 24

Imperia legibus firmanantur c. 5. n. 4

Imperia iudicijs iniquis subuertuntur ibid. n. 5,

Impubes non potest esse iudex c. 7. n. 11

I N D E X.

- Neq; testis ante 20. annos in criminalibus c. 17. n. 28*
An accusare queat c. 16. n. 34
Inconstantia quod indicium sit c. 18. n. 58
Indicia quid sint c. 18. n. 1
Indicia leuia, graua, & grauissima, & qua sint ibid. num. 2. & seq.
Leuia quid operentur ib. n. 6
Graua quid operentur ibid. nu. 9
Grauissima quid operentur ibid.
*Indicia uehementia non sufficiunt ad condemnationem cap. 18. nu-
mer. 10*
Indicia multa sunt, principaliora qua sint ib. n. 19
Qualia sint iudex iudicare debet ib. n. 18
Indicia duo si concurrant quid operentur c. 18. n. 54
Indicia oportet esse probata, & quomodo probentur ib. nu. 59
Indicia probanda qua sint ib. n. 60
Indicia à quibus petenda sunt, & per quos probanda ib. n. 61
*Indicijs ex leuibus viri probi, ac bonæ famæ capi non debent cap. 18.
nu. 7*
Indicium idem diuersorum respectu leue, & graue est c. 18. num. 13
*Infamato, si per triennium continuum bene vixerit, fama probata
minime nocet c. 18. n. 43*
Infames qui sint c. 8. n. 28
Accusare non possunt c. 16. n. 18
Neq; testificari c. 17. n. 27
Infamia quid sit c. 8. n. 5
Illius nomen quid significet c. 8. n. 1
Est duplex iuris, & facti ibid. nu. 7
Infamia canonica per quid incurratur ca. 8. num. 34. & 35
Quomodo tollatur ibi n. 37
Infamia facti qua sit c. 8. nu. 9
Per quid incurratur ib. n. 13
A dignitatibus repellit ibid. nu. 14
Et à ferendo testimonio ib. n. 15
Et ab accusando quemuis ib. nu. 16
Et à promotione ad ordines ib. n. 17
Quomodo tollatur ib. n. 18
Infamia iuris est duplex c. 8. n. 8
Infamia iuris qua sit ib. n. 19
Ordinum executionem tollit ib. n. 24
Per quod incurratur ib. n. 20. & 21
Tollitur à solo principe ib. num. 26

I N D E X.

- Infamia fundamentum processus per viam inquisitionis contra certas personas est c. 16 n. 38*
Accusatoris loco succedit ibid. n. 89
Probanda est, ut afficere infamatum queat ib. n. 92
Quomodo probari possit ib. n. 93
Ante inquisitionem orta esse debet, ut afficere queat ib. num. 95
Infamia pro qua indicitur canonica purgatio unde ortum habere debeat c. 21. n. 10
Infamis non potest esse iudex c. 7. n. 4
An aliquando iudicare possit ib. n. 5. 6. & 7
Infamis recusari potest c. 14 num. 27
Infamis qui dicatur c. 8. n. 6
Infamis infamia facti qui sit ibid. n. 10
Infamis iure civili qui dicatur ca. 8. num. 22
Infamis absq. dispensatione electus non intelligitur ab infamia dispensatus ib. n. 28. & 29
Infamis electus tabellio non est legitimus tabellio, neq. illius instrumentis est adhibenda fides ib. n. 32
Infamis iure civili, & quoque iure canonico infamis est cap. 8. n. 36.
Infidelis accusare non potest c. 16. n. 21
Inhabiles testes qui sint Vide testes inhabiles.
Inimici accusare non possunt c. 16. num. 10
Etiam in criminibus exceptis ibid. num. 14
Inimici testificari non possunt c. 17. nu. 4
Etiam in criminibus exceptis ibid. n. 5
Etiam in crimine violata religionis ibid.
Quamvis tantum præsumpsi inimici sint ib. nu. 6
Licet inimicitia publica minime sit ibid. num. 7
Etiam si cum eo, contra quem testes adhibentur, reconciliati sint, ibid. n. 8
Quamvis ex causa minus probabili inimicitia orta sit, ibid. numer. 9
Inimici Iudicis recusatio de iure naturali est ca. 12. num. 6
Inimicitia capitalis, & gravis in causa fidei Inquisitorem à iudicando repellit c. 14. n. 20
Non capitalis, nec ita gravis in alijs criminibus alios iudices ibid. num. 21
Inimicitia quod indicium sit, & quid operetur cap. 18. num. 48
Debet esse evidens, ac probata, & quomodo probetur ibid.
Inimicitia capitales à iudicando, accusando, ac testificando repellunt cap. 14. nu. 23

I N D E X.

Inimicus nequit esse iudex c. 7. n. 25. & seq.

Neque accusator, vel testis contra inimicum de iure naturali, c. 12. n. 16

Inimicus ut recusetur quis dicatur, & sit c. 14. n. 22

De illius domo prodeuntes testificari nequeunt c. 17. nu. 13

Iniuriam propriam, & suorum prosequentes omnes accusare possunt c. 16. n. 38

Inopes accusare non possunt c. 16. n. 30

Neque testimonium dicere in iudicio c. 17. n. 37

Inquisitio quid sit c. 16. nu. 73

Inquisitio quotuplex sit ibid. nu. 74

Inquisitio generalis simpliciter qua sit, ibid. nu. 75

In ea omnes admittuntur ad testimonium ferendum ibid. numer. 82

Inquisitio generalis quo ad personas tantum qua sit cap. 16. numer. 85

Inquisitio generalis quo ad delicta solum qua sit ibid. nu. 87

Inquisitio specialis qua sit ibid. n. 91

In inquisitione poni debent locus, & tempus commissi delicti cap. 16. nu. 95

Inquisitor recusari potest in causa haresis c. 14. n. 12

Instituta regularia pro iure gentium Regularibus sunt cap. 13. numer. 8

Interiora delicta qua sint c. 16. num. 1

Interlocutoria sententia qua sit c. 15. n. 18

Ab ea an de iure canonico appellari possit ibid. num. 21

An verò de iure civili ibid. nu. 22

Interlocutoria sententia pro accusatore, vel teste repellendo forma c. 20. nu. 39

Interrogatio Rei in quolibet iudicio de iure diuino necessaria est c. 12. nu. 2

Interrogationes purgandi, & compurgatorum cap. 21. num. 38. & seq.

Inuenta res alicuius in loco, vel circa locum delicti quod indicium sit, & quid operetur c. 18. n. 52

Iudex Deus ipse est in praefatione.

Iudex in iudicio necessarius est ibid.

Fortis, & constans esse debet c. 1. n. 17

Mansuetus, & patiens ibid. n. 18

Et quoque Misericors ibid. nu. 19

Iudex potestate praeditus esse debet c. 2. num. 1

I N D E X.

- Iure natura absque iurisdictione ius dicere nequit ibid. numer. 2*
- Sua iurisdictionis fundamentum ignorans processum formare nequit ibid. nu. 5*
- Neque etiam si de illa dubitet ibid. nu. 6*
- Ab eo incompetente iudicium factum usurpatum, ac temerarium est ib. n. 7*
- Nulla predictus potestate iudicare presumens lethaliter peccat ibid. n. 19*
- A quadruplici potestate quadrupliciter nominatur ibid. num. 20.*
- Iudex in iudicando veritatem sequi tenetur c. 3. n. 1*
- Quam veritatem sequi debeat ibid. nu. 9*
- Persona publica est, vices communitalis gerens ibid. n. 10*
- Omnia, qua non novit ut iudex ignorat ib. nu. 11*
- Priyata scientia innocentem sciens, ex actis vero nocentem, quid faciet ib. num. 12*
- Tuta conscientia quomodo innocentem damnare possit ibid. numer. 13*
- Si ex co conscientia scrupulis agitetur, quid faciet ibid. numer. 14*
- In conferendis officijs, ac dignitatibus propriam conscientiam sequi potest ibid. nu. 16*
- Delicta subditorum cognoscens extra iudicium, ut ea punire queat ib. nu. 20*
- Iudex processum incipere nequit modo aliquo procedendi non servato c. 4. nu. 8*
- In preparatorijs deficiens recusari potest ibid. n. 11*
- An de delicto in exceptione proposito inquirere possit separato processu ib. nu. 7*
- Illi necessaria scientia est c. 5. nu. 1*
- Iudex illiteratus an iudicare possit c. 5. nu. 8*
- Expensis partium assessorem adhibere potest ibid. num. 11*
- Male iudicans ad restitutionem laesa parti tenetur ibid. numer. 16*
- Iudex ecclesiasticus peritiam iudicandi habere debet cap. 5. numer. 9*
- Iudex vita puritatem habere debet, & quam cap. 6. per totum.*
- A peccato immunis esse debet, cum iudicandi potestatem exercet ibid. nu. 5*

I N D E X.

- In peccato publico existens propter scandalum peccat ibid. nu. 8*
Mortifero innodatus peccato iudicandi potestatem non amittit
ib. nu. 9
Nulla passione motus iudicare debet ibid. nu. 11
Passione aliqua motus iudicans nullam non reddit sententiam
ibid. nu. 13
In iustam sententiam proferens lethaliter peccat ib. nu. 15
Iudex qui esse, vel non esse possit c. 7. per totum.
Iudex recusari in summario iudicio potest c. 11. n. 19
Facilius recusatur quam testis c. 14. n. 6
Quomodo recusetur de iure canonico ib. num. 45
Quomodo de iure civili ibid. n. 46
Recusatus in causa procedere amplius nequit ib. num. 52
Iudex tam ordinarius, quam delegatus recusari potest c. 14. num. 11
Et qui q³ suspectus, & inimicus, & alij ib. n. 17 & seq.
Iudex à quo appellatum est, amplius in causa procedere nequit c. 14.
nu. 53
Terminum ad petendos apostolos concedere debet c. 15. n. 39
In quibus casibus appellationem admittere non tenetur ibid. nu-
mer. 49
Iudex quid faciet cum accusator accusationem proponere voluerit
c. 16. nu. 47
Accusationem considerare debet ibi n. 48
Accusatorem legitimum admittere, illegitimum repellere debet
ibid. n. 49
Iudex ex officio accusatorem criminofum, & illegitimum repellere
debet c. 16. nu. 50
Contra quenquam procedere nequit, nisi constet de corpore delicti
ibid. n. 52
Accusatori poenam talionis protestare debet ibid. num. 56
Denunciationem ut admittere debet ib. n. 68
De illius domo prodeuntes testificari non possunt cap. 17. num. 19
Contra iudicandum ab ipso testis esse non potest ibid. n. 31
Leuia gravia, & gravissima indicia qua sint ipse iudicare debet
c. 18. num. 18
Iudex Regularium. Vide Regularium iudex
Indices Dⁱ appelluntur, & quare in prefat. & c. 5. nu. 6
Iudicio durissimo iudicabuntur à Deo si male iudicaverint ca.
5. nu. 6
Indices iniqui Diaboli iudicio iudicabuntur à Deo ib. nu. 7
Indices Dei vices in terris gerunt c. 6. n. 6

I N D E X.

- Iudices ordinarij religiosorum qui sint c. 9. n. 2. & 7*
Iudices appellationis religiosorum qui sint ibid. n. 8
Iudices religiosorum omnium in causis fidei, qui sint ib. n. 10
Iudici ecclesiastico arbitraria canonica purgatio est c. 21. n. 15
Iudicialis appellatio qua sit c. 15. n. 9
Iudicialis denunciatio qua sit, & quotuplex c. 16. n. 60
*Iudiciarius ordo in regularium causis observandus est cap. 10. nu-
mer. 21*
Iudicis nomen quid significet c. 1. nu. 1
Illius officium quod sit ib. n. 2
Illius immediatum munus quod sit ib. n. 3
Illius definitio qua sit ib. num. 7
Iudicis conditiones quas habere debet, qua sint ibid. nu. 9
Iudicis Potestas unde eliciatur c. 1. nu. 10
Veritas, ibid. nu. 11
Forma iuris ib. n. 12
Scientia, ibid. nu. 13
Vita puritas ib. n. 14
*Iudicis conditiones in quadam salomonis sententia continentur ib.
nu. 15*
Eliciuntur ex nomine Iudex, & quomodo ib. n. 16
Iudicis conditiones affirmatiue, & negatiue, & qua sint c. 7. num. 1
Iudicis aequalitas partium respectu de iure diuino est cap. 12. num. 3
*Eum lethaliter peccare, si in peccato iudicet manifesto qui do-
ceant c. 6. nu. 6*
Iudicis recusatio. Vide c. 14 per totum.
Iudicis ad quem appellatum est qua sint partes c. 15. num. 54
Iudicis ecclesiastici peritia qualis esse debeat, c. 5. n. 10
Iudicijs iniquis imperia subuertiuntur c. 5. n. 5
*In iudicijs quaedam spectant ad essentiam, quaedam ad solemnita-
tem c. 11. nu. 1*
In iudicijs, qua de iure ordinario fiunt, qua seruanda sint ib. num. 2
In iudicijs summarijs qua seruanda sint ib. nu. 3
Iudicium Dei est, in praesentatione.
Iudicium quatuor personarum generibus constituitur ibid.
Iudicium quid sit c. 2. n. 3
Iudicium à iudice incompetente factum, ut appelletur ib. n. 7
*Iudicium sine aliqua iuris forma factum temerarium, & inuali-
dum est c. 4. nu. 2*
*Iudicio durissimo iudicabuntur male iudicantes iudices cap. 5. nu-
mer. 2*

I N D E X.

- Iuramenti exactio à partibus, ac testibus in summario iudicio necessaria c. 11. n. 15*
Iuramentum in iudicio necessarium est, neque à Christo fuit prohibitum ibid. n. 16
Iuramentum in iudicijs est de iure naturali c. 12. num. 14
Iuramentum exhibetur tactis scripturis ab omnibus praterquam ab episcopis, & sacerdotibus, à quibus exhibetur tacto pectore, ca. 17. nume. 95
Iuratum dictum non iurato præfertur c. 17. nu. 62
Iurare quid purgandus debeat c. 21. n. 19
Iure diuino, ac naturali quæ in iudicijs requirantur cap. 12. per totum.
Iure diuino, ac naturali qui repellantur à testimonio ferendo cu. 17. num. 38
Iuris ordo in ferenda sententia seruandus est, & qui sit cap. 20. numer. 7
Iurisdictio in iudice necessaria est c. 2. num. 1
Ius diuinum, & naturale in Regularium iudicijs seruandum est c. 13. nu. 1
Ius humanum, scilicet canonicum in ijs quoq; seruandum est remotis apicibus, & rimulis ibid. num. 2. & 3
Ius naturale, vel gentium tollere nequit Princeps c. 15. nu. 4
Ius positium non adimit facultatem iure naturali concessam c. 15. n. 24
Iustus Deo similis est, in præfatione.

L

- L** *Aici Clericos accusare non possunt c. 16. n. 15*
Laici contra Clericos nequeunt esse testes c. 17. n. 24
Licet in minoribus tantum sint constituti ibid nu. 26
Laicorum leuia delicta quomodo puniantur c. 10. nu. 11
Laicus an clericos iudicare possit c. 7. n. 27
Legati, & Vicelegati non sunt iudices Regularium c. 9. n. 9
Legatus de latere potest recusari c. 14. num. 13
Lege diuina quæ in iudicio necessaria sint c. 12. n. 1. & seq.
Lege diuina qui ab accusando arceri videantur c. 16. nu. 35
Lege diuina qui testificari prohibeantur c. 17. nu. 38
Lege naturali quæ in iudicijs necessaria sint c. 12. n. 6. & seq.
Lege naturali qui accusare prohibeantur c. 16. n. 36

Lege na-

I N D E X.

- Lege naturali qui testificari prohibeantur c. 17. n. 38*
Legem quis condere possit c. 2. n. 4
Legibus firmantur imperia, & principatus c. 5. n. 4
Leuia delicta quæ sint c. 10. n. 3
Quomodo puniantur in regularibus ibid. num. 9
Quomodo puniantur in laicis ibid. n. 11
In illis non admittitur appellatio, nec iudicis recusatio ibid.
Nisi modus excedatur ibid. nu. 10
De illis processum formare non est necesse c. 16. n. 3
Leuia indicia quæ sint c. 18. n. 3
Leuia indicia quid operentur ibi. n. 6
Leuibus indicijs viri probi, & bonæ famæ capi non debent cap. 18
nu. 7
Lex accusator in iudicio diuino est, in præfatione.
Liberti accusare non possunt c. 16. n. 32
Lites absq; suspicionē procedere debent c. 14. num. 18
Litigantes de facili accusare non possunt c. 16. n. 26
Littera dimissoria quare dicantur Apostoli c. 15. n. 40
Littera sine nomine, & earum valor c. 16. num. 65
Littera patentes, pro sponte purgato canonica purgatione cap. 21. nu.
mer. 46
Luxuria vitium non debet in sene, ac in iuvene præsumi cap. 18.
nu. 14

M

- M** *Andatarij assertio quod indicium sit, & quid operetur c.*
18. nu. 35
M *Manifesta delicta quæ sint c. 10. n. 5*
Quomodo in Regularibus puniantur ibid. n. 12
In illis non admittitur apppellatio ib. n. 13.
Neque iudicis recusatio ibid. nu. 14
Mansuetudo in iudice necessaria est c. 6. n. 17
Mendacium quod indicium faciat, & quid operetur cap. 18. nu.
me. 57
Mente capti testificari nequeunt c. 17. n. 32
Milites accusare non possunt c. 16. n. 34
Mine quod indicium sit, & quid operetur c. 18. n. 49
Modi in iudicio seruandi quatuor sunt, & qui c. 4. num. 4
Modi in iudicio quomodo seruandi sint ibid. num. 5

I N D E X.

- Modica causa iudicem à iudicando repellit* c. 14. num. 19
- Modus in recusatione iudicis de iure canonico seruandus* Cap. 14. num. 45
- Modus in iudicis recusatione seruandus de iure ciuili* ibid. num. 46
- Modus in appellatione de iure ciuili seruandus* c. 15. n. 30
- Modus in appellatione de iure canonico seruandus* ibid. nu. 31
- Modus incipiendi processum per viam accusationis* c. 16. n. 6
- Modus incipiendi processum per viam denunciationis* ibid. num. 59
- Modus incipiendi processum per viam inquisitionis* ibid. nu. 72
- Modus in inquisitione generali, seu in Visitatione seruandus* ibid. n. 76
- Modus incipiendi processum per viam exceptionis* c. 16. n. 97
- Modus continuandi processum per viam accusationis* c. 19. n. 1
- Modus continuandi processum per viam denunciationis* ib. nu. 18
- Modus continuandi processum per viam inquisitionis generalis quo ad personas tantum* ib. n. 20
- Modus continuandi processum per viam inquisitionis generalis quo ad delicta solum* ib. n. 24
- Modus continuandi processum per viam exceptionis* ib. n. 31
- Modus in canonica purgatione seruandus* cap. 21. nu. 17. & nu. 34. & seq.
- Monachorum nomine veniunt Religiosi quique* c. 13. num. 4
- Præsertim Canonici Regulares* ib. n. 5
- Monitio ut precedere denunciationem debet* c. 16. n. 66. & seq.
- Monitio compurgatoribus facienda in purgatione canonica* cap. 21. num. 37
- Moribus deprauati facilius in peccata labuntur* c. 18. n. 40
- Mosis abbatis exemplum pro iudicibus* c. 6. n. 2
- Mulier ut possit esse iudex* c. 7. n. 13
- Mulieres testificari non possunt* c. 17. n. 26
- Neque accusare* c. 16. n. 34
- Munera iudex acceptare non debet* c. 6. n. 18
- Munera prudentes quoque excacant* ib. n. 19
- Munera peruertunt iudicium* ib.
- Mutus nequit esse iudex* c. 7. n. 9

N

N Eminem inaudita parte condemnare de iure diui. est cap. 12. n. 5

Nomi

I N D E X.

Nomina actoris, ac testium Reo aperienda sunt c. 11. nu. 23

Etiam Regularibus ib. n. 24

Nomina, cognomina, patria, aetas, &c. testium in actis describenda sunt c. 17. n. 102. & c. 19. n. 2

Nominum suppressio actoris, ac testium in violata religionis officio ad fidei fauorem singularis est c. 11. n. 25

Notario an potius quam testi credatur c. 17. n. 60

Numerus testium defectum supplet c. 18. n. 32

Nuntij Apostolici non sunt iudices regularium c. 9. nu. 9

O

Obiectum nostrae beatitudinis ipse Deus est. in praefatione.

Obscurum dictum ad iuris effectum pro non dicto habetur c. 17. n. 70

Observanda in Visitatione à superioribus Regularium c. 16. nu. 79

Occulta delicta quae sint c. 10. n. 6

Occulta delicta quomodo in Regularibus puniantur ib. n. 18. & 22

Occulto peccato irretitus iudicans, an peccet c. 6. n. 7

Occultos criminosos prodere non tenentur interrogati in Visitatione, seu in inquisitione generali c. 16. nu. 78

Officia indigna petentes sunt infames c. 8. n. 38

Officium assumens absq. peritia necessaria, ut peccat c. 5. n. 14

Etiam si nullum damnum inde sequatur ib. n. 15

Omissio medio an ad principem prouocari possit c. 15. nu. 28

Omissio medio ad Romanam sedem omnes appellare queunt ibid. num. 29

Omnes, qui legibus ciuilibus ab accusando repelluntur, & iure canonico reijci debent c. 16. nu. 34

Omnes qui accusare non possunt, nec testificari queunt c. 17. nu. 37

Ordinaria potestas quae sit c. 2. nu. 9

Ordinarij Regularium iudices qui sint c. 9. n. 2. & seq.

Ordinarius quare dicatur Episcopus c. 2. n. 11

Ordinum capita visitanda sunt c. 16. n. 81

Ordo iudiciarius in causis Regularium obseruandus est cap. 10. numer. 11

Ordo appellationis Regularium c. 15. n. 59

Ordo iuris inferenda sententia seruandus est c. 20. nu. 7

Orium cunctorum vitiorum magister est c. 18. n. 17

- P** *Allor quod indicium faciat c. 18. n. 58*
Papa est omnium iudex ordinarius c. 2. n. 10
Papa infamem eligens, sciens, & volens, cum eo intelligitur dispensare c. 8. n. 30
Papa infamem eligens, infamiam si ignoret, illam non tollit ibid. nu. 31
Papa est Regularium supremus iudex c. 9. nu. 2. & 5
Totius orbis est caput ib. n. 3
Ecclesiasticorum peculiari modo est iudex ibi. n. 4
Regularium vero magis peculiariter ibid. n. 5
Peccator in diuino iudicio Reus est in prefat.
Peccatum perpetratum testis contra peccatorem in diuino iudicio est ib.
Peccatum mortale neque iurisdictionem tollit, neque iudicii rectitudinem c. 6. nu. 10
Pendente appellatione illa sus dammati status conseruari debet ca. 15. nu. 52
Personas accipere contra ius diuinum, & humanum est cap. 1. numer. 4
Petitio actoris in scriptis, vel saltem in voce quolibet iudicio necessaria est c. 11. n. 8
Petitio ab actore quomodo in summario iudicio facienda sit ib. numer. 9
Petitio, & datio defensionum c. 19. n. 17
Physiognomia quod indicium sit, & quid operetur cap. 18. numer. 50.
Pluralitas testium in iudicijs de iure diuino est c. 12. nu. 4
Pœna à iudice quomodo infligenda sit c. 4. num. 13
Pœna delicto conformis esse debet cap. 4. numer. 13. & cap. 20. numer. 22
Pœna ut minui, vel augeri queat, si à lege taxata sit cap. 20. numer. 23
Pœna ut commutari possit ib. n. 24
Pœna à statuto imposita iuris communis pœnam tollit ibid. numer. 25
Pœna carceris in grauissimis delictis Regularium puniendis sufficere debet c. 20. n. 27

Pœna carcere maior in iure canonico minime datur ibid. numer.

28

Pœna damnationis ad triremes an Regularibus infligenda ibid. numer. 19

Pœna falsi testis tum ad offensam, tum ad defensam, tum laici, tum clerici c. 17. num. 84

Pœna regularibus pro illorum delictis puniendis unde sumi debeant c. 20. num. 25

Pœna Regularibus infligenda non sunt à iure communi mutuanda ibid. nu. 26

Pœnarum extensio nimia vitanda est ib.

Potestas in iudice necessaria est c. 2. n. 1

Potestas quadruplex ordinaria, Delegata, Arbitraria, & Accessoria ib. nu. 8

Potestates enumerata in sacris litteris ib. n. 18

Potestates ordinis, & iurisdictionis amba à Deo sunt c. 6. n. 7

Praelati Deum imitari debent, & in quo in præfatione.

Praelati Dei nomine gaudent, & quare ibid.

Praelati iustitiam diligere debent ibid.

Preparatoria iuris à iudice in iudicando seruanda qua sint cap. 4. num. 10

In eorum aliquibus deficiens iudex recusari potest ibid. numer.

II.

Præsumptio ad absoluendum sufficit, ad condemnandum verò an satis sit c. 18. nu. 10

ad Principem an omisso medio appellari possit cap. 15. numer.

28

Princeps ius naturale, aut gentium tollere nequit c. 15. nu. 4

Principatus legibus firmantur c. 5. num. 4

Principatus iniquis iudicijs subuertuntur ibid. nu. 5

Privilegia Regularium quid sibi velint, cum in eis dicitur, quod nō secundum iura: sed iuxta Constitutiones contra illos procedatur c. 13. nu. 12

Probationes. maximè in criminalibus debent esse luce meridiana clariores c. 17. nu. 4

Processum nequit incipere iudex modo aliquo procedendi non seruato c. 4. n. 8

Processum de quibus teneatur formare iudex regularium cap. 16. nu. 4

Processum per exceptionem formaturus quid faciet cap. 16. numer.

I N D E X.

In eo debent apponi tempus, & locus delicti in exceptione propositi ib.

nu. 101

Processus quatuor vijs, siue modis formari possit c. 16. n. 5

Processus incipiendi, & continuandi modus. Vide Modus.

In illius continuatione qua necessaria sint c. 17. nu. 1

Processus terminatio in quo consistat c. 20. n. 1

Procurator alicuius pro eodem testis esse non potest c. 17. n. 30

Prodeuntes de domo inimici accusare non possunt c. 10. n. 10

Neq; testificari c. 17. n. 13

Prodeuntes de domo iudicis testificari nequeunt c. 17. n. 19

Prodeuntes de domo accusatoris testimonium ferre non possunt ibid.

nu. 20

Protectores Regularium eos iudicare debent iuxta illorum institu-

ta c. 13. nu. 14

Protectores Regularium quare ita dicantur ib. n. 15

Prouinciales Congregationum iudices ordinarij Regularium sunt

c. 9. n. 7

Psalmi 81. expositio paraphrastica c. 5. n. 3

Publica delicta quae sint, & an ea quis accusare teneatur c. 16. nu-

mer. 43

Publico delicto maculatus an iudicando peccet c. 6. n. 8

Purgatio canonica antiqua est c. 21. n. 1

Ea summi Pontifices multi se purgarunt ib. nu. 2

Similis apud Romanos erat ib. n. 3

Illius usus pene abolicus est praterquam in Sanctissimo Inquisi-
tionis officio ib. n. 4

Quare ita dicatur, & adinuenta sit ib. n. 6

Quid sit ib. n. 7

Quibus indici possit ib. n. 8. & seqq.

Illam quis indicare queat ib. n. 14

Quo in loco indici debeat ib. n. 16

Modus qui seruandus in ea sit ib. num. 17

Effectus illius qui sit ib. n. 28

Illam subire nolens quomodo tractandus ib. n. 30

Non ita facile ab ecclesiasticis iudicibus indicenda est ibid. num.

31.

A decreto illius indicenda an appellari possit ib. n. 32

Illius indicenda modus, & forma ib. n. 34. & seq.

Purgatus de aliquo crimine an possit amplius super eo molestari c. 21

nu. 33

Quare

Q

- Q**uare trina, solummodo super eodem conceditur appellatio c.
15. nu. 25
- Q**uatuor modis iudicium humanum peruertitur, & qui-
bus c. 6. n. 12
- Q**uatuor modis seu vijs processus formari potest, & qui sint cap. 16.
num. 5
- Q**uatuor personarum genera in unoquoque iudicio esse debent in
præfat.
- Q**ua in cuiusq; processus continuatione necessaria sunt cap. 17. nu-
mer. 1
- Q**ua ad solemnitatem in iudicijs faciant c. 11. n. 4
- Q**ua ad vim, & essentiam iudiciorum spectent ib. n. 5
- Q**ua de nouo emergunt, nouo indigent auxilio c. 14. n. 10
- Q**ua in Visitatione obseruanda sint c. 16. n. 79
- Q**ui non potest esse iudex c. 7. n. 4. & seqq.
- Q**ui accusare non possunt c. 16. n. 9. & seqq.
- Q**ui occasionem damni dat, damnum dedisse videtur c. 5. n. 16
- Q**ui cum inimicis commorantur accusare nequeunt ib. n. 13
- Q**ui non admittuntur ad accusationem, neq; ad denunciationem
admitti debent c. 16. n. 62
- Q**ui admittuntur ad denunciationem in criminibus exceptis ib.
num. 64
- Q**ui testes esse non possunt c. 17. n. 3. & seqq.
- Q**ui de domo iudicis prodijt, testis esse non potest ibid. n. 19
- Q**ui falsum testimonium alias dixit, non potest esse testis ib. num. 23
- Q**ui nequit esse iudex, omnis recusari potest c. 14. num. 28
- Q**ui non sunt bonæ conuersationis, non possunt esse testes c. 17. nu. 24
- Q**ui de domo accusatoris prodijt testificari non valet c. 17. n. 20
- Q**ui de inimici domo prodijt nequit esse testis c. eod. n. 13
- Q**uibus indici canonica purgatio possit c. 21. n. 8
- Q**uinq; species Apostolorum Dimissorijs, Refutatorijs, Reuerentia-
les, Conuentionales, ac Testimoniales c. 15. n. 41
- Q**uis canonicam purgationem indicere possit c. 21. nu. 14
- Q**uisque illa scire tenetur, sine quorum cognitione operari nequit c.
5. nu. 12
- Q**uisq; nosse debet ea, qua ad illius officium, & statum pertinent ib.
num. 13
- Q**uoties à sententia definitiua appellari possit c. 15. nu. 23

I N D E X.

R

- R**ecusari nequit iudex dum leuia delicta punit c. 10. numer.
⁹
 Neque dum grauia delicta manifesta, siue notoria pu-
 nit ibi. n. 14
 Nisi sit inimicus, atq; suspectus ib. & c. 14. nu. 16
 Recusari potest iudex in iudicio summario c. 11. n. 9
 Recusari potest iudex tam delegatus, quam ordinarius c. 14. numer.
 11.
 Etiam inquisitor in causa violata religionis ibid. num. 12
 Et quoq; legatus de latere c. eod. n. 13
 Etiam concilium prouinciale, & quare ib. n. 14
 Et quoq; senatus, si adsit causa rationabilis c. eod. num. 15
 Recusatio iudicis incompetentis, & iniqui de iure naturali est c. 14.
 nu. 1
 Recusatio suspecti iudicis (maxime in criminalibus) iuris naturalis
 est ib. nu. 2
 Recusatio iudicis ad legitimas defensiones pertinet c. 14. nu. 5
 Recusatio iudicis quomodo fiat ib. n. 45. & seq.
 Recusatur Iudex suspectus, & inimicus c. 14. n. 17
 Infamis, & criminosus ib. n. 27
 Omnis, qui iudex esse non potest ib. n. 28
 Qui ordinem iuris non seruat c. eod. n. 29
 Alteri parti nimium fauens ibid. nu. 30
 Parti nimis familiaris, & amicus ib. n. 31
 Qui non habet iuris peritiam c. eod. n. 32
 Qui modum excedit in exequendo c. 14. n. 33
 Qui in alia causa fuit recusatus, vel à quo alias fuit appellatum
 ibid. nu. 34
 Similem causam habens c. eod. n. 36
 Qui commensalem habet aduersa partis aduocatum ib. nu. 37
 Qui aduersarij suffraganeus est, vel de terra ipsius c. eod. n. 38
 Si accusator, vel testis de illius domo producitur ibi. n. 39
 Qui est officialis alicuius, qui aduersario familiaris est ibid. nu.
 40
 Rediens ad carcerem statim post fugam. non est puniendus ut fugi-
 tiuus c. 18. n. 47
 Regulares in quibus casibus incurrant infamiam c. 8. n. 23

I N D E X.

- Eorum infamiam quis tollere possit ib. n. 27
- Regulares quare Indices, ac Rei sint c. 9. n. 1
- Papa sunt immediatè subiecti ibid. num. 6
- Eorum indices qui sint tam ordinarij, quam alij c. eod. num. 2. 5.
7. & 8
- Inquisitoribus subiecti sunt in causis hæresis ibid. num. 10
- Episcopis in quibus subiecti sint c. eod. n. 11
- Regulares parum debent prælaturas curare c. 10. n. 20
- In eorum causis summarie procedendum est ib. nu. 24
- In eorum iudijs quæ requirantur c. 12. nu. 17
- In eorum iudijs quando ius commune omitti possit cap. 13. num.
- 9.
- In eorum institutis modus eos iudicandi passim est diminutus ib.
- n. 10
- In eorum causis dupliciter procedi potest c. 10. n. 24
- In eorum delictis puniendis quæ observanda sint c. 13. n. 11
- Eorum priuilegia quid sibi velint, cum in eis dicitur quod non iura, sed constitutiones in eorum iudijs obseruentur ib. n. 12
- Eorum Constitutiones in quibus iuri communi præferantur ib.
- nu. 13
- Eorum Protectores quomodo illos iudicare debeant ib. n. 14
- Regulares iudicem suspectum recusare possunt c. 14. num. 4. 1
- In quibus casibus id possint ib. n. 43. & 44
- Regulares appellare à quibus nequeunt c. 15. n. 55
- Si modus in eorum correctione excedatur appellare queunt ibid.
- nu. 56
- In quibus casibus appellare possint c. eod. n. 58
- Illos appellare posse definitum est, & à quo ib. n. 59
- Ius diuinum, naturale, & canonicum observare debent c. 16. nu.
- 37
- Quibus poenis cogi possint ad testimonium ferendum c. 17. num.
- 105
- Regulares Visitatores sacros canones in visitationibus observare debent c. 16. nu. 77
- Regulares inter canonica purgatio maxime periculosa est, & quare c. 21. nu. 5
- Regularia instituta pro iure gentium ipsis Regularibus sunt cap. 13. nu. 8
- Regulari carcer ad custodiam, & ad torturam ut dari queat ca. 18 num. 64
- Si detur quid faciendum à indice sit ib. num. 65

I N D E X.

- Regularibus iura ignorare facilius permittitur* c. 10. n. 19
Ipsis dicta, & nomina testium aperienda c. 11. n. 24
Illis quare non concedatur appellatio, nec recusatio à correctione c. 14. num. 42
Illis carcer pro pœna in grauissimis delictis sufficere debet cap. 20. num. 27
Regularibus indici canonica purgatio potest c. 21. n. 9
Regularis ex indicijs vehementibus condemnari potest c. 18. num. 11
Regularis an possit accusare Laicum offensorem sui, vel suorum c. 16. n. 38
Regularis denuntiatio qua sit c. 16. n. 60
Regularium delicta leuia quomodo puniri debeant c. 10. n. 9
Eorundem crimina manifesta quomodo puniantur ibi. nu. 12
Delicta vero grauia, & occulta c. eod. n. 18. & 22
Regularium delicta talia iudicanda, taliterq; punienda sunt, qualia, & qualiter in eorum institutis præscribuntur c. 13. n. 11
Regularium appellationem non admittens punitur c. 15. n. 57
Quomodo verò in eorum appellationibus procedendum sit ibid. num. 60
Regularium iudex de quib. processum formare teneatur c. 16. nu. 4
Quid faciat cum accusator accusationem proponere voluerit ib. num. 47
In delictis Regularium grauissimis ut procedere debet cap. 18. num. 8
Regularium pœna unde sumenda sunt c. 20. n. 25
Non sunt à iure communis mutuanda ib. n. 26
Regularium superiores in conferendis officijs, ac dignitatibus propriam conscientiam sequi possunt c. 3. n. 16
Rei veritas qua sit c. 3. n. 4
Rei veritas non semper à iudice seruanda ib. n. 7
Rei citatio in summario iudicio necessaria est c. 11. n. 21
Rei citatio in quolibet iudicio necessaria est c. 11. n. 11
Rei citatio de iure diuino est c. 12. n. 2
Rei fauorabiliore sunt quam actores c. 14. n. 51
Vide infra Reo. & Reus.
Religiosi cogi possunt ad ferendum testimonium c. 17. n. 105
Torqueri possunt pro eo ferendo, si necesse sit ib. n. 107
Religiosi quiq; Monachorum nomine veniunt in iure canonico ca. 13. nu. 4
Religiosus confirmationem à Papa impetrans, si tacuit se esse religiosum non est confirmatus c. 8. n. 33

I N D E X.

- Reo quando licitum est iudicem recusare c. 14. n. 7. & 8
 Reo iudex de illius consensu dandus in causarecusationis ibid. nu.
 50.
 Reo siue conuicto, siue etiam confesso defensiones tribuenda sunt cap.
 19. num. 11
 Repertus in fragranti crimine ut tractandus c. 18. n. 30
 Reus peccator in diuino iudicio est in praesentatione.
 Reus in iudicio necessarius est ibid.
 Reus in actis non probatus talis, condemnari nequit c. 3. n. 17
 Illi grauato appellare licet c. 11. n. 21
 Reus absoluitur auctore non probante c. 20. n. 15
 Ante sententiam condemnatoriam citandus est ib. nu. 21
 Reus interrogari nequit nisi de criminibus, de quibus accusatus, vel
 denunciatus vel inquisitus est, aut de quibus praecesserunt
 infamia, vel indicia c. 19. n. 5
 Reus quomodo interrogandus c. 19. n. 6
 Si non fateatur delictum, quid agendum sit ib. n. 8
 Illius cum testibus confrontatio licita ib. n. 9
 Cogi potest ad fatendam veritatem, & quomodo c. 19. n. 10
 Quomodo se defendere queat c. eod. n. 12 & 13
 Illius confrontatio cum testibus quomodo facienda ib. n. 16
 Res furata apud aliquem inuenta quod indicium sit, & quid opere-
 tur c. 18. n. 51
 Res alicuius in loco delicti, vel circa inuenta quod indicium sit, &
 quid operetur c. 18. n. 52
 Rigor in exceptionis processu minime obseruatur c. 19. n. 32
 Nisi exceptoris, ac testium conspiratio detegatur ib. n. 33
 Romanam ad sedem omisso medio omnes appellare queunt c. 15. nu. 29
 Romani purgatione utebantur c. 21. n. 3
 Rubor quod indicium sit, & quid operetur c. 18. n. 18

S

- S**acramentalis confessio nulli nocere debet c. 18. n. 21
 Scientia iudici necessaria est c. 5. n. 1
 Senatus recusari potest c. 14. n. 15
 Sententia quomodo à iudice ferenda sit c. 4. n. 12
 Ex solo iustitiæ defectu inualida redditur c. 6. n. 14
 Sententia in summano iudicio vel sedendo, vel stando, vel ut iudicem
 placuerit ferri potest c. 11. n. 28

I N D E X.

- Sententia precipitanter lata etiam in summario iudicio nulla est*
ibid. n. 29
- Sententia definitiva qua sit c. 15. nu. 17*
Ante illam an appellari possit ib. n. 13
Ab ea an provocari queat c. eod. nu. 19
An à quavis sententia appellari possit c. 15. num. 16
A definitiva in causa heresis appellari nequit ib. n. 23
Quare ter ab illa appellari possit, & non ultra ib. n. 35
Triplex est Absolutoria, Condemnatoria, & Declaratoria ca. 20
nu. 2
- Sententia absolutoria quando ferenda ib. n. 3. & 14*
- Sententia condemnatoria quando ferenda sit c. 20. n. 4. & n. 20*
- Sententia condemnatoria ferri nequit nisi contra confessum, vel*
convictum c. 16. nu. 4
- Sententia declaratoria quando ferenda sit ib. n. 5. & 54*
Duplex est favorabilis, & contraria ib. n. 35
- Sententia non est precipitanda c. 20. nu. 6*
In ea ferenda iuris ordo servandus est ib. n. 7
Ferri debet super his, qua in processu habentur ib. n. 8
Si ex actis non iustificatur, dicitur notoriè iniusta ibid.
Ante illam citatio necessaria est ibid. n. 9
- Sententia in scriptis ferenda est c. 20. n. 10*
In ea causam ponere non est necesse ib. n. 11
An sedendo ferenda sit c. eod. n. 12
- Sententia post decem dies in rem indicatam transit c. 20. n. 33*
- Sententia definitiva non est necessaria ad accusatorem, testesq; re-*
pellendos ib. n. 38
- Sententia absolutoria forma c. 20. n. 18. & 19*
- Sententia condemnatoria forma ib. n. 30. & 31*
- Sententia declaratoria forma ib. n. 36. & 37*
- Sententia interlocutoria ad accusatorem, vel testes repellendos for-*
ma ib. nu. 39
- Sententia interlocutoria qua sit c. 15. n. 18*
Ab ea an de iure canonico appellari possit ibid. n. 21
An vero de iure civili c. eod. n. 22
- Sententie solemnitates in summarijs iudicijs non sunt necessario*
servanda c. 20. n. 13
- Sententiam ante absolutoriam citandi sunt Accusator, vel De-*
nunciator ib. n. 16
- Sententiam ante condemnatoriam citandus est Reus c. 20. n. nu. 21*
- Servi nequeunt accusare c. 16. nu. 31*

I N D E X.

- Servus an possit esse iudex c. 7. n. 16. & 17*
Similior Deo qui sit in præfatione.
Singulares testes qui sint. Vide Testes.
Socij criminis testes esse non possunt c. 17. n. 35
Præsumptionem attamen faciunt, ac indicium ib. nu. 36
Socij criminis dictum quid operetur c. 18. n. 31
Si duo deponant, quid operentur ib. n. 32
Socij criminis dictum tortura firmatum quid operetur c. 18. nu. 33
An sine tortura sufficiat ad torturam ib. n. 34
*Solemnitates iudicij in summarijs iudicijs rejcienda sunt ca. 11. nu-
mer. 3*
Solemnitates iudicij quænam sint ibid. n. 4
*Solemnitates sententiæ in summarijs iudicijs non sunt necessaria ca.
20. n. 13*
Solitus delinquere qui dicatur c. 18. n. 28
*Sollicitati ad malum assertio quod indicium sit, & quid operetur
ib. nu. 35*
*Suam, & suorum iniuriam prosequentes omnes accusare possunt c.
16. n. 38*
Spurius infamis est c. 8. n. 38. nequit esse testis c. 17. n. 27
Summarium iudicium quomodo peragendum sit c. 11. per totum.
Summi Pontifices, qui se purgarunt canonicè c. 21. n. 2
*Superiores Congregationum iudices ordinarij Regularium sunt c. 9
num. 7*
*Superiores in conferendis officijs, ac dignitatibus propriam conscien-
tiam sequi possunt c. 3. n. 16*
Supremus Regularium iudex Papa est c. 9. n. 2
Surdus nequit esse iudex c. 7. n. 9
Suspecti accusare non possunt c. 16. n. 11
Suspectus nequit esse iudex c. 7. n. 23
Illius recusatio de iure naturali est c. 12. n. 6
Et ad legitimas pertinet defensiones c. 14. num. 5

T

- T** *Alionis pœna accusatori protestanda c. 16. num. 56*
Talionis pœna accusator plectendus est c. eod. n. 46
Et denunciator apud aliquos c. eod. num. 63
Tempus appellandi decendium est c. 15. n. 32
*Tempus ad prosequendam appellationem receptis Apostolis quod sit.
ib. n. 43*

I N D E X.

- Terminatio processus in quo consistat c. 20. n. 1*
Testes in diuino iudicio qui sint contra peccatorem in prafat.
Testes contra excipi in iudicio potest c. 11. n. 20
Testes de fama deponentes, quid fama sit, noscere debent c. 16. n. 94.
Testes qui esse non possint c. 17. n. 3. & sequent.
Testes quales esse debeant, maxime in criminibus ib. n. 39
Testes inhabiles quando admitti queant c. 17. n. 41
 Quid operentur ib. n. 42
 Qui admittantur in criminibus exceptis ib. n. 43
 Admittuntur ad defensam, & quid operentur ibi. nu. 44
 Admittuntur quando habiles haberi non possunt ib. n. 45
 Ex pluribus coadiuuantur, & supplentur c. 18. n. 32
Testes singulares qui dicantur c. 17. n. 47
 Quid operentur c. eod. n. 48
 In delicto iterabili quid operentur ib. n. 52
 De actu continuato probant ib. n. 53
 Per tales nemo condemnari potest ib. n. 54
 Concordandi sunt ut fiant testes ib.
Testes in substantialibus, & circumstantijs necessarijs conuenire de-
 bent c. 17. nu. 49
Testes discordes qui dicantur c. 17. n. 65
 Si eiusdem sint partis quid agendum sit c. eod. n. 66
 In paruis discordes, ut probent ib. n. 67
 Si diuersarum partium sint quid faciendum sit ib. n. 68
Testes confuse loquentes qui sint c. 17. n. 69
 Pluries examinandi sunt c. eod. n. 71
 Si absint, vel se declarare nesciant, quid agendum sit ibid. nu-
 mer. 72
Testes de credulitate qui sint c. 17. n. 73
 Quid operentur c. eod. nu. 74
 Vide Testis.
Testes, in facto principali si concordent, sufficit ib. n. 82
Testes vacillantes. Vide Testis.
Testes varij. Vide Testis.
Testes falsi. Vide Testis.
Testes omni exceptione maiores. Vide Testis.
Testes testes qui sint c. 17. n. 89
 Quid operentur c. eod. nu. 90
 In dubio testes presumuntur testes ib.
 Probant licet in minimis discordent ib. n. 91
Testes ut legitime probent quid opus sit ib. nu. 92

INDEX.

Testes in confrontatione quoque iurare debent cap. 19. numer.
16

Testes etiam ad effectum ut probent concordandi, & conciliandi
sunt c. 17. n. 49. & 66

Non tamen in criminalibus ib.

Testes ordine iuris servato interrogandi sunt c. 17. n. 96

Testes licet multas patiantur difficultates, ex pluribus tamen coad-
iuvari queunt, ac saluari c. 17. n. 41

Testes quando veritatem celare queunt c. eod. nu. 97

Quando respondere teneantur, & veritatem aperire ibid. numer.
98

De quibus interrogandi sunt ib. n. 99

Prius monendi sunt antequam interrogentur ib. nu. 101

Ut cogi ad veritatem deponendam queant ib. n. 104

Qui torqueri possint, ut veritatem deponant ib. nu. 106

Testes de quibus interrogandi in Visitatione sint cap. 16. numer.
79

De Quibus inter sunt in Accusatione c. 19. n. 2

Quomodo interrogandi sint ib. nu. 4

De quibus inter, sunt in Inquisitione generali quo ad personas
tantum c. 19. nu. 21

Si delictum facti sit transeuntis ib. nu. 23

De quibus interrogandi sunt in Inquisit. generali quod ad delicta
solum ib. n. 24

De quibus interrogandi sunt in Inquisitione speciali c. eod. num.
19. 21. & 29

Testes plures numero paucioribus preferuntur cap. 17. numer.
68.

Testi an potius credendum sit quam notario c. 17. nu. 70

Testi vario non creditur c. 17. n. 64

Testi falso nulla fides adhibenda est ib. n. 80

Testi non iurato minime creditur ib. n. 94

Testi deponenti se vidisse de nocte ut creditur cap. 18. numer.
56.

Testibus non citatis nulla fides adhibenda capit. 11. numer.
17.

Testibus deferendum est iuramentum capit. 17. numero.
94.

Testibus examinatis quid faciet iudex capit. 19. nume-
ro. 5.

Testibus

I N D E X.

- Testibus pro repellendis sententia interlocutoria, seu decreti forma*
c. 20. n. 39
- Testis in iudicio necessarius est in præfatione.*
- Testis unicus minime probat c. 12. n. 4*
- Testis minus idoneus quid cum integro teste opereatur cap. 17. nu-*
mer. 46
- Testis omni exceptione maior semiplenam facit probationem cap. 17*
num. 51
- Testis varius qui dicatur c. 17. n. 55*
Si contraria deponit quando probet ib. n. 56
Si primo deponat per verbum credo: postea assertive loquatur. ib.
nu. 57
Si primo se nihil scire dicat, postea de veritate deponat ibid. num.
58
Si negat prius depositam testificationem ib. n. 59
Si deponat contrarium eius, quod extra iudicium dixit ibid. nu.
61
Si cum iuramento contraria dixerit ibid. n. 63
Si reuocauerit extra iudicium, quod in iudicio dixit ibid. num.
eod.
- Testis de credulitate, ut probet, quid opus sit c. 17. n. 75*
Regulariter non probat ib. n. 76
- Testis vacillans qui sit c. 17. n. 77*
Ut probet, quid necesse sit ib. n. 78
- Testis falsus qui dicatur c. 17. n. 79*
Circa accidentalia tantum falsus probat ib. n. 81
Quomodo conuincatur de falsitate ib. n. 83
Illius pœna quæ sit ib. n. 84
- Testis omni exceptione maior qui sit c. 17. n. 85*
Quid operetur in iudicio ib. n. 87
- Testis in dubio pro idoneo haberi debet c. 17. n. 87*
- Testis non citatus suspectus redditur c. 17. n. 93*
- Testis quid iurare debeat ib. n. 95*
- Testis de causa scientiæ, & credulitatis præsertim interrogandus est*
c. 17. nu. 100
- Testis officium publicum, & necessarium est c. eod. nu. 103*
- Testis de visu quod iudicium faciat c. 18. n. 53*
- Testis de auditu, alijsve sensibus, quod iudicium faciat ibid. numer.*
55
- Testium dicta, & nomina Reo aperienda sunt c. 11. n. 23*
Eorum pluralitas de iure diuino est in iudicijs c. 12. nu. 4

I N D E X.

- Eorum secreta interrogatio de iure naturali est c. 10. n. 14*
Eorum defectum supplet numerus illorum c. 18. n. 32
Eorum plura genera, & quæ sint c. 17. n. 1
*Testium contrarietates concilianda pro posse à iudice sunt c. 17. nu-
 mer. 66*
*Testium nomina, cognomina, patria, ætas, status, &c. in processu de-
 scribenda sunt c. 17. n. 102. & c. 19. n. 2*
*Tortura usquequo reiterari ex confessionis in illa facta reuocatione
 possit c. 18. n. 27*
Tortura quæ regularibus adhibenda c. 18. n. 53
*Tortura genera, quibus alij vtuntur iudices, Regularibus non con-
 ueniunt c. 18. n. 62*
Tremor quod indicium faciat c. 18. num. 58
Tritemium damnatio an Regularibus conueniat c. 20. n. 29

V

- V** *Acillantes testes qui sint. Vide Testis.*
Vacillantes torqueri possunt, ac debent c. 17. nu. 78
Vacillatio quod indicium faciat c. 18. n. 57
Variatio quod indicium faciat c. 18. n. 57.
Varius testis. Vide Testis.
Vehementes suspiciones quæ sint c. 18. n. 4
Vehementes suspiciones quid operentur ib. num. 9
*Vehementia indicia ad condemnationem vt sufficiant cap. 18. nu-
 mer. 10*
*Vehementibus ex indicijs Regularis condemnari potest cap. 18. nu-
 mer. 11*
Veritas duplex Rei, & Conscientia c. 3. n. 3
Veritas Rei quæ sit ibid. n. 4
Veritas Conscientia quæ sit ib. n. 5
Veritas Conscientia triplex est, & quæ ibi. n. 5
Veritatem in iudicando iudex seruare debet c. 3. n. 1
Quam vero sequi veritatem debeat ibid. nu. 9
Violenta suspiciones quæ sint c. 18. n. 5
Violenta suspiciones quid operentur ibid. n. 12
Visitari debent capita ordinum c. 16. n. 81
Visitatio quomodo peragenda c. 16. n. 76. & seqq.
In ea nullum exigi iuramentum debet ib.
In ea omnes ad testimonium ferendum admittuntur ib. num. 82

I N D E X.

*In ea capitula formanda sunt pro visitatis interrogandis ibid.
num. 83*

In ea quomodo processus formandus sit ib n. 84

*Visitatores Regularium sacros canones observare debent cap. 16.
nu. 77*

*Vita puritas in iudice necessaria est', ne iudicando peccet cap. 6.
nu. 1*

Vita puritas duplex in iudice requiritur c. 6. n. 3

Vita puritas interior duplex est. & qua ib. n. 4

*Vita puritas exterior in iudice requisita in quibus consistat ibid.
num. 16*

*Vitia non debent suspicari in morigerato, & studioso, ac in parum
honesto, ignaro, & otioso c. 18. n. 15*

Vnus pro alio, an appellare queat c. 15. nu. eod.

*Vulnerari assertio quod indicium sit, & quid operetur cap. 18. nu.
mer. 35*

F I N I S.

Spatharius, Octavianus.

Aurea methodus corrigendi regulares in qua praeter universam practicam
criminalem omnibus regularibus accommodatam, agitur de fraterna, paterna
et iudiciale correctione

Coloniae Agrippinae 1623

Regensburg, Staatliche Bibliothek -- 999/Jur.458

urn:nbn:de:bvb:12-bsb11100556-3